



KIS TAMÁS

A MAGYAR
KATONAI
SZLENG
SZÓTÁRA

SZLENG KUTATÁS

Kis Tamás
A magyar katonai szleng szótára

Szlengkutatás 6.

Sorozatszerkesztő
Kis Tamás

1. A szlengkutatás útjai és lehetőségei
2. *V. Jelisztratov*: Szleng és kultúra
3. Mi a szleng? (Tanulmányok a szleng fogalmáról)
4. A szlengkutatás 111 éve
5. *Szabó Edina*: A magyar börtönszleng szótára

Kis Tamás

A magyar katonai szleng szótára

Kossuth Egyetemi Kiadó
Debrecen, 2008

Második, javított, bővített kiadás

Lektorálta: *Hoffmann István*
Borítóterv: *Varga József*

© *Kis Tamás, Liska Norbert*, 2008

© *DEENK Kossuth Egyetemi Kiadó*, 2008

beleértve az egyetemi hálózaton belüli elektronikus terjesztés jogát is

ISBN 978-963-473-171-9

ISSN 1417-7730

Előszó az első kiadáshoz

Hazánkban a csoportnyelvek kutatottsága meglehetősen tarka képet mutat. Míg a diáknyelv vagy a tolvajnyelv gyűjtése, szótárazása már a 19. század végén megindult, s ennek nyomán igen jó munkák is napvilágot láttak, addig egyik leg-többek által beszélt szociolektusunk, a katonai szleng jóformán ismeretlen, tudományos igényű leírása mindmáig hiányzik. Az 1920-as évek végéig szórványosan megjelenő kisebb szójegyzékeket csak 1988-ban követte Kövesdi Péter és Szilágyi Márton szótára a nagykanizsai laktanya nyelvének egy évről. Az általam közreadott szótár nem vállalkozhat a katonai szleng kutatásában tátongó úr betöltésére; célja mindössze annyi volt, hogy az 1980-as évekbeli magyar katonai szleng viszonylag teljes képét megmutassa. Az a közismert tény, hogy teljes és tökéletes szótár nincs, igaz a most útjára bocsátott szótárra is. Hibái nagyobb részben természetesen szerkesztőjének róhatók fel, és születésének körülményei is inkább csak magyarázatot adhatnak tévedéseimre, mintsem mentséget.

A magyar katonai szleng szótára-nak (a továbbiakban rövidítve: KatSzl.) anyagát 1981-ben egyetemista előfelvételis katonaként a szombathelyi laktanyában kezdtem gyűjteni, akkor még pontosabb elképzelések nélkül, de már egy szótár tervét dédelgetve.

Leszerelésem után nekiláttam egy olyan mennyiségű és területileg is kellően változatos szóanyag összegyűjtéséhez, melynek alapján kidolgozható lett volna egy, a Magyar Néphadsereg katonai szlengjét a maga egészében bemutató reprezentatív vizsgálat módszere. Kezdeti lelkesedésemet nagyban lehűtötte, hogy azok, akiktől e teljességre törekvő szótár elkészítéséhez segítséget vagy legalább engedélyt szerettem volna kapni (az akkori Zrínyi Katonai Könyvkiadó és a Honvédelmi Minisztérium), többszöri megkeresésem ellenére sem mutattak érdeklődést munkám iránt.

Ennek ellenére folytattam a majdani „nagy” szótár gyűjtésének előkészítését. Eleinte — Szombathelyen gyűjtött anyagomat is kikérdezve — katonaéveiket már letöltött ismerőseim voltak az adatközlők. Később tanítványaim segítségével az adatfelvétel bázisa tovább szélesedett, majdnem az egész országra kiterjedt. Közel száz egyetemi hallgatótól kaptam (kitől szívességből, kitől a szociolingvisztika órára feladatként készített) kisebb-nagyobb szójegyzéket. Munkájukat e helyen is szeretném megköszönni, külön is megemlítve Bódi László, Csíki Tamás,

Korbel Péter és Szecsei István nevét, akik a szolgálati idejük katonai szlengjét bemutatónak igen gazdag gyűjteményeket bocsátottak rendelkezésemre. Itt mondok köszönetet Daróczi Zoltánnak és Horváth Barnabásnak is; tőlük hadseregbeli élményeiket megörökítő, még katonaként készített feljegyzéseiket kaptam meg, melyeknek bőséges szóanyagát szintén beépítettem szótáramba. (Saját gyűjtésem és segítőim közlésein kívül mások által készített hasonló jellegű dolgozatokat is felhasználtam. Azokat a nyomtatásban megjelent vagy csak kéziratként létező szójegyzékeket, melyekhez sikerült hozzájutnom, a későbbiekben a bevezető tanulmányban veszem számba.)

A közel tízéves munkával összegyűlt, sok ezer cédulát kitevő anyag már elégségesnek látszott ahhoz, hogy kellő megalapozottsággal kezdhesek hozzá egy egyetemes szempontrendszer szerint gyűjtött katonai szlengszótár elkészítéséhez. E szótár anyagának gyűjtésére végül is nem kerülhetett sor, habár 1988-ban az Igaz Szó című katonai magazin révén (melynek akkoriban külső munkatársa voltam) az első lépéseket sikerült megtenni. Freész Károly szerkesztő segítségével engedélyt kaptam a HM illetékeseitől Debrecen három laktanyájában való gyűjtésre. Ezt a munkát 1988 őszén és 1989 tavaszán el is végeztem. Az ígéretesen induló gyűjtés azonban — részben az Igaz Szó 1989-es megszűnése (ez meghíúsította a „Nyelvőr” rovat tervbe vett gyűjtőpályázatát is), részben pedig a hadseregben és a Honvédelmi Minisztériumban bekövetkezett változások miatt — abbamaradt. Ekkoriban úgy látszott, hogy a szótár megvalósításának tervét néhány évre félre kell tennem, hisz a hadseregbeli átrendeződés okozta bizonytalanságok miatt nem látszott komolyabb esély munkám támogatására.

Hogy erre mégsem került sor, és a KatSzl. végül is elkészült, az annak köszönhető, hogy az addig előmunkálatként számon tartott szókincsgyűjtésem a Magyar Néphadsereg megszűnésével, a Magyar Honvédség 1990. március 15-i megalakulásával a katonai szleng egyik lezárulóban lévő korszakának leírásává minősült. A hadsereg szervezetében, alakulatainak állomáshelyében, fegyverzetében, a felszerelésben, a kiképzés idejében és módjában bekövetkező változások miatt gyűjteményem valószínűleg már nem szolgálhat egy későbbi vizsgálódás szerves alapjául, hisz a fent említett, a katonák életét nagy mértékben érintő változások mind arra mutatnak, hogy a katonai szlengben is jelentős változások várhatók, s így a nyolcvanas években összegyűlt anyag inkább előzménye, mintsem része lesz a kilencvenes évek katonai szlengjének.

Ez a tény magyarázza, hogy mikor a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Universitas Alapítványának támogatásával lehetőség nyílt rá, hozzákezdtam a meglevő „előgyűjteményből” a KatSzl. megszerkesztéséhez.

A mintegy 3000 szócikket tartalmazó szótárban az adatközlők által ötvenöt laktanya nyelve van képviselve kisebb vagy nagyobb mértékben. A legtöbb anyagot Debrecenben, Ercsiben, Marcaliban, Nagykanizsán, Szombathelyen

és Zalaegerszezen szolgált katonáktól gyűjtöttem. A KatSzl. legkorábbi adatai 1979/80-ból valók, a legkésőbbiek 1990 tavaszán kerültek a gyűjtőfüzetbe.

A szerkesztés során igyekeztem úgy formálni a KatSzl.-t, hogy az jól használható, a katonai szleng szó- és kifejezőkészletének összefüggéseit is megmutató szótár legyen. Tisztában vagyok azzal, hogy minden célkitűzésem nem valósulhatott meg tökéletesen, sokat lehetett volna még csiszolni, finomítani rajta. Éppen ezért szívesen veszek, és előre is köszönök minden észrevételt és kiegészítést.

Debrecen, 1991. február

Kis Tamás

Előszó a második kiadáshoz

A magyar katonai szleng szótára-nak első kiadása 1991-ben, egy évvel azután jelent meg, hogy megszűnt a Magyar Néphadsereg. Ez az esemény döntően befolyásolta azt, hogy a szótár összeállításához egyáltalán hozzákezdtem.

A második kiadás elkészítésének ötlete a Magyar Honvédség történetének hasonlóan nevezetes eseményéhez kapcsolódik: 2004. november 3-án leszerelt az utolsó magyar sorkatona, és ezzel megszűnt a sorozott állománnyal működő magyar honvédség, ami által — még ha bizonyos formákban tovább is él a hivatalos és szerződéses katonák nyelvében — lényegében megszűnt a szótárban bemutatott sorkatonai szleng is.

A KatSzl. újra megjelentetését emellett indokoltá teszi az is, hogy a szótár két eltérő célú (de tartalmában egyébként teljesen azonos) kiadásához már jó ideje nem lehet hozzájutni a könyvesboltokban. Nemcsak *A Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Magyar Nyelvtudományi Intézetének Kiadványai* 60. számaként kiadott kötet nem szerezhető be még az antikváriumokból sem, de a szótár népszerű kiadása, az 1992-ben a Zrínyi Kiadó által húszezer példányban megjelentetett *Bakaduma* is a nehezen fellelhető könyvritkaságok közé tartozik, jóllehet az érdeklődés iránta (nem utolsósorban a katonaviselt férfiaknak köszönhetően) változatlanul megmaradt. Ennek jeleit az elmúlt másfél évtizedben folyamatosan érzélkelhettem, elsősorban a hozzám eljuttatott levelek, visszajelzések tekintélyes mennyiségében. A KatSzl. interneten közzétett verziója (<http://mnytud.arts.klte.hu/sorozat/katsz1>) nagyon sokakat ösztönzött arra, hogy a szótár által felidézett „katonai nyelvi emlékeiket” egy-egy e-mail erejéig megosszák velem, így mindmáig kapok az elmúlt fél évszázadban katonáskodott férfiaktól néhány szavas listákat, kisebb-nagyobb kiegészítéseket a szótárhoz.

Ezek az adatok, amelyek az 1950-es évektől a sorkatonaság megszűnéséig terjedő időszakból származnak (és amelyek egyúttal a letűnt sorkatonaság nyelvi emlékei is), mind mennyiségükre, mind minőségükre nézve indokoltá tették, hogy elkészüljön *A magyar katonai szleng szótára*-nak bővített kiadása. Az új kiadás címéből azonban már elmaradt az „1980–1990” szűkítő alcím, ugyanis a 2917 szócikket tartalmazó első kiadáshoz képest 4952 címszavasra bővült második kiadás immáron az 1950-es évektől 2004-ig terjedő időszakra vonatkozóan tartalmaz adatokat.

Eredeti tervem az volt, hogy az 1980-as évek anyagának újrakiadása mellett, de ettől elkülönítve, önálló részben (pusztán kereszthivatkozásokkal összekapcsolva) közlöm az 1990 és 2004 közötti, bőségesen adatolt másfél évtized szókincsét. Ezt a „két szótár egy kötetben” megoldást az az előző kiadás előszavában megfogalmazott feltevésem indokolta volna, mely szerint a hadsereg szervezetében, alakulatainak állomáshelyében, fegyverzetében, a felszerelésben, a kiképzés idejében és módjában bekövetkező változások miatt az 1991-ben publikált gyűjteményem már nem szolgálhat egy későbbi vizsgálódás szerves alapjául, mert a katonák életét nagy mértékben érintő változások miatt a nyolcvanas években összegyűlt anyag inkább előzménye, mintsem része a kilencvenes évek katonai szlengjének.

Az anyag feldolgozása során azonban rá kellett jönnöm, hogy korántsem következett be a rendszerváltással akkora és olyan éles változás (pláne nem törés) a katonaságnál és a katonai szlengben, ami indokoltá tenné egy „dupla” szótár elkészítését, és az olvasó rákényszerítését arra, hogy minden adatot két helyen kelljen megnéznie.

Ráadásul az időközben gyűjteményembe bekerült korábbi, az 1950–1980 közötti időszakot képviselő szavak szintén inkább a katonai szleng történetének eddig is sejtett folytonosságát (erről ld. a 32–35. lapokon írottakat) bizonyították számomra. Mindezek miatt úgy döntöttem, hogy nemcsak az 1990 után használt kifejezéseket építem be a szótárba, hanem azt a rendelkezésemre álló néhány száz szlengszót is, amelyek a Magyar Néphadsereg 1980 előtti első harminc évéhez kötődnek.

Az, hogy a KatSzl. második kiadása egy fél évszázad katonai szlengjét öleli fel (ellentétben a elsővel, amelyben csak egyetlen évtized adatai voltak megtalálhatók), egyetlen apró, a szócikkek szerkezetében bekövetkező módosítással járt: az új változatban már fontosnak tartottam annak jelölését, hogy a közreadott szavak, kifejezések, esetleg egyes jelentések, alakváltozatok mely évtized(ek)ben voltak használatosak — legalábbis a rendelkezésemre álló adatok szerint. Ezt a szócikkekbe beillesztett bekarikázott számok mutatják. (Ⓢ = az 1950-es évekbeli katonáskodásból, Ⓢ = az 1980-as évekből, Ⓢ = az 1990 és 2004 közötti időből származó adat stb.)

A KatSzl.² önálló szócikkeiben (a szócikkek közül ugyanis 667 a szótár másik helyére továbbirányító utaló szócikk, amelyek korszakjelzést nem tartalmaznak) 6235 használati időre utaló jelzés található, melyeknek megoszlása alapján nagyjából pontos képet kapunk arról, hogy melyik évtized milyen mértékben van képviselve a szótár állományában. E szerint az adatok 0,7%-a származik az 1950-es, 2,3%-a az 1960-as, 1,8%-a az 1970-es, 57,6%-a az 1980-as évekből, és 37,6%-a az 1990–2004 közötti másfél évtizedből.

A korszakjelzésekre rákeresve könnyedén megtalálhatjuk azokat a szavakat, amelyek legjobban illusztrálják a katonai szleng kontinuitását. Vannak olyan

lexémák (*bokorugró, foka, krumplivirág*), amelyekre minden évtizedből előkerültek adatok. Ezek és valamivel hiányosabban adatolt társaik (*alhangya, bakapehely, bakapihe, borjú, cselló, csúzli, csörmester, dióverő, dobbant, gitár, gyengusz, helybenjárás, jakumó, kaptár, kilós, konyhamalac, kopár, kopasz, koporsós, kóter, nyúl, rohambili, sakkozik, skuló, smasszer, textil, tirpák, tyúkbeles*) a legközvetlenebb bizonyítékai annak, hogy indokolt volt a katonai szleng fél évszázadát egybeszerkesztve, egyetlen szótárban bemutatni, mert nemcsak a különböző korú szlengszavakban megfigyelhető szemlélet maradt azonos az évtizedek alatt, hanem a szókincs központi része is folyamatosságot mutat.

A KatSzl.² elektronikus változatának (http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/szl_kut/o6katsz) segítségével a korszakjelzések minden nehézség nélkül megkereshetők, így lehetővé válik akárcsak e szótár segítségével bizonyos változásvizsgálatok elvégzése a katonai szlengre (elsősorban annak utóbbi 25 éve) vonatkozóan. Az ilyen kutatásokat fontolgatóknak azonban tudniuk kell, hogy a második kiadás elkészültét nem előzte meg rendszeres gyűjtőmunka, noha erre tettem kísérleteket. Úgy látszik azonban, a katonai szleng gyűjtése társadalmi berendezkedéstől és rendszerváltástól függetlenül nem egyszerű feladat. Első lépésként, tíz évvel a saját debreceni gyűjtésem után, megpróbálkoztam azzal, hogy az egyetlen megmaradt debreceni laktanyában, ekkor már elsősorban szerződéses katonák között megismételjem a gyűjtést. Ebből azonban semmi sem lett. Igaz, a minisztériumi engedélyek beszerzése ezúttal jóval könnyebben ment, azonban a hadsereget munkahelyként látogató katonák és parancsnokaik már nem voltak segítő partnerek az adatfelvételben.

Ilyen módon saját gyűjtéssel nem sikerült adatokhoz jutnom a katonai szleng módosulásáról, jóllehet az egy laktanyában eltérő időpontban készült gyűjtemények alapján (például Bus 1986 és Mikulás 1991) jól látszik, hogy a katonai szleng is kiváló anyag lehetne a nyelvi változásvizsgálatokhoz.

Gyűjtési kísérleteim kudarc ellenére a KatSzl.² olvasói mégis kapnak bizonyos tájékoztatást a katonai szleng átalakulásáról, mégpedig a szocialista néphadsereg-ből magyar honvédséggé lett katonaság szlengjének változásáról. A kötetnek ez a fejezete Liska Norbertnek az egri Eszterházy Károly Főiskolán íródott szakdolgozata alapján készült.

A KatSzl.² újdonságai, mint az eddigiekből is kiderült, nem saját, közvetlenül ellenőrzött gyűjtésekből származnak, azonban ezek híján is jelentős mennyiségű új anyagra sikerült szert tennem 1990 óta. Az adatok egy része olyan egyetemi tanítványaimtól került hozzám, akik az 1990-es évek elején előfelvételiként még sorkatonai szolgálatot teljesítettek. Ezen munkák közül külön meg kell említenem Szabó Péter Csaba igen alapos és terjedelmes szójegyzékét. Hallgatóimon kívül nagyon sokan kerestek meg levélben, néhány szóval vagy akár több tucatnyi kifejezéssel bővítve céduláimat. Jelentősebb mennyiségben kaptam adatokat

Kara Miklóstól, Simonyi Sándortól, Erdőháti Károlytól, Kiss Gábortól, Zsikai Pétertől és Hermann Zsoltól. Rónaky Edit saját 1960-as évek közepén készült ifjúsági nyelvi gyűjtéséből juttatta el hozzám a sorkatonáktól származó szavakat.

A szótár első kiadása óta eltelt több mint másfél évtized alatt természetesen megjelent néhány újabb publikáció is e témában, ezeknek a 15. oldalon lábjegyzetben felsorolt kisebb-nagyobb műveknek a szóanyagát is beépítettem a mostani kiadásba.

Gyűjtésem során felhasználtam a hozzám eljuttatott kéziratos dolgozatokat, továbbá az interneten hozzáférhetővé tett anyagokat is. Ezek közül messze kiemelkedik Polgár Tamás (1998–1999) székesfehérvári katonaélményeiről szóló beszámolója, amihez egy gondosan összeállított, bőséges szójegyzék is csatlakozik. Itt szeretném megköszönni, hogy hozzájárult anyagának szótáramban való felhasználásához.

A KatSzl. mostani kiadásában a szótári részt jelentősen megváltoztattam, kibővítettem. Nem láttam ugyanakkor értelmét a szótárt kísérő tanulmány átdolgozásának. Ez a szöveg közel két évtized után is viszonylag pontos elemzést nyújt a katonai szleng általános kérdéseiről és az 1980-as évek sorkatonáinak nyelvéről. A szlengről (miként a nyelvről és a nyelvészetről) vallott nézeteim természetesen sokban átalakultak 1991 óta, azonban úgy vélem, nem a katonai szleng szótára az a hely, ahol ezeket a katonai szlengen messze túlmutató gondolatokat meg kellene fogalmaznom. Ezekkel az érdeklődők már eddig is találkozhattak különböző írásaiban, a *Szlengkutató* sorozat korábbi köteteiben (akárcsak a szerkesztési elveket, a kötetsszervező témákat, a beválogatott írásokat megfigyelve) vagy a Wikipédia általam írott *szleng* szócikkében. Ezen megfontolásból a KatSzl.² lényegében változatlan tartalommal adja közre a „A magyar katonai szleng” című tanulmányomat, rajta néhány kisebb hiba kijavításán kívül csak a *Szlengkutató* sorozat formátumához való igazítás miatt változtattam, megújítva a hivatkozási rendszert, irodalomjegyzéket készítve hozzá, és ahol a szöveget közvetlenül érintő újabb információk kerültek elő, ott *-gal jelzett lábjegyzetekben kiegészítve korábbi megjegyzéseimet.

Bízom benne, hogy a változtatások után egy, az első kiadásnál teljesebb, de legalább ugyanolyan jól használható könyvet tart a kezében az olvasó.

Debrecen, 2008. november

Kis Tamás

A MAGYAR KATONAI SZLENG

A magyar katonai szleng

I.

1. A katonai szleng vizsgálata mindmáig [1991] hiányzik a magyar szociolingvisztika kutatási területei közül. Ez a hiány a kutatások változatos témaköreit látva (vö. KISS–SZÜTS 1988) fölöttébb feltűnő. A tények azt mutatják, hogy a szociolektusok e sajátos változatának vizsgálata — szemben például a német, az olasz, a cseh, a francia, az angol vagy a finn nyelv katonai szlengjével — a magyar nyelvtudományban jószerivel meg sem kezdődött. Némi érdeklődés az első világháború utáni évekig tapasztalható, de a lemaradásunk a külföldi vizsgálatokhoz képest már ekkor is nyilvánvaló (vö. BALASSA 1920, SPITZER 1920b). E helyt nem áll módomban a külföldi irodalmat számba venni, de talán elég is csak arra utalnom, hogy például csupán a finn katonai szlengről két terjedelmes szótárból tájékozódhatunk (HÄMÄLÄINEN 1963, PENTTINEN 1984), és alapos elemzésből sincs hiány (HÄMÄLÄINEN 1946).

Ezekkel az igen gazdag adattárakkal szemben a mai magyar katonai szlengről nagyon kevés adatunk van. Az egyetlen nyomtatásban megjelent szójegyzék KÖVESDI PÉTER és SZILÁGYI MÁRTON munkája (1988; ism. KIS 1989). Ezen kívül csak néhány kisebb nyomdafestéket látott közleményről van tudomásom: TARPAI 1977, 1980, Név nélkül 1988. (Ez utóbbinak a példái valószínűleg HALMI SÁNDORNAK a nyíregyházi tanárképző főiskola nyelvészeti könyvtárában is megtalálható cím nélküli (?) szakdolgozatából [vö. HALMI 1986] valók.) Az Igaz Szó című katonai magazin 1988. évi számainak „Nyelvőr” rovatában magam is írtam a katonai szleng több kérdéséről (KIS 1988a–k).*

A teljesség kedvéért meg kell említenem az általam ismert és használt kéziratokat is. A fent említett HALMI SÁNDORÉNAK túl ide tartozik: BUS 1986, MIKULÁS 1988a–c (MIKULÁS e három dolgozata lényegében csak elrendezés-módjában különbözik), MIKULÁS 1991, KIS 1985.**

* A KatSzl. első kiadása óta a következő katonai szlenggel foglalkozó munkák jelentek meg nyomtatásban: FÜLÖP 1991, VASKÓ 1999, SZABÓ D. 2000, FARKAS 2003.

** Az általam ismert és használt kéziratok sora az alábbiakkal bővült: FARKAS 1993, SZABÓ P. Cs. 1995, VASKÓ 1995, KALÁCSKA 1996, GÖBÖLY 1998, POLGÁR 1998–1999, FINTA 2000, LISKA 2004.

Bizonyára még számos kéziratos munka létezik; a Néphadsereg c. újság be-számol például egy szegedi diákköri dolgozat megírásának tervéről (DÉSI 1988). A Magyar Nyelvőr 1964. évi „Hogyan beszél a mai ifjúság?” c. pályázatára (vö. Nyr. 1964) is érkeztek a sorkatonák körében gyűjtött szójegyzékek (GRÉTSY-KOVALOVSKY 1965: 139), de ezeknek mára már nyoma veszett. Ugyanígy nem sikerült rábukkannom SLAHTA GYÖRGY kéziratára sem (Katonaszavak gyűjteménye. 1965–66), amelynek címét a ZOLNAY VILMOS és GEDÉNYI MIHÁLY készítette „A magyar fattyúnyelv szótára”-nak irodalomjegyzéke említi.*

Végezetül szólni kell még a debreceni Kossuth laktanyában 1984. december 6-án tartott „A katonák nyelve” tanácskozásról is (ld. KURDI 1985). Ezen három előadás foglalkozott a katonai szlenggel: SEBESTYÉN ÁRPÁD a belső nyelvváltozatok közötti helyéről beszélt, NYIRKOS ISTVÁN a magyar és a finn katonai szleng hasonlóságait vizsgálta, BACHÁT LÁSZLÓ pedig a katonai szleng témaköréit mutatta be gazdag szó- és kifejezésanyaggal illusztrálva. (A tanácskozás videófelvételét az alakulat előjáróinak szívességéből módom volt megtekinteni. Az előadások anyaga kéziratom nyomdába adása után „Nyelvédelem — honvédelem” címen [GRÉTSY 1990] nyomtatásban is megjelent.)

Igen szegényes tehát a katonai szleng szakirodalma, pedig nem túlzás talán, ha a társadalmi nyelvváltozatok, különösen a familiáris, bizalmas nyelvhasználat és a szleng kutatásában nagy fontosságot tulajdonítunk neki, már csak nagyszámú használója miatt is. Az 1989-ben nyilvánosságra hozott adatok szerint Magyarországon 1980 és 1990 között másfél évenként majd százezer férfi fordult meg sorkatonaként a hadseregben. Rajtuk keresztül szinte minden családban hat a katonai szleng különösen a nem katona fiatalok nyelvhasználatára, de még az idősebbek nyelvére is. E csatornákon át a katonai szleng kifejezései, szavai szélesebb körben is ismertekké válnak. Egyébként is igen jellemző mozgás a szociolektusok szavainak a sztenderdbe való behatolása, azaz általános használatává válása (BENKŐ 1988: 234). Ez a tény különösen fontossá teszi a mai szleng lejegyzését, hisz az összegyűjtött szavak néhány évtized múlva várhatóan jelentős történeti értékkel bírnak majd.

2. A katonai szlengből elindult szavakon természetesen nemcsak a katonavisselt férfiak emlékezetében megőrződő (vö. PENTTINEN 1984: 10), általuk elterjesztett, a passzív szókincsben meglevő, esetleg a katonai élmények elmesélésekor használt szavakat kell érteni (*főka* ’felmosórongy’; *cselló* ’konyhai munka’; *tápos* ’előfelvételis’; stb.), hanem a katonai szlengből eredő és a társadalom más csoportjainak a nyelvében meggyökerező kifejezéseket is. A katonai szlengben alakult

* A 79 szót és kifejezést tartalmazó, egy fél gépelt oldalból és három A/6 méretű cédulából álló, három kéz írásával készült kis szójegyzékhez GEDÉNYI MIHÁLY hagyatékából azóta sikerült hozzájutnom. Szövege hozzáférhető a <http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/egyeb/slahta.htm> internetcímen.

ki, és innen terjedt el például 'rosszindulatú; nagyon rossz' jelentésben az első világháború alatt a *komisz* szó (BALASSA 1918, CSEFKÓ 1951; LOVÁNYI 1953; vö. TESz. II, 536). A bizalmas köznyelvben élő *begyullad* 'megijed' jelentésének kialakulásában a begyulladó gránát keltette félelemből kell kiindulnunk, s így ezt is a katonai szlengből származtatnunk (CSEFKÓ 1921: 171), mint ahogy a katonai szlengből való a *megnyomja gombot* 'rátesz egy lapáttal' (eredetileg 'erősen támad', ti. a géppuska gombját nyomja; uo. 170) és a *bedöglik* '(vmilyen szerkezet, gép) felmondja a szolgálatot' (tkp. 'a gránát nem robban fel'; uo. 171). A TESz. 1951-es adatával szemben már 1921 előttről adatolható a *kacsa* 'kórházi vizelőedény' az első világháborús szlengből (CSEFKÓ 1921: 172). Folytathatnánk a sort a nyelvjárások¹, a régi diáknyelv² és még több más szociolektus hasonló eredetű szavával is, kiegészítve azzal, hogy a katonai szleng gyakran csak közvetítője, elterjesztője egy-egy szónak, amely nem is benne keletkezett (ld. például a *lóg* szót és családját; K. P. 1916, VELLEITS 1916, REXA 1919: 44, CSEFKÓ 1921: 169–70, BÁRCZI 1932: 6, 1942: 83).³

3. Ma a katonai szleng szavainak elterjedése leginkább az ifúsági nyelven keresztül történik (vö. BACHÁT 1980: 155, 1976: 116; GRÉTSY 1980: 968; KOLTÓI 1984: 11), majd ebből a nyelvi rétegből indul tovább a köznyelv felé. Az utóbbi években került a bizalmas köznyelvbe a fent vázolt úton a *kavar* 'kotnyeleskedik; szaladgál' ige szóláshasonlataival együtt (*kavar, mint a fagylaltgép; kavar, mint a mérgezett egér*).

Ha korábban lettek volna már folyamatos megfigyeléseink a katonai szlengről, bizonyára még egész sor kifejezésről bebizonyíthatnánk hasonló eredetét. A *tápos* (*csirke*) szót (Nyugat-Dunántúlon: 'gyenge fizikumú, beteges, betegsége hajlamos', a katonai szlengben általánosan elterjedten: 'előfelvételis') SZABÓ GÉZA (1984) például a falusi nyelvből származtatja, de szerintem legalább ennyire valószínű a katonai szlengből való eredete is.

¹ Vö. *plezúr* 'horzsolás' (vö. BALLAGI 1877: 234; TESz. III, 227); *rajszúr* 'gyerekviháncolás' (vö. BALLAGI 1877: 275; TESz. III, 337); *kiül pikétre* (Kisújszállás) 'magasra felül' (*pikét* 'örház'; vö. BÁLINT 1979: 64); stb. A katonai nyelvnek a nyelvjárásokra tett hatásáról ld. még: TÖMÖRKÉNY 1899; SZINKOVICH 1913; BÁLINT 1979: 64. Sok katonanyelvi szó található a nyelvjárások idegen szavai közt is, vö. OLÁH 1906: 44–5; HORVÁTH 1906: 106–9.

² Nyíregyházán például *adjutans*-nak, *ordinánc*-nak csúfolták azt a diákot, aki a táblát törölgette, a tanárnak az ajtót nyitogatta (PACZAUER 1917).

³ Az első világháborúnak a mindennapi beszédre és az újságnyelvre gyakorolt hatásáról ld. ERDÉLYI 1915; GULYÁS 1923; LOVÁNYI 1942; PARÁSZKA 1917a; SOMOGYI 1920; SZILÁDY 1941; VARRÓ 1933. Vö. még: KIS 1988f.

II.

4. A magyar nyelv belső változatainak rendszerezésében meglévő bizonytalanságokat e helyen most figyelmen kívül hagyva (erről a legfontosabb szakirodalom áttekintésével együtt ld. NYÍRKOS 1982) szólni kell a katonai szlengnek a nyelvváltozatok közti helyéről. Vitathatatlanak látszik, hogy a katonai szleng csoportnyelv, miként a szakirodalom is egyértelműen ezek közé sorolja (vö. BALASSA 1943: 42; MMNyR. I, 30; HAJDÚ 1980: 18; NYÍRKOS 1982: 27; SVEJCER 1963: 6, magyarul: SVEJCER 1975: 73; BONDALETOV 1987: 69; stb.).

A katonai szleng a sorkatonák által használt csoportnyelv, melyet el kell különítenünk egyrészt a köznyelvtől és a nyelvjárásoktól, másrészt pedig a hivatalos katonai szaknyelvtől (HÄMÄLÄINEN 1963: 5; KÖVESDI–SZILÁGYI 1988: 48–9). Egyes kutatók a sorkatonákon túl a hivatásosok egy részére is kiterjesztik a vizsgálódást (PENTTINEN 1984: 10), míg mások határozottan kizárják őket ebből a körből, lévén a hivatásos katonák csak kívülálló használói a katonai szlengnek (ennek okairól ld. KÖVESDI–SZILÁGYI 1988: 6).

A sorkatonai szolgálatot teljesítő határőrök szlengjét a katonai szlengbe tartozónak kell venni; tapasztalataim szerint eltérései pusztán az eltérő szolgálatból és felszerelésből adódó szókinszbeli különbségek, amit egyszerű „fegyvernemi” differenciaként értékelhetünk (vö. *bokorjárőr* ’éjszakai járőr a zöldhatáron’; *okmányos* ’a határsávba belépő járőr’; *buzi[pendely]* ’hálóing’; *kasztró* ’bakancs’; *újonc*, *kopasz*, *gumi*, *öregedő*, *öreg*, *leszerelő* [az egymást követő korosztályok, időszakok nevei a három havonkénti bevonulásnak megfelelően]; *nyúl*, *répakombájn*, *répárágó* ’a Magyar Néphadseregben szolgáló katona’; stb.).

A katonai szleng megnevezésében — talán a már említett elhanyagoltsága miatt — elég nagy tarkaságot találunk. A múlt században főleg *kaszárnyai szók*, *katonai szók* cím alatt közöltek kisebb-nagyobb szógyűjteményeket (vö. pl. LINTNER 1874: 185; LEHR 1874: 525), DOBOS (1898: 3, jegyz.) és TÖMÖRKÉNY ISTVÁN pedig *bakanyelv*-nek nevezte (1900: 1). Később előfordul az általánosabb *katonai nyelv* megnevezés használata (SEBESTYÉN 1981: 323, jegyz.; TARPAI 1980: 9), de gyakoriak a körülírások is: *a katona (argot-szerű) nyelve* (FELSZEGHY 1938: 20); *a katonák nyelvhasználata* (MMNyR. I, 29); *a sorkatonák jellegzetes nyelvhasználata* (RÁ CZ 1987: 147). A hivatalos katonai nyelvtől való különbségekre és a szlengjegyekre utalva születettek a *katona(i) argó* (BÁRCZI 1932: 10, 14; SZABÓ 1984: 8) és a *katonai szakzsargon* (GRÉTSY 1980: 968) műszavak.

A terminológiai sokféleségnek az alapos vizsgálatok hiányán túl oka lehet az is, hogy a katonai szlengnek a többi csoportnyelvhez való viszonya sincs tisztázva. SEBESTYÉN ÁRPÁD az életkori nyelvváltozatok közé helyezi (1981: 323, jegyz.),

RÁCZ ENDRE az ifjúsági nyelv mint rétegnyelv egyik csoportnyelvét látja benne (1987: 147).

Én — mint ezt később kissé részletesebben is kifejtem — a szleng egyik változatának tartom a sorkatonák nyelvi környezetében kialakult szociolektust, ezért megnevezésre a *katonai szleng* szakszót tartom a legjobbnak.

A magyar nyelvészeti szakirodalomban erre a csoportnyelvre tudtommal először 1922-ben használták a *szleng* elnevezést (BALASSA 1922; a rövidke írás angol példán felbuzdulva a „háborús slang” gyűjtését szorgalmazta). Az újabb időkben MIZSER LAJOSnak a katonai ragadványnevekről írott cikkében bukkan fel a *katonai szleng* műszó (1973: 72).⁴

5.1. Tárgyalt csoportnyelvünknek a szlengbe való sorolása megkívánja, hogy — ha csak egy-két ponton érintve is — megvizsgáljuk a társadalmi nyelvváltozások kérdéskörét.

A szleng fogalma, s így maga a *szleng* műszó is meglehetősen későn tűnt fel a magyar nyelvtudományban, pedig a szleng várható megjelenését BÁRCZI GÉZA már több mint fél évszázada megjósolta (1932: 2–3, 4). A magyar szleng történetének és magának e nyelvi jelenségnek az első összefoglaló leírása ZOLNAY VILMOS és GEDÉNYI MIHÁLY nevéhez fűződik (1945–1962: I. füzet). Sajnos hatalmas, huszonnégy kötetes, több tízezer adatot tartalmazó szótárunk és az általuk képviselt szemlélet semmilyen hatással nem volt a magyar csoportnyelvek kutatására.⁵ KOVALOVSKY MIKLÓS határkönek számító Valóság-beli cikke (1963) után a „fattyúnyelv” vizsgálata helyett az ún. ifjúsági nyelv feltárással igyekeztek pótolni nyelvészeink nyelvünk eme színes részrendszerének hiányzó leírását, ZOLNAYÉK eredményeiről tudomást sem véve.

Ennek az új irányzatnak a megjelenését a szleng szempontjából korántsem tarthatjuk szerencsésnek. Az *ifjúsági nyelv* terminus ’a fiatalság által beszélt többé-kevésbé egységes csoport- (réteg) nyelv’ jelentésben való használata egyrészt túlságosan leszűkítette a vizsgálandó területet, másrészt a nyelvi univerzáléként is felfogható szleng egyik speciális esetenként leírható magyar szleng működése, rendszere kapcsán felmerülő kérdések megválaszolását a jelenségek pusztá leírásával igyekezett pótolni. E leegyszerűsítő közelítésmódból következik, hogy az elméleti megállapítások csak részben állják meg a helyüket, így például az az okfejtés, mely e szociolektus stílusát, keletkezését, használatát mint nemzedéki problémát tünteti fel, erősen vitatható (vö. pl. BACHÁT 1982: 53–8). Hasonlóan vélekedhetünk a szlengben tükröződő nyelvi deviancia nyelvművelési kérdésként való felfogásáról is.

⁴ A katonai ragadványnevekkel MIZSER az említett cikken kívül a Honvédségi Szemlében egy olvasói levélben is foglalkozik (1985). Ehhez a témakörhöz csatlakozik HAJDÚ MIHÁLY cikke (1984).

⁵ A ZOLNAYÉK használta *fattyúnyelv* ’szleng’ szót az ÉrtSz. is felvette némileg szűkebb, a ’szókincsnek az a része, amelyet az alsóbb nyelvi rétegbe (tolvajnyelvbe, diáknyelvbe) tartozó szavak alkotnak’ jelentésben.

Ez az irányzat teljesen kizárta vizsgálataiból azt a szókinccsanyagot, amely az ÉrtSz.-ban bizalmas, familiáris (ritkábban argó, durva, gúnyos, tréfás) minősítéssel szerepel, s amely az ún. ifjúsági nyelvi szavak és kifejezések mellett a szlengnek egyik legfontosabb része (vö. ANDRÁS–KÖVECSES 1989).

Az ifjúsági nyelvi kutatásoknak egyik alapvető tétele volt, hogy a vizsgált csoportnyelv a legújabb időkben fejlődött ki erős tolvajnyelvi hatás alatt bizonyos diáknyelvi előzményekből. A szleng (és az ennek egy szeletként felfogható ifjúsági nyelv) eredetét keresve nem szabad azonban elfelednünk, hogy ennél sokkal erősebbek azok a szálak, amelyek a szlenget a városi és nem városi népnyelvhez kötik (vö. BÁRCZI 1942: 73). Csoportnyelvünknek ez a rétege több évszázadra visszamenően nyomon követhető. RÉTHEI PRIKKEK MARIÁN „Régi magyar tréfaszók” címen közölt, régi szótárainkból és neves íróinktól (Dugonitstól, Pázmánytól) gyűjtött szóanyaga (1907) bőven (majdhogynem teljes egészében) a régi magyar szlengre hoz példákat (vö. még SIPOS 1981).

Az 1980-as évekig csak elvétve találkozhattunk olyan tanulmánnyal (legszebb példája KOLOZSVÁRI GRANDPIERRE EMIL főleg angol nyelvű szakirodalomra támaszkodó esszéje, az „Utazás az argó körül” [1965]), amely a szlenget több-kevesebb sikerrel a maga teljességében igyekezett bemutatni. Magának a *szleng* terminusnak a bevezetését is csak 1980-ban javasolta PÉTER MIHÁLY (PÉTER 1980; elvétve találkozhatunk vele korábban is, vö. BOROSNÉ 1965: 148), bár a *szleng* mint idegen szó már jó száz éve megvan a magyarban (ORSZÁGH 1977: 63), és az ÉKsz. is tartalmazza. (Egyes idegen nyelvű művek természetesen használják a magyar nyelvnek erre a rétegére a *slang* szakszót; vö. WHITE 1960.)

PÉTER MIHÁLY tanulmánya jó alapja a további kutatásoknak⁶, és érvei alapján helyesnek látszik az eddigi *pesti nyelv*, *nagyvárosi nyelv*, a tágabb értelemben használt *argó*, *zsargon*, *jassz nyelv* vagy a leginkább idesorolható *ifjúsági nyelv* elnevezések felváltása a *szleng* szakszóval (vö. PÉTER 1980: 273–6; SIPOS 1988: 867).

5.2. E helyen nem kívánok a szleng minden kérdésével részletesen foglalkozni⁷, de néhány dologra mindenképpen ki kell térnem. Az általános felfogás szerint a szleng köznyelvi jelenséggént értékelhető csoportnyelv (vö. PÉTER: 1980: 275; NYÍRKOS 1982: 27), egyfajta városi népnyelv, mely a köznyelvtől csak szókinccsben és frazeológiájában tér el. A helyzet azonban ennél jóval bonyolultabb, hisz a szleng nem tekinthető egységes szociolektusnak (PARTRIDGE például huszon-

⁶ Vö. pl. SIPOS 1981, 1984, 1988.

⁷ A szlengről jól tájékoztatnak a következő munkák (általában további igen gazdag irodalomjegyzékkel): PARTRIDGE 1933, 1937, 1949; POTTER 1964: 130–9, 193; NewEncBrit. 1979: Macropaedia XVI, 850–3; Micropaedia IX, 264–5; 1989: X [Micropaedia]: 871–2; XXII [Macropaedia]: 571–3; EncAm. XXV, 81–3; ROT 1988; GALPERIN 1956; KARTTUNEN 1979 (ism. NYÍRKOS 1981: 119–21; KERESZTES 1981: 103–4). További szakirodalmat ismertet ORSZÁGH is (1966: 361–2). Ld. még BURKE „The Literature of Slang” (1939) c. áttekintését és a tanulmányomban a szlenggel kapcsolatosan hivatkozott művek bőséges szakirodalmi utalásait.

öt fajtájával foglalkozik „Slang To-day and Yesterday” c. könyvében (1933), és a „Dictionary of American Slang” is tizenhárom fajtáját különbözteti meg a katonaság szlengjétől kezdve az alvilágén és a baseballjátékosokén át az egyetemistákéig: WENTWORTH–FLEXNER 1960: VII). KARTTUNEN vélekedését elfogadva (1979: 8) a különböző szlengtípusokat három nagyobb csoportba sorolhatjuk: meg kell különböztetnünk a *k ö z s z l e n g e t*, amely a nyelvet beszélők számára általánosan ismert dolgokat, fogalmakat megnevező országszerte elterjedt szlengjelenségek összefoglaló neve; a *t e r ü l e t i s z l e n g e t*, melynek érvényessége területileg korlátozott; és a *s z a k s z l e n g e t*, amely foglalkozás, hobbi, érdeklődés alapján tömörülő csoportokban alakul ki, és szorosan kapcsolódik az adott szakma szaknyelvéhez is. A szakszlengek a közszlengtől és a területi szlengektől legfeltűnőbbben szókincsük témaköreiben térnek el. Használok köre szociológiailag könnyebben leírható és a szakmai azonosság miatt sokkal homogénabb is.

A közszleng és a szakszleng fogalma *general slang* és *special slang*, *professional slang* néven az angol nyelvű szakirodalomban is ismeretes (vö. BERREY–VAN DEN BARK 1954), és ez alapján használja SZUDZILOVSKIJ is, aki széles körben használt és szűk körben használt (szociális csoporthoz kötött) szlenget különböztet meg az angol katonai szlengről írt értekezésében (1954: 10–1, idézi: GALPERIN 1956: 108), majd könyvében is (1973: 11).

A területi szlengek meglelte a nyelv természetéből következik, és aligha vitatható, hogy „a beszélt nyelvnek minden változata a területi nyelvváltozatok kategóriájába is sorolható. Ide értve a városi köznyelvet, sőt a réteg- és a csoportnyelveket is (...), ha nem is minden nyelvváltozatnak ez a legjellemzőbb és legfontosabb meghatározója” (IMRE 1988: 62). A csoportnyelveknek erre a sajátosságára nem nagyon figyeltek még fel a magyar kutatók, pedig nyelvjárásaink szókincsét átrósta minden bizonynyal számos szóról, kifejezésről bebizonyosodna, hogy a közösség nyelvében szlengként funkcionál. (Az angol szlengre vonatkozóan ismerünk ilyen vizsgálatokat, ld. például MAKOVSKIJ 1963.) A magyar ifjúsági nyelv kutatása során csak elvétve közöltek idevonatkozó adatokat, a diáknyelvből például BACHÁT mutatott be néhány területileg kötött (nyíregyházi) szót (1976: 110–1). Erre irányuló kutatások híján mindössze azt mondhatjuk, hogy valószínűleg a területi szlengek és a közszleng szókészlete között ugyanolyan eltérések találhatók, mint a köznyelv és a nyelvjárások szavai között, tehát beszélhetünk a tájszók típusainak megfelelően (vö. MMNy. 468–9) valódi regionális szlengszókról (amikor a területi szleng a közszlenghez képest egészen más szóalakot használ, illetve a közszlengben ismeretlen fogalmat nevez meg) és nem valódi (alak vagy jelentés szerinti) regionális szlengszókról.

5.3. A szleng(ek) használatához — mivel vitathatatlanul nyelvi részrendszerek (vö. SEBESTYÉN 1988: 109) — a beszélő hétköznapi társalgásának nyelvére mint

hordozóra van szükség (a társalgás általam használt jelentésének meghatározását ld. KÁROLY 1961b: 393). Ez a társalgási nyelv — ebben az esetben nevezhetnénk talán *bázisnyelv*-nek (vö. HANGAY 1988: 412) — lehet a köznyelv vagy egy nyelvjárás is. A bázisnyelvtől függ — és ez vonatkozik más csoportnyelvekre is (vö. HUTTERER 1963: 159) —, hogy a szleng az adott pillanatban köznyelvi vagy nyelvjárási jelenség-e, bár ez a szleng szempontjából irreleváns, hisz a *jakó* 'kabát' attól még szlengszónak minősül, hogy esetleg egyes vidékeken *jakóu*-nak ejtik.

A bázisnyelvnek a szleng használatában betöltött meghatározó szerepéből következik, hogy a szlengnek nincs önálló nyelvtana, eltérései leginkább bizonyos mennyiségi mutatókkal, azaz például egyes képzők, szóalkotásmódok gyakoriságával, jellegzetes mondatfűzési formák kedveltségével jellemezhetők, melyek feltérképezésére a statisztikai feldolgozás volna a legalkalmasabb (SVEJČER 1975: 69), ha volnának viszonyítási alapul használható köznyelvi felméréseink.

5.4. A beszéd „szlengségének” foka a legelterjedtebb felfogás szerint attól függ, hogy a szlengnek minősített jelenségek milyen arányban fordulnak elő benne (KARTTUNEN 1979: 7; vö. MATIJEVICS 1972: 16). Megfigyeléseim szerint azonban attól, hogy valaki szlengszavakat használ, még nem okvetlenül beszél szlengben. A szlengben beszélés együtt jár (hisz annak eredménye) egyfajta viselkedésmóddal és világszemlélettel (vö. VIDOR 1964), ami a megszülető szlengszavakban tárgyasulhat, de a szlengszavak összessége még nem azonos a szlenggel magával.

A szlengben beszélő a világot egyfajta erős érzelmi szűrőn keresztül szemléli. Ez az erős érzelmi szűrő a szlengben a szavak és kifejezések emocionális színezetében nyilvánul meg. Az irodalmi nyelvvel összevetve a szleng szókinccse általában lenéző, lekicsinyelő stílusárnyalatot hordoz, ami abból következik, hogy a beszélő a megnevezett dolgokat, jelenségeket, cselekvéseket erős kritikával (elsősorban negatívan) szemléli, és ezt — leggyakrabban familiáris, esetleg tréfás, humoros vagy éppenséggel durva, sértő formában — ki is fejezi (SZUDZILOVSKIJ 1973: 10). A megszülető kifejezésekben jól megfigyelhető — HANKISS ELEMÉR szóhasználatával élve — a nyelvi elemek „energiájának feltranszformálása” (1970: 118–20 és a k.). Ez a jelenség is magyarázza, hogy sokan a szlenget és a szépírói nyelvet rendkívül közelállónak érzik (vö. PÉTER 1980).

A szavak „energiájának feltranszformálása”, az erős érzelmi töltés leggyakrabban a túlzás igényében nyilvánul meg (vö. SZENDE–KÁROLY–SOLTÉSZ 1967: 191), s így a nyelvelírás szempontjából stilisztikai minősítésekkel jellemezhető (durva, pejoratív, megvető, lenéző, ironikus, gúnyos, tréfás, bizalmas, kedveskedő stb.) kifejezések jönnek létre. Ezért is tartja (főleg az angol nyelvű) szakirodalom egy része a szlenget elsősorban stiláris nyelvi rétegnek (ORSZÁGH 1966: 361). Ez persze főleg a közszlengre igaz, a szakszlengeket az erős érzelmi töltésen túl a valamely társadalmi csoporthoz, szubkultúrához való kötődés is jellemzi.

A szlengben beszélésnek, illetve a szlengszavak létrehozásának számos oka lehet (PARTRIDGE tizenöt pontban sorolja fel ezeket: 1933: 6–7; magyarul: ERDŐS 1988: 144–5)*, a jelenség valódi gyökerét azonban legpontosabban minden bizonnyal pszichológiai oldalról lehetne feltárni.

Az elsődleges pszichológiai ok az ember „individuális ösztöne” — ahogy ZLINSZKY ALADÁR nevezi —, amely arra ösztönzi a beszélőt, hogy „egyéniiségét a lehető legtökéletesebben érvényesítse, akaratát, érzelmeit, gondolatait másokkal elfogadtassa, sőt másokra rákényszerítse” (1931: 4).

Az individuális ösztön és a fentebb említett túlzás igénye elsősorban abban nyilvánul meg, hogy a szlengben beszélő a dolgokat, fogalmakat a maga szempontjából fontos vagy a számára feltűnő vonásairól nevezi el. Ez általában metaforikus vagy metonimikus szóalkotással történik meg, nemegyszer szinte követhetetlen asszociációk során át. A túlzás gyakran a torzításig is elmehet, a beszélő szívesen alkalmaz eufémiát vagy kakofémiát, így nevezve el újra a világból számára fontos dolgokat. Rendkívül fontos ismertetője a szlengnek, hogy az egyébként bázisnyelvinek minősülő kifejezéseket is emocionális töltéssel látja el (vö. RÉTHEI PRIKKEL 1907: 385–95), a bázisnyelvi szó — nem feltétlenül neutrális — stílusértékét megváltoztatja. A szleng egyik fő jellemzője a (gyakran fanyar, cinikus) humor, tréfa és az ezt alátámasztó könnyed, sőt nyegle viselkedés. Jól mutatják a szleng átlagostól eltérő érzelmi telítettségét KÖVESDI–SZILÁGYI katonai szlengszótárának majd mindig felkiáltójelre végződő példamondatai.

A beszéd emocionális feltöltésének igényéből következik, hogy a szleng legfontosabb „szóalkotási módjának” az *é r z e l m i s z ó a l k o t á s t* nevezhetjük, a szavak, a kifejezések stíláriis minőségének minden jelentés- és alakváltoztatás nélküli megváltoztatását. (Az érzelmi szóalkotásnak a szlengben betöltött jelentőségét mutatja az is, hogy SZUDZILOVSKIJ például a katonai szlenget mint a katonai szókincs érzelmileg színezett részét határozza meg; vö. 1973: 3, 8, 9.) Természetesen az érzelmi szóalkotást nem tekinthetjük valódi szóalkotásmódnak, hisz hagyományos értelemben véve nem hoz létre új szavakat, pusztán az történik, hogy „azokat az érzelmeket, amelyek individuális ösztönünkből folynak, a nyelv rendkívül nagy erővel fejezi ki. Érzelmi kifejezéseink mindig túlzottak. (...) A gyakori használat csökkentheti az érzelmi értéket, de a forrás, amelyből a kifejezések eredtek, kétségtelenül az erős érzélem, indulat volt” (ZLINSZKY 1931: 5). Az érzelmi szóalkotás együtt járhat jelentésbeli vagy alaki szóalkotással (így keletkeznek a valódi szlengszavak), de önmagában is képes egy szót alkalmilag szlengszóvá tenni.⁸ Ez az oka annak, hogy a szleng nehezen körülhatárolható terü-

⁸ „Gyakran szlengnek tekinthetők a szavak olyan szövegösszefüggésbeli jelentései, amelyek különböző stilisztikai kifejezőeszközök (íronia, perifrázis stb.) alkalmazásával keletkeznek” (GALPERIN 1956: III).

* PARTRIDGE tizenöt pontjának újabb, pontosabb fordítását ld. PARTRIDGE 2002: 22–3.

let, hisz „egy adott pillanatban valamely szó vagy kifejezés félreérthetetlenül szleng, más körülmények között viszont egyáltalán nem az” (EncBrit. 1947: XX, 765).

Erről az oldalról közelítve a szlenghez PENTTINENNEL szólva tényleg csak azt mondhatjuk, hogy a szlenget „mindenki ismeri, de senki sem tudja meghatározni” (1984: 10)*, legfeljebb úgy, hogy szleng az, amit a beszélője annak érez. Ez a kétségtelenül igaznak látszó meghatározás a kutatás során azonban nemigen alkalmazható, ezért célszerű továbbra is azt a felfogást vallanunk, hogy szleng alatt értjük „azokat a többnyire kérészéletű új szavakat vagy régi szavaknak azokat az új jelentésváltozatait, melyeket a hétköznapi élőbeszéd a tréfás hangulat keltése vagy a kifejezés színességének fokozása vagy az újszerűvel való játék öröme vagy a nyomatek kedvéért használ” (ORSZÁGH 1966: 361).

Ez a meghatározás persze korántsem tartalmazza a *szleng* szakszóval jelölt jelenségek minden vonását, inkább csak mint a szlenggel foglalkozó szakirodalomban legelterjedtebb felfogást tarthatjuk számon (vö. SZUDZILOVSKIJ 1973: 9–13. A különböző nézetek összefoglalását ld. MAKOVSKIJ 1962: 102–12).

6. Mivel a katonai szleng szakszleng, szükséges néhány szót a katonai szaknyelvről⁹ és egyúttal a szaknyelvekről¹⁰ is szólani.

A szleng és a szaknyelvek egyik alapvető különbsége funkciójukból ered. A szaknyelvek szó- és kifejezőkészletét a köznyelv és/vagy a nyelvjárások szókincsének kiegészítéseként lehet felfogni. Egy adott szaknyelv műszava a szakma számára „színezéstől, mellékértelemtől mentesen, ideális esetben egyértelműen jelöli az ember külső és belső világának valamely valóságmetszetét” (DÁNIEL 1982: 340). A szaknyelv azokat a fogalmakat nevezi meg, amelyek a szakma gyakorlásában szükségesek, de a bázisnyelvben nincsenek meg, vagy fogalmi tartalmuk nem elég pontos. (Például a katonai szaknyelv az egyes lövegfajták lövedékeit külön-külön megnevezi, míg a köznyelv az „anakronisztikus” *ágyúgolyó*-t használja.)

A szaknyelvekkel szemben a szleng nem megnevez, hanem újranevez, azaz a már elnevezett dolgokat újabb és újabb nevekkal látja el minden látható „prak-

⁹ A katonai szaknyelv hatalmas szakirodalmából csak néhány alaposabb bibliográfiára utalnék itt: SÁGI 1922: 26–7; SZATHMÁRI 1961: 612–3; CSÖRÖGI–NAGY 1980. A mai katonai szaknyelv legteljesebb gyűjteménye a Katonai lexikon (DAMÓ 1985).

¹⁰ „Kétségtelen, hogy a szaknyelv jó összefoglaló neve azoknak a csoportnyelveknek, amelyek foglalkozásokhoz kötődnek, illetőleg egyik meghatározójuk a szakmai azonosság. A diák, katonai, vadász, horgász, futball, kártya, tánc, tánczene vagy más iránt érdeklődő, rajongó csoport nyelve már nehezebben foglalható össze ugyanezzel a műszóval. Végeredményben azonban minden terminus technicus konvenció kérdése, s nyugodtan nevezhetjük a foglalkozási, foglalatossági, valami iránt vonzódási stb. alapon elkülönülő, helyesebben tömörülő csoportok nyelvét szaknyelvnek” (HAJDÚ 1980: 18–9).

* A szlengkutatás PENTTINENTŐL idézett egyik legismertebb szállóigéje PAUL ROBERTStól származik: „Slang is one of those things that everybody can recognize and nobody can define” (ROBERTS 1958: 342), azaz: „A szleng azon jelenségek egyike, melyeket mindenki felismer, de senki nem tud meghatározni” (ROBERTS 2002: 131).

tikus” ok nélkül (vö. KOVALOVSKY 1963: 71; DEME 1978: 156; TELEGDI 1977: 180). Ez a nyelvi oldalról nehezen leírható ok, mint ahogy az előbbieken megkíséréltem kifejtetni, elsősorban a szleng érzelmi telítettsége, amit jól bizonyít az is, hogy a szlengszavaknak a normanyelvben vagy a nyelvjáráásokban, illetőleg a szaknyelvekben érzelmileg, hangulatilag semleges megfelelőjük van (LIZANEC–HORVÁTH–TOKÁR 1986: 44). A szleng „szótúltermelése”, az, hogy a szlengben egy-egy fogalom megnevezésére szinonimasorok jönnek létre, és hogy a szleng szókincese aránylag változékony (BONDALETOV 1987: 72; BÁRCZI 1932: 33; BENKŐ 1988: 232; VARSÁNYI 1988: 142) szintén az erős érzelmi töltéssel magyarázható: „az érzelmileg erősebb jelentésű szó kiszorítja a kevésbé hatásost, míg nem a gyakori használat során maga is megkopik, és egy érzelmileg elevenebbnek ad helyet” (ZLINSZKY 1931: 6). A szinonimasorok tagjaiként gyakran hasonló alakú szavak születnek, hisz képzéssel, játszi torzítással egy-egy szónak számtalan alakváltozata jöhet létre (PENTTINEN 1984: 18).

A szaknyelvek és a szleng eltérő funkciójából következik — amint erre GRÉTSY rámutatott —, hogy a szaknyelveket a közérdekűség, a szlenget pedig a magánérdekűség jellemzi (1988: 98; vö. ZLINSZKYnek az individuális és a szociális ösztönről írott véleményével: 1931: 4–5).

Az említett eltérések magyarázzák a csoportnyelvek két alapvető típusának a szóalkotásban tapasztalható különbségeit is. A szaknyelvek szavai *s z ó t e r e m t é s s e l*, a szleng szavai pedig *s z ó k e l e t k e z é s s e l* jönnek létre. A szóteremtés tudatos alkotó folyamat, a létrejövő szó születésétől fogva betölti tervezett funkcióját. Ezzel szemben a szókeletkezés öntudatlan, spontán nyelvi folyamat: az egyén által kitalált szó csak akkor válik a nyelv részévé, ha azt a közösség is elfogadja, és elkezdi alkalmazni. (Erről írja BALASSA a katonai nyelv kapcsán, hogy „igen sok esetben még az egyéni nyelv hatása is megfigyelhető benne, amint a közösség nyelvének fejlődésében érvényesül”: 1920: 76.) Ekképpen az új szavak keletkezésének a szintje a szaknyelvekben a nyelvi, a szlengben pedig a beszédszint. (A csoportnyelvek eltérő szóalkotásmódjaira már HAJDÚ MIHÁLY is felhívta a figyelmet: 1980: 34–5; vö. még PENTTINEN 1984: 17 és KÖVESDI–SZILÁGYI 1988: 54.)

Különbséget tehetünk a szleng és a szaknyelv között eredetüket tekintve is. A szaknyelvek létrejötté a társadalmi munkamegosztásból következő szakmai szükséglet eredménye (SZENDE 1979: 221–3), a szleng pedig — akárcsak a zsargon (vö. uo. 223–4) — a társadalom hatalmi struktúrájának következménye (vö. TOLCSVAI NAGY 1989).

A *z s a r g o n* az én értelmezésem szerint nem csoportnyelv, hanem a társadalmi hierarchiában elhelyezkedő csoportok olyan tudatos vagy öntudatlan *n y e l v h a s z n á l a t a*, amely a társadalmi csoport, réteg tagjainak elzárkózási (TERESTYÉNI 1960: 244) vagy az idetörekvő bekerülési szándékait szolgálja (SZENDE 1979: 221–3), azaz a zsargont használó személy a nyelvhasználatával

(is) bizonyítani kívánja, hogy a csoport normarendszerének birtokában van. A zsargon használatával általában nem a kommunikáció a cél, hanem a társadalmi hierarchiában elfoglalt (elfoglalni kívánt) hely prezentálása. Ez oly módon történik, hogy a zsargonban beszélő a nyelvet nem a konkrét beszédhelyzetnek, hanem az általa képviselt csoport követelményeinek megfelelően használja, azaz ahogy PENTTINEN fogalmaz: a zsargon csak a beszélőnek szolgál, és fittyet hány a hallgatóra (1984: 13).

A zsargonnal szemben a szleng az „egyenlőség nyelve”, ahogy az ellene és mellette felhozott érvek mondják: nem tiszteli a tekintélyt (TOLCSVAI NAGY 1989: 55), „demokratikus természetesség, az egyenrangúság közvetlensége” jellemzi (GRÉTSY 1976: 93; vö. még KOVALOVSKY 1963: 67–71). A szlengnek erre a jellemzőjére céloz PARTRIDGE is, aki szerint a szleng használatának okai közt szerepe van annak is, hogy a szleng megkönnyíti a társadalmi érintkezést, és jelzi a barátságot vagy a beszélők közti viszony intimitását (1933: 6; magyarul: ERDŐS 1988: 144). WALT WHITMAN megfogalmazása szerint „a szleng a beszédben a szabadság élő bizonyítéka” (idézi: PARTRIDGE 1933: 18).*

7. A nyelv használatában három szintet szokás elkülöníteni. Bár a nyelv rétegzettségének vizsgálatában különböző kiindulási szempontok érvényesülnek a kutató felfogásától függően (vö. GRÉTSY 1988: 86), a nyelvhasználat hármas tagolódása más-más közelítésben is feltűnik. A hagyományosnak nevezhető „irodalmi nyelv–köznelv–népnyelv” tagolódást (vö. SIMONYI 1905: 138–63; HORGER 1914: 159; BÁRCZI 1953: 15–21; MMNyR. I, 26–31; NYÍRKOS 1982: 19–30) most figyelmen kívül hagyva ilyen hármas rétegzettséget látunk KÁROLY SÁNDORNÁL, aki a stíluszintek felől közelít a nyelvhasználat különböző formáihoz (1961b), és SZENDE TAMÁSNAÁL, akinek a közlemény hírértéke és a hír típusa szerint felvázolt hármas közlésrendszere újszerűsége miatt külön figyelmet érdemel (1979: 231–3). Ezek a különböző közelítésmódú tagolások egymást erősítik, hisz lényegében ugyanannak a jelenségnek a különböző oldalait veszik szemügyre.

7.1. A nyelvhasználat efféle hármas rétegződése a szaknyelvekben is megvan. A katonai nyelv rétegeit először FELSZEGHY EDILTRUD írta le: „A hadsereg nyelve tekintetében megkülönböztetjük: 1. a hadsereg szolgálati nyelvét, amint az a császári kancellária nyelvében élénk társul, 2. a katonai szaknyelvet és 3. a katona (argot-szerű) nyelvét” (1938: 20).

Ezt a függőleges tagolódást a mai katonai szaknyelvben is megfigyelhetjük. PUSZTAI ISTVÁN szaknyelvekre vonatkozó megállapításait alapul véve (1975: 395–400; 1976: 46–7; vö. még HUTTERER 1963: 159; HANGAY 1988: 412) a következő szinteket állapíthatjuk meg: a katonai szaknyelv felső rétege a katonai

*WHITMAN 1885: 431. Újabb magyar fordításában: „minden szó, minden mondat, minden költészet mögött a szleng a rendhagyó csíráztató erő, s élő bizonyítéka a beszédben a szabadságnak, az örök tiltakozásnak és az örök termékenységnek” (WHITMAN 2002: 11).

szakirodalmi nyelv. Főleg írásban találkozhatunk vele, ezen a „nyelven” íródhatnak a hadtudományi dolgozatok, a tudományos igényű tanulmányok, a szolgálati szabályzatok stb.

Alatta találjuk a katonai köznyelvet, amely a hivatalos érintkezés nyelve. Szabályozzák bizonyos megkötöttségek (szabályzatok, meghatározott alaki viselkedések, például szabályozott mozgások, vigyázállás stb.).

A katonai szaknyelv alsó szintjét KÁROLY SÁNDOR szóhasználatát átvéve katonai társalgásnak nevezem. Ez a laza, fésületlen szakmai beszélgetés nyelve, amelyet szaknyelvi jegyei többé-kevésbé megkülönböztetnek a katonai szlengtől.

A katonai szaknyelv és a katonai szleng szétválasztása a gyakorlatban — különösen akkor, ha nem ismerjük a vizsgált kifejezés elhangzásának szituációját — nem mindig lehetséges, de elvileg éles határt kell húznunk közöttük.¹¹ (FELSZEGHYNél a katonai nyelv alsó szintjén ez a két változat összefolyik.) Az elválasztáshoz támpontot adhat a kérdéses szó vagy kifejezés stílári értéke, ugyanis a katonai szlengben gyakran előforduló, a megszokott hivatalos környezetünkől kiszakított szaknyelvi fordulatok legtöbbször gúnyos, tréfás színezetet kapnak, amiről így könnyen felismerhetők. Például a *Parancs!* szó, amit a katonának az előljáró megszólításakor kell válaszolnia, figyelmen kívül hagyva a hivatalos hierarchiát, a sorkatonák egymás közötti beszédében mindig tréfás stílusárnyalatú, azaz magán viseli az „érzelmi szóalkotás” nyomait. Ugyanez mondható el a válaszmondatok kezdetén gyakran előforduló „*Jelentem*” szóról is, és számos nyelvjárási eredetű szlengszavunkon szintén megfigyelhető ez a jelenség. Nehezebb a helyzet, ha olyan köznyelvi vagy régi katonai nyelvből származó szokat érzünk szlengszavaknak, amelyeknek sem jelentése, sem alakja, sem neutrális stílusértéke nem tér el az átadó nyelvváltozatétól. Ez esetben csak az adatközlőkre hagyatkozhatunk. Így a *fogda*, *fogdás*, *csajka*, *zsold*-féle szavakat például mind a magam katonakori feljegyzései, mind mások hasonló szójegyzékei határozottan a katonai szlengbe tartozónak minősítik. Bizonyára közrejátszik ebben az is, hogy a hivatalos nyelvben nem így nevezik ezeket a dolgokat (vö. KÖVESDI–SZILÁGYI 1988: 49).

7.2. A függőleges tagolódás mellett megfigyelhetjük a katonai nyelv vízszintes, területi megoszlását is. Ez természetesen csak az alsó nyelvi szinten van meg, hisz a katonai szakirodalmi és köznyelv írásban szabályozott (kodifikált) nyelvváltozat. A katonai szleng szókincsének központi része a katonák közt általánosan ismert, helyi sajátságok inkább csak a szókincs periferiáján találhatók. Ez az

¹¹ A szaknyelvekhez kapcsolódó szakszleng egyébként nem sajátos katonanyelvi jelenség, ismerünk rá példát a sportnyelvből is: „Szinkron síkon jelentkezik a sportnyelv egészen belül az »ifúság« nyelve. A fiatal sportolók a sportpályán egymás között nem ugyanazt a nyelvet használják, mint sportoktatóikkal, sportvezetőikkel” (BÁNHIDI 1971: 12, jegyz.; ugyanerről: BÁRCZI 1932: 5).

oka annak, hogy a különböző helyeken szolgált, de már leszerelt katonáktól nem nagyon lehet területi különbséget mutató nyelvi anyagot gyűjteni, hisz leg hamarabb épp a peremszókincset felejtik el. Ám hogy vannak a katonai szlengben helyi eltérések, azt a több helyen szolgált adatközlőim is megerősítették, akik szerint néha még megértési gondokkal is meg kellett küzdeniük (vö. PENTTINEN 1984: 19). Az általam feljegyzett szóanyagban is vannak egy-egy laktanyához vagy egy-egy megyéhez köthető szavak, kifejezések. Ezek egy része magában hordozza a hely(ség) nevét. Ilyen az Ercsitről búcsúzó öregkatonák leszerelő rigmusa (*Arrivedercsi, Ercsi!*), vagy az itt szolgáló előfelvételseket bosszantó mondóka (*Csibe, visszajössz még Ercsibe?*). Az e csoportba tartozó szavak legtöbbje a környékbeli és a helyi sajátosságok kicsúfolására is használatos (pl. Szombathelyen *vazsi tik*, Zalaegerszegen, Nagykanizsán *zalogalamb*, *zalai fácán*, *fagyálló zalai fecske* a varjú megnevezése).

Jól elkülöníthető a szavaknak az a csoportja is, amely a laktanya és a hozzá tartozó objektumok valamely részét olyan jellegzetességéről nevezi el, ami csak az adott laktanyában van meg. A fogdát például Lentiben *nyolckéményes*-nek, Zalaegerszegen *piroskilences*-nek (mert piros színű és az épületek közül ez viseli a kilences számot), Nagykanizsán pedig *kékcsempés*-nek hívják.

Tulajdonképpen ehhez a típushoz sorolhatók azok a szavak, amelyek a laktanya alakulatának ritka, a más helyőrségek katonái számára ismeretlen fegyverneméhez, az ott folyó speciális kiképzéshez kapcsolódnak. Ilyen a debreceni Kossuth laktanyában az *idegenlégiós* 'hazánkban kiképzést kapó külföldi (afrikai) katona', Ercsiben a (*szenny*)*vizes*, *béemkás* 'a motorcsónak vezetője'.

A lokalizálható szóanyag harmadik rétegéhez olyan kifejezések tartoznak, amelyek semmilyen tárgyi és nyelvi fogódzót nem tartalmaznak, többségük bizonyára egy-egy ember egyéni nyelvhasználatából terjedt el a laktanyában. Ilyeneket említhetek itt, mint a debreceni Kossuth laktanyában a *hikomat* 'beteg', *rinya* 'kérelemfüzet', *szamárfészek* 'hanyagul bevetett ág', *manó* 'kimenő öltözetből átalakított gyakorlóruha', *cápa* 'rakétás katona'; Zalaegerszegen a *gyíkvár*, *nyúlvár* 'felderítő-, ill. lövészalakulat szállása', *gombás* 'ezredfürdő', *lepke* 'harcjárműlőszer'; *buzizsúr* 'zuhanyzás az ezredfürdőben' (ugyanaz a szó Debrecenben az említett laktanyában 'osztálysorakozó'-t jelent); Szombathelyről *kártyázik a vége* 'az alakulat vége rendetlenül halad', *lövészidő* 'sáros, esős időjárás', *utált* 'utalt (alakulat)'; Ceglédre *mackótál* 'összefagyott hidegtál'; Nagykanizsáról *szalonnás* 'buta, műveletlen', Ercsiből *bugi* 'szolgálat'; stb.

Számos példa van tehát a katonai szleng helyi sajátosságaira, az azonban tagadhatatlan, hogy a területenkénti eltérés nem érvényesül olyan mértékben, mint az a laktanyák egymástól való elszigeteltségéből következne.

Ennek egyik oka minden bizonnyal a szlengben megfigyelhető analóg gondolkodás, vagyis hogy a szlenget használók ugyanannak a jelenségnek jellegze-

tes tulajdonságai miatt ugyanazt a nevet adják a nyelvterület különböző részein egymástól függetlenül is. Legszebb magyar példája a diáknyelv *trapper* 'élégtelen' szava (volt), amely néhány évvel ezelőtt az első magyar farmernadrág, a Trapper televíziós reklámjából, a felfelé tartott hüvelykujjból született; tulajdonképpen egy-két hét alatt az egész országban elterjedt (vö. BACHÁT 1988: 147). Ez a jelenség nem csak egy nyelv szlengjében, hanem a különböző nyelveket összevetve is nagyon jól megfigyelhető (valamivel bővebben ld. KIS 1991a: 90–1). Ennek okát is bizonynyal az érzelmi szóalkotásban kell keresnünk, vagyis az azonos érzelmi töltésből fakadó azonos szemléletben, ami révén a dolgokat egymástól függetlenül is azonos módon nevezik el. Nem feledkezhetünk meg persze arról sem, hogy a katonák életét, felszerelését, ellátását, viselkedését minden téren — egészen addig, hogy a törölközőnek milyen irányban kell feküdnie a takarón — központi előírások szabályozzák, ami szintén a helyi sajátosságok kialakulása ellen hat.

7.3. A katonai nyelv tagolódásának harmadik típusát a belső szakmai nyelvek adják. Ezeket talán fegyvernemi nyelveknek nevezhetnénk: „külön nagy szakszókincs a katonai nyelv, és még ezen belül is megvan a sajátos szókincse az egyes fegyvernemeknek” (TERESTYÉNI 1960: 230). Ez a különбözőség — ellentétben a vízszintes tagolódással — inkább a katonai nyelv felsőbb rétegeit érinti, a katonai szlengre kevésbé jellemző. Jó példa erre a *buff* fegyvernév. A szó általánosabb jelentésjegyei ('nagyhangú tűzfegyver') attól függően egészülnek ki konkrétakkal, hogy kik használják. A tüzéreknél az alakulat lövegei, az aknavetőöknél az aknavetők, a lövészeknél pedig a páncéltörő kézfegyverek (RPG-k) viselik ezt a nevet. Mindemellett beszélhetünk azért a katonai szlengben is fegyvernemi változatokról. Az ide tartozó szavak gyakran valami módon a katonai nyelv felsőbb rétegeihez kapcsolódnak, innen származik fegyvernemi kötöttségük. Ezek a kifejezések többnyire a szakszavak helyén állnak, a katonák így nevezik meg a fegyvernemre jellemző eszközöket, folyamatokat.

A fegyvernemi szlengbe sorolhatjuk a korábban már említett határörszavakat, de hozhatunk példát a Magyar Néphadseregéből is. A harcokcsizók élnek a *sütő* 'lövedéktartó', *mókuskerék* 'a tank hűtőjének ventillátora', *kanalaz* 'a lövegcső a földnek ütközve szennyeződést vesz fel', *kutyafej* 'a tank infralámpája', *béka* 'a sebességváltó biztosítója a tankban' szavakkal. A harcokcsizókon kívül mások nemigen használják a *stabifülű* 'nagy fülű' szót sem. Itt az összetétel előtagja utal a fegyvernemre: a *stabilizátor* (ld. DAMÓ 1985: 509) a harcokcsi egy része. A szó szlengben, illetve a katonai társalgásban használt alakja a *stabi*. Repülőö alakulatoknál ismerik az *ancsa* 'AN-26-os repülőögép', *kloáka* 'a szuperszonikus repülőögép hajtómű része'; *diszkózik*, *játszik a fényorgonán*, *pislog* '(a repülőöírányító) fényjeleket ad a repülőöknék', *féktuskó* 'az a katona, akinek a lábára rátolták a repülőögép kerekét'; lokátorosoknál a *dzsigit* 'P-15-ös lokátor'; az *angyal* 'mádárraj', a *villanypásztor* 'a rádióadó-rendszer árnyéközónája'; híradósoknál a *rába-*

rap a horogra 'a rádiós megtalálja a kívánt hullámsávot'; rakétásoknál a *kannibál* 'rakétaállvány-kezelő' szavakat. (A katonai nyelv belső változatainak rendszeréről ld. még: KIS 1988g.)

III.

8. A katonai szleng jelenségeit vizsgálva nem kerülhetjük meg csoportnyelvünk történetének kérdéseit sem (vö. KIS 1988i). Ilyen irányú kutatások híján ismereteink ezen a téren meglehetősen hiányosak, ami tulajdonképpen természetesnek is nevezhető, hisz a szleng jellegzetesen szóbeli jelenség (vö. KARTTUNEN 1979: 7; SZUDZILOVSKIJ 1973: 9), írásos emlékei csak elvétve kerülnek elő.

A katonai szleng kialakulásáról csak feltevéseink lehetnek. Eddigi ismereteink alapján nyilvánvaló, hogy a katonai szleng nem a legújabb kor terméke. A finn katonai szleng legkorábbi emléke például a harmincéves háborúból való, de más nyelvekből vannak adatok korábbiakról is (PENTTINEN 1984: 7–8; PEI 1966: 170; PAIS 1951: 85–6), így több adat is bizonyítja a latin katonai szleng meglétét a római légiókban (HERAEUS 1902; KEMPF 1901): *tufa* 'csalit', *sculca* 'kém', *punga* 'buksza', *brutis* 'katonafeleség' stb. Még katonai ragadványneveket is ismerünk ekkorról, hogy csak a legismertebb *Caligulá*-t említsem: „Caligulae cognomen castrensis ioco traxit”, vagyis katonai humorral neki a 'kis csizma' nevet adták — mondja Caligula császár életrajzában (9) Suetonius.¹²

8.1. A katonai szleng keletkezése a katonai szaknyelvvel szemben, amelynek kialakulását a magyarban Zrínyi Miklós, a költő hadtudományi munkásságához kötik általában (MARKÓ 1958: 152; de vö. PÁSZTOR 1970), nem elsősorban a szakmához, illetve annak szükségleteihez kapcsolódik, hanem a foglalatosságot űző csoport(ok)hoz. A huzamosabb ideig együtt élő emberek hajlamosak egy a csoport jellegét mutató nyelv megteremtésére (TELEGDI 1977: 179), mint BÁRCZI írja: „Egyes, többé-kevésbé zárt egységeket alkotó emberi közösségekben, mint a kaszárnnyak lakói (...) a különleges helyzet vagy a sajátos együttes tevékenység kitermel egy sereg pregnáns kifejezést” (1932: 5). A hadjáratok hónapokon keresztül együtt maradó seregei vagy a végvárak helyőrsége már minden bizonytalansággal használt valamilyen szlengszerű csoportnyelvet. Erre következtethetünk TINÓDI soraiból is, mikor így szól a szegedi hajdúkhöz: „Vannak nyelvetőkben nagy rútalmas szitkok, | Mind testét, mind lelkét pestinek [= bestének] mondjátok, | Lovag vitézőket gyakran csúfoljátok, | Köztetők egymást kurta szelletnek híjjátok. || Nagy isten ígését, kérlek, halgassátok, | ... | Hadnagyokat pesti léloknak ne mondjátok.” (1552: 70).

¹² A latin katonai szleng szakirodalmi és nyelvi adatait TEGYEY IMRE szívességének köszönhetem.

A katonai szleng 17. századi meglétét már BÁRCZI GÉZA is feltételezi: „Talán nem túlságosan vakmerő dolog annak feltevése, hogy a *labanc, tokos* s efféle szavak a XVII. század magyar katonai argotjából indultak ki” (1932: 10).

8.2. Alaposabb ismereteink csak az első világháború és az azt megelőző időszak katonai szlengjéről vannak. Az idő tájt (a kiegyezéstől a monarchia bukásáig) a magyarországi legények vagy a közös hadseregben vagy a magyar királyi honvédségnél töltötték katonaeveiket. Az előbbiben német, az utóbbiban magyar volt a hivatalos nyelv (vö. Nyr. 1916, NAGY 1919: 133). Számtalan németből torzított, gyakran népetimológiával alakult szava miatt a közösök nyelve volt a nyelvészek számára az érdekesebb¹³, olyannyira, hogy a honvédek nyelvéről egyetlen feljegyzést sem ismerek. (A német vezényleti nyelv egyébként a monarchia nem magyar anyanyelvű katonáinak nyelvére is nagy hatással volt. Horvát és olasz példákat SPITZER LEÓTÓL olvashatunk (1920a: 18–9), a cseh katonák nyelvhasználatának legszebb példája pedig Hašek Švejkje, melynek Réz Ádám fordította magyar szövege oly jól sikerült, hogy némi túlzással az első világháborús katonai társalgás és szleng „nyelvemlékének” is tekinthetjük.)

A nyelvészek gyűjtésein túl TÖMÖRKÉNY ISTVÁN bakanyelvről írott cikke (1900; megjelent katona témájú novelláiból válogatott kötetében is: 1989: 7–11) és több novellája¹⁴ őrizte meg leginkább a közösök katonai szlengjét.

A múlt század végi és e század elejéről származó katona nyelvi emlékeinkben is szembe kerülünk a katonai társalgás és a katonai szleng elválasztásának problémájával. A katonai szaknyelv minden szava lehet egyben a szleng eleme is, de ezt csak megfelelő szövegkörnyezet alapján állapíthatjuk meg. Mivel korai gyűjteményeink javarészt szójegyzékek, épp a legbővebben feljegyzett német eredetű szavakról nem bizonyítható, hogy a katonai szlengbe tartoznának. Még az a néhány szöveg is, ami ekkorról fennmaradt, azt erősíti, hogy a magyarosított alakú német szavak a hivatalos formák helyén álltak. Jól mutatja ezt például az alábbi, többek által is közölt, eléggé mesterkéltnek tűnő elbeszélés: „Mi Taniszló alatt rasztoltung a stallungban. Egyszer csak a bóbachter jelenti, hogy mozog a muszka. A kanonirok szalveneket adtak, minket unternémungba külték, a czvájtesz bataljon is marsberájt lett, pedig addig az rezervában volt, a hoptmány úr felhuzta a brovlingot, a fájerverfelek kegyetlen dolgoztak, sturmoltunk, egy firer elesett, a muszka kunyorált: pánye, pánye...” (a kolozsvári „A Hétfő” 1917. augusztus 7-i számából közli VERESS 1917; ld. még Nyr. 1917: 297; vö. BALASSA 1919: 360). Hasonlóan vélekedhetünk a kéziratos katonakönyvek szövegeit ol-

¹³ LINTNER 1874; VOZÁRI 1874; LEHR 1874; KIRÁLY 1876; BALLAGI 1877 (vö. FELSZEGHY 1938: 75–80); BALASSA 1888; BARCZA 1897; BENKÓCZY 1909.

¹⁴ Pl. TÖMÖRKÉNY 1905: 33–43, 171–81, 229–34; 1907: 10–21, 86–96; 1911: 153–76; 1914: 1–23, 145–55; 1955: 77–90, 203–7, 250–6, 289–93, 301–6, 314–8; 1958: 28–33, 40–5, 240–7; 1960: 47–50, 107–11, 137–8, 411–5; 1963: 187–92; 1974: 63–7, 251–4; 1981: 299–302. Ld. még TÖMÖRKÉNY 1989 is.

vasván (vö. KÓSA 1973: 20–34¹⁵; NéprLex. III, 104–5), és ezt erősíti a katonai miatyánk (ÖSZ 1901), a bakajóreggelt és a bakaegyszeregy is (MAGASSY 1909).*

A magyar katonák nyelvébe került német szavak az idegen nyelv ismeretének hiánya miatt hangalakjukban megváltoztak, de funkciójuk változásáról nincs adatunk.¹⁶ Így vélekedik BÁRCZI is, aki szerint a „magyar katona-argot jóformán ismeretlen (...). A Nyr. katonanyelvi cikkei inkább a katonanyelv német műszavaival foglalkoznak” (1932: 14). Egyértelműen a katonai szlengbe tartozónak csak a magyar szavakat minősíthetjük (az első ilyen jellegű gyűjtés: JENŐ 1897: 526–7), bár akad azért német szakszóból alakult szlengszó is, például a *ferslusvizsga*, amely eredetileg a ’fegyvervizsgá’-t jelentette, de ezt használták a katonák annak a szombatonkénti orvosi vizsgálatnak a megnevezésére is, amelyik jobbra a nemi betegségek kiszűrését szolgálta, és a hímvessző megsemmisítéséből állt.

A magyar katonai szleng szavai az első világháború alatt örökítődtek meg először nagyobb mennyiségben.¹⁷ A háborús katonanyelv emlékei egyaránt származnak a császári és királyi (közös) hadsereg és a honvédség katonáitól, a feljegyzések nemigen jelölik, kik használták. Ennek oka az lehet, hogy nagy különbségek nem voltak a két hadsereg magyar katonai szlengjében.

Az első világháborúval záruló korszak katonáinak szlengje jó néhány közös vonást mutat a maival. Ez különösen szemléletében feltűnő (*keskenyvágányú ör-*

¹⁵ „Bécsben lakó atyaisten, irgalmazz minékünk, valamennyi barna kislány, könnyörögjön érettünk, kedves jó anyánk, hallgassanak meg minket. Dühös kapitánytól, mérges főhadnagytól, ments meg uram, minket. Idegen hadnagytól, mérges kadéttól, két órai posztállástól, éjjeli patrólérzástól és a korai fölkeléstől ments meg uram, minket. Szigorú lágerástól, a reggeli gelenszübuntól, a hosszú laófszítól ments meg uram, minket. A risztungtól, a fegyvertől, a kemény fegyverfogástól, az indibláncsulter tördeléstől, a bajonett fektérozástól, a kemény stószsáktól, ments meg uram, minket. A sok ferseft és egy áristomtól, a kaszárnya- és lágeráristomtól, a nehéz marsagyusztérungtól ments meg uram, minket. Az orvosi vizittől, a nagy rukkólásoktól, az éjjeli ibungoktól, a délutáni forsulétól és minden rossz menázsitól ments meg uram, minket a katona-életől most és mindörökké ámen.” (KÓSA 1973: 28).

¹⁶ „Sok legény nem is tudja, hogy németül van az, amit elmond, azt hiszi, hogy az is magyar szó, csakhogy ő még nem hallotta eddig. (...) neki teljesen mindegy, hogy a »szakasz« vagy »cúg« szóban ismer-e meg egy fogalmat, mert azelőtt sem az egyiket, sem a másikat nem hallotta.” (TÖMÖRKÉNY 1899: 189). Elősegítette a német szavak torzulását, hogy akiktől tanulták a nyelvet (kiképző altisztek, abrikterek), gyakran maguk sem beszélték a német nyelvet (vö. FELSZEGHY 1938: 81). A népetimológiás alakok létrejöttében (*úrlap* ’Urlaub’ [BALLAGI 1877: 326], *örömlajbi* ’Ärmelleibel’ [BARCZA 1897: 325]; ld. még NÁDAI 1906: 3, 4, 7 stb., vö. még 34) nyilván szerepet játszott a játékoság mellett, hogy a „magyar katona a legtöbb német kifejezésnek azért is igyekszik magyar formát adni, hogy azt jobban emlékezetében tarthassa.” (FELSZEGHY 1938: 74).

¹⁷ BALASSA 1919; CSEFKÓ 1921; HUHN 1918; KNER 1923; KORCSMÁROS 1925; LOVÁNYI 1941; PARÁSZKA 1917b; REXA 1919; SPITZER 1920a; SZTROKAI 1920; VERŐ 1921; HARSÁNYI 1943; MOLNÁR 1920; SPITZER 1923.

* Hasonló, de szándékoltan humoros szövegeket (elsősorban „baka-levél”-ként) a korabeli éclapok is közöltek, ld. például BUZINKAY 1988: 29–66.

nagy 'zászlós' [BALASSA 1920: 77] : *keskeny nyomtávú őrnagy* 'örvezető'). A mind az első világháború előtti-alatti, mind a mai katonai szlengben megtalálható *szi-takötő* 'repülőgép; helikopter', *lobogós* 'zászlós' (erre van adatom a negyvenes évek első feléből is), *dögész* 'egészségügyi katona' szavak esetében nem kell okvetlenül e kifejezések folyamatos meglétére gondolnunk, hisz az analóg gondolkodás révén a régítől függetlenül újrászülethettek ma is. Vannak persze olyan szavak is (pl. *dögcédula* 'személyazonosító fémlapocska'), amelyek napjainkig megszakítás nélkül a katonai szleng szavaként élnek. Elképzelhető az is, hogy az ebben az időszakban élt szavak egy része a nagyapák elbeszélése vagy olvasmányélmények nyomán éledt fel (*menázsifaszolás* 'élelemfelvétel'; *borjú* 'hátizsák', megjegyzendő, hogy ez utóbira van adatunk az 1940–1950-es évekből is).

Az első világháború végéig tartó korszak katonai szlengjének szókincsében — hasonlóan a maihoz — megtaláljuk a fegyverek (*asszony* 'fegyver' [TÖMÖRKÉNY 1900: 2]; *rohambicska* 'rohamsík' [CSEFKÓ 1921: 169]), a felszerelés (*kúdustarisznya* 'kenyérzsák' [BALLAGI 1877: 183]; *vaskalap*, *kisharang* 'sisak' [KORCSMÁROS 1925: 96]) vagy éppen a különböző időben bevonult katonák megnevezését (*öreg baka*, *sztári baka*, *vén huszár* 'öregkatona' [BALLAGI 1877: 44]). Különösen az újoncokra akadt már akkor is sok név: *buger*, *csikos hasú* (BARCZA 1897: 323), *bundás* (BALLAGI 1877: 44; BALASSA 1888: 284), *suba*, *reguta*, *ribanc*, *buszmája*, *tanyai*, *piros csizmával fogott*, *erdőből szalajtott vadállat* (TÖMÖRKÉNY 1900: 2). A regruták esti imája csokorba fogva említi e neveket: „Adjon a Mindenható | Mennyben lakozó, | Kacifántos, bojtortjános, | Nyugodalmas jócákát | ... minekünk | Sároshátú, repedt-sarkú, | Porosfülü, zöldhasú | Csörgöskörmü, patrónatáskaszájú, | Kopfpolcterfejú, buta, | Fölfoghatatlan, mázolatlan | Regrutáknak.” (GÖMÖRI 1918: 167–8; vö. még KIS 1988a).

Akkoriban is hangsúlyozták az öregkatonák, hogy az újoncok bevonulása nemrég történt, ezzel is kiemelve saját kiváltságaikat: *még gőzölög, amit cibil korában utójára odap....t* (BARCZA 1897: 325); megvoltak az alakias mozgást oktató kifejezések is: *Úgy vágd ki a lábod, hogy a cserép hulljon rád a háztetőről* (BARCZA 1897: 324).

A témakörökben különbséget csak a háborús kifejezésekben találni: *küldi a muszi a faszolást* 'lő az orosz' (CSEFKÓ 1921: 171); *megkapja a faköröszőt* 'meghal' (a sírkereszt mellett a kitüntetésekre is utal; uo.); stb.

8.3. A Horthy-korszak és az azt lezáró második világháború katonai szlengjéről kevés adat van. Ekkor tájban tűnik fel néhány argószo a katonai szlengben: *jó bulit kifogni*, *hóhányó* (BOLDIZSÁR 1982: 29); *majré* (uo. 35); *szajré* (uo. 44; vö. LOVÁNYI 1941), de ezeknek a katonai szlengbe tartozását a gyér adatoltság miatt csak a napjainkig tartó tendencia erősíti meg.

Bizonyos jelek szerint ekkor kezdenek a katonai szlengbe beszivárogni a katonai szaknyelv rövidítései, mint *muszos* 'munkaszolgálatos', *Ello* 'ellátó', *Üza*

üzemanyag' (BOLDIZSÁR 1982: 38); *há'óra, eü' egészségügy'* (TISZAMARTI 1940: 87); *légó' légoltalom'* (BUZÁS 1941).

A kevés anyag ellenére is megfigyelhető a katonai szleng folytonossága. A *csicskás* 'tisztiszolga' már az első világháború alatt is megvolt, de akkor még inkább a *privadiner* vagy a *kutyamosó* járta. Igazi elterjedése ezután történt meg (HARSÁNYI 1943; nevezték még *pučer*-nek és *ordonduc*-nak is), olyannyira, hogy a hízelgő, a tiszteknek szívességeket tevő katonára ma is használják. Ezt a folytonosságot tapasztalhatjuk az újoncok megnevezésére használt *porosfülű* és *bundás* szavakban is, amelyek adatközlőim szerint éltek a harmincas, negyvenes években is. Legutoljára a hatvanas években tűntek fel megint adatolva: *bundás* (SZ. M. 1965: 115), *poros fülű* (HONVSZLE. 1962/11: 54). (A 80-as években már nem ismerték őket.)

Adatközlőim emlékezetében olyan szavak is akadtak, amelyek talán ebben a korban keletkeztek, és megmaradtak napjainkig, például *ales* 'alezredes'; *krumplivirág* 'csontcsillag'; *csillaghullás* 'előléptetés'; *bokorugró*, *jakumó* 'gyalogos'; *dióverő*, *csúzli* '(szuronyos) puska'; *sakkozik* 'felmos'; *konyhamalac* 'konyhai munkás'; *bivalytej* 'feketekávé'; stb.

A tréfás szavak, szóösszetételek ezt az időszakot is jellemezték: *pocsolyakerülő* 'gyalogos' (vö. „*Huszár vagyok nem pocsolyakerülő*”: Ethn. 1920: 65); *csúszómászó* 'ua.'; *kályhacsöves* 'aknavető'; *gumihuszár* 'kerékpáros'; *menyasszony* 'puska'; géppisztoly; *millió-leves* 'zabpehelyleves'; *légfúró* 'légvédelmi tüzér'; *bikacsalogató*, *vörösördög* 'tüzér'; *csipogó* 'kézzel hajtott zseblámpa' (ÖRKÉNY 1967: 259); stb. Hasonló adatok támasztják ezt alá BÓKA LÁSZLÓ „Alázatosan jelentem” (1961) c. regényéből is (vö. KÁROLY 1961a): *bakabál*-nak nevezték a négyszögben való menetelést (BÓKA 1961: 313), *birkanyíró*-nak a borbélyt (uo. 288), *tetűallé*-nak a fésületlenségért a fej tetejére nyírt csíkot (uo.) stb.

Körülírásos megnevezésekre (*derékszíjjal átkötött marharépa* 'újonc') és hosszabb kifejezésekre, szólásokra (*kis huszárt szart a ló* 'a huszár leesett a lóról'; „*Szegény borjúnak kár volt lábát törni, a szegény bakának kell hátán cipelni!*”), ha csak szórványosan is, de van adatunk. Még az olyan ma sem túl gyakori szójárásokra is akad példa, mint a vezényszó helyettesítése hasonló hangzású és ritmusú szóval: *Verd fejbe!* 'Fegyverbe!' A mai katonai szlenggel összevetve a legjelentősebb különbséget e korszakban is a háborúval kapcsolatos, az ellenséget, az ekkor feltűnt fegyvereket megnevező kifejezésekben találjuk: *hitlerfurulya*, *sztálinorgona*, *katyusa* 'sorozatvető'; *sztalingyertya* 'világító rakéta'; *sztalinok*, *ivánok* 'oroszok'; *friccek* 'németek'; stb.

8.4. A magyar katonai szleng legutolsó, napjainkig tartó (valószínűleg épp most lezáruló) korszaka az 1945 után több év alatt szerveződött Magyar Néphadsereghez (DAMÓ 1985: 394; vö. LIPTAI 1985: 533–4, 544–6) kapcsolódik. Az előző pontban felvázolt rövid történeti áttekintésben még az eddig feltárt ada-

tokból rekonstruálható teljesebb kép megrajzolására sem vállalkozhattam, de talán ennyiből is látszik, hogy a katonai szleng mindig folyamatosan fejlődött, így a mai katonai szlengnek szerves történeti előzményei vannak.

Azt, hogy az 1990. március 15-én a Magyar Néphadseregből alakult Magyar Honvédség jelent-e majd korszakhatárt a katonai szlengben, ma még nem lehet tudni.

A katonai szleng történetében új (bár korántsem éles határvonalú) korszakot csak a hadsereg szervezeti viszonyainak, felszerelésének, kiképzésének, fegyvereinek, tehát az egész katonai életmódnak a megváltozása szokott hozni. Valószínű, hogy a Magyar Honvédségben tervezett modernizálás, a katonaidőnek a 18-ról 12 hónapra (háromról két kiképzési időszakra) történő leszállítása (ezzel együtt a katonák közt tulajdonképpen már több mint száz éve élő hármas tagoltságú informális hierarchia megváltozása; vö. ERDŐS 1990: 9) új korszakot nyit majd a katonai szleng történetében.

IV.

9. A továbbiakban a Magyar Néphadsereg katonai szlengjének bemutatásával kívánom feltárni ennek a csoportnyelvnek legfontosabb sajátosságait. Természetesen egy csoportnyelv történetében negyven évet nem lehet teljesen egységes kornak tekinteni, a katonai szlengben is történtek ezalatt változások.

Alapvetően a Magyar Néphadsereg katonai szlengjében három szakaszt kell elkülöníteni. Az első az 1950-es évektől körülbelül 1965-ig tartott. Ezt az időszakot leginkább a szovjet hadsereg felszerelésének rendszeresítése, illetőleg ennek a katonai szlengben való tükröződése jellemzi: *pilotka*, *ködvágó* 'szovjet típusú gyakorlósapka'; *gitár* 'dobtáras géppisztoly'; *konyi* 'ló'. Megtaláljuk benne a korszak jellegzetes szavait is: *Megfuttatom, hogy kiszalad a békétáborból!* Ezen elkülönítő jegyek mellett azonban nagy számban megvannak a folyamatosságra mutató szavak is (*jakumó*, *dióverő*, *borjú*, *sakkozik*, *konyhamalac* stb.), miként szép számmal találni ekkoriban keletkezett s a nyolcvanas években is élő kifejezéseket (*kilós* 'százados'; *textil*, *főka* 'felmosórongy'; *helybenjárás* 'laktanyafogság'; *kaptár*, *kóter* 'fogda'; stb.).*

A hatvanas évek közepére a szovjet mintára alakult hadseregben több újítást is bevezettek (felszerelés, fegyverzet terén), 1965-ben például új öltözetet rendszeresítettek, ami a katonai szlengben a szókincs egy részének eltűnéséhez vezetett. A hatvanas évek második feléből és a hetvenes évekből származó adataim már alig mutatnak különbséget az 1980-as évek katonai szlengjétől. (Kellő mennyiségű adat híján nem is nagyon mutatható ki jelentős eltérés.) Ami a nyolcvanas évek elejét mégis belső korszakhatárrá teszi, az a szolgálati idő 1981-ben történt csök-

* Ld. még az előszóban (11) felsorolt példákat is.

kentése (24-ről 18 hónapra), és az előfelvételis katonáknak (a hadsereg páriáinak) a többiekkel együtt történő kiképzése. Ez az életkorban, műveltségben, szociológiai összetételében jelentősen eltérő réteg (ld. KÖVESDI–SZILÁGYI 1988: 38–40) sokban színesítette a katonai szlenget. Mivel a nyolcvanas évekhez képest a Magyar Néphadsereg katonai szlengjének első három évtizede meglehetősen gyér adatolt, ennek vizsgálatát nem végzem el. Csoportnyelvünk bemutatását az utóbbi egy évtized katonai szlengjének vizsgálatára szűkítem, s így egy időben egységes rétegen mutatom be a katonai szleng főbb jellemzőit.

10.1. Nyelvészeti közhely, hogy a csoportnyelvek a köznyelvtől vagy a nyelvjárásoktól csak szó- és kifejezőkészségükben térnek el, önálló nyelvtanuk nincs. Ennek a tételnek az igazságát jól mutatja a finnországi svéd anyanyelvű katonák beszéde is, akik a finn katonai szleng szavait svéd bázisnyelvükbe illesztve használják (PENTTINEN 1984: 11).

A magyar katonai szleng is főként szókincsével és frazémáival jellemezhető, még ha hangtani és mondattani téren is találkozunk néhány speciális formával. A hangtani és mondattani jellegzetességek azonban elszigeteltek, nem terjednek ki a nyelvhasználat egészére, csak bizonyos helyzetben fordulhatnak elő.

Hangtani sajátosságként tarthatjuk számon a laktanya környékén beszélt nyelvjárás utánzását a katonai szlengben. Ez alkalmilag tűnik csak fel, főleg ha a közelből bevonult katonát akarnak kicsúfolni így. Katonakoromban a szombathelyi laktanyában ilyen volt a *v* előtti zöngésítés mint a nyugati nyelvjárás egyik legfeltűnőbb jelensége: *huzsvét*, *ödven*, *od van* stb. Az ilyen utánzások során még az *ē* ejtése is megvolt az egyébként ezt nem használóknál is (*lëgvár*). Az idézett szavak, melyeket nyelvjárási jövevényszónak is tekinthetünk, csak alkalmilag válnak szlengszóvá; jelentésük nem változik, a szociolektusba való bekerülésüket gúnyos stílusárnyalatuk mutatja.

Az alegységnél szolgálók nyelvjárásiassága is elterjedhet a közösségben (*Beállnyi! Kiigazodnyi! Nem mozognyi! Feltakarnyi!*) ugyanúgy, mint a parancsnokok által jellegzetesen ejtett szó vagy kifejezés. Ilyen volt például a *Jaóská tá, kinyomom a szemed, mint a fogkrémet!* szólás megszólítás része, vagy az *Úgy!* ’rendben, oké’ szónak csak szakaszunkban használt *atty*, *ougy*-szerű ejtésváltozatai, melyek szakaszparancsnokunk utánoszthatatlan ejtését voltak hivatottak megközelíteni.

Játékosságból ered a *ne akaszcs ki!* ’ne dühíts!’ és a *szivattyú* ’kitolás’ speciális ejtése. Ez utóbbiban az utolsó szótag helyett néha egy *tyú*-szerű füttyöt ejtetünk.

Az alaktan terén a később bemutatandó szóalkotásmódokon túl nemigen talál ni egyéb jelenséget. Adataim közül a *nem biri* ’nem bírom [!] igei személyragját említhetem itt, valamint az *agylag zokni/gatya* kifejezésben található, a katonai szlengben egyébként nem produktív modáliszi-esszívuszi ragot. Található még két, az összetételek utótagjaként sajátos jelentésben rögzült szó: a *-gép* ’valamivel

sokat, intenzíven foglalkozó személy'-t (*kavarógép, nyalizógép, bélgép*; vö. a diáknyelvből már a századfordulón: *magológép* [BENEDEK 1908: 126]), a többes számú *-hegyek* pedig 'sok'-at jelent (*kajahegyek, sorakozóhegyek*).

A mondat szerkesztési sajátosságok közül különösen a felszólításra vagy az annak helyén álló szerkezetekre utalnék: *Két ember csinálja meg!* (= valaki csinálja meg!; a *Két ember!* felszólítás a korábban elhangzott parancsra utalva önmagában is jelenthet noszogatást); *Majd én megcsinálom!* (= csináld meg!); *meg lehet csinálni!* (= ua.). Tagadás, tiltás helyett használatos a *Jó, hogy nem már* (pl. *Jó, hogy nem már alszol!* = ne aludj!); a *volt* (pl. *Volt megdumálni?* = ne beszéljen vissza!); a *mert majd* (pl. *mert majd megcsinálom* = nem csinálom meg); a *nehogy már* (pl. *nehogy már megcsináljam* = nem csinálom meg). Igenlésre a *Még jobban!* vagy a *Még ...-bb!* (pl. *Elokvastad? — Még jobban!* vagy *Még elebb!* = igen) szolgál (ld. még KÖVESDI–SZILÁGYI 1988: 49–50).

A teljesség kedvéért említést érdemel néhány sajátos vonzat is. Valószínűleg a *nekem mindegy, nekem nyolc* analógiájára fejlődött a *neked annyi/butt* 'véged van, megjáród'. A vonzat változásával a *kitáraz* 'kiüríti a löszert a tárból' ige jelentése is megváltozott: *kitáraz valakin* 'lelő' (*Haver, dugulj el, mert kitárazok rajtad!*).

E helyen említek meg két nyelvhasználati érdekességet is, amelyek jellegzetesen a katonai szlenghez kapcsolódnak. Az egyik, hogy (különösen az utolsó időszakát töltő) katona szívesen beszél magáról egyes szám harmadik személyben: *A vén tápos ledikózik!* 'Lefekszem egy kicsit'; *Lehet fölhozni a reggelit az öregnek!* 'Hozd fel a reggelimet!'; stb.

A másik ilyen sajátosság a magázás használata. A hivatalos szabályok előírják a katonák között a magázást, ez azonban csak szolgálati helyzetben, parancsnok és beosztott viszonyában, vagyis a hatalom kölcsönös magázódásban is kifejeződő aszimmetriájában valósul meg (ld. még KÖVESDI–SZILÁGYI 1988: 53–4). Ha a sorkatonák egymás között, minden formális és informális hierarchiát figyelmen kívül hagyva használják, tréfás, csipkelődő kifejezés születik általa. A magázódó szólásmódok általában elhangozhatnak a parancsnok és beosztottja között is, tehát a hivatalos nyelvből való átvétel egyik eseteként is számon tarthatjuk őket (vö. *Hogyan lett ez magának meghatározva?! 'Végezze a parancsnak megfelelően!' — 'Hékás, miért nem úgy csinálod, ahogy mondtam?'*; ld. még a 10.4. III. pontban az 51. oldalon).

10.2. A grammatikai jelenségeket a katonai szlengben egyedül a szóalkotásban lehet rendszerszerűen vizsgálni. (A szóalkotás fontosabb szlengbeli típusaira ld. SZUDZILOVSKIJ 1973: 16–36; KARTTUNEN 1979: 8; PENTTINEN 1984: 17; SIPOS 1988: 868–9.) A katonai szlengben az alábbi szóalkotásmódokra találni példákat (vö. KIS 1988j):

I. Külső szóalkotás¹⁸

A) Idegen szók átvétele: *csurma* 'fogda' < ?or. *мурма*; *rányi* 'nő' < cig. *rajni*, *ranyi* 'úrnő' (Pall. XLVIII); *csácsesz* 'jó' < cig. *csacso* 'igaz, jó' (uo. XLV), *čāčo/čāči* 'ua.' (HUTTERER–MÉSZÁROS 1967: 71); *mindzsó*, *mindzsa* 'nő' < cig. *mincs(i)*, *mincsa/mindzsa* 'női nemi szerv' (MÉSZÁROS 1980: 36), vö. még *Minzsa* 'Női test; Női ágyék' (TORONYAI 1862: 31), *minzsa* 'hüvely; női szeméremtest' (KABDEBÓ 1917: 34); *blúz* 'zene' < ang. *blues*; *brék* 'hímvesző' < ang. *break* (vö. KÖVESDI–SZILÁGYI 1988: 52).

Az idegen szók átvétele meglehetősen ritka a katonai szlengben (meglepő módon így volt ez régen is; vö. BÁRCZI 1932: 15, jegyz.), s ráadásul az átvett szók elterjedtsége is elég kicsi. Úgy látszik, ez sajátos vonása a katonai szlengnek, hisz egyébként a szleng kedveli az idegen szavakat.

A cigányból származtatott szavakhoz hozzá kell még fűznöm, hogy esetükben az sem zárható ki, hogy a tolvajnyelv közvetítésével kerültek a laktanyák nyelvébe.

B) Nyelvjárási szavak átvétele (vö. PENTTINEN 1984: 12; KÖVESDI–SZILÁGYI 1988: 54–5): *dzsindzsa* 'áthatolhatatlan terület a gyakorlótéren' (vö. ÚMTsz. I, 1053); *dikó* 'ágy' (vö. MTsz. I, 401; ÚMTsz. I, 979; ÉrtSz. I, 1013); *topa* 'ügyetlen' (vö. MTsz. II, 757; ÉrtSz. VI, 728); *sumákol* (vö. KISS L. 1980; MTsz. II, 439; ÉrtSz. V, 1294), *sunnyog* (vö. MTsz. II, 441; ÉrtSz. V, 1295) 'megszökik a munka elől'; *csúró* 'újonc' (vö. *csuri* 'veréb' ÚMTsz. I, 922; 'veréb-fióka' [Kisújszállás]); *rüszü* 'újonc; hülye' (vö. ILLYÉS 1969: 505); *kamburcol* 'rendezkedik, utasítgat'; *szütyögés* 'látszatomunka'.

Él néhány „álnyelvjárási” szó is: *bizserfa* 'villanyoszlop'; *lesmester* 'kutya' (vö. LÖRINCZE 1955: 19), valamint nyelvjárási szóval alkotott szintagma: *vasi* (vagy *vazsi*) *tik* 'varjú'. Még nyelvjárásiasságra utaló szójátékot is találunk: *Hol van? — Mögötted. — Dehogyan ettem mög!*

A nyelvjárásiasságokat általában nevetségesnek tartják a katonák, ezért a nyelvjárásban beszélő vagy nyelvjárási szót, fordulatot használó katonát gyakran beszédmódjának utánzásával bosszantják, gúnyolják. A szavak egy része azonban az ilyen szituációkon kívül kerül és általánosabb használatú lesz (*kelletett, kell lesz; barna/szőűke kaóla; Csináld már megfele!* stb; vö. még a szóalkotás ritkább módjairól írottakkal a IV. F) 1. b) pontban).

C) Köznyelvi szók átvétele: *fogda*, *fogdás*; *firkász* 'írnok'; *nyal*, *nyalizik* 'hízeleg'; *megszakít* 'agyondolgoztat' (vö. ÉrtSz.).

D) Átvételek a katonai szaknyelvből (vö. PENTTINEN 1984: 12; KÖVESDI–SZILÁGYI 1988: 53).

Mint arról már korábban szót ejtettem, minden szaknyelvi szó átkerülhet alkalmilag a katonai szlengbe (vö. 27), állandónak azonban csak kevés bizonyul. A

¹⁸ Vö. Kis 1988k.

gyengélkedő 'orvosi rendelő' szón kívül csak rövidítéseket találunk. HÄMÄLÄINEN szerint a katonai szaknyelv szavai nem lehetnek szlengszavak (1963: 5), de szerintem néhányukat — miként a köznyelvből származó szavakat is —, még ha a nyelvi kritériumok hiányzanak is, a használók nyelvérzékére hagyatkozva a katonai szlengbe tartozónak kell tekintenünk. Ezeket a szaknyelvi rövidítéseket a karszalagokról, kiképzési tervekből, feliratokból veszik át a katonák: *cselló* 'konyhai munka' (< *csapatellátó*); *vévé* 'vegyivédelmi'; *háká* 'harckocsi'; *pécé* 'páncélos'; *téesz(es)* 'továbbszolgáló'; *ügyal* 'ügyeletes alegység'; *üti* 'ügyeletes tiszt'. A *váp* 'katonai rendész' (< *városparancsnokság*) eredetileg szintén szaknyelvi rövidítés volt, de napjainkban már csak az átvevő katonai szleng örzi. (A rövidítéseket ld. Tábori törzsszolgálati utasítás I. HM, 1965; II. HM, 1968; A MN szárazföldi csapatainak harcszabályzata II–III. HM, 1987.)

Talán a szakmai társalgásból származtathatjuk a *spagóca*, *tyúkbél* '(telefon)zsinór' szavakat, és idesorolhatjuk a *péterkároly*-t (< *pk.*) is, ami a parancsnok szónak a harcjárművek rádiózásakor használt formájából ered.

E) A régi katonai nyelvből való szók: *csajka*, *kulacs*, *gulyáságyú* (vö. KIS 1991a), *obsit*, *zsold*, *borjú*, *menázsifaszolás*, *szeretetcsomag* stb. (vö. 33–34).

F) Tolvajnyelvi átvételek (vö. KÖVESDI–SZILÁGYI 1988: 54).

Az argónak a katonai szlengre sokkal nagyobb hatása van, mint az ifjúsági nyelvre. Ez a közvetlenebb érintkezésből adódik, hisz a hadseregben nagyon gyakran épp a börtönviselt katonák a közösség hangadói, s ráadásul a börtön és a laktanya közös vonásainak köszönhetően (bezártság, tilalmak, azonos nemű közösség stb.) a tolvajnyelv szavai könnyebben átkerülnek.

Gyakran különösebb jelentésváltozás nélkül kerülnek be a katonai szlengbe: *befalcol* 'felvágja az ereit' (vö. BOROSS–SZÜTS 1987: 27); *benyel* 'ellop'; *csikó* 'derék, jó'; *keroló* '(drótból és két pengéből fabrikált) merülőforraló'; *narkó* '(többször felforralt, hallucinációt keltő) tömény tea'; *sitt* 'fogda' (BOROSS–SZÜTS 1987: 37; SZIRMAY 1924: 44); *télakol* (BOROSS–SZÜTS 1987: 38), *dobbant* (BOROSS–SZÜTS 1987: 26) 'megszökik'; *hesszel* (vö. BOROSS–SZÜTS 1987: 29), *héderez* (SZIRMAY 1924: 28), *szovázik*, *szovel* (vö. *szlovel* 'alszik' SZIRMAY 1924: 46) 'alszik, pihen'; *bemószerol* (BOROSS–SZÜTS 1987: 23, 34; SZIRMAY 1924: 18, 38), *bevamzerol* 'beárul, spicliskedik'; *fül* 'beépített ember'; *stukker* 'pisztoly' (BOROSS–SZÜTS 1987: 37; SZIRMAY 1924: 46); *skuló* 'lövedék'.

Más szavak esetén a katonasághoz alkalmazkodik a szó jelentése: *vamzer* 'politikai tiszt' (← 'spicli' SZIRMAY 1924: 49; BOROSS–SZÜTS 1987: 39); *smaszzer* 'fogolykísérő' (← 'börtönőr' SZIRMAY 1924: 44; BOROSS–SZÜTS 1987: 37); *köcsög* 'hülye' (← 'homoszexuális férfi' BOROSS–SZÜTS 1987: 31); *hómérőzik* '(a sorban a másikhöz) közel áll' (← '[homoszexuális férfi] análishoz közösül'); *kilós* 'százados' (<: *kiló* 'száz forint(os)' BOROSS–SZÜTS 1987: 30; vö. SZIRMAY 1924: 31).

II. A jelentésbeli szóalkotás¹⁹

A) N é v a d á s . Ritka szóalkotási mód; néhány hangutánzó, hangulatfestő szó keletkezett így: *buff* 'ágyú'; *susmus* (a *vén tengeri susmus* szerkezetben:) 'öreg-katona'; *ürübürü* (a *mélytengeri ürübürü* szerkezetben:) 'ua.'; *amandavek* 'annyi, vége; nem lehet segíteni rajta'.

B) N é v á t v i t e l (vö. KÖVESDI–SZILÁGYI 1988: 53).

1. Hasonlósági névátvitel. A katonai szleng legproduktívabb szóalkotási módja ugyanúgy, mint régen (vö. FELSZEGHY 1938: 58). Ennek okát minden bizonnyal a (katonai) szleng emocionális töltésében kell keresni, ugyanis „Maga a metafora is sok esetben nem más, mint a fogalomnak egy érzelmileg erősebb fogalomkörbe való kapcsolása, hogy annál hatásosabbá tegyük” (ZLINSZKY 1931: 6). *Birtok, préri, sztyeppe* 'gyakorlótér'; *bivalytej* 'feketekávé'; *fóka* 'felmosórongy'; *fókaszír* 'cipőpaszta'; *fűtő* 'töltőkezelő' (a lövedéket rakja a csőbe); *helybenjárás* 'laktanyafogság' (nem hagyhatja el a laktanyát); *kaptár* 'fogda'; *mackótál* 'össze-fagyott hidegtál'; *malac* 'ágyúlövedék'; *nyúl* 'lövész' (mert sokat fut); *szájkosár* 'gázálarc'; *dezodor* 'moslékszállító lovaskocsi'; stb.

Vannak tulajdonnévből származó szók is (a jelenségre vö. BÁRCZI 1932: 35): *basztj*, *szingszing*, *tower* 'fogda'; *rodézia*, *csikágó*, *kocsedó*, *kamcsatka*, *kambodzsa* 'verekedés; kitolás'; *havaj* 'pihenés; meleg'.

Nem ritka egyes dolgoknak (különösen az egyéni lőfegyvernek) antropomorfizáló megnevezése: *anyuci*, (*meny*)*asszony*, *élettárs* 'géppisztoly'.

2. Érintkezési névátvitel: *bakelit* 'telefon'; *csülöki* 'konyhai ügyeletes tiszt'; *kékcsempés* 'fogda'; *hadtáp* 'konyhamunkások' (← *hadtáp* 'konyhai kisegítő munka'); *lövegcső* 'nagy orrú' (← *lövegcső* 'nagy orr'); *manci* 'sofőr' (← 'Rába Mann teherautó'); *cirok* 'seprű'.

C) J e l e n t é s á t v i t e l .

1. A szavak hangalakjának hasonlósága alapján: *bukta* 'ágyú' (<: *buff*); *céná-polyi* 'C kategóriával besorozott katona'; *gyopár* 'újonc' (<: *kopár*); *kétdekás* 'két deciliteres szeszes ital'; *szivacs*, *szivattyú* 'kitolás' (<: *szívás*); *kolbászol* 'cselleng' (<: *kóborol*). Tulajdonképpen ide is besorolhatnánk a szójátékkal létrehozott szavakat; vö. a „Hasonló hangzású szóvá alakítás” alatt (IV. F) 3.) felsorolt szavakkal.

2. A szavak mondatbeli érintkezése alapján: *beönt*, *beszór* (ti. valamilyen takarítószer a körletbe, rá vizet önt, és ezt) 'feltakarítottatja'; *időszak* 'újoncok' (<: *első időszakosok*); *kategóriás* 'C kategóriás'; *penge* 'kiváló' (<: *penge stoki*, azaz a katonai ülőkére vékonyan ráhajtogatott ruha); *szív* 'kitolásban van része' (a *szívja* a *fászt* szerkezetből).

3. Szócsere a szavak szinonímiája alapján (vö. BACHÁT 1976: 117; BÁRCZI 1932: 35): *zenél* 'konyhai munkát végez' (<: *csellózik*); *csupor*, *padlóváza* 'hülye'

¹⁹ Vö. BÁRCZI 1932: 35–7; KOVALOVSKY 1977: 121; SIPOS 1988: 872; ERDŐS 1988: 148; KIS 1988l.

(<: *köcsög*); *csukda* 'fogda'. Ennek a szóalkotásmódnak a példáin jól látszik, hogy az asszociációknak milyen fontos szerepe van a szlengszavak keletkezésében. Egy-egy szó köznyelvi jelentése gyakran aktivizálja a szóval mezőösszefüggésben lévő más kifejezéseket is, amelyek aztán az eredeti szó szlengbeli jelentését felvéve annak helyébe léphetnek; vö.: *csellós* 'konyhai munkás' → *csellista*, *hegedűs*, *melódias*, *muzsik*, *(cselló)művész*, *zenész*.

D) Összetett jelentésváltozások (vö. BÁRCZI 1932: 34): *fácános* 'fogda' (<: *fácán* ← *fogoly*); *vízszintjelző* 'rangjelző csík a sapkán' (← a fejben víz van); *mari(ka)* 'RPG' (vö. *asszony*, *menyasszony*); *oboa* 'kitolás' (<: *megszívja az oboát* ← *faszt*); *gutyú* 'újonc' (*kopasz* ← *Goodhew*, a moszkvai olimpia kopaszra borotvált fejű úszója); *kamionos* 'szabolcsi katona' (<: *TIR* kamionfelirat ← *tirpák*); *egyikmalac* 'törzsfőnök' (rövidítve: *tőf.* → „Egy kis malac: töf-tőf-tőf...”); *golyóstoll* 'törzsfőnök' (az indián nevek analógiájára, mint *Fehér Toll* + *golyós* 'bolond').

E) Jelentésbővülés (vö. KÖVESDI–SZILÁGYI 1988: 53): *rokk* 'zene'; *tirpák* 'szabolcsi'; *nyomat* 'gyakran v. intenzíven csinál vmit' (*nyomatja a szolit* 'gyakran van szolgálatban').

F) Jelentésszűkülés (vö. KÖVESDI–SZILÁGYI 1988: 53): *főnök* 'közvetlen parancsnok'; *konyha* 'gulyásagyú'; *sereg* 'Magyar Néphadsereg'; *szolgálat* 'alegység-ügyelet(es) (i) szolgálat'; *megmagyaráz* 'vmilyen (ált. parancsnoki) kijelentéshez véleményít fűz'.

G) Jelentéselvesztés (vö. VARSÁNYI 1988: 142): *Iszonyú!*; *Öcsém!*; *Sejted!*; *Majd rájössz!* Ezek a szavak lényegében csak fatikus funkciót látnak el; leginkább bármire mondható válaszként fordulnak elő.

III. Alaki szóalkotás

A) Szóösszetétel. Az egyik leggyakoribb szóalkotási mód a katonai szlengben (vö. BACHÁT 1976: 117). Csoportnyelvünk összetett szavai az elő- és utótag bázisnyelvi jelentése miatt általában szokatlanok, más nyelvi közegben nemigen jöhettek volna létre. Keletkezésükben szerepet kaphatnak a képzettársítások is, különösen a metaforikus vonások gyakoriak. A katonai szlengben is megfigyelhető a BÁRCZITÓL „főnevesített összetett jelző”-nek nevezett összetéltípus (vö. 1932: 35).

1. Szerves összetételek

a) Alárendelők: *bokorugró* 'lövész'; *sokatszívott* 'öregkatona'; *fagatya*, *tundrabugyi* 'vattás nadrag'; *kondértündér*, *konyhamalac* 'szakács'; *kupola/toronynyúl* 'irányzó'; *mesterhármás* 'véce–mosdó–zuhanyzó' (mert „mestermunka” feltakarítani); *kotonkabát* 'vegnyvédelmi köpeny'; *inkubátorszökevény* 'kis termetű'; *főkavadászat* 'felmosórongy-keresés'; *négerverejték* 'kóla' v. 'kávé'; *nyuszibulldózer*

'gyalogsági ásó'; *nyusziseriff* 'lövész parancsnok'; *szöcskerét* 'gyakorlótér'; *vízilő-bölcső* 'kimélyedt közepű ág'.

Az idesorolható szavak egy része a személyneveket akarja utánozni: *gumigyurka*, *gumigyuszi* 'másodidőszakos katona'; *gyohaberci*, *kopár-koparovics-koparov*, *kop-teriván*, *soknapújska* 'újonc'; stb.

b) Mellérendelők: *lótifuti* 'az ügyeletes tiszt írnoka'; *csilivili* 'kifényesített' (pl. cipő); *heppabungi* 'lazsálás'; *szopás-szívás*, *szopátás-szívatás* 'kitolás'.

Ikerítés: *glottiflotti* 'tornanadrág'; *cucimuci* 'felszerelés' (< *cucc*); *sikamika*, *surumuru* 'felmosás, sikálás'.

2. Szervetlen összetétel: *szakadjmegvezető* 'szakaszvezető'.

B) S z ó k é p z é s . A katonai szleng szavai a bázisnyelv képzőivel képződnek; speciális, más nyelvváltozatban nem használt képző nincs (vö. a diáknyelv képzőivel: BÜKY 1974). A gyakori képzők közül az egyébként is sűrűn előforduló -ás, -és képzőt, mivel a katonai szlengben is bármelyik igéhez járulhat (*főkázás* 'felmosás'; *pihizés* 'pihenés'; stb.), nem tárgyalom. Nagy terheltsége miatt a katonai szlengben is külön figyelmet érdemel a kicsinyítő képzők egy csoportja (vö. KÖVESDI-SZILÁGYI 1988: 53; BÁRCZI 1932: 30–1; BACHÁT 1976: 116). A kicsinyítő képzővel alakult szavakban gyakori a tö csonkulása.

A szlengben megfigyelhető szóképzést (legalábbis annak egy részét) a magyar nyelvészeti szakirodalom „játszi szóképzés” néven tartja számon (vö. LACZKÓ 1907); a szleng fogalmának bevezetése és az a tény, hogy a játszi szóképzés tulajdonképpen szlengszavakat hoz létre, szükségessé teszi azonban ennek a terminus technikusnak a felülvizsgálatát (vö. BÁRCZI 1942: 74, jegyz.).

1. Névszóképzők (deverbálisak):

-ó, -ő: (az ezzel a képzővel keletkezett szavak általában „főnevesült jelző formájába öntött körülírások”: BÁRCZI: uo.) *lőbaszó* 'nagy természetű'; *kőhögő* 'géppisztoly'; *kaparó* 'gyalogsági ásó'; *surrano* 'bakancs'; *ringató* 'terepimitátor'; *futkosó* 'katonai börtön'.

(denominálisak):

-ci: *manci* 'Rába Mann teherautó'; *surci* 'bakancs'; *kopci* 'újonc'.

-csi: *babcsi* 'bab'; *bikcsi* 'jó' (< *bika*); *kimarcsi* 'kimaradás'; *zacsí* 'zászlós'; *kopcsi* 'újonc'.

-csó: *kopcsó* 'újonc'.

-i: *broki* 'hímvesző' (< ?*bráner*); *bungi* 'búvóhely' (< *bungalló*); *futi* 'katonai börtön'; *gyopi* 'újonc' (< *gyopár*); *höki* 'harckocsi'; *kopri* 'újonc' (< *kopár*); *kotri* 'fogda' (< *kóter*); *obi* 'kitolás' (< *oboa*); *örmi* 'örmester'.

-inger: *kopinger* 'újonc'; *tápinger* 'előfelvételi'.

-kó: *kimarkó* 'kimaradás'; *szecskó* 'újonc' (< *szecska*); *szeszko* 'alkohol'.

-nyó: *kopirnyó* 'újonc'.

-ó: *smiró* 'újonc' (< *smirgli*); *skuló* 'lövedék'.

- si: *miksi* 'télikabát' (< *mikádó*); *gyaksi* 'gyakorlat'.
- asz, -esz: *sivasz* 'újonc'; *csocsesz* (őreg cs. 'őregkatona' < *csocsó*); *pálesz* 'pálinka'; *brokesz* 'hímvesző'.
- szi: *fogszi* 'fogda'; *kopszi* 'újonc'; *szakszi* 'szakaszvezető'.
- u: *sipu* (< *síp*), *gyiku* (< *gyík*) 'újonc'; *pusku* 'puska'.
- usz: *gyengusz* 'gyengélkedő'.
- s: *csellós* 'konyhamunkás'; *felsőágyas* 'újonc'; *infrás* 'szemüveges'; *kilós* 'százados'; *kőbaltás* 'laktanyai fodrász'; *pizsamás* 'tábornok'; *tyúkbeles* 'telefonos'; *krumplivirágos* 'tisztés'.
- ű, -ű: *ezernapű*, *riadtszemű* 'újonc'; *pirosszemű* 'lövész'; *stabifülű* 'nagy fülű'; *kolbászarcű* 'ellen szenves'.

Nem gyakori, de azért jól kimutatható, hogy egyes képzők eredeti funkciójukon túl a képzett szónak valamely fogalmi csoportba sorolását, hasonló jelentésű szavak közé illesztését is elvégzik. Egy szombathelyi szakasz nyelvében például az ételnevek *-si* képzőt kaptak (*babcsi*, *kakcsi*, *szalcsi*). Ennél nagyobb körben fordul elő a *-kó* képző 'szeszes ital' jelentést is hordozva: *denkó*, *repkó*, *spirkó* 'denaturált-, illetve repülőszeszből, spirituszból hígított ital'; *vegykó* 'vegyespálinka'; *szeszékó* 'szeszesital'.

2. Igeképzés. A katonai szlengben igék csak nagyon kis számban keletkeznek; a csoportnyelvben található igék nagy része már képzett alakban került a katonai szlengbe, így itt nem vehetjük számba. A katonai szlengben képzett igék leginkább névszóból jönnek létre, s legtöbbször igekötő is módosítja a jelentésüket (vö. BACHÁT 1976: 117).

- l: *brekkel* 'békaugrásban jár'; *küidegel* 'felidegesít'; *felkócol* 'felmos'.
- z: *(be)stokizik* 'a stokira a ruhát (rá)hajtogatja'; *beszódáz*, *beultráz* 'takarítószert szór szét'; *csellózik* 'konyhai munkát végez'; *fókázik* 'felmos'; *ráhátékáz* 'a hiány megtérítéséről jegyzőkönyvet vesz fel'; *topázik* 'ügyetlenkedik'.
- int: *kimarcsint* 'kimaradásra megy'; *hesszint* 'pihen'.

Az igekötő magában is módosítja a jelentést: *megsunnyog*, *elsumákol* 'ügyeskedéssel kibújik a munka v. vmi más alól'; *elsunnyog* 'titokban (főleg munka elől) elszökik'; *megdumál* 'szükségtelenül véleményt fűz vmihez'. Különösen a mozgást jelentő igék igekötős változataiban látható jól ez a változás: *felvakkán* 'felkel'; *kivakkán*, *kizuhan*, *kiciccen* 'kimegy'; *nekizizzen*, *nekizuhan* 'elkezd'; *rávakkán*, *ráciccen* 'csalódik, meglepődik'; stb.

Akad olyan igekötő is, amelyik a köznyelvben ismeretlen jelentésben is használatos; például a *szét-* 'nagyon, fokozott mértékben'; vö. *szétszopát* 'nagyon ellátja a baját'.

IV. A szóalkotás ritkább módjai

A) M o z a i k s z ó - a l k o t á s . A katonai szlengben használatos mozaikszavak szinte mind szaknyelvi átvételek, belső keletkezésű kevés akad. E kevesek

közé sorolhatjuk az előtag rövidítésével alkotott *emhármas*-t 'vécé-mosdó-zuhanyzó' (< *mesterhármas*). Ez az étlapokról a katonák nyelvébe került *cétea* (< *c. tea*) 'citromos tea'; *eshús* 'sült hús' analógiájára keletkezhetett (vö. BALÁZS 1987b).

Esetleg a *káká* 'külső körlet' betűszót is idevonhatjuk; ld. alább a **B)** pontban. Jellegzetesen szlengszót hoz létre a hivatalos rövidítésnek nem a köznyelvi norma szerinti kiejtése is; például a *Ü. H.* [ühá] ejtése helyett *üh*; vö. még *ütih*, *aegüh*.

Szóösszevonás: *mafi* 'magasfigyelő (→) felső ágy'; *lafi* 'alsó ágy' (tkp. lapos figyelő).

B) *M o z a i k s z ó k* sajátos feloldása: *höki* (< *hk.*) 'harckocsi'; *káká* 'külső körlet' (a *KK* egyébként a katonai kórház rövidítése); *zenetanár* (< *ZNT*) 'zászlóalj-napostiszt'.

Itt említhetők azok a szavak is, amelyek csak rövidített alakjukban használhatók, de hozzájuk a betűknek a szaknyelvitől eltérő új feloldása tapad (vö. SZÜTS 1967: 313); *SZDNT* ('század-napostiszt'): *szadista disznó*, *notórius tahó*. Esetleg idevehetjük az *RPG* 'kézi páncéltörő' (< or. *реактивный противотанковый гранатомёт*) szót is, bár ennek 'rakéta-páncéltörőgránát' jelentéssel való magyarázata inkább naiv etimológia, mint tudatos belemagyarázás (vö. KÖVESDI-SZILÁGYI 1988: 94).

A televízióban a két kőkorszaki szakítól hallott *Irma!* és *Vilma!* kiáltás is betűszó a katonai szlengben: a *VILMA*-t „Végre itt a leszerelés, megyek, anyám!” jelentésben üvöltözik a leszerelésre készülő katonák, míg az újoncké az *IRMA* „Itt rohadok meg, anyám!”

C) *S z ó c s o n k í t á s* (vö. BÁRCZI 1932: 29; KOVALOVSKY 1977: 121): *eltáv* 'eltávozás'; *gyaktér* 'gyakorlótér'; *gyalágyú*, *gyalásó* 'gyalogási ásó'; *sikakefe* 'sikálók kefe'; *Villany leó!* 'villanyt leoltani!'.

D) *S z ó r ö v i d í t é s*: *öreg csosz* 'öregkatoná' (< *öreg csocsesz*); *szás* 'százados'; *ales* 'alezredes'. Ez utóbbi KÖVESDI és SZILÁGYI szerint hivatalos rövidítésből származik (1988: 82), de a rövidítésjegyzékek ezt nem tartalmazzák. A megkérdezett hivatásos tisztek szerint az alezredes hivatalos rövidítése *alez*. (Mint rövidítés esetleg valamilyen régebbi alak még szóba jöhet.)

E) *E l v o n á s*. Képző elvonása: *brekk* 'bekaügetés'; *csörömp* 'harckocsi'; *csócsa* 'étel'; *dikó* 'heverészás'; *rokka* 'nyalizás'; nyalizó.

Összetétel egyik tagjának elvonása: *főtörzs* 'főtörzssörmester'; *törzs* 'törzssörmester'; *törzsszászlós*; *könyv* 'katonakönyv'; *szöcske* 'gyakorlótér' (< *szöcskerét*).

F) *S z ó f e r d í t é s* (vö. KÖVESDI-SZILÁGYI 1988: 53).

1. A hangalak változtatása:

a) Emfatikus ejtés: *bíúrom!* (*fel bíúrok kelni* 'felkelek'; *nem bíúrok kimenni* 'nem megyek ki'); *A kuttyát nem érdekli!* 'Nem érdekeli!'.

b) Nyelvjárási ejtés: *keves* 'kevés'; *légvár* 'lekvár'; *ámentem* 'elmentem'; *töltő* 'töltő'; *Sinki síhová!* 'Senki sehová sem mehet!'. (Vö. a **10.1.** és a külső szóalkotás **B**) pontjában írottakkal.)

c) Henye ejtés: *heftikém* 'megszólítás' (< *elvtikém*); *parannok* 'parancsnok'; *cakci* 'szakaszvezető' (< *szakszi*).

d) Hangbetoldás: *stank* 'tank'; *brihi* 'pihenés' (< *pihi*).

2. Idegen nyelv szabályai szerinti ejtés (vö. BÁRCZI 1932: 28): *erpídzsi* 'RPG'; *hílájköptör* 'helikopter'; *májkídó* 'mikádó'.

3. Hasonló hangzású szóvá alakítás, szójáték (vö. a szavak hangalakjának hasonlóságán alapuló jelentésátvitel a **II. C**) **1.** pont alatt; vö. még BÁRCZI 1932: 27, 28): *Jó barát!* 'Jobbra át!'; *Száraz ág!* 'Század állj!'; *Narancs!* 'Parancs!' (e kifejezések ejtésének ritmusa megegyezik a hivatalos formula ejtésével, ami fokozza a hasonlóságot); *(al/fő)hangya* '(al/fő)hadnagy'; *bukta* 'lebukás'; *géppityu* 'géppisztoly'; *fátörzs* 'főtörzs'; *örsvezető* 'örvezető'; *szakadtvezető* 'szakaszvezető'; *bőrmester*, *szőrmester*, *sőrmester* 'örmester'; *szőrnagy* 'örnagy'; *utált* 'utalt' (nem az alakulat állományához tartozó); *komédiás* 'komendáns'.

E torzításokban gyakran kakofemizmus figyelhető meg: *péniszhá* 'PSZH' (páncélozott szállító harcjármű); *jobbra hugyozz!* 'jobbra húzódj!'; *baszkancs* 'bakancs'.

G) Sz ó h a t á r - e l t o l ó d á s : *söcsém* 'megszólítás' (< *kedves öcsém*); (válaszként a *Szemle lesz!* bejelentésre:) *Persze, f e k s z e m l e !*

H) Sz ó v e g y ü l é s (vö. BÁRCZI 1932: 28), a n a l ó g i á s alakulatok: *egyetemi gecista* 'előfelvételi' (< *egyetemista geci*); *kopcsikovó* 'újonc' (< *kopasz* × *Gabcsikovó*); *rüszmeteg* 'ua.' (< *rüszü* × *gyermeteg*); *szopacs* 'kitolás' (< *szopás* × *szivacs*); *tirburger* 'zsíroskenyér' (< *tirpák* × *hamburger*); *bulafon* 'ágyú' (< *buff* 'ágyú' × ?*telefon*); *sernevál* 'laktanyai sertéstelep' (< *sertés* × *Barnevál*); *buktafon* 'telefon' (< *bukta* 'lebukás' × *telefon*); *obifon* 'orifon' (< *obi* 'kitolás' × *orifon*); *ombrométer* 'kitolás' (< *oboa* × ?*centiméter*); *Duma leó!* 'Csend legyen!' (<: *Vil-lany leó!*); *Szopka beó!* 'kitolnak vkivel' (tkp. *szopás beugrik*; <: *Villany leó!*).

I) R a g r ö g z ü l é s. A megszólításként használt szavakban az E/1. személyű birtokos személyrag szokott rögzülni: *barátocskám*, *heftikém*, *öcsém*, *söcsém*.

Az igei személyrag rögzülése szófajváltással jár: *szopol*, *szopta* (fn.) 'kitolás' (< *szopás*); *pihenj* 'fogda'.

V. A fogalom megnevezése szószerkezettel

Rendkívül produktív szókincsgyarapító módszer, amit az magyaráz, hogy széles teret enged az ötletek, az egy szóba nem tömöríthető humoros képzettársítások kifejezésére. Javarészt jelzős szintagmákat találunk közöttük: *nyeles dózer* 'gyalogási ásó'; *réti néger* 'cigány'; *szopató kábel* 'indító kábel' (a harcjárművek külső akkumulátorról való indításához); *szombathelyi egyesoszlop* 'tülekedés az

étkezde előtt'; *árvaházi torta* 'zsíros kenyér'; *motoros főka* 'felmosórongy nyélre téve'; *fadugós kézigránát* 'fából készült gyakorlógránát'; *ruszki eltáv* 'elmaradt eltávozás' (ha valakit a kapuból küldenek vissza), máshol: 'kimenő öltözet viselése a laktanyán belül' (pl. egy ünnepségen); *gravitációs budi*, *botkormányos véce* 'tábori latrina'.

Itt sorolhatnám még fel az újoncok és az öregkatonák rengeteg megnevezését. Csak mutatóba: *vén tengeri iszapszemű rája* 'öregkatoná'; *kopár világtalan vak-ege* 'újonc'.

Itt említtem meg a centi (ezen számlálják a leszerelésre készülő katonák a hátralevő napokat) általam ismert legteljesebb alliteráló meghatározását (vö. KÖVESDI-SZILÁGYI 1988: 65): *kizárólag katonai kázinóban kilenc kilencvenért kapható, kéz körül keringő, körkörösén kiképzett, kibaszott kurva könnyen kezelhető kopasz-kábító kézi készülék*.

10.3. A szleng változatai közül leginkább feltárt ifjúsági és diáknyelv (részletes szakirodalmát ld. KOVALOVSKY 1977: 124; GRÉTSY 1980: 972; RÁCZ 1987: 145–6) szókincsének bemutatásakor gyakran találkozunk a szavak témakörök szerinti csoportosításával. Ez amelle, hogy a nyelvi anyag logikus elrendezésének a legegyszerűbb módja, megmutatja azt is, hogy a csoportnyelvet beszélői milyen helyzetben használják, érvényessége meddig terjed (vö. BACHÁT 1976: III, 120).

A szakmai meghatározottságú szociolektusoknál (szaknyelvek, szakszleng, tolvajnyelv) a szókincsben felölelt témakörök száma aránylag kicsi, hiszen szavaik csak a szakmához és az ahhoz tartozó emberi világhoz kapcsolódó fogalmakat nevezik meg. SZIRMAY tolvajnyelvi szótára például 13 fogalmi csoportba sorolja az argó szavait (1924: 51–61), a diáknyelv szókincsében pedig MATIJEVICS 12 (1972: 79–82), MIZSER 5 témakört említ (1972). A mindennapi élet fogalmait (férfi, nő, ételek, szórakozás stb.) megnevező ifjúsági nyelv — amit általánosan ismert szókincs alapján lényegében közszlengnek tekinthetünk — szókincsét ennél változatosabbnak tartják (vö. BACHÁT 1976: 109, III; BONDALETOV 1987: 72), bár az eddigi leírások ezt nem támasztják alá.

A szaknyelvvél és a szlenggel is rendelkező szociolektusok szókészletének fogalmi körei mind a két változatban hasonlóak, így van ez a katonai nyelvben is; vö. az „Ötnyelvű katonai szótár és társalgó” (MOLLER 1966) témaköreit a katonai szleng alábbi fogalmi csoportjaival.

A témaköri vizsgálódások jól mutatják, hogy a csoportnyelvet használók számára mely dolgok fontosak az adott korban, ezekre a fogalmakra a szociolektusnak az átlagosnál jóval több szava van. A mai magyar katonai szlengben az újoncokra találjuk a legtöbb megnevezést, én eddig 170-et* gyűjtöttem össze. Ezt követik az 'öregkatoná' és az 'előfelvételis katoná' jelentésű szavak, majd még mindig több

* A szótár második kiadása 261 'újonc' jelentésű szót tartalmaz.

mint húsz szinonimával a 'fogda', 'hülye', 'sikálás', 'parancsnok, elöljáró', 'másod-időszakos katona', 'konyhamunkás' jelentésben használt kifejezések.

A katonai nyelv változásainak vizsgálatában is helye van a témakörök szerinti kutatásnak. A minden korban fontos fogalmakra használt szavak között találjuk a legtöbb régi szót, amit a katonai szleng már évtizedek óta őriz, de itt tűnik fel a legtöbb újítás is. Magyar nyelvű anyag híján érdekes összehasonlítani a két finn katonai szlengszótár öt legtöbb szinonimával megnevezett fogalmát. HÄMÄLÄINENNél, aki a második világháború idejének szókincsét mutatja be, a leggyakoribbak az 'ütközet', a 'repülőgép', a 'tulajdonság, viselkedés', az 'orosz' és a 'nő' jelentésű szavak, míg a hetvenes években a 'káplár', az 'újonc', a 'leszerelés', az 'ételek' és a 'tiszthelyettes-hallgató' állnak az élen. A két szótár tíz leggyakoribb fogalma közül csak az 'újonc' van meg mind a két helyen. A katonák számára lényeges témakörökben mutatkozó különbségek tehát, mint ez várható is, a háborús és a békebeli katonaság különbözőségeiből fakadnak.

Nem haszontalan talán, ha a témakörök bemutatása előtt felsorolom az 1980-as évek magyar katonai szlengjének leggyakoribb, az adatközlők válaszaiban legsűrűbben előforduló szavait is. Ezek a következők: *kopasz, öreg, tápos, gumi, foka, motoros foka, nyúl, surci, stoki, gyíkhús, rüszü, sikamika, kanálgép, skuló, szimat-szatyor, kilós, rigó, surranó, kopár, sívár*.

A mai magyar katonai szleng szavait a következő fogalmi körök szerint csoportosíthatjuk:

I. A hadsereg hierarchiájához kapcsolódó szavak.
Szervezés: *nyúldeszant* 'lövész alakulat'; *zé* 'zászlóalj'.

Fegyvernem: *bokorugró, káposztakombájn, nyúl, nyuszi, pirosszemű, jakumó, tapsifüles, szöröstalpú* 'lövész'; *ló, patás, kerekesnyúl, talpszárszaggató, süket* 'tüzér'; *földtúró, patkány, gyík* 'felderítő'; *hákás, pécé, konzervnyúl* 'harckocsizó'; *hír, antennanyúl* 'híradós'; *sínhuszár, krampácsberci* 'vasútépítő'; stb.

Beosztás: *pocsolyás* 'parti őrség'; *ütikutya, vahúr* 'az ügyeletes tiszt írnoka'; *tyúkbeles* 'telefonos'; *hifi* 'híradós parancsnok'; (gyógy)*egér, gecigombóc, tápos, táposákos, tápi, tápió(szeccső)* 'előfelvételis'; stb.

Rendfokozatok: *örvezér, örvi, őrsvezető* 'örvezető'; *tiz(i)* 'tizedes'; *csontszázados, szakszi* 'szakaszvezető'; *örmi* 'örmester'; *lobogós* 'zászlós'; *hangya* 'hadnagy'; *kilós* 'százados'; stb.

II. A katonák belső hierarchiája (vö. KIS 1988a).

Harmadik időszakos katona: *öreg, öreg bálna, öreg cet, öreg csocsó, öreg csocsesz, öreg hal, vén iszapszemű rája*; stb. (A hozzájuk kapcsolódó tárgyi jelzések: *centi, obsit, öregségi bot, leszerelő zászló* stb.)

Második időszakos katona: *gumi, gumifül, kotonnyakú, nyakas*.

Első időszakos katona: *kopasz, kopirnyó, kopár, koperta, kopter, helikopter, gyík, felsőágyas, smirgli, riadtszemű, rüszü*.

III. Emberi tulajdonságok, emberek minősítése; cselekvések.

Hurkás 'debreceni'; *kamionos*, *tires* 'szabolcsi'; *strasszer* 'zalai'; *brazil*, *meszkaléro*, *dakota*, *bokszos*, *importindián*, *próbanéger* 'cigány'; *béldózer* 'nagyevő'; *infrás*, *optikus*, *hemü* 'szemüveges'; *inkubátorszökevény* 'kis termetű'; *lóbaszó* 'nagy termetű'; *kőagyú*, *vakegér*, *vakcsirke* 'hülye'; *hátszeles*, *csókos* 'protekciós'; stb.

Brekkel 'békaügetésben megy'; *bungizik*, *elsumákol*, *elsunnyog* 'lóg'; *kolbászol* 'ténfereg'; stb.

IV. Objektumok, épületek, helyiségek. *Birtok*, *gyaktér*, *préri*, *sztyeppe*, *szöcske* (rét) 'gyakorlótér'; *ringató* 'terepimitátor'; *vidámpark* 'akadálypálya'; *nyúlgyimi*, *gladiátorképző* 'tisztesképző'; *kutyao*l 'örbódé'; *reptér* '(felmosandó) nagyobb helyiség'; *hathengeres* 'hatfűlkés vécé'; stb.

V. Felszerelés, fegyverzet, harcjárművek. *Kanál-gép* 'étkészlet'; *masfi*, *doberdó* 'felső ágy'; *stoki* 'szék'; *szimatszatyor* 'gázálarctáska'; *atomtopogó* 'vegyivédelmi harisnya'. *Csúzli*, *anyuci*, *menyasszony* 'fegyver'; *gitár*, *géppityu* 'géppisztoly'; *varrógép* 'géppuska'; *hosszúpuska*, *dióverő*, *dragunov* 'távcsöves puska'; *bukta* 'ágyú'; *öcsibukta* 'kisebb ürméretű ágyú'; *szarpumpa* 'RPG'; *malac* 'nagy ürméretű lövedék'; *szabócsalád* 'gyalogsgági célcsoport'. *Bocipullman* 'emberszállító marhavagon'; *csörömp*, *háká*, *pléhdoboz* 'harcokcsi'; *sütő* 'lövedék-tartó a tankban'; *nyuszibusz* 'lövészeket szállító harcjármű'; *bika* 'vontató'; stb.

VI. Ellátás.

Élelmezés: *bivalytej*, *bikatej* 'cikóriakávé'; *gyíkhús* 'vagdalthúskonzerv'; *páncélos* 'konzerv'; *dzsuva*, *fűrészpóros* 'rossz minőségű felvágott'; *önjáró szalonna* 'avas szalonna'; *honvédfróccs*, *négerlábvíz* 'kóla'.

Ruházat: *ballonkabát* '(bélés nélkül hordott) kabáthuzat'; *mikádó* 'télikabát'; *molino* 'téli alsó'; *surrano*, *surci*, *kasztró* 'bakancs'; *növekedésgátló* 'vállszijsz'. *Zsold* 'illetmény'; *nyugdíj* 'leszerelők illetménye'; stb.

VII. Napitevékenység.

Napirend szerinti élet: *Véraláfutás!*, *Szemforgatás!*, *Távolbanezés!* (tréfás vezényszavak reggeli tornán); *fókázik*, *sakkozik* 'felmos'; *százlábú* 'gyökérkefe'; *bakatoll* 'az ágy alatt összegyűlt pihe'; *robbantott budi* 'eldugult, mocskos vécékagyló'; *kirokkáz* 'kifényesít'.

Kiképzés: *keltető* 'alapkiképzés'; *ezreddiszkó* 'ezredsortakozó'; *nyuláskodik* 'harcászati kiképzést végez'; *gyászvigyázz* 'lassú (temetési) vigyázzmenet'; *utógyújtás* 'egy ütemmel később végrehajtott alaki gyakorlat'.

Szolgalat: *cselló* 'konyhamunka'; *hadtápos*, *csellós*, *művész* 'konyhai munkás'; *bagoly*, *kuvik* 'ör'; *szolgalat*, *belobi*, *belgenyó* 'alegység-ügyeletes'; *vápos* 'katonai rendész'.

Szabadidő: *havaj*, *brihi*, *píhi* 'pihenés'; *dobbant* 'kiszökik'; *doberdó* 'kiszökés'; *kétdekás*, *kézigránát* 'két deciliteres szeszes ital'; *pacsirtanyál* 'pálinka'; stb.

VIII. Fenyítés, büntetés.

Hivatalos: *fogszi, kaptár, csapda, csukda* 'fogda'; *fogdabútor* 'gyakran fogdán levő katoná'; *befékezik* 'nem engedik haza'; *futi, futkosó* 'katonai börtön'.

Nem hivatalos: *obi, oboa, ombrométer, kenobi, szivacs* 'kitolás'; *beönt, beszór, beegerez, beszódáz, beultráz; dőlavíz, hóesés, rodézia* (takarítottással kapcsolatos szavak); *szabadidőpor* 'takarítószer'; *kanalaz* 'kanállal vki hasát veri'; *csikktemetés* 'az eldobott csikk gyászszertartással történő eltemetése'; *vonatozás* 'a hazakívánczó újonc végigkúszatása az ágyak alatt'; stb.

IX. Egyéb.

Bikcsi, csácsesz, penge 'jó'; *bukta* 'lebukás'; *bungi* 'búvóhely'; *vasi tik, zalagalamb, strasszer madár* 'varjú'; *lövészidő* 'esős, rossz idő nagy sárral'; *sportoló* 'lábfejős' (ti. tornacipőt viselhet); stb.

A katonai szleng témaköreinek sorát esetleg még bővíthetnénk a nemi étellel kapcsolatos kifejezésekkel, de ezt csak némi fenntartással tehetjük meg, hisz a katonák által használt szavak nagy része nem a katonai szlengbe tartozik, inkább közszlengbelinek, köznyelvinek vagy nyelvjárásinak minősíthető. Mindemellett a témakör fontosságát jó néhány állandósult szókapcsolat mutatja: *meglátok egy női biciklit, és rögtön izgalomba jövök; szeretkezésben részesítette a lepedőjét* 'éjszakai magömlése volt'; *sátorban ébred* 'erekcióval ébred'; *aktív nemi életet él a jobb kezével* 'önkielégítést folytat'; *marokmarcsa, ötcombú asszony* 'kéz (önkielégítéskor)'; stb.

A nemi élethez kapcsolódó fogalmak köréből egyedül a hímveszőre van nagyobb számú szó a katonai szlengben: *bráner, broki* (vö. KABDEBŐ 1917: 14), *méteres vérekes, méteres kékeres, méteres filteres, oboa, obi, óriáskígyó, cerka, csík, lapos, nagypofájú, boa, hosszúcici, lompos, lucskos, műszer, kiszátékos, kár, káresz* stb.

10.4. Miként általában a szlengre, a katonai szlengre is nagyon jellemző a szó szerkezeti egységek használata (vö. KIS 1988d). Ezek a valamilyen szóképen, asszociáción alapuló szavakhoz hasonlóan elsődlegesen a stílus élénkítésére, az expresszivitás fokozására és a beszélő szellemességének fitogtatására szolgálnak. Leggyakrabban metaforikus képet tartalmaznak, különösen a szóláshasonlatok és a kifejezésbővítések.

A katonai szlengben nem ritka az sem, hogy egy-egy kifejezés pusztán fatikus funkciót lát el (BALÁZS 1987a, különösen: 408). Erre utalnak SZILÁGYI MÁRTON megfigyelései is: „A közhelyek lehetővé teszik, hogy két, egymás mellé sodródott ember hosszabb ideig társalogjon, anélkül, hogy bármit mondania kellene. A laktanyában ráadásul nagy szerepe van a gyors, csattanós válasznak; ebben is segít a közhely: azonnal visszavághat az érintett, csak ki kell választania a rendelkezésre álló kifejezések közül a megfelelőt” (KÖVESDI–SZILÁGYI 1988: 50).

A katonai szleng alább felsorolt állandósult szó szerkezeti típusai között nincsenek szólások. Ennek oka az, hogy — bár a szólás fogalmának tisztázatlansága

miatt néhány katonai szlengbeli kifejezésre is használhattam volna ezt a szakszót — a magyar nyelvtudományi irodalomban az ilyen típusú szókapcsolatokat maximum „szólásfélék”-nek nevezik (KOVALOVSKY 1985: 878), szólásnak soha. A II–VI. pontban felsorolt kifejezéstípusokat leginkább az ÉrtSz. *szójárás* minősítésével lehetne összefoglalni (vö. az ÉrtSz. meghatározását és ORSZÁGH 1962: 104). Felvettem viszont a frazeológiai egységek sorába néhány inkább folklór jelenséggént számon tartható kifejezést (rigmusokat, találós kérdéseket; vö. KIS 1988b). Ezt viszonylagos rövidségük, a többi frazémákhoz hasonló viselkedésük mindenképpen indokoltá teszi.

SZILÁGYIÉKTÓL eltérően én nem minden rímes kifejezést soroltam a rigmusok közé (vö. KÖVESDI–SZILÁGYI 1988: 64–8). Véleményem szerint a rigmusokra — szemben más rímes szószerkezetekkel — az is jellemző, amellet, hogy általában kétsoros páros rímű versikék (uo. 45), hogy a bennük lévő rím nem csupán eszköze, hanem célja is létrejöttüknek. A rigmusok előadásmódja ugyanis alapvetően különbözik a többi frazémáétól: ezeket leggyakrabban hangosan üvöltözik, például centivágáskor, este takarodókor vagy éppen a szemben lévő épület lakóinak célozva azok bosszantására.

Szükségessé teszi a rigmusok vizsgálatát az is, hogy szoros kapcsolatban vannak a katonai szleng többi rétegével. Számos szó keletkezésében fontos szerepet játszott, hogy vele jól rímelő rigmust lehet mondani (*Öreg rozmár nem dolgoz már; Öreg hal már nem hall*), vagy éppenséggel egy rigmusból vonódott el (*csíkos hátú kismalac ’újjonc’* ← *Csíkos hátú kismalac, én elmegyek, te itt maradsz*).

Az állandósult szószerkezetek közt szólni kell a trágár kifejezésekről, káromkodásokról is. SIPOS PÁL szerint a durva szavak használata a szleng egyik nyelvi jellemzője (1988: 869), vagy ahogy helyesebben fogalmaz: a szleng beszélők három jelentős nyelvi szintje közül az egyik a trágár szavak köznyelvi jellegű használata (uo. 872). Ám éppen a SIPOS említette köznyelvi jelleg miatt a trágárságok vizsgálata nem a szleng kutatásába tartozik.²⁰ Ugyanerre a következtetésre jutott SZILÁGYI is: „A laktanya ezeket a [ti. trágár] kifejezéseket nagyobb mennyiségben, sűrűbben használja ugyan, de nem speciális jelentésben” (KÖVESDI–SZILÁGYI 1988: 52).

A katonáskodás sajátos körülményeiből következik (erről ld. WACHA 1987), hogy ebben a környezetben megnövekszik a káromkodások aránya. Így volt ez régen is, miként ezt *kaszárnyastílus, őrmesternyelv, hajdúbeszéd; káromkodik, mint a bakancsos katona* és más kifejezéseink is bizonyítják. (GYÖRFFY ISTVÁN egyenesen a magyarok több évszázados katonáskodását vádolta az illetlen beszéd elterjesztésével: 1983: 448–9.) A katonai szlengnek MARIO PEI szerint is jellemzője a trágárság és a trivialitás (1966: 175).

²⁰ A köznyelvi trágárságokról ld. TOLCSVAI NAGY 1985, BÍRÓ 1985, BACHÁT 1987.

Bár katonasághoz köthető durva kifejezésünk csak néhány van (*elhajt az isten kóchengeres faszára* 'elzavar'; *kóchenger* 'fegyverkarbantartó eszköz'), mégsem adhatunk igazat TARPAI-nak, aki szerint a katonai nyelvben „durvaságok csak elvértve fordulnak elő” (1980: 9). Ugyan a katonai szleng frazématípusai között nem vizsgálom például az olyan, eddig csak katonanyelvi környezetben hallott szidalmakat, mint a *Faszom a füledbe, hogy legyen tengely a fejedbe!* vagy *Baszson meg egy taliga apró majom!* stb., hisz ezek jellegzetes szakmai kötődést nem mutatnak, a kifejezések többi fajtája azonban még így is bőséges cáfolatát adja TARPAI kijelentésének. (A katonák durva beszédéről ld. még KIS 1988e.)

Az állandósult kifejezések fajtái:

I. T e r p e s z k e d ő kifejezések: *Hogyan lett ez magának meghatározva?!* 'Csinálja az előírás szerint!'; *télakot vesz* 'megszökik'; *nyomatja a rokkot* 'zenél'; *nyomatja a rokkát* 'nyalizik'; *beadja a jelentést* 'jelent'; stb.

II. K i f e j e z é s b ő v í t é s e k . (A frazéma második része csak nyomatékosításra szolgál, a kifejezés egészének jelentését már az első rész is hordozza.)

Ne háborogj, nem vagy te tenger!; Bassza isten, mondta Jézus, és eldobta a keresztet 'No, jól van, nem bánom!'; *hátéká, anyja neve tíz példányban* 'hiánytérítési kötelezettség'; *Nem úgy van az, hogy a csik húzza a repülőt!*; stb.

III. P a r a n c s o k . Ebbe a típusba tartozik a legtöbb olyan kifejezés, „amely eredendően csak meghatározott viszonyban hangozhat el: parancsnok mondhatja alárendeltjének” (KÖVESDI–SZILÁGYI 1988: 53). Ezeknek a nyelvi megszerkesztésére jellemző a magázódás, akkor is, ha nem hivatásos előljáró, hanem sorállományú parancsnok használja, vagy ha a kommunikáló felek közt nincs is rangbeli különbség (vö. a **10.1.** pontban írtakkal).

Futás! Kéz feljön, láb kipörög!; Jobbra hugyozz! 'Jobbra húzódj!'; Irány az ég alja, cél az isten fasz! (útirány „meghatározása”); Duma kilőve! 'Csend legyen!'; Vegye fel a lépést, mert magára hátékázom! 'Lépjen egyszerre a többiekkel!'; Ne kerülje ki! (ti. a pocsolót); Ha utolérem, megbaszom! 'Siessen!'; Lopni mennek?! 'Hangosabban énekeljenek!'; Meg akarja baszni?!' (A sorban) ne álljon közel hozzá!'; Egy-kettő, egy-kettő... baszik a festő, nem csak az egyik, mind a kettő, egy-kettő, egy-kettő... (számolás meneteléskor); Ne simogassa azt az ágyat, mert elélvez! 'Ne szöszmötöljön az ágyazással!'; Leszerelőknak tizenöt nap, gumiknak szomorú vásárnap, kopaszoknak ébresztő, fel!, Ébredj, kopasz, itt a reggel, megint kevesebb lett eggyel! (a reggeli ébresztő nem hivatalos formája); stb.

IV. T á r s a l g á s i fordulatok.

a) Parancsmagyarázatok: *Úgy tegye a lábát, hogy a giliszták agyrázkódást kapjanak!* (ti. vigyázzmenetkor); *Leng a kezem, jelentkezem!*; „*Jobbra nézz!*”-nél úgy vesse a fejét, hogy a takony hétszer csavarodjon körbe rajta!; „*Parancs, Kanyifaszi Guszti!*”, vagy *mi az isten fasz?! (megszólításra Parancs szóval és névvel kell jelentkezni); stb.*

b) Kötekedő, fenyegető kifejezések: *Olyat teszek, hogy rab leszek!; Ne nézzen rám, mert rosszabb, mint ha az anyámat szídná!; Ilyet akkor se mondj, ha az egész század biztat!; Mi maga, írnok?! (ha a toll vége kilóg a zsebből); stb.*

c) Ugratások: *Vérzik a karod? (célzás az ügyeletes piros karszalagjára); Nem dobja le? (ti. a piros bicikli a láncot: célzás a nyalizásra); Hol az alakulótér kulcsa?, Meghoyták a szemet, hova rakják? (a válasz rá: A kútba, hogy ne legyen útba), Hova tetted a harci ösvényt? (kérdések az alvó társhoz, hogy felébresszék); Hány apád (iskolád) van? (kérdés a beszámolást végző parancsnokhoz, aki „válaszol” is rá: egy-kettő); stb.*

d) Sztereotip fordulatok. (Bizonyos ismétlődő helyzetekben használt kifejezések; az adott szituáció automatikusan kiváltja a szokásos választ.)

Mondja, mi a gondja!; Nem állatkert ez! (válasz, ha valaki fóká-t, azaz felmosórongyot keres); Na, ez se itta meg a fékfolyadékot! (ti. a brómos teát; a normálistól eltérően viselkedik); Mit akar ez, hát annyi csillagja van, mint nekem! (pl. örvezető mondhatja hadnagyról, őrnagyról, ha attól parancsot kap); stb.

e) A belső hierarchiához és a centihez, leszereléshez kapcsolódó kifejezések: *Én csikos hátú kismalac, kérek engedélyt az öreg vadkantól a makkosba becsörtetni! (tréfás engedélykérés a körletbe való belépéskor); Még ég a csikk, amit civilben eldobott; Van még ezeregy éjszakája 'újonc'; Azzal egy ügyetlenebb indián hat cowboyt fog; az égig ér 'hosszú a centi'; Kopárja, hol a párja?, Neked is ennyi? (dicsekvés a centivel, azaz a hátralevő kevés nappal); stb.*

V. T ö l t e l é k k i f e j e z é s e k : *Egy az egybe, mint az egerek negyvenegybe! 'úgy; igen; persze; stb.'; 65 mintájú (bármi jelzője lehet); Elmondanám... (a mondandó bevezetése); Nem semmi, Tökön szúrom magam, Magamhoz nyúllok (a csodálkozás kifejezései); stb.*

VI. K ö r ü l í r á s o k , metaforás kifejezések. (A körülírás az argónak is egyik fő jellemzője, vö. KASSAI 1988: 529.)

Együtt húznak surranót 'egyszerre vonulnak be'; vérzik a füle 'hosszú a haja'; ormányon kormányoz 'orrba vág'; Ugorjon ki a zsebéből! 'Húzza ki a kezét a zsebéből!'; ketyeg a könyve 'közeledik az eltávozás'; Drót őrnagy írja az engedélyét 'kiszökik a kerítésen át'; basznak a hetesek '77 napja van'; Kakukk tojt a maga ágyába?! 'rosszul van beágyazva'; stb.

A körülírások, metaforás kifejezések csoportja az, amelyek a leginkább megfelel a magyar szótárírási gyakorlatban meghonosodott felfogás szerinti „szólás”-nak, azaz — ha a kifejezés eredeti és átvitt jelentése közötti viszony világos is — a beszélő nem gondol erre az összefüggésre (ORSZÁGH 1962: 106).

Miként a szólásoknál, e típusnál is megfigyelhető, hogy vannak közöttük igés szerkezetűek (a mondatba beépülők): *tolja a piros biciklit 'nyalizik'; lemegy hídba 'dühös lesz; csodálkozik'; lovat evett 'rohan'; ügyalban van 'ruhában alszik'; felrobant a kezében a fogkefe, sündisznót reggelizett, fogdára küldte a borotvát 'borostás' és*

mondatértékű kifejezések: *penészedik az ágy alja* 'látszik az odaszáradt mosópor'; *cápafogas a surranó* 'a bakancs recéi közt kosz maradt'; *megbaszta a zebra a fókát* 'csíkos lett a felmosás'; stb.

VII. Szóláshasonlatok.

Rábasznak, mint negyvenben az egerek!; *Meghajtom, mint hegyi rablót a lavina!*; *fosik, mint a pelikán 'fél'*; *olyan a röhögése, mint a lóharapás*; *kicombosodik, mint hegyi hangya a lavina után.*

Annyi napod van, mint macinak a málnásban / mint hat vagon zizi félbevágva; hozzá képest a grillsirke copfos indián; hozzá képest a villanykörte hajsbaba 'újonc' (ti. kopasz).

A legtöbb szóláshasonlat a kevés-re van; valószínű azonban, hogy nem mindegyik a katonai szlengben keletkezett (vö. ERDŐS 1988: 147). Változataiból csak a főbb típusokra hozok példákat, hisz ezek analógiájára megszámlálhatatlan újabb keletkezik. Például a *keves, mint Mackó (maci) sajtban a brummogás* mintájára jött létre a *keves, mint Turista sajtban a hátizsák / mint Camping sajtban a sátorvas / mint Mese sajtban a mesemondó* stb.

Kevés, mint árvaházban a szülői értekezlet / mint Zsanán a poroltó / mint a hajnali gerlefény / mint harmatos fűben a gyíkpi / mint a trójai faló az epsomi derbin / mint lágerben a repeta / mint börtönben a vészkijárat / mint őrmesterben a jóindulat / mint lószarban a nyertés / mint dobostortában a ritmusérzék / mint kecskebékán a zöld festék / mint leányintézetben a fitymacsattogás / mint elefántnak a normál tampon stb.*

VIII. Közmondások, axiómák.

Ami kerek, viszik, ami szögletes, gurítják; A kapuügyeletes azért van, hogy be ne engedje a logikát; Nem ésszerű, de roppant katonás; A parancsot megbaszni nem szabad, mert csak szaporodik²¹; Csak az a baja, hogy az anyja picája nem volt szecskavágó; Két öreget ismerek a századnál: az egyik én vagyok, a másikkal még nem találkoztam; Kopasz vagyok: felmoshatok, gumi vagyok: pattoghatok, öreg vagyok: beleszarok; Azír gyík, szenvedgyík; Legnagyobb állat a belszolgálat; stb.

IX. Szállóigék (vö. KÖVESDI–SZILÁGYI 1988: 54). A katonai szlengben szállóigeként a parancsnokoktól származó kifejezések, nyelvbottlások, a műveletlenségre utaló fordulatok élnek. Legtöbbjüket egy-egy laktanyában hozzá is kapcsolják valakihez, ám ezt némi kétkedéssel kell fogadnunk, hisz ugyanaz a kifejezés az ország legkülönbözőbb helyeiről kerül elő. Egy-két esetben nyilvánvalóan látszik, hogy a sorkatonák gúnyolódásának eszközeként született meg az illető kifejezés.

²¹ Vö. „a parancsot pedig köztudomásúan nem lehet... megizélni, mert akkor megfiadzik, és a fia rosszabb, mint az anyja” (BOLDIZSÁR 1982: 33).

*Egy több mint 170 kifejezésből álló gyűjtemény az interneten is elérhető: <http://mnnytud.arts.klte.hu/szleng/egyeb/keves.htm>.

Én nem vagyok egy volumen, de hogy szólni fognak, az rizikó; Nem vagyok szép, de roppant gecí; Nem vagyok én poliészter (ti. polihisztor); Hónuk alatt a diploma (ti. diploma), sőt némelyiknek még érettségije is van; Maguk, ott ketten, jó trió lesznek!; Lecsukatom tíz napra, ha nem elég, egy hétre; stb.

X. Találós kérdések.

Mit mondott az öreg Kiss? (Ne csak együnk, igyunk is); Mit mondott az öreg Nagy? (Ha nem iszol, bolond vagy); Melyik a legnagyobb állat? (A belszolgálat); Mi lesz, ha egy nyúl megbaszik egy lovat? (Vegyespáncéltörő); Mi az? Kicsi, büdös és sokat iszik? (Harckocsizó); Hosszú, kemény és csak a fiúknak van, mi az? (Katonai szolgálat).

XI. Rigmusok. A rigmusok erősen kötődnek egyes beszédhelyzetekhez, például a leszereléssel, a hátralevő napokkal foglalkozókat centvivágás alkalmával ordítózzák leginkább. Más fajtái kinyilatkoztatásként (*Üvöltözök, mint egy állat, én vagyok a belszolgálat*) vagy sztereotip válaszként is elhangozhatnak (az *Öreg ember nem Challenger* például kiváló válasz, ha az öregkatonát gyorsabb mozgásra biztatják). Az itt felsorolt kifejezések egy részének a rigmusok közé való besorolása némiképpen vitatható, ugyanis nagyon hasonlítanak a közmondásokhoz, különösen a bennük található szentencia miatt. Azonban mivel a beszédhelyzethez aránylag erősen kötődnek, és a rigmusokra jellemzően ordítózzák is őket, inkább e csoportba sorolom őket; vö. *Igen buta, nagyon erős: ebből lesz az aknavető; Étkezdeből jövet-menet jól esik a vigyázsmenet; Arra lettünk hivatva, hogy meg legyünk szivatva.*

*Jó reggelt elvtársak, vége van az éjnek, 85 napra ébredtek a vének; Én kis kopasz ebihal a stokimra felálllok, minden öreg harcsának jó éjszakát kívánok.*²²

Laza vagyok, mint a pamut: én vagyok az öreg mamut; Kopár sziklán nem nő moha, '89 nem lesz soha (1988-ban leszerelőktől gyűjtve); Bevonultam, leszerелеk: kapjátok be, őrmesterek!; Itt hagyom a tanyátokat, basszátok az anyátokat!; Öreg vagyok, mint a tűzok, augusztusban el is húzok; Öreg vagyok, mint a medve, leszerелеk augusztusbe.

Aki tápos, az a király, többinek a szopás kijár; Többet ér egy öreg tápos, mint az összes hivatásos; Zúgja falu, zúgja város: leszerel az öreg tápos; Öreg tápos nem rezel be, ütíhá lesz kétezerbe.

Centim, centim, mondd meg nekem: ki lesz itt a jövő télen? — Kis gazdám, te nem lehetsz: én elfogyok, te elmehetsz; stb.

²² A katonai költészet hagyományos műfajai közül (ld. NéprLex. III, 105; VilirLex. VI, 116–7) manapság már csak a leszereléshez kapcsolódó versek és nóták élnek. Van néhány adat az esti imádságok helyébe lépő esti jókívánságokról is; erre példa a debreceni Bocskai laktanyában feljegyzett szöveg: *Én, hadihajós vaskalapos Lajos, a Varsói Szerződés legelbaszottabb katonája, soknapú kopasz jelentkezem. Jelentem, tisztelem anyámat, apámat, a debreceni kurvákat, de legfőképp a vén iszapszemű rájákat. Bebújok az ágyamba, mint malac a szalmába: bassza isten, jaj de fázok. A vén öreg rájáknak nyugodalmas, riadómentes jó éjszakát kívánok.*

V.

II. Miután az eddigiekben áttekintettük a katonai szleng főbb sajátosságait, érdemes egy keveset kialakulásának okaival is foglalkozni.

A szleng kialakulásának és használatának okait kutatva leginkább PARTRIDGE tizenöt pontba foglalt véleményére lehet hivatkozni (1933: 6–7; magyarul: 2002: 22–3). A lehetséges okok közül társadalmi csoportonként különbözőek az elsődlegesek. SIPOS szerint a szleng használatának fiatakorban a nyelvi deviancia és a közösségi élménnyé váló nyelvhasználat, míg később a „nyelvi relaxálás” az elsődleges oka (1988: 869).

A katonai szleng esetében két dolgot kell feltétlenül megemlíteni. Először is jelentkezik a nyelvi normától való elszakadás igénye (vö. SIPOS: uo.), ami nyilvánvalóan a katonai normákkal való szembenállásból következik (SZUDZILOVSKIJ 1973: 44). Minden hadsereg zárt közösségekből áll, ahol totális fegyelem uralkodik, az egyén helyét a rangfokozatok és a beosztások határozzák meg. Az ebből származó kiszolgáltatottság (KÖVESDI–SZILÁGYI 1988: 6–7) elleni tiltakozás leginkább a nyelvben nyilvánulhat meg (némiképp hasonlóan az ifjúsági nyelvhez; vö. TOLCSVAI NAGY 1988: 401–2), PENTTINEN szavaival: a katonai szleng lázadás a gépezet ellen, a hivatalos nyelv paródiája, igazságtevés humorral (1984: 14).

Emellett figyelembe veendő, hogy a katonai szlengnek fontos szerepe van a csoport létrejöttében, illetve az újoncok bevonulásakor a csoport újjáalakulásában. Nemcsak azzal, hogy tudatosítja az összetartozást (TELEGDI 1977: 179, 180), segíti a csoport nyelvi érintkezését, és pontosítja a sajátos fogalmak kifejezését (BENKŐ 1988: 228), hanem azzal is, hogy közvetíti a meglevő és csak igen kis mértékben változó szokásokat, normákat, a csoport értékrendjét (vö. PENTTINEN 1984: 8–9). Ezt támasztja alá a katonák vélekedése is saját nyelvükről. (Tudtommal nálunk még egy csoportnyelv beszélőinek véleményét sem vizsgálták saját nyelvváltozatukról, pedig a használt nyelvről fontosak az adatközlők ítéletei is; vö. SVEJČER 1975: 69.) PENTTINEN adatközlői szerint a katonai szleng támogatja a csoportszellem kialakulását, humora segíti a nehézségek elviselését; segít viselkedni azzal, hogy világos útmutatást ad (1984: 15).

A katonai szleng használatában jelentős szerepe van annak, hogy a nyelvet beszélő csoport sokban eltér minden más társadalmi csoporttól (vö. KÖVESDI–SZILÁGYI 1988: 6–47), például a csoporttudatban szilárdan rögzített ember- és értékhierarchiával. Talán ez az állandó és alig változó értékrend és szokásrendszer magyarázza, hogy a katonai szleng (pl. a finn is, vö. PENTTINEN 1984: 11, 18; de vö. PEI 1966: 175) sokkal lassabban változik, mint a szociolektusok általában (vö. BENKŐ 1988: 233).

A katonai csoportokban nagyon fontos és gyakori a szleng használata. Ez abból is következik, hogy a kis és nem formális csoportoknak a léte függ a kommunikációtól (HARTLEY–HARTLEY 1981: 30). A hadseregben el sem képzelhető, hogy az egyének ne szerveződjenek közösséggé, hisz a katonának nem áll módjában más csoportba távozni, a hivatalos hierarchia meghatározza helyét, s ez egyúttal állandó kommunikációs szituációt is teremt (vö. BENKŐ 1988: 234), minek következtében minden katona kénytelen használni a katonai szlenget (vö. PENTTINEN 1984: 8–9), hisz a közösség normarendszere is elvárja ezt. Ebben a helyzetben a katonai szleng használata teljesen eltér a szleng általában tapasztalható használatától, ami BONDALETOV szerint fakultatív (1987: 72).

A katonai szleng erősen meghatározza a katonák nyelvhasználatát (sokkal erősebben, mint pl. a diáknyelv a diákokét; vö. BACHÁT 1976: 120). Ez az eddig elmondottakon túl abból is következik, hogy a katona a hadseregbe bekerülve elveszíti kapcsolatát más társadalmi csoportokkal (vö. GROSSE–NEUBERT 1975: 42), ezért nyelvi kódja leegyszerűsödik: csak a hivatalos és az egymás közötti beszédhelyezethez kell alkalmazkodnia. Ez magyarázza azt a gyűjtéseim során több katonától is hallott és magamon is tapasztalt jelenséget, hogy katonaként nehéz megállni, hogy nem katonai környezetben ne a laktanyai nyelv fordulatait alkalmazzuk, illetve civilek közé kerülve a katona úgy érzi, szavait „le kell fordítania”, hogy megértsék.²³

12. A fentiekben megpróbáltam a magyar katonai szleng vázlatos képét megrajzolni. A további kutatások bizonyára számos helyen pontosítják majd megállapításaimat, és újabb szempontokkal bővítik azokat.

Bízom benne, hogy a katonai szlengről adott áttekintésem bizonyítja azt, amit már BÁRCZI is vallott, hogy a csoportnyelvek vizsgálata a nyelv egésze szempontjából is nagyon fontos, hisz ezekben a szemünk előtt megy végbe a szókeletkezés, a nyelvbővülés folyamata, amelynek így minden fázisát megfigyelhetjük (1932: 7). Ez különösen igaz a katonai szlengre, hisz a katonaság kitűnő területéül kínálkozik egy sajátos, zárt, homogén közösség nyelvének tanulmányozására. Ideálisan állandó körülmények között figyelhetők itt meg a nyelv változásai, hiszen a csoport létrejötté, napi tevékenysége, tagjainak egymáshoz való viszonya, a csoport struktúrája a hadsereg sajátosságaiból következően alig változik.

Ám hogy a vizsgálódásokban előrébb lehessen lépni, előbb az anyaggyűjtésben mutatkozó hiányokat kell pótolni, elkészíteni a magyar (katonai) szleng szótárát. Ennek előmunkálataként született meg „A magyar katonai szleng szótára”.

²³ Vö. „Nemegyszer megtörtént, hogy odahaza szabadságon a szüleink nem értették a beszédünket, kénytelenek voltak a kérdésünket vagy feleletünket visszafordítani a polgári nyelvre” (OTTLIK 1983: 99).

A katonai szleng a Magyar Honvédségben*

A rendszerváltás óta (a Magyar Néphadsereg helyébe lépő Magyar Honvédségben) jelentős mértékű változások mentek végbe a katonák életében. Ezen időszak katonai szlengjének vizsgálatával nemcsak e nyelvváltozat történetének egy újabb korszakába pillanthatunk be, hanem egy azóta a sorkatonai szolgálat 2004 novemberében történt megszűnésével eltűnt élet- és létforma verbális megnyilvánulásának kordokumentumai is feltárulnak előttünk, amelyeket rögzíteni a kortársaknak azért is érdemes és szükséges, mert a sorkatonák nélküli hadsereg létrejöttével várhatóan a katonai szleng is jelentősen át fog alakulni.

I. Sorkatonák a Magyar Honvédségben

A rendszerváltozással és a haderő-átalakítási folyamatokkal egy időben gyökeresen megváltozott a társadalomnak a kötelező katonai szolgálathoz való viszonya. Ennek okai többek közt az alábbiakban keresendők:

1. A kétpólusú világrend felbomlásával Magyarországon is megszűnt a mestersegesen fenntartott háborús szembenállás, ezzel megszűntek a korábbi biztonságpolitika alapját képező rizikófaktorok.
2. A sorkötelezettség, ami a hidegháború évtizedei alatt megkérdőjelezhetetlen állampolgári kötelesség volt, a viták központjába kerülhetett, szabadon lehetett kritizálni, ellenezni.
3. Az államszocialista rendszerek bukásával megváltozott a hadseregek feladatköre. Már nem az egyértelműen meghatározott ellenség elrettentésére, hanem békefenntartásra, humanitárius tevékenységek biztosítására használják őket.

* Ez a fejezet Liska Norbert „A mai magyar katonai szleng” c. szakdolgozatának (Eger, 2004. Témavezető: Domonkosi Ágnes) a katonai szleng változásával foglalkozó részlete alapján készült. Liska Norbert hivatásos katona, a katonák „nyelve” iránt már a Wathay Ferenc Honvéd Kollégium diákjaként is érdeklődött, majd az Eszterházy Károly Főiskola magyar szakos hallgatójaként kezdett a témával egy szakdolgozat erejéig foglalkozni. Gyűjtését 2002 ősze és 2004 tavasza között végezte kérdőíves (ld. http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/kat_kerd.htm) módszerrel Budapest, Tata, Pécs, Győr, Kaposvár, Veszprém, Debrecen, Juta, Szentes, Szabadszállás és Nyíregyháza helyőrségek tizenhárom laktanyájában leszerelés előtt álló sorkatonák között.

A fejezet megírásához a KatSzl-on kívül az alábbi munkákat használta fel: BOMBAY 1994, ESZÉNYI-KOMOR 1994, HOLLÓ 2002, JOÓ 1999, MOLNÁR 1999.

4. Nyugat-Európában az 1970-es évektől kezdve jelentősen csökkent a fiatal férfiak bevonulási kedve. Ez a tendencia az 1980-as évek végére elérte Magyarországot is.

5. A katonaszociológiában legelfogadottabb vélemény szerint a sorozás és az emberi erőforrások szervezésének alapvető változásában a technológiai változások és az ún. szociokulturális forradalom játsszák a fő szerepet. Éppen úgy, mint a társadalom egyéb területein, a „tömeget” immár a „gépek” helyettesítik.

A sorkatonák a hadseregben olyan végrehajtó szerepét töltötték be, akik kötelességüknek tettek eleget, és akik a szervezet hierarchiájában minden tekintetben (feladat-végrehajtásban, a hatalomhoz való hozzáférésben stb.) a legalsó szinten helyezkedtek el. A sorkatonák képzettségi összetétele meglehetősen heterogén volt, bár többnyire leginkább valamilyen szakmunkás végzettséggel rendelkeztek, különösen az utolsó években, amikor jelentősen csökkent a felsőfokú végzettségűek aránya. A sorkatonák számára a hadsereg szervezete meglehetősen idegen volt, hiszen bevonulás előtti életükben jórészt más normák szerint, más körülmények között éltek, így a laktanyán belüli rend elfogadása gyakran nehézségekbe ütközött. Helyzetük a polgári élethez képest (az állandó egyértelmű bezártság, parancsuralmi rend, állandó tömeges együttlét) gyökeresen megváltozott. Az sem elhanyagolható szempont, hogy családjuktól, barátaiktól, korábbi környezetüktől elszakadtak, szabadságukban korlátozták őket, és állampolgári kötelességük teljesítése nem utolsó sorban jövedelemkiesést jelentett számukra és családjaik számára.

A felnőtté válás kitolódásával egyre több önállótlan, élettapasztalatokkal nem rendelkező fiatal vonult be a hadseregbe. Ezeknek a fiataloknak nagy hányada lelkiileg, személyiségében még nem volt érett a sorkatonai szolgálatra. Nem alakult ki olyan szintű felelősségtudatuk, ami lehetővé tette volna, hogy egy olyan szervezetbe, mint a hadsereg, beilleszkedjenek. Egyre nehezebben tűrték a katonai fegyelmet, mivel a civil szféra állampolgári fegyelme és a hadsereg fegyelme közötti „olló” sokkal szélesebbre nyílt. A fiatal katonáknak a legnagyobb megterhelést a parancsnok-beosztott viszony (az alárendeltség) elviselése jelentette. A szabad civil életből bekerülve a hadsereg zárt rendszerébe sajátos, személyiséget korlátozó struktúrával találkoztak, ami nagyban erősítette a sorkatonák bezártságérzetét. Mindezt súlyosbította, hogy a fiatalok egyre nagyobb mértékben megkérdőjelezték és elutasították a katonai szolgálat szükségességének gondolatát is.

Mindezek mellett nagy jelentőséggel bírtak egyéb tényezők is, amelyek a szervezetnek a katonákhoz való viszonyát alapjaiban befolyásolták. A katonák döntő többsége a korábbi környezeténél sokkal rosszabb anyagi, tárgyi körülmények közé került a laktanyákban, amit állandó tömeges együttlét közepette és a hadseregbe jellemző állandó bizonytalanságban kellett elviselniük. Az anyagi, tárgyi

körülmények közé sorolhatjuk azokat az élelmezési, ruházati, illetménybeli és egyéb anyagi ellátási viszonyokat, normákat (civil szemmel nézve: anomáliákat), amelyek a honvédség funkcionális sajátosságaiból adódtak. Másrészt fontos meghatározója volt a katonák közérzetének szűkebb környezetük: a laktanyák térszerkezete, az építményekkel, tárgyakkal való sajátos berendezettsége, az alegységek elhelyezése, a klub helyiségek, körletek, folyosók térvizsgálatai, felszereltsége stb. Például a kapusszoba, mely zsiliprendszerével a „biztos” elzárást volt hivatott szolgálni, az épületek egyformasága, szürkesége, az általuk körbezárt, nagy alakulóterek tribünjeikkel, amelyek nyomasztó, tekintélyt parancsoló érzést keltettek; a sarkos elrendezettség; a katona öltözetét, szabályos testhelyeztetit és mozgásait bemutató életnagyságú táblák, az alakzatban elfoglalt helyet meghatározó, földre festett jelek stb. Mindezek hatékonyan demonstrálták az emberek alávetettségét, a személy lényegtelenységét és az egységek cselekvést.

Az alegységek körletei úgy voltak kialakítva, hogy egy központi folyosóról nyíltak a szobák, itt állt a nap huszonnégy órájában az ügyeletes, aki a napirend szerinti tevékenységet szervezte, irányította, ellenőrizte, sok esetben itt helyezkedtek el a közvetlen parancsnokok irodái is, és szinte mindenhol a kiképzést, a biztonsági rendszabályokat, az alakulat életét bemutató táblák, képek díszítették a falakat.

A hálótermek és azok berendezettsége is figyelmet érdemel. A napi feladatok után ez lehetett volna az a hely, amely a privátszférába való visszavonulás utolsó reményeként szóba jöhetett volna. Ez azonban nem így volt. Minimum nyolcan, tízen laktak egy körletben, amelyek emeletes vaságyakkal, keskeny, egybeépített szekrényekkel, egy asztallal és minden személy számára egy kis székkal voltak berendezve. Itt tehát csak a legszükségesebb tárgyak voltak jelen, minden szabadidős tevékenységet csak a közös helyiségekben lehetett folytatni. A szoba berendezéséből adódóan az esti lefekvés, a felébredés, az álomban, félálomban való beszéd stb. mind-mind mások jelenlétében zajlott, ami tovább fokozta a frusztráltságot.

A tömeges együttlét eredményeképpen az individuum veszített saját fontosságának érzetéből, akarata ellenére a khaki ruhás tömegbe süllyedt. Az állandó tömeges együttlét másik következménye az volt, hogy a sorkatonák állandóan kontrollálták egymást, az elfogadott viselkedésformákat megerősítették, az általuk el nem fogadottakat pedig szankcionálták. Ez a saját maguk által felépített világ, a mindenki által egyformán használt mozdulatok, kommunikációs jelek adtak lehetőséget egy egyedi kommunikációs forma kialakítására, amit a nyelvészeti szakirodalom katonai szlengnek nevez.

II. A magyar haderő átalakulása 1989 után

Magyarország hadereje az 1980-as években jelentősen túlméretezett és támadó jellegű volt. A Magyar Néphadsereg rendszeresített összlétszáma 122 400 fő (17 800 tiszt, 12 700 tiszthelyettes, 91 900 sorállományú katona) és 33 000 polgári alkalmazott volt. Már ekkor felmerült az igény a hadsereg átalakítására, és ez az átalakítás az évtized közepe felé meg is kezdődött, azonban ezek a reformok a haderő összlétszámát és a haditechnikai eszközök mennyiségét nem csökkentették.

Az 1980-as évek végére világossá vált, hogy az ország gazdasága nem képes fenntartani egy 150 000 fős haderőt, ezért 1989-ben egy 30-35%-os létszámleépítéstről döntöttek.

A rendszerváltozás utáni első kormány kisebb létszámú, védelmi jellegű nemzeti hadsereg kialakítását tűzte ki célul. 1994-re 12 hónapra csökkent a sorkatonai szolgálati idő. Megkezdték az új hadiruha (a 90 mintájú tereptarka gyakorlóöltözet) bevezetését, kialakult a nemzeti hagyományoknak megfelelő jelképrendszer — az alakulatok csapatzászlókat kaptak, és egy-egy történelmi személy nevét vették fel —, és a véderő neve újra Magyar Honvédség lett. Az összlétszám 100 000 főre csökkent (ebből 76 000 volt katona), valamint a Párizsi Szerződés értelmében csökkentették a haditechnika mennyiségét is. A korábbi főként támadó jellegű tevékenység helyébe az aktív védelem került. Ennek megfelelően a csapatok felkészítésében és kiképzésében a védelmi harcok és hadműveletek gyakorlására helyeződött a hangsúly.

A szolgálati idő 4×3 hónapos időszakra oszlott, melynek keretében a bevonulók a csapatoknál az első hónapban megkapták az alapkiképzést, majd a következő három hónapban a szakkiképzést. A korábbiaktól eltérően a sorkatonai szolgálatra bevonulókat — a lehetőségekhez mérten — lakóhelyük száz kilométeres körzetén belül helyezték el.

Az 1995–1997-ben végrehajtott változások során, az arányos csökkentés miatt a honvédség békeszervezetei szétaprózódtak, reagáló, harc- és túlélőképességük az elvárható szint alá süllyedt, nem függetlenül a csapatkiképzés minimális színvonalától. Kritikussá vált a haditechnikai eszközök, az anyagi készletek és az objektumok állapota. Még a rendeltetésüket tekintve harcoló alakulatok sem voltak képesek — pótlólagos felkészítés nélkül — azonnal bevethető erők kiállítására. A bevonult sorállomány két kiképzőközpontban — négy helyőrségben — három hónap alatt kapta meg az alapkiképzést, valamint az egyéni szakkiképzést, majd csapatoknál a szakasz-, század-, valamint a zászlóalj szintű kötelező kiképzést. 1997-ben a Magyar Honvédség rendszeresített összlétszáma kb. 50 000 fő katona és 10 000 polgári alkalmazott volt. A fegyveres sorkatonai szolgálat időtartama

kilenc hónapra csökkent. Megkezdődött az az 1868 óta létező keretrendszerű sorozáson alapuló reguláris rendszer átalakítása önkéntes (szerződéses) és sorozott állományra épülő, vegyes rendszerű haderővé.

Ezzel párhuzamosan egyre kisebb lett a hadkötelezettség társadalmi elfogadottsága, támogatottsága, és tovább csökkent a honvédség presztízse. Az egyre súlyosbodó problémák és a csökkenő költségvetési keretek következményeként a Magyar Honvédség helyzetének romlása az adott körülmények között megállíthatatlanná vált.

1999. március 12-én Magyarország a NATO teljes jogú tagjává vált. A tagság támasztotta új követelményeknek megfelelően a haderő struktúráját, vezetettséget, kiképzését, alkalmazási elveit, logisztikai ellátásának rendjét és állományának összetételét, felkészültségét alkalmassá kellett tenni a szövetség szervezetében való részvételre.

Az 1999-es stratégiai felülvizsgálat következtében végrehajtott szervezési feladatok eredményeként kialakult a haderő új struktúrája, módosultak a rendfokozati és állományarányok, csökkent a tiszti (ezen belül jelentős mértékben a főtiszti és a tábornoki), a tiszthelyettesi és a sorállomány létszáma, növekedett viszont a szerződéses katonáké. Megkezdődött a katonai szervezetek bázishelyőrségekbe történő összevonása. 2001 végén a katonai szervezetek békelétszáma 37 500 fő volt. Nagyarányú laktanya-felújítási program indult, valamint megkezdődött bizonyos elavult harci technikák cseréje, illetve modernizációja.

III. A katonai szleng változása

A hadsereg eddigiekben leírt változásai megmagyarázzák a vizsgált másfél évtized (1990–2004) katonai szlengjének változását is.

A Magyar Honvédség katonai szlengje a Néphadsereg szlengjéhez viszonyítva egyrészt „elmélyült”, másrészt „felhígult”. Elmélyült a területi tagolódást tekintve, amit jól mutat az, hogy az általam gyűjtött szóanyag jelentős hányada egy-egy laktanyához, régióhoz kötődik. Ennek elsődleges okát a megmaradt laktanyáknak a honvédség leépítés jellegű átszervezése következtében előállott viszonylagos elszigeteltségében, valamint a fiataloknak a régióhoz kötött bevonultatásában látom. Ez az „elszigetelődés” feltehetően az 1990-es évek közepétől erősödött fel, és a korszak végéig jelentős hatással volt a katonai szlengre.

A katonai szleng „felhígulása” a közszleng szavainak nagyarányú beáramlásában, valamint a speciális katonai viszonyokhoz kapcsolódó szlengszavak számának jelentős csökkenésében érhető tetten. Ebből következtethetnénk a szókészlet bizonyos arányú csökkenésére is, de ennek hiteles kimutatását a KIS TAMÁS és a saját kutatásom közötti idő- és módszerbeli különbségek nem teszik lehetővé.

Viszont saját gyűjtésem viszonylag rövid időbeli kiterjedése ellenére is képet ad a magyar katonai szleng utolsó éveiről, és ez összehasonlítható a Magyar Néphadseregben használt szlenggel.

A változásokat az okok és következmények szerint csoportosítva mutatom be, és ehhez kapcsolódva említem meg ennek szókinszbeli megnyilvánulásait is. A módosulások, amelyekről szólok, természetesen a teljes 1990 utáni időszakra vonatkoznak, bár a változások felgyorsulása főleg az 1990-es évek közepén, 1995–1997 között következett be, sok megállapításom tehát csak ekkortól érvényes igazán.

1. A sorkatonai szolgálat idejének csökkentése

A rendszerváltozás utáni első kormány kisebb létszámú, védelmi jellegű nemzeti hadsereg kialakítását tűzte ki céljául. 1994-re 18 hónapról 12 hónapra rövidült a sorkatonai szolgálati idő. Ezt követően 1997-ben a fegyveres sorkatonai szolgálat időtartama kilenc, 2002-ben hat hónapra csökkent, majd az országgyűlés 2004 novemberével eltörölte a sorkötelezettséget. Ettől kezdve a Honvédség állományát már kizárólag szerződéses és hivatásos katonák, valamint közalkalmazottak alkotják.

A sorkatonai szolgálat idejének csökkentése következtében ebben az időszakban a katonáknak már kevesebb idejük volt a katonai nyelvezet elsajátítására. A rövidebb idő alatt a katonák nem szoktak annyira össze, mint korábban, egyre kevesebb idő maradt a kiképzésükre, és egyre kevesebb időt töltöttek a laktanyákban. Ezen körülmények hatására az addig zárt csoportok egyre nyíltabbá váltak, azaz kevésbé szakadtak el a civil élettől, mint korábban. Az állandó kimaradás, a rendszeres hétvégi eltávozás a bezártságérzetet is nagyban csökkentette.

1.1. A korábbi — főként támadó jellegű — tevékenység helyett az aktív védelem került előtérbe. Ennek megfelelően a csapatok felkészítésében és kiképzésében a védelmi harcok és hadműveletek kérdéseinek gyakorlására helyeződött a hangsúly.

Az 1990-es évektől az általános harcászati kiképzés mellett nagy súlyt fektettek az elméleti kiképzésre. Ez magyarázza azt, hogy amíg a Magyar Néphadsereg szlengjében a KatSzl. szerint nincs szó az elméleti kiképzésre, 1990 után megjelentek a *bealvás*, *agytagítás*, *agytorna*, *fejtagítás*-féle kifejezések. A harcászati kiképzésre vonatkozó szókinsz is megváltozott. Továbbra is megtalálható a legismertebb *keltető* 'alapkiképzés' szó, viszont az 1980-as években használt hét szinonimával szemben a következő korszakban már több mint háromszor ennyit találunk: pl. *alapcumi*, *bakaovi*, *dzsiájdzsótanfolyam*, *gladiátorképző* (ez utóbbi korábban a rajparancsnokképzőt jelölte), *kopaszhancúr*, *rambótréning* 'ua.'. (De eltűnt például a *gyökérbéke*, a *karantén* vagy a *nyúlgyim*.)

1.2. A Magyar Honvédség átalakításának egyik szembetűnő következménye, hogy már nem lehet elkülöníteni a különböző fegyvereket, szaksz-

c s a p a t o k szlengjét. Bizonyos fegyvernemek önálló laktanyában való elhelyezése meg is szűnt (pl. vegyivédelem, tűzér, harckocsizó stb.), de a megmaradt homogén fegyvernemű laktanyákra is (pl. Győr, Pécs, Szentes) inkább a területi, nem pedig a fegyvernemi sajátosságok a jellemzők, mert az adott fegyvernemre, azok technikáira vonatkozó szó meglehetősen kevés van, ráadásul ezek a laktanyák is eléggé el vannak szigetelve. A különböző fegyvernemek, szakcsapatok szlengszókincsének jelentős megcsappanásában az is szerepet játszhatott, hogy az 1990-es évek közepétől-végétől bevonult fiatalok többnyire lövész és harckocsizó kiképzést kaptak, más szakterületek és azok szlengszókincse ilyen módon ismeretlen maradt előttük.

1.3. A szolgálati idő csökkenésének következtében — főleg a féléves periódus bevezetése után — némelyest csökkent a sorkatonák közötti, b e l s ő h i e - r a r c h i a jelentősége. Sok helyen megszűnt a hagyományos első–másod–harmadidőszakos katonák háromgenerációs (*kopasz, gumi, öreg*) felosztása is. Ez főleg a harmad- és másodidőszakos katonák elnevezésében, valamint a leszereléssel kapcsolatos „szertartások”, a kitolások jelentőségének csökkenésében mutatkozott meg. (De azért vö. *bobozás, metrózás, mofémralli, zenegép.*) Jelentős változás tapasztalható az első időszakos katonák elnevezéseiben is. Én csak alig több mint félszáz ilyen szót és kifejezést találtam, míg KIS TAMÁS ennek több mint háromszorosát gyűjtötte össze. Ennek ellenére természetesen keletkeztek (vagy előkerültek) újabb szavak is: *bambínó, csira(geci), ezerlábú pók, gettóbogár, hajléktalan, kodzsek, mazsola, süsveleg* stb.

Az egy évre csökkent szolgálati idővel egy időben megszűnt az előfelvételi katonáskodás rendszere is, és ezzel nyomtalanul eltűnt a *tápos*-okhoz kapcsolódó témaköri csoport a katonai szlengből (vö. FARKAS 1993).

1.4. A laktanyából való gyakori eltávozás a sorkatonák s z e x u á l i s é l e t é t is megváltoztatta. Ennek egyik jele, hogy 1990 után megnövekedett a szexuális kapcsolatra, valamint a női nemi szervre utaló szavak, kifejezések aránya. Bár ez talán annak is betudható, hogy azóta szabadosabbá vált a szexuális élet is. A várttal ellentétben az önkielégítéssel és a férfi nemi szervvel kapcsolatos új szavak, kifejezések száma majdnem a duplájára nőtt. A női nemi szervre és a közösülésre, vagy egyéb szexuális kapcsolatra utaló új szavaké pedig öt-hatszorosára.¹ Ezek nagy része a közszlengből került be a katonai szlengbe. A homoszexualitásra nem is találtam példát. A megnövekedett szabadidőt a katonák a laktanyán kívül töltötték el, általában i t a l o z á s s a l. Erre utaló szavak is szép számmal vannak (*drinkel, grebbel, szeszkózik, szűr* stb.). Az új élethelyzetekre a rövidebb

¹ Ez tulajdonképpen nem bizonyítható, mert KIS TAMÁS a szexuális élettel kapcsolatos szavak túlnyomó többségét közszlengből valónak minősítette, így nem került bele a szótárába.

(A szerkesztő megjegyzése: E tekintetben a KatSzl.² szerkesztési gyakorlata nem változott: a közszleng szavait továbbra is csak indokolt esetben vettem fel a szótárba. — Kis Tamás)

idő miatt egyre „gazdaságosabb” volt a közszleng vagy a területi szleng szavait alkalmazni, míg az adatolt versikék, rigmusok a katonai élet következményei. (Vö. *Legjobb sör a Borsodi, attól megy a harckocsi. Ha elfogy a Borsodi, eladjuk a harckocsit, veszünk rajta Borsodit!*)

1.5. A rendszerváltás után folyamatosan csökkentek a *f e n y í t é s e k*, a fogdába zárások alkalmazási lehetőségei is. Ez korábban a századparancsnok, majd az ezredparancsnokok hatáskörébe tartozott. Később, az 1990-es évek második felétől már csak súlyosabb esetben került sor a fenyítés ilyenén módjára. A laktanyai fogda helyett a katonai fogházba szállították a foglyot. A laktanyai fogdára ugyan szép számmal van még adat, körülbelül egy tucat (1990 előtt ennek több mint a duplája volt), de ennek majdnem fele a budapesti Petőfi Laktanyából származik, ahol a katonai fogház található (pl. a korábban széles körben elterjedt *fácános*-t vizsgált korszakunk végére már csak itt használták). Ezen szavak túlnyomó többsége régről maradt, bár új keletkezésűek is találhatók köztük: *cerka, megörzö, főutca, fűzfás, kóta*, de vannak közszlengből átvettek is: *dutyi, zárka* stb.

2. A felszerelésben bekövetkezett változások

2.1. Az 1990-es évek elejétől kezdve megkezdtek az új *h a d i r u h a* bevezetését (90, 96 és 2000 mintájú tereptarka gyakorlóöltözet) Az új egyenruha bevezetése a sorállomány számára nem sok változást hozott a ruházati ellátás tekintetében, mert ez lassú, nehézkes folyamat volt, és többnyire csak a hivatásos és a szerződéses állomány használta. Elnevezések persze születtek az új öltözetre is. (Például a 95 mintájú pulóver cső alakú szövet rendfokozati jelzése a *kotonváll-lap* elnevezést kapta.) Az új ruha bevezetésével bizonyos dolgok használatát megszüntették, például 1999-ben a vállszíj használatát. Ezzel lassan elfelejtődött a *növekedésgátló* ’antantszír’ szó. Az új egyenruha elnevezésére többnyire a tereptarka színe alapján került sor: *bociruha, bociruci, bocitarka, tarka, tehénbunda, tehénruha*, ezzel összefüggően a viselőik a *bociruhások, bocimacik, bocisok, bocik* lettek. Ezek a szavak, kifejezések szinte valamennyi helyőrségben használatosak. Érdekes, hogy ezzel párhuzamosan bizonyos laktanyákban megjelent a sorkatonáknak önmagukra vonatkozó, az egyenruha alapján történő megkülönböztetése, és ennek révén megszülettek a *spenót, zöldtakony* ’65 mintájú gyakorlóöltözet’ és a *zöldborsó* ’az ilyen gyakorlóöltözetet viselő sorkatona’ szavak.

A katonai bakancs (*bakéró, bakker, bekencs, bokáncs* stb.) nem változott, s a szavakban sincs különösebb eltérés (*surranó, surci, kasztró*), bár akad kifejezetten korszakfüggő megnevezése is: a *rénós bakancs* (ti. a *Reno* cipőáruház az 1990-es évek közepén jelent meg Magyarországon).

2.2. Az *e g y é n i l ő f e g y v e r h e z* — gépkarabély — való viszony megváltozása is kimutatható, bár ez inkább érzelmi jellegű, amit a szavak stílusában lehet kimutatni. 1990 előtt a hosszabb szolgálati idő, a hosszabb ideig tartó

kiképzés, a lövészetek, a sorkatonák gyakorlatokon való részvétele következtében bizonyos „érzelmi kötődés” alakult ki a katona és a fegyvere között. A katonának ismernie kellett a fegyverét, tudnia a fegyverszámát, tudnia kellett karbantartania, a gyakorlatok idején a katona együtt aludt a fegyverével stb. Az ilyen, személyes, fokozott „érzelmi kötődés” megléte tette lehetővé az *asszony*, *menyasszony*, *élettárs* stb. szavakat. Ezen szavak később egyre inkább eltűntek (de vö. 2002-ből adatolva: *barátnő* 'egyéni lőfegyver, gépkarabély'). 1990 után a szolgálati idő megrövidülése, a kevesebb kiképzés és lövészet következtében már kevésbé alakult ki ez a viszony. Viszonylag sok új szó keletkezett a gépkarabélyra (*gépkabaré*, *kávédaráló*, *natasza*), de ezek kevésbé terjedtek el. A viszonyulás megváltozását az új szavak keletkezésének stílusa mutatja: szinte mindegyik játékos szóösszetétel, szójáték: *gépkaralábé* (< *gépkarabély*), *gépszóró* (< *gépkarabély* × *golyószóró*), *késespisztoly*, *pukka*, *szaporapuska*, *meggyimagköpködő* stb.

2.3. A 70 mintájú *v e g y i v é d e l m i ö l t ö z e t* (míg 2003-ban használaton kívül nem helyezték) nem változott. Az ennek elnevezéséből (pontosabban a hivatalos *vv. ruha* rövidítéséből) keletkezett szlengszavak (*vévé*, *vévécizma*, *vévéköntös*, *vévéköpeny*, *vévépapucs*, *vévétáska*, *vévétatyó*) már korábban is igen nagy népszerűségnek örvendtek, bár 1990 előtt az anyagára utaló szavak is nagyobb számban keletkeztek (*edegumi*, *horvátgumi*, *kotoncucc*, *kotonruha*). 2001–2003 között a „Való világ” (VV) című televíziós valóságshow vetítési ideje alatt a *vv.* rövidítés és a *vévé*-előtagú szavak új értelmet nyertek. Ekkor jelentek meg a debreceni laktanyában a *valóvilágköpeny* és a *valóvilágruha* szavak.

Egyéb apróbb eltéréseket is találhatunk ebben a szócsoporthoz, amiket magyarázhatunk akár az adatok hiányával, akár a szlengszó továbbalakulásával, vagy az analóg gondolkodással: 1990 előtt használatos volt az *atomtopogó* 'vegyivédelmi harisnya', amire én már nem találtam adatot, viszont megszületett helyette az *atommamusz*.

2.4. Már az 1980-es években világos volt a *h a d i t e c h n i k a* rohamos amortizációja, de az 1990-es évekre haditechnikai eszközök, az anyagi készletek és az objektumok állapota kritikussá vált. Ezen nem segített a Párizsi Szerződés értelmében végrehajtott haditechnika-csökkentés sem, mivel ezután sem történt nagy volumenű, átfogó haditechnikai fejlesztés, új harc- és gépjárművek beszerzése. A harci eszközök állapotát a *csapatmúzeum*, *roncstemető* 'telephely' és a *rozsdá* 'gépjármű' szavak jelzik a legjobban.

A változás azonban itt is tetten érhető. Az 1990-es évek elején megkezdtek a Csepel teherautók folyamatos kivonását, így a korábban sok névvel (*csepzon*, *csedva*, *cseizon*, *csepdzon*, *csepfelicián*, *csepi*, *csepszí*, *csepszon*, *csepsi*, *csiba*, *csöpi*, *dzsepszon*, *technika*) büszkélkedő teherautóra a 2000-es évekre már nincs szó. A megmaradt technikára — elsősorban a ZIL teherautókra — többnyire gúnyos kifejezések születtek: *benzintemető*, *leninátka*, *oroszcsoda*, *ruszkicsoda*. Ez betud-

ható az 1990 óta eltelt évek alatt bekövetkezett amortizációnak, de talán még szembetűnőbb, ha figyelembe vesszük a civil gépjárműpark — főleg a személyautók — jelentős megújulását.

3. A katonák életkörülményei

3.1. A sorállomány elhelyezési körülményeiben, a helyiségek, épületek állapotában számottevő változás nem következett be. A legtöbb — általában gúnyos és pejoratív — szót és kifejezést a legénységi étkezdére (pl. *éhezde*, *legénységi mérgeзде*, *vályú*, *zabálda*), a legénységi épületre (*csövezzálló*) találtam. A parancsnoki épületet jelentő szavak száma jelentősen megnőtt, s ezek általában tréfás, kisebb számban gúnyos kifejezések (pl. *csillagszálló*, *majomház*, *pentagon*, *vezérodű* stb.). A gyengélkedőre utaló szavak száma csökkent, bár újabbak is keletkeztek (*depó*, *menhely*, *vágóhíd*, *vigyorgó*). Kevésbé változott viszont az őrbódét jelentő szavak családja.

3.2. A napirendben sem történt sok módosulás, de két momentumban azért tetten érhető némi változás. Az egyik a reggeli torna. A reggeli tornát az 1990-es évek közepén eltörölték, majd 1999-ben újra visszaállították. Erre a napirendi pontra a KatSzl.-ban nincs szó, csak a tréfás gyakorlatok vezényszavait találjuk meg (pl. *Szemkörzés!*, *Távolbanezés!*, *Véraláfutás!* stb.). Ezek fenn is maradtak, de az én gyűjtésemben már magára a reggeli tornára is van két kifejezés: a *ducitréning* és az *aerobik Norbival*. Mindkettő a manapság ismert testedző, Schobert Norbert műsorának/programjának a címe.

A másik változás a takarításban, az ahhoz való hozzáállásban látható. A Néphadsereg hármasszója a „Rend, fegyelem, tisztaság!” volt. Ezt akkoriban — főleg az utolsót — be is tartatták. Ennek megfelelően szép számmal akadtak szavak és kifejezések a témakörben (ld. a *sikamika* szócikket). A Magyar Néphadsereg szlengjében kb. félszáz ehhez a tevékenységhez kapcsolódó szó és kifejezés volt, magára a sikálásra huszonötöt sorol fel a KatSzl. Például csak a takarítás elengedhetetlen eszközeként alkalmazott Ultra tisztítószer nevéből egy tucatnyi szót képeztek: *ultra holdbázis*, *ultrabébi*, *ultrabudi*, *ultrabugi*, *ultradiszkó*, *ultradizsi*, *ultramóka*, *ultraparti*, *ultravideó*, *ultra-videódizskó*, *ultravox*, *ultrázás*. A takarításnak egyfajta kitolás jellege volt: ha nem akarták, hogy a katona „unatkozzon”, takarítottak vele. Erre tökéletes példa a takarítószer *szabadidőpor* elnevezése. Az általam gyűjtött szóanyagban csak kb. tíz takarítással kapcsolatos szó és kifejezés van. Úgy tűnik, hogy a takarítás „szabadidős foglalkozás jellege” megszűnt, az Ultrára pedig már egyik sem utalt.

A sorkatonák havi illetményének összege a szlengszavak bizonyossága szerint is állandó nevetség tárgyát képezte. A KatSzl.-ban hat, míg az én gyűjtésemben harminchárom szó található az illetményre. Ezek túlnyomó többsége a köz- vagy a területi szleng valamely ’pénz’ jelentésű szavának átvétele (pl. *dohány*, *jatt*, *kavics*, *kess* stb.) a másik részük pedig az illetmény mennyiségére utal. Ezek

többször eredetileg nem szlengszavak: *alamizsna, borraivaló, éhbér*. A harmadik csoportot a játékos szóösszetételek alkotják: *sörreivaló, cigipénz, csokipénz, gyufa-pénz, éhenhalási segély* stb.

Az **é t e l e k** minőségét becsmérő szavak, kifejezések tekintetében változás nem nagyon történt, a Magyar Honvédség szlengjében is rendkívül gyakori volt a megnevezésük (vö. *dzsuva, gempá, kutyahús, kutyaszalámi, kutyaszalonna, ló-hús, macskariasztó, mozgóhús, patkányhús*).

4. A vegyes rendszerű haderővé való átalakulás

1997-ben kezdődött az 1868 óta létező, keretrendszerű, sorozáson alapuló reguláris rendszer átalakítása önkéntes (szerződéses) és sorozott állományra épülő vegyes rendszerű haderővé. A szerződéses katonák aránya ekkor még viszonylag alacsony volt, és mivel a sorkatonákkal való napi kapcsolatuk sem volt jellemző, nagymértékű változást az elnevezésük megjelenésén kívül nem hoztak a katonai szlengben (vö. *boci, csillagharcos, dzsiájdzsó, emzárolt baka, ezernapos rüszü gyalogos, gyűrűsféreg, ólomkatona, örömkatona, rambó, szerdzsó, zsoldos* stb.).

5. A bevonulás helyének megváltozása

A korábbiaktól eltérően a sorkatonai szolgálatra bevonulókat — a lehetőségekhez mérten — lakóhelyük száz kilométeres körzetén belül helyezték el. Ez a momentum, valamint a nagyarányú laktanyabezárások következtében nagyjából megszűnt a nyelvjárások korábbi laktanyán belüli találkozási, így a nyelvjárás mint feltűnő jelenség vagy beszédtema nem maradt fontos a katonák számára. A nyelvjárások az 1980-as években még a komikum tárgyát képezték, a sorkatonák sokat élcelődtek tájnyelven beszélő társaikkal. A 2000-es évek elején nyelvjárásra utaló formákat már nem találhattunk a katonai szlengben.

A lakóhelytől nem távol eső helységekből történő katonáskodás másik várható következményének (ti. hogy a katona emiatt sokkal inkább „otthon érzi magát” viszonylag közeli helyőrségében) látszólag ellentmond az, hogy a sorkatonaság utolsó másfél évtizedében megnőtt a (javarészt gúnyos, pejoratív stílusú) földrajzi nevek száma a katonai szlengben. (Az ellentmondást abban látom, hogy a KatSzl. adatai szerint a katonák elsősorban vagy társaik távoli lakóhelyét, vagy a laktanyájuk saját otthonukhoz képest távoli települését látták el szlengnévvel. Az utazási távolságok csökkenésével, megszűnésével ezeknek a helyneveknek is el kellett volna tűnniük.) Míg 1990 előttről csak néhány ilyen földrajzi név került elő (*Tirpákia, Tirlánd* 'Szabolcs-Szatmár-Bereg megye', *Lazaegérszag* 'Zalaegerszeg' — ezek a nevek meg is maradtak), addig az ezt követő időszakban csak a korábban még nem adatolt nevek száma is megközelíti a két tucatot. Ezek kisebbik része egy tájegység vagy megye (*Ázsia* 'Alföld', *Krobócia* 'Vas megye'), esetleg egy intézmény, objektum neve (*Érdia* 'az érdi lőtér', *Háká* 'Honvéd Kórház'). Ilyeneket az 1980-as években is találunk (*Pávautca* 'a csornai gyakorlótér', *Szabó-há-*

gó 'nyomvonalrész az alsószőlőnői határszakaszon', *Kamiónia, Kenya, Tírlandia, Tírország* 'Szabolcs-Szatmár megye'). Újak viszont az 1990-es években kialakított kiképzőközpontok és azok helyőrségének elferdített, gúnyos megnevezései (*Malária Hotel, Szavária Hotel, Szavária Kertészeti Központ, Szavária Üdülő Központ, Szavária Leánykollégium* 'a szombathelyi Savaria Kiképzőközpont'; *Baszombathely, Szívóhely, Szopacshely* 'Szombathely', *Szivatszallás, Parasztszallás, Szívószallás, Szopatszallás, Szutyokszallás* 'Szabadszallás') és a települések szlengneveinek nagy része (*Csirkefalva* 'Bábolna', *Fézkesszemétvár* 'Székesfehérvár', *Kócpönöge* 'Fülöpszállás', *Kukália* 'Kerekegyháza', *Marótia* 'Pilismarót', *Nagyfalu* 'Budapest'). Bár vizsgált időszakunkban jelentősen csökkent a laktanyák száma, a laktanyanevekből ennek ellenére többet sikerült adatolni (pl. *Alba* 'a székesfehérvári Alba Regia laktanya', *Nagysanyi* 'a székesfehérvári Nagysándor József laktanya', (*Hotel*) *Petőfi, Püspökvietnám* 'Petőfi laktanya').

A honvédség struktúrájából, feladatából fakadóan vannak bizonyos területek, melyekben nem történt jelentős változás, vagy a szlengben nem érhető még tetten. Ilyenek például a különböző ügyeleti *s z o l g á l a t o k* (őrség, konyha stb.) elnevezései. Bár e téren is van változás, mert az objektumok őrzés-védelme már civil kézbe került. A rendfokozatok, a katonai (külső) hierarchia sajátos jegyei szintén nem változtak, s nem is fognak, hiszen a hierarchia a hadsereg egyik alapja.

VI.

A fent felsorolt okok és következmények listája természetesen korántsem teljes, de a változások legfontosabb motívumai remélhetőleg így is kirajzolódnak belőle.

Az 1990-es évek elején elindult és azóta folyamatban lévő átalakulás, főleg a sorkatonai szolgálat megszüntetésével bizonyára radikális változásokat fog hozni a katonai szlengben. A hivatásos hadsereg szlengszókincse feltehetően jóval zártabb, szakmaorientáltabb lesz, kevesebb lesz az életkörülményre utaló szó, kifejezés. A területi elszigetelődés folyamata gyaníthatóan tovább folytatódik, viszont az is valószínű, hogy újra megjelennek majd a fegyvernemi sajátosságok. A külföldön való szolgálatteljesítés vagy egyéb nemzetközi együttműködés erősödése következtében, különösen olyan helyeken, ahol kiemelt szerepe van valamilyen idegen nyelvnek, feltehetően néhány idegen szó is bekerül majd a 21. század magyar (immáron nem sor)katonai szlengjébe.

A MAGYAR KATONAI SZLENG
SZÓTÁRA

Tájékoztató a szótár használatához

A KatSzl.² csoportnyelvi értelmező szótár, azaz a felvett szavak és állandósult szókapcsolatok jelentését, illetőleg jelentéseit és jelentésárnyalatait írja le, határozza meg. Feldolgozásmódjában némi eltéréssel a magyar értelmező szótárak gyakorlatát követi. Ebben a tájékoztatóban csak a KatSzl.² használatához szükséges legfontosabb tudnivalókat közlöm, a szerkesztésben követett elvekről itt nem szólok, hiszen a munka során felvetődött és a szócikkekben érvényesített elméleti kérdések megválaszolása értelmező szótáraink útmutatása alapján történt, s így a szótár felépítése a katonai szleng bizonyos sajátosságaiból következő differenciáktól eltekintve megfelel az ÉrtSz.-ének és az ÉKsz.-ének (vö. még ORSZÁGH 1962).

A KatSzl. első kiadásának anyagát csak az 1980-as években beszélt magyar katonai szleng alkotja, amely több mint kétszázötven adatközlő kikérdezésével gyűlt össze, és rajtuk keresztül ötvennél több laktanya katonai szlengjéről nyújtott több-kevesebb tájékoztatást. A szótár második kiadása — megtartva és majdnem kétszeresére bővítve az első kiadás szócikkeit — már a Magyar Néphadsereg és a Magyar Honvédség sorkatonáinak 1950 és 2004 között használt szlengjét kívánja bemutatni.

Tekintettel a katonai szleng folyamatos változására, a KatSzl.² közli a bemutatott szavak, kifejezések vagy egy-egy jelentésük használati idejét is. A szócikkekben található bekarikázott szám(ok) (Ⓢ, Ⓣ, Ⓤ, Ⓥ és/vagy Ⓦ) azt jelezzik, hogy a címszóként kiemelt szó vagy a szócikkben bemutatott kifejezés(ek), jelentés(ek) az 1950–1959, 1960–1969, 1970–1979, 1980–1989 és/vagy 1990–2004 közötti években voltak használatosak, pontosabban ezekből az évekből került elő rájuk adat.

A gyűjtés sajátosságaiból adódóan fokozottan ügyeltem a nyelvi adatok hitelességének ellenőrzésére. A szótárba csak azokat a valódi szlengszavakat vettem fel, melyeknek meglétét az adatok meggyőzően bizonyítják.

A szótár természetesen nem tartalmazza a vizsgált időszak „teljes” magyar katonai szlengjét (különösen nem az 1950–1979 közötti időszakra vonatkozóan), de a huszadik század második felében beszélt magyar sorkatonai szleng általános képe azért remélhetőleg kirajzolódik belőle.

A KatSzl.² szakszlengszótár, de csekély számban belekerültek a gyűjtés során feljegyzett közszlengbe tartozó szavak is, ha azokat még nem szótárazták (legalábbis itt közölt jelentésükben nem), vagy ha a szótár szerkesztésében (pl. a szinonimasorok összefogásában, bizonyos származékszók magyarázatában, vezérszócikként stb.) indokolt volt felvételük.

A KatSzl.² a szavakat ábécérendbe szedve, szócikkekben dolgozza fel. A szavak helyesírása A magyar helyesírás szabályainak 11. kiadásához (Bp., 1984) és a Katonai helyesírási

tanácsadó szótár (Bp., 1980) írásmódjához igazodik. A betűszókat és az idegen eredetű vagy a köznyelvben idegen írásmódú szavakat kiejtésük szerint leírva vettem fel a szótárba (vö. **péká**, **gutytyú**, **basztíj**, de utalásként a helyesírási szabályok szerinti írott alakjuk is szerepel: **pk**. Ld. **péká**; **Goodhew** Ld. **gutytyú**). Ez alól csak azok a szavak kivételek, amelyeknek nincs egységes kiejtésük a katonai szlengben (**cowboy**), vagy a szóhoz olyan szójáték kapcsolódik, ami a leírt alak betűiből származik (**CA**, **MN**).

A szótár címszavai köznevek, tulajdonneveket (például katonai ragadványneveket) a KatSzl. nem tartalmaz. Kivételt mindössze néhány helynév (**Lazaegérszag** Zalaegerszeg; **Tirpákia** Szabolcs-Szatmár megye), laktanyanév (**Püspökvietnám** Petőfi laktanya; **Malária Hotel** Savaria Kiképzőközpont, Szombathely) és utalásként szereplő személynév (**Fidel Castro**, **Ceaușescu**) képez.

A szótár szócikkei kétfélek: önálló szócikkek és utaló szócikkek. Az önálló szócikkek lehetőleg minden tájékoztatást megadnak a címszóról, az utaló szócikkek csak azt jelzik, hogy a szóban forgó szó vagy szókapcsolat melyik önálló szócikkben van bemutatva.

Az utaló szócikkek címszavai minden esetben félkövér betűvel vannak szedve. Az utalás történhet nyíllal, ami az állandósult szókapcsolatokban arra a szóra mutat, amelynek szócikkében a kifejezés értelmezése található (**abált** ~ *szalonna* ←. **nyúl Szj**: → *Nehogy (már) a ~ vigye a puskát!*), továbbá Ld. rövidítéssel a fentebb említett mozaikszók és idegen írásmódú szavak esetében. Utaló szócikkbe került néhány olyan — egyébként önálló szócikkbe kíváncsi — szó is, melynek értelmezése egyszerűbb és világosabb, ha egy másik szócikkben történik meg (például: **afgán** ~ *film* Ld. **habrahab**).

A szótár önálló szócikkei kétfélek. Előfordul, hogy a címszóként megadott szó önmagában nem katonai szlengszó, csak a szócikkben tárgyalt állandósult szókapcsolat vezérszava, mely a kifejezés betűrendbe illesztését, illetve keresését segíti, hasonlóan az utalószavakhoz. Az ilyen címszavak félkövér betűvel vannak szedve, és mellettük nem szerepelnek a szóra vonatkozó minősítések.

A vezérszavak kiválasztásánál a legfontosabb szempont az volt, hogy általuk a kifejezések alakváltozatai és a rokonértelmű szókapcsolatok lehetőleg egy szócikkbe kerüljenek. Emiatt a szóláshasonlatok esetében például mindig a főmondatból választottam vezérszót (ld. például: **kevés**), kivéve azokat a szóláshasonlatokat, melyekben a főmondatot névmás alkotja (például: *Olyanok, mint a* → *hangyák ragasztás után*). A magyar frazémagyűjteményekhez képest gyakran előfordul, hogy nem az első állandó főnévi elem a vezérszó, ugyanis ezekkel szemben előnyben részesítettem a szókapcsolat legjellemzőbb szavát (vö. például **nehogy** alatt).

Az önálló szócikkek másik, gyakoribb fajtája az, amelyik valódi katonai szlengszót és azzal alakult kifejezést tárgyal. Ezeknek a szócikkeknek a címszavai kövérrel vannak szedve. A szócikkek felépítése a következő:

A címszóra vonatkozó — az összes jelentésre érvényes — adatok a szócikkfejen találhatók. Sorrendben az első a címszó szótári alakja. Az azonos alakú, de eredetükben különböző, illetőleg jelentésükben erősen önállósult szavakat (homonimákat) a címszóhoz illesztett indexszám különbözteti meg (például: **cselló¹**; **cselló²**; **cselló³**).

A címszó után zárójelben a szó kiejtésére vonatkozó adatok, illetve a szó alakváltozatai következnek, majd a szófaj megjelölése.

A szócikkfej végén a stílusértékre, a gyakoriságra és a használati körre vonatkozó megjegyzések találhatók. A stílusminősítések viszonyítási alapja a katonai szlenget használó közösség ítélete volt; a gyakoriságot pedig a gyűjteményembe bekerült adatok száma alapján állapítottam meg. Az állandósult szókapcsolatok minősítései és azok a minősítések, melyek a címszónak nem minden jelentésére vonatkoznak, közvetlenül a jelentésmegadás előtt állnak.

A szavak jelezésére, ragozására vonatkozó adatokat mellőztem, hiszen ezek megegyeznek a beszélő bázisnyelvében használatos toldalékolással. A szavak használatához szükséges egyéb nyelvtani tudnivalókat (például: nem ragozható; gyakran többes számban áll stb.) kerek vagy csúcsos zárójelben közlöm a szócikkfejen, illetve a szócikk értelmező részében.

A szócikkek bevezető része után következő értelmező és szemléltető részben kapnak helyet az értelmezett szójelentések, az egy-egy jelentésbeli használatra vonatkozó megjegyzések, valamint a jelentéseket és a szóhasználatot szemléltető példák.

Az önálló jelentéseket félkövér arab szám, a jelentésárnyalatokat || jel különíti el egymástól. A jelentések egy részét köznyelvi vagy szaknyelvi rokonértelmű szavakkal és kifejezésekkel értelmeztem (**belszivacs** fn *ritk* Alegység-ügyeletes), más részükben pedig kifejtő értelmezést alkalmaztam (**centitartó** fn <Leggyakrabban kézigránát biztosító szegéből reszelt vagy rézből esztergált (kézigránát alakú)> fémszerkezet, melyre a **centit** csavarják). Néhány esetben (**centi**, **kanalazás** stb.) az értelmezés után zárójelben a szó jelentését, használatát a fogalomhoz kapcsolódó szokások leírása egészíti ki.

Azokban a szócikkekben, melyekben a bennük tárgyalt szónak van rokonértelmű megfelelője a katonai szlengben, ott az értelmezés utolsó szava az ún. vezérszócikk címszavául kiválasztott, félkövérrrel szedett katonai szlengszó (**gítár** Géppisztoly; **géppityu**). Ez általában a fogalom megnevezésére használt legismertebb szó, melynek értelmezésekor a szótár gyakran több jelentést ad meg, mint a hozzárendelt szinonim szavaknál. Ez jobbra abból következik, hogy a rendelkezésre álló, a többihez képest nagyobb számú adat alapján a szó jelentéscsoportjai jobban elkülöníthetők, de vélhetően ugyanezek a jelentések megvannak a szinonimáiban is. Vö. például: **fogszi** fn **1.** Fogda, a fogda épülete. **2.** Fogdában töltendő büntetés. **csurma** fn *ritk* Laktanyai fogda.

Néha előfordul, hogy a vezérszócikkre utaló szó nem pontos megfelelője a szócikkben tárgyalt szónak (például: a 'parancsnok' és az 'előjáró' szinonimái egyaránt a **péká** szócikkébe kerültek), vagy nem is feltétlenül tekinthetők szinonimáknak, inkább csak a közös jelentésmező fogja össze őket, mint például a különböző szeszes italokat megnevező szavakat, melyeket mindet a **szeszko** vezérszócikkbe soroltam be.

A jelentésmegadásokat a szótár helyenként dőlt betűvel szedett szabad példákkal is szemlélteti. Mivel gyűjtésemben ilyenek csak kisebb számban vannak, nem minden jelentésre, illetve szóra hozok példamondatokat. Ahol ez mégis szükségesnek látszott, és lehetséges volt, ott Kövesdi–Szilágyi szójegyzékéből átvett példákkal pótoltam (a Nk84/85 jelzetű mondatok mind az ő munkájukból valók), de nagy mennyiségben tartalmaz átvett példamondatokat Vaskó Péter munkája is (Fh89/91). A példamondatok esetében — néhány több helyről is feljegyzett, de állandósult szó szerkezetnek nem minősíthető kifejezéstől eltekintve — mindig közlöm azok elhangzásának helyét és idejét.

Részben szemléltető anyagként, nagyjából önmagában álló jelentésegységként épülnek be a szócikkbe az állandósult szókapcsolatok. Az értelmezett szókapcsolatok kivételével félkövér betűvel szedett rövidítések jelölik a kifejezés típusát; például: **Szh:** szóláshasonlat, **R:** rigmus stb. Egy-egy jelzés után az összes abba a típusba tartozó szókapcsolatot felsorolom.

A többjelentésű szókapcsolatok jelentéseit félkövér kisbetűk választják el. Például: *ruszki eltáv:* **a)** Elmaradt eltávozás. **b)** Kimenő ruhában végzett tevékenység.

A szócikkek záró részében két, a vezérszócikkében három egység található. Először a címszóból alakult igekötős alakokra (**zizzen Ik:** *el~, fel~, ki~*) vagy az olyan összetételekre utalok, melyekben a címszó utótagként szerepel (**nyúl Ö:** *fő~, konzerv~, kupola~, mester~, torony~*). Ezt követik szögletes zárójelben a szó etimológiájára vonatkozó adatok. Általában a keletkezés alapjául szolgáló szót közlöm (ha ez katonai szlengszó, félkövérrel szedve; például: **gyiku** [← **gyík¹**]), de ahol szükséges, bővebb magyarázatot is adok (például: **adidasz** fn Szakaszvezető. [Az Adidas márkájú ruhákon, sportcikkeken látható három csíkról, ti. ehhez hasonló látható a szakaszvezető gyakorlósapkáján, a tábornoki nadrágon, és a harmadéves főiskolai hallgatók váll-lapján is]). Abban az esetben, amikor a szó eredete a jelentésmegadásból is világos, a szócikkből elhagyom a származásra való utalást (vö. **örmi** fn Örmester). Az etimológiát gyakran helyettesítik a szócikk értelmező részében *vö.* rövidítés után álló utalások, melyek hasonló jelentésszerkezetű vagy hasonló eredetű szóra mutatnak. Ezt a funkciót a vezérszócikkre utaló szavak is betölthetik (vö. **agyagedény** *Égetett népi ~; népművészeti ~:* Hülye; **köcsög**), ezért az ilyen szócikkekből is hiányzik az etimológiai utalás [← **köcsög**].

A vezérszócikkek záró részében szinonimamutató is található. Itt, a szócikktől gondolatjellel elválasztva, azoknak a szótárban megtalálható szavaknak a betűrendes felsorolása következik, melyek ugyanazt a fogalmat nevezik meg, mint a címszó, illetőleg a szócikkben tárgyalt kifejezés. Ha a szinonimák a címszó jelentései közül csak az egyikre vonatkoznak, akkor a rokonértelmű szavak ez után a jelentés után állnak.

Rövidítések

ált.	általában
ang.	angol
argó	tolvajnyelvi, argó
<i>átv</i>	átvitt, képes értelemben
birt.	birtokos
<i>biz</i>	bizalmas(kodó)
cig.	cigány
<i>durva</i>	durva, bántóan közönséges
E/I, 2, 3	egyes szám első, második vagy harmadik személy(ű)
fn	főnév
fn-i	főnévi
fr.	francia

<i>gúny</i>	gúnyos
gyak.	gyakran, gyakori
hangf.	hangfestő szó
hangut.	hangutánzó szó
<i>Hír</i>	híradósok által használt
hiv.	hivatalos forma, a katonai szaknyelvben használatos alak
<i>Hk</i>	harckocsizók által használt
<i>Hór</i>	határőrök által használt
ige	ige
Ik	a címszóval alkotott igekötős ige
ill.	illetve
i. m.	idézett mű
in	igenév
isz	indulatszó
K	közmondás
kny.	köznyelvi
ld.	lásd
<i>Lok</i>	lokátorosok által használt
mn	melléknév
mn-i	melléknévi
msz	mondatszó
nm	névmás
nyj.	nyelvjárás(i)
ol.	olasz
or.	orosz
Ö	a címszóval alkotott összetétel(ek)
<i>pej</i>	rosszalló, elítélő, pejoratív
R	rigmus
<i>Rep</i>	repülősök, repülésirányítók által használt
<i>ritk</i>	ritka, kevésbé használt
ritk.	ritkán
röv.	rövidítés; rövidítve
sp.	spanyol
szakny-i	szaknyelvi, vmely szaknyelvben használatos
<i>szép</i>	szépítő, körülíró, eufemisztikus
Szh	szóláshasonlat
Szi	szállóige
Szj	szójárás
szn	számnév
szrag(os)	személyrag(os)
ti.	tudniillik
Tk	találós kérdés
tkp.	tulajdonképpen
tn	tárgyatlan (ige)

<i>tréf</i>	tréfás
tréf.	tréfásan
ts	tárgyas (ige)
tsz.	többses szám
<i>Tűz</i>	tüzérek által használt
T/I, 2, 3	többses szám első, második vagy harmadik személy(ű)
ua.	ugyanaz
uo.	ugyanott
ún.	úgynevezett
v.	vagy
v-	(vki, vmi stb.) vala- (valaki, valami stb.)
vö.	vesd össze

A szótár adatainak használati helye és ideje*

Ab	Abasár 1987–9
Asz	Aszód 1963–4, 1988
Aszö	Alsószőlőnk 1982–4
Ba	Baja 1980–3, 1984–7
Bcs	Békéscsaba 1985–7
Bgy	Balassagyarmat 1995
Bia	Biatorbágy 1994
Bö	Börgönd 1985, 1995–6
Börs	Budaörs 1966–7, 1994–6
Bp	Budapest 1959, 1980–1, 1983–6, 1988–90
BpA	Budapest, Budapesti Határőr-igazgatóság budapest-adyligeti laktanyája, 1992–3
BpD	Budapest, Dobó utcai laktanya 1984–5
BpP	Budapest, Pesthidegkúti laktanya 1988–9
BpPet	Budapest, Petőfi laktanya 2002–4
BpZ	Budapest, Zách utcai laktanya 1986–7, 2002–4
Ce	Cegléd 1979–80, 1983–4 1986–9
Cso	Csorna 1957–60, 1990
Db	Debrecen 1987–90, 1995–6, 2002–4
DbA	Debrecen, Apafai laktanya 1988–9
DbB	Debrecen, Bocskai laktanya 1988–9
DbK	Debrecen, Kossuth laktanya 1984–5, 1987–9
Do	Dorog 1980–1
Dúv	Dunaújváros

* A szótár szócikkeiben az éveket utolsó két számjegyük jelöli: Nk82/83 = az adatközlő 1982–1983-ban volt katona Nagykanizsán; Ze84–87 = a szó Zalaegerszegről 1984 és 1987 között minden évből adatolva van, Szk00 = Szolnokról 2000-ből gyűjtött kifejezés.

Eg	Eger 1986, 1996
Er	Ercsi 1982, 1986, 1988–90
Fh	Ferihegy 1989–91
Gyö	Gyöngyös 1987–90
Gyr	Győr, 2002–4
Ha	Hatvan 1988–90
Hmv	Hódmezővásárhely 1966, 1970–1, 1980–1, 1988
Jb	Jászberény 1984–6
Ju	Juta, 2002–4
Ka	Kalocsa 1975–6, 1980–2, 1986–7
Kap	Kaposvár, 2002–4
Ke	Kecskemét 1986–7
Kfh	Kiskunfélegyháza 1971, 1992–3
Kisk	Kiskőrös 1997
Kö	Körmend 1985–7
Kősz	Kőszeg 1987–8
Le	Lenti 1980–2, 1985–9
Lo	Lovászi
Ma	Marcali 1977, 1981–8, 1984
Mf	Mezőfalva 1986, 1988–9
Mk	Mezőkövesd
Mt	Mezőtúr 1983–4, 1987–90
Na	Nagyatád 1982–3, 1987–9
Nk	Nagykanizsa 1982–7, 1988, 1990–1
Nyb	Nyírbátor 1983–4, 1987–8
Nyh	Nyíregyháza 1981–2, 2002–4
Or	Orosháza 1990, 1993–4
Pá	Pápa 1982–4
Pé	Pécs 1980–1, 2002–4
Ré	Rétság 1985–6, 1988
Rf	Rábfüzes 1982–4
Sb	Sárbogárd 1984–6, 1994–5
So	Sopron 1957–60, 1989–90
Su	Somogyudvarhely
Sza	Szakáld 1986–8
Szabsz	Szabadszállás, 1979–80, 2002–4
Sze	Szeged 1982–3, 1985–7
Szf	Szakonyfalu 1983–4
Szfv	Székesfehérvár 1985–6, 1990–1, 1998
Szh	Szombathely 1980–5, 1987, 1990
Szk	Szolnok 1983, 1986–90, 1994, 1996–8, 2000
Szte	Szentendre 1985–8
Sztk	Szentkirályszabadja 1983–5, 1997, 2002–4
Szts	Szentes, 2002–4

Ta	Tata 1982–3, 1986–9, 2002–4
Tp	Tapolca 1973, 1987–90
Tr	Taszár 1986–7
Tsz	Tápiószecső 1988–90
Vác	Vác 1958–60
Ve	Velence 1994–5
Vp	Veszprém 1985, 2002–4
Zc	Zalaegerszeg 1964–6, 1979–80, 1984–90

Jelek

- ~ a címszó változatlan alakját (az ikés igéknél az *-ik* nélküli igetövet) helyettesítő jel
- ˘ a címszót utolsó magánhangzóján ékezzel kiegészítve helyettesítő jel
- ˘ a megelőző magánhangzót ékezzel kiegészítő jel
- || annak a jele, hogy utána jelentésárnyalat következik
- | **a)** sortördelés nélkül idézett versben a sorok végét jelzi; **b)** állandósult szókapcsolatokban annak a jele, hogy a kifejezés előtte vagy utána álló része megegyezik a következő kifejezés ugyanilyen részével
- |— annak a jele, hogy az állandósult szókapcsolat jel utáni része megegyezik az előtte álló kifejezés | jel utáni részével
- | annak a jele, hogy az állandósult szókapcsolat jel előtti része megegyezik az előtte álló kifejezés | jel előtti részével
- / **a)** vaglyagosság jele; állandósult szókapcsolatokban, jelentésmegadásokban az előtte és utána álló szavak bármelyike használható; **b)** a használat időpontjának megjelölésében azt mutatja, hogy az adatközlő(k) mettől meddig teljesített(ek) katonai szolgálatot. Pl.: Nk82/83 = az adatközlő 1982–83-ban volt katona Nagykanizsán; *de*: Zc84–87 = a szó Zalaegerszegről 1984 és 1987 között minden évből adatolva van
- () a szokásos használaton kívül: **a)** a címszó után a kiejtést vagy az alakváltozatokat, **b)** a kifejezés szabadon használható vagy elhagyható részét, **c)** az értelmezésekben a nem kötelező jelentésjegyeket, **d)** két szófajú címszó összefoglaló értelmezésében a második szófajnak megfelelő értelmezést, **e)** kifejezések felsorolásakor az utána következő szókapcsolatra vonatkozó stílusminősítést, **f)** példamondatok vagy jelentésmegadások után azok elhangzásának, illetve használatának időpontját foglalja magában
- < > **a)** a fogalomköri, a tárgyköri, illetve a használatköri megszorítást, **b)** a jelentés helyett a használat körülírását és **c)** a szócikk értelmező részében a nyelvtani vagy jelentéstani megjegyzést foglalja magában
- [] a szócikk végén az etimológiát foglalja magában
- ← a szókapcsolatok értelmezése abban a szócikkben található, amely szóra a nyíl hegye mutat

-
- ' ' a példamondatok után és az etimológiákban a jelentést fogja közre
 - ? etimológiában az ismeretlen vagy bizonytalan eredet, illetve ilyen származtatás jele
 - < az etimológiában az átvétel irányát mutatja
 - ← etimológiában annak a jele, hogy a (cím)szó a nyíl után álló szóból vagy szavakból, illetve annak vagy azoknak hatására, analógiájára keletkezett
 - + az etimológiában az összetett szó elő- és utótagja között álló jel
 - × az etimológiában a szóvegyülés jele
 - ↔ annak a jele, hogy a címszó etimológiailag összetartozik az e jel után álló szóval vagy szavakkal
 - a bekarikázott szám annak a jele, hogy a címszó, illetve a szócikk e jel(ek) után álló része (a következő jelig) az
 - ⑤ 1950–1959,
 - ⑥ 1960–1969,
 - ⑦ 1970–1979,
 - ⑧ 1980–1989,
 - ⑨ 1990–2004 között beszélt katonai szlengben fordul elő

A—ZS

A, Á

abált ~ *szalonna* ←.

ablak ® **Szj:** *Addig sikáld/takarítsd az ~ot, | míg haza nem látok/látsz (rajta); — | míg nem látod a lovat a szomszéd háztetőn:* (A (fölsőleges munkaként végeztetett) ablaktisztítás befejezési időpontjának „meghatározása”). Vö. **meszel**.

abortuszbélyegző ® fn *Hör* Hiánytalanító bélyegző. (Annak jelzésére szolgál, hogy az útlevelebe bejegyzett gyermek átlépte-e a határt, vagy sem.) (Fh89/91). — **gyerektelenítő bélyegző**.

acélbili ® ® fn *ritk* Rohamsisak; **rohambili**. Vö. **bili**.

acélkoporsó ® ® fn *ritk* Harckocsi, tank; **háká**.

acélkoporsós ® fn Harckocsizó; **hákás**.

acélsvájci ® fn Rohamsisak; **rohambili**.

ad ® ~jon → *sakkot!* ~ja magát: **a** (Valamilyen munkát (ált. takarítást)) el kell végezni. *Csellóbugi* ~ja magát: Menni kell konyhai munkára (Er88). **b** (Vki a tőle) megszokott módon viselkedik.

adíbarom ® fn *Hör* A budapesti adyligeti laktanyába besorozott, majd kiképzés céljából Orosházára vezényelt újonc (Or91). Vö. **újonc**. [← **hadi barom**].

adidasz fn *tréf* **1.** ® ® Szakaszevezető; **szakszi**. **2.** ® Tábornok; **pizsamás**. **3.** ® Harmadéves főiskolai hallgató (Gy02). [Az Adidas márkájú ruhákon, sportcikkeken látható három csíkról, ti. ehhez hason-

ló látható a szakaszevezető gyakorlósapkáján, a tábornoki nadrágon és a harmadéves főiskolai hallgatók váll-lapján is].

adidaszbrigád ® fn *tréf* Csapatgyakorlaton lévő harmadéves főiskolai hallgatók csoportja (Gy02).

adidaszcímke ® fn Szakaszevezető; **szakszi** (DbK88, 89). Vö. **adidasz**.

aegü ® fn *ritk* Alegység-ügyeletes; **belgeci**. [Hiv. rövid.]

aegüh ® fn *ritk* Alegységügyeletes-helyettes; **belgecihá**. [Hiv. rövid.]

aegühá ® fn *ritk* Alegységügyeletes-helyettes; **belgecihá**. [Hiv. rövid.; vö. **há**].

á-épületes ® mn és fn Protekciós; protezsált (személy); **hátszeles** (Fh89/91). [← „*A*” *épület* ’parancsnoki épület’].

aerobik ® ~ *Norbival: tréf* Reggeli torna. [Utalás a *Schobert Norbert* vezette tévétornára]. — **ducitréning**.

afgán ~ *film* Ld. **habrahab**.

agár¹ ® fn *ritk* Újonc; **kopasz**. *Kopasz* ~: ritk Ua.

agár² ® fn *ritk* Határőr; **kutya**.

agárverseny ® fn Erőltetett menet (DbB89). — **gyalogkakukkútúra**.

aggastyán ® ® fn Öregkatona; **öreg**.

aggódik ® tn ige Aggályoskodik, kínos aprólékossággal ügyel a szabályzat betartására. *Mit aggódsz itt a negyven napodra?* (Nk84/85) || A többiek véleménye szerint fölsőlegesen vagy túlzott mértékben kér, elvár, megkövetel vmit. || ~ik az

asztalnál: Alegység-ügyeletesi szolgálatot ad; **belobizik** (Ze86/87); *~ik a gejírnek*: Tiszteleg; **lapátol** (Ze86/87). [*< szleng*]. — **agonizál, göröcsöl**. Vö. **droid**.

agonizál ⑧ tn ige Aggályoskodik; **ag-gódik**.

agrártinédzser ⑧ fn Falusi ember. Vö. **párizsizabáló**.

agy ⑧ *Szétaludta az ~át*: Túl sokat/keveset aludt (DbK87). *Szétkavarja az ~át*: **ritk, pej** Sokat **kavar** (kotnyeleskedik; rohangál; kellemetlenkedik).

ágy → *Penészedik az ~ alja*. **Szj**: ⑧ *Ne simogassa azt az ~at, mert élélvez!*: (Figyelmeztetés az ágyazást színélve más munka alól kibújni akaró katonának). ⑧ *~akat kihúzni!*: (Az ágyak rendbetételére, a pokrócok kisimítására való felszólítás. Elhangzása után legtöbbször megkérdezzük: *Hová?*) ⑧ *Kakukk tojt a maga ~ába?*: Miért nincs rendesen beágyazva? **R**: ⑧ *Sír az öreg ~a, kopasz fekszik rája*: (A hamarosan leszerelő öregkatona többiekét bosszantó rigmusa). Vö. **sapka**. *Én, a kicsi halporonty, felső ~ra felálllok, s minden kedves öreg halnak jó → éjszakát kívánok!*

agyagedény ⑧ *Égetett népi ~; népművészeti ~*: **ritk, tréf Hülye; köcsög**.

agyal ⑧ tn ige Okoskodik, akadékoskodik, kellemetlenkedik. Vö. **megmagyaráz**. — **kavar**¹, **pöcsöl, vergődik**.

agyamputált ⑧ mn és fn **ritk Hülye; köcsög**.

agyas¹ ⑧ fn **1.** Hivatásos katona; **ke-ményváll-lapos**. **2.** Ált. tiszti rangfokozatú parancsnok, előljáró; **péká**. **3.** Tábornok; **pizsamás**. [*← kny., argó, szleng fejés 'vezető'; ← agyal*].

agyas² ⑧ fn Előfelvételis katona; **tápos**¹. [*← agyaskodik*].

agyaskodik ⑧ tn ige Okoskodik; **megmagyaráz**.

ágybetét ⑧ fn Kurva, prostituált (Db95). — **országos barátnő**.

agyhalott ⑧ mn és fn Buta, hülye (ember); **köcsög**.

agyi plazma ⑧ fn Gyengélkedős, beteg katona; **gyenguszos** (Ze86/87).

agymen ⑧ fn **ritk** Előfelvételis katona; **tápos**¹. [*← agy + ang. man 'ember'; vö. agyas*²].

agymosoda ⑧ fn Laktanya; **hotel** (Szkoo).

agyrázkódás Szj: → *Verje oda, katona, hogy a giliszták fél méter mélyen ~t kapjanak!* (Úgy) *bassza/tegye!* → *verje oda a lábát, hogy...*; → *Bassza oda a lábát a földhöz, katona, úgy, hogy a vakond ~t kapjon!*

agytagítás ⑧ fn **tréf** Elméleti kiképzés. — **agytorna, bealvás, fejtágítás, okítás, okosodás**.

agytorna ⑧ fn Elméleti kiképzés; **agytagítás** (BpZ03).

ágyú → *Kopár ~*; → *kopci ~*; → *kopter ~*; → *sivár ~*.

ágyúcső-takarító ⑧ fn **ritk** Kis termetű katona; **inkubátorszökevény**.

ajtó ⑧ **Szj**: *Maguknál cipzár van (az ~n)?!*; *Mi van, maguknál a szél csapkodja az ~t?!*; *Mi van, maguknál a villám csapkodja az ~t?!*: Csukd/Csukja be maga(d) után az ajtót! (Fh89/91). Vö. **barlang**.

ak(k) ⑧ fn Alapkiképzés; **keltető** (Szkoo).

áká ⑧ fn Állandó kimaradás. Vö. **ki-marcsi**. [Vö. *AK*, a Kalasnyikov géppisztoly egyik típusa].

akar Szj: ⑧ *Mit ~ ez, hiszen annyi csillagja van, mint nekem!*: (Örvezető megjegyzése őrmesterre, hadnagyra, őrnagyra (tizedesé törzsőrmesterre, főhadnagyra, alezredesre stb.), ha az vmit parancsol neki). ⑧ *Mit ~ itt, ha nem takarít?*: Tes-

sék, mondja; mit kíván? ~sz egy → *foggal naprázni?* ~sz → *fogak nélkül nevetni?*

akármí ⑨ *Mi lesz az ebéd?* — *Még ~ is lehet:* Nem tudom (Szfv98).

akasztófa-gerendás ⑨ fn 1. Tiszt-helyettes; **gyökér.** 2. Zászlós; **lobogós.** (Kap03). [A rangjelzésen lévő ezüst v. arany csík miatt, vö. **gerenda**].

akna ⑨ fn Széklet (erdőn, mezőn); **gitt.**

aknaszag *Csukd be a → szádat, mert ~ van!*

aknatelepítés ⑨ fn Székelés.

aknavető Szh: → *Falhoz váglak, mint Józsi az ~!*

aknavető 1. ⑨ **R:** *Igen buta, nagyon erős: | ebből lesz az ~; Legyen buta, legyen erős: |—; Aki buta, aki erős, abból lesz az ~!:* (Más fegyverneműek aknavetőöket csúfoló rigmusa). 2. ⑨ mn és fn Rendkívül buta és felettébb agresszív (ember); **köcsög** (Szfv98).

aknázik ⑨ tn ige Székel. [← **akna**]. — **flekkel, gittel, gyíkol, gyurmázik, ik-rázik, kábelt fektet, kábelezik, kakkant, kekszel, lerakja a gyíkot/macit, megve-rekszik a barnamedvével, nyom egy kek-szet/pitét, pukkaszt, teker egy brióst.** Vö. **megformáz, előljáró.**

aktakukac ⑨ ⑨ fn Írnok; **tinta.** [← kny.]

aktungolás ⑨ fn Közösülés (Db03). [← ném. *Achtung* 'figyelem']. — **mórázás, pisztolyozás, pumpa, rihálás, szegelés, szúrás.**

akvárium fn 1. ⑨ Fogda; **fogszi.** 2. ⑨ Laktanya-ügyeletesi helyiség; **ütiszoba** (Szabszo3).

aladin ⑨ fn Az ajtó melletti felső ágyon, a villanykapcsolónál alvó katona, aki esténként lekapcsolja a villanyt (Bp87/88). [← *Aladdin és a bűvös lámpa*].

alákavar ⑨ tn ige (Szándékosan) árt vkinek, kitol vkivel; belezavar az illető ter-beibe; **megszívat** (Le85/86).

alaki ⑨ ⑨ ~ *toprongy*, ⑨ *higanymozgá-sú ~ csoda: tréf, gúny* Alaki gyakorlatokon rosszul mozgó, alakiatlan katona. — **amó-ba, dembe, droid, hikomat, maci, met-ronóm, robokacsa, robotember.**

alakizik ⑨ tn ige Alaki foglalkozáson vesz részt, alaki gyakorlatokat hajt végre.

alakulótér ⑨ *Az ~en kell, hogy meg-forduljál:* Nagyképű vagy. [← **nagy az ar-cod**]. **Szj:** ⑨ *Hol az ~ kulcsa?:* (Kérdés az alvó társhoz, hogy felébresszék). Vö. **szén** alatt. ⑨ *Kérd el az ~ kulcsát az ütitől!* (Ug-ratásból adott „feladat”).

alakzat ⑨ **amóba~, csillag~, gyé-mánt~, olajfolt~, takony~, támadóme-nyét~, tintapaca~.**

alamizsna ⑨ fn *tréf* Illetmény; **zsold.**

alap ⑨ fn (Mondatszóként használva:) Magától értetődik, természetesen. (Min-denre mondhatják, ami kedvező vagy jó annak, aki használja ezt a kifejezést.) *Hoztál sört?* — *Alap!* (Sztk97, Szfv98). — **alapreset.** Vö. **dobja magát.**

alapállás ⑨ *Lehet ~ba állni!* (Elöljá-rója által használva annak érzékeltetésére, hogy a sorállományú alárendeltje kezdi túllépni a megengedhető kereteket vele szemben:) Vedd magad észre, fogd vissza magad! (Le85/86). [Az előljárával való be-széd közben alapállásban kellett állni].

alapreset ⑨ fn Magától értetődő do-log; **alap.** *Alapreset, hogy hosszú eltávra me-gyek* (Sztk97).

alapcumi ⑨ fn Alapképzés; **keltető.**

alapoz Szh: → *Pofon váglak, hogy oda is becsengetsz, ahol még csak ~nak!*

alárúg ⑨ tn ige (Szándékosan) árt vkinek, kitol vkivel; **megszívat.** Vö. szleng *alátesz, aláválg* 'ua'.

alásó ⑧ fn Gyalogsági ásó; **gyalásó** (Le85/86).

alászed ⑧ *Szedj alá!:* Fogd vissza magad! [← sofőr szakszó].

alattvaló ⑧ fn *ritk* Beosztott; **beó**¹.

Alba ⑧ fn A székesfehérvári Alba Regia laktanya (SzfV).

aleg ⑧ fn Alezredes; **ales** (Sztso4).

alegységes ⑧ fn Alegységügyeletes-helyettes; **belgécihá**.

ales ⑧ ⑨ fn Alezredes. [Röv.] — **aleg, parkettás tizedes**.

alhadnagy ⑦ **Szj:** ~ot avatnak!: tréf (Szokásos mondás, amit akkor használtak, amikor a laktanya saját hizlaldája felől éktelen visítás jelezte, hogy ölik az egyik disznót) (Hmv70/71).

alhangya ⑤ ⑧ ⑨ fn *gúny* Alhadnagy. [Szójáték; vö. hangya]. — **gerendás őrnagy, keskeny nyomtávú (őrnagy), kishadnagy, kishangya, vékony nyomtávú őrnagy**.

alhas ~am fürge → *munkása*.

alhonvéd fn *tréf* 1. ⑧ ⑨ Honvéd. ⑨ *Kisegítő póttartalékos ~helyettes:* Ua. (SzfV98). *Előléptettek? Nem, alhonvéd vagytok* (Er88). — **baka, gladiátor, hadi barom, hadi birka, harcos, honvág, honvés, számuráj, világtalan**. 2. ⑧ Rossz katona. *Té alhonvéd!* Vö. a **Varsói Szerződés legelbaszottabb katonája**. || (A többi katona szemében) nem igazi katona (pl. írrok). **Ö:** **segéd**~.

áll ⑧ **Szj:** ~j vagy ~j!; ~j, ki vagytok? ~j, ki voltál?; ~j, ki vagy? Mert én már ki; (munkásszázadban:) ~j, vagy éléslak!: tréf (Felszólítások az őrtoronyból). Vö. még **moha, öreganya**. [← *Állj, ki vagy? Állj, vagy lövök!*] *Lehet → alapállásba ~ni!* **Szh:** ~, mint honvédlő a többe; *Úgy ~ ott, mint ha bélcsavarodása lenne; (ritk) Úgy ~ ott, mint akinek heresérve van; Úgy ~, mint a*

seggbe rúgott ebihal: (Alakzatban) görbén, nem katonásan áll; mocorog; **brékel**. **K:** *Ha a → katona ~, akkor leül; ha...*

állat fn 1. **R:** ⑧ ⑨ *Üvöltözők/ordibálok, mint egy/az ~, én vagyok a belszolgálat!;* ⑧ *Azért vagyok ilyen ~, mer' én vagyok a belszolgálat!* ⑨ *Még nem ember, már nem ~: én vagyok a belszolgálat!* **K:** ⑧ *Legnagyobb ~ a belszolgálat;* ⑧ *Nincsen nagyobb ~, mint a belszolgálat.* ⑨ *Kétféle ~ létezik a világon: a hivatásos őrmester és a szerződéses szakaszvezető!* **Tk:** ⑧ ⑨ *Melyik/ki a legnagyobb ~? (A [bel]szolgálat).* Vö. **belszolgálat**. 2. ⑧ *ritk, pej Alegység-ügyeletes; belgeci.* Vö. **belállat**. 3. ⑧ ⑨ *Újonc; kopasz.* *Ártány ~; felsőágyas riadtszemű kopasz rüszü ~; fiatal ~; kopár ~; kopasz ~; sivar ~; (szar) rüszü ~: pej, durva* Ua. 4. ⑧ *Tüzér ~: Tüzér; ló* (Ma81/82). **Ö:** **bel~, sor~**.

állatkert ⑧ *Isten ~je:* Laktanya; **hotel** (Szkoo). **Szj:** ⑧ (Válaszként a **fókát** (felmosórongyot) keresőnek:) *Nem ~ ez!:* Nincs; nem adom oda.

állatkerti ⑧ ~ *foglalkozás:* Felmosás; **fókamóka** (Ha90). [Ti. **fókával** (felmosóronggyal) történik].

állatkórház ⑧ fn *ritk, gúny* Laktanyai segélyhely és betegszoba; **gyengusz**.

állatorvos ⑧ fn *ritk* Laktanyaorvos; **mengele**.

állomány ⑧ fn *ritk* A katonák összessége. *Efe ~:* Egyetemi előfelvett katonák; **táposok** (Le85/86). *Leszerelő ~:* Harmadik időszakos katonák. → **Gumírozott** ~. [Hiv.] || (A társ(ak) megszólítására:) *Mi van, állomány? Figyeljete ide, állomány!* (Ma81/82). Vö. **dzsakomó**. **Ö:** **süldő**~.

állomás Szj: → *Nehogy (már) az ~ füttyüljön a vonatnak!* → *Még haza se ért a kutya az ~ról.*

álmodik K: *Ha a → katoná áll, akkor leül; ha leül, akkor lefekszik; ha lefekszik, akkor elalszik; ha elalszik, akkor ~ik; ha...*

alsóágyas ⑤ fn és mn *ritk* Öregkatoná; harmadidőszakos; **öreg**.

alsógatya R: *~m tiszta pamut, olyat → szartam, mint egy mamut.*

alszik ~ik az → *eltáv. Szj:* ⑤ ~ol? *Aludj csak!*: (Az alvó társ felébresztésére használt kifejezés). Vö. **szén** alatt. *Jó → gyerek: ha ~ik, enni se kér.*

általános ~ *harminckettes* ←.

áltápos ⑤ fn **1.** *tréf* Előfelvétellel egy helyen, de tizenhét hónapig szolgáló értelmes, művelt katona. **2.** *tréf, gúny* Előfelvétellel egy helyen, de tizenhét hónapig szolgáló szemüveges katona. Vö. **tápos**¹.

aluljáró ⑤ ⑤ fn *ritk, tréf* Elöljáró; **péká.** [Szójáték].

alumíniumezredes ⑤ fn *ritk, tréf* Főtörzssörmester; **fatörzs**.

alumíniumkapitány ⑤ fn *tréf* Főtörzssörmester; **fatörzs**. [A rangjelzés három ezüst csillagáról].

alvalagdal ⑤ fn *tréf* Szellentés, fing (Gyro2). — **kanyar**², **luksikoly**, **pöndölydörr**, **szar**.

alvásgátló ⑤ fn *ritk* Alegység-ügyeleti szolgálat; **belszolgálat**.

alvázsám Szh: *Úgy seggbe → rúglak, hogy leolvasod a Göncölszekér ~át!*

amandavek ⑤ (állítmányként v. az állítmány ragozhatatlan részeként, mn-i v. fn-i állítmányhoz némileg hasonló szerepben) *Amandavek!*: Kész! Vége van! Mind egy! Annak már befellegzett! (Szh81/82).

amerikai ~ *váltás* ←.

amőba ⑤ fn Alakiatlanul mozgó katona; **alaki toprongy**.

amőbaalakzat ⑤ fn *tréf* Nem alakzatban mozgó katonák csoportja. — **csillagalakzat**, **falkábaverődés**, **gyémántalakzat**, **olajfoltalakzat**, **takonyalakzat**, **támadómenyét-alakzat**, **tintapaca-alakzat**.

ampervadász ⑤ fn Műszerész.

Amstel R: *Legjobb → sör az ~, attól áll a fasz fel!*

amúgy → *Még ~!*

anakonda fn **1.** ⑤ Hímvesző; **fasz**. Vö. **boa**. *Bihari ~:* Ua. (DbB89). *Elkapja az ~t:* Pórul jár, kitolnak vele; **megszívja**. **2.** ⑤ Slag, fali tűzoltótömlő; **kígyó**.

ancsa ⑤ ⑤ fn *Rep* Antonov (AN-) típusú katonai repülőgép.

angyal ⑤ fn (gyak. tsz.-ban) *Lok* Madár(raj).

angyalbőr ⑥ ⑥ ⑥ fn *ritk* Katonai gyakorlóruha; **gyakszi**². || Katonai ruházat. ⑤ ~be *bújik*: Bevonul; **bezupál**. [< kny., argó].

antennanyúl ⑤ fn *gúny* Rádiós, híradós katona; **hírnyúl**. Vö. **nyúl**.

antirüszü ⑤ fn *ritk* Harmadidőszakos katona; **öreg** (Gyro2). [Vö. **rüszü** 'újonc'].

anya fn **1.** *Szj:* ⑤ ~dat próbálom!: (Válasz dicséretre). [← *Hazámat szolgálom!*] ⑤ (Válaszként a *Hány napod van még hátra, kopasz?*-féle kérdésekre:) *Mint ~dnak a Rákóczi téren.* → *Hány ~d van? Kelj fel* ←, *mert basszák ~dat a románok!* **2.** ⑤ (birt. szraggal) *Anyád*: A századparancsnok helyettese. Vö. **apád**. ⑤ *Az ezred anyja: tréf* Hadtápfőnök. ⑤ *A század anyja: tréf* Szolgálatvezető; **szolguev**.

anyahajó Szh: → *Megütlek, mint vak bálna az ~t!*

anyag fn **1.** ⑤ Alkohol, szeszes ital; **szeszkó**. **2.** (Összetételek utótagjaként:) **fegyver**~, **dobi**~, **kantin**~, **kasztró**~, **külsőkörlet**~, **recska**~, **surrano**~.

anyatej fn **1.** Szh: *Úgy hátba → verlek, hogy felbőfögöd az ~et!* **2.** ⑧ tréf Alkohol, szeszes ital; szeszko.

annyi ~ napod ← van...

anyuci ⑧ fn ritk, tréf Géppisztoly; géppityu. Vö. (meny)asszony.

apa fn **1.** → *Hány ~d van? Szej:* ⑨ ~d is csinált volna inkább kis sámlit helyetted!: tréf A fene egyen meg! **2.** ⑧ ⑨ (birt. szraggal) Apád; apánk: (Század)parancsnok; (század)péká. Vö. nagyapa, dédapa.

apagép ⑧ fn A helikoptert indító áramforrás.

apatu ⑧ fn és mn Cigány; kokeró.

aprófalvi ⑧ mn Kis termetű katona; inkubátorszőkevény (Sztso4). [← *Aprófalva*, óvodásoknak készült fejlesztő-foglalkoztató mesekönyv és CD „helyszíne”].

aprósörét ⑧ fn Tarhonya; hadtápsörét.

aprótalpú ⑧ fn Újonc; kopasz (Ju03).

apu fn **1.** ⑧ ⑨ Parancsnok; péká. || Századparancsnok; századpéká. Vö. apád. **2.** ⑧ Öregkatona; öreg. **3.** ⑧ ~ja van: Protekciója van, protekciós; csókja van.

apuci ⑧ fn ritk, tréf, gúny Elöljáró, századparancsnok; (század)péká. Vö. apád.

arab ~ film Ld. habrahab.

aranytizedes ⑧ fn tréf Hadnagy; hangya (Sztso4). [Ti. ugyanannyi arany színű csillag van a rangjelzésében, mint csontcsillag a tizedesében].

arc → Nagy az ~od! ⑧ Lerántja a prémet az ~áról: ritk Megborotválkozik. Vö. fej. Szej: → *Megyek, beleszarok a vécé ~ába!* Szh: ⑧ Leszakítom az ~od, mint bolond gyerek a plakátot!: Vigyázz, mert megverlek! Vö. betakar.

arckirály ⑧ fn Nagyképű; nagyarcú (Szkoo).

arcmegvilágítás Szh: *Olyan → sötét (vagy), hogy nappal ~t kell tőle(d) kérni.*

arcos ⑧ fn és mn Nagyképű; nagyarcú (Szkoo).

arcosharcos ⑧ fn Nagyképű; nagyarcú (Szkoo).

arcoskodó ⑧ fn és mn Nagyképű; nagyarcú (Szkoo).

árnyék ⑧ fn és mn ritk, pej Cigány; kokeró.

árok Szej: *Egy → bokor, egy ~...*

arrivederci ⑧ R: ~, Ercsi!: <A leszereléshez közeledő katonák búcsúrigmusa Ercsiben> (Er88). [← ol. *arrivederci* 'viszontlátásra'].

árt ⑧ Szh: *Annyit ~ nekem ez az egész, mint halnak a beöntés:* Nekem ez nem árt; nem számít; nem érdekel. Vö. beöntés; meghat.

ártány fn ⑧ ⑨ ritk, pej Újonc; kopasz. ⑧ ~ állat; ⑨ kopasz ~: ritk Ua.

árvaház Szh: → *Kevés, mint ~ban a szülői értekezlet.*

árvaházi ⑧ ~ torta: ritk, tréf Zsíros kenyér; tirburger.

áskálódik ⑧ tn ige ritk, tréf Műszaki munkálatokat (földmunkát) végez.

ásó → Gyalázatos ~.

ásónyom ⑧ fn tréf Női nemi szerv; bula (Db02).

aszalda ⑧ fn Örtorony; torony. (Szkoo). Ó: virsli~.

aszfaltpattanás ⑧ fn ritk, tréf, gúny Kis termetű katona; inkubátorszőkevény.

aszaltszagató ⑧ fn Harckocsi; háká (Db02).

Ászok R: *A → söröm az ~, pinára vadászok!*

asszony ⑧ fn tréf **1.** → Ötcombú ~. **2.** Egyéni löfegyver. — barátnő, csúzlí¹, menyasszony, pukka, pusku. **3.** Géppisztoly; géppityu.

asztal → *Makkan az ~.*

atom Szh: → *Bebaszik/→ benyom, mint az ~.*

atommag Szh: *Hasadj meg←, mint az ~.*

atommamusz ⑨ fn *tréf* Vegyivédelmi harisnya; **vévépapucs** (Sztso4).

atomtopogó ⑨ fn *ritk* Vegyivédelmi harisnya; **vévépapucs**.

atomvillanás ⑨ ~ *jobbról: ritk, tréf* Berúg, lerészegedik. [← Hiv. vezényszó; vö. **bebaszik, mint az atom**]. **Szh:** *Olyan → sötét, hogy hozzá képest egy vödör korom ~.*

atya ⑨ fn **1.** (birt. szraggal) *Atyám:* ⟨Megszólítás⟩; **dzsakomó. 2.** Teológushallgató sorkatona; **atyus** (Le85/86).

atyámkodik ⑨ tn ige *ritk* Parancsolgat, főnökösködik; **gecizik**. [← **atyám**].

atyus ⑨ **1.** *ritk* Öregkatona; **öreg.** Vö. **apu. 2.** Teológushallgató sorkatona (Le85/86). — **atya.**

autó → *Csajozós/→ csapásmérő ~. Fényes← ~.*

avat Szj: → *Alhadnagyot ~nak!*

Ázsia ⑨ fn *tréf, ritk* Alföld.

B

babakonzerv ⑩ fn Első időszakos katona; **kopasz**.

babcsi ⑩ fn *ritk* Bab (Szh81/82).

bádogdoboz ⑩ fn *ritk* Harckocsi; **háká**.

bádogkoporsó ⑩ fn *ritk* Harckocsi; **háká**.

bádogláda ⑩ ⑨ fn *ritk* Harckocsi; **háká**.

bagarol ⑩ fn *ritk*, *gúny* Cigány katona; **kokeró**.

bagoly ⑩ ⑨ fn Felállított ór; **bobi**. ⑩ *Éjjéli ~*: Ua.

bagolyfészek ⑩ fn *tréf* Téli gyakorlósapka; **usánka**.

baj ⑩ *Szj*: *Csak az a ~a, hogy az anyja picája nem volt szecs kavágó*; *ritk* ((Ált. parancsnokra mondva) a gyűlölet kifejezése) (Szh81/82).

bajuszkötő ⑩ fn *ritk*, *tréf* Gázálarc; **szimat**.

bajuszleső ⑩ fn *ritk*, *tréf* Laktanyai fodrász; **kőbaltás**.

baka fn *tréf* **1.** ⑩ ⑨ Katona. ⑩ *Centis ~*: *ritk* Öregkatona; **öreg**. → *Öreg ~*: Ua. **R**: → *Öreg ~ nem rakéta, fogy a napja, mint a kréta!*; → *Öreg ~ azért laza, leszerel és megyen haza!* ⑩ *Emzárolt ~*; ⑩ *emzé ~*: *tréf a*) Szerződéses katona; **boci**. **b**) Tartalékos katona; **tarcsis**. — **bakec**, **bakkantó**, **bakurász**, **gép**¹, **kistárs**, **madár**, **nyeke nyóka**, **olajbogyó**, **slapci**, **slaplec**, **slapek**, **slapka**, **sorállat**, **sorbakter**, **sorgép**, **sorgéza**, **sorstárs**, **tróger**. **Vö.** katonák.

2. ⑩ ⑨ Honvéd, honvéd rangfokozatú katona; **alhonvéd**.

bakafix ⑦ fn Kényelmes, jó bőrből készült csizma; **tukó**. [← *bokafix*].

bakalajos → *Bokacsatos ~*.

bakancs ⑩ **1.** *Rénós ~*: Az első időszakos katonák barna bakancsa; **surranó**. (Ti. a másod- és harmadidőszakosok feketére boksztolták.) [← *Reno*, cipőáruháza]. *Együtt húztak surranót/~ot; együtt húzták fel a surranót/~ot*: Egy időben vonultak be. **2.** *Bakancs!*: Parancs! (A megszólításra adott felelet elferdített változata) (Ju03). *~ért mentem!*: *tréf* Parancs, érttettem! (Ju03).

bakancstalp ⑩ fn *tréf* Hússzelet. — **patkányburger**, **patkányhús**.

bakanevelő ⑩ fn *tréf* Másodidőszakos katona; **gumi**.

bakaovi ⑩ fn Alapkiképzés; **keltető** (Db02).

bakapehely fn ⑤ ⑧ *ritk* Por, szösz; **bakapihe**. || ⑩ A nadrág felhajtásában összegyűlő szösz.

bakapihe ⑤ ⑥ ⑧ fn Por, porcsomó; a matracból kihulló és más egyéb helyről az ágy alá kerülő szösz. — **bakapehely**, **bakatonall**, **hákáakadály**, **harckocsiakadály**, **tankcsapda**.

bakatárs ⑩ fn A másikkal egy időszakban bevonult sorkatona; **surranótárs**.

bakatonall ⑩ fn *ritk* Por, szösz; **bakapihe**.

bakec ⑩ fn Sorkatona; **baka**.

bakelit ⑦ fn Telefon; **bulafon**².

bakéró ⑨ fn Bakancs; **surranó**. *Take-rolni kell a ~t*: Takarítani kell a bakancsot.

bakkan ⑧ tn ige *ritk* Megy; **zissen**.

bakkantó ⑨ *tréf* Katona; **baka** (Pé02).

bakker ⑨ fn Bakancs; **surranó**.

bakkéró ⑨ fn *ritk* Bakancs; **surranó**.

bakony fn *ritk* 1. ⑧ ⑨ A szekrény teje, ahová az újoncnak kell felmászni és letörölni. — **magastátra**. 2. ⑧ A szekrény tetejére egy nekifutásból való felmászás.

bakonybuli-balhé ⑧ fn *ritk* Hadgyakorlat a Bakonyban (Ze). Vö. **balhé**.

bakter fn 1. **Szj**: → *Nehogy már a sorompó tekerje a ~t!* 2. ⑧ ⑨ *ritk* Felállított ór; **bobi**. 3. ⑨ Alegység-ügyeletes; **belgeci** (Ju03). 3. ⑨ Újonc; **kopasz** (Szabszo3). **Ö**: sor~.

baktersapka ⑨ *tréf* A hivatásos állomány köznapi Bocskai-sapkája; **ködvágó**.

bakterol ⑧ tn ige *ritk* Őrségben áll; **bobizik**.

bakurász ⑨ fn Sorkatona; **baka** (Ju03).

bal Szj: ⑧ <Az Erre mit lépsz? 'Na, erre mit tudsz szólni, hogy reagálsz?' kérdésre adott válaszként> (Egy) keményet ~lal!; Keményen ~lal!; Kemény ~t! (Le). [Ti. a Lépés, indulj! parancsra bal lábbal kellett indulni]. **Szj**: ⑨ *Mi van, magának két ~lába van?!* <Fenyegető-figyelmeztető kérdés az alakzatban rosszul lépő katonához>. ⑨ ~ra ám!: *tréf* Balra át! (Db02). — **Barbarát!**, **Barna hát!**

Balaton ⑧ ~ *szelet*: A katonai ülőkére nem előírászerűen (vö. **stoki** I.2.), hanem gyűrten, hullámosan ráhajtogatott ruha. Vö. **riadóstoki**. *Melyik fákészű csinálta ezt a Balaton szeletet?* (Fh89/91). **Szh**: → *Kevés, mint ~ szeletben a hullámverés*.

balhé ⑧ fn 1. <Összetételek utótagjaként> (Had)gyakorlat. Vö. **gyakszi**¹. **Ö**: **bakonybuli**~, **egyes**~. 2. *Kitelepíteni a*

~t: *Hír* Hadgyakorlaton a híradós állomást kitelepíteni (Ta88).

balkettes ⑧ fn 1. <Ált. szó szerkezetekben és beszédfordulatokban az önkielégítés körülírására> Az önkielégítés helye a végében; **balkettő**. [Tkp. balról a második fulke]. ~ *páholy*: Ua. *A ~be megy*: Kimegy a végébe önkielégítést végezni (Nk84/85). *Menjél a ~be, és alsó bal madárfogással elégtésd ki magad!*: Eredj maszturbálni! || *Menj a fenébe!* (DbK88). *Öt egy ellen a ~ben*: Önkielégítés (DbK88); vö. **ötcombú asszony**. 2. ~ *páholy*: *ritk* Laktanyai fogda; **fogszi**. [A kaputól balra van].

balkettő ⑧ fn <Ált. beszédfordulatokban> Az önkielégítés helye a végében; **balkettes**.

ballonkabát ⑧ fn *ritk* Lövészmikádó bélés nélkül (Szh81/82). Vö. **mikádó**.

bálna → *Öreg* → *vén* (*tengeri*) ~. **Szh**: → *Megütlek, mint vak ~ az anyahajót!*

bálnaolaj ⑧ fn *ritk* Cipőápoló olaj.

bálnazsák ⑧ fn Málhazsák; **málhagyík** (Szts04).

balogmari ⑧ fn Ultra mosogatószer; **hó** (Bö-Börs95/96). [A papírzacsón látható fejkendős asszony alapján].

bambi ⑧ *Csatos* ~: **a**) Szeszes ital; **szeszkó**. **b**) *ritk* Üdítőital; **buzivíz**.

bambínó ⑧ fn Első időszakos katona; **kopasz** (BpPeto3).

banán Szj: → *Nehogy már a ~ hámozza a majmot*.

bánya ⑧ fn *ritk* Laktanya; **hotel**. [? ← „A fiúk a bányában dolgoznak!” (egy kabarétréfa szállóigévé vált mondata)].

banyakommandó ⑧ fn *tréf* Katonai képzettség nélküliek utólagos kiképzésén főleg nőkből álló alegység. — **deltaforsz**, **muterszakasz**.

barack → *Önjáró* ~.

bárány Szj: *Hozzám képest a Neander-völgyi* → *ősemlék ma született* ~.

bárányfelhő Szj: *Ezek* → *mennek, meg a ~k!*

barát ® fn (birt. szraggal) *Barátom:* (Megszólítás); **dzsakomó.**

barátnő fn *tréf* **1.** ® Egyéni lőfegyver; **asszony** (Pé02). **2.** ® Gépkarabély; **géppityu** (Pé02). **3.** ® → *Ötcombú* ~; ® *angol* ~; ® *laktanyán belüli* ~: A kéz önkielegítéskor; **marokmarcsa**. **3.** ® *Országos* ~: Kurva, prostituált; **ágybetét** (Db95).

barátocska ® fn (birt. szraggal) *Barátocskám:* (Fenyegető, lenéző megszólítás); **dzsakomó.**

barbapapa ® fn Gyakorlatok alkalomával használt, fekete gumiból készült, három vagy négy fülű, elasztikus vízszállító ballon, melybe 60-80 liter víz is belefér, viszont üresen összehajtogatható vagy összetekkerhető, így kis helyen is elfér. (Szh80/81). [Az alakja feltöltve *Barba papá*-ra, az akkori idők egyik rajzfilmfigurájára hasonlított].

Barbara Barbarát!: ® *tréf* Balra át!; **Balra ám!** (Le85/86). [Szójáték].

bárcsak ® isz (Gyakran használt mondatkezdő formula a hitetlenség kifejezésére:) Nem hiszem el, nem igaz, hogy... (Ze).

barlang ® **Szj:** *Maga ~ban lakik?:* Csukd be magad után az ajtót! (Fh89/91). Vö. **ajtó.**

barlanglakó ® fn Az a katona, aki nem csukja be maga után az ajtót (Le85/86).

barna ® ~ *bát!*: *tréf* Balra át!; **Balra ám!**

barnamedve → *Megverekszik a ~vel.*

barom → *Hadi* ~. → *Isten barma.*

baromarcú ® mn és fn *pej* **1.** Buta és szemtelen (személy); **köcsög**; **2.** Elöljáró, parancsnok; **péká.**

bástya ® fn Őrtorony; **torony** (Szk00). **Ö:** ör~.

baszik → *Csőre* ~. ® ® (Szexnap van,) ~nak/kúrnak a kilencesekek/hetesekek stb.: Kilencvenkilenc/hetvenhét stb. napja van hátra a leszerelésig. **Szj:** ® *Úgy ~sza/tegye/* → *verje oda a lábát, hogy a giliszták agyrázkódást kapjanak!* ® *~sza oda a lábát a földhöz, katona, úgy, hogy a vakond agyrázkódást kapjon!*: (Diszlelésnél a láb erős, határozott lerakására felszólító mondat). Vö. (Úgy) **verje oda...** *Kelj fel* ←, *mert ~szak anyádat a románok!* **Szh:** → *Vigyorg, mint akit ~ni visznek.* **R:** → *Öreg rája ~ik rája.*

baszdszájba ® fn *durva* **1.** Alegység-ügyeletes; **belgeci** (Nyho2). **2.** *ritk* Főtiszt; **parkettás** (Vp03). **Ö:** kis~.

baszkancs ® fn *ritk, pej* Katonai lábbeli, bakancs; **surranó.** [← *bakancs*; szójáték].

Baszombathely ® tn Szombathely. Vö. *Van jó hely, van rossz hely, meg van Szombathely.* — **Szívóhely, Szopacshely.**

basztíj (*básztíj* is) fn *tréf* **1.** ® ® Lakatai fogda; **fogszi**. **2.** ® Laktanya; **hotel** (Szk00). [← *Bastille*].

basztíjlakos (*básztíjlakos* is) ® fn *tréf* Fogdán lévő katona.

batár ® fn BTR páncélozott szállító harcjármű; **nyuszibusz** (Nyho2).

bázisdiszkó ® fn A kiképzőbázis sorakozója az alakulótéren (BpA92/93). Vö. **diszkó.**

bazuka ® fn Rakétavető; **erpégé.** [← ang. *bazooka* 'kézi páncéltörő gránátvető'].

bead ~ja a → *jelentést.* ~ja a → *bétéeszt/* → *csövet* / → *téeszt.*

beakaszt ® tn ige Berüg, lerészegedik; **bebaszik.**

beáll ® tn ige Berüg, lerészegedik; **bebaszik** (Db03).

bealvás ® fn *tréf* Elméleti kiképzés; **agytagítás** (Db03).

béarcú ⑧ mn és fn Buta és szemtelen (személy); **köcsög**. [← **baromarcú**].

beásít ⑧ tn ige *ritk* Berüg, lerészegedik; **bebaszik**.

Beatles Ld. **bitlisz-**.

beáztatás ⑧ fn *ritk* Áldomásívás előléptetésekor.

bebaszik ⑧ tn ige Berüg, lerészegedik. **Szh:** ~ik, *mint az atom*: Ua. — **beakaszt**, **beáll**, **beásít**, **bekarmol**, **bekávézik**, **bekóházik**, **benyom**, **szétájul**, **szétcsapja magát**.

bébé ⑧ *Hk* Belső beszélő berendezés a harcokcsiban.

bebejgliz ⑨ ts és tn ige Lefekvéshez előkészülve felgöngyöli a takarót; **bejgliz** (Db96).

bebikáz ts ige **1.** ⑧ Vmilyen harcjárművet lánctalpas vontatóval bevontat. **2.** ⑧ Vmilyen harcjárművet egy másikkal vontatva elindít. Vö. **bika**¹.

bebűnözik ⑧ tn ige Szabálytalanságot követ el (fogdába kerül, leittasodik, nem ér vissza a laktanyába időre, késik stb.) (Le85/86).

becsenget **Szh:** → *Pofon váglak, hogy oda is ~sz, ahol még csak alapoznak!*

becsigáz ⑧ ts és tn ige *ritk* Lefekvéshez előkészülve felgöngyöli a takarót; **bejgliz**.

becsokizik ⑧ tn ige Becsinál, beszarik (Db03). [← **csoki** 'széklet'].

becsörtet **Szj:** ...kérek → engedélyt a makkosba ~ni!

becsuk ⑧ *Csukd be a* → *szádat, mert aknaszag van*. **Szh:** ~ják, *mint a malacot*: Fogdára küldik. Vö. **lesittel**.

bedekó ⑧ fn *ritk*, *tréf* Alkohol, szeszes ital; **szeszkó**. [← *Bedeco*, instant kakaópor márka].

bedesztáz ~zák az → *eget*.

bedzsondzsul ⑧ tn ige Megbolondul, bezsong; **bekattan**. *Teljesen bedzsondzsulok, ha még egy hétig nem mehetek haza!* (Fh89/91).

beegerez ⑧ tn ige Kis műanyag tasakba töltött mosószer széttaposásával takarításra kényszerít. [← **egér**]. Vö. **sikamika**.

béemkás ⑧ fn (gyak. tsz.-ban) A motorcsónak vezetője; hajós; **szennyvizes** (Er).

béempé ⑧ fn (*ritk.*, *tréf. biémpé*) Lövészeket szállító páncélozott harcjármű; **nyuszibusz** (különösen **Szh**, **Ze**). [← *Hiv. BMP* ← or. *боевая машина пехоты*].

béempékoktél ⑧ fn Tisztításra, műszaki célokra használt alkoholból hígított szeszes ital; **szeszkó**.

béemvéleves ⑧ fn *tréf* Meghatározhatatlan összetételű leves. [← **Bele minden vacakot!** × *BMW*].

beerdőz ⑧ tn ige **1.** Belezavarodik, eltéved. **2.** A tervtáblarajzoló — ha túl sok gépet kell rajzolni — összekeveri vagy rosszul vezeti őket a táblán. **Besokall**.

befagy ~ a → *váltás*.

befalcol (*befarcol* is) ⑧ ⑨ tn ige **1.** *ritk* Öngyilkos lesz. || Felvágja az ereit. (Gyakran figyelmeztetésként, fenyegetőzésként vagy hitetlenkedés, csodálkozás, meglepetés, düh kifejezésére használják.) *Öcsém, befalcolok!* 'Teljesen fel vagyok háborodva!' (Nk90/91). [*< argó*]. — **belehugyozik a konnektorba**, **belepisál a kettőhúszba**, **beveszi az őrtablettát**, **felszerel, kirúgja maga alól a stokit**, **leküzdi magát**, **magához nyúl**, **tökön szúrja magát**. **2.** ⑨ Megdöbben, meglepődik; **rádöbben** (Eg96). Vö. **tökön szúrja magát**.

befékez ⑧ ⑨ ts ige *ritk* Megtiltja a lakatany elhagyását. *Befékezték*: Nem mehet haza, eltávozásra. Vö. (*kézi*)**fék**. — **bevarr**, **hegeszt**, **lehúz**, **lenyom**, **ragaszt**.

befeszít ⑧ tn ige *Befeszít* vkinek: Közösül vkivel. — **becserkészi a gyíkot**,

tokárol, töcköl, töcsköl. Vö. még széttúr, tol alatt.

befordul ⑨ tn ige Magába fordul, elke-seredik, lelkileg összeomlik; **megmakkan.** *Ha ma nem engednek haza, biztos, hogy befordulok* (BpA92/93).

befőtt ⑧ fn 1. **Szj:** *Rohadjon meg az összes ~ed!*: (Általános rosszkívánság). **Szj:** → *Nehogy már a ~ tegye el a nagymamát/ mutert! Nem → úgy van az, hogy a ~ teszi el a nagymamát!* **Szh:** → *Elvan, mint a ~.* → *Összeáll, mint a ~.* 2. **ritk** Alkohol, szé-szes ital; **szeszkó.**

befőttsegély ⑧ fn **ritk** A laktanyába becsempészett szeszes ital, illetőleg az ezt tartalmazó csomag.

begolyázik ⑧ ⑨ tn ige *Begolyázott* vki: **ritk** A körletszemle során rendetlen-nek talált ágyat az ügyeletes tiszt szét-do-bálta, feltúrta. Vö. **gólya.**

begombol **Szj:** *Gombolja be a → zsebet, mert...*

beguggol ⑨ tn ige Meglesz, bekövet-kezik, megtörténik. *Remélem hétvégére beguggol egy eltávozás.* ~ a → *gitt!* → *sport-szelet.* **Szj:** *Egy → sít ~.* — **bejátszik.**

behány tn ige 1. **Szh:** *Olyat → be-nyomok, hogy ~sz!* 2. ⑧ ⑨ (Elsősorban újoncoknak az öregkatonákkal szembeni „tiszteletlen” megjegyzéseire mondvá:) Megjegyzést tesz, ellentmond; **megma-gyaráz.** *Ne hányjál be, kopasz állat, mert szétsikálsz az agyadat!* (Fh89/91). ⑨ *Mi van? Csak úgy behányunk a körletbe?:* („Felháborodott” kérdés, ha valaki rosszul, vagy egyáltalán nem kér engedélyt a kör-letben tartózkodásra, amikor pedig kelle-ne (vagy más kötelező formulát eltéveszt)) (BpA92/93).

behavazik ⑧ tn ige *Behavazott:* A körletben takaríttatás céljából mosószer-t szórtak szét. Vö. **hó(esés), sikamika.**

beítttyeg ⑧ tn ige (Elsősorban újon-coknak az öregkatonákkal szembeni „tisz-teletlen” megjegyzéseire mondvá:) Meg-jegyzést tesz, ellentmond; **megmagyaráz.** (Fh89/91).

beizzik ~ik a → *piros telefon.*

bejátszik ⑨ tn ige Megtörténik, bekö-vetkezik; **beguggol.** *A hétvégén bejátszik egy eltáv* 'Hétvégén hazamegyek'. *Bejátszik egy fenyítés* 'Fenyítést kapok' (BpA92/93).

bejgli ⑧ fn Takarodóra előkészülve az ágy végébe helyezett, feltekert takaró, le-pedő és pokróc. — **csiga, guriga, hernyó¹, mákos tekerics.**

bejgliz ⑧ ts és tn ige Lefekvéshez elő-készülve felgöngyöli a takarót. ~ni kell a nyelvét vkinek: **ritk** Sokat hízeleg, nyalizik (tkp. a nyalizástól olyan hosszú a nyelve, hogy fel lehet tekerni; vö. **pedálozik**). **Ö:** **be~.** — **becsigáz, csigáz.**

béka¹ ⑧ fn *Rep* A repülőtéri meteoro-lógiai szolgálatnál levő katona.

béka² ⑧ fn *Hk* A harcokcsi sebesség-váltókarjának biztosítója.

béka³ ⑨ fn **ritk** Újonc; **kopasz.** [A *béka* ugyanis „kopasz”, nincs rajta szőr].

bekap ~ja a → *hosszúcitit.*

bekarmol ⑨ tn ige Berüg, lerészege-dik; **bebaszik** (Szabszo3).

bekattan ⑧ tn ige **ritk** Megbolondul. — **bedzsondzsul, bezakkan.** Vö. **meg-makkan**

bekavar ⑧ tn ige *Bekavar* vkinek: Bo-nyodalmat, kellemetlenséget okoz mások-nak; a másik számítását keresztülhúzza. ~ *magának:* Cselekedeteivel a saját helye-zét rontja. Vö. **kavar¹.** — **bekever.**

bekávézik ⑧ fn Italogzik, berüg; **be-baszik.**

bekeményít ⑧ tn ige Szigorúbb lesz; kegyetlenebbé válik.

bekencs ⑨ fn *tréf* Bakancs; *surranó*. [A *bakancs* szó „angolosan” ejtve].

bekerít ⑧ *Szj*: → *Eredj csak, kerítsd be!* *Honvéd elvtárs, keritse be és igazoltassa!* (ti. az eldobott cigarettacsikket): <A parancsnok felszólítása a szemét eltakarítására, ugyanis ha nem igazolja magát, el kell vinni>.

békétábor *Szj*: → *Megfuttatom, hogy kiszalad a ~ból!*

békettes ⑧ fn *ritk* Vattás téli nadrag; *tundrabugyi*.

bekever ⑧ tn ige *ritk* Bekavar.

bekezel ⑧ ts ige *Hőr* Lebélyezgi, illetve ellenőrzi az utasok útlevelét a határon való belépéskor; **bever**. *Ezt a néhány faszit még kezeld be, aztán menj ebédelni!* (Fh89/91).

bekóházik ⑨ tn ige Berüg, lerészegedik; **bebaszik**.

bekönyököl ~ a → *sportszelet a gatyába*.

bekrepál ⑨ tn ige 1. Meghal; **felszerel**. 2. Elromlik; **lepúvad** (Db95).

beksz ⑨ fn *tréf* Cipőkrém, boks; **fókaszír**. [← *boksz* × *bekencs*].

belállat ⑨ ⑨ fn *pej* Alegység-ügyeletes; **belgeci**. Vö. *állat*.

belbódé ⑨ ⑨ fn *ritk* Alegység-ügyeleti szolgálat; **belszolgálat**. Vö. *bódézik*.

belboldi ⑨ fn *ritk, tréf* Alegység-ügyeletes; **belgeci**. [← *belbódé*].

belcsocsó ⑨ fn Alegység-ügyeletes; **belgeci**. Vö. *csocsó*.

béldózer ⑧ fn Nagyevő katona; **bélgép** (Szh81/82).

beldzsó ⑨ fn *ritk, tréf* Alegység-ügyeletes; **belgeci**.

belehugyozik ~ik a → *konnektorba*. *Szj*: ~*nék a konnektorba, ha annyi → napom lenne*.

belép ~ a → *téeszbe*.

belekavar ⑧ tn ige (Szándékosan) árt vkinek, kitol vkivel; belezavar az illető terveibe; **megszívat** (Le85/86).

belepisál ~ a → *kettőhúszba*.

beleszarik tn ige 1. *Szj*: → *Megyek, ~ok a véce arcába!* *Szj*: *Letépem a → fejét, és ~ok a nyakába!* 2. ⑧ Nem törődik, nem foglalkozik semmivel; nem érdekli, nem csinálja. (*Nagy ívben*) ~ik az egészbe: Ua. **K**: → *Öreg vagyok, ~ok*.

beleszól ⑧ tn ige <Elsősorban újoncnak az öregkatonákkal szembeni „tisztetetlen” megjegyzéseire mondva> Megjegyzést tesz, ellentmond; **megmagyaráz**. *Szj*: *Ne szólj(on) bele, | nem telefon!*; *Nem szól bele, |—: Ne szemtelenkedj, ne szólj bele, semmi közöd hozzá!*

beletrombitál ⑧ ~ a *semmibe*: *ritk* Önkielégítést végez; **zsibizik**.

belevág *A* → *faszát ~ja*.

belevaló ⑧ *Szj*: ~ *gyerek — fejjel a húsdarálóba!*: <(Ált. parancsnokra mondva) a gyűlölet kifejezése> (Ce83/84).

belever *A* → *faszát ~i*.

belgeci ⑨ ⑨ fn *pej* 1. Alegység-ügyeletes. [← *bel(szolgálat)* + *geci* ’ellenszenves, utált ember’]. — *aegü, állat, bakter, baszdszájba, belállat, belboldi, belcso-csó, beldzsó, belgenyó, belgép, belgettó, belgyík, belszivacs, belszolga, belszolgálat, bútor, bútoros, kirakatbábu, müez-zin, portás, seriff, szivacs, szolgálat, ü, ügyész, ügyi, vérzőkarú*. 2. *ritk* Alegység-ügyeleti szolgálat; **belszolgálat** (Ma84).

belgecihá ⑨ fn *ritk, pej* Alegység-ügyeletes-helyettes. Vö. *há*. — *aegüh, aegühá, belgép, belszivacshá, hajléktalan, kirakatbábu, szolgálat, ügyeletes hülye, üh, ühá, ühü*.

belgenyó ⑨ ⑨ fn *pej* Alegység-ügyeletes; **belgeci**.

belgép ⑨ fn **1.** Alegység-ügyeletes; **belgeci**. **2.** Alegységügyeletes-helyettes; **belgecihá**.

belgép ⑧ fn Nagyevőkatona; **béldózer**. Vö. gép¹.

belgettő ⑧ fn *ritk*, *pej* Alegység-ügyeletes; **belgeci**.

belgyík ⑨ fn Alegység-ügyeletes; **belgeci**.

bell ⑨ fn *tréf* Telefon; **bulafon**² (Szabsz o₃). [← *Alexander Graham Bell*, a telefon feltalálója].

belobi ⑨ fn *pej* Alegység-ügyeletesi szolgálat; **belszolgálat**. Vö. **obi**.

belobizik ⑧ tn ige *ritk* Alegység-ügyeletesi szolgálatot teljesít. Vö. **obizik**. — **ag-gódik az asztalnál, bódézik, mekeg a bútornál, kint ül a száraz fa mellett**.

belszivacs ⑨ fn *ritk* Alegység-ügyeletes; **belgeci**. Vö. **szivacs**.

belszivacshá ⑧ fn *ritk* Alegységügyeletes-helyettes; **belgecihá**. Vö. **há**.

belszolga ⑧ *ritk* fn **1.** Alegység-ügyeletesi szolgálat; **belszolgálat**. **2.** Alegység-ügyeletes; **belgeci**. (Le85/86).

belszolgálat ⑧ ⑨ fn **1.** Alegység-ügyeletesi szolgálat. — **alvásgátló, belbódé, belgeci, belobi, belszolga, belszoli, bútorórság**. Vö. **szoli** alatt. **2.** Alegység-ügyeletes; **belgeci**. **R:** *Topa vagyok, mint az állat, én vagyok a ~!* **Legszebb/legnagyobb állat a ~!** **Tk:** *Melyik a legszebb/legnagyobb állat? (A ~).* Vö. **szolgálat**.

belszoli ⑧ ⑨ fn Alegység-ügyeletesi szolgálat; **belszolgálat**. Vö. **szoli**.

belváros **R:** *Szívatják a kopasz/öreg → tápost, de rója még majd a ~t!*

bélyeg **Szj:** *Az a → lényeg, hogy ragadjon a ~.* **Szh:** → *Lenyomlak, mint a ~et!*

bélyegző → *Gyerektelenítő ~.*

bemutat ~ja a → *centit*.

béna ⑨ mn és fn *ritk* Beteg (katona); **gyenguszos** (Szabsz o₃).

benéz ⑨ ts ige Elképzelésében, várakozásában csalódik, mert az valamiért meghiúsul; **rádöbben**. *Benézte az eltávot* 'Hiába bízott benne, mégsem mehet eltávozásra'. *Ezt nagyon benézte magának*.

bennég ⑧ **Szj:** *Ha még öt percig az anyjában marad, ~: ritk* <Gigány katonára mondv> Nagyon sötét bőre van. Vö. **kokeró**.

benő *Benő!* Ld. **rádöbben** (ő).

bent ~ → *figyel*.

benzingőz ⑧ **Szj:** ~ *van!*; *A ~ árt a légutaknak!*; *Vágni lehet a ~t!*: <Fenyegető felkiáltás, ha az újonc a „törvények” ellenére felmosófára tett ronggyal (motoros fókával) próbál meg felmosni>.

benzintemető ⑨ fn *tréf* ZIL-131 típusú teherautó. — **csajozós autó, lenínátka, oroszcsoda, ruszkicsoda**.

benyal ⑨ ige **1.** tn Hízeleg, felettesei kedvét keresi; **pedálozik**. *Be van nyalva:* Protekciós. Vö. **csókos**. **2.** ts Pórol jár; **szív**.

benyel ⑧ ts ige *ritk* Ellop. *Benyelte a kanalamat* (Nk85/86). — **bugázik, elsumákol, kummant, lenyúl, megment, privatizál**.

benyó ⑨ fn Benzin (Bia94).

benyom ⑧ tn ige **1.** Megüt, megver; **betakar**. **Szh:** *Olyat ~ok, hogy behánysz!*: <Fenyegetésként> Megverlek, megütlek! **2.** Berúg, lerészegedik; **bebaszik**. **Szh:** ~, *mint az atom:* Ua.

beó¹ ⑧ fn *ritk* Beosztott; **alattvaló**.

beó² ⑧ *Szopka/szivattyú* stb. ~: *ritk* Rosszra válik a helyzet; elkezdődik a kitolás (**szívátás**) (Ta88). [← *beugrik*; vö. **leó**].

beöntés ⑧ fn **1.** Nagyobb mennyiségű víznek a körletben, folyosón történő szétlocsolása a takarítás kikényszerítésére.

Vö. **kígyózik**. Vö. *Mi történt, feljött a → talajvíz a fugák közt?* **2.** Sok vízzel történő takarítottás; **sikamika**. **Szh:** *Annyit → árt nekem ez az egész, mint halnak a ~.*

beparkol ⑨ tn ige Ottmarad, ottragad valahol (Db95).

beporzás ⑨ fn *tréf* A tartalékos állomány behívása.

bepukkan ⑨ tn ige Dühös lesz (Db03). — **berág², lemegy hídba.**

bepulloz ⑧ ts ige *ritk* Elrejt valamit a többiek elől, titokban elraktároz, magának saját használatra eldug, nem osztja meg társaival. *Bepullozam egy szál kolbászt a szekrénybe* (Er88/89). — **elpulloz, titkosít.**

berág¹ ⑧ Látogató érkezésekor (úgy ülve, hogy csak a látogató(ka)t fogadó társa láthassa) folyamatos rágó szájmozdulatok közepette a hasára mutogat (jelezvén, hogy igen éhes, és azonnal fel fogja falni, amit a társa kapott). *Menjünk, rágjunk be egyet a gyíktestűnek!* (Er88/89).

berág² ⑨ tn ige Dühös lesz; **bepukkan**. *A hadnagy berágott rám a koszos surranóm miatt* (BpA92/93).

berángat ⑧ ts ige Katonának (újra) behív. Vö. **beránt**.

beránt ⑧ ts ige Katonának behív. Vö. **berángat**.

beráz ~za a → *centit/répát*.

berben ⑧ fn *Hór* Novemberben leszelő határőr (Fh89/91). [← *novemberben*].

bereccsen ⑨ tn ige Megtörik, lelkileg összetörik; **megmakkan**.

berepül ~t a → *bivalycsorda/→ gólya*.

berezeg ~ a → *keze*.

bérgyilkos ⑧ fn *ritk, gúny* A harcjármű irányzója; **toronynyúl**.

berinyál ⑧ tn ige *ritk 1.* Megijed. — **beguggol a gitt, megmazzan, megrecscsen, megszisszen, parázol, priccol. 2. pej**

A büntetéstől való félelmében pedánsan, a szabályzat szerint kezd el viselkedni. Vö. **rinyál**.

besokall ⑨ tn ige **1.** Belezavarodik, eltéved. **2.** A tervtáblarajzoló — ha túl sok gépet kell rajzolni — összekeveri vagy rosszul vezeti őket a táblán. — **beerdöz**. Vö. **beszákol**.

bestokiz(ik) ⑧ ige **1.** ts A székre (**stokira**) ruházatát az előírás szerint ráhajtogatja. ~za a nadrágot/inget stb. **2.** tn Elkészíti a **stoki (I.2.)**-t. *Először bestokizok, aztán megyek mosdani* (Nk84/85).

beszab ⑧ fn *ritk* Beszabályozó szerelő.

beszabályoz ⑨ ts ige *tréf* Rendet teremt, fegyelmez, irányít. *Majd én beszabályozom, hogy mikor kelnek fel!*

beszabraj ⑧ fn *ritk* Javítóraj. Vö. **beszab**.

beszámol ⑧ tn ige Hangosan számolva az alakzatban haladó katonák lépteit összehangolja: *Egy-kettő, egy-kettő...*

beszélget ~ a → *boával*.

beszélőszerszám ⑨ fn *Rep* Üzem-bentartó, javító műszaki beosztású katona a légierő szakcsapatainál (Sztk, Pá, Szk). [← *beszélő szerszám* 'rabszolgá'].

beszív ⑨ tn ige Pórol jár, megjárja; **megszív** (Eg96).

beszkártya ⑧ fn *Hór* Beszállókártya. *Az a kopasz figura elvesztette a beszkártyáját, nem találtátok meg?* (Fh89/91).

beszódáz ⑧ tn ige *ritk* Takarításhoz (**sikamikához**) szódát szór szét; takarított. Vö. **beszór**.

beszól ⑧ tn ige <Elsősorban újoncnak az öregkatonákkal szembeni „tiszteltelen” megjegyzéseire mondvá:> Megjegyzést tesz, ellentmond; **megmagyaráz**. **Szj:** *Ne szólj be, nem vagy te telefon!*: Ne szólj bele, semmi közöd hozzá; vö. **beleszól**. *A kopasz gyík nem szól be az öreg halnak!*: <Fenyegetően:> Ne szemtelenkedj!

beszop(ik) ⑨ tn ige Póru jár, megjárja, kellemetlen, megalázó helyzetbe kerül; szív.

beszór ⑧ tn ige Takarításhoz (sikamika-hoz) valamilyen takarítószert szór szét; takarított; ld. **sikamika**. Vö. **beszódáz**, **beultráz**; vö. még **beöntés**.

beszorul ⑧ **Szj**: *Mi van már, ~tak?: tréf* Gyorsabban jöjjenek ki a helyiségből!

betakar ts ige ⑧ Megüt, megver. **Szh**: ⑧ ⑨ ~ *lak, mint | Moszkvát a hó(esés)*; ⑧ —| *Szent Márk teret a galambszar*; ⑧ (*ritk*) —| *Ziaul Hakot a tányérsapka: tréf* Megverlek, ellátom a bajod. — **benyom, elkeni a száját, falhoz vág, fejébe húzza a stokit, felrúg, kirúgja a surcijából, lecsap, lenyom (egy sallert), leüt, lever, megfejel, megráz, nyom, szétrúg**. Vö. még **arc, bever, elnyom, fej, felborzol, felrugdos, haj, homlok, kiver, lecsap, lefejel, megkever, megüt, mellpor, pofon, ráver, rúg, száj, ütífon, ver** alatt is.

bétéesz 1. ⑧ <Különböző beszédfordulatokban:> *ritk* Nem leszek továbbszolgáló. Vö. **téesz(es)**. *Beadja a ~t: ritk* Leszerel (Ze). [**← baszok tovább szolgálni**]. **2.** ⑧ ⑨ fn *Hör* Szolgálat szabadnap helyett. || A kedvezmények megvonása mint büntetés. *Kurva anyjukat, ez már a harmadik bétéeszem ebben a hónapban!* (Fh89/91). [**← bent töltött szabadnap**; esetenkénti tréfas feloldása: **bunkó tiszték szórakozása**].

bétéká → **Hátéká**~.

betép ⑨ *Betépni! tréf* Belépni! <a vezényszó elferdített változata>.

betol ~ja a → **piros biciklit**.

beton fn **1. Szj**: *Úgy bassza/tegye! → verje oda a lábát, hogy (a ~ alatt) a giliszták agyrázkódást kapjanak! → Billeg a ~?! Szj*: *Úgy → szájon váglak, hogy matyó mintát harapsz a ~ba!* **2.** ⑧ *Hör* A repülőtéri kifutópálya. — **brötany**. || A repülőtér külső területei (a repülőgépek állóhelyei, kifutópályák stb.). *Holnap egész nap a beto-*

non fogok szopni. (Fh89/91). **Szh**: → *Kopasz, mint a taszári ~. 3.* ⑧ Hosszú szárú, vastag vattanadrág, pufajkanadrág; **tundrabugyi**. [**← betongatya, betonnadrág**].

betongatya ⑧ fn Hosszú szárú, vastag vattanadrág, pufajkanadrág; **tundrabugyi**. *Az éjszakai őrsegre nem húztam betongatyát, azt hittem, lefagy a tököm.* (Fh89/91).

betonkabát ⑧ fn Az orosz egyenruhához hasonló, nehéz filcből készült téli kabát (Hmv).

betonkeverő ⑧ fn *ritk, tréf* Olyan katoná, aki sokat **kavar** (ált.: kotnyeles).

betonnadrág ⑧ fn *ritk, tréf* Vattás téli nadrág; **tundrabugyi**.

beugat ⑧ tn ige <Elsősorban újoncnak az öregkatonákkal szembeni „tiszteletlen” megjegyzéseire mondv> Megjegyzést tesz, ellentmond; **megmagyaráz**. *Aki beugat a vén rájának, az megszopja!* (Fh89/91).

beugázik ⑧ tn ige <Elsősorban újoncnak az öregkatonákkal szembeni „tiszteletlen” megjegyzéseire mondv> Megjegyzést tesz, ellentmond; **megmagyaráz** (Fh89/91).

beugrik Szj: *Ugorjon be a → sapkája alá!*

beultráz(ik) ⑧ ⑨ tn ige Takarításhoz Ultra tisztítószert szór szét, takarított; ld. **sikamika**. — **felultráz**. Vö. **beszór**.

beutaló ⑧ fn *ritk, tréf 1.* Behívó. **2.** Fogdajegy.

bevarr ⑧ ts ige Laktanyaelhagyás megvonásával büntet, megtiltja a laktanya elhagyását; **befékez** (Sztso4).

bevásárlóközpont ⑧ fn *tréf* Lakta-nyai vegyesbolt; büfé; **kantin** (BpPeto3).

bever ts ige **1. Szj**: ⑨ *Olyat ~ek, a szemed kipereg!* Vigyázz, mert megverlek! Vö. **betakar. 2.** ⑧ *Hör* Lebélyegzi, illetve ellenőrzi az utasok útlevelét a határon való belépéskor (Fh89/91). Vö. **kiver**. — **bekezel**.

bevesz ~i a → *bréket*; ~i a → *nyeles nyalókát*. ~i az → *örtablettát*.

bevezényel ⑩ tn ige A katona feljebbvalójának olyasvalamit mond, amit tréfásan parancsként lehet értelmezni. || A tapasztalatlan katona valóban parancsol feljebbvalójának, pl. „Vigyázz!”-t, amikor még magasabb rangú katona közeledik (jóllehet ilyenkor mindig a legmagasabb rangúnak kell a parancsot kiadnia). *Nézzenek oda, még bevezényel nekem!* (BpA92/93). — **vezényel**.

bevisz ~i az → *erdőbe*.

bezakkan ⑩ tn ige Kimerülnek az idegei; **bekattan** (Eg96).

bezár ⑩ **Szh**: ~om, mint a majmot!: *ritk* <Fenyegetésképpen> Fogdába csukatom! Vö. **lesittel**.

bezizzent ⑩ ts ige *ritk* (Főleg szeszest italt) megiszik. → *Csillagvizet ~eni*. — **drinkel**, **grebbel**, **szeszkozízik**, **szűr**.

bezuhan ⑩ tn ige *ritk* Bemegy. Vö. **zuhan**.

bezupál ⑩ tn ige *ritk* Bevonul. — **angyalbőrbe bújik**.

bezsákol ⑩ tn ige **1.** Eltüntet, megszüntet. **2.** A tervtáblarajzoló — ha túl sok gépet kell rajzolni — néhányat, amit már nem bír elvinni, letöröl, nem viszi tovább. Vö. **besokall**. [← „Mint a Télapó, beteszi a zsákjába”].

biás ⑩ fn Az őrszázad katonája (Börs95/96). Vö. **bobi**. | ~ok: Őrszázad (Börs95/96). Vö. **örkutyák**. [Mert a biatorbágyi laktanyában is ők adták az őrszolgálatot].

bicikli **1.** **Szj**: *Meglátok egy női ~t, és azonnal/rögtön → izgalomba jövök*. **Szh**: → *Tolnám/dugnám, mint a lopott ~t!* **2.** ⑩ *El lehet tolni a (piros) ~t!*; ⑩ *Told el a ~t!*: *ritk* Menj odébb, menj el; hagyj békén! ⑩ *Eltolom a ~t*: *ritk* Elmegyek. ⑩ *Toljad már a ~t!*: <Felszólítás pl. sorbanálláskor> Siess, igyekezz! (Szf98). **3.** → *Piros* ~ <ki-fejezéseken is>.

biciklizik ⑩ tn ige *ritk*, *pej* Hízeleg; **pedálozik**. [← **piros bicikli**].

bicskás ⑩ mn és fn Szabolcs-Szatmár-Bereg megyéből való (katona); **tírpák**.

biémpí Ld. **béempé**.

bigfészmen ⑩ fn Nagyképű; **nagycú** (Szk00). [← ang. *big* 'nagy' + *face* 'arc' + *man* 'ember'].

bigyó ⑩ fn *tréf* Rohamsisak; **rohambili**.

bihari ~ *anakonda* ←.

bika¹ ⑩ ⑩ fn Lánctalpas (harckocsi) vontató sérült harcjárművek mentésére.

bika² ⑩ fn Újonc; **kopasz** (Szf98, Sztso4). [A székesfehérvári magyarázat szerint egyrészt azért *bika*, mert mindent *megbír*, másrészt rövidítésként értelmezve: *bevonuló ifjanc katona*].

bika³ ⑩ fn *Hőr* Sorállományú tisztelyettesek hálókörlete (ahová az újoncok csak az ott lakók külön engedélyével, pl. takarítási céllal léphettek be) (Or91).

bikás ⑩ fn (gyak. tsz.-ban) *ritk* Tüzér; **ló**.

bikatej ⑩ fn *pej*, *tréf* Cikóriából készült (híg) pótkávé; **bivalytej**.

bikázik ⑩ tn ige *ritk* Hadgyakorlaton a tábori konyha üstjét vasrúdon viszi. [← szleng *bika* 'erős'].

bikcsi ⑩ mn *ritk* Jó, remek; **penge** (Szh81/82). [← szleng *bika* 'ua.'; vö. **bikszí**].

bikken ⑩ tn ige Megy; **zissen**.

bikszí ⑩ mn *ritk* Jó, remek; **penge**. *Bak* ~: *ritk* Ua. (Er). [← szleng *bika* 'ua.'; vö. **bikcsi**].

bilder ⑩ fn *ritk* Rohamsisak; **rohambili**. [? ← **bili**].

bili ⑩ ⑩ fn **1.** Rohamsisak; **rohambili**. **Ö**: *acél*~, *mofém*~, *ólom*~, *roham*~, *vas*~. **2.** *ritk* Evőcsésze; **csajka¹**.

biliárd ⑩ fn *ritk*, *gúny* Újonc; **kopasz**.

billeg Szj: ① *Mit ~!?* Gömbölyű a talpa?!; ② *~ a beton?!:* Ne mocorogjon az alakzatban állva! **Szh:** ③ *Ne ~jen, mint szarka a dögön!:* ritk Ua. Vö. **brékel**.

biluxol ① ts ige Bámul, néz; **sasol**.

bimbi ① fn Rohamsisak; **rohambili**.

bimbó ① fn **1.** Rohamsisak; **rohambili**. [← **bimbi**]. **2.** Újonc; **kopasz** (Sztso4).

bír ① ts ige (ált. tárgy nélkül, gyak. segédigei funkcióban) Tud, képes v. hajlandó vmire. *Bíúírom!:* Tudom, képes vagyok rá (Er88). *Fel bíúírom mosni a folyosót* 'Kényszerből' felmosom a folyosót (Er88); 'Nem mosom fel a folyosót' (Er86). *Bíúírok leciccenni a zászlóaljszintre* 'Lemegek a z.-re' (Er88). *Gondolom, el bírom látni* 'Igenlő válasz bármilyen parancsra, kérésre' (Szh81–83). *Nem bírnék!;* *Nem bírnám!;* *Nem bíúírnám!* (Ze88/89); *Nem bíúírom!* (Er86); *Nem biri!* (Szh81/82): Nem, semmiképpen sem; semmi kedvem hozzá! *Nem bírnák (!) szopni!* 'A másíknak jutott kellemetlen munka láttán boszszantásként: Nem volnék hajlandó ilyesmit csinálni' (Ze87/88). *Nem bíúírunk felkelni* 'Nem kelünk fel' (Er88). *Nem biri megcsinálni* 'Nem csinálom meg' (Szh81/82). *Nem biri, csak így!;* *Nem biri másképp!* 'Válasz irigykedő megjegyzésekre' (Szh81/82).

birka → *Hadi* ~.

birtok ① ② fn *tréf* Gyakorlótér; **szöcske**².

bítier ① fn BTR–80 típusú páncélozott gépjármű; **nyuszibusz**.

bitliszfejú ① mn Hosszú hajú (Vp03). — **hippi, koncuszsa**. Vö. **bízenész, együttes, Kóbor, pipí**.

bízenész ③ **Szj:** *Mi maga, ~!?*: Túl hosszú a haja, vágassa le! Vö. **bitliszfejú**.

bivaly ① fn Hülye, ostobaságot elkövető személy; **köcsög** (Le85/86).

bivalyarcú fn ① Hülye, ostobaságot elkövető személy; **köcsög** (Le85/86).

bivalycsorda ③ **Szj:** *Berepült az ablakon egy ~:* ritk, *tréf* Az ellenőrző tiszt a körlet rendetlenségét látva feltúrja az ágyakat, kiborítja a szekrényeket. Vö. **gólya**.

bivalykodik ③ tn ige Hülye módon, ostobán csinál vmit (Le85/86).

bivalyszőke ③ mn és fn *ritk, tréf* Cigány (katona); **kokeró**.

bivalytej ③ ③ fn Cikóriából készült híg pótkávé. — **bikatej, buzikávé, négerlávíz**.

bizei ~ rettenetes ←.

bizonýtvány → *Öregségi* ~.

biztos ③ **1.** <Dicsekvő, büszkélkedő kijelentések nyomatékosítása> (Le). *Biztos öt napra megyek haza* (Le85/86). *Biztos nem ma kezdtem!* 'Értek én ehhez, ugyebár!' (Le85/86). ~ *bocs!:* <Dicsekvő, büszkélkedő kijelentések előbbinél erőteljesebb, nagyképű nyomatékosítása> (Le85/86). **2.** ~ *tápos* ←.

bizserfa ③ fn *ritk* <A szabolcsiak kigúnyolására használt — a legtöbbek által valódinak hitt — ál nyelvjárási szó> Villanyoszlop. <Leggyakrabban a következő mondatban: > *A lesmester felmászott a bizserfára* (Nk85/86). Vö. **bizsergefa, lesmester, padonpislogó**.

bizsergefa ③ fn *ritk* Villanyoszlop. <Használatáról ld. **bizserfa**.> *A padonpislogó felmászott a bizsergefára* 'A macska felmászott a villanyoszlopra' (Ma85/86).

bliccel ③ tn ige Engedély nélkül távozik a laktanyából, megszökik; **dobbant**.

blúz ③ fn *ritk* Bármiféle instrumentális zene vagy hangszerkísérettel ellátott ének. *Nyomatja a ~t:* *ritk* Zenél; zenét hallgat. [← ang. *blues*]. — **rokk**.

BMP Ld. **béempé**.

BMW Ld. **béemvé**.

boa fn *ritk* **1.** ③ *Beszélget a ~val:* *ritk* Hány, kiadja magából az ételt; **fúj**. **2.** ③

Slag, gumicső; **kígyó**. | Fali tűzoltótömlő. *Elszabadul a ~*: A tűzoltótömlővel vizet locsolnak szét a **sikamika** előkészítésekor (Ta82/83). **3.** ⑧ Hímvesző; **fasz**. Vö. **anakonda**. **4.** ⑧ Szerződéses katona; **boci** (Gyroz).

bobi fn **1.** ⑧ ⑨ *tréf* Ör; őrszolgálatot ellátó katona. [← ang. *bobby* 'londoni rendőr']. — **bagoly**, **bakter**, **bundzsi**, **ceruza**, **csingacsuk**, **éjféli bagoly**, **éjjelibátor**, **értelemőrző**, **figyelő**, **fülesbagoly**, **kopó**, **kutya**, **kuvik**, **örkarcsi**, **örkáróly**, **örkuty**, **pocsolyás**, **portás**, **pitbull**, **sasszem**, **szentinel**, **talpas (ör)**, **támlás**, **toronycsősz**, **varjú**. **2.** ⑨ *ritk* Másodidőszakos katona; **gumi** (Vp03).

bobizik ⑧ tn ige Ör áll, örködik. [← **bobi**]. — **bakterol**, **bódézik**, **figyel**, **tám-lázik**.

bobozás ⑧ fn <A kitolásnak, büntetésnek az a fajtája, amikor az (újonc) katona könyökére és térdére rohamsisakot csatolnak, majd a vizes, habos folyosón meglökik>; **gokartozás** (Sztso4).

boci ⑧ fn Szerződéses katona. [← **bociruhás**]. — **boa**, **bocimaci**, **bociruhás**, **bocis**, **csillagharcos**, **csillag(os)**, **csillagvadász**, **dzsiájdzsó**, **emzárolt/emzé baka**, **ezernapos rüszü gyalogos**, **fekete-szájpadlású**, **gyűrűsféreg**, **íkuksinovnyik**, **kisbaszdszájba**, **laza**, **obsitos**, **ólmkatona**, **óvodás**, **örömkatona**, **rambó**, **szerdzsó**, **szerdzsóleóne**, **szerdzsós**, **téesz**, **zsoldos**.

bocibulbon Ld. **bocipullman**.

bocibulman Ld. **bocipullman**.

bocigeci ⑧ fn *durva* Hivatásos katona; **keményváll-lapos** (Nyho2).

bocimaci ⑧ fn Szerződéses katona; **boci**. [← *Buci Maci*, egy gyermekújság címe és névadó figurája].

bocipullman ⑧ (ritk. *bocibulbon*, *bocibulman*) fn *tréf*, *gúny* Személyszállításhoz használt marhavagon. — **pullman**.

bociruci ⑧ 90 mintájú három-, vagy 96 mintájú négyszínnyomású gyakorlóöltözet; **bociruha**.

bociruha ⑧ fn 90 mintájú három-, vagy 96 mintájú négyszínnyomású gyakorlóöltözet. — **bociruci**, **bocitarka**, **tarka**, **tehénbunda**, **tehénruha**, **terepruci**, **terrorruha**. Vö. **angyalbőr**.

bociruhás ⑧ fn és mn **1.** Szerződéses katona; **boci**. **2.** Hivatásos katona; **keményváll-lapos**. [Gyakorlóöltözetükről, vö. **bociruha**].

bocis ⑧ fn és mn **1.** Szerződéses katona; **boci**. **2.** Hivatásos katona; **keményváll-lapos**. [← **bociruhás**].

bocitarka ⑧ fn 96 mintájú négyszínnyomású gyakorlóöltözet; **bociruha**.

bocskaisapka ⑧ fn *ritk* Gyakorlósapka, a gyakorlóöltözethez rendszeresített sapka; **ködvágó**.

bódé ⑧ fn Az alegység-ügyeletes szolgálati asztala (a folyosón); **bútor** (BpA92/93).

bodega fn **1.** ⑧ *ritk* Örbódé; **kutyaól**. **2.** ⑧ Örtorony; **torony**.

bodegás ⑧ fn és mn Hátul bódészerű felépítményes teherautó (műhelykocsi, rádióállomás). ~ *csepel*: Ilyen Csepel teherautó. (Ma84).

bódézik tn ige *ritk* **1.** ⑧ Őrségben van, az örbódében teljesít szolgálatot; **bobizik**. **2.** ⑧ ⑨ Szolgálatot ad; **belobizik**. Vö. **belbódé**.

bódiguszt ⑧ fn *tréf* Cigány katona; **kokeró** (Vp03). [← *Bódi Guszt*, a roma Fekete Szemek együttes énekese].

bogrács ⑧ ⑨ fn *ritk*, *tréf* Rohamsisak; **rohambili**. Vö. **fazék**.

bogyó ⑧ fn Rohamsisak; **rohambili** (Sztso4).

bohóc fn **1.** **Szj**: → *Öreg vagyok én már ~nak!* ⑧ *Köpjé ki/Nyelje le a bohócot!*: Ne nevéssen! Vö. **vigyorog**. **2.** ⑧ *(Ki)poli-*

rozsa/fényesíti a ~ot: Önkielégítést végez; **zsibizik.** 3. ⑧ *gúny* <Összetételek utótagjaként 'vmivel foglalkozó katona' jelentésben>. **Ö:** madzag~, zsinór(os)~. 4. ⑧ *ritk, tréf* Kézi adó-vevő rádió; **bohócrádió.**

bohóckodik ⑧ tn ige *ritk, pej* Gyakorlaton vesz részt. Vö. **nyuláskodik.**

bohócpolírozás ⑨ fn Önkielégítés; marokmarcsa.

bohócrádió ⑧ fn *ritk, tréf* Kézi adó-vevő rádió. — **bohóc, retikül, szokol.**

bohócuha ⑨ fn Kimenőöltözet; kimenő (Szfv98).

bojler ⑧ fn Nagy testű, kövér katona (Ma84).

bokacsatos ⑨ ~ *bakalajos: Hőr, tréf* Frissen bevonult határőr; **újonc** (Or91).

bokáncs ⑨ fn Bakancs; **surránó** (Szts 04). [\leftarrow *boka* \times *bogáncs* \times *bakancs*].

bokor ⑧ **Szj:** *Egy ~, egy árok, hopp!; R: Egy ~, egy árok; jaj, anyám, nem látok!; ritk, gúny* <Lövészeket jellemezni és bosszantani akaró kifejezések>. Vö. **bokorugró.**

bokorarcú ⑨ mn és fn *ritk, tréf* Borostás arcú (katona). — **bundásszájú, csibakka, kefeképű, smirgli, sündisznó.** Ld. még **borotva, Castro, (fog)kefe, hal, harc-kocsiakadály, kefeképű, kinéz, kombájn, lefogy, macskakaki, macskaszar, pina, pofa, sündisznó, szőr(ös)** alatt.

bokorjárőr ⑧ fn *ritk, tréf, Hőr* Éjszakai járőr a zöldhatáron.

bokorugró fn *tréf, gúny* 1. ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ Lövészkatona; **nyúl.** Vö. **bokor** alatt. 2. ⑨ *ritk* Felderítő; **gyík**².

boksz ⑧ ⑨ *Hőr* fn Legénységi hálókörlet; **putri** (Fh89/91). *Ébresztő az álmománynak, szakadjunk ki a bokszokból!* (Fh89/91).

bokszi ⑧ fn és mn Cigány; **kokeró.**

bokszos ⑧ ⑨ fn és mn Cigány; **kokeró.** ⑨ ~ *magyar:* Ua. (Kfh92/93).

bolhás ⑧ fn *ritk, Hőr* 1. Kutyakiképző. 2. Kutya járőr.

bólint ⑧ tn ige *ritk, Rep* <A repülőgép> lezuhan.

bólogató ⑨ fn A magasságmérő radar kezelője (Db03). [A magasságmérő radar tükre vertikális mozgású, működésekor olyan, mintha bólogatna].

bolond Szj: → *Öreg vagyok én már ~nak! Szh: Annyi → napod van, mint ~nak az intézetben/zárkában.*

bolondokháza ⑨ fn *ritk, gúny* Parancsnoki épület; **fehérház.**

boniemes ~ *táska* ←.

bor ⑧ **Szj:** *Elment ~ért: tréf* <Feleletként, ha valakit keresnek:> Nem tudni, hová távozott. *Elment Homokkomáromba borért 'Ua.'* (Nk85/86).

boricilin ⑨ fn *tréf* Bor (Ju03). Vö. **söricilin.** [\leftarrow *bor* (ami „gyógyszer”) \times *penicillin*].

borít ⑧ tn ige Kiszökik a laktanyából; **dobbant.**

borjú ⑤ ⑥ fn *ritk, tréf* Hátizsák; **málhagyík.**

bornyú ⑤ ⑥ fn Hátizsák; **málhagyík.**

bornyúfejú ⑨ fn Újonc; **kopasz** (Bp Peto3).

borotva ⑧ *Fogdára küldte a ~t: ritk, tréf* Nem borotválkozott, borostás; vö. **bokorarcú. Szj:** *Máskor hajoljon közelebb a ~hoz!; (ritk) Álljon egy lépéssel közelebb a ~hoz!; (ritk) Betörő járt a körletben, és ellopta X. Y. ~ját!; Ua.*

borraivaló ⑨ fn *ritk* Illetmény; **zsold** (Vp03).

Borsodi R: *Legjobb → sör a ~, attól megy a harckocsi. Ha elfogy a ~, eladjuk a harckocsit, veszünk rajta ~t!*

borsóföld ⑨ fn *gúny* Olyan pályagép, amelyről nem **ugrott le** még egy **cso-mó**² sem (azaz a tulajdonosának még sok

ideje van hátra a leszerelésig); **göröcskötél** (BpA92/93) Vö. **kábeldob**.

borz Szh: → *Szív, mint a torkos* ~.

bot → *Öregségi* ~. **Szh:** → *Véged van, mint a ~nak!*

botkormány ® fn *ritk, tréf* A tábori latrina kapaszkodója.

botkormányos ® ~ *vécé: ritk, tréf* Tábori latrina; **gravitációs budi**.

botos ® *Hör* Téli őrségben használt, a csizmára ráhúzható, fatalpú halinacsizma.

botrafagyott ® fn Jégkrém (Ha90).

bozótpatkány ® fn Felderítő; **gyík**².

bömbölő ® fn Rohamsisak; **roham-bili** (Szkoo).

bőr¹ ® ~ *alatt hozza/viszi be a szeszt: ritk* Részegen tér vissza a laktanyába. **Szj:** ® ® *Húzzon ~t a fogára!:* *tréf* Ne vigyorgjon! ® *Húzzon ~t a fogára, mert ha én húzok, azt fitymának fogják hívni!* Ua. Vö. **vigyorog**.

bőr² ® fn *ritk* Női tiszt. [← szleng *bőr* 'nő, lány'].

bőryanu ® fn *ritk, tréf* 1. Önkielégítés. 2. A kéz önkielégítéskor. **Marokmarcsa**.

bőrfejű ® ® fn és mn *ritk, gúny* Újonc, első időszakos katona; **kopasz**.

börgulyás ® Babgulyás, amiben csülökről lefőtt (szőrös) bőr is található (Börs67).

bőrmester ® ® fn *ritk, gúny* Őrmester; **örmi**.

bőrnagy ® fn *tréf* Őrnagy; **szarnagy**.

bőrnakú ® ® fn és mn *ritk, gúny* Újonc; **kopasz**.

bőrszisz ® fn Férfi nemi szerv; **fasz** (Or95).

börtön fn 1. **Szh:** → *Kevés, mint ~ben a vészkijárat*. 2. ® Laktanya; **hotel** (Szkoo).

bözsi ® fn *ritk, tréf* Mozgókonyha; **gulyásagyú** (Er86, 88). ~, az ezred kur-

vája: ritk, tréf Ua. (ti. mindenki szereti) (Er86, 88).

brácsás ® mn és fn Konyhaszolgálatos (katona); **csellós** (Vp03). [← **csellós**].

bráner fn 1. ® ® Hímvesző; **fasz**. ® *Elkapja/megszívja a ~t:* Bosszúság éri; pórul jár, megjárja; kellemetlen, megalázó helyzetbe kerül; **megszív(ja)**. 2. ® *ritk* Bosszúság; kellemetlen, megalázó helyzet; ennek elviselése; **szívás**. 3. Kitolás; **szívatas**.

bránerezés ® fn *ritk* 1. Bosszúság; kellemetlen, megalázó helyzet; ennek elviselése; **szívás**. 2. Kitolás; **szívatas**.

brazil ® fn és mn Cigány; **kokeró**. ~ *egység:* A szinte kizárólag cigányokból álló harcokcsizó zászlóalj (Nk90/91).

brék¹ ® fn Hímvesző; **fasz**. *Beveszi a ~et: ritk* Bosszúság éri; pórul jár, megjárja; kellemetlen, megalázó helyzetbe kerül; **megszív(ja)**.

brék² ® fn *ritk, tréf* Békaügetés; **brekk**. [← ang. *break* × **brekk**].

brékel ® tn ige 1. <Többnyire alakzatban> mocorog, mozgolódik. 2. *ritk, tréf* Nem alakiasan mozog. — **diszkózik**¹, **dzsaszol**, **dzsesszel**, **dzsettel**, **kolbászol**, **macizik**, **szambázik**. Ld. még áll, billeg, buszkerék, forgolódik, forgópisztoly, Grease, ipari kamera, korzó, Pepsi-sziget, periszkóp, táncol, Travolta-képző. 3. *ritk* Kiszökik a laktanyából; **dobbant**. Ik: el~.

brekk ® fn *ritk, tréf* Békaügetés. — **brék**². **Szj:** ~*be le!:* *ritk* Guggolásba le!

brekkel ® tn ige *ritk* Békaügetésben ugrál. [← **brekk**].

brezsnyevsapka ® fn Téli gyakorlósapka; **usánka**.

brihi ® ® fn *ritk* Pihenés, lustálkodás; **pihi**. [← **pihi**].

briós → *Teker egy ~t*.

broáf ® mn és fn Ellenszenves (katona); **geci** (Szkoo).

brolesz ⑧ fn *ritk* Hím vessző; **fasz.** [? ← *browling* 'browling'; **bráner**].

broki ⑧ fn Hím vessző; **fasz.** [? ← *browling*; **bráner**].

brómoshipós ⑨ fn *gúny* Tea; **lólé** (Gyroz).

brömbi ⑨ fn BMP–I gyalogsági harcjármű; **nyuszibusz**.

brötany ⑧ fn *ritk*, *Hór* A repülőtér kifutópályája; **beton.** [← *Bretagne* × **beton**; szójáték].

brummogás Szh: → *Kevés (vagy), mint Maci/Mackó sajtban a ~.*

BTK Ld. bétéká.

BTSZ Ld. bétéesz.

bubi ⑨ fn *ritk* Rohamsisak; **rohambili.** [← **bukóbili** × *bubi*, kártyalap].

buborgás ⑨ fn Hadgyakorlat; **gyak-szi**¹ (Sztso4).

buckalakó ⑨ fn Lövész; **nyúl** (Dbo2).

Buddha Szh: *Többet* → *ül, mint ~.*

budi → *Robbantott ~. Gravitációs ~/véce:* **a)** ⑧ *ritk*, *tréf* Tábori latrina. **b)** ⑨ Műanyag mobilvéce. ⑧ *Kapaszkodó rendszerű ~:* *ritk*, *tréf* Tábori latrina. — **bot-kormányos véce, sorozatlövő.**

budibogar ⑧ fn *ritk*, *pej*, *gúny* Vécét takarító katona.

buff fn (Nagy hangú, nagy kaliberű tűzfegyver:) **1.** ⑥ ⑧ ⑨ Löveg, ágyú; tarack. || ⑧ *ritk* 152 mm-es löveg (Ma87/88). *Legelteti a ~okat:* *ritk* Telephelyügyletben van. **Ö:** öcsi~. — **csúzlí**¹, **kerekespuska.** **2.** ⑧ Aknavető; **bukta**². **3.** ⑧ *ritk* Kézi páncéltörőrakéta-vető fegyver; **erpégé.** **4.** ⑧ *ritk* Harckocsi; **háká.**

buffcsősz ⑧ fn *ritk*, *tréf* Telephelyügyletes.

buffkalap ⑧ fn *ritk* Rohamsisak; **rohambili.**

buffogó ⑨ fn Tüzér, ágyútarackos katona; **ló.**

buffos ⑧ ⑨ fn Tüzér; aknavető; ágyútarackos katona; **ló.** (A marcali laktanyában, ahol sok (előfelvételi) tüzér volt, a *buffos*, *kezelő*, *tüzér* kifejezéseket sértésként is használták.) [← **buff**].

bufter ⑨ fn Tüzér, ágyútarackos katona; **ló.**

bugázik ⑨ ts ige **1.** Lop (Dbo3); **benyel. 2.** Titokban csinál valamit (Eg96).

bugi ⑧ **I.** mn *ritk* Jó, remek; **penge** (Er). **II.** fn *ritk* <Szóösszetételek utótagjaként> Vmilyen szolgálat. *Telephely~:* Tárolóhelyiség-ügyelet; telephelyi őrszolgálat (Er). **Ö:** **cselló~**, **konyha~**, **őrség~**, **ultra~.** (Er).

bugis ⑧ mn *ritk* Kiváló, remek; **penge.**

búgócsiga → *Öreg mélytengeri iszapszívó ~.*

buhan Ik: **elbuhan**, **megbuhan.**

bukó ⑧ ⑨ fn Rohamsisak; **rohambili.** [← *bukósisak*].

bukóbili ⑨ fn Rohamsisak; **rohambili** (Szkoo).

bukósisak ⑧ ⑨ fn Rohamsisak; **rohambili.**

bukott ⑧ ⑨ mn-i in Lelepleződött, <emiatt esetleg> leváltott. ~ **őrség:** Az ellenőrzés során kiderült hiányosságok miatt megfenyített őrség. ~ **postás, tizedes:** Kisebb-nagyobb szabálytalanságok miatt leváltott postás, lefokozott tizedes. [← szleng *lebukik* 'lelepleződik'].

bukováré Ld. **bukovári.**

bukovári ⑧ (*ritk. bukováré*) fn *ritk*, *tréf* Lelepleződés, lebukás; **bukta**¹.

bukta¹ ⑧ fn Lebukás, vmilyen szabálytalanság, lazaság, hiányosság lelepleződése. *Bukta van!* 'Lebukás történt!' (Nk85/86) [← szleng *lebukik* 'lelepleződik']. — **bukováré**, **bukovári**, **buktautca**, **serc.**

bukta² ⑧ fn 1. Aknavető. **Ö:** kis~, nagy~, öcsi~. — **buff**, kályhacső, ma-kett. 2. *ritk* Az aknavető lövedéke; malac.

buktafon ⑧ fn *ritk*, *tréf* Belső telefon, orifon; obifon. [← **bukta**¹].

buktajani ⑧ fn *ritk*, *gúny* Aknavető katona, az aknavető kezelője; **ló**.

buktás ⑧ fn Aknavető, az aknavető kezelője; **ló**. **Ö:** kis~, nagy~, öcsi~.

buktautca ⑧ fn (nem ragozható) *ritk*, *tréf* Lelepleződés, lebukás; **bukta**¹.

buktázik ⑧ tn ige *ritk* Lebukik; szabálytalanság, hiányosság kiderül. [← **bukta**¹].

bula ⑧ ⑨ fn Női nemi szerv. — **ásó-nyom**, **fasztarisznya**, **kagyló**, **tépőzárás**.

bulafon¹ ⑧ fn 1. Kézi páncéltörőgránát-vető fegyver; **erpégé**. 2. *ritk* Hímveszsző; **fasz**. *Megszívtuk a nagy harci bulafont* 'Alaposan megjártuk, kitoltak velünk' (Nk84/85). [2. ← 1. ← **bula** 'női nemi szerv' ← **buff**?].

bulafon² ⑧ fn *ritk*, *tréf* Telefon. [← **bulafon**¹; **buktafon**, **orifon**, *telefon*]. — **bakelit**, **bell**, **tébéká**, **tyúkbeles**². Vö. **üttifon**.

bulafonos ⑧ fn A páncéltörőgránát-vető fegyver kezelője, az ilyen fegyverrel felszerelt lövészkatona.

buldózer fn 1. ⑧ *Motoros* ~, ⑦ *nyeles* ~: *ritk*, *tréf* Gyalogsági ásó; **gyalásó**. **Ö:** nyúl~, **nyuszi**~, **serte**~. 2. ⑥ Mások rovasára előnyt szerző katona; **pedálgép**.

buli ⑧ fn *ritk* <Összetételek utótagjaként> Gyakorlat. **Ö:** **bakony**~**balhé**; **egyes**~.

bummbili ⑧ fn Rohamsisak; **roham-bili** (Kisk).

bummos ⑧ fn és mn (gyak. tsz.-ban) *ritk*, *gúny* Tüzér; **ló**.

bunda Szj: → *Még össze sem söpörték a ~ját*.

bundás fn 1. ~ *mikrofon* ←. 2. ⑤ ⑥ (Frissen bevonult) újonc katona; **kopasz**.

bundásszájú ⑧ mn és fn Borostás arcú (katona); **bokorarcú** (Szabszo3).

bundzsi fn 1. ⑧ *ritk* Őr, az őrtoronyban szolgálatot ellátó katona; **bobi**. 2. ⑧ Őrség, őrszolgálat (Sztk97); **őrségbugi**. [? ← **bungi**].

bungi ⑧ fn *ritk* 1. Búvóhely, ahová a katona ált. vmilyen munka elől elbújik (Szh81/82). 2. A búvóhelyen való pihenés; **sunnyogás** (Szh 81/82). Vö. **pihi**. 3. Az örök pihenőhelye, őrszoba. **Ö:** **heppa**~. 4. Olyan beosztás, ahol nem kell dolgozni (Le85/86). [← **bungalló**].

bungis ⑧ 1. mn és fn A munka alól kibújó, a feladatot el nem végző; a feladatok kiosztásakor, elvégzésekor eltűnő (katona); **sumák**. 2. mn Könnyű, semmilyen teherrel nem járó. *Nagyon bungis állása van* (Le).

bungizik ⑧ tn ige 1. Elbújva pihen; vö. **pihizik**. 2. Kibújik a munka alól, nem csinálja meg; a feladat kiosztásakor, végrehajtásakor nincs jelen, elbújik; **sunnyog** (Le). **Ik:** **ki**~ [← **bungi**].

bunkerszar → *Szörös, mint a háromna-pos* ~. *Úgy néz ki* ~, *mint a kéthetes* ~.

bunkó ⑧ fn Nem robbanófejes lőtéri **erpégé**gránát. — **öcsi**.

bunkóalak ⑧ fn *ritk*, *tréf* Bukóalak <egyfajta lőtéri cél>. [Szójáték].

bunkóképző ⑧ fn *pej* 1. Hivatásos tiszt- v. tiszthelyettesképző intézet. — **győ-kéreképző**, **majomképző**. 2. Tisztesképző iskola; **gladiátorképző**.

busz ⑧ **Szh:** *Olyanok, mint a nyolcas* ~: *mindig visszatérnek!*: <A tartalékos katonákat gúnyoló mondás> (Gyro2).

buszkerék Szj: ⑧ *Mi maga, ~?!*: *ritk* Ne forgolódjon! Vö. **brékel**. **Szh:** ⑧ *Forog, mint a ~*: <Alakzatban> mocomog, forgolódik; **brékel**.

buszmegeálló fn *tréf* 1. ⑧ Alakulótéri dísztribün. — **buszváró**. 2. ⑨ Őrbódé; **kutyaoíl** (Db02).

buszváró ⑧ fn *ritk*, *tréf* Alakulótéri dísztribün; **buszmegeálló**.

buta Szh: ⑧ *Olyan ~, hogy az IQ-ja nem éri el a szobahőmérsékletet*: Nagyon buta (Ce83/84). Vö. **köcsög**. R: *Igen/legyen ~, nagyon/legyen erős: ebből lesz az → aknavetés!*

bútor fn 1. ⑧ ⑨ Az alegység-ügyeletes szolgálati asztala (a folyosón). ⑧ *Mekeg a ~nál*: *ritk* Alegység-ügyeletesi szolgálatban van; **belobizik**. Szj: ⑧ *~t szíjra!*: *ritk*, *tréf* Azonnal menj a szolgálati asztalhoz! (Az ügyeletesnek címzett elferdített parancs [*← Fegyvert szíjra!*], ha (szabálytalanul) éppen nem az asztalnál tartózkodik). ⑧ *Ragadj a ~hoz!*: *ritk*, *tréf* Ua.; menj a szolgálati asztalhoz, és maradj ott! ⑨ *Té csak tapadj a ~hoz!*: (Alegység-ügyeletesnek vagy helyettesének mondva:) Maradj a szolgálati helyeden! (Szfv98). — **bódé**, **deszka**, **úasztal**. 2. ⑧ *ritk* Alegység-ügyeletes; **belgeci**.

bútoros ⑧ fn *ritk* Alegység-ügyeletes; **belgeci**. [*← bútor*].

bútorórség ⑧ fn Alegység-ügyeleti szolgálat; **belszolgálat** (Szfv98). [Vö. **bútor**].

butt ⑧ (állítmányként v. az állítmány ragozhatatlan részeként, mn-i v. fn-i állítmányhoz némileg hasonló szerepben) *Butt!*: *ritk* Kész! Vége van! Annak már be-fellegzett! (Szh81/82). *Annak már butt!*: Annak már befellegzett! (Szh81/82). [*← kaput/kaputt* 'odavan, tönkrement, vége'] — **gatter**.

búzavirág ⑧ ⑨ fn *ritk* Rangjelző csil-lag a váll-lapon; **krumplivirág**.

buzi ⑧ fn *ritk*, *tréf* Hálóing; **buzipendely**.

buzikáv ⑧ fn *ritk*, *pej* Káv, melybe tej helyett vizet tettek; **bivalytej**.

buzilámpa ⑧ fn *ritk* Riadólámpa; **rics-lámpa**.

buzipendely ⑧ fn *ritk*, *Hör* Hálóing. — **buzi**.

buzivíz ⑧ ⑨ fn *pej* Alkohol nem tartalmazó v. rossz minőségű ital (ált. üdítő-ital, *ritk*. tea). — **csatos bambi**, **dühítő**, **honvédfroc**, **hülyítő**, **lónyál**, **négerve-rejték**, **vizesszóda**.

buzisúr ⑧ fn *ritk*, *tréf* 1. Osztályso-rakozó (DbK). Vö. **dizsi**. 2. Zuhanyzás az ezredfürdőben (Ze).

büdös 1. Szh: ⑧ (*ritk*) *~ vagy, mint a puma* (Szh82/83). 2. *~ kopasz* *←*. *~ hócsin* *←*.

büdöske ⑧ fn és mn Cigány; **kokeró** (Db02).

büdöslábú *~ kuplunggyilkos*.

büdöstalpú ⑧ fn és mn *ritk*, *pej* Újonc; **kopasz**.

bűnöző ⑧ fn *ritk* Megfenyített, fog-dabüntetését töltő (vagy letöltött) katona; **fogszis** (Vp03).

büntetés ⑧ fn *pej* Étkezés (reggeli, ebéd, vacsora); **tápolás**.

büntetés-végrehajtás ⑧ fn Lakta-nyai fogda; **fogszi** (Szk00).

bünti ⑧ fn Fenyítés, laktanyafogság; **helybetopi** (Szt04).

bürrög ⑧ Szj: *Bürrögjön!*: *ritk* (Utasi-tás a tiltás ellenére motoros fókával felmo-só katonának:) Berregjen!

büti ⑧ fn *ritk*, *Hör* Bázis-ügyeletes tiszt. [Hiv. *röv.*; vö. **üti**].

büvöskocka Szh: *Annyi* → *napja van, mint ~n a variációk*.

bűzbogár ⑧ fn Ritkán tisztálkodó ka-tona (Db02).

bűzmanó ⑧ fn Vegyvédelmi katona; **vévés** (Db02).

C

CA ⑧ *ritk, tréf* (A szovjet katonák válllapján látható rövidítés [← *Советская Армия* (tkp. Szovjet Hadsereg)], melynek jelentése a tréfás magyarázat szerint:)
1. Kemping Afganisztán. **2.** *CA — MN:* (Ua. a Magyar Néphadsereg nevének rövidítésével együtt:). Cél Amerika! — Menjetekek nélkülünk! (Szk88/89).

cakci ⑧ fn *ritk, tréf* Szakaszezető; szakszi.

Camping Szh: → *Kevés, mint ~ sajtban a sátorrúd/sátorvas.*

cápa ⑧ fn *ritk 1.* → *Öreg ~.* **2.** Rakétás (DbK).

cápa fog ⑧ fn *ritk* A bakancs talprészének szegélyén (elsősorban az orránál) levő rovátkák.

cápa fogas ⑧ mn ~ *a surranó:* A bakancs talprészének recés szegélye az ott lévő szennyeződés miatt csíkosnak látszik. Vö. **megharap** alatt.

Castro ⑧ **1.** *Mi az? Indul a Fidel Castro-választáson?: tréf* (Figyelmeztetés, hogy máskor alaposabban borotválkozzon meg, borostás). Vö. **bokorarcú.** **2.** (Köznévként:) ld. **kasztró.**

Ceaușescu Ld. Csauceseszku.

cefi ⑧ fn *ritk* Szeszes ital; **szeszkó.** [← *cefre*].

cefre ⑧ ⑨ fn Bármilyen szeszes ital; **szeszkó.**

cejka ⑨ fn Írnok; **tinta** (Szk00). [← *cerka*].

cél Szj: ⑧ ~ *a varjú alsó széle közepe!:* *ritk* (A lögyakorlaton használt célmeghatározás tréfás megváltoztatása, a lőtereken ugyanis sok a varjú). ⑧ *Hasra! Fekve tölts! ~ a fekvő nőalak alsó széle közepe!:* *ritk* (Ua., a löparancs teljesebb alakjának erotikus asszociációk alapján történt elváltoztatásával). ⑦ ~ *a kátrányos mellalak alsó széle közepe!:* (Vizelés megkezdésekor mondott kifejezés:) Hát akkor pisiljünk! (Hmv70/71). Vö. **vizelés.** [Ti. a vécében nem piszoárok voltak, hanem egy kátrányos falfelület, az alján elfolyóval].

cella ⑨ fn **1.** *pej* Hálóterem, körlet; **putri.** **2.** Laktanyai fogda; **fogszi** (Szk00).

cellövölde ⑨ fn *tréf* Lökiképzés; **lökik.**

célszerű ⑧ **K:** *Se nem ~, se nem praktikus, ellenben roppant katonás:* (Értelmetlen feladatra, utasításra mondták).

cénápolyi ⑧ fn **1.** C-vitaminos/citromos (?) nápolyi. **2.** *pej* „C” kategóriával besorozott, ezért bizonyos feladatok végrehajtása alól felmentett katona; vö. **katégoriás.** [2. ← szójáték: **1.** ← hiv. rövid. az étlapokon].

centi fn **1.** ⑦ ⑧ ⑨ (Ált. közönséges 150 centiméteres mérőszalagból, szabócentiméterből benzinbe áztatással (színezéssel) készített, a benzintől feltekert alakban megmerevedett, tartóra szerelt) katonacenti (ami az öregkatonák leszerelésig hátralevő 150 napjának visszaszámlálására szolgál, minden nap levágva belőle a meghatározott időpontban egy centiméternyit.

Egyben az „öregség” szimbólumaként és tárgyi jelzéseként is funkcionál.) Vö. **colostok, kopaszkábító kézi → készülék, legyező, ostor.** ⑧ *Táposfűszaggató ~:* ritk Fűrészfogszerűen kiképzett végű fémcenti, ami alaposan megcsípte a fület, bár általában csak fenyegetésre szolgált a másfél évig szolgáló katonák részéről. (A **centivel** kapcsolatos szokások, szertartások és műveletek részletes leírását ld. KSzil. 23–31). ⑧ *(Em)zárolt ~:* Már elkészített, de még nem használt, gumigyűrűvel összefogott katonacenti. ⑧ *Robban a ~/százötven:* (Elérkezett a leszerelésig hátralevő százötvenedik nap, amikor) levágják az első centidarabot, megkezdődik (ált. ünnepélyes szertartás közepette) a **centi** vágása. (Ha mód van rá (erre a célra gyak. rejtegetnek a katonák füstbombát, petárdát, sőt trotilt is), valóban robbantanak is; vagy ha ekkor tájt lövészet van, puskából, ágyúból stb. lövik ki a százötvenedik centidarabot. Esetleg hasonló ünnepély kísérheti a századik és ötvenedik centidarab levágását is:) ⑧ *Robban a száz/ötven.* ⑧ ⑨ *Berázza/(ritk) bemutatja a ~t:* (Esetleg tárgy nélkül is:) A **centit** hivalkodóan, tüntetően megrázza, vkinek az orra alá dugja, megmutatja (ált. azért, hogy a leszerelésig hátralevő kevés napjával dicsekedjen, ezzel másokat bosszantson; ill. mások hasonló szándékú cselekedetére válaszoljon). Vö. *Előveszem a centit, és lekopik, mint a picca!* '(A parancs, kérés teljesítésének megtagadását az öregkatonák a **centi** megmutatásával jelzi a (nála később bevonult) társának)' (DbK88). ⑧ *Játszik a ~vel;* ⑧ *rázza a ~t:* A feltekert állapotban megmerevedett **centit** megrázza, hogy az le s fel ugráljon. (Ekkor szokás megkérdezni: ⑧ *Hanyas a menet-ütem?: ritk* Hány nap van még hátra? Vö. még: *az → idők szava.*) ⑧ *Kiélésíti a ~t:* A **centi** vágása után a következő napi darabot mindkét oldalról háromszög alakban

kicsit bevágja. [A szóhasználat az aknák, kézigránatok működésére utal. Ugyanígy: ⑧ *robban a ~.*] **Szj:** ⑧ *(Vigyázz! Még) megéget (a ~)!*; ⑧ *Megégeti a kezét/kezed!:* ('Tréfás „figyelmeztető” felkiáltás, ha a **centi** illetéktelen kezekbe (különösen újoncra) jut). ⑧ *A ~ az égig ér;* ⑧ *A ~ a klubszinttől a földig ér;* ⑧ *A ~ je körbe éri az alakulóteret;* ⑧ *Elhúzza a ~ a kezem;* ⑧ *Ezzel a ~vel még egy mamutot agyon lehet ütni;* ⑧ *Kirántja a ~ a sorból;* ⑧ *Még sárkányt lehet eregetni a ~jével;* ⑧ *Azzal a ~vel egy ügyetlenebb indián még hat cowboyt fog;* ⑧ *A ~d vége Vlagyivosztojk alatt csattog:* ritk (Ált. a mondatba beépült alakban első és másodidőszakos katonák bosszantására, esetleg öregkatonáknak ugratásból mondvá:) Újonc vagy! Soká fogsz még leszerelni! [Ti. a **centi**, mely a hátralevő napokat mutatja (első, másodidőszakosoknak nincs is), még nagyon hosszú, ill. vastag, nehéz. Vö. **dakkerék, kábeldob, malomkerék.**] ⑧ *Még el sem ültették azt a fát, amiből a ~d készül:* (Újoncnak mondvá:) ritk Nagyon soká fogsz leszerelni! **Szh:** ⑧ *A ~d olyan vastag, mint a KRAZ-kerék:* ritk Ua. **R:** ⑧ *Kopasz rüszü, nézz az égre, | messzi még a ~d vége!;* ⑧ — | *égig ér a ~d vége!;* ⑧ *Kopasz rüszü, nézz az égre, égig ér a ~d vége: azon számláld ezer napod, csőszájfékbe verd a faszod!;* ⑧ *~n inkább mérd a faszod, rövidebb, mint ezer napod!;* ⑧ ⑧ *Elmegyek, hogy öreg lehess, kis/hogy kezdedbe ~t vehess (azon számláld ezer napod, vaságyadon verd a faszod)!:* tréf (Az öregkatonák másodidőszakosokat bosszantó rigmusa, (ritk. énekelve)). [Ti. a másodidőszakos katonák **centiviselésre** csak az öregkatonák leszerelése után, vagy az ez előtti ötvenedik naptól jogosultak. A rigmus szövege egy régi sláger szövegéből származik: „Elmegyek, hogy boldog lehess...”.] ⑧ *Beléd estem, mint ló a gödörbe, ~t is foghatsz, de csak jövőre!:* Ua. (Ha88/89). ⑧ ⑧ *~m, ~m, mondd meg*

nékem, | ki lesz itt a jövő télen/héten? — Kis gazdám, te nem lehetsz, én elfogyok, te elmehetsz! (Konkrét szituációra alkalmazott változatai is ismertek:) ⑧ — *| ki marad itt e vidéken?;* ⑧ — *| ki marad bent a jövő héten?;* (Részben az újoncok bosszantására:) ⑧ *Kis ~m, mondd meg nékem, hány kopasz van e vidéken? — Te, kis gazdám, nem lehetsz: én elfogyok, s te elmehetsz!* (DbK88). → *Kopaszokat égeti a ~, nem szeretnék újra kopasz lenni!* **Ő:** tápos~. — **cenya, cenyó, műszer, újonckábító.** **2.** ⑧ *ritk, tréf* Vécé-papír. — **kábeldob, kopaszcenti, lyuk-szalag.**

centifa ⑧ fn *ritk* Faléc, melyre az öregkatonák az utolsó ötven nap centijét ráragasztják; **ostor.**

centis ~ *baka* ←.

centitartó ⑧ fn <A leggyakrabban kézigránát biztosító szegéből reszelt vagy rézből esztergált (kézigránát alakú) fém-szerkezet, melyre a **centi** csavarják. *Olyan kopasz ← vagy, hogy a ~d rezének bányáját még föl se fedezték!*

centitemetés ⑧ fn A **centi** levágott darabjának nagy ceremóniával (siratónótával, gyertyával, vegyvédelmi öltözetben) az újoncok által történő eltemetése (leggyakrabban a nevezetes 150., 100. és 50. centidarabé).

centivágás ⑧ ⑨ fn Az adott napot jelképező **centidarab** meghatározott időpontban (ld. KSzil. 28–29) történő levágása.

centizik ⑧ ⑨ tn ige *ritk* Az adott napot jelképező **centidarabot** levágja.

cenya ⑧ fn *ritk* Katonacenti; **centi.**

cenyó ⑧ ⑨ fn *ritk* Katonacenti; **centi.**

cerka fn **1.** ⑧ *ritk, tréf* Hímvesző; **fasz.** **2.** ⑧ Fából készült (hatszögletű, hegyes tetejű) csúcsos őrbódé; **kutyaól.** **3.** ⑧ Órtorony; **torony.** **4.** ⑧ Írnok; **tinta.** **5.** ⑧ Laktanyai fogda; **fogszi** (BpPeto3). [← **ceruza**].

cerkabajnok ⑨ fn *tréf* Írnok; **tinta.**

cerkahegyezés ⑨ fn Önkielégítés; **marokmarcsa** (Kapo3). [Vö. **cerka 1.**]

cerkás ⑨ fn **1.** Kapus szolgálatot adó katona; **portás** (Szts04). [← **cerka 2.**] **2.** *tréf* Írnok; **tinta.**

cerkaszolgalat ⑨ fn **1.** Őrszolgalat; **őrségbugi.** **2.** *ritk* Telephelyszolgálat (BpPeto2). [← **cerka 2.**]

cérna → *Műszaki ~.*

ceruza fn **1.** ⑧ ⑨ *ritk* Hatszög alakú őrbódé; **kutyaól.** **2.** ⑨ Órtorony; **torony** (Szk00). **3.** ⑨ Az őrbódében szolgálatot tevő katona; **bobi** (Szk97/98). **4.** ⑧ ⑨ *ritk* Írnok; **tinta.**

cet → *Öreg ~; → vén ~.*

cétea ⑧ ⑨ fn Citromos tea. [Hiv. rövid; az étlap kiírásából. A tréfás magyarázat szerint 'cementes' vagy 'cukros tea' lehet a rövidítés jelentése.] **Szj:** ⑧ *Megfordul még a ~dban a tengeralattjáró* (ti. olyan sokat kell még katonaként meginnod): *ritk, tréf* Soká fogsz te még leszerelni, újonc vagy még! ⑧ *A leszerelésig még annyi ~t fogsz meginni, amennyi a toronyba fér!*: Ua. (Nk84/85). Vö. még **leszerelés, tea** alatt.

cévitamin Ld. **C-vitamin.**

Challenger Szj: → *Öreg ember nem ~ (egész nap az ágyban lebzsel).*

Chicago Ld. **csikágó.**

cicanadrág ⑨ *tréf* fn Gyakorlónadrág. Vö. **gyakszi**².

cicc ⑧ isz *Cicc!*: *ritk* Mozgás! Indulás!; **zizz**¹. [← **ciccen**].

ciccen ⑧ tn ige *ritk* <Ált. igekötős alakban:> Megy, mozog; **zizzen.** **Ik:** **ki~.**

cicereg ⑧ tn ige *ritk* <Ált. igekötős alakban:> Lassan, komótosan megy, mozog; **zizzen** (Er). **Ik:** **ki~.**

cici ⑧ ~re vesz vkit: *ritk* Kellemetlenkedik neki, ellátja a baját; kellemetlen,

megalázó helyzetbe juttatja; kitol vele; **megszívat(ja)**. Vö. **hosszúcici**.

cidribili ⑧ fn *ritk* Rohamsisak; **rohambili**. Vö. **majrékalap**, **rinyasisak**.

cigi Szj: ⑧ ~ *elnyom, füst elcsavar! tréf* Cigarettaást abbahagyni! Vö. **csikk**. ⑧ *Szívjátok el a ~t, nekem már nincsen időm! tréf* (Öregkatonák mondása a többieket ugratva:) Én már hamarosan leszerellek!

cigipénz ⑧ fn *tréf* Illetmény; **zsold**.

cigó ⑧ fn Cigány; **kokeró**.

ciha ⑧ fn *Hör* Az utasoktól, személyzettől kapott vagy szerzett étel, ital, cigaretta stb. *Jól dugd el a cihát, nehogy kiszúrja a löket!* (Fh89/91).

ciház ⑧ tn ige *Hör* Az utasoktól, személyzettől ételt, italt, cigarettát stb. kér vagy szerez (Fh89/91). **Ik:** *le~*.

cimbi ⑧ fn *ritk* (Megszólítás); **dzsakomó** (Ma84).

cimmog ⑧ tn ige *ritk* (Vissza)beszél; **megmagyaráz**. *Nem cimmog a kopasz gyík!* 'Újonc, ne tégy megjegyzést az elhangzotakra!' (Mf88/89). **Ik:** *meg~*.

cipzár Szj: *Maguknál ~ van (az → ajtón)?!*

cirmog ⑧ tn ige *ritk* Lassan, komótosan megy, mozog; **zizzen** (Er).

cirok ⑧ fn *ritk, tréf* Seprű.

civil ⑧ fn **1.** *Kopasz ~: ritk, tréf* Nemso-kára leszerelő öregkatoná; **öreg**. ~ *bagázs: ritk, pej* Az újoncok összessége; **időszak**. **2.** Civilruha. **Szj:** *Mocorog a ~ a gardrób-ban!* (Öregkatonák egymás közötti, nem sokkal a leszerelés előtt hangoztatott kiszólása:) Közeleg a leszerelés (Fh89/91).

civilia ⑧ fn A laktanyán kívüli világ, a laktanyán kívül eső terület (Bia94).

civis ⑧ mn és fn Debreceni (származású katona); **hurkás**.

coca ⑧ fn Víz, Ultra mosópor és cipőkrém keveréke gumikesztyűbe töltve, amit az újoncok szobájába dobnak, hogy azt fel kelljen takarítaniuk.

cókamóka ⑧ fn *ritk, tréf* Szekrényrend-ellenőrzés. [← *cókók* 'holmi'; vö. **fókamóka**].

colostok ⑧ fn (Különc) katonák **centi** funkcióban használt időmérő eszköze. (Elterjedt használata csak ott van, ahol a katonák egy része az alakulat jellegéből fakadóan (pl. repülésirányítók) a tényleges katonaidő leszolgálat után még tartalékosként tovább szolgál (**ráhúzó**), s ezt a pluszidőt mérik a **colostokkal**).

copfos Szj: *Olyan → kopasz/→ sivar vagy, hogy hozzád képest a grillsirke/vil-lanykörte ~ indián*.

cowboy Szj: *Azzal a → centivel egy ügyetlenebb indián még hat ~t fog*.

cowboyos ⑧ ~ *an alszik: ritk, tréf* Felöltözve, megvetetlen ágyon alszik. Vö. **ügyal-ban van**.

cucimuci ⑧ fn *ritk* Felszerelés; [← *cucc*].

cumi fn **1.** ⑧ ⑨ Bosszúság, kellemetlen, méltánytalan, megalázó helyzet; ennek az elviselése; **szívás**. ⑧ ~ *ra vág: ritk* Igazságtalanul keményen bánik vkivel, ellátja a baját; kellemetlen, megalázó helyzetbe juttatja; **megszívat(ja)**. **Ö:** *alap~*. **2.** ⑧ *ritk* Kihallgatás; **rinya** (Vp03).

cumiház ⑧ fn Kiképzőközpont; **terminátorképző** (Vp03).

cumizik ⑧ ⑨ tn ige *ritk* Pórol jár, megjárja; kellemetlen, megalázó helyzetben van; **szív**.

C-vitamin Szj: → *Kevés, mint (lól/tyúk)szarban a ~*.

Cs

csácsesz¹ ⑧ mn *ritk* Jó, kiváló; **penge**.
[← argó] ← cig. *čáčo* 'igaz, jó' (Vek. 44)].

csácsesz² → *Öreg* ~.

csacsog ~*nak a* → *fókák*.

csacsogó ⑧ fn **1.** A leszerelésig hátra-
levő utolsó ötven (*ritk.* harminc) nap mé-
résére szolgáló **centi**, melyet (néhány) mű-
anyag- vagy fadarabra ragasztanak; **ostor**.
2. Két huszonöt centiméteres colostokda-
rab ua.-ra a célra. **3.** Harmonika alakúra
összehajtogatott centidarab a **centi** vise-
lésére még nem jogosult másodidőszakos
katonák számára.

csajka¹ fn **1.** ⑧ ⑨ Fémből készült evő-
csésze fedővel. **2.** ⑧ *ritk* Mély tányér. —
bili, vályú.

csajka² ⑧ fn *ritk*, *tréf* Lány, nő; **muff**.
[← szleng, argó *csaj* 'ua.'; szójáték].

csajozós ⑨ ~ *autó*: *tréf* ZIL márkájú
tehergépkocsi; **benzintemető**.

csákánylapát ⑧ fn Műszaki (építő)
alakulat. || *ritk* Ebben szolgáló katona;
népitáncos (DbA89). [? ← parolijelzés].

csáp ⑧ fn *Hör* A repülőgépekhez
kapcsolódó, be- és kiszálláshoz használt
utasszallósító. *Menjél, kérdezd meg, hova
megy a gép a kettes csápról!* (Fh89/91).

csapásmérő ⑨ ~ *autó*: *tréf* UAZ már-
kájú gépjármű.

csapatdiszko ⑧ fn Csapatsorakozó.
Vö. **diszko**.

csapatmúzeum ⑨ fn *tréf* Telephely.
— **roncstemető**.

csapatzászló ⑧ fn *gúny* Felmosórongy;
fóka. *Bukjon rá a katona a csapatzászlóra!*
'Kezdje el a felmosást!' (Börs67).

csapda ⑧ fn *ritk* Fogda; **fogszi**.

csapdás ⑧ fn *ritk* Fogdabüntetését töl-
tő katona; **fogszis**.

csapódik ⑧ → *Faltól falig, hadd ~jon.*
~ik a → *fóka farka*. **Szh:** *~jon, mint a ta-*
kony; ~jon (a sor vége), mint a majomgeci:
(Figyelmeztetés a menetelő alakzat utolsó
katonáinak, hogy kanyarban fokozottan
figyeljenek az igazodásra).

császárr ⑧ fn *ritk* **1.** Elöljáró; **péká**.
2. Szobaparancsnok.

csaszi ⑨ fn Parancsnok; **péká** (Db02).
[← **császárr**].

csatos ~ *bambi* ←.

csattan ⑧ *Majd ha* ~ (ti. az újoncok
keze a géppisztolyon az eskü alkalmával):
(A következő időszakba lépés időpontjá-
nak meghatározása, azaz ekkor lesz a fél-
éve bevonult katonából **gumi**, az egy éve
bevonultból **öreg**). ⑨ *Kopasz keze ~, gu-*
milabda pattan: Ua. (Nk90/91).

csattanóslófasz ⑧ fn *durva* Kolbász
(Ju03). — **fűrészporos kolbász**.

csaucseszkukocsi ⑧ fn *ritk* Ro-
mán gyártmányú DAC teherautó; **dakk**
(Ze86/87). [← *Nicolae Ceaușescu*, román
kommunista vezető].

csébetűs ~ *takarítás* ←.

csecsemő Szj: *Hozzám képest a Nean-*
der-völgyi → *ősemlő újszülött* ~.

csecsemősír ® fn *ritk* Lövészteknő; gödör.

csedva ® fn Csepel teherautó; **csepzon** Ta86/87). [? ← *Csepel* × szleng *getva*, *getvás* 'rossz; undorító'].

cséeff ® fn Csapatfelderítő (al)egység. [Hiv. rövid.]

cséémó ® ⑨ fn Csapat-művelődési otthon. [Hiv. rövid.] — **csemó**, **csomó**¹, **csömó**.

cséémós ® fn A csapat-művelődési otthonban szolgáló katona.

cséerpé ® fn Evőeszközkészlet; **kánálgép** (Bp88). [? Hiv. rövid.; '?'].

cselendzser Ld. **Challenger**.

csellista ® fn *ritk* Konyhamunkás; **csellós**.

cselló¹ fn **1.** ③ ③ ③ Konyhai kisegítő munka (24 órás szolgálat) ③ ③ ~t *ad*: Konyhai szolgálatra vezényelték, konyhamunkát végez; **csellózik**. || ③ Mosogatás. [Hiv. rövid.: **csapatellátó**]. — **csellóbugi**, **dokk**, **gálya**, **hadtáp**¹, **hegedű**, **káem**, **kákáem**, **koki**, **konyhabugi**. **2.** ③ ③ Konyhai szolgálatra vezényelt katonák; **csellósok**. *Ne szórakozz vele, majd a cselló megcsinálja* (Nk84/85). **3.** ③ *ritk* Konyha.

cselló² ® fn *ritk* Evőeszközkészlet; **kánálgép**. [← **cselló**¹; **hadtáp**²].

cselló³ ® fn *ritk* Géppuska; **varrógép**. [Vö. **gitár** 'géppisztoly', aminél a géppuska nagyobb].

csellóbugi ® fn Konyhai kisegítő munka; **cselló**¹ (Er88).

csellódisznó ® fn *ritk* Konyhai ügyeletes tiszt(helyettes); **csülöküti**. Vö. **konyhamalac**.

csellókirály ⑨ fn **1.** Konyhaügyeletes; **csülöküti**. **2.** Nagyon gyakran konyhamunkán lévő katona. Vö. **csellós**.

csellóművész ® fn Konyhai szolgálatra vezényelt katona; **csellós**. Vö. (**hegedű**)**művész**.

csellóparancsnok ® fn *ritk* A konyhai szolgálatra vezényelt katonák sorállományú parancsnoka; **csellópéká**.

csellópéká ® fn A konyhai szolgálatra vezényelt katonák sorállományú (ált. tisztes rendfokozatú) parancsnoka. Vö. **péká**. — **csellóparancsnok**, **dózer**(**péká**).

csellós fn **1.** ③ ③ (gyak. tsz.-ban) Konyhai szolgálatra vezényelt katona, konyhai kisegítő munkás. [← **cselló**¹]. — **brácsás**, **csellista**, **csellóművész**, **doki**, **dokkos**, **dózer**, **hadtáp**¹, **hadtápcsiccka**, **hadtapi**, **hadtápkirály**, **hadtápmalac**, **hadtápmuki**, **hadtápos**, **hegedűművész**, **hegedűs**, **kokima**, **kokis**, **kokitündér**, **kondértündér**, **konyhadózer**, **konyhadroid**, **konyhamalac**, **konyhamuki**, **konyhatechnikus**, **konyhatündér**, **laboráns**, **malac**, **melódiás**, **moslékos**, **muki**, **muzsikus**, **művész**, **ökáemm**, **szakácsszolga**, **röfi**, **tápos**², **zenész**. Vö. **cselló**, **csellókirály**. **2.** ③ **Hadtápos** (élelmezés-ellátó).

csellóskötény ® fn *ritk* Kék színű vászonkötény, amit a katonák fegyvertisztításkor és konyhamunkán használnak.

csellózik¹ ⑦ ③ ③ tn ige Konyhai kisegítő munkát végez. || Mosogat. [← **cselló**¹]. — **csellót ad**, **hegedül**, **zenél**.

csellózik² ® tn ige Géppuskával lő. [← **cselló**³].

cseazon ® fn *ritk* Csepel teherautó; **cseazon**.

csemó ® ③ ③ fn **1.** Csapat-művelődési otthon; **cséémó**. **2.** ③ Az ott lévő büfé (Nk 84/85). [← *CSMO*, hiv. rövid.; vö. **hemó**].

csendeskemping ⑨ fn Temető; **makkos** (Db95).

csepdzon ® fn *ritk* Csepel teherautó; **csepdzon**.

csepelfelicián ® fn Csepel tehergépkocsi; **csepdzon** (Ze87/88). [← *Škoda Felicia*].

csepelsárhányó ® ~*ja van*: Haja a füle fölött rövide van nyírva (Nk85/86). Vö. *sárhányó*.

csepi ® fn Csepel teherautó; **csepzon**.

csepszi ® fn Csepel teherautó; **csepzon**.

csepszon ® fn Csepel teherautó; **csepzon**. ~ *bradörz*: Ua. [? ← *Gibson Brothers*, zenei együttes] (Ma84).

csepzi ® fn Csepel teherautó; **csepzon**.

csepzon ® ® fn Csepel teherautó. [← *Csep(el)* + *-zon* ← ang. *-son*; ném. *-sohn* (nevekben képzőszerű utótagként:) 'fia' (a magyar szleng egyre gyakoribb becéző-képzője)]. — **csedva**, **cselzon**, **csepdzon**, **csepelfelicián**, **csepi**, **csepszi**, **csepszon**, **csepzi**, **csiba**, **csöpi**, **dzsepszon**, **technika**.

csere ® fn *ritk* Tartalékos katona; **tarcis** (Db03).

cserejátékos ® fn *ritk* Tartalékos katona; **tarcis** (Db03).

csétészállítás ® fn *pej*, *Hőr* (A hivatásos tisztek) családtagjainak teljesen szabálytalan szállítása a határőrség szolgálati autójával (miközben a határőrök gyalog mentek razziára) (Aszö-Rf82/84). [← *cst*. 'családtag'].

cs. f. Ld. **cséeff**.

csiba ® fn Csepel teherautó; **csepzon** (Ba86/87).

csibe 1. ~, *visszajössz még* → *Ercsibe?* 2. ® fn Alapkiképzésen részt vevő katona. [← *keltető* 'alapkiképzés']. — **négykezű**.

csicseriborsó Szj: ~, *bab*, *lencse*, *hány* → *napja van*, *jelentse!*

csicsi ® ~ *bácsi*: Laktanyai fodrász; **kőbaltás** (DbB, DbK). Vö. **csicsó bácsi**.

csicska fn 1. ® ® Mást kiszolgáló, vkihez törleszkedő katona; **csicskás**. 2. ® ® *ritk* Hivatásos (ált. az ügyeletes) tiszt mellé beosztott katona. 3. ® Az ügyeletes tiszt írnoka, küldönce; **ütikutya**. 4. ®

® Újonc, első időszakos katona; **kopasz** (Szabsz03). [← *csicskás* 'tisztiszolga'].

csicskamiska ® fn Az ügyeletes tiszt írnoka, küldönce; **ütikutya** (Ze86/87).

csicskás ® ® fn Mást kiszolgáló, valakihez törleszkedő katona; **csicska**. [← *csicskás* 'tisztiszolga'].

csicsó ® ~ *bácsi*: Laktanyai fodrász; **kőbaltás** (DbK88). Vö. **csicsi bácsi**.

csicsóka Szj: → *Öreg csóka nem* ~.

csiga ® fn (Takarodóra előkészülve az ágy végébe helyezett) feltekert takaró, lepedő és pokróc; **bejgli** (Ze88/89). Vö. **becsigáz**.

csigáz ® ® ts és tn ige *ritk* Lefekvéshez előkészülve felgöngyöli a takarót; **bejgliz**.

csík¹ ® ~*on van*: Kihúzzák a névsorból, nem utazhat haza; **féken van** (Szk88/89). Vö. **helybetopi**. **Szj**: → *Nehogy már a ~ húzza a repülőt*. **Szh**: *Annyi* → *napod van*, *mint zebrán a ~*.

csík² ® fn Hímvesző; **fasz** (Er86, 88).

csík³ ® fn *tréf* Raj. — **csipetcsapat**, **szabócsalád**.

csikágó ® fn 1. Verekedés, vérfürdő. (Tréf. fenyegetésként:) ~ *lesz!* (Szh81/82).

2. A katonák egy csoportjának rémuralma, a többiek megfélemlítése. 3. Kellemetlenség; **szívás**. 4. Kitolás, büntetés; **szívatas**. *Ne hergelj, mert | ~ra váglak!*, — | ~t csinállok! (Ze86/87). 5. Takarítottás; **sikamika**. ~ *hadművelet*: Ua. (Ka80/81). 6. Felfordulás; a felszerelés, berendezés szétdobálása; **kavar**². [← *Chicago*; vö. **kambodzsa**, **kamcsatka**, **kocsedó**, **palermó**, **rodézia**].

csikk ® → *Még ég a ~, amit civilben eldobott*: Nemrég vonult be, újonc (Szh81/82). **Szj**: ~et *lenyelni*, *füstöt felcsavarni!*: *tréf* Dohányzást befejezni! Vö. → *Cigi elnyom*, *füst elcsavar!*

csikkszedő ③ fn *ritk* Komendánszolgálatra beosztott katona; **komédiás** (DbB89).

csikktemetés ③ fn <Az eldobott csikk szertartásos eltemetése büntetésből: az ügyelestől v. az öregkatonáktól erre kényszerített katonák (ált. újoncok) a csikket egy párnán az udvarra viszik, gyaloglái ásóval sírt ásnak, majd díszmenet, „díszsortűz” stb. kíséretében eltemetik.

csikó ③ fn Jó ember, bajtárs. ~ *vagy!*: Kedvellek (Nk85/86). [*< argó*].

csikos Szj: ③ ~ *volt a felmosóvíz?!*: Csikos maradt a felmosás után a padló! Valaki azonnal mosson fel újból! (Ma84). **R:** ③ *Nézd, a barmok, nézd, a marhák, ~ vizet honnan hordják?!*: Ua. (Le85/86). (Vö. *Megbaszta a zebra a fókát.*)

~ *hátú kismalac:* **a)** ③ Újonc; **kopasz. Szj:** *Én, ~ hátú kismalac, kérek → engedélyt az öreg vadkantól a makkosba becsörtetni!* **R:** ③ *Én elmegyek, te itt maradsz, ~ hátú kismalac;* ③ ~ *hátú kismalac, én elmegyek, te itt maradsz:* (A leszerelésre készülő öreg katonák többieket bosszantó rigmusa.) [Vö. — *Én elmegyek, | te itt maradsz, | isten veled, | kismalac!*] (Kormos István, *Mesék Vackorról*, Bp., 1983. 75). Az 'újonc' jelentés a rigmusból vonódott el.] **b)** ③ *ritk* Tiszti iskolás hallgató (Ré85/86). [**b** ← **a**] (a sorkatonák szemében a hivatásosok örök újoncok, ti. „soha nem szerelnek le”); ← a tiszti hallgatók váll-lapjukon évfolyamukra utaló csíkokat hordanak.]

③ ~ *hátú vaddisznó:* *ritk* Újonc; **kopasz.** ~ *hátú vadmalac:* **a)** ③ Újonc; **kopasz. b)** ③ Tartalékos katona; **tarcsis.**

csilivilí ③ mn (Ált. állítmányi szerepben, ragozatlanul) Kifényesített, megtakarított <cipő>. [*← csillog-villog*]. — **csillivilli, csocsiragyi.**

csillag fn **1. Szj:** *Jó → gyerek; nem dobálja követ a ~okat. Szh:* *Annyi → napod van, mint ~ az égen. 2. Szj:* *Mit → akar*

ez, hiszen annyi ~ja van, mint nekem! **3.** ③ ~*ok háborúja:* Ezredsorakozó; **ezreddiszkó.** *Siessél már, mindjárt kezdődik a csillagok háborúja!* (Fh89/91). [Az elnevezés alapja Steven Spielberg nagysikerű fantasztikus filmjének címe. A kifejezéssel az ezredsorakozón megjelenő magas rangú tisztek csillagjaira utalnak.] **4.** ③ *ritk* Hivatásos katona; **keményváll-lapos** (BpPeto3). **5.** ③ *ritk* Szerződéses katona; **boci** (BpPeto3).

csillagalakzat ③ fn *tréf* Nem alakzatban mozgó katonák csoportja; **amőbaalakzat.**

csillagflotta ③ fn *tréf* Rendfokozattal rendelkező állomány (Sztso4). Vö. **sokcsillagos.**

csillagharcos fn **1.** ③ *tréf* Éjszakai harcászaton tevékenykedő katona (Ze86/87). **2.** ③ Harckocsi és páncélozott jármű (BMP) irányzója; **toronynyúl.** (Ze86/87). **3.** ③ ③ Az előléptetésért mindent megtevő karrierista, túlbuzgó katona; **csillagvadász.** [Utalás a rangfokozatokat jelölő csillagokra]. **4.** ③ Hivatásos katona; **keményváll-lapos.** **5.** ③ Parancsnok; **péká** (Szkoo). **6.** ③ Szerződéses katona; **boci.** **7.** ③ *ritk* Magas rangú („sokcsillagos”) katona (BpA92/93). || *ritk* Százados; **kilos.**

csillaghegy ③ fn *gúny* Hadnagy; **hangya** (Szkoo). [Ti. a hadnagynak csak egy csillaga van, de természetesen többet szeretne].

csillaghullás ③ ③ fn **1.** Az az alkalom, amikor egyszerre sok katonát léptetnek elő, tüntetnek ki. Vö. **meglökés.** || (Tömeges) előléptetés, kitüntetés. *Tegnap az ezreddisznó csillaghullás volt* (Nk84/85). **2.** Lefokozás (DbK88; Nk85/86).

csillagközi ③ ~ *invázió:* *tréf* Tábornok csoportja. Vö. **pizsamás.**

csillagleső ③ fn *ritk, tréf* Lokátoros (katona); **patkány**¹.

csillagos ⑨ fn *ritk* **1.** Hivatásos katona; **keményváll-lapos.** **2.** Szerződéses katona; **boci.** (BpPeto3).

csillagszálló ⑨ fn Parancsnoki épület; **fehérház** (BpPeto2).

csillagszóró ⑨ fn Fényjelzős lövedék; **gyertya** (Ma81/82).

csillagvadász fn **1.** ⑧ Harckocsi és páncélozott jármű (BMP) irányzója; **toronynyúl** (Ze87/88). **2.** ⑨ *tréf* Az előléptetésért mindent megtevő karrierista, túlbuzgó, törtető katona. — **csillagharcos.** **3.** ⑨ Hivatásos katona; **keményváll-lapos.** **4.** ⑨ Szerződéses katona; **boci.** **5.** ⑨ (Fő)tiszt; **parkettás.** || ⑨ Hadnagy; **hangya.** || ⑨ Őrnagy; **szarnagy.** || ⑨ Ezredes; **rongyos.** **6.** ⑨ Rendfokozattal rendelkező katona; **sokcsillagos.** || ⑨ Tiszt; **zebra.**

csillagváltás ⑦ fn Az a teljesen szabálytalan őrségváltás, amikor a szolgálati szabályzatban leírtakkal ellentétben mellőzik az őrhelyre való felvezetést: az őrség felvezetője az őrszoba előtt szélnek ereszti az öröket, akik egyedül, az őrhelyre vezető legrövidebb úton mennek leváltani társaikat; **szélrózsa** (Hmv70/71). [Ti. „csillag alakban” széledtek szét az örök, és váltották a társukat, illetve egy másik magyarázat szerint: csak éjjel, sötétben, a „csillagok alatt” lehetett ezt megcsinálni, amikor nem látták az előljárók].

csillagvíz ⑨ fn Áldomás előléptetés után (Er 86, 88). *Csillagvizet bezizzeneni:* Előléptetés után áldomást inni (Er86, 88). Vö. **csillaghullás.**

csillivilli ⑨ mn Kifényesített, megtakarított (bakancs); **csilivili.** (SztK97). [← *csillog-villog*].

csimasz ⑨ ⑨ fn *ritk* Újonc; **kopasz.** [← nyj. *csimasz* ’kis, kopasz veréb’].

csinál ⑨ *Szj:* *Elugattam a kibaszott pofámmal, hogy ~j magadnak kistestvért!* Baszd meg az anyád!

csingacsguk ⑧ fn *ritk* Őr; **bobi** (DbK88). [← *Csingacsguk*, mohikán törzsfőnök J. F. Cooper indiánregényeiben].

csipasz ⑨ fn *ritk* Újonc; **kopasz** (DbK88). [← *csipasz* nyj. ’tollatlan madár-, különösen verébfióka’].

csipázó ⑨ fn és mn *ritk* Felderítő; **gyík**² (Db03).

csipetcsapat ⑨ fn *tréf* Raj; **csík**³ (Db02). [← *Csipet Csapat*, egy rajzfilmsorozat címe].

csippant ⑨ tn ige Csendben marad, hallgat; **eldugul.** *Csippants!:* Maradj csendben (Bia94).

csira ⑨ fn *ritk* *pej* Első időszakos katona; **kopasz.**

csirageci ⑨ fn *ritk*, *pej* Első időszakos katona; **kopasz.**

csirke → *Robbantott ~.* → *Ezernapos ~.* → *Tápos ~.*

csirkebél ⑧ fn *Hír* Vékonyabb (és kisebb kapacitású) hírközlési kábel (Ta82/83). Vö. **lóbél**, **tyúkbél.**

Csirkefalva ⑨ fn *tréf* Bábolna.

csirketest-kecskefej ⑧ fn *gúny* Vézna, csúnya, idéetlenül kinéző ember. || (Megszólítás); **dzsakomó.** (Fh89/91).

CSMO Ld. **cséemó.**

csobban¹ ⑨ tn ige *ritk* Zuhanyozik (DbK89).

csobban² ⑨ tn ige Csalódik feltevésében, tapasztalatok hatására belátja vmely dolog ellenkezőjét; **rádöbben.** *Csobbansz!; Majd csobbansz!:* Majd meglátod, hogy nem úgy van az, ahogy te elképzeled. **Szh:** (*Majd csobbansz, mint a Velencei-tó Agárdnál/Püspökladánynál* (v. vmely hasonlóan távoli városnál): Ua. (Ze87/88). **Ik:** rá~.

csobi ⑨ *Csobi hill!:* (A gúny kifejezése, amikor vki kénytelen belátni vmely dolog ellenkezőjét, csalódik feltevésében, vagy

pórol jár); **döbi** (Ze84/85, 87/88). Vö. **csobban**², **döbben**, **rádöbben**. [← **csobban** × ?*Benny Hill* (angol humorista); vö. **döbi hill** 'ua.'].
csobizik ③ tn ige *ritk* Csalódik feltevésében, a tapasztalatok hatására belátja vmely dolog (főleg saját elképzelése) ellenkezőjét; **rádöbben**.

csoborog ③ tn ige *ritk* Csalódik feltevésében, a tapasztalatok hatására belátja vmely dolog (főleg saját elképzelése) ellenkezőjét; **rádöbben** (Le85/86).

csócsa ③ fn *ritk* Étel; táp.

csocserő → *Öreg* ~. [← **csocsó**²].

csocsesz ③ ③ fn *ritk* Öregkatona; **öreg**. → *Öreg* ~: Ua. [← **csocsó**²].

csocsi → *Öreg* ~. [← **csocsó**²].

csocsiragyi ③ mn Kifényesített, megtakarított <bakancs>; **csilivili** (SztK97).

csocsó¹ ③ fn Asztali foci. — **gecifoci**.

csocsó² ③ fn *ritk* (Öreg)katona; **öreg**. → *Öreg* ~; → *vén* ~: Ua. [?← **csocsó**¹, **csóka**]. **Ö**: bel~.

csodaceruza ③ fn *ritk*, *tréf* Írnok; **tinta** (Ze87/88). Vö. **csodagrafit**.

csodagrafit ③ fn *ritk*, *tréf* Írnok; **tinta** (Ze87/88). Vö. **csodaceruza**.

csoffadt ③ mn *gyak* 1. Gyenge fizikumú, beteges. — **tápos**². 2. Gyengélkedős, beteg; **gyenguszos** (BpA92/93).

csók ③ ③ fn Pártfogó, befolyásos személy. — **hátszél**. || Protekció. ~*ja van*: Protekciója van; az alakulat egyik tisztje v. vmilyen befolyásos személy támogatja, protezsálja. — **apu**, **drót**, **hátszél**, **nagykabát**, **piros bicikli/telefon**, **puncs**, **puzzi**, **zsíbi**.

csóka ③ fn 1. Ember, férfi. *Jó* ~: Jóraivaló, rendes, kedvelt, rokonszenves személy. 2. (Öreg)katona; **öreg**. → *Öreg* ~: Öregkatona; **öreg**.

csókdózer ③ fn 1. Előnyyszerzés céljából felettesei kegyét kereső, talpnyaló, hízelgő személy; **pedálgép**. *Az a szőke tizedes, az mekkora csókdózer!* 2. Protekciós; protezsált (személy); **hátszeles**. (Fh89/91).

csoki fn 1. ③ ③ *ritk* Cigány; **kokeró** (Ze86/87). Vö. **csokoládé**. 2. ③ Leszerelő katona; **öreg**. ③ *Öreg* ~: Ua. 3. ③ Széklet; **gitt**.

csokipénz ③ fn *tréf* Illetmény; **zsold**.

csokizik ③ tn ige A piszkos vécékagylót tisztítja; **zsuzsizik** (Bp89/90). **Ö**: **be~ik**. [← **csoki** 'széklet'].

csokoládé ③ ③ fn *ritk* Cigány; **kokeró**. Vö. **csoki**.

csókos mn és fn 1. ③ ③ Protekciós; protezsált (személy); **hátszeles**. Vö. **be van nyalva**. [← **csók**]. 2. ③ *gyak* Kedvezményben részesülő, kedvezményezett (katona). *A csókosok sokszor hazajárnak* (BpA92/93). 3. ③ Hízelgő, talpnyaló, felettesei kedvét kereső (katona); **pedálgép**. 4. ③ Írnok; **tinta**. 5. ③ mn *gyak* Olyan, ami csak az öregkatonáknak vagy más kedvezményezetteknek jut. *Az öregeknek csókos kaja jár, de a kantinosnak mindig is az járt* (BpA92/93).

csomó¹ ③ ③ fn Csapat-művelődésiottthon; **cséemó**. [← *CSMO*, hiv. rövid.]

csomó² fn ③ A pályagép zsinórján az eltelt hónapok számát jelző bog (BpA92/93). **Szj**: ③ *Hány ~val megy a hajó?*: (Öregkatonák saját napjaikra vonatkozó kérdése az újoncokhoz:) Mennyi időnk van még a leszerelésig? (Fh89/91). [Utalás a **görcskötél**re kötött időjelző csomókra].

csónak¹ ③ fn Pontonhíd (Ma81/82). — **talpsín**.

csónak² ③ fn Katonai bakancs; **surranó** (Ma81/82). [← szleng *csónak* '(torna)cipő'].

csontcsillag ③ fn *ritk* Tisztesi rangfokozatú sorkatona; **zebra**. [← *csontcsillag*

’rangfokozat jelzője a galléron v. a váll-lapon’].

csontgyenge ⑧ mn és fn Gyengélkedős, beteg (katona); **gyenguszos** (Ze86/87).

csonthadnagy ⑧ ⑨ fn *ritk*, *tréf* Örvezető; **örvi**.

csontőrnagy ⑧ fn Örvezető; **örvi**.
Vö. **csontcsillag**; **csontszázados**.

csontszázados ⑧ fn Szakaszevezető; **szakszi**. Vö. **csontcsillag**; **csontőrnagy**.

csosz → *Öreg* ~. [← **csocsesz**].

csótány ⑧ fn **1.** → *Öreg* ~. **2.** Műszaki (építő) alakulat katonája; **népitáncos**.

csótányos ⑧ fn Étkező; **kajálda**. *Menjél le a csótányosba, hozzá fel egy vekni kenyereket!* (Fh89/91). — **moslékoló**. Vö. **reptér**.

csotrogány ⑧ fn *ritk* Harckocsi; **háká** (DbK 88). [← szleng *csotrogány* ’ocska, rozoga autó’].

cső ⑧ *Beadja a csövet*: Továbbszolgálónak jelentkezik; **beadja a** → **téeszt** (DbK85/86; Ma87/88). ⑨ *~re kúr*: Fegyvert csőre tölt. ⑨ *~re ránt/basz*: Nem tűri be a nadrágszárát a bakancsba, hanem hagyja szabadon lógni (Szfv98).

csöcs fn ⑨ Bosszúság, kellemetlen, méltánytalan, megalázó helyzet; **szívás**. *Na, srácok, nektek csöcs van!* (Szfv98, Szkoo). ⑨ ⑩ *~öt kap*: Kellemetlenségben van része; **(meg)szív**. ⑨ *~re rak*: Megfenyít. ⑨ *~re kapcsol/tesz/vesz*: Kitol vkivel, kellemetlenkedik neki; **megszívat**. Vö. **hosszúcici**.

csőlakó ⑩ Továbbszolgáló katona; **téesz**. Vö. **csöves**¹.

csömó ⑧ fn Csapat-művelődési otthon; **cséemó**. [← *CSMO*, hiv. rövid.]

csőpi ⑧ fn Csepel teherautó; **csepzon** (Er88). [← **csepi**].

csörgőstalpú ⑧ mn és fn (gyak. tsz.-ban) *ritk* Harckocsizó (katona); **hákás**. || *Csörgőstalpúak*: Harckocsizó alakulat.

csőrike ⑧ fn Nagy orrú ember; **ormányos**.

csőrmester ⑤ ⑧ ⑨ fn Örmester; **örmi**. [A szó elterjedését bizonyára nagyban segítette az 1974-ben készült „Kérem a következőt!” c. rajzfilmsorozat, melynek mádar rendőret *Csőrmester*-nek hívták].

csörömp ⑧ ⑨ fn Harckocsi, tank; **háká**. [← *csörömpöl*].

csörömpös ⑧ ⑨ mn és fn (gyak. tsz.-ban) Harckocsizó (katona); **hákás**. || *Csőrömpösök*: Harckocsizó alakulat.

csőrös mn és fn **1.** ⑩ *Csőrös (zil)*: Hosszú motorháztetejű, régi ZIL teherautó (ZIL-157) (Ma84). **2.** ⑧ ⑨ Nagy orrú (ember); **ormányos**.

csőrvezető ⑨ fn Örvezető; **örvi** (Szkoo).

csősz ⑧ *Vigyázzon a ~!:* (Felelet a *Század vigyázz!* parancsra) (Ze86/87). **Ö**: **buff**~, **torony**~.

csőszkunyhó Szh: *Akkora* → *orra van, hogy ha lefékszik a mezőn, azt hiszik, ~*.

csöves¹ fn *ritk* **1.** ⑥ ⑧ Továbbszolgáló katona; **téesz**. **2.** ⑧ Szakaszevezető; **szakszi**. [← **cső**].

csöves² fn **1.** ⑩ Lokátorkezelő katona; **patkány**¹. [A rádiólokátor legfeltűnőbb alkatrészei közé tartoznak a jókora üvegcsövek]. **2.** ⑩ *gúny*, *Hír* Szakmájához nem értő híradóosztály (Börs67). [Az elnevezés arra a tisztre vezethető vissza, aki elrendelte, hogy a rövidhullámú rádiókészülékekből „azokat a csöveket szedjék ki, amelyiken a Szabad Európa jön”].

csöves³ ⑧ fn *Hőr* Határőrizeti ügyeletis tiszthelyettes (Kösz87/88).

csöves⁴ ⑧ fn és mn *ritk* Légvédelmi tüzér; **légfúró**. [? ← *ágyúcső*].

csövesszálló ⑨ fn Legénységi épület (Sztso4). — **fehéragyarszálló**.

CSRP Ld. **cséerpé**.

cst.-szállítás Ld. **csétészállítás**.

csua ⑧ fn Szenny, piszok (ált. ételmaradékból származó zsír és kosz elegye); **dzsuva** (Ze86/87). Vö. **csuva**.

csubakka ⑨ fn Borostás katona; **bo-korarcú**. [← *Csubakka* (ang. *Chewbacca*), a „Csillagok háborúja” című film majom-emberszerű szereplője].

csukda ⑧ fn **1.** Fogda. **2.** A fogdában töltendő büntetés. *A Szabó három nap csukdát kapott* (Nk84/85). **Fogszi**.

csumi ⑨ Örmester; **örmi** (Szk00).

csúnya Szh: ⑨ *Olyan ~, hogy a lovat ütni kéne, hogy megrúgja*: Nagyön csúnya (Db95). Vö. **fej** alatt.

csupasz ⑧ mn és fn *ritk* Újonc (katona); **kopasz** (Ma83/84).

csupasztőkű ⑧ mn és fn Előfelvételis (katona); **tápos**¹ (Ma81/82).

csupor ⑧ fn Hülye; **köcsög**. <Csak egy század szóhasználatában élt.> (Szh81/82).

csurma ⑧ ⑨ fn *ritk* Laktanyai fogda; **fogszi**. [? ← or. *μυρμα* 'börtön'].

csurmi ⑧ fn *ritk* **1.** Fogda. **2.** A fogdán töltendő büntetés. **Fogszi**. [← **csurma**].

csúró ⑧ fn *ritk* Újonc; **kopasz**. [← nyj. 'tollatlan verébfióka'; vö. **csimasz**, **csipasz**].

csúszik lk: ki~.

csúszó ⑨ fn *tréf* Kimaradás; **kimarcsi**.

csúszómászó ⑧ fn (gyak. tsz.-ban) *ritk* Felderítő; **gyík**². || *Csúszómászók*: Felderítő alakulat.

csuszpid ⑧ mn és fn Aljas, hitvány, galád; ellenszenves, utált (ember); **geci** (Fh89/91).

csuszvány ⑧ mn és fn Aljas, hitvány, galád; ellenszenves, utált (ember); **geci** (Fh89/91). *Már megint az a csuszvány Maci lesz az ügyeletes?* (Fh89/91).

csuszványkodik ⑧ tn ige Aljas módon viselkedik; szántsándékkal rosszat tesz valakinek; kellemetlenkedik; **szívat**. *Nem*

értem, utolsó tíz napjára minnek csuszványkodik! (Fh89/91).

csuta ⑨ fn Férfi nemi szerv; **fasz**.

csutak ⑦ fn Felmosórongy; **főka**.

csutora ⑧ fn *Rep* A légzőkészülék azon része, melyet a szájba vesznek.

csuva ⑧ fn Szenny, piszok (ált. ételmaradékból származó zsír és kosz elegye); **dzsuva** (Ze86/87). Vö. **csua**.

csuvas ⑧ ~ *szalámi*: Olasz szalámi (Ré88); vö. **dzsuvás**. [← **csuva**].

csúzli¹ fn **1.** ⑧ *ritk* Egyéni lőfegyver; kézfegyver; **asszony**. **2.** ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ Géppisztoly, gépkarabély; **géppityu**. *Felhúzza a ~t*: Csőre tölti a géppisztolyt (Ze84). **3.** ⑧ *ritk* Géppuska; **varrógép**. **4.** ⑧ Ágyú; **buff**. **Ö: torony~**. [← 'játékfegyver'].

csúzli² ⑧ fn *ritk* Másodidőszakos katona; **gumi** (Le88/89). [A csúzlinak fontos része a *gumi*. Vö. **csúzliszájú**, **csúzlinyakú**.]

csúzlinyakú ⑧ mn és fn *ritk* Másodidőszakos (katona); **gumi**. Vö. **csúzli**².

csúzlis ⑨ fn Mesterlövész; **mesternyúl**.

csúzliszájú ⑧ mn és fn *ritk* Másodidőszakos (katona); **gumi** (Asz88/89). Vö. **csúzli**².

csücskös ⑨ mn <Rosszalló megjegyzésként:> Felháborító, kockázatos, brutális. *Mi az hogy nem mosol fel? Nem csücskös ez?!* (Szf98). — **erős**. Vö. **dobál**.

csülöküti ⑧ Konyhai ügyeletes tiszt; konyhaügyeletes. Vö. **üti**. — **csellódisznó**, **csellókirály**, **dózer**, **kokikirály**, **kokimaoki**, **kondériüti**, **konyhafőnök**, **konyhamalac**, **konyhaügyész**, **konyhaüti**, **konyü**, **ügyész**.

csürmester ⑨ fn Örmester; **örmi** (Szk00).

csütörtök ⑨ **R:** *Még tíz ~, és kívülről üvöltök!*: <A leszerelés időpontját hirdető rigmus>.

D

d Ld. **dé**.

DAC Ld. **dakk**.

dadog ® tn ige *Hör* (Augusztusban, ill. novemberben másfél évre bevonult katoná) csak a jövő év utáni évben (februárban, ill. májusban) szerel le. (Átlépve a következő naptári évre, már büszkén jelentették ki: *Mi már nem dadogunk!* Fh89/91). [*Dadog*, ti. csak *jövő-jövőre* szerel le].

dak(k) ® fn DAC teherautó (Ze86/87). — **csaucseszkukocsi**.

dakkarcu ® mn és fn Nagyon csúnya arcú (ember) (Le87/88).

dakkerék ® fn **1.** *Az (még) egy ~ <ti. a centi>*: Az még nagyon vastag; soká fogsz még leszerelni (Ze86/87). **2.** *tréf* A másodidőszakos katonák még teljes, vastag **centije**; **malomkerék**. **3.** Fém húszforintos (SztK-Mk83/85). **4.** A fül körül mélyen körbevágott haj; **sárhányó** (Le85/86).

daknyúl ® fn (DAC) teherautó sofőrje (Ze88/89). Vö. **kuplunggyilkos**.

dakota ® ® mn és fn *ritk* Cigány (katoná); **kokeró**.

Dallas ® **R:** *Még tizenegy ~, és rólam nem is hallasz!*: <A leszerelés időpontját hirdető rigmus>. [*Dallas*, népszerű amerikai televíziós sorozat].

dandárdiszko ® ® fn Dandársora-kozó; **dandárdizsi**. Vö. **dizsko**.

dandárdizsi ® ® fn Dandársorako-zó; **dandárdizsko**. Vö. **dizsi**.

dandárfürdő ® fn Vizesblokk; **mes-terhármás**.

dandártibi ® fn *tréf* Dandártábornok; **dandi** (Db02).

dandi ® fn *tréf* Dandártábornok (Szts 04). — **dandártibi**, **dandibébi**, **dédétébéká**, **ellentengernagy**, **vandáltábornok**.

dandibébi ® fn *tréf* Dandártábornok; **dandi** (Gy02).

dantesz ® fn **1.** Botrány, nagy zűr, felfordulás; **kavar**². **2.** Kitolás, fenytés; **szívatas**. **Szj:** (*Akkor*) *maguknak/neked/az egész körletnek ~!*: Végük/Véged van, pórul járnak/jársz! (Le).

darázik ® tn ige Fél; **fosik**. *Ne darázzál már!* [← argó, szleng *darázik* 'ua.'; vö. *dárel* 'ua.'].]

darázstestű ® mn Kövér; **vitamin-golyó**.

dárel ® tn ige Fél; **fosik**. [← argó, szleng *dárel* 'ua.'; ← cig. *dárel* 'ua.' (Vek. 52); vö. még *darázik*].

dé ® *A nagy ~ (betű) kiül az arcára/homlokára: ritk* Meglepődik; csalódik előzetes feltevéseiben; **rádöbben**.

dédapa ® fn Ezredparancsnok; **ezredpéká** (BpPeto3). Vö. **apa**, **nagyapa**.

dédétébéká ® fn Dandártábornok; **dandi** (Vp03). [← *ddtbk.*, hiv. rövid.]

déeff ® fn *ritk* Dandárfürdő, **gombás**. [(?Hiv.) rövid.]

dekás ® ® fn *ritk* Tizedes; **tízes** (DbK 88). [Vö. **kilós** 'százados'].

dékörlet ⑧ fn *ritk* Disznóól; sernevál [← **disznóörlet**; vö. *C körlet* 'megindulási körlet; a támadások megindítása előtt elfoglalt hely'].

dekszter ⑨ fn Kis termetű, alacsony katona; **inkubátorszökevény** (Szkoo). [← *Dexter Morgan*, a Dexter című amerikai televíziós sorozat főszereplője].

delfinkommandó ⑧ fn *ritk*, *gúny*, *tréf* Úszni nem tudó, ezért úszásoktatásra járó katonák csoportja.

deltaforsz ⑨ fn *tréf* Főleg nőkből álló alegység, egység a katonai képzettség nélküliek utólagos kiképzésén; **banyakommandó**. [← *Delta Force*, az USA hadseregének különlegesen kiképzett egysége].

dembe ⑨ fn *ritk* Alakiatlanul mozgó katona; **alaki toprongy**.

denáj ⑨ fn Disznóól; sernevál (BpA 92/93).

denkő ⑧ fn *ritk* (Hígítva szeszes italként fogyasztott) denaturált szesz; **szeszko**. Vö. **repkő**.

depó ⑨ fn *tréf* Laktanyai elsősegélyhely, gyengélkedő; **gyengusz** (Szabszo3).

derbi Szh: → *Kevés, mint a trójai faló az epsoni ~n*.

derék ~ba kapja a → *fasz*.

derékegyengető ⑦ fn Felmosórongy; **fóka**.

derékszij ⑧ *Húzza szorosabbra a ~át, mert felugrok rá, és hatszor körbetekerem magán!*: (Tréfás fenyegetés, ha a katonának lazább a derékszíja a szabályosnál) (DbK87).

derékszög Szj: → *Kügazodik, feltakar, ~, párhuzam!*

désajt ⑧ fn *ritk* Disznósajt; **malacorca**. [Hiv. röv.]

deszantmini → *Módosított ~*.

deszka ⑧ ⑨ fn Az alegység-ügyeletes szolgálati asztala (a folyosón); **bútor**.

dezertál ⑨ tn ige Megszökik, engedély nélkül távozik; **dobbant** (Szkoo).

dezodor ⑧ fn **1.** A konyhai hulladékot, moslékot elszállító lovaskocsi a szombathelyi laktanyában (SzH81/82). Vö. **mercédész. 2.** *Hör* Könnygázspray. *Váltásnak dezodorért van!*: A váltás menjen a könnygázspray-ért! (Fh89/91).

DF Ld. **déeff**.

digó ⑨ fn és mn *tréf* Cigány; **kokeró**. [← *digó* 'olasz'].

dikó fn **1.** ⑦ ⑧ Ágy, katonai vaságy. — **mafi, mercédész, merci, priccs**. Vö. még **doberdó, lafi, számárfészek, vízilóbölcső. 2.** ⑧ Lustálkodás, pihenés, heverés az ágyon; **pihi**. [← nyj. *dikó* 'ágyféle fekvőhely'].

dikózik ⑨ tn ige Lustálkodik, pihen, heverészik az ágyon; **pihizik**. [← **dikó**]. **Ik: le~ik**.

dinoszaurusz ⑨ fn Tartalékos katona; **tarcsis** (Dbo2).

dinnye ⑧ *Érik a ~*: (Tréf. mondás, ha vki sisakot visel).

dióverő fn ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ (A géppisztolynál hosszabb) puska, karabély. || ⑧ ⑨ A mesterlövész távcsöves puskája; **dragunov**. || ⑧ 48-as kispuska (mondván, hogy csak dióverésre jó).

diplomata ⑧ **Szi**: *Hónuk alatt a ~, sőt némelyiknek még érettségije is van*: (A hivatásos katonák értelmi színvonalát gúnyoló kifejezés; állítólag egy őrmester mondta eredetileg előfelvételi katonáknak) (Er86, 88). [*diplomata* = diploma].

diszko ⑧ fn **1.** (Legtöbbször összetételben:) Sorakozó; **dizsi**. || *ritk* Zászlóalj-, ezredsorakozó. Vö. **kötélék**. [← *diszkó* 'zene szórakozóhely']. **Ö**: **bázis~**, **csapat~**, **dandár~**, **ezred~**, **osztály~**, **század~**,

zászlóalj ~. **2.** ~ egy, ~ kettő: *Hör* <A mosogatóra kijelölt személyekre való rámutatáskor használt kifejezés:> Te és te menjtek mosogatni! (Aszö-Rf82/84).

diszkózik¹ ® tn ige <Többnyire zárt alakzatban> mozgolódik, mocorog; **brékel**. *Ne diszkózzon ott a sorban!; Mit diszkózik ott a sorban?* (Ma81/82). [*← diszkózik* 'táncol'].

diszkózik² ® tn ige *Rep* A leszálló repülőgépeknek fényjeleket ad; **játszik a fényorgonán**. *Kinn diszkózott egész éjjel a reptéren* (Pá82). [A diszkókban szokásos villogó hangulatvilágításról].

díszmagyar ® fn Kimenőruha; **ki-menő** (Szk00).

díszmenet ® *Díszmenet!*: Távozz, takarodj innen! (Le85/86).

disznó → *Kopasz* ~.

disznókörlét ® fn Disznóól; **sernevál** (BpA92/93).

disznóöböl ® fn Tábori sertésnevelde; **sernevál** (Na). [*← Disznó-öböl*, az 1961 áprilisában végrehajtott amerikai katonai hadművelet helyszíne Kuba partjainál].

díztárcsa R: → *Öreg szárcsa nem ~!*

dísztíz ® fn Tízórai (BpPeto3). — **tízes**.

díver ® fn és mn Vagány, nagymenő (Eg96).

dizsi ® ® fn <Legtöbbször összetételekben:> Sorakozó. — **diszkó, huhogás, huhu, lázmérés, libasor, névsorolvasás, szórakozó**. Vö. **buzizsúr; összeáll.** || Ezredsorakozó. [*← diszkó*]. **Ö: dandár~, ezred~, század~, zászlóalj~.**

dizsipálya ® fn Alakulótér. [*← A sorakozók helyszíne; vö. dizsi*]. — **hancúrplacc, jóreggeltér, kert, szépmozgástan-szék.**

dob ® ® ~ja magát: ritk Magától értetődik. Vö. **alap.** ® ~ egy hátast: Elesik (Eg96).

dobál 1. Szj: Jó → *gyerek: nem ~ja kövel a csillagokat.* **2.** ® *Nem ~?: Nem zavar(ja)? Nem ~ a hosszú haj?:* Nem zavarja, hogy hosszú a haja? (ti. vágassa le). (Or95). Vö. **jár, csücskös.**

dobbant tn ige **1.** ® ® ® ® <A laktanya területéről (ritkábban őrségből vagy szolgálatból)> megszökik, engedély nélkül távozik. [*← szleng 'megszökik' ← argó 'disszidál'*]. **Ik: ki~.** — **a harmadik kapun megy ki, bliccel, borít, brékel, dezertál, dobi kapitány írja (alá) a könyvét, dobi őrnagy írja meg/írja alá a könyvet, dobi-zál, dobizik, drót hadnagy/őrnagy írja (meg) a könyvét/kilépőjét, drót őrnagytól kap engedélyt eltávra, drót őrnagytól kért engedélyt, elmegy dobi kapitányhoz, kibakkan, kidobbant, kidobizik, kilóg, kizakkan, koccan, leborít, lefalcol, lekoccan, lekoccol, lelécel, lelép, lepattan, meglép, meglóg, megpattan, olajra lép, palánkjegyet vált, télakol, télakot vesz, tiplizik.** Vö. még **dobi, drót² és kerítésparancsnokság** alatt. **2.** ® Kibújik a munka, feladat alól; **sunnyog.**

doberdó¹ ® fn Felső ágy. *Gyerünk ~ra!:* Takarodó! Vö. **takarító.** — **mafi, magasfigyelő, plató.** Vö. **dikó.**

doberdó² ® fn A laktanya engedély nélküli elhagyása, szökés; **dobi.** [*← dobbant*].

doberdós ® mn és fn **1.** Felső ágyon alvó (katona). **2.** Újonc; **kopasz.** Vö. **felsőágyas.** [*← doberdó¹*].

dobi ® ® fn A laktanya engedély nélküli elhagyása, szökés. ® ~ban van: Illegálisan tartózkodik a laktanyán kívül. ® *Elmegy ~ kapitányhoz;* ® ® ~ kapitány írja (alá) a könyvét; ® ~ őrnagy írja meg/alá a könyvet: Engedély nélkül távozik; **dobbant.** *Ki írta meg a könyvedet? Dobi*

örnagy (Nk84/85); vö. **drót őrnagy/hadnagy**. [← **dobbant**]. — **doberdő**², **dobiananyag**, **palánkeltáv**, **szovjet eltávozás**, **télak**, **tipli**. Vö. még **kerítésparancsnokság**.

dobiananyag ③ fn A laktanya engedély nélküli elhagyása, szökés; **dobi**. (BpA92/93).

dobikirály ③ fn A laktanyából gyakran (és sikeresen) kiszökő katona (Kfh92/93).

dobizál ③ tn ige *ritk* A laktanyából engedély nélkül távozik, megszökik; **dobbant**. [← **dobizik**].

dobizik tn ige **1.** ③ ④ <A laktanya területéről (ritkábban őrségből v. szolgálatból)> megszökik, engedély nélkül távozik; **dobbant**. **Ik:** **ki~ik**. [← **dobi**]. **2.** ③ Kibújik a munka, feladat alól; **sunnyog**.

dobostorta Szh: → *Kevés, mint ~ban a ritmusérzék*.

dobozos ~ → *ültetés*.

dodzsem ③ fn Felmosás; **fókamóka** (Ze86/87).

dodzsemer ③ fn Harckocsizó; **hákás** (Dbo3). [← *dodzsem* × *ember*].

dohány ③ fn Illetmény; **zsold**.

doki ③ fn *ritk* **1.** Konyhaszolgálatos katona; **csellós** (Dbo3). **2.** Okoskodó, akadémikuskodó ember; **nagytudású** (Szk00).

dokk ③ fn *ritk* Konyha kisegítő munka; **cselló**¹.

dokkos ③ fn *ritk* Konyhaszolgálatos katona; **csellós**.

dolgozik Szj: → *Öreg rozmár nem dolgoz már*.

dolgozó ③ *A ~ nőket szolgálatom/szurkálom!*: <Válasz dicséretre>. Vö. **anya**. [← *A dolgozó népet szolgálatom* (hiv.)].

dolog ③ *Az csak egy ~*: <Semmitmondó válasz bármilyen kijelentésre, érvre, panaszra:> Nem számít, nem érdekel, nem lényeges. Vö. **meghat**. *Az egy ~, hogy...: ritk* Az is igaz, hogy... (Le85/86).

dómány ③ fn *tréf* Vattás télikabát; puffajka; **mikádó** (Ju03). [← *dolmány*].

dombelhárító ③ mn és fn Műszaki alakulatban szolgáló (katona); **népítáncos**.

dózer fn *ritk* **1.** → *Nyeles* ~. **2.** ③ ④ Konyhai kisegítő munkás; **csellós**. **3.** ③ A konyhai szolgálatra vezényelt katonák sorállományú parancsnoka; **csellópéká**. (Ma). **3.** ③ Konyhaügyeletes; **csülöküti**.

dózerpéká ③ fn A konyhai szolgálatra vezényelt katonák sorállományú parancsnoka; **csellópéká** (Ma). Vö. **dózer**, **péká**.

döbb ③ *isz* *Döbb-döbb!* <A gúny kifejezése, amikor vki kénytelen belátni vmely dolog ellenkezőjét, csalódik feltevésében, vagy pórul jár>; **döbi**. Vö. **döbben**, **rádöbben**.

döbben ③ tn ige **1.** Csalódik feltevésében, tapasztalatok hatására belátja vmely dolog ellenkezőjét; **rádöbben**. *Döbbensz!*; *Majd döbbensz!*: Majd meglátod, hogy nem úgy van az, ahogy te elképzeled. ~ *az arca*: Csalódik feltevésében, meglepődik; **rádöbben**. **2.** Pórul jár; **megszívja** (büntetésből vagy csak váratlanul nehéz feladatot kap).

döbbenet ③ ~ *kiül/ült ki az arcomra: pötty, pötty, pötty* <közben ujjal mutogatva a pöttyöket az arcon>: Csalódtam feltevésemben. || Végre megértettem. || Nem hiszem el. (Er86, 88). *Kiül a ~ az arcodra* (*pötty, pötty, pötty*); *A ~ kiül az orcád-ra*: Majd meglátod, hogy nem úgy van az, ahogy te elképzeled; **majd rádöbbensz!** Vö. **döbben**, **rádöbben**.

döbbenix ③ *isz* *Döbbenix!*: <A gúny kifejezése, amikor vki kénytelen belátni vmely dolog ellenkezőjét, csalódik feltevésében, vagy pórul jár>; **döbi**. Vö. **döbben**, **rádöbben**.

döbi ③ *isz* *Döbi!*: <A gúny kifejezése, amikor vki kénytelen belátni valamely

dolog ellenkezőjét, csalódik feltevésében, vagy pórul jár). Vö. **döbben**, **rádöbben**. ~ *hill*: Ua. (Ze87/88). [← **döbben** × ?*Benny Hill* (angol humorista); vö. **csobi hill**]. — **csobi, döbb, döbbenix**.

döbizik ® tn ige Csalódik feltevésében, a tapasztalatok hatására belátja vmely dolog ellenkezőjét; **rádöbben**. *Döbizel!*: Majd meglátod, hogy nem úgy van az, ahogy te elképzeled; **majd rádöbbensz!** [← **döbi**].

dög ® fn Hús (Szabszo3).

dögcédula fn 1. ⑥ ⑧ ⑨ Háborúban nyakba akasztva viselt, a katona személyi számával ellátott fémlapocsk, melynek segítségével az elesett személyt azonosítani lehet. 2. ⑧ *ritk* A málházakban hordott, a legközelebbi hozzátartozónak címzett boríték, melyben a katona haláláról szóló értesítést küldik el.

dögész ® ⑨ fn A betegszobára beosztott, egészségügyi szolgálatot végző katona; **tökösnnóvér**.

döglött Szh: *Annyi → esze van, mint egy ~ hintalónak*.

döglöttfrigyes ® fn Férfi nemi szerv, hímvessző; **fasz**.

dögös ® 1. fn A betegszobára beosztott, egészségügyi szolgálatot végző katona; **tökösnnóvér**. Vö. **dögész**. 2. mn és fn Beteg (katona); **gyenguszos**.

dögtestű ® mn és fn Nagy termetű (katona) (Vpo3). — **lóbaszó, rambó**.

dölavíz ® ⑨ fn (ragozhatatlan) A nagytakarítás ált. büntetésből alkalmazott formája, Ultra szétszórásával és sok víz beöntésével végeztetett **sikálás**. (*Este*) *francia film/műsor (lesz a tévében)*: ~. Vö. **sikamika**. [← *dől a víz*, „franciásan”: *dő la víz*].

dörzsörmester ® fn *tréf* Törzsörmeszter; **törzs**. [Szójáték].

dragunov ® fn A mesterlövész távcsöves puskája. [← *Dragunov* (e puska feltalálója)]. — **dióverő, hosszúpuska**.

drinkel ® ige Alkoholt fogyaszt; **bezizzent**. [← ang. *drink* 'inni, iszik'].

droid ® fn 1. Az alakzatban rosszul lépő katona; **alaki toprongy** (Sztso4). Vö. *Mi van, magának két bal lába van?! 2.* Szerencsétlenkedő, ügyetlenkedő, esetlen katona; **topa** (Szkoo). 3. Olyan katona, aki túlságosan betartja a szabályokat. Vö. **aggódik**. 4. *Droidok*: *ritk* Első időszakos katonák; **kopaszok** (Szabszo3). **Ö**: **konyha**~. [← *droid(ok)*, a Csillagok háborúja c. film robot szereplői].

drót¹ ® ~*ja van*: *ritk* Az alakulat egyik tisztje v. vmilyen befolyásos személy támogatja, protezsálja; **csókja van**. *Forró* ~: *Protekcio*. [?← *argó*, szleng *drót* 'értésítés, információ'].

drót² ® ⑥ ⑧ ⑨ ~ *hadnagy/örnagy* (A beszed kevésbé kötött kifejezéseiben a laktanya engedély nélküli elhagyására való utalás); **kerítésparancsnokság**. ~ *hadnagy/örnagy írja (meg) a könyvét/kilépőjét*; ~ *örnagytól kért engedélyt*; ~ *örnagytól kap engedélyt eltávra*: Engedély nélkül távozik, megszökik; **dobbant**. Vö. **dobi kapitány**, **kerítés hadnagy/örnagy**, **palánk örnagy**. [A laktanyából való kiszökés ált. a könnyebben kibontható drótkerítés résein törtenik].

ducitréning ® fn *tréf* Reggeli torna; **aerobik Norbival** (Juo3). [← *Duci tréning*, Schobert Norbert (Norbi) videókazettán és DVD-n forgalmazott edzéprogramja].

dúcse ® fn *tréf* Elöljáró; **péká**. [← ol. *duce* 'vezér' (Benito Mussolini)].

duda Szh: → *Megfeszíti, mint skót a ~ját*.

dug Szh: → *Tolnám/~nám, mint a lopott biciklit!*

dugó ⑧ **Szj:** ~ *van!*; ~ *t lehet nyelni!*: Csend legyen! **Duma kilőve!** ~ *benyel, fül kisimul*, → *láb kipörög!*: Futás! (Fh89/91). → *Villany leó*, ~ *benyel, kutya elereszt!* [← *eldugul* 'elhallgat']. Vö. **duma**.

duma ⑧ **Szj:** ~ *kilő(ve)!*; ~ *leó!*: Csend legyen! [← *Villany leó!*] Vö. **dugó, elakad, elcsitul, eldugul, elhalkul, leó, pofa, súly**.

durrog ⑨ tn ige Visszabeszél, véleményyt fűz vmihez; **megmagyaráz**. *Nem durrog!* 'Ne beszélj(en) vissza!' (Kfh92/93). **Ik:** *meg~, vissza~*.

durung ⑦ fn Géppisztoly; **géppityu**.

durva ⑧ ⑨ mn Túlzott, nem helyénvaló. *Durva ez a hányás!* 'Nem kellett volna, nem lett volna szabad megszólalni'

(BpA92/93). *De ~...:* <Az öregkatonáknak az újoncok merészségére való reagálásának bevezető tagmondata>. *Hű, de durva, a kopaszok felírták magukat kimaradásra!* (Fh89/91). *Nagyon durva ez a kedvezmény!* <Általában öregkatonák használják, ha náluk fiatalabb katonák valamilyen kedvezményben, jutalomban részesülnek> (BpA92/93).

dutyi ⑨ fn *ritk* Laktanyai fogda; **fogszi**.

dübörög ⑧ ~ *az üti*: Jön az ügyeletes tiszta.

dühítő ⑧ fn Üdítőital; **buzivíz**. [Szójáték].

dühöngő ⑨ fn *ritk* Alapképzés; **kel-tető**.

Dzs

dzsakomó ⑧ fn 1. <Önelnevezés>. *Ki más csinálta volna, mint az öreg dzsakomó: Én csináltam.* 2. <Megszólítás>. *Hé, dzsakomó, gyere csak ide!* (Nk84/85). — **állo-mány**, **atyám**, **barátom**, **barátocskám**, **cimbi**, **csirketest-kecskefej**, **dzsekszi**¹, **dzsekszon**², **dzsokó**, **dzsoni**, **dzsotti**, **dzsottó**, **dzsovanni**, **heftikém**, **hógolyó**, **kicsi** (csikó/makett/rigó), **kopasz**, **kop-csó**, **köcsög**, **öcsém**, **öcsisajt**, **padlóváza**, **rüszü**, **söcsém**, **vakcsirke**, **vakegér**, **vak-hangya**, **vaknyúl**, **vaktik**.

dzsal ⑧ ⑨ tn ige Megy; **zissen** (Sztso4). **Ik: ki~**. [← argó *dzsal* ← cig. *džal* 'megy' (Vek. 60)].

dzsanesz ⑧ ⑨ mn Nagyon jó, remek; **penge** (Ze 87/88). *Dzsanesz!* Rendben, mehet! (Eg96). [← cig. *džanel* 'ért', *džanes* (E/2.) (Vek. 60)].

dzsasszol tn ige 1. ⑧ Megy; **zissen**. 2. ⑧ Nem alakiasan mozog; **brékel**. 3. ⑧ A sorban, alakzatban mocorog; **brékel**. [← *dzsal* 'megy'; ↔ *dzsesszel* 'ua.'].

dzsasztázik ⑧ tn ige Megy; **zissen**. [← *dzsal* ← cig. *džal* 'megy' (Vek. 60), *džas* 'megy; megyünk'].

dzsaveszol ⑧ Megy; **zissen** (Eg96).

dzsefi fn ⑧ Üdítőital (Cso). [← *Jeffy* ← *Jefferson*, amerikai elnök, aki ugyanúgy amerikai, mint a kóla].

dzseki ⑧ ⑨ fn (Gyakorló)zubbony; **kényszerzubbony** (Szf98).

dzsekszi¹ ⑧ fn <Megszólítás>; **dzsako-mó** (Nk84/85). [← ang. *Jack*].

dzsekszi² ⑧ msz Rendben van, oké; **okszi**. Vö. **dzsekszon**³ (Nk84/85). [← *okszi* 'oké'].

dzsekszon¹ ⑧ ⑨ fn *Hór* Kiképző-bázis (Nyb87). *Fölmegyek a dzsekszonra* (BpA92/93). [← ?].

dzsekszon² ⑧ fn <Megszólítás>; **dzsa-komó**. *Te, dzsekszon, segíts már nekem egy kicsit!* (Nk84/85). [← ang. *Jack(son)*].

dzsekszon³ ⑧ msz Rendben van, oké; **okszi**. (Nk84/85). [← *dzsekszi*² 'ua.'].]

dzseliszonpark ⑧ fn *ritk* Tábori sertésnevelde; **sernevál** (Na). [← *Yellow-stone Park*, nemzeti park az USA-ban, a televízióban sugárzott „Maci Laci” c. rajz-filmsorozat helyszíne].

dzsepszon ⑧ fn *ritk* Csepel teherau-tó; **csepszon**. [← *csepszon*].

dzsesszel tn ige 1. ⑧ ⑨ Megy; **zissen**. 2. ⑧ Nem alakiasan mozog; **brékel**. 3. ⑧ A sorban, alakzatban mocorog; **brékel**. [← szleng *dzsesszel* 'megy' ← argó *dzsal* 'ua.'].]

dzsettel ⑧ tn ige 1. Megy; **zissen**. 2. Nem alakiasan mozog; **brékel**. 3. A sorban, alakzatban mocorog; **brékel**. [← *dzsesszel* 'ua.'].]

dzsiajdzsó ⑧ fn *tréf* 1. Lövész; **nyúl**. 2. Szerződéses katona; **boci**. (Ju03). [← ang. *G. I. Joe*, tkp. *Government Issue Joe* 'Kincstári Joe', az egyszeri katona megnevezése az USA fegyveres erőinél].

dzsiájdzsóképzés ① fn *tréf* 1. Alapképzés; **keltető**. 2. Katonai végzettséggel nem rendelkezők kiképzése. — **dzsiájdzsótanfolyam**.

dzsiájdzsótanfolyam ① fn *tréf* 1. Alapképzés; **keltető**. 2. Katonai végzettséggel nem rendelkezők kiképzése; **dzsiájdzsóképzés**.

dzsigit ① fn *tréf*, *Lok* P–15-ös lokátor (Szk86/87).

dzsigoló ① fn és mn Cigány; **kokeró**.

dzsindzsa ① fn Rekettyés; áthatolhatatlan terület a gyakorlótereken. [← nyj. *dzsindzsa* 'nádas, vizenyős, mocsaras terület']. — **dzsindzsás**, **dzsumbuj**, **susnyás**.

dzsindzsás ① fn Bokros, fás, bozotos hely, erdő széle; **dzsindzsa** (SzfV98).

dzsingisz ① fn *ritk* 1. Kellemetlenség, bosszúság, hátrányos helyzet, méltánytalanság, megaláztatás; **szívás**. 2. Kitolás; **szívátás**. (Na).

dzsójer ① fn Mindig mosolygó katoná (Kapo3).

dzsokó ① fn 1. <Önelnevezés>. 2. <Megszólítás>. **Dzsakomó** (Nk84/85).

dzsondzs ① fn Örület, felpörgött állapot (Fh89/91). Vö. **bedzsondzsul**.

dzsoni ① fn 1. <Önelnevezés>. 2. <Megszólítás>. **Dzsakomó** (Nk84/85). [?← ang. *Johnny*].

dzsonzon ① fn *ritk* Géppuska; varrógép. [?← ang. *Johnson*].

dzsopi ① fn *ritk* Újonc; **kopasz**. [← gyopi].

dzsotti ① fn 1. <Önelnevezés>. 2. <Megszólítás>. **Dzsakomó** (Nk84/85). [← dzsottó].

dzsottó ① fn 1. <Önelnevezés>. 2. <Megszólítás>. **Dzsakomó** (Nk84/85). [?← ol. *Giotto*].

dzsovanni ① fn 1. <Önelnevezés>. 2. <Megszólítás>. **Dzsakomó** (Nk84/85). [?← ol. *Giovanni*].

dzsua ① fn 1. Szenny, piszok (ált. ételmaradékból származó zsír és kosz elegye); **dzsuva**. 2. (Ehetetlen) étel, ennivaló; **dzsuva**.

dzsuga ① fn Szenny, piszok (ált. ételmaradékból származó zsír és kosz elegye); **dzsuva**.

dzsugás ① mn Ehetetlen; zsíros <étel>; **dzsuvás**. [← **dzsuga**].

dzsulás ① ~ *szalámi*: Olasz szalámi; **dzsuva**. Vö. **dzsuvás szalámi**.

dzsumaszalámi ① fn Felvágott; **dzsuva**.

dzsumbuj ① fn *ritk* 1. Gazos terep; **dzsindzsa**. 2. Rendezetlen állapot, körülmeny, felfordulás; **kavar**². (Le85/86). [← *Dzsumbuj* 'Budapestben a Ferencvárosban az Illatos út és a Gubacsi út sarkánál található hírhedt városrész'].

dzsumbujdzsindzsózás ① fn Kül-sőkörlet-takarítás.

dzsunsz ① fn *ritk* Gyenge minőségű étel; **patkányfőzelék**. *Ki tudja, mi lesz ma este a dzsunsz?* (Fh89/91).

dzsuva fn 1. ① *ritk* Takony. *Töröld meg az orrod, tiszta dzsuva!* (Nk84/85). 2. ① ① (Főleg ragacsos) kosz, piszok, szenny (ált. ételmaradékból származó zsíros mocskok). — **csua**, **csuva**, **dzsua**, **dzsuga**, **gempa**, **ko-tu**, **kula**, **redva**. 3. ① ① (Ehetetlen) étel, ennivaló; **patkányfőzelék**. *Mi a dzsuva?*: Mi a vacsora? (Mf88/89). 4. ① <Reggelire és vacsorára leggyakrabban adott és legkevésbé kedvelt> (olasz, nyári, vadász) szalámi. — **csuvás szalámi**, **dzsumaszalámi**, **dzsuvás szalámi**, **dzsuvaszalámi**, **fűrészpóros**, **gempa**, **gyíkhús**¹, **kutyahús**, **kutyakolbász**, **kutyaszalámi**, **kutyaszalonna**, **lóhús**, **macskariasztó**, **mozgóhús**,

patkányhús, patkányszalámi, véfelvágott. [? ← nyj. *csula* 'orrvaladékos köpet' × argó *dzsuva* 'tetű'].
dzsuvás mn **1.** ⑧ ⑨ Koszos, piszkos (zsíros, ragacsos) <tárgy>. *Dzsuvás asztal* 'koszos asztal'. *Mosd el ezt a tányért még egyszer, teljesen dzsuvás!* (Nk84/85). **2.** ⑧ Ehe-tetlen; zsíros; kellemetlen kinézetű <étel>.
 ~ *káposzta*: Lucskos káposzta. ~ *kolbász*:

(Ált. zsírtól csepegő, félig nyers) sült kolbász. ~ *szalámi*: Olasz szalámi; **dzsuva**; vö. **csuvás szalámi**. ~ *szalonna*: (Rágós) sült szalonna. — **csuvás, dzsugás, dzsulás, gempás, grimbás, lappincsos, redvás.**

dzsuvaszalámi ⑧ fn <Igen kevésbé kedvelt, kellemetlen kinézetű> (olasz, vadász, nyári) szalámi; **dzsuva**. Vö. **dzsuvás szalámi.**

E, É

eáp ⑨ fn *Hór* Ellenőrző áteresztő pont. **Vö. fep.**

eb ⑨ *A kóbor ~et nem hatja meg:* Nem érdekel. **Vö. meghat.** [← *A kutyát nem érdeklí*].

ebéd ~ *utáni* → *séta*.

ebédjegy ⑨ ⑨ fn *ritk* Egy darab a **centiről** levágva. *Kérsz egy ebédjegyet?* '⟨Annak a tréfás közlése, hogy a centiből levágtak egy darabot⟩' (BpA92/93).

ebihal ⑨ *Pöttyös hátú ~:* Újonc; **kopasz** (Kfh92/93). **Szh:** *Úgy → áll, mint a seggbe rúgott ~*. **R:** *Én kis kopasz ~ a stokimra felállok, minden öreg harcsának jó → éjszakát kívánok!*

edegumi ⑨ fn *ritk, tréf* Vegyvédelmi öltözék; **vévé**¹ (Nyh88). [← Horváth *Ede*, a győri Rába-gyár igazgatója volt; **vö. horvátgumi**].

édesanya ~ *m, nem perdül a* → *rokka!*

efe ~ *állomány* ←.

efis ⑨ mn és fn Előfelvételis (katona); **tápos**¹ (DbK88). [Röv.]

ég ⑨ ⟨*Vmikor*(ra), ált. a leszerelés után) *bedeszkházzák az eget:* ⟨A leszerelő katonák által a többiek bosszantására használt ki-fejezés arra célozva, hogy leszerelés után megáll az idő, aki nem akkor szerel, az örökre katona marad⟩. *Már csak két nap, és bedeszkházzák az eget* (Pá83/84). *A mi leszerelésünk után bedeszkházzák az eget, és csak egy kis lyukat hagynak rajta, ahol a sok páncélost/gyíkhúst dobálják befelé a*

szegény ezernapiú, reményvesztett kopaszoknak (Szk87/88). **Szj:** *Ha a katonának azt mondják, hogy fesse be az eget, nem azt kérdezi, hogyan, hanem hogy milyen színűre.* (Szh81/82). → *Irány az ~ alja!* **Szh:** *Annyi → napod van, mint csillag az ~ en.* **R:** *Kopasz rüszü, nézz az ~ re, messzi még! ~ ig ér a → centid vége!*

egér ⑨ fn **1.** ~ *van a körletben;* *Eltársak, X honvéd szekrényében ~ volt:* ⟨Az ellenőrző tiszt magyarázata a visszatérő katonáknak, miután a körlet rendetlenségét látva feltúrta az ágyakat, kiborította a szekrényeket⟩; **berepült a gólya.** **Szj:** → *Egy az egybe, mint az egerek negyvenegybe.* **Szh:** → *Rábasznak, mint negyvenben az egerek.* → *Kavar, mint a mérgezett ~.* **2.** Kis méretű, párna formájú, négyszögletes műanyag tasakba töltött mosószer, sampon, amelyet a katonák illetményként kapnak. *Eltapossa az egeret:* ⟨Ált. öregkatona⟩ szétapossa a mosószeres műanyag tasakot, hogy ezzel takarításra kényszerítsen másokat. **Vö. sikamika; patkány³, pukkancs.** [Az **egér** szétapósítás előtti mozgása (ált. egymásnak rugdossák az öregkatona) hasonlít az üldözött egér cikázásához]. — **pukkancs. 3.** Előfelvételis katona; **tápos**¹. **Ö:** *export~*, *gyógy~*, *import~*. || *ritk* Első időszakos, újonc előfelvételis katona. **4. ritk** Újonc; **kopasz.**

egerészik ⑨ tn ige Kis tasakos mosószer szétapósításával (**beegerézéssel**) kényszerítve takarít; **sikál.** [← **egér**].

egérhajsza ® fn Egy apró tasak folyékony mosószer rugdosása a folyosón v. a körletben, majd a tasak széttaposása. [← **egér**; vö. **beegerez**]. — **egérkergetés**.

egérkergetés ® fn Egy apró tasak folyékony mosószer rugdosása a folyosón v. a körletben, majd a tasak széttaposása; **egérhajsza**. [← **egér**; vö. **beegerez**].

egérméreg → *Erős egérméreg!*

éget 1. ~i a → *fület* <a haja>. 2. ⑨ tn ige Zavar, irritál. ~ *már a seprűnyél ilyen öregem!*: Öregkatonaként már nagyon zavar, hogy fel kell sepernem. *Öcsém, nem ~ az az ágy?*: <Újoncnak mondván, ha az ráfekszik az öregkatonára ágyára:> Kelj fel! *Harmincegy nap?* ~ *az még téged!*: <Akkor mondja a katona, ha a leszerelésig hátralévő napjainál kisebb számot lát>. (Szfv98). ~i *az ágy/centi*: <Legtöbbször kérdés formában elhangzó figyelmeztetés arra, hogy vki engedély nélkül lefeküdt más ágyára, hozzányúlt centijéhez stb.:> *Nem égeti az ágy, kopasz?* 'Újjonc, hogy mertél az ágyamra feküdni?!' (BpA92/93). Vö. **megéget**, **fagyaszt**.

égetett ~ *népi* → *agyagedény*.

egy ® **Szj**: *Egy az egybe* (mint az *egerek negyvenegybe*): <Leggyakrabban válaszként használt, konkrét jelentés nélküli kifejezés; ritkábban:> Igen. || Pontosan úgy. *Egy-kettő, egy-kettő... Baszik a festő, nem csak az egyik, mind a kettő. Egy-kettő, egy-kettő...: tréf* <Sorállományú parancsnokok kedvelt mondókája az alakzatban menetelve haladók lépteinek összehangolására>. [A hivatalos **beszámolás** rímes kibővítése].

egyecsillagos ® fn *tréf* Örvezető; **örvi**.

egyéni ® ~ *szoc* → *probléma*. ~ *temetkezési szerszám*: *ritk*, *tréf* Gyalogsági ásó; **gyalásó**.

egyenlőségjel ® fn Tizedesi rendfokozatot jelölő két csík a gyakorlólapkán (BpA92/93). Vö. **vízszintjelző**.

egyes ® fn 1. Az 1. számú gyakorlótér. 2. Gyakorlótér; **szöcske**². (Ze).

egyesbalhé ® fn Gyakorlat az (1. számú) gyakorlótéren; **egy**esbuli (Ze). Vö. **balhé**, **gyakszi**¹.

egyesbuli ® fn Gyakorlat az (1. számú) gyakorlótéren; **egy**esbalhé (Ze). Vö. **buli**; **gyakszi**¹.

egyetemi ~ *gecista* ←.

egyetemista ® fn 1. *Egyemista elővett* → *geci*. 2. *ritk*, *gúny* Tudálékos, „mindent tudó” katona; **nagytudású**.

egykismalac ® fn *ritk* Törzsfőnök; **golyóstoll** (Fh89/91). [← *Egy kismalac, töf-tőf-tőf* (gyermekdal) ← *tőf*: 'törzsfőnök', hiv. röv.]

egymás ~ *ba ér a* → *farkuk*/→ *faszuk*.

egyorru ® mn <Általánosan használt sértő kifejezés>. *Nem engedett ki a kapus? A büdös egyorru!* Vö. még: *Rohadjon le az az egy büdös orra! Számold már meg, hány orra/orrod van!* (Ma84).

egyszemű ® fn *tréf* Mesterlövész; **mes**ternyúl (Dbo2).

együttes ® **Szj**: *Melyik/Milyen ~ben játszik?!*: <Felkiáltás burkolt megrovásként> Túl hosszú a haja (hozzáér a fülehez). Vö. **bitliszfejű**.

eháká ® fn Elhelyezési körlet; **putri**. [← *ehk.*, hiv. röv.]

éhbér ® fn Illetmény; **z**sold (Kapo3).

éhenhalási ~ *segély* ←.

éhezde ® fn Legénységi étkezde; **kajál**da. **Szj**: *Éhezéshez sorakozó, irány az ~!*: <Vezényszó> Étkezéshez sorakozó, irány az étkezde!

ejéfantom ® fn *ritk*, *Rep* Félős v. ügyetlen ejtőernyős katona. Vö. **ejés**.

ejés ® mn és fn (gyak. tsz.-ban) *ritk*, *Rep* Ejtőernyős (katona). || *Ejések*: Ejtő-

ernyős alakulat. [← Röv.] — **pitypang**,
sas. Vö. **zsinórbohóc**.

éjjelibátor ⑨ fn *ritk* Örkatona; **bobi**
(Db03).

éjszaka Szj: ⑧ *Ezeregy ~ja van (még);*
⑧ *Ezer napja ← van és ezeregy ~ja:* Soká
fog még leszerelni, nagyon újonc még. ||
(E/2-ben használva:) *gúny* <Újoncok bosz-
szantására>. (*Hány napja van még?* Az
újonc tréfás válasza:) *Sok napom és ezeregy*
~m. **R:** ⑧ *Én kis kopasz ebihal a stokimra*
felállok, minden öreg harcsának | jó ~t kívá-
nok! (Ze878/88); ⑧ *Én, a kicsi halporonty,*
felső ágyra felállok, s minden kedves öreg
halnak |— (Fh89/91): <Az újoncok által
takarodókor a felső ágyra állva elmondott
mondóka>. ⑧ *Bebújok az ágyamba, mint*
malac a szalmába. Bassza isten, nem fázok,
jó ~t kívánok!: Ua. (Ha88/89). ⑧ *Kopasz-*
tökű Alajos, felső ágyas motoros, csikoshátú
kismalac a stokira felállok, és a leszerelő ál-
lománynak jó ~t kívánok!; ⑧ *Este van, este*
van, vége van a napnak, nyugovóra térnek a
szeptemberi atyjak. Reggel, mikor felkelnek,
tíz napra ébrednek, dicsőséges szeptemberi
állománynak jó ~t, a többieknek takarodó,
villany leolt!: Ua.

ejtőernyős ⑨ **R:** *Fejed gyenge, lábad*
erős, te is lehetsz ~t: <A többiek ejtőernyő-
söket ugrató mondása> (Szk97/98).

ejtőernyőzsinór ⑨ **Szj:** *Még az ~ sem*
vált le a seggéről: Rep Még csak nem régen
vonult be, újonc az illető (Pá82).

eksönforsz ⑨ fn *Hör* Határőr akció-
század (Fh89/91). [← ang. *Action Force*, já-
ték- és képregényfigurák neve].

ékszerész ⑨ fn Főtiszt; **parkettás**
(Vp03).

él ⑨ **Szj:** *Él, hő!* Él, állj! <vezényszó>
(Kapo3).

elaggódik ⑨ tn ige *ritk* Éldegél, béké-
sen elvan. Vö. **aggódik, elvan**.

elakad ⑨ tn ige <Többnyire felszólí-
tásban> Elhallgat, elcsendesedik; **eldugul**.
Szj: *Akadj már el!* Hallgass már el! Csend
legyen! **Duma kilőve!** (Le85/86).

elalél ⑨ tn ige **1.** Elfárad; **megzuhan**.
2. Elalszik. *Elalélni!* Aludjon mindenki!
<Takarodó után>. || Órségben elalszik. **El-
bólint**.

elalszik K: *Ha a →katona áll, akkor*
leül; ha leül, akkor lefekszik; ha lefekszik,
akkor ~ik; ha...

elbólint ⑨ tn ige Elalszik; **elalél**.

elbrékel ⑨ tn ige Elmegy, eltávozik;
elhúz? Vö. **brékel**.

elbuhán ⑨ *El van buhanva:* Nagyképű,
beképzelt (SzfV98). Vö. **nagyarcú**.

elcsitul ⑨ tn ige <Többnyire felszólí-
tásban> Elhallgat, elcsendesedik; **eldugul**.
El lehet csitulni! <Felszólításként> Csend
legyen! **Duma kilőve!**

eldug ⑨ <Ált. felszólításban> *Dugja*
el a haját! Vegye fel a sapkát! Vö. **kuka,**
sapka.

eldugul ⑨ tn ige <Többnyire felszólí-
tásban> Elhallgat, elcsendesedik. *Dugul-*
jon már el! *El lehet dugulni!* Csend le-
gyen! **Duma kilőve!** — **csippant, elakad,**
elcsitul, elhalkul. Vö. **dugó, duma**.

eldurran Szj: *A →faszom! →picsám ~!*
Hát a →tököm ~ik!

elefánt Szh: → *Kevés, mint ~nak a nor-*
mál tampon.

eleje ⑨ szragos fn A szolgálatot vezető
hivatásos katona (ált. az ügyeletes tiszt).
Ld. **hátulja**.

elektromos ⑨ ~ *oroszlán!* Villanyt le-
oltani! [← **Villany leó!**].

elemel ⑨ tn ige *Rep* A repülőgép fel-
száll.

élenjáró ⑨ ~ *beteg: ritk, tréf* Járó beteg.
[← *Élenjáró Katona*, kitüntetés].

elesett ⑨ mn és fn *tréf* Beteg, gyengélkedőn lévő (katona); **gyenguszos** (Sztso4).

élet ⑥ *Egy pillanatra belép az ~be:* Rövid ideig szabadságon van.

élettárs fn *ritk, tréf* 1. ⑧ Géppisztoly; géppityu. Vö. (meny)asszony. 2. ⑨ Köze-li munkatárs (akivel sok időt tölt együtt a katona).

elevátor ⑧ *Kézi ~:* *ritk, tréf* Gyalogsági ásó; gyalásó.

elfelejt ⑧ *Felejtsd el, hogy...!:* *ritk* Verdi ki a fejedből, hogy...! (Le85/86). Vö. **eltalál**.

elfüstöl ⑨ tn ige <Ált. felszólításban:> Eltávozik, elmegy; **elhúzz**² (Or95).

elgombáz ⑥ Eltol, elront (Börs67). [← A rex biliárdnál a gomba golyóval való eldöntése a játszma elvesztését, ill. az addigi pontszám lenullázását jelenti].

elhajt ⑧ ⑨ ts ige Elzavar; durván, indulatossan elküld. *Kiálltunk kihallgatásra, de a péká mindenkit elhajtott* (Nk84/85). ⑧ *~ja a halál faszára;* ⑧ *~ja (őket) az isten kóchéngeres faszára:* *durva* Ua. **Szh:** ⑧ ⑨ *~ja, mint a magzatvizet:* Ua. — **eltakarít**.

elhalkul ⑨ tn ige Csendben marad, hallgat; **eldugul**. *Elhalkul!:* Legyen(ek) csendben! (Dbo3). **Szj:** ~, *nem fíkázik, nem keni a kistársára!:* Csend legyen! **Duma kilőve!**

elhúzz¹ *~za a → centi a kezem.*

elhúzz² ⑧ tn ige Elmegy, távozik. ~ a véres/vérvörös gecibe: Ua. **R:** → *Öreg vagyok, mint a tűzok, februárban/augusztusban el is húzok.* [← szleng *elhúzza a csíkot* 'elmegy'; vö. *húzz*]. — **elbrékel**, **elfüstöl**, **elkoccol**, **elkorcol**, **elvitörliázik**, **elzizeg**, **elzizzen**.

elizélt ⑧ ~ *palota:* *ritk, gúny* A lakatánya valamelyik — a beszélő számára ellenszenves emberek tartózkodási helyéül szolgáló — épülete. [← *Élysée-palota*].

elkap *~ja/megszívja a → bránert. ~ja a → szivattyút. ~ta a → kummanditisz betegségét.*

elken ⑧ *~em a szádat!:* *ritk* Vigyázz magadra, mert megverlek! Vö. **betakar**.

elkoccol ⑨ tn ige Eltávozik, elmegy; **elhúzz**². <Ált. felszólításban:> *Koccolj el!* (BpA92/93). Vö. **koccol**.

elkorcol ⑨ tn ige Eltávozik, elmegy; **elhúzz**². <Sokszor ingerült felszólításként:> *El lehet korcolni!* 'Menj el! Tűnj el!' (BpA92/93). Vö. **kikorcol**.

elkolbászol tn ige 1. ⑧ ⑨ Elcsavarog, <úgy> elmegy <hogy a többiek nem tudják, hol van>. 2. ⑧ <Ált. munka elől> elsompolyog; **elsunnyog**.

elkummant ige 1. ⑧ ⑨ tn Elsompolyog <ált. a munka elől>. 2. ⑧ ⑨ ts *Elkummant* vmit: Kibújik vmi (ált. munka) alól; nem csinálja meg. **Elsunnyog**. 3. ⑨ Vécére megy (Bgy95).

elkúszik ⑧ tn ige *ritk* <Ált. a munka elől> elsompolyog; **elsunnyog** (Szk89/90).

ellenőrzés ⑧ *~e van:* *ritk* Látogatója érkezett.

ellenség ⑧ fn *ritk, tréf* Nő; muff.

ellentengernagy ⑨ fn *tréf* Dandártábornok; dandi.

ellő ⑧ fn Ellátó- (hadtáp) szakasz <a zászlóaljon belül>. || Az ebben szolgáló katonák. *Kérdezd meg az ellőt, hogy mikor lesz már kaja!* (Nk84/85). [Hiv. röv.]

ellős ⑧ mn és fn Az ellátó szakaszhoz tartozó; ott szolgáló (katona). [← **ellő**; vö. **csellős**].

elmegy ⑧ tn ige 1. *Elment → borért.* **R:** → *Csíkos hátú! → Kurta farkú kismalac, én ~ek, te itt maradsz; Én ~ek, te itt maradsz, isten veled kis → kopasz:* <Leszerelésre készülő öregkatonák többiekét bosszantó rigmusa>. 2. *ritk* <Nem előfelvetélis katonák nyelvhasználatában:> Előfel-

vételis katona leszerel; **szerel**. [Utalás arra, hogy az egyetem, főiskola elvégzése után még egy időszakra ismét be kell vonulnia, ezért nem *leszerel*, csak *elmegy*].

elmond ® *Elmondanám...*: <Dicsekvő, nagyképűsködő hanghordozással és arcki-fejezéssel mondott mondatkezdő formula; bármilyen mondanivalót bevezethet>.

elnézés ® <Ha valaki nem jól csinált valamit, és ezért *elnézést* kért, akkor szidták le illetőenként>: *Tudja maga mi az elnézés?! Elnézés az, amikor valaki bassza a kecskét hátulról, és a szarvai közt elnéz* (Le87).

elnyom ® **Szh:** *~lak, mint szájszagot az Orbit!*: <Fenyegetésként>: Megverlek! Vö. **betakar**.

elolvad R: *~ a → hőember, leszerel a november!*

előgyújtás ® *~a van:* Siet, a többiekhez képest egy ütemmel korábban végzi a mozdulatot (BpPeto3). Vö. **utógyújtás**.

előjátékos ® fn *tréf* Felderítő; **gyík**².

előljáró Szj: ® *Előljáró! ...ban csak annyit mondanék...*: <A mondanivaló tréf. bevezető félmondata, amire — mivel az *Előljáró!* parancsra a többiek reflexszerűen odafigyelnek, esetleg vigyázzba is állnak — mindenki elcsendesedik a körletben> (Ta82/83). ® *Figyelem, ~ érkezik!*: <A vécen ülve kiabálják a katonák>.

előnyom ® ts ige Előléptet (ált. T/3-ben: *Előnyomták*: Előléptették).

elpulloz ® ts ige *ritk* Elrejt valamit a többiek elől, titokban elraktároz, magának saját használatra eldug, nem osztja meg társaival; **bepulloz**.

elsumákol ® ts ige **1.** *Elsumákol* vmit: Kibújik vmi (ált. munka) alól, nem csinálja meg; megússza; **elsunnyog**. **2.** *Eltitkol*. **3.** *Ellop*; **benyel**.

elsunnyog ® ige **1.** tn <Ált. munka, feladat elől> elsompolyog, elsomfordál vhová; elrejtőzködik. — **(el)kolbászol, el-kummant, elkúszik**. **2.** ts *Elsunnyog* vmit: Kibújik vmi (ált. munka) alól; nem csinálja meg; megússza. — **elkummant, elsumákol, megkummog, megkúsz, megsummant, megsunnyog**. Vö. **sunnyog**.

elsül Szj: *A → faszom ~!*

elszabadul ~ *a → boa*.

elszáll Szh: *Akkora → pofont kapsz, hogy ~sz, mint a győzelmi zászló!*

elszédül ® *El van szédülve; elszédült*: <Ált. újonc katona> nagyképűen viselkedik.

eltakarít ® ts ige Elküld, elzavar; **elhajt** (Dbo2).

eltalál ® *El ne találd, hogy...*: *ritk* Verd ki a fejedből, hogy...! (Le85/86). Vö. **elfelejt**.

eltapos Szj: *Tapossa el a → mosolyát, katona!*

eltáv fn **1.** ® ® Hazautazás, a laktanyának ált. a hét végére engedélyezett elhagyása; eltávozás. Vö. **rinya, havaj**. ® *Hosszú ~*: Kimaradás (a laktanya elhagyására szóló engedély, max. 24 óra időtartamú); **kimarcsi** (Kapo3). ® *Rövid ~*: Kimenő (a laktanya elhagyására szóló engedély, max. hat óra időtartamú). ® *~ helyett hadtáp*: Váratlan szolgálat miatt nem engedélyezik az eltávozást. ® *Alszik az ~*: Nem engedélyezik a hazautazást. ® *Nős ~*: Rövidebb időre (ált. fél öttől éjfélig), leginkább családos katonának adott eltávozási forma. ® *Orosz/ruszk/(ritk) szovjet ~/(ritk) kimenő: tréf, gúny a*) Elmaradt eltávozás (a kapuból az ügyeletes vmilyen ok miatt viszsza küldi a katonát). *Orosz/ruszk ~ot kap*: Nem engedik haza, kérelmét elutasítják. **b**) Kimenőruhában végzett tevékenység. || Kimenőruhában a kapuig megy a vendég elé. || Kimenőruhában vmilyen laktanyán belüli rendezvényen (ált. ünnepségen)

vesz részt. || <A meg nem valósult eltávozás gondolatbeli pótlása:> Kimenőruhába öltözve a tékép elé áll, v. kinéz az ablakon, és hazagondol. **c)** Munkára, feladatvégzésre a laktanyán kívülre távozik.

2. ③ Eltávozási engedély. **Ö:** palánk~.

eltávozás → *Szovjet* ~.

eltelik Szj: *Van rá tíz → perced, ebből kilenc már ~t.*

eltol El (lehet) *tolni a → biciklit!*

elvág ~ja(’k) *a → faszát.*

elvan ③ **Szh:** ~, *mint a befőtt:* Békén van, pihenget; **elaggódik.**

Elvis ③ **Szj:** *Elvis meghalt!*: Hajtsa le a gallérját! [Utalás *Elvis Presley* jellegzetes viseletére].

elvitorlázik ③ *tn ige* Elmegy; **elhúzz**². *El lehet vitorlázni:* Menj el!

elvonás ③ *fn ritk* Alapképzés; **keltető** (Vp₀₃).

elzizeg ③ *tn ige ritk* Elmegy; **elhúzz**². *El lehet zizegni!? Menj el, hagyj békén! El lehet zizegni az újságomról!* ‘Add vissza az újságot, mert én akarom olvasni!’ (Le85/86).

elzissen ③ *tn ige 1.* Elmegy; **elhúzz**². **2.** Békén hagy. **Vö. zizzen.**

ember → *Öreg* ~. → *Vén* ~. ③ *Két ember...:* <Felszólítás kifejezésére:> Vki <csinálja meg>. **Szi:** ③ *Jó étvágyat, ~ek! Meg magának is!* (DbK89): *tréf* <Étkezés előtti kifejezés>. ③ *Őnök is csak ~ek valahol, belátom* (DbK87): <Egy tiszthelyettes mondanása a katonákról>. ③ *Maga meg jöjjön mellém, mert nem való ~ek közé!* (DbK89). **Szj:** ③ *Több bajom van magával, mint egy ~rel!* → *Ép ~ ép gépből ép ésszel nem ugrik ki.*

emberhús ③ *fn ritk* Húskonzerv; **gyíkhús**¹.

emberkedik ③ *tn ige ritk* Hatalmát érezteti, kíméletlen módon, sajnálat nél-

kül úgy jár el vkivel, hogy az emiatt kellemtelen, megalázó, helyzetbe kerül; kellemtelenkedik vkinek; **szívat** (Le85/86).

emelget Szj: *A → kézigránát emelgessen!*

emen *Ld. MN.*

emhármas ③ ③ *fn* Zuhanyzó, mosdó, vécé (az ún. vizesblokk) együttes elnevezése; **mesterhármas.**

emhárom ③ ③ *fn* Zuhanyzó, vécé, mosdó (az ún. vizesblokk) együttes elnevezése; **mesterhármas.**

emma ③ ③ *fn* *tréf* <Az önkielégítés körülírásában:> A kéz önkielégítéskor; **marokmarcsa.** **Vö. vera.** ③ ~, *az ötcombú asszony:* Ua. ③ *~ja van:* <Önkielégítést szokott végezni; nincs barátnője>. ③ ③ ~, *emmeg hónap* (Ez ma, ez meg holnap): <Utalás az önkielégítésre, s egyben az ekkor használt jobb, ill. bal kézre>. ③ *Menjél el az ~vall!*: Eredj maszturbálni! || Menj a fenébe!

empí ③ *pej, ritk* Nem előfelvételis sorakatoná; **táptalan** (Le). [← *MP* ‘munkás és paraszt’ betűszó angolos ejtéséből. Valószínűleg szójáték az angoltól ismert *MP* (Member of Parliament, Military Police) rövidítéssel.]

emzárolt ③ *mn 1.* A mozgósítás esetén újonnan megalakítandó alakulatok számára teljes hadi szükségletre biztosított <fegyverzet, technikai eszköz és anyag>. ~ *baka* ←. **2.** Olyan <tárgy>, amihez nem lehet hozzáférni, tilos használni. ~ *centi* ←. [Szakny-i röv.]

emzé ~ *baka* ←.

én ③ *Majd én...:* <Mondatkezdő formulaként burkolt, de erőlyes felszólítás>. *Majd én becsukom az ajtót!* (Szh81/82): Csukd be az ajtót! ③ ③ *Én meg majd..., (nem?!):* Ua. *Én meg majd kiviszem a szemetet!* (Nk84/85): Vidd ki a szemetet! *Én meg majd felhozom a reggelit, nem?!* ‘Hozd

fel a reggelit!’ (Er86). Vö. **majd. R:** ~ *kis kopasz ebihal a stokimra felállok, minden öreg harcsának jó → éjszakát kívánok! ~ a kicsi halporonty, felső ágyra felállok, s minden kedves öreg hálnak jó → éjszakát kívánok!*

engedély ⑥ *Kérek ~t kérni!:* <Az előljáró megszólítása a hivatalos katonai fordulat kicsúfolásával> (Börs67). **Szj:** ⑥ ⑥ *Én, csíkos hátú (kurta farkú) kismalac, kérek ~t | az öreg vadkantól (v. ritk. iszapszemű rájától) a makkosba becsörtetni! (v. becsörtetni a makkosba!);* ⑥ — | *az öreg vadkantól, hogy becsörtessem a makkosba! (Ui, ui, ui!);* ⑥ — | *az öreg vadkantól a makkosban való tartózkodáshoz! Ui, ui, ui!;* ⑥ — | *az öreg vadkan makkosába becsörtetni! (v. becsörtetni az öreg vadkan makkosába!):* <Az újoncok engedélykérése a körletbe való belépéskor, ha ott öregkatoná tartózkodik>. Vö. **csíkos hátú kismalac.** ⑥ *Kérek ~t meghunyászkodni!:* *tréf* Elnézést kérek; ne haragudj!

ényebénye ⑥ fn *ritk, tréf* Fenyítés, laktanyafogság; **helybetopi** (Db03). [*← ejnye-bejnye*].

ennyi ⑥ **Szj:** *Nekem ~, neked mennyi?: gúny* <A centi berázásakor elhangzó dicsekvő, a másikat (újoncot, esetleg másodidőszakost) bosszantani akaró kérdés>. *Neked is ~?* (ti. napod van még a leszerelésig): *gúny* Ua.

ép ⑥ **Szj:** ~ *ember ~ gépből ~ ésszel nem ugrik ki:* <A pilóta mondja az ejtőernyősnek> (Szk97/98).

ér 1. *Egymásba ~ a → farkuk/ → faszuk.*
2. *Többet ~ egy öreg → tápos, mint az összes hivatasos.* ⑥ *Annyit ~, mint a vasárnapi tízórai:* Semmit sem ér <ti. vasárnap nem adnak tízórait>; vö. **kevés, mint a vasárnapi tízórai.**

Ercsi ⑥ *Csibe, visszajössz még ~be?:* <A 18 hónapig szolgáló katonák előfelvételüket bosszantó kérdése, arra utalva,

hogy az egyetem, főiskola elvégzése után még vissza kell térniük> (Er).

érdekel ⑥ *Kérdezd meg: ~?!* Nem érdekel, nem törődök vele (Fh89/91). ⑥ *Hol ~ (ez engem)?;* ⑥ *Az éngem hol?:* Nem érdekel. *Lefenyitene? Hol érdekel?* (BpA92/93). Vö. **meghat.**

Érdia ⑥ fn Az érdi lőtér.

erdő ⑥ *Beviszi az ~be:* **a)** Becsap. **b)** Megnehezíti a dolgát; kitol vele; **megszív**atja.

erdőtűz Szh: → *Kevés, mint ~nél a vízipisztoly.*

ered ⑥ **Szj:** ~ *j csak, kerítsd be!:* *ritk* <Kedélyeskedő kifejezés>. Nosza! <biztatás>. || Hoppá! <meglepetés>.

eregyes (*er(r)eggyes*) Ld. **R. 1-es.**

eresz ⑥ mn Rendszeresített. ~ *alsó:* Alsónadrág. [Hiv. rövid.]

érettségi *Hónuk alatt a → diplomata, sőt némelyiknek még ~je is van.*

érez ⑥ **Szj:** *Azt csak úgy érzed:* <Ált. panaszra válaszolva> Nem igaz; nem úgy van. *Aki úgy érzi, előreáll/kivonul stb.!: Hő* <Öregkatonák újoncoknak szóló felszólítása, hogy a feladatot azok hajtsák végre>. (Fh89/91). → *Nehogy már jól ~ze magát a katona! K:* *A katona nem fázik/álmos/beteg/éhes* (stb.), *csak úgy érzi:* <A katona ne panaszkodjon, mert úgyse hallgatják meg>. *A katonának semmi sem fáj, nem fázik, legfeljebb csak úgy érzi:* Ua.

érik ~ *ik a* → *könyve.* ~ *ik* → *dinnye.*

erős mn **1. R:** *Legyen/igen buta, legyen/nagyon ~, ebből lesz az → aknavető.* *Féjed gyenge, lábad ~, te is lehetsz → ejtőernyős. ~ egérmérget!:* *tréf* Erőt, egészséget! [A hiv. köszönés elferdítése]. **2.** ⑥ <Ált. az *Igen erős!* szerkezetben> <rosszalló megjegyzésként> Felháborító, kockázatos, brutális; nem kellene; **csücskös.** *Nem mosol fel? Igen erős!* (Szfv98). *Erős a kantinba járás!* 'Nem

kéne a kantinba járnod!’ *Erős a cigaretta-zás!* ’Ne cigarettazz!’ *Erős a surranó!* ’Nem kellene, hogy neked ilyen surranód legyen!’ Vagy kérdés formájában: *Nem erős a kantinba járás/cigarettazás/surranó?* (Or95).

erőtéljes ~ *nyelvcsapásokkal* ← *halad előre*.

erpégé ® fn Kézi páncéltörő fegyver. [← or. *реактивный противотанковый гранатомёт* ’reaktív páncéltörő gránátvető’; a hivatásos katonák között is elterjedt magyarázat szerint a rövidítés alapja a *rakéta-páncéltörő gránát* szó]. — **bazuka**, **buff**, **bulafon**¹, **erpídzsi**, **gyík**⁵, **hurkatöltő**, **kályhacső**, **klarinét**, **mari(ka)**, **muff**, **nyúlágú**, **szarpumpa**.

erpéká ® fn *ritk* Rajparancsnok; **rajpéká**. [Hiv. röv.]

erpídzsi ® fn *ritk* Kézi páncéltörő fegyver; **erpégé**. [← **erpégé**, „angolosan” ejtve].

érté ® fn Rádiótechnikai század. [Hiv. röv.]

erte ® fn Rumos (rumaromával ízesített) tea. [Az étlapok rövidítéséből].

értékel ® **Szj**: ~em a mai napot: <Vécére induláskor mondott kifejezés>. Vö. **sza-rik**. [A parancsnokok szokták minősíteni, értékelni a végrehajtott feladatokat].

értelemőrző ® fn *tréf* Őr; **bobi** (Dbo2). [Ti. ő vigyáz rá, hogy a laktanya-ba be ne szökjön az értelem].

esemény ® fn Rendkívüli esemény (baleset, haláleset stb.). *Jelentem*, ~ *történt*. — *Nem vagyok kíváncsi a nemi életére*: <A századparancsnok és az ügyeletes beszélgetése>.

eshús ® fn Sült hús. [Az étlapok rövidítéséből].

eső Szh: → *Kevés, mint ~ben a hajszárító*.

esőkabát ® fn *ritk* Vegyvédelmi köpeny; **vévéköpeny**.

esvé¹ ® Sorozatvető fegyver. [Hiv. röv.]

— **e-zsvé**, **katyusa**, **sztálinorgona**.

esvé² ® fn *ritk*, *tréf* Többnapos konyhaszolgálat. [Röv.: *saját váltás*, azaz a konyhamunkások csoportja 24 óránként saját maga helyett lép szolgálatba. ? ← **esvé**¹].

ész Szj: → *Ép ember ép gépből ép ~szel nem ugrik ki*. **Szh**: ® *Annyi esze van, mint egy | marék szárított lepkének*; ® — | *pirított/jól meggyúrt hógolyónak*; ® — | *porcelánkutyanak*; ® — | *döglött hintalónak*: Buta, hülye; **köcsög**.

eszdéenté ® fn Század-napostiszt. [Hiv. röv.; a sorkatonák magyarázata szerint a *szadista disznó*, *notórius tabó* kifejezés rövidítéséből].

eszdéesz ® fn Századszint; **halálsor**. [← *szdsz.*, hiv. röv. × *SZDSZ* ’Szabad Demokraták Szövetsége’; szójáték].

eszdépékáhátétées ® fn *ritk*
1. Századparancsnokot helyettesítő tiszt.
2. <Bármely ismeretlen, értelmetlen, hosszú (idegen) szó helyett használták>. (Ze86/87). Vö. **hákácszcsepéeszvé**. [Hiv. röv.]

eszem-izsom ® ~ *felszerelés*: Csajka, kulacs és étkészlet.

eszkáef ® *tréf* <Mondatszóként használt mn> Csapnivaló, minősíthetetlen, nagyon rossz. <A történt dolgok (pl. az eltelt nap, kiképzés) értékelésére használták>: *Uraim, értékelem a szakasz munkáját: Eszkáef!* (BpA92/93). [Röv.: **szar**, **kula**, **fos**].

észosztás ® fn *tréf* Kihallgatás; **rinya** (Szabszo3).

ésszerű K: *Nem ~, de roppant* → *katonás*.

eszti ® *isz* <Betűszóként értelmezve> *Eleget szoptam, távozok innen!* <Öregkatonák által ordibált, a leszerelés közelségére utaló szó>. Vö. **vilma**.

etel ® *isz* <Betűszóként értelmezve> *Ennyi/Ebből a táposnak elég, (s/és) lelép/ (ritk) leszerel!* <Előfelvételis katonák által

a második időszakban ordibált szó, mely a leszerelés közelségére (egyesek szerint a fél évvel rövidebb szolgálatra is) utal). Vö. **vilma, letelik.**

ëukatona ⑧ ⑨ fn Egészségügyi szolgálatra a gyengélkedőre beosztott katona; **tökösnnővér.**

ëűszabi fn ⑧ ⑨ Egészségügyi szabadság. **R:** ⑧ ~, *káká: megyek haza, pá-pá!* (Egészségügyi szabadságot kapott katona többieket bosszantó rigmusa).

ëűszoba ⑧ ⑨ fn *ritk* Egészségügyi szoba, gyengélkedő; **gyengusz.**

ëütiszt ⑧ fn *ritk* Egészségügyi tiszt, katonaorvos; **mengele.**

evezés ⑧ fn Büntető szándékú, megalázó takaríttatás; **sikamika.** [A sikáláshoz sok vizet öntenek széjjel].

exkavátor ⑨ *Kézi ~: tréf* Gyalogsági ásó; **gyalásó.**

exportegér ⑧ fn Külföldi egyetemre felvett előfelvételis katona; **tápos¹.** Vö. (import)egér.

ezer ⑨ *Ezerrel:* Nagyon gyorsan. Vö. **vágta** alatt. *Borotválkozzon meg, katona, de ezerrel!* (BpA92/93). **Szj:** ~ *napja* ← *van még.* ~ *napja* ← *van, meg ezeregy éjszakája* ←. **R:** *Kopasz rüszü, nézz az égre, égig ér a* → *centid vége; azon számláld ~ napod, csőszájfékbe verd a faszod!* → *Centin inkább mérd a faszod, rövidebb, mint ~ napod!*

ezeregy ~ *éjszakája* ← *van.*

ezeregyéjszakás ⑧ fn és mn *ritk,* *tréf* Újonc, első időszakos; **kopasz.**

ezeregynapos ⑨ fn mn Újonc, első időszakos; **kopasz.**

ezeréves ⑧ ~ *örmester: gúny* Olyan örmester, aki idősebb korára se vitte többre az örmesterségnél.

ezerlábú ⑧ fn *ritk, tréf* Gyökérkefe, súrolókefe; **százlábú.** *Ki akarja ma elkoptatni az ezerlábút?* (Ba84/85). *Ezerlábú* → *pók.*

ezernapos mn és fn ⑧ Újonc, első időszakos (katona); **kopasz.** ⑧ ~ *csirke,* ⑨ ~ *gyalogos/kiscsibe: gúny* Ua.; vö. **csirke.** → *Hadihajós-alajos, ~ gyalogos. ~ rüszü* → *gyalogos. ~* → *háté.* [← **Ezer napja van még**].

ezernapú mn és fn **1.** ⑧ ⑨ Újonc, első időszakos (katona); **kopasz.** ~ *kopasz;* ~ *sivár gyík:* Ua. **2.** ⑧ Hivatásos; **keményváll-lapos.** *Ez az ezernapú hadnagy nekem ne ugasson!* (Nk84/85). **3.** *ritk* Továbbszolgálgó; **téesz** (katona). (Pejoratív jelzőként hivatásos (v. *ritk.* továbbszolgálgó) katonára:) ~ *téesz: ritk, pej* Továbbszolgálgó katona; **téesz.**

ezernapújóska ⑧ fn *ritk* Újonc, első időszakos katona; **kopasz.**

ezred *Az ~ anyja* ←.

ezreddiszkó ⑧ fn Ezredsorakozó. || Hétfői napokon tartott zenés ezredsorakozó, parancskihirdetés. Vö. **diszkó.** — **csillagok háborúja, ezreddizsi.**

ezreddizsi ⑧ ⑨ fn Ezredsorakozó. || Hétfői napokon tartott zenés ezredsorakozó, parancskihirdetés. **Ezreddiszkó.** Vö. **dizsi.**

ezredpéká ⑧ fn Ezredparancsnok. Vö. **péká.** — **dédapa, keresztapa, öreg szürke** (nyúl).

ezsvé ⑧ fn *ritk, tréf* Sorozatvető; **esvé** (Ma87/88). [A helybeli marcali nyj. hangtani jelenségének átvétele az odavaló katonák nyelvéből].

F

fa ⑧ *Kint ül a száraz ~ mellett:* Alegység-ügyeletesi szolgálatban van; **belobizik**. Vö. **bútor. Szj:** *Még el sem ültették azt a ~t, amiből a → centid készül. → Nehogy már a ~ tekeredjék a kigyóra!*

fabaltás ⑧ fn *ritk* Laktanyai fodrász; **kőbaltás**.

fácán Szj: → *Megütlek, s fekszel, mint ~ a tálcán!*

fácános ⑧ ⑨ fn Fogda; **fogszi**. [*← főgoly¹⁻² 'fogságban levő személy' és 'fácánal rokon madár'*].

fadugós ⑧ ~ *kézigránát:* (Leginkább fából készült) gyakorló-kézigránát.

fagatya ⑧ fn Vattás nadrágbélés, puffajkanadrág; **tundrabugyi**.

fagyálló ~ *zalai* → *fecske. Somogyi* ~ → *fecske*.

fagyaszt ⑨ tn ige <Akkor mondták, ha a katona olyan számot látott, ami több volt a leszerelésig hátralévő napjainak számánál:) *262 nap?! Ajajj, az aztán fagyaszt!* (Szfv98). Vö. **éget**.

fagyi ⑨ fn Nő, lány; **muff. Szőke** ~: Ua. (Dbo3).

fagyigép Szh: → *Kavar, mint egy ~.*

fagylalt Szj: → *Nehogy már a ~ visszanyaljon!*

fakabát fn **1.** ⑧ Örbódé; **kutyaól**. **2.** ⑥ (Gyakorló)köpeny.

fal ⑧ ~*ra veszi:* Kitol vele; **megszívhatja**. [Vö. argó *falhoz állít* 'becsap']. **Szj:** ~*tól ~ig* (*hadd csapódjon!*) <ti. a felmosórongy>:

a folyosó felmosásának meghatározása; ill. felszólítás erre, ha nem így történik>; vö. **fókázik. Szh:** ~*hoz váglak, mint Józsit az aknavető: ritk, tréf* (Fenyegetésként:) *Megverlek!* Vö. **betakar**.

falikutya ⑧ fn Fali hangszóró. *Mit ugat már megint a falikutya?* (Nk84/85). — **ordibátor, szokol**.

falimanó ⑨ fn Kis termetű, alacsony katona; **inkubátorszökevény** (Szkoo).

falkánaverődés ⑨ fn *tréf* Nem alakzatban mozgó katonák csoportja; **amőba-alakzat**.

faló → *Kevés, mint a trójai ~ az epsomi derbin*.

fapados ⑧ ⑨ fn *ritk* Fogda; **fogszi**.

fapina ⑧ *65 mintájú tábori ~:* Kis rombusz alakú falap, közepén kerek lyukkal, amit a bevonuló katonáknak adtak ajándékba (Ta82/83).

farkas ⑧ fn Határőr; **kutya**.

farok ⑧ *Befelé nő a farka:* Zárkózott, csendes természetű, befelé forduló (katona). ⑧ *Egymásba ér a farkuk:* *durva* A sorban túl közel állnak egymáshoz. ⑧ *Veri a farkát:* *durva* Semmit nem csinál, pihen, lazál; **pihizik**. Vö. **herevere**; vö. még szleng *(ki)veri a farkát/faszát* 'önkielégítést végez'. **Szh:** ⑦ *Akkora farka van, hogy kátrányos lesz a vége:* Nagy hímveszője van (Hmv70/71). [Ti. a végében egy kátrányos falfelület, alján elfolyóval alkotta a vizeldét]. Vö. **fasz**.

farzsebes Szj: Ezek → *mennek, meg a ~ molinó!*

fasz ⑧ ⑨ fn Hímvessző. Vö. **farok**. ⑧ *Belevágja/beleveri a ~át:* durva Nem csinálja, nem foglalkozik vele. || Elege van vmiből. *A faszom belevágom az egész őrségbe!* (Nk84/85). ⑧ *Derékba kapja a ~t;* ⑧ *(Meg)szívja a (nagy) ~t;* ⑧ *Megnyalja a nagy harci ~t;* ⑨ *Megszívja/Megszopja a harci ~t:* durva Nagyon megjárja, pórul jár; **megszív.** ⑧ ⑨ *Elvágja a ~át:* durva Kitol vele; **megszívat.** ⑧ *Egymásba ér a ~uk:* durva A sorban túl közel állnak egymáshoz. ⑧ *A ~(a) kivan vmivel:* Elege van vmiből. *A fasz kivan már ezekkel a táposokkal* (Nk84/85). *A faszom kivolt az üti agyálásával* (uo.). <Káromkodásként is:) *A ~om kivan!* ⑧ *Tele van a ~a vkivel v. vmivel:* durva Elege van belőle. ⑧ *Véri a ~át:* durva Semmit nem csinál, pihen, lazál; **pihizik.** Vö. **herevere.** ⑧ *A halál ~ára:* <Kifejezésekben:) A fenébe. *Ki lehet tapogatni a halál ~ára!:* durva Takarodj(atok)! (Le81/82). **Szj:** *Basszon meg ← egy lavór ~!* ⑧ *Eredj az isten ~ára, és mondd meg, hogy én küldtelek!:* durva Menj a fenébe! ⑧ *A ~om elsül/eldurran!:* <(Felháborodás és meglepetés kifejezésére:) Még ilyet! Vö. *A picsám eldurran! Hát a faszom eldurran, mit képzelnek ezek a kopárok?!* (Nk84/85). ⑧ *~om a füledbe, hogy legyen tengely a fejedbe!:* durva <Káromkodás, a másik iránti düh kifejezése). ⑧ *Az isten kóchen-geres ~a!:* durva <Káromkodás). ⑧ *A kotlós ~át!:* tréf <Káromkodás). ⑧ *Nyalom a ~át vkinek:* durva, biz <Beszédtöltelék jellegű kifejezés). *Mi kéne neked, nyalom a faszod?* (Nk84/85). ⑧ *Nincs annyi vér a ~ában/pucájában, hogy...:* durva Nincs benne annyi becsület, bátorság, hogy... ⑧ *Szájába a ~om!:* durva <Többnyire indulatos kifakadás). *Azt mondta, hogy nem enged el szabira? Szájába a faszom!* (Nk84/85). ⑧ *A ~ üsse ki a szemed!:* <Indulatos kifakadás). Ne

baszogass, amikor levelet írok, a fasz üsse ki a szemed!: (Fh89/91). → *Kiverem a ~át két sündisznóval/ötkilós kalapáccsal!* **R:** → *Kopasz vagy, és sok a napod, csőszájfékbe verd a ~od! Kopasz rüszü, nézz az égre, éig ér a → centid vége; azon számláld ezer napod, csőszájfékbe verd a ~od! → Centin inkább mérd a ~od, rövidebb, mint ezer napod! Legjobb → sör az Amstel, attól áll a ~ fel!* — *alhasam fűre munkása, anakonda, boa, bórszisz, bráner, brokesz, broki, bulafon¹, bundás mikrofon, cerka, csík², csuta, döglöttfrigyes, fifi, gyík⁶, hosszúcici, kár, káresz, káró, lucskos, makkosfrigyes, méteres filteres, méteres kékeres (piros fejű tizedes), méteres kígyó, méteres vérekes, mikrofon, nagyfejű, nagylámpafejes, nagypofájú, nyeles kalmopirin/nyalóka, obi, oboa, óriáskígyó, ormányos tojás, páncéltörőloveg, példó, példosz, pisztoly, sátorrúd, simafejű főhadnagy, szakállas, szopatorúd, tolótetős nyalóka, varázspálca, zsiráfnyak.*

faszcibálás ⑨ fn Önkielégítés; **marokmarcsa.**

faszol ⑤ tn ige Felveszi a pénzbeli illetményét.

faszosnővér ⑧ fn *ritk* Egészségügyi katona; **tökös nővér.**

faszorrú ⑧ mn és fn *ritk*, *durva* Újonc, első időszakos (katona); **kopasz.**

faszrázás ⑧ *Heveny ~:* *ritk* Semmittevés, lazsálás; **pihi.** Vö. *veri a farkát/faszát.*

fasztarisznya ⑨ fn *durva* Női nemi szerv; **bula** (Gyroz).

faszvakarás ⑨ Pihenő a terepgyakorlaton; **pihi** (Szk97/98).

fatökübenő ⑨ fn *tréf* <Az egyszeri katona elnevezése>; **gipszjakab.**

fatörzs ⑧ ⑨ fn *tréf* Főtörzsörmeister. [← **főtörzs**; szójáték]. — **alumíniumkapi-**

tány, alumíniumezredes, fatörzsőrmester, föderékőrmester, főtengely, főtörmelék, főtörmi, főtörzs, pléhszázados, tuskó.

fatörzsőrmester ⑧ fn *ritk*, *tréf* Főtörzsőrmester; **fatörzs**.

fazék ⑧ fn *ritk* Rohamsisak; **roham-bili**. Vö. **bogrács**.

fecske ⑧ *Fagyálló zalai* ~: *tréf* Varjú; **zalagalamb** (Zc). *Somogyi (fagyálló)* ~: *tréf* Ua. → *Strasszer* ~: *tréf* Ua. *Szovjet* ~: *ritk*, *tréf* Ua.

fecskefos ⑨ fn *tréf* Csontcsillag; **krumplivirág**.

fegyelmezés ⑨ fn *ritk* Alap kiképzés; **keltető** (Vp03).

fedettpályás ⑨ <Válaszként lövészet előtti napon tartott eligazításkor (különösen esős időben) az újoncok által gyakran feltett kérdésre, hogy akkor is lesz-e lövészet, ha szakad az eső>: *Miért, kopasz, ~ háborúról talán hallott már?* (Or91).

fedő fn **1.** *Szj*: *A* → *kukára is kell ~!* **2.** ⑧ *Hk* A harcokosi búvónyílásának ajtaja.

fegyver ⑧ **R**: *Itt hagyom a ~em, rohadjon a testeden!; ~em átadom, rohadjon a válladon!*: <Öregkatonák által üvöltözött rigmus a leszerelés felé közeledve>.

fegyveranyag ⑨ fn Fegyverkarbantartás, tisztítás (BpA92/93).

fehéres ⑧ fn Az a rész a mosogatónál, ahol a tányérokat mossák el (Gyö87/88). Vö. **feketés**.

fehérház ⑧ ⑨ fn (Ált. fehér falú) parancsnoki épület. [← *Fehér Ház* (Washingtonban)] — **bolondokháza**, **csillagszálló**, **kóter**, **majomház**, **majomkunyhó**, **péká**, **pentagon**, **vezérodú**, **villa**.

fehéragyarszálló ⑨ fn *gúny* Le-génységi épület; **csövesszálló** (Pé02).

fej ⑧ *Kockásra aludta a ~ét*: *tréf* Túl sokat/keveset aludt; *szétaludta az agyát*.

⑨ *Kifaragja a ~ét*: *tréf* Borotválkozik (Sztso4); vö. **arc**. *Nyele* — *van a ~ének*. → *Szétszopátja a ~ét*. **Szj**: *~edbe húzom a* → *stokit!* ⑧ *Ez nem ~, fúj*: <Tréfás csúfolódás>. ⑧ *Magának akkora ~e van, | hogy a szentjánosbogár három/két elemcserével tudja megkerülni*; ⑧ *Van akkora ~e, | —: tréf, gúny* Nagy feje van. *Nincs nagy* → *orrod, csak nyele van a ~ednek*. ⑧ *Összement a ~e, vagy nem borotválkozott?: tréf* Miért nem borotválkozott? ⑧ „*Jobbra nézz!*”-nél úgy vesse a ~ét, hogy a takony hétszer csavarodjon körbe rajta: <A vezényszó „szemléletes” magyarázata>. ⑧ *Ha ilyen ~em lenne, | hazáig rugdosnám*; ⑨ — | *szatyorban hordanám*: Nagyon csúnya (Db95). Vö. **csúnya** alatt. ⑨ *Van egy feje! tréf* Furcsán, nevetségesen néz ki. *Ebben a sapkában van egy fejed!* (BpA92/93). *Vedd le a* → *sapkát, vagy kirúgom alóla a ~ed!* ⑨ *Letétem a ~ét, és beleszarok a nyakába!*: Vigyázzon, mert megverem! Vö. **betakar**. **R**: *~ed gyenge, lábad erős, te is lehetsz* → *ejtőernyős*.

fejék ⑨ fn Párna.

fejes fn *ritk* **1.** ⑧ Elöljáró (ált. tiszt); **péká**. **2.** ⑨ Hivatásos katona; **keményváll-lapos** (Vp03). [← *kny.*, *argó*, *szleng* *fejes* ’vezető’; vö. **agyas**].

fejszolgálat ⑨ fn *ritk*, *tréf* Laktanyai fodrász; **kőbaltás**.

fejszolgáló ⑨ fn *ritk*, *tréf* Laktanyai fodrász; **kőbaltás**. [← *felszolgáló*; szójáték].

fejtágítás ⑨ *tréf* Elméleti kiképzés; **agytágítás**.

fejű → *Nyeles* ~.

fejvadász ⑨ fn *ritk* Mesterlövész; **mesternyúl**.

fék fn **1.** ⑧ ⑨ Büntetés, fenyítés: a katona bizonyos ideig nem hagyhatja el a laktanyát; laktanyafogság; **helybetopi**. ⑧ *~en van*, ⑧ *~ alatt van*, ⑧ *~et kapott*: Megfenyítették: nem hagyhatja el a laktanyát; vö. **befékezték**, **kézifék**; **csíkon van**.

2. ⑨ Kimaradás, eltávozás megvonása; **helybetopi** (Db02).

feka ⑨ fn *durva* Cigány; **kokeró**. [← szleng *feka* 'néger' ← *fekete*].

fekete ⑧ ~ *mosogató*: Az a rész a mosogatónál, ahol a nagyobb edényeket mossák el.

feketejárőr ⑨ fn *ritk* Cigány; **kokeró** (BpA92/93).

feketekává Szh: *Olyan → sötét vagy, hogy világít benned a ~.*

feketelábú ⑧ mn és fn *ritk* Újonc, első időszakos (katona); **kopasz**.

feketés ⑧ fn Az a rész a mosogatónál, ahol a nagyobb (esetleg kormos aljú) edényeket mossák el (Gyö87/88). Vö. **fehéres**. [← *fekete mosogató*].

fekete-szájpadlású ⑨ mn és fn Szerződéses (katona); **boci** (Ju03).

feketetalpú ⑨ mn és fn *ritk* Alacsony beosztású hivatásos (katona). — **nigger**. Vö. **keményváll-lapos**.

fékfolyadék ⑧ fn <Kifejezésekben:> Brómos tea. *Na, ez se itta meg a ~ot!*: Értetetlenül, szokatlanul, nem normálisan viselkedik.

fekszik Szj: → *Megütlek, ~el, mint fácán a tálcán!*

féktuskó ⑧ fn *gúny, Rep* Az a katona, akinek a repülőgép tolása közben a lábára gurult a gép.

feláll R: *Én kis kopasz ebihal a stokimra ~ok, minden öreg harcsának jó → éjszakát kívánok! Én, a kicsi halporonty, felső ágyra ~ok, s minden kedves öreg hálnak jó → éjszakát kívánok! Legjobb → sör az Amstel, attól áll a fasz fel!*

felborzol ⑨ Szj: ~om a fogsorodat egy negyvenhetes villáskulccsal!: <Tréf. fenyegetésként:> Vigyázz, mert megverlek! (Db95). Vö. **betakar**.

felcser ⑧ ⑨ fn **1.** *pej* Katonaorvos; **mengele**. **2.** *ritk, tréf* Laktanyai fodrász; **kőbaltás**.

felder ⑨ fn Felderítő; **gyík**².

felderer ⑨ fn Felderítő; **gyík**².

feldob ⑧ ts ige Beárul, feljelent; **felnyom** (Le85/86).

feldug ⑧ ts ige ~ *magának* vmit (esetleg tárgy nélkül, ált. felsz. módban): Megtartja magának. *Nem akart elengedni szabira, mondtam neki, hogy akkor dugja föl magának!* (Nk84/85). *Dugd fel magadnak!:* **a)** <Válaszként, ha vki féltékenyen őriz vmit, nem hajlandó tőle megválni:> Akkor nem kell, tartsd meg magadnak! *Adj egy szál cigit! — Nekem is már csak ez az egy van. — Akkor dugd föl magadnak!* **b)** <Válaszként kérésre:> *ritk* Nesze, itt van (odaadom, ha kelleni is).

felfedező ⑨ fn *tréf* Felderítő; **gyík**² (Szabszo3).

felfókáz ⑧ ts ige Felmos <követ, padlót>. Vö. **fókáz(ik)**. — **felkócol, felkorcsolyáz, kisakkoz**.

felizgatás ⑨ fn *tréf* Eligazítás.

feljön ⑨ Szh: *Feljött, mint a talajvíz: gúny* Vidékről Budapestre került.

felkel ⑨ Szj: *Kelj fel, mert basszák anyádat a románok!:* <A nehezen ébredő katonának kiáltják> (Sze04).

felkócol ⑧ ts ige Felmos <követ, padlót>; **felfókáz**. Vö. **kócol**.

felkorcsolyáz ⑧ ts ige *ritk* Felmos; **felfókáz**. *Fel lehet korcsolyázni a folyosót!:* Mosd fel a folyosót (Er86).

féllábú ⑧ mn és fn *ritk* Másodidőszakos, félidős (katona); **gumi**.

felmos K: → *Kopasz vagyok, ~hatok*.

felmosófa ⑨ fn *tréf* (gyak. tsz.-ban) Elsőéves főiskolai hallgató. Vö. **kondenzá-**

tor, adidasz, zászlós. [A váll-lapon a rendfokozatot egy — alakú arany csík jelöli].

felmosóvíz *Csikos* ← *volt a ~?!*

felnőtt ⑨ fn *ritk*, *tréf* Másodidőszakos katona; **gumi**.

felnyerítő ⑨ *tréf* fn Felderítő; **gyík**² (Pé02).

felnyom ⑧ ⑨ ts ige Beárul, feljelent; mulasztást, hibát jelent az előjáróknak. *~ni az évig!:* <Sorkatonák egymást biztató felszólítása, legtöbbször akkor, ha felfedeznek valamilyen tisztek által elkövetett hibát (pl. félrekezelt útlevél stb.)> (Fh89/91). (A sorkatonák íratlan törvénye, hogy egymást fedezik, és a hivatásosok hibáira vadásznak. Ez utóbbi találása esetén történik ez a felszólítás.) — **feldob**.

felrobban *~t a* → *fogkefel* → *sündisznó a kezében*.

felrűg ts ige ⑧ Megver; **betakar. Szj:** ⑧ *Úgy ~lak, hogy | éhen halsz, mire leérsz!;* ⑧ — | *megbűdösödsz!;* ⑧ — | *megfeketedsz!:* Megverlek! (Fh89/91). ⑨ *~lak műholdnak!:* Ua.

felrugdos ⑨ **Szj:** *~lak, mint a fagyott lószart!:* Megverlek! (Fh89/91). Vö. **betakar.**

felsőágyas ⑦ ⑧ mn és fn Újonc, első időszakos (katona); **kopasz.** Vö. **alsóágyas.** ⑧ *~ kopasz;* ⑨ *~ motoros;* ⑧ *~ riadtszemű kopasz rüszű állat;* ⑧ *~ szarfaszú kopasz;* ⑧ ⑨ *riadtszemű ~:* Ua. [Az újoncok a nehezebben beágyazható és minden szempontból kényelmetlenebbnek tartott felső ágyakat szokták kapni].

felszabadulás ⑨ fn *ritk* Leszerelés; szabadulás (Vp03).

felszed Szj: *Nem is hinnéd, milyen nehéz ~ni a* → *fogaidat törött kézzel!*

fél szemű *~ világtalan* ←.

felszerel ⑧ tn ige <Ált. öngyilkosság miatt> meghal. Vö. **befalcol.** [Vö. *felszerel*

<katona> a felszerelést magára veszi'; *leszerel* 'visszatér a polgári életbe']. — **bekrepál.**

felszerelés → *Eszem-iszom* ~.

feltakar Szj: → *Kügazodik, ~, derékszőg, párhuzam!*

feltöri *~ a* → *fülét a haja*.

felújított *~* → *tiszthelyettes*.

felultráz ⑨ ts ige <Öregkatona> a takarításhoz Ultra tisztítószerrel szór szét, takarítat; **beultráz** (Szfv98). Ld. **sikamika**.

felüljáró ⑧ ⑨ fn Elöljáró; **péká.** [Szójáték].

felvakkan ⑧ tn ige *ritk* Felkel; **felzizzen.** Vö. **vakkan**.

felvesz *~i a* → *lépést*.

felvezér ⑨ fn Felvezető; **sétálóbajnok** (Szts04).

félvezető ⑨ Örvezető, aki elhagyta az egyik gallérjáról a csillagját, ezért csak egy van neki (Szfv98). Vö. **örvi**.

felzizzen ⑧ tn ige Felkel; **felvakkan.** Vö. **zizzen.** *Fel lehet zizzenni!:* Kelj(etek) fel! || Ébresztő!

fémkonténer ⑨ fn *tréf* Harckocsi; **háká** (Szabszo3).

fenegyerek ⑨ fn Megfenyített, fogdabüntetését töltő (vagy letöltött) katona; **fogszis** (Db03).

fény ⑧ *~t kap:* Eltűnik, ellopják. *Mire visszamentem a körletbe, fényt kapott a zsá-volyom!* (Fh89/91).

fénybenjáró ⑨ fn *ritk*, *tréf* Elöljáró; **péká** (Db03).

fényes ⑨ *~ autó:* *tréf* Parancsnoki gépjármű (Gy02).

fényesít ⑧ *~i a pékákilincset:* Sűrűn bejár a parancsnokhoz nyalizni, besúgni másokat; **pedálozik** (Aszö-Rf82/84). *~i a* → *bohócot*.

fényorgona ⑧ *Játszik a ~n: Rep* Éjjel fényjeleket ad a leszállni készülő repülőgépeknek; **diszkózik**².

fep ⑧ fn *Hőr* **1.** Forgalom-ellenőrző pont. Vö. **cáp.** **2.** Forgalom-ellenőrző ponton szolgálatot teljesítő határőr; **fepes**.

fepdölon ⑧ fn *gúny, Hőr* Sokat udvarlól, nőket hajkurászó szépfiú (Fh89/91). [**← fep** + *Alain Delon*, francia színész].

fepes (*feppes* is) ⑧ *Hőr* Forgalom-ellenőrző ponton szolgálatot teljesítő határőr. — **fep**.

fepséta ⑧ fn *Hőr* A szolgálatban járőröző fegyveres örök lassú, ráérős, vontatott járása (Fh89/91).

feptakcsi ⑧ fn *Hőr* **1.** A repülőtéri szolgálati helyiségek takarítása. **2.** Az ennek takarítására kijelölt személy. (Fh89/91).

fércel ⑧ tn ige (Ált. 24 órás) szolgálatban van, szolgálatot teljesít (Szk00). — **hegeszt, húzza az igát, szív, szop(ik), vérzik a karja.** Vö. **tikitakizik**.

féreg → *Olajos* ~.

festék Szh: → *Kevés, mint kecskebékán a zöld* ~.

fészekjáró ⑧ fn *ritk* Sorállományú (tartalékos) tiszthelyettes; **rigó**.

Fészkesszemétvár ⑧ fn Székesfehérvár (Szfv98).

fiatal mn és fn **1.** ⑧ ⑨ Újonc, első időszakos (katona); **kopasz.** ⑧ ~ *állat*; ⑧ ~ *gyíkversenyző*; ⑧ ~ *harcos*; ⑧ ~ *versenyző*: Ua. **2.** ⑧ *Hőr* 6–9. hónapját szolgáló sorállományú (határőr); **gumi.** Ld. még **újonc**.

ficcen ⑧ tn ige *ritk* Megy, mozog; (el)indul; **zizzen** (Er89/90).

ficereg ⑧ tn ige *ritk* Megy, mozog; (el)indul; **zizzen** (Er89/90).

Fidel Ld. **Castro**.

fi fn **1.** ⑧ *ritk* Újonc; **kopasz.** [? **← fiatal**]. **2.** ⑧ Férfi nemi szerv; **fasz** (Db02).

figaró ⑧ fn Laktanyai fodrász; **kőbal-tás**.

figyel ⑧ tn ige **1.** *Bent* ~: Nem kapott kimenőt, szabadságot, nem hagyhatja el a laktanyát (Szk97/98). **2.** Örökodik, őrszolgálatot lát el; **bobizik** (Ju03).

figyelő ⑧ fn *Őr*; **bobi** (Ju03).

figyelőz ⑧ ~*ve van* (ti. az útlevél): *Hőr* A be/kilépő utas útlevelle ellenőrizve van (Rf82/84). (Az útlevelet kint a bódében betették egy kamera fölé (*megsütötték*), amit aztán a hivatásos tiszt egy lista alapján ellenőrzött.)

fikaavató ⑧ fn *ritk, gúny* Katonai eskütétel; **fókaavató**.

filctollvadász ⑧ fn *tréf* Írnok; **tinta** (Szabszo3).

film Afgán/arab ~. Ld. **habrahab. Francia** ~. Ld. **dölavíz. Japán** ~. Ld. **sikamika**.

filteres → *Méteres* ~.

firga ⑧ mn és fn **1.** Ügyetlen; **topa**. **2.** Ostoba (ember); **köcsög** (Db95).

firka ⑧ ⑨ fn *ritk, tréf, pej* Írnok; **tinta**.

firkanc ⑧ fn *ritk, tréf, pej* Írnok; **tinta**.

firkász ⑧ ⑨ fn *pej* Írnok; **tinta**. [**←** kny. *firkász* 'tintanyaló, hivatalnok'].

fitti ⑧ mn Szép, tiszta, rendezett. *Fittire vesse be azt az ágyat!* (BpA92/93).

fitymacsattogás Szh: → *Kevés, mint lánykollégiumban/leányintézetben/zárdában a ~*.

fizetés ⑧ ⑨ fn *ritk, tréf, gúny* Illetmény, pénzbeli juttatás; **zsold**.

flaska ⑧ fn Kulacs.

flekkel ⑧ tn ige Székel, nagydolgát végzi; **aknázik** (BpPeto2).

fletyó ⑧ fn Folyadék (tej, főzelék) tetején képződő vékony hártya (Db95).

flinta ⑦ fn Géppisztoly; **géppityu**.

fog Szj: *Húzzon → bőrt a ~ára! → Hány ~ad van?* ⑧ *Ha lehajol, kibullik a ~a:* (Har-
madidőszakos katonára mondván) Na-
gyon öreg már; vö. még **öreg** alatt. **Szj:** ⑨
Akarsz ~ak nélkül nevetni?; ⑨ *Akarsz egy
~gal naprázni?* [‘napraforgót enni’]; ⑨ *Ne-
héz egy ~gal szotyizni, főleg, ha a nyaklán-
codon lóg!*; ⑨ *Nem is hinnéd, milyen nehéz
felszedni a ~aidat törött kézzel!* (Tréf. fe-
nyegetésként:) Vigyázz, mert megverlek!
(Db95). Vö. **betakar. Szh:** *Olyan → pofont
kapsz, hogy a ~aid körmérközést játszanak
a szádban a bennmaradásért!*

fogda fn 1. *~ra küldte a → borotvát.*
2. ⑨ Laktanya; **hotel** (Szkoo).

fogdabútor ⑧ fn tréf Gyakran fogda-
büntetést kapó katona.

fogdapecsét ⑧ *Fogd a pöcsét: gúny, tréf*
Fogdabélyegző.

fogkefe → *Nagy a ~d!* ⑧ *Felrobbant
a ~je;* ⑧ ⑨ *Felrobbant/szétrobbant a ~ a
kezében/szájában:* Nem borotválkozott,
borostás. Vö. **sündisznó, bokorarcú.**

fogsor Szj: → *Felborzolom a ~odat egy
negyvenhetes villáskulccsal!*

foglalt ⑧ ~ a könyve: Nem engedik
haza; laktanyafogságot kap.

fogszi ⑧ ⑨ fn 1. Fogda, a fogda épüle-
te. 2. Fogdában töltendő büntetés. *A Tóth
tíz nap fokszi kapott* (Nk84/85). — **mo-
zigépész-tanfolyam.** [← *fogda*. Sok adat-
közlő a foxterrier kutyaajtával asszociálja a
szót, amit gyakori *foxi* írásmódja is mutat;
vö. *foxi-maxi.*] — **akvárium, balkettes
páholy, basztíj, büntetés-végrehajtás,
cella, cerka, csapda, csukda, csurma,
csurmi, dutyi, fácános, fapados, foxi-
maxi, főutca, futkosó, fűzfás, guggoló,
gyorskocsiutca, helybetopi, huszon-
egy, hűsölő, hűvös, if vára, kalitka,
kaptár, kékcsempés, ketrec, kóta, kóter,
kotri, kukkoló, kutríca, lapos, málnás,
megörző, mosolygó, nyolckéményes, par-**

**kolóhely, piroskilences, rácsipari tech-
nikum, rácsos (intézmény), sitkó, sitt,
szálló, szingszing, tower, tömlőc, zálog-
ház, zárda, zárka, zsiabasztó.**

fogszifröccs ⑧ fn ritk Vmilyen arc-
szesz (ált. Pitralon) v. tiszta szesz (üditő-
ben) az ihatóságig felhígítva; **szeszko.** Vö.
repkó, denkó.

fogszis ⑧ fn és mn Fogdás, fogdabün-
tetését töltő katona. [← **fogszi**]. — **bü-
nöző, csapdás, fenegyerek, refes, sitkós,
sittes.**

fogy ⑧ ⑨ **Szj:** *Nekem ~, neked hogy?:
gúny* (Tkp. *Hogy vagy?* A **centi** berázása-
kor elhangzó, a másikat bosszantani akaró
kérdés).

fóka fn 1. ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ Felmosórongy.
⑨ *Kézi ~:* ritk Ua. (szemben a **motoros
fókával**). ⑨ *A ~k éneke:* ritk, tréf A felmo-
sás zaja. ⑨ *Csacsognak a ~k;* ⑨ *Csapódik
a ~ farka:* ritk, tréf Folyik a felmosás; vö.
fókázik. ⑧ ⑨ *Ráakad/rábukik/rázizzen/
rázuhan a ~ra:* Elkezd a felmosást; vö.
textil alatt. ⑨ *Akadjon/bukjon rá a ~ra!:*
Mosson fel! ⑨ *Szakadj rá a ~ra!:* Kezdj el
takarítani! ⑨ *~ra fel!;* ⑨ *Rá lehet bukni/
zizzenni a ~ra!;* ⑨ *Morog a ~ a sarokban!:*
Vki sürgősen mosson fel! *Honvéd elvtárs,
engedje tele a medencét vízzel, és verekedjen
össze a fókával!* ‘Mosson fel!’ (BpD84/85).
⑨ *Ummogtassa meg a ~kat, fiatal!;* ⑨ *Na-
gyon ummognak már a ~k:* Ua. (Ce83/84).
(Vö. felmosás tréfás leírásával: „A katona
észrevétlenül, hogy az állat ne vegye észre:
kúszva, közelíti meg a fókát. Ezután bele-
nyomja a vízbe, jól megcsavargatja a nyakát,
s egyik faltól a másikig csapkodja, amíg az
állat el nem pusztul”: Ba84/85). ⑨ ⑨ *Meg-
baszta a zebra a ~t:* tréf A felmosás után
csíkos maradt a padló. (Felkiáltásként:)
Vki azonnal mosson fel újból! (Vö. *Csíkos
volt a felmosóvíz?!)* **R:** ⑧ *Nem sokáig lesz
itt móka, előkerül majd a ~!:* ritk, tréf Fe-

nyezetőzés jókedv láttán. — **csapatzászló, csutak, derékegyengető, kóc, 41 mintájú harctextil, nagybarna, sakktörő, szédítőrongy, textil, zebra.**

® **motoros** ~: Felmosórongy felmosófára, partvisra téve, azzal együtt (vö. **motor; motorozik**). (Az újoncok a hallgatólágos törvények szerint nem használhatják, ők kézi fókával kötelesek felmosni; esetleg a jogosítvány (vö. még **fókakulcs**) megszerzése után engedélyezik használatát. E tiltásra ált. különböző körülírással figyelmeztetnek: *A benzíngőz árt a légutaknak!* (Ma81/82). *Vágni lehet a benzíngőzt!* (Ma81/82). Tiltott használatát követhetik büntetések is: *Motoros fókával csak gázálarcban lehet dolgozni, mert megtűnmedsz a füsttől* (Ze86/87). *Motoros fókával nem lehet dolgozni, mert a többiek megfulladnak a füsttől* (Ha90). *Bürrögjön! 'Berregjen!'* (Sz81/82). — **motoros harci jármű.**

2. ® Felmosás; **fókamóka.**

fókaavató ® fn *ritk, tréf* Katonai esküdtétel; **fikaavató.**

fókaragás ® fn *ritk* A tisztítóeszközök tárolási helye; **fókalak.**

fókafa fn *ritk* 1. ® ® Felmosófa, — alakú nyél a felmosórongyhoz; **motor.** 2. ® *tréf* Hivatásos hallgatók — alakú évfolyamjelzése a váll-lapon (Or90).

fókaagyilkosság ® fn *ritk* A takarítás szimbólumának, a felmosórongynak a „megölése” késsel a második időszak kezdetén, a körletmunka befejezésének jeleként. — **fókaölés.**

fókaidomár ® fn *ritk, tréf, gúny* Újonc; **kopasz.**

fókakulcs ® fn Kézigránát biztosító-szege mint a **motoros foka** „slusszkulcsa”. (Akinék ilyen van, az már „beindíthatja a **motoros fókát**”, azaz nem kell kézzel felmosnia. **Fókakulcsot** az első lövészet alkalmával lehet szerezni.)

fókalak ® fn *ritk* A tisztítóeszközök tárolási helye; **fókaragás.**

fókamentés ® fn *ritk, tréf* Büntetésből végzett, sok víz szétlocsolásával előkészített takarítás; **sikamika.**

fókamóka ® ® fn Felmosás, takarítás. [← **foka**]. — **állatkerti foglalkozás, do-dzsem, foka, formaegy, kóc, motorosfoka-kezelés, subick, takcsi.** Vö. még **gázjáték, kocsedó, öttusa.**

fókamotor ® fn *ritk* Felmosófa; **motor.**

fókaolaj ® fn *ritk* Bakancs-, bőrápoló olaj.

fókaölés ® fn A takarítás szimbólumának, a felmosórongynak a „megölése” késsel a második időszak kezdetén, a körletmunka befejezésének jeleként; **fókaagyilkosság** (Szk00).

fókaraj ® fn (ált. tsz.-ban) *Fókarajok: ritk* Csoportosan felmosó katonák.

fókavadászat ® fn *ritk* A felmosórongy keresése (főleg a reggeli sietős takarítás idején, ugyanis kevés van belőle).

fókáz(ik) ® ® tn és ts ige Felmosást végez, felmos. Vö. még **foka** és **textil** alatt. *Faltól falig ~ik:* A folyosót teljes szélességében, egy lendülettel mossa fel. **Ik: fel~.** — **habzik, kócol, radarozik, sakkozok.** Vö. még **motorozik; adjon sakkot.**

fókazsír ® ® fn Cipőtisztító paszta, ált. a Magyar Néphadseregben rendszerített *Hydrostop* cipőkrém. — **beksz, medvenyal, surcilefety, suviksz.**

fon ® ~ja magát: Kötözködik, akadékoskodik; **gecizik** (BpA92/93).

fonódi ® ~ *örnag* az ügyeletes: Az ügyeletes tiszt mindenbe bele fog kötni; kötözködik, akadékoskodik; **gecizik** (BpA92/93). [← **fonódik**].

fonódik ® tn ige Kötözködik, akadékoskodik; **gecizik** (BpA92/93).

forgolódik ⑧ **Szj:** *Ne ~jon, nem lokátor!:* *ritk* Álljon fegyelmezetten a sorban; ne forgolódjon! **Vö. brékel.**

forgópisztoly ⑧ *~t reggelizett/nyelt:* (A sorban) forgolódik, mocorog; **brékel.**

formaegy ⑨ *fn* Felmosófára tekert ronggyal való felmosás; **fókamóka.** [Ti. **motoros fókával** történik].

forog **Szj:** *Olyan → hülye vagy, hogy ha rájönne, hogy ~ a Föld, kapaszkodnál.* **Szh:** ⑨ *~, mint a buszkerék;* ⑨ *~, mint az ipari kamera:* (Alakzatban) mocorog, forgolódik; **brékel.**

forró ~ *drót* ←.

fos ⑧ **Szj:** *Itt minden ~ és trágya!:* (Az ellenőrző parancsnok szokásos kijelentése, ha rendetlennek látja a körletet).

fosik ⑧ *tn ige* **Fél. Szh:** *~ik, mint a pelikán:* **Ua. — darázik, dárel, gittel, gittózik, murgázik, rinyál, rinyázik, veri a víz.**

foskeverő ⑧ *fn ritk* Vadászpilóta (Fh89/91).

foszab ⑨ *fn* Forgalmiszabályozó. — **foszabos.**

foszabos ⑨ *fn* Forgalmiszabályozó; **foszab.**

foxi-maxi ⑧ ⑨ *fn ritk, tréf* Fogda; **fogszi.** [← *Foxi Maxi* (rajzfilmfigura)].

föderékmester ⑨ *ritk* Főtörzsőrmester; **fatörzs** (Dbo3).

főhadnagy ⑨ *Simafejű ~: tréf* Hímvessző; **fasz** (Sztso4).

főhangya ⑧ ⑨ *fn gúny* Főhadnagy. [Szójáték; **vö. hangya.** — **nagyhangya.**

föl- **Ld. fel-**

föld **Szj:** *Ne → nézze a ~et, úgyis oda kerül!*

földgyalu ⑧ *fn* Mások rovására előnyt szerző katona; **pedálgép.** **Vö. buldózer.**

földkaparó ⑧ ⑨ *fn ritk, gúny* Gyalogsági ásó; **gyalásó.**

földszintes ⑨ *mn és fn* Kis termetű, alacsony (katona); **inkubátorszökevény** (Szkoo).

földtúró ⑧ *fn és mn gúny, ritk* Felderítő; **gyík**².

főmufti ⑨ *fn* 1. Parancsnok; **péká.** 2. Törzsfőnök; **golyóstoll.** (Szkoo).

főnök *fn tréf* 1. ⑨ Hivatásos katona; **keményváll-lapos.** 2. ⑨ Elöljáró; **péká.** 3. ⑨ Parancsnok; **péká.** 4. ⑧ *biz* Közvetlen felettes; szakasz/századparancsnok. **Öreg ~:** Tanszékvezető (Szte). **Ö: nagy~.**

főnyúl ⑧ *fn ritk, tréf* Ezredparancsnok lövészeknél. **Vö. nyúl; nyusziseriff. — öreg szürke (nyúl).**

főtengely ⑨ *fn tréf* Főtörzsőrmester; **fatörzs** (Szabszo3).

főtörmelék ⑧ ⑨ *fn ritk, tréf* Főtörzsőrmester; **fatörzs.** [← *főtörm.* (röv.)].

főtörmi ⑧ *fn ritk, tréf* Főtörzsőrmester; **fatörzs.** [← *főtörm.* (röv.)].

főtörzs ⑧ *fn* Főtörzsőrmester; **fatörzs.**

főtörzsőrmester ⑧ *fn ritk* A fogdán harminc nap büntetést letöltött katona. **Vö. tizedes.**

főutca ⑨ *fn* Fogda; **fogszi** (Szkoo). [A budapesti Fő utcai börtönről; **vö. gyorskocsiutca.**

francia ~ *film/műsor* **Ld. dőlaviz.**

frenki ⑨ *fn* Nagyképű, beképzelt; **nagyarcú** (Eg96).

frisshús ⑧ ⑨ *fn ritk* Újonc, nem rég bevonult katona; **kopasz.**

fuga **Szj:** *Mi történt, feljött a → talajvíz a ~k közt?*

fúj *tn ige* 1. **Szj:** → *Szív, ~, tapos!* 2. ⑨ Hány, okád (Eg96). — **beszélget a boával.**

futás Szj: ③ ~! *Kéz feljön, | láb ← kipörög!* ③ ③ *Hagyja a ~t, rohanjon!:* (A Futás! vezényszó gyors végrehajtására noszogató kifejezés). ③ *Mozogjon! ~ban is jó lesz!:* *ritk* Siessen! Vö. még *vágta* alatt.

futi ③ fn Katonai börtön, büntető zászlóalj; **futkosó.** ~ra/hadra *vág(ják):* **a)** Börtönbüntetésre ítélik. **b)** *ritk* Hadbírótság elé állítják.

futkosó fn **1.** ③ ③ Katonai börtön, büntető zászlóalj. [A katonák tudomása szerint ott mindent futva kell csinálni]. — **futi, kaposvár, sitkó.** Vö. **Petőfi. 2.** ③ Laktanyai fogda; **fogszi.**

futrinka ③ fn *ritk* Kimaradás; **kimarcsi.**

futronc ③ fn *ritk, pej, gúny* Az ügyele-tes tiszt küldönce; **ütikutya.**

fű Szh: → *Kevés, mint harmatos ~ben a gyíkpi.*

füge Szh: → *Leverlek/→ Lecsaplak, mint majom/olasz a ~t!*

függőleges ③ ~ *gilisza: tréf* Magas katoná; **lombrágó.**

fül ③ *Vérzik a ~e:* (Felkiáltásként is, burkolt megrovásként:) Túl hosszú a haja (hozzáér a füléhez). ③ ③ *Véres a ~e;* ③ *Véresre dörzsöli a ~ét a haja;* ③ *Feltöri a ~ét a haja;* ③ *Égeti a ~ét (a haja):* Ua. → *Gumi-sodik a ~e.* **Szj:** ③ *Kéz feljön, → láb kipörög, | ~ hátracsapódik; — | kanyarban a ~ a földet éri;* ③ *Dugó benyel, ~ kisimul, → láb kipörög!:* Futás! (Fh89/91).

fülemüle ③ fn Lokátoros; **patkány¹.**

füles ③ fn 65 mintájú téli gyakorló sapka; **usánka.**

fülesbagoly ③ fn *ritk* Ör; **bobi.** Vö. **bagoly.**

fülész ③ fn *ritk, tréf* Lokátoros katoná; **patkány¹.**

fűnyíró ③ fn **1.** *gúny* Laktanyai fodrász; **kóbaltás. 2.** *ritk* Gyalogsági ásó; **gyalásó.**

fűrer ③ fn Elöljáró; **péká** (BpZ03). **Ö: kisz~.** [← ném. *Führer* 'vezér'].

fűrésziporos ③ mn és fn **1.** Íztelen, kevésbé kedvelt (szalámi); **dzsuva 2.** ~ *pogácsa:* Könnyen szétmorzsolódó, túl om-
lós pogácsa. ~ *kolbász* ←.

fürge *Alhasam ~ munkása* ←.

füst ③ **1. Szj:** ③ *Cígi elnyom, ~ elcsavar!;* ③ *Csikket lenyelni, ~öt felcsavarni!:* *tréf* Cigaretta-
zást abbahagyni! **2.** (Felszó-
lításként:) *Füst!:* Menj el, takarodj!; **kocc** (Or95). [← *elfüstöl*].

fűtő ③ fn *Hk* (Harckocsiban) töltőke-
zelő. — **golyó, lövegfelhuzerátor, töltő.**

fütyi ③ fn *ritk* Felderítő ügyele-tes tiszt. Vö. **üti.** [← *FÜTI*, hiv. röv. × *fütyi* 'férfi nemi szerv'].

fütyül Szj: → *Nehogy (már) az állomás ~jön a vonatnak! → Öreg rája ~ rája.*

fűv ③ fn *ritk 1.* Egészségügyi felülviz-
gáló bizottság. **2.** Egészségügyi felülviz-
gálat. *Hétfőn megyek fűvre, remélem lesze-
relnek* (Nk84/85).

füzfás ③ fn Fogda; **fogszi** (Szk00).

G

galamb → *Strasszer* ~. ⑨ *Lefosta a ~ a vállát*: Előléptették örvezetővé. [Vö. **galambfos**].

galambásztechnikus ⑨ fn *ritk*, *tréf* Híradós katona; **hírnyúl**.

galambdúc ⑨ fn *ritk*, *tréf* Örtorony; **torony**.

galambfos ⑨ fn *tréf* A tisztesek rangját jelző csontcsillag; **krumplivirág**.

galamszar fn 1. → *Betakarlak, mint Szent Márk teret a* ~. 2. ⑧ ⑨ *ritk*, *gúny* A tisztesek rangját jelző csontcsillag; **krumplivirág**.

galambtechnikus ⑨ fn *ritk*, *tréf* Híradós katona; **hírnyúl**.

gálya ⑨ fn 1. Konyhaszolgálat; **cselló**. 2. Szolgálat; **szoli** (Szk94, Sztso4).

gamás ⑨ fn *ritk* Nagytakarítás mint a takarítás negyedik, legvégső fokozata: fociabda-bokszolás, kályhakormolás (ld. még **kocsedó**, **rodézia**, **vityapuszta**) (Ma85/86). [← *Gamás*, helység Somogy megyében].

ganyézás ⑨ fn *tréf* A körletrend kialakítása, takarítás (Ju03). Vö. **sikamika**.

garázs *Kiállnak a → teherautók a ~ból*.

garázmester ⑨ fn *tréf* Telephely-ügyeletes; **garázsüti** (Szabszo3).

garázsüti ⑨ fn *tréf* Telephely-ügyeletes (Szabszo3). — **garázmester**, **istállóvezető**, **múzeumőr**, **roncstelepőr**, **tüdahülye**.

gardrób *Szj: Mocorog a → civil a ~ban*.

gatter ⑨ *Gatter!*: Neked lőttek, véged van; **butt!** (Eg96).

gatteros ⑨ fn *tréf* Aggregátoros (Ju03).

gatyás ⑨ fn Ruházati ellátó, szolgálatvezető; **szolgvez** (Szabszo3). Vö. **gatyaszámláló**.

gatyaszámláló ⑨ fn *ritk*, *gúny* Szolgálatvezető; **szolgvez**.

gázálarc ⑨ *Szj: Húzza fel a kimenő ~ot!*: Ne vigyorgjon, nézzen komoly arccal! (Kfh92/93). Vö. **vigyorog**.

gázjáték ⑨ fn *ritk* Felmosás gázálarcban (büntetésből, kitolásból); vö. **fókamóka**.

gazkapri ⑨ fn *ritk*, *tréf* GAZ–66 típusú teherautó. [← *Ford Capri*, autómárka].

gázmacska ⑦ ⑨ fn Gázálarc, gázmaszk; **szimat**.

gazvigyázó ⑨ fn *ritk*, *gúny* Határőr; **kutya**.

geci 1. fn *durva* Ondó. (Kifejezésekben:) ⑨ *A véres ~be*: A fenébe. 2. ⑦ ⑧ mn és fn *durva* Aljas, hitvány, galád; ellenszenves, utált (ember). *Az a geci kapus nem engedett ki!* (Nk84/85). ⑨ (*Pasztörözött tején és nápolyin nevelkedett*) → **tápos** ~; ⑨ (*ritk*) *Egyemista elővett* ~: Előfelvételis katona; **tápos**¹ (Szh81/82; egy őrmestertől vette át egy kisebb csoport). ⑨ *Táncos* ~: *ritk*, *pej* A laktanyai néptáncscsoportban szereplő (s ezért számos kedvezményben részesülő) katona. *Szj:* ⑨ *Nem vagyok → szép, de*

roppant ~. **R:** ③ *A mai nap roppant* ~, *de jól esne egy féldeci!* **K:** → *Gumi vagyok, ~ vagyok.* **Ö:** *bel~.* — **broáf, csuszpid, csuszvány, gempá, kannibál, kolbász-arcú, köcsög, patkány², paplanszájú, rüszü.** **3.** ③ *fn durva* Másodidőszakos katona; **gumi.** **4.** *fn* → *Öreg* ~. **5.** ③ *fn durva* Kiképzésvezető tisztes, rajparancsnok.

gecifoci ③ *fn* Asztali foci; **csocsó¹.**

gecigombóc ③ *fn ritk, durva* Előfelvételi katona; **tápos¹** (Szh81/82).

geciképző ③ *fn ritk, durva* Rajparancsnokképző (al)egység; **gladiátorképző.**

gecista ③ *Egyetemi* ~: *ritk* Előfelvételi katona; **tápos¹** (Szh81/82). [← *egyetemista* × *geci*, egy őrmestertől vette át egy kisebb csoport].

gecitőcsa ③ **Szj:** *Ki lehet csattanni! szakadni a ~ból!*; (*ritk*) *Szakítsa ki magát a ~ból!*: Ébresztő! Mindenki keljen fel! (Leggyakrabban az alegység-ügyeletesek használta kifejezés). *Kibaszkodik a ~ból a gecibe!*: Ébresztő! (DbK88).

gecizik *tn ige durva* **1.** ③ Szörözik, akadékoskodik; parancsolgat. — **atyámkodik, fonja magát, fonódik, kamburcol, köcsögződik, köcsögözködik, patentkodik, szarozik.** **Vö.** még **fonódi őrnagy.** **2.** ⑦ ③ Aljas módon viselkedik; szántsánderékkel rosszat tesz vkinek; **szívat.**

géelzé ③ *fn ritk* Gépesített lövésszáslóalj. [Hiv. rövid; **vö. zé**].

gejzír ③ *fn ritk* Előjáró, parancsnok; **péká.** → *Aggódik a ~nek.*

gékápéká ③ ③ *fn ritk* Gépkocsi-parancsnok. [Hiv. rövid.]

gékás ③ ③ *fn* Gépkocsivezető; **kuplunggyilkos.** [← *gk.* 'gépkocsi', hiv. rövid.]

gempá *fn ritk* **1.** ③ *pej* Izé, valami. **2.** ③ *pej* Gusztustalan, ehetetlen étel; **patkányfőzelék.** *Én ezt a gempát meg nem tudom enni!* (Nk84/85). **3.** ③ Kosz, mocskok;

dzsuva. *Mi lesz az ebéd?* — „*A*” menü: *gempá kotuval*, „*B*” menü: *kotu gempával.* (SzfV98). **4.** ③ *pej* Aljas, hitvány ember; **geci.** *Ezzel a szemét gempával én nem lépek szolgálatba!* (Nk84/85). **5.** ③ Pénz.

gempafőzelék ③ *fn pej* Felismerhetetlen anyagból készített, ehetetlen főzelék; **patkányfőzelék.**

gempás ③ ③ *mn ritk* Szennyes, piszkos, sáros; **dzsuvás.**

genetikai ~ *hulladék* ←.

gennyes ③ ~ *macskafej: ritk, pej* Disznóság; **malacorca.**

genyótőcsa Szj: (*ritk*) *Ki lehet szakadni a ~ból!* Ld. **gecitőcsa.**

gép¹ *fn* **1.** **Szj:** → *Ép ember ép ~ből ép ésszel nem ugrik ki.* **2.** ③ *ritk* Sorkatona; **baka.** **3.** ③ ③ (Összetételek utótagjaként:) Vmit gyakran v. nagy intenzitással végző személy. *Aggódó~:* A dolgokat túl komolyan vevő katona, sokat idegeskedő ember. **Ö:** *bel~, bél~, hazajáró~, kaparó~, kavará~, kúszó~, nyali(zó)~, pedál~, rinya~, rokka~, sor~.* **Vö.** még **írógép, kanálgép, pályagép, takarítógép, zene-gép.** **Szh:** → *Kavar, mint a ~.* ③ *Úgy jár haza, mint a ~:* Nagyon gyakran megy haza. **4.** ③ (Alkalmi összetételek utótagjaként tréfás szavak alkotására). Pl. *bors~:* A nyomozókutyák megtévesztésére szétszórt bors.

gép² ③ *fn ritk* Nő; **muff.** [← szleng *gépél* 'közösül'].

gépész ③ *fn tréf* Sofőr, gépkocsivezető; **kuplunggyilkos** (Szabsz03).

géptojás ③ *fn Rep* Géptolás: a repülőgép kézi erővel történő kivontatása a hangárból (Pá83/84).

gépeú ③ *fn* **1.** Géppuska; **varrógép.** [← *gpu.*, hiv. rövid]. **2.** *ritk* Géppuskairányzó; **szobaparancsnok.**

gépistván ⑧ ⑨ fn *ritk, tréf* Géppisztoly, gépkarabély; **géppityu**.

gépkabaré ⑨ fn *tréf* Gépkarabély; **géppityu** (Szabsz3).

gépkaralábé ⑨ fn Gépkarabély; **géppityu** (Pé02).

géppista ⑧ fn *ritk, tréf* Géppisztoly; **géppityu**.

géppityu ⑦ ⑧ ⑨ fn Géppisztoly, gépkarabély. [← *gpi*, hiv. röv.; *géppisztoly*; szó-játék]. — **anyuci**, **asszony**, **barátnő**, **csúzli**¹, **durung**, **élettárs**, **flinta**, **gépistván**, **gépkabaré**, **gépkaralábé**, **géppista**, **gitár**, **kapa**, **karalábé**, **kávédaráló**, **késespisztoly**, **köhögő**, **köpködő**, **meggyamagköpködő**, **menyasszony**, **mordály**, **moslék-keverő**, **muskéta**, **natasa**, **parittyu**, **pityu**¹, **pöpös**, **pukkancs**, **stukker**.

géppityus ⑧ fn *ritk* Géppisztolyos lövészkatona.

gépputyu ⑧ fn *ritk* Géppuska; **var-rógép**. [← **géppityu**; *gpu*. (röv.)].

gépszóró ⑨ fn *tréf* Géppuska; **varró-gép** (Szabsz3). [← *géppuska* × *golyószóró*].

gerenda fn 1. ⑧ Rangjelzésre szolgáló vízszintes barna csík(ok) a sorállományú-aknál; **vízszintjelző** (Le85/86). 2. ⑨ A tiszthelyettesek, zászlósok rangjelzésében lévő ezüst vagy arany csík.

gerendás ⑧ ~ *örnagy*: *ritk, tréf* Alhadnagy; **alhangya**. [Az alhadnagy váll-lapján egy hosszanti sárga csík található].

gergely *Húsz* → *nap, meg egy ~!*

gerlefing **Szh**: → *Kevés, mint a hajnali ~.*

gettó ⑨ fn 1. Századszint; **halálsor** (Kapo3). 2. *ritk* Nőtlen tiszt szálló (Bp.). 3. Laktanya; **hotel** (Szk00).

gettóbogár ⑨ fn Első időszakos katona; **kopasz** (BpPeto3).

gettóközpont ⑨ fn Laktanya; **hotel** (Szk00).

G. I. Joe Ld. **dzsiájdzsó**.

gilisza ⑧ fn 1. → *Függőleges ~. Szej*: → *Verje oda, katona, hogy a ~k fél méter mélyen agyrázkódást kapjanak! Úgy basz-sza/tegye/ → verje oda a lábát, hogy | (a beton alatt) a ~k agyrázkódást kapjanak! — | a ~ kiugorjon a földből! Szh: Olyan → kopasz (vagy), mint egy megperzselt ~. 2. *ritk* Újonc; **kopasz**. *Perzselt ~: ritk* Ua. 3. *ritk* Műszaki katona; **népítáncos**.*

gilisztahatástalanítás ⑨ fn *tréf* Alaki gyakorlat (BpPeto3). [Vö. *ver* alatt].

gilisztás ⑨ mn és fn Gyengélkedős, beteg (katona); **gyenguszos** (Szk00).

gipszjakab ⑧ fn *tréf, ritk* (Az egyszeri katona elnevezése). *Fölállsz és mondd: gipszjakab honvéd, jelentkezem* (Nk84/85). — **fatökübenő**, **hadihajós-alajos**, **kan(y)ifasziguzsti**, **krumplipityu**, **lóbaszó-elemér**, **szarfaszújózsi**, **szaroslábujóska**.

geseng ⑧ *Hör* Ajándék (megvesztegetési céllal) a sorállományú útlevelkezelőknek az utastól (Rf82/84). [← *ném. Geschenk* 'ajándék'].

girhes ⑨ mn és fn Gyengélkedős, beteg (katona); **gyenguszos** (Szk00).

gitár fn 1. ⑧ A ~ *álljon ki a hátadból, és a rák pengesse!*: *ritk* (Tréf. káromkodás enyhe bosszúság kifejezésére). **Szh**: → *Rád verek, mint Zorán a ~ra!* 2. ⑤ ⑥ ⑧ *Géppisztoly*; **géppityu**. Vö. *Kisfiam, a fegyver nem gitár, ne játssz rajta!* 3. ⑧ ⑨ *ritk* Harckocsi-előtéthajtómű.

gitároz ⑧ 1. ts ige (Géppisztollyal) lő. [← **gitár**]. 2. *ritk* tn ige Kitáraz, a töltényeket tárból kiüríti (Fh89/91). [Szójáték].

gk. Ld. **géká**.

gitt ⑧ fn 1. Ürülék, széklet. *Ott guggol egy nagy ~ a retyóban, és nem lehet lehúzni!* (Fh89/91). *Beguggol a ~: Megijed; berinyál. Mi van, beguggolt a gitt (a gatyába)?* (Fh89/91). — **akna**, **barna maci**,

csoki, kábel, kaktusz, keksz, pite, sport-szelet. **2.** Félelem, ijedtség; rinya. *Nó gitt!*: Ne félj, ne ijedezz! (Fh89/91).

gittel ⑧ ⑨ tn ige **1.** Székel, nagydolgát végzi; aknázik. **2.** Fél; fosik.

gittes ⑧ mn és fn Állandóan ellen-örzéstől, lebukástól stb. félő (személy); rinyagép (Fh89/91).

gittózik ⑧ tn ige Fél; fosik. *Ne gittózz, a hátsó kerítésnél könnyen ki tudunk mászni!* (Fh89/91).

gitrágó ⑧ mn és fn *ritk* Sunyi, alat-tomos, helyezkedő (személy); **sumák**. [← *gitt* 'szar'; vö. *szarrágó* 'hitvány alak'].

gladiátor fn **1.** ⑧ Rajparancsnok; **raj-péká. 2.** ⑨ *tréf* (Dicséret esetén) Honvéd; alhonvéd. Vö. *harcos*, *szamuráj*.

gladiátorképző fn **1.** ⑧ *tréf, gúny* Rajparancsnok-, tisztesképző alegység. — **bunkóképző, geciképző, görénysuli, her-nyóképző, majomképző, nyúlgyimi. 2.** ⑨ *tréf* Alapképzés; keltető.

gláz ⑨ fn Cigaretta (Bia94). [← *bláz* 'ua.'].

glottiflotti ⑧ fn *ritk, tréf* Tornanad-rág (SzH 81/82). [← *klottnadrág*]. — **mó-dosított deszantmini.**

GLZ Ld. géelzé.

gnóm ⑧ mn és fn Kis termetű, alacsony (katona); inkubátorszökevény (Szk00).

gokartozás ⑧ ⑨ fn *ritk* <Az újonc katona könyökére, térdére rohamsisakot kötnek, lámpát akasztanak a nyakába, és végig lökik a folyosón>. — **bobozás, mofémralli, teknőc.**

golya → *Strasszer* ~. ⑧ ⑨ *Berepült/ (ritk) Bejött a ~; ⑧ Beköltözött a ~ az ágy-ba:* Az ellenőrző előljáró a körlet rendet-lenségét látva feltúrta az ágyakat, kiborít-totta a szekrényeket, mindent felforgatott. Vö. *bególyázik, helikopter*. — *berepült a bivalycsorda; egér van a körletben; be-jött a vaddisznó; a vaddisznó felborítot-*

ta az ágyat. Fészket rakott a ~ a csövébe <ti. a fegyvernek>: Piszkos.

golyavári ⑧ ~ *esték: ritk, tréf* Az az eset, amikor az ellenőrző előljáró ténykedése után (vö. *beröpült a golya*) a körletben óriási rendetlenség van. [← *Golyavári esték*, a televízió szabadegyetemi sorozata].

golyó ⑧ fn **1.** *ritk* Újonc; **kopasz. 2.** *ritk* Harckocsi-töltőkezelő; **fűtő.**

golyófogó fn **1.** ⑧ *ritk, gúny* Lövész; **nyúl. 2.** ⑨ *ritk, pej* Első időszakos katona; **kopasz. 3.** ⑨ *tréf* Műszakis katona, utász; **népitáncos.**

golyókapkodó ⑧ fn *ritk, gúny* Lö-vész; **nyúl.**

golyóstoll ⑧ ⑨ fn *ritk, tréf* Törzs-főnök (DbB89). [Szójáték. A *törzsfőnök* szóról ált. indián nevek (*Fehér Toll, Hosz-szú Toll*) jutnak a katonák eszébe. Ezek analógiájára: *Golyós Toll*; vö. szleng *golyós* 'bolond']. — **egykismalac, főmufti, góré, indián, manitu, nagyfehér, töf, utolsó mohikán, vezér, vinetu.**

gomba ⑧ fn *ritk* Oszlopon álló tető, mely az őrnek árnyékot ad, ill. védi az eső-től; **őrgomba.**

gombás ⑧ fn *tréf* Ezredfürdő (Zc). — **déeff.**

gombos ⑧ ~ *ing:* Olyan ing, amelyikről a mosodában a mángorlás során nem törtek le a gombok (az ilyen ingekért, mivel kevés volt belőlük, a tiszta ingek kiosztásánál kö-zelharc dűl). (Börs67). *Jutott neki ~ ing:* Szerencsés fickó, mázlista (Börs67).

gombszemű ⑨ fn *tréf* Újonc; **kopasz.**

gond Szj: → *Mondja, mi a ~ja!*

góré fn **1.** ⑧ ⑨ Előljáró; **péká. 2.** ⑧ ⑨ Parancsnok; **péká. 3.** ⑨ Törzsfőnök; **go-lyóstoll** (Szk00). **4.** ⑨ Ügyeletes tiszt; **üti** (Szk00). **Ö:** *nagy~, raj~, szakasz~, szá-zad~.*

gödör ⑧ fn *ritk* Lövészteknő. — csecsemősír, gyereksír, lövészteknőc, maszeksír.

gömbölyű Szj: Mit → *billeg!?* ~ *a talpa!?*

gömbstoki ⑨ fn Szekrényrend (Nyho2).

Göncölszekér Szh: *Úgy seggbe* → *rúglak, hogy leolvasod a ~ alvászszámát!*

görcskötél ⑧ fn *ritk* A hónapok múlásának számlálására (és ált. kulcstartónak is) használt álcahalózsineg, melyre a kilencedik hónapig (ill. a leszolgálendő időszak feléig) havonta egy csomót kötnek, fele időtől pedig minden hónap kezdetén leoldanak egyet. (Vö. *Hány csomóval megy a hajó?*) — **borsóföld, gyíkzsinór, pályagép.**

görcsoldó ⑧ fn A görcskötélre kötött, a hátralevő hónapokat jelölő csomók levágásához használt kisolló (Fh89/91).

görcsöl ⑧ tn ige 1. Aggályoskodik, kínos aprólékossággal ügyel a szabályzat betartására, feleslegesen izgatja magát; **aggodik.** 2. Szerencsétlenkedik, ügyetlenkedik; **topázik.** *Ne görcsölj már azzal a csúzlival, majd én összerakom!* (Nk84/85).

göreány fn *ritk* 1. ⑧ ⑨ *gúny* Vegyi-velérmis katona; **vévés.** 2. ⑧ *Felderítő; gyík*². 3. ⑨ *Tisztes; zebra.*

göreánysuli ⑨ fn Tisztesképző alegység; **gladiátorképző.**

göthös ⑨ mn és fn Gyengélkedős, beteg (katona); **gyenguszos** (Szkoo).

gránát → *Lőtéri ~.* **Szj:** ⑨ *A ~ vetkőztessen le!* A fene egyen meg! Dögölj meg! Vö. *mesterlövész.*

gránátkergető ⑧ *Kotroncos ~:* *ritk, pej* A harcjármű irányzója; **toronynyúl** (Ze).

gravitációs ~ → *budi/vécé.*

Grease ⑨ **Szj:** *Ez nem a ~!* Ne forogoldjon a sorban! Vö. **brékel, Travolta-képző.** [← *Grease*, táncos-zenés film John Travolta főszereplésével].

grebbel ⑨ tn ige *ritk* Italozik; **bezizent** (Db03).

grillcsirke Szh: (*Olyan* → *kopasz, hogy*) *hozzá képest a ~ copfos indián.*

grimbás ⑧ mn *ritk* 1. Mocskos, piszkos. 2. *pej* Hitvány, rossz, semmirevaló. *Kéred ezt a grimbás szalámit?* (Nk84/85). **Dzsuvás.**

guba ⑨ fn *ritk* Illetmény; **zsold** (Db03).

guggoló ⑨ fn *tréf* Laktanyai fogda; **fogszi.**

gulyáságyú ⑧ ⑨ fn Mozgókonyha, tábori konyha. — **bözsi, konyha, pörsing.** [Vö. Kis 1991a].

gumi fn 1. ⑦ ⑧ ⑨ Másodidőszakos, a második hat hónapját töltő katona. ⑧ ~ *úr:* *ritk* Ua. **Szj:** ⑧ *Leszerelőknék tizenöt nap, ~knak szomorú vasárnap, kopaszoknak ébresztő, fell:* *⟨Az ügyeletes vasárnap ébresztőkor kiabált szövege⟩.* ⑧ *Öregek tíz napra, ~k álló faszra, kopaszok újabb szopátásra ébredtek!* *⟨Ua. bármelyik nap⟩.* ⑧ *Öregeknek százszáz, ~knak dikó/győri rádió, kopaszoknak takarítást megkezdni!* *⟨Az öregkatonák centivágáskor ordibált mondókája⟩.* [A győri rádió éppen a kiképzés befejezésekor, azaz a centivágás időpontjában kezdte meg adását.] **K:** ⑧ *⟨Kopasz vagyok, felmoshatok/sokat szopok;⟩* ~ *vagyok, geci vagyok/pattoghatok/pofázhatok; ⟨öreg vagyok, beleszarok⟩:* *⟨A különböző időszakos katonák „jogait” összefoglaló rímes mondóka⟩.* — **bakanevelő, bobi, csúzli², csúzliszájú, csúzlinyakú, féllábú, felnőtt, geci, gumifül, gumigyurka, gumi-gyuszi, gumijóska, gumikatona, guminyakú, gumírozott állomány, gumirudi, gyíkgyuszi, időszakproblémás (gumikopter), ivarérett, kocsonya, kotnyak(ú), kotonjóska, kotonnyakú, kotonszőkevény, nyakas, öregedő, papírfülű, száraztakony, szivattyútelep-vezető, tömlő, vékonyfűlű.** Vö. *szabadcsapat.*

2. ⑧ *⟨Olyan alakulatoknál, különösen a határőrségnél, ahol háromhavonta volt be-*

vonulás:} A harmadik három hónapját töltő katona; **fiatal**. Vö. **újonc**. [*Gumi*, mert: **a**) A centije még *nyúlik, mint a gumi*; az öregkatonakénál több napjukat csak gumicentivel lehetne megmérni. **b**) A másodidőszakos katona már többet megengedhet magának: *pattoghat, mint a gumi*.]

gumibogyó ⑨ fn *tréf* Újonc; **kopasz** (Sztso4).

gumibugyi ⑨ fn Gázálarctáska; **szimatszatyor** (Db03).

gumiceruza ⑧ fn *ritk, tréf* Másodidőszakos írnök; **tinta**. [**← gumi + ceruza**; szójáték].

gumicucc ⑨ fn *tréf* Vegyivédelmi felszerelés; **vévé**¹.

gumifül ⑧ fn *ritk, tréf* Másodidőszakos katona; **gumi**. Vö. **gumisodik a füle**.

gumigyík ⑧ fn *ritk, tréf* Vegyi-, sugárfelderítő. [Vö. **gyík**²; a vegyivédelmi öltözet gumiszerű anyagból készül].

gumigyurka ⑧ fn *ritk, tréf* Másodidőszakos katona; **gumi**.

gumigyuszi ⑧ fn *ritk, tréf* Másodidőszakos katona; **gumi**.

gumihús ⑧ fn *ritk* 65 grammos májkrémkonzerv; **kispáncélos**.

gumijóska ⑧ fn *ritk, tréf* Másodidőszakos katona; **gumi**.

gumikatona ⑧ ⑨ fn *ritk* Másodidőszakos katona; **gumi**.

gumikopter → *Időszakproblémás ~*.

gumikáv ⑥ fn *pej* Tejpor, cikóriakávé (és a katonák vélekedése szerint: bróm) tartalmú reggeli ital (Börs67).

gumilabda *Kopasz keze* → *csattan, ~ pattan*.

guminyakú ⑧ fn *ritk, tréf* Másodidőszakos katona; **gumi**.

gumírozott ⑧ ~ *állomány*: *ritk* Az alegység másodidőszakos katonái (Ma81/82). Vö. **állomány**.

gumirudi ⑧ ⑨ fn *ritk, tréf* Másodidőszakos katona; **gumi**.

gumisaru ⑨ fn A honvédségben rendszeresített papucs. [Hiv. megnevezésből].

gumisodik ⑧ ~ *a füle*: *tréf* (Leginkább az öregkatonák által használt kifejezés, amikor centijükkel megpöckölik valamilyik újonc fülét:) Nemsokára másodidőszakos, **gumi** lesz. Vö. **gumifül**.

gumisodó ⑧ fn *ritk* Első időszakos katona az időszak végén. Vö. **öregedő**.

gumiszag 1. **Szj**: *Égett ~, irány! — az ég alja!* → *Kéz feljön, láb kipörög, enyhe ~!*

2. ⑧ *Égett ~ van*: *ritk* (Gúnyos megjegyzés, ha vki sokat hízelgett, nyalizott). [A **piros bicikli** gumijára való utalás]. 3. ⑧ *Már ~om van!*: Nemsokára másodidőszakos leszek. ⑧ **Szj**: *Mi ez a bűdös? Ja, ~ van!*: (A másodidőszakos katonák ugratása, csúfolása). [**← gumi**].

gumiszalonna ⑧ fn *ritk, tréf* Rágós szalonna. Vö. **dzsuvás szalonna**.

gumiszendvics ⑨ fn Rágós szendvics (Szabsz03).

gumiz ⑧ tn ige A nadrágszárát — ahe-lyett, hogy betűrné a bakancsba — egy gumiszalaggal a bakancs szárához rögzíti (Szfv98).

guriga ⑧ fn (Takarodóra előkészülve az ágy végébe helyezett) feltekert takaró: lepedő és pokróc; **bejgli**.

gurít Szj: ⑧ ⑧ *Ami kerek, viszik, ami szögletes, ~ják*; ⑨ *Ami kocka, azt ~ják, ami gömbölyű, azt viszik*: (A hadseregben tapasztalható ésszerűtlenségeket kifogásoló kifejezés).

guttyú ⑧ fn *ritk* Újonc, első időszakos katona; **kopasz** (Ma81/82). *Vízi ~*: Ua. (uo.). **Szh**: *Olyan* → *kopasz vagy, mint egy vízi ~* (uo.). [Goodhew, a moszkvai olimpia mellúszó bajnoka, aki mindennap borotválta a fejét].

Gy

gyakmező ⑩ fn *ritk* Gyakorlótér; szöcske².

gyakorlat ⑩ fn Alapkiképzés; **kelte-tő** (Szkoo).

gyakorló ⑧ ⑨ fn Katonai gyakorló-ruha; **gyakszi**².

gyaksi¹ ⑩ fn Hadgyakorlat; **gyakszi**¹.

gyaksi² ⑩ fn Gyakorlóruha; **gyakszi**².

gyakszi¹ ⑩ fn Hadgyakorlat. — **bu-borgás, gyaksi**¹, **nyaralás**. Vö. **balhé, egyes-balhé, egyesbuli**.

gyakszi² ⑩ fn Katonai gyakorlóruha. — **angyalbőr, gyakorló, gyaksi**², **ját-szórúha, játszósruha, ördög bőr, spenót, zöldtakony, zsávoly**. Vö. **bociruha, ma-nó(ruha); cicanadrág**.

gyaktér ⑧ ⑨ fn Gyakorlótér; szöcske².

gyalágyú ⑦ ⑧ fn *ritk* Gyalogsági ásó; gyalásó.

gyalás ⑧ fn Gyalogsági ásó; gyalásó.

gyalásó ⑦ ⑧ ⑨ fn Gyalogsági ásó. — **alásó, egyéni temetkezési szerszám, földkaparó, fűnyíró, gyalágyú, gyalás, gyalázatos ásó, gyalázó, gyali, halálosztó, kapa, kaparó, kézi elevátor/exkavátor, motoros buldózer, nyeles buldózer/dózer, nyúlbuldózer, nyúldózer, nyuszi-buldózer, sírásó, szeneslapát**. Vö. **nyuszifarok**.

gyalázatos ⑧ ⑨ ~ **ásó**: *ritk, tréf* Gyalogsági ásó; gyalásó.

gyalázó ⑩ fn Gyalogsági ásó; gyalásó.

gyali ⑩ fn Gyalogsági ásó; **gyalásó** (Ju03).

gyalogkakukktúra ⑩ fn *ritk, tréf* Erőltetett menet; **agárverseny**. [← *Ken-gyelfutó Gyalogkakukk*, egy rajzfilmsorozatnak és villámgyorsan futó madár fősze-replőjének neve].

gyalogkeszem ⑩ fn *ritk* A terület gyalogos bejárása, megismerése a gyakor-lat végrehajtása előtt; **gyalogkezelői**. Vö. **keszem**.

gyalogkezelői ⑩ fn *ritk* A terület gyalogos bejárása, megismerése a gyakor-lat végrehajtása előtt; **gyalogkeszem**. *Elő-szőr gyalogkezelőiben mentünk végig, aztán meg pöszkével* (Nk84/85).

gyalogos (→ *Hadihajós-alajos*,) → *ezer-napos* ~. ⑩ *Ezernapos rüszü* ~: Szerződéses katona; **boci**.

gyászvigyázz ⑩ fn A temetési szer-tartásokon használt, nagyon lassú vigyázz-menet.

gyémántalakzat ⑩ fn *tréf* Nem alak-zatban mozgó katonák csoportja; **amőba-alakzat**.

gyenge R: *Fejed* ~, *lábad erős, te is le-hetsz* → *ejtőernyős*.

gyengélkedő ⑧ ⑨ fn Laktanyai se-gélyhely (orvosi rendelő) és betegszoba; **gyengusz**.

gyengélkedős ⑧ ⑨ mn és fn Beteg-szobán fekvő, beteg (katona); **gyenguszos**.

gyengus ⑤ fn Laktanyai segélyhely; **gyengusz**.

gyengusz ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ fn **1.** Laktanyai segélyhely (orvosi rendelő) és betegszoba. *Elmegyek a gyenguszra, fáj a torkom* (Nk84/85). **2.** A betegszobán töltött idő. *Ha eltöröd a kezed, az minimum két hét gyengusz és egy hét eüszabi* (Nk84/85). — állatkórház, depó, eüszoba, gyengélkedő, gyengus, hácséer, hancúrplacc, menhely, mészárszék, pihenő, pihenő, segghely, vágóhid, vigyorgó².

gyenguszhuszár ⑧ fn *ritk*, tréf Betegszobán fekvő, beteg katona; **gyenguszos**.

gyenguszking ⑧ fn *ritk*, tréf (Gyakran a) betegszobán fekvő, beteg katona; **gyenguszos**. [← **gyengusz** + ang. *king* 'király'].

gyenguszkirály ⑧ ⑨ fn *ritk*, tréf (Gyakran a) betegszobán fekvő, beteg katona; **gyenguszos**.

gyenguszkönyv ⑧ ⑨ fn Az alegység állományának egészségügyi kezeléseit nyilvántartó könyv.

gyenguszos ⑧ ⑨ mn és fn **1.** Betegszobán fekvő, beteg (katona). **2.** Orvosi vizsgálatra jelentkező/menő, gyengélkedő (katona). — agyiplazma, béna, csoffadt, csontgyenge, dögös, elesett, genetikai hulladék, gilisztás, girhes, göthös, gyengélkedős, gyenguszhuszár, gyenguszking, gyenguszkirály, gyenguszpatkány, gyenguszpéter, gyógyegér, hikomat, hulla, hullajelölt, kummantós, munkaterápiás, nyomorék, nyomorult, sportszázados, tápos².

gyenguszpatkány ⑨ fn Beteg, (so- kar) betegeskedő katona; **gyenguszos**.

gyenguszpéter ⑧ fn *ritk*, tréf Betegszobán fekvő, beteg katona; **gyenguszos**.

gyerek fn **1.** → *Belevaló* ~. *A parancsnok hazavitte a → könyvét a ~nek játszani.*

Szj: ⑧ Jó ~: | *ha alszik, enni se kér*; ⑧ — | *nem dobálja követ a csillagokat*; ⑧ — | *nem eszi meg a kúpcserpet*; ⑧ — | *nem ugatja meg a holdvilágot: tréf* Problémás, zűrös alak (Ce83/84). → *Leszerelt két ~re. Szh: Annyi → napod van, mint hülye ~nek az intézetben. A katona → megáll, mint Kati-ban a ~. R: Augusztusi/novemberi ~ek, ti vagytok az → öregek! Novemberi ~ek, sose lestek → öregek! Öreg → tápos fasza ~,...* **2.** ⑨ *ritk*, tréf Első időszakos katona; **kopasz**. **Ö:** tanya~.

gyereksír ⑨ fn *pej* Lövészteknő; gödör.

gyerektelenítő ⑨ ~ bélyegző: Hőri Hiánytalanító bélyegző; **abortuszbélyegző**. (Annak jelzésére szolgál, hogy az útlelbe bejegyzett gyermek átlépte-e a határt vagy sem.) (Fh89/91).

gyertya ⑨ fn *ritk* Fényjelzős lövedék; **csillagszóró**.

gyík¹ fn **1.** ⑧ ⑨ Újonc, első időszakos katona; **kopasz**. ⑧ *Ezernapú sivar* ~; ⑧ *fiatal* ~; ⑧ *kopár/kopasz* ~; ⑧ *kövi* ~; ⑧ *riadtszemű kopasz* ~; ⑧ *rüszi* ~; ⑧ *sibra/sivar* ~; ⑧ *zöldhasú nullkilométeres kopasz* ~; ⑧ *zöldszemű riadt* ~: Ua. **K:** ⑧ *Azér(t)/azír* ~, *szenvеггык/mozog'gyík!*: (Az újoncok megalázásának, a velük történő kitalásoknak megmagyarázása). **Tk:** ⑧ *Miért van a ~?* (*Hogy szenvеггык*). **Ö:** örök~. **2.** ⑧ (Ált. jelzőként) *pej* Fialat (tapasztalatlan) (hivatásos katona). ~ *örmi*. **3.** ⑧ Hitvány, kevés, rossz. || (Becsmerlő kifejezésekben:) → *Tápos* ~. *Gyík vagy, öcsém!* (Nk84/85); *Kopasz gyík!* (Zc-DbK85/86). **Ö:** bel~, ör~.

gyík² fn **1.** ⑧ ⑨ (gyak. tsz.-ban) Felderítő; ilyen alegységhez bevonult katona. || *Gyíkok:* Felderítő alakulat, (al)egység. **Ö:** gumi~. [A sok kúszásról]. — **bokorugró, bozótpatkány, csipázó, csúszómászó, előjátékos, felder(es), felfedező, felnyerítő, földtúró, görény, gyíkversenyző**²,

idegenlégió, kecske, kommandós, kukker, kutatman, macska, madzagbohóc, nyuszká, óvatos nyúl, patkány¹, pikkelyes, teknős. **2.** ⑧ *ritk* Határőr; kutya.

gyík³ ⑧ ⑨ *fn ritk* Hátizsák, málházak; málhagyík.

gyík⁴ ⑧ *fn ritk* Vagdalthúskonzerv; **gyíkhús¹**. ⑨ → *Páncélos* ~: Vagdalthúskonzerv; **gyíkhús¹**.

gyík⁵ ⑧ *fn* Kézi páncéltörő fegyver; **erpégé**.

gyík⁶ ⑨ *fn* Férfi nemi szerv; **fasz**. *Be-cserkészti a ~ot*: Közösül; **befeszít**. *Kicsavarja a ~ot*: Vízelt; **gyíkol**. *Kitekeri a ~ot*: Önkielégítést végez; **zsibizik** (Bgy95).

gyík⁷ ⑨ *Lerakja a ~ot*: *ritk*, *tréf* Szükségét végzi; székel; **aknázik**. [← **gyíkol**].

gyíkbőr ⑧ *fn ritk*, *tréf* A felderítők álcaruhája. [← **gyík²**].

gyíkfing ⑧ *fn ritk*, *gúny* Újonc; **kopasz**. Vö. **gyík¹**.

gyíkgyszor ⑧ *fn* Másodidőszakos katona; **gumi**.

gyíkháború ⑧ ⑨ *fn ritk*, *gúny* Újoncok veszekedése. [← **gyík¹**].

gyíkhús¹ *fn pej 1.* ⑥ ⑧ ⑨ Vagdalthúskonzerv. — **emberhús**, **gyík⁴**, **káhús**, **macskakonzerv**, **páncélos** (**gyík/hús**). **2.** ⑧ Bármiféle kisebb fémdobozos konzerv; (**kis**)**páncélos**. *Páncélozott ~*: Ua. *Vízi ~*: *ritk*, *tréf* Halkonzerv. **3.** ⑧ ⑨ *ritk* Bármiféle (ált. zsíros) felvágott; **dzsuva**.

gyíkhús² ⑧ *fn ritk* Újonc; **kopasz**. [← **gyíkhús¹**; vö. **gyík¹**, **friss**hús].

gyíkol ⑧ *tn ige* Szükségét végzi. || Székel; **aknázik**. || Vízelt. — **megverekszik az óriáskígyóval**, **kicsavarja a gyíkot**. [← *gyíkol* 'vízelt' ← szleng *gyík* 'hímvesző'].

gyíkpisi **Szh**: → *Kevés, mint harmatos fűben a ~*.

gyíku ⑧ *fn ritk*, *gúny* Újonc; **kopasz**. [← **gyík¹**].

gyíkulátor ⑧ *fn ritk*, *tréf* Újonc; **kopasz**. [← **gyík¹**, **gyíku**].

gyikus ⑧ ~ *variánusz*: *ritk*, *tréf* Újonc; **kopasz**. [← **gyík¹**, **gyíku**].

gyikus ⑧ *fn ritk*, *tréf* Újonc; **kopasz**. ~ *hungarikusz makszimusz*: *ritk*, *tréf* Ua. *Variánusz ~*: *ritk*, *tréf* Ua.

gyíkvár ⑧ *fn tréf* A felderítők elhelyezésére szolgáló épület (Ze). [← **gyík²**].

gyíkversenyző¹ ⑧ *fn tréf* Újonc; **kopasz**. *Fiatal ~*: Ua. [← **gyík¹**].

gyíkversenyző² ⑧ *fn ritk*, *tréf* Felderítő; **gyík²**.

gyíkvezető ⑧ *fn ritk*, *tréf* Örvezető; **örvi**. Vö. **örgyík**. [← **gyík¹**; szójáték].

gyíkvizsgáló ⑧ *fn ritk* A leszerelésig hátralevő utolsó ötven nap mérésére szolgáló **centi**, melyet (néhány) műanyag- vagy fadarabra ragasztanak; **ostor**. [← **gyík¹**. Az öregkatonáknak kedvelt szokása volt a **gyíkvizsgálóval** az újoncokat ütögetni.]

gyíkszínór ⑧ *fn ritk* A hónapok múlásának számlálására (és ált. kulcstartónak is) használt álcahalózsineg, melyre a kilencedik hónapig (ill. a leszorgálandó időszak feléig) havonta egy csomót kötnek, fele időtől pedig minden hónap kezdetén leoldanak egyet; **görcskötél**.

gyilkos ⑧ **K**: Minden katonatiszt *hivatásos* ~ (Ma81/82).

gyípa ⑧ *fn ritk*, *gúny* Újonc; **kopasz**. [← **gyopár**; vö. nyj. *gyipár* 'gyopár'].

gyógycickány ⑧ *fn ritk*, *gúny* Előfelvételi katona; **tápos¹**. Vö. **gyógyegér**.

gyógyegér *fn gúny 1.* ⑧ Előfelvételi katona; **tápos¹** (Ze). Vö. **egér**. **2.** ⑧ Szerencsétlenkedő, esetlen, mulya katona; **topa**. **3.** ⑧ Kicsi, vékony, szemüveges ka-

tona. Vö. **optika. 4.** ⑨ Sokat betegeskedő katona; **gyenguszos.**

gyogyesz ⑧ fn *gúny* Előfelvételis katona; **tápos¹** (Ze). [← **gyógyegér**].

gyogyi ⑧ fn *gúny* Előfelvételis katona; **tápos¹** (Ze). [← **gyógyegér**].

gyogyós ⑧ mn és fn *ritk, gúny* Előfelvételis (katona); **tápos¹** (Ze). [← *gyogyós* 'gyógypedagógiai iskolába járó, szellemileg fogyatékos gyerek' × **gyógyegér**; szójáték].

gyógypedagógiás ⑧ mn és fn *ritk, gúny* Előfelvételis (katona); **tápos¹** (Ze). [Szójáték; vö. **gyogyós**].

gyógypemete ⑧ fn *ritk, gúny, tréf* Előfelvételis katona; **tápos¹** (Ze). [← **gyógyegér** × *gyógypemete* 'mézből készült cukorkaféle'; szójáték].

gyógytintenpen ⑧ fn *ritk, tréf* Előfelvételis katonából lett írnok; **tinta.** Vö. **gyógyegér.** [← *Tintenpen* (filctoll márka)].

gyoha ⑧ fn *ritk* Újonc; **kopasz.** [← **gyohár**].

gyohaberci ⑧ fn *ritk, tréf* Újonc; **kopasz.**

gyohár ⑧ mn és fn Újonc, első időszakos (katona); **kopasz.** [← **gyopár**].

gyohárcsík ⑧ fn *ritk* A feltűrt ing alatt fehérén maradó és a napbarnította bőr határvonala a karon (Le87/88).

gyohinger ⑧ fn *ritk* Újonc; **kopasz.** [← **gyohár**].

gyomorsavkeltető ⑧ fn *tréf* Konzerv; páncélos.

gyopár ⑦ ⑧ ⑨ mn és fn Újonc, első időszakos (katona); **kopasz.** *Kopár* ~: Ua. [← **kopár**].

gyopi ⑦ ⑧ fn *ritk, gúny* Újonc; **kopasz.** [← **gyopár**].

gyorscipő ⑧ fn *tréf* Tornacipő (Db03).

gyorskocsiutca ⑨ fn *ritk* Laktnyai fogda; **fogszi** (Bg95). [A budapesti Gyorskocsi utcai börtönről; vö. **főutca**].

gyökér fn *pej 1.* ⑧ ⑨ Buta, hülye; el-lenszenves ember; **köcsög.** Vö. **Szh:** *Olyan → hülye vagy, hogy a ~ hozzád képest varázspálca!* **2.** ⑧ Tiszthelyettes. — **akasztó-fa-gerendás, nigger, rüszü, szenszej.** Vö. **rigó. 3.** ⑧ Tiszthelyettes-hallgató; **gyökérképzős. 4.** ⑦ ⑧ ⑨ Újonc; **kopasz.** *Gyökerek, a bevetési helyen sorakozó; a főkára rá lehet szakadni!* (DbK88).

gyökérképzés ⑧ fn *ritk* Alap kiképzés; keltető.

gyökérképző ⑧ fn Tiszthelyettes-képző iskola; **bunkóképző.**

gyökérképzős ⑧ fn *ritk* Tiszthelyettes-hallgató. — **gyökér, husi, kanász, leszek őrmester, patkány², potri, rüszü.**

gyökszi ⑧ fn *ritk, tréf* Újonc; **kopasz.** [← **gyökér**].

győzelmi Szh: *Úgy seggbe → rúgom, hogy zúgva száll, mint a ~ zászló! Akkorra → pofont kapsz, hogy elszállsz, mint a ~ zászló!*

gyufa fn ⑦ Újonc; **kopasz.**

gyufafej fn **1.** ⑧ *ritk, tréf* Újonc; **kopasz. 2.** ⑧ fn Vörös hajú katona (Vp03).

gyufafejű ⑧ fn *tréf* Tüzér; **ló.** [Mert a tüzerek barettsapkája piros].

gyufapénz ⑧ fn *tréf* Illetmény; **zsold** (Ju03).

gyújtózsínór ⑧ fn A bakancs fűző-rejtője alól kilógó cipőfűző (Db03).

gyurmázik ⑧ tn ige Székel; **aknázik.**

gyülekező Szej: → *Sorakozó vagy ~ volt meghatározva?!*

gyűrűsféreg ⑨ fn *pej* Szerződéses katona; **boci** (Ju03).

H

h. Ld. há.

há ⑧ fn *ritk* Helyettes. **Ö:** aegü~, belgeci~, belszivacs~, ü~, üti~.

hab *Térdig ér a* ~. Ld. sikamika.

habfürdő ⑧ fn *tréf* Takarítás, felmosás, sikálás; **sikamika** (Ju03).

habgenerátor ⑧ fn *ritk, tréf* Mosógép.

háborog ⑧ **Szj:** *Ne ~j, nem vagy te tenger!* Elég volt a panaszkodásból, háborgásból!

háború → *Csillagok ~ja*. → *Fedett pályás* ~.

habosít ⑧ tn ige *ritk* Takarítatás, sikáláskor a vízbe szórt takarítószeret habosra veri. Ld. még **sikamika**.

habparti ⑧ fn Ultrával felszórt padló felsikálása, takarítás; **sikamika**.

habrahab ⑧ ⑨ fn *tréf* <Takarítatás, sikálás körülírására használt szó:> *Ma este kulturális műsor lesz a körletben, az ultravideó filmválasztékából afgán/arab film: ~*. Ld. **sikamika**.

habzik ⑧ tn ige Felmos; **fókázik**.

hácséer ⑧ fn *ritk* Laktanyai orvosi rendelő; **gyengusz**. [← *HCSR*, hiv. rövid: *belyőrségi csapatrendelő*].

had ⑧ ~*ra vág(ják)*: Hadbírótság elé állít(ják); **futira vág**.

hadi ⑧ ~ *barom*, ~ *birka*: *ritk* Honvéd; **alhonvéd**. ~ *nudli* ← *kecsappal*. ~ *retikül* ←.

hadihajós-alajos ⑧ ~, *ezernapos gyalogos*: *ritk, tréf, gúny* <Az egyszeri lövészkatona elnevezése>; **gipszjakab**.

hadműveletlen ⑧ fn *tréf* Hadművelési tiszt.

hadnagy → *Drót* / → *kerítés* ~.

hadtáp¹ fn **1.** ⑧ ⑨ Konyhai kisegítő munka <24 órás szolgálat>. → *Eltáv helyett* ~. **2.** ⑧ ⑨ A konyhai szolgálatra vezényelt katonák. **3.** ⑧ *ritk* Konyha. **Cselló¹**. [← szakny-i *hadtáp* 'a fegyveres erők anyagi ellátását végző erők és eszközök összessége'].

hadtáp² ⑧ fn Evőeszközkészlet; **kanálgép**. [← *hadtápkészlet*].

hadtápcsicska ⑧ fn *ritk, tréf* Konyhaszolgálatban lévő katona; **csellós**.

hadtapi ⑧ fn *ritk, gúny* Konyhai kisegítő munkás; **csellós**.

hadtápkészlet ⑧ fn *ritk* Evőeszköz-készlet; **kanálgép**.

hadtápkirály ⑧ fn *tréf* Konyhaszolgálatban lévő katona; **csellós**.

hadtápmalac ⑧ fn *ritk, gúny, pej* Konyhamunkás; **csellós**.

hadtápmuki ⑧ fn *ritk, tréf* Konyhamunkás; **csellós**.

hadtápos ⑧ ⑨ fn Konyhamunkás; **csellós**.

hadtápsörét ⑧ fn *ritk, tréf* Tarhonya. — **aprósörét, sörét, úttörőgombóc**.

hadúr ⑧ fn Hadnagy; **hangya** (Szkoo).

háercsomag ⑧ fn Leforrasztott műanyagtasakban levő felszerelés (fehérmű, ing, tisztálkodó eszközök, gyufa, hideg étel stb.), melyet csak harci riadó, hábo-

rú esetén szabad felhasználni. [← *hr.* 'harci riadó', hiv. rövid.]

háermelegítő ® fn *ritk* Kerek, kis átmerőjű, konzervmelegítésre használt tűzhely. [← *hr.* 'harci riadó', hiv. rövid.; ld. még KSzil. 101].

háerszesz ® fn *ritk* Ipari célokra készített alkohol, a **háermelegítő** tartozéka. [← *hr.* 'harci riadó', hiv. rövid.; vö. **háermelegítő**].

háes ® fn *Hór* Határsértő. *Esemény volt, tegnap szoliban fogtunk két háest!* (Fh89/91).

hagy Szj: ® *Hagyjad csak, hagyjad!*: (Általában öregkatonák tréfás, „arisztokratikus” magatartást kifejező mondata egymás között, esetleg megértő leereszkedés fiatalabb katonák felé, pl. ha valaki átadja helyét egy öregnek. Az öregkatonák rendszerint akkor használják egymás között, ha valaki a hátralévő katonaidőre tesz megjegyzést. Ilyenkor a *Hagyjad csak, hagyjad!* kb. ezt jelenti: 'Hagyd csak, nem fontos, hogy emlékeztess rá, de azért köszönöm, jólesett!') (BpA92/93). *~ja a* → *futást, rohanjon!* **R:** *Itt ~om a* → *tányátokat, basszátok az/meg anyátokat! Még tizenegy* → *vasárnap, itt ~om a vaságyat!* (variánsokban). *Itt ~om a* → *fegyverem, rohadjon a testeden!*

haj *Véresre dörzsöli a* → *fülét a ~a; Feltöri a* → *fülét a ~a*. **Szj:** → *Még össze sem söpörték a ~át. Kiüttek a ~ad alól!*: ® Vigyázz, mert megverlek! Vö. **betakar**.

hajasbaba Szj: *Hozzá képest a* → *vilnykörte* ~.

hajász ® fn Laktanyai fodrász; **kőbaltás** (Szk00).

hajléktalan ® fn *ritk* 1. Alegység-ügyeletes-helyettes; **belgecihá**. (BpPeto2) 2. Első időszakos katona; **kopasz**.

hajmentes ® *tréf* mn Újonc; **kopasz** (Dbo2).

hajó *Hány* → *csomóval megy a ~?*

hajóskapitány ® fn *ritk*, *tréf* Tábornok; **pizsamás**. [Az egyenruha nadrágján látható piros csíkról].

hajszabász ® fn Laktanyai fodrász; **kőbaltás** (Szk00).

hajszárító Szh: → *Kevés, mint esőben a ~.*

háká ® ® fn Harckocsi, tank. **Ö:** *u~*. [Hiv. rövid.] — **acélkoporsó, aszfaltzagató, bádogdoboz, bádogkoporsó, bádogláda, buff, csotrogány, csörömp, fémkonténer, hoki, höki, konzerv(doboz), koporsó, nyeles zsiguli, pléhdoboz, pléhkoporsó, stank, száguldó koporsó, talpas, vakló, vaskoporsó, zöldvillám, zörgő**.

Háká ® fn Honvéd Kórház.

hákáakadály ® fn *tréf* Szöszmös, szemét, amely a takarítás után még a körlet padlóján maradt; **bakapihe**. *Mi ez a hákáakadály itt, kopárok, nem volt takarítva?* (Nk84/85).

hákáakasztó ® fn *ritk* Harckocsiakadály.

hákáesz ® ® fn Harckészültségbe helyezés; riadó. [Hiv. rövid.] — **hákáosz, piros lámpa**. Vö. **rics**.

hákáeszcsépéeszvé ® fn *ritk*, *tréf*, *gúny* (Találás kérdésként is:) Hétfő, kedd, szerda, csütörtök, péntek, szombat, vasárnap. (A hivatalos és szaknyelvi rövidítések kigúnyolására; vö. **eszdépékáhátétées**). [← **hákáesz**].

hákámalac ® fn A harckocsiágyú lövedéke. Vö. **malac**.

hákáosz ® ® fn *ritk*, *tréf* Harckészültségbe helyezés, riadó; **hákáesz**. [← **hákáesz** × **káosz**; szójáték].

hákápéká ® fn Harckocsiparancsnok. Vö. **péká**.

hákáringató ® fn Terepimitátor; olyan szerkezet, mely az álló harckocsit (a lőtéren) úgy mozgatja, mintha terepen haladna. — **ringató**.

hákás ® ⑨ mn és fn (fn-ként gyak. tsz.-ban) Harckocsizó (katona), tankos; (ritk.) hozzájuk tartozó, általuk használt. || *Hákások*: Harckocsizó (al)egység. [← **háká**]. — **acélkoporsós, csörgőstalpú, csőrömpös, dodzsemer, hering, hernyó², hernyótalpas, hökis, kánya, konzervdobozos, konzervhuszár, konzervmanó, konzervnyúl, koporsós, kutya, laposhomlokú, olajbogyó, olajos féreg, páncéltörpe, pécé(s), pitbull, pléhdobozkapitány, pléhkoporsós, pocok, szardínia, tanker, tankos, teknős(béka), traktoros, vasas**. Vö. **könynyülovasság, láncos, nagytankos**.

hal fn **1.** ® ⑨ ~at evett, ® (ritk) ~at reggelizett: *tréf* Nem borotválkozott, borostás. Vö. **bokorarcú**. *Mi van, katona, tán halat evett?* 'Miért nem borotválkozott?' (Nk85/86). ® ~ volt ebédre?: *ritk, tréf* Ua. **Szj**: ® ~at akar tenyészteni?: *ritk, tréf* Kevesebb vízzel moss(on) fel! **Szh**: *Annyit → árt nekem ez az egész, mint ~nak a beöntés* **2.** → *Öreg ~;* → *vén ~*. **R**: *Én, a kicsi halporonty, felső ágyra felállok, s minden kedves öreg ~nak jó → éjszakát kívánok!*

halál *A ~ faszára* ←. → *Szürke ~*.

halálosztó ® fn *tréf* Gyalogsági ásó; gyalásó.

halálsor ® fn *pej* Századszint (Dbo2). — **eszdéesz, gettó, hotel hajet, madárlak, otthon**.

hali ® fn Leszerelés; **szabadulás**. (A katonák gyakran írják fel falakra a hátralévő napjaik számát, pl: *71 nap és hali!* Az elterjedt szokás szerint a *nap* szó helyett egy napocskát rajzolnak, a *hali* helyett pedig

egy halat és egy *i* betűt.) (Szfv98). [← *hali* (← *halihó*) 'viszlát'].

halizik ® tn ige *ritk* Telefonon beszélget. [← *halló*].

hall Szj: → *Öreg hal már nem (mindent) ~!* **R**: *Még tizenegy → Dallas, és rólam nem is ~asz!*

halporonty R: *Én, a kicsi ~, felső ágyra felállok, s minden kedves öreg halnak jó → éjszakát kívánok!*

halvány ® mn *ritk, gúny* <Tisztest jelentő szó jelzőjeként:> A következő előléptetéskor majd magasabb rangot kapó (Szh81/82). ~ *tizedes*: Olyan örvezető, akit hamarosan elő fognak léptetni tizedessé. [Váll-lapján már látszik halványan az újabb csillag].

hámozott ~ *ribizli* ←.

hamutipró ® fn *tréf* Tüzoltó (Bö85).

hancúrplacc fn *ritk, tréf 1.* ® ⑨ Alakulótér; **dizsipálya 2.** ® Orvosi ségelyhely, betegszoba; **gyengusz**.

hang Szj: ® *Mi az? Nem terjed a hang?!* <Az ügyeletes sokszor elkiabált mondata, ha parancsára senki sem reagál>. *Tíz perce ébresztő volt, uraim! Nem terjed a hang?!* (BpA92/93).

hangember ® fn *tréf* Nagytmondó ember, akinek a szavában nem lehet bízni. *Hangember vagy, úgysem mersz dobizni!* (BpA92/93). — **volumen**.

hangnagya ® fn *tréf* Hadnagy; **hangya**.

hangya fn **1.** ® **Szh**: *Olyanok, mint a ~k ragasztás után*: *ritk* A sorban túl közel állnak egymáshoz. **2.** ® ⑨ *gúny, tréf* Hadnagy. **Ö**: *al~, fő~, kis~, nagy~, őr~*. [Szójáték]. — **aranytizedes, csillaghegy, csillagvadász, hadúr, hangnagya, hangyász**.

hangyász ® fn Hadnagy; **hangya** (Szabsz03).

Hanoi Szh: → *Messze van* <ti. a leszere-
lés>, *mint ide* ~.

hány¹ ⑨ ts ige Olyat mond, amit nem
lenne szabad; **megmagyaráz** (BpA92/93).
Ik: *be*~, *le*~, *vissza*~.

hány² ⑧ **Szj:** ~ *anyád/apád/fogad/iskolád* → *napunk van?*: <Kérdés a mene-
telő katonák parancsnokához, aki alaku-
latának **beszámolva** meg is adja a választ:
Egy-kettő, egy-kettő...>. ~ *csozóval* ← *megy*
a hajó? ~ *méter* ← *mélyen alszik ma este az*
öreg? ~ *olimpiád* ← *van még?* ~ *óra* ← *van?*
Vö. *menyi*.

hánykolódik ⑨ ts ige Olyat mond,
amit nem lenne szabad; **megmagyaráz**
(BpA92/93). [← **hány¹**].

háp ⑧ fn *ritk* Harcálláspont.

hápüti ⑧ fn Ügyeletes tiszt; **üti** (Db96).

harakiri ⑧ fn *ritk*, *tréf* Büntetésként
alkalmazott takarítás; **sikamika**.

harap Szh: *Úgy* → *szájon váglak, hogy*
matyó mintát ~ *sz a betonba!*

harci ⑨ ~ *bili*: Rohamsisak; **rohambili**.
⑨ ~ *retikül*: *ritk* Gázalarctáska; **szimat-
szatyor**. → *Motoros* ~ *jármű*. **Szj:** ⑧ *Hová*
tetted a ~ *ösvényt?*: *tréf* <Kérdés az alvó
társhoz, hogy felébredszék>. Vö. *szén* alatt.
Megszívtuk a nagy ~ → *bulafont* / → *oboát*;
Megnyalja/Megszívja/Megszopja a (nagy)
~ *faszt* ←.

harckocsiakadály ⑧ fn **1.** *ritk*, *tréf*
Szöszmös, szemét, ami a takarítás után
még a körlet padlóján maradt; **bakapi-
he. 2.** ~ *ok vannak a képén*: *tréf* Borostás
(SzH81-3); vö. **bokorarcú**.

harcos ⑨ fn *tréf* <Dicséret esetén>
Honvéd; **alhonvéd**. Vö. **gladiátor**. → *Fia-
tal* ~. → *Mandinka* ~.

harctextil ⑧ *4I mintájú* ~: Felmosó-
rongy; **fóka**.

harcsa → *Öreg* ~. **R:** *Én kis kopasz ebi-
bal a stokimra felállok, minden öreg* ~ *nak*
jó → *éjszakát kívánok!*

harkály ⑨ fn *ritk*, *tréf* Tüzér; **ló**
(Szabszo3). [Piros sapkájuk miatt].

harmadik *A* ~ *kapun* ← *megy ki*.

hármashelyiség ⑨ fn Zuhanyzó;
mesterhármás (BpPeto3).

harminckettes ⑧ *Általános* ~: Magyar
kártya (Ta82/83). [Az *Általános 20-as* és
az *Általános 22-es* (a szolgálati és az alaki
szabályzatok) mintájára].

három Szj: ~ *egyes* → *vízelés!*

háromszázalékos ⑧ fn és mn *tréf*
Nagyon nem kedvelt előjáró. Vö. *Az én*
~ *om*: Megölöm, lelövöm hátulról (Börs67).
[Utalás a sorállomány azon vélelmére,
mely szerint a hadgyakorlatokon 3% vesz-
teség meg van engedve].

has Szh: ~ *ba* → *rúglak, oszt úgy meg-
hajlasz, mint az U szög!*

hát ⑧ *Vízköves lesz a* ~ *a*: <A zuhany-
zás abbahagyására felszólító mondat nyo-
matékosítására> Eleget zuhanyozott már.
Másszál ki a zuhany alól, mert vízköves lesz
a ~ *ad!* **Szj:** *Vérzik a* ~ *a* (ti. a **hátszéltől**):
tréf, *gúny* Protekciója van. **Szh:** *Úgy* ~ *ba*
→ *verlek, hogy felbőfögöd az anyatejet!*

határörkutya ⑧ *Hőr* <A határőrök „fel-
sőbbrendűségét” érzékeltetve a honvédek-
kel szemben a határőrségnél így tanították
a rendfokozati jelzéseket az újoncnoknak>
Honvéd, határörkutya, határőr, őrzetető,
tizedes, szakaszvezető... (Or91).

hátas → *Dob egy* ~ *t*.

háté ⑧ ⑨ fn *ritk* Hivatásos tiszt; **ke-
ményváll-lapos**. ⑨ *Ezernapos* ~: *gúny* Ua.
(BpA92/93). [← *ht*, hiv. röv.]

hátéká ⑧ fn **1.** Hiánytérítési köte-
lezettség <honvédségi tartozás, melyet a
leszerelés után köteles fizetni a katona, ha
nem tud elszámolni a neki átadott felsze-

reléssel). ~-bétéká!: <Tréf. figyelmeztetés, hogy ha elvész vmi, az hiánytérítési kötelezettséggel jár, különben életbe lép a Büntető törvénykönyv> (Le85/86). **2.** Az erről felvett jegyzőkönyv. ~ — *anyja neve tíz példányban(!): tréf* <Utalás (ált. figyelmeztetésként v. fenyegetésként) a jegyzőkönyvvel járó adminisztrációra>. [Hiv. röv. A betűszót a katonák ált. a *honvédelmi/honvédségi térítési/tartozási kötelezettség/költség* szószereket rövidítéseként értelmezik, és gyakran tréfásan *hirtelen támadt kiadás*, ill. *Hová tette, katona?* feloldással magyarázzák.]

hátékáz Szj: Vegye fel a →lépést, mert magára ~om! **Ik: rá~.**

hátépalánta ® fn *ritk, gúny, pej* Továbbszolgálgó, továbbszolgálatra jelentkező katona; **téesz.** *Nézd, hogy pedálozik a kis hátépalánta!* (Fh89/91).

hátépatkány ® fn Hivatásos katona; keményváll-lapos (Dbo2).

hathengeres fn és mn *tréf* ® ® Hatfülkéből álló végé. || ® Hatszemélyes latrina. ~ *szelepállítás:* ® ® Vécétakarítás. Vö. (**két/négy/nyolc**)**henger(es)**. [← Műszaki nyelv].

hathónapos ® fn és mn *ritk* Leszerelő katona; **öreg** (Vp03).

hátizsák Szh: → *Kevés, mint Turista szájban a ~.*

hatmalacos ® fn *ritk* A debreceni konzervgyár készítette májkrémkonzerv; **kispáncélos** (Asző-Rf82/84). [A dobozán látható 2 × 3 malacról].

hatos ® *Hör* Hathengeres IFA teherautó. ~ *ifa:* Ua. (Or91).

hátrányosarcú ® fn és mn (ált. tsz.-ban) Újonc; **kopasz** (Vp03).

hátszél fn *tréf* **1.** ® ® Protekció; **csók.** *Indul a ~:* Vkinek az érdekében protekciót kérnek. ~*lel érkezett:* Protekcióval helyez-

ték szolgálati helyére. *Akkora a hátszele, hogy orkánnal felér!* (Ha90). || *átv* Protekcióval könnyítettek a helyzetén. *Szembe kapta a ~:* Pórus járt. **2.** ® fn Sorkatonára magas beosztású tiszti segítője; **csók** (Bia94). **3.** ® *ritk* Protekcióval segített katona; **hátszeles.**

hátszeles ® ® mn és fn *tréf* Protekciós, vmely magasabb rangú tiszt által támogatott, több kedvezményben részesülő (katona). *Ez a gyík hátszeles az üti parancsnoknál* (Pá82). [← **hátszél**]. — **á-épületes, csókdózer, csókos, hátszél, kábeles, pi-rostelefonos, puncsos, puszinyuszi, vi-torlás, zsibis.**

hátulja ® ® szragos fn *ritk, tréf* **1.** Az ügyeletes tiszt helyettese. **2.** Bármely szolgálattelvő helyettese. *Üti ~:* *ritk, tréf* Az ügyeletes tiszt helyettese. *Belgenyő hátulját adok* (Nk90/91). [← **há;** vö. **eleje**].

hátuljáró ® fn *ritk, tréf* Elöljáró; **péká.** [Szójáték].

hatvan ® ® <A kifejezésben a városnévre is célozva:> ® *Megyünk ~ba:* *tréf* Hamarosan csak hatvan napunk lesz a leszerelésig. ® *A legszebb város ~:* Csak hatvan napunk van a leszerelésig. (Találós kérdésként is: *Melyik a legszebb város? Hatvan.*)

hatvanhetes ® <A leszerelés előtt hatvanhét nappal a Republic együttes *A 67-es úton* című számát éneklik:> Csak hatvanhét napunk van a leszerelésig (Sztk97).

haube ® fn *Rep* Repülős fejevédő. [← ném. *Haube* 'főkötő; sisak'].

havaj fn **1.** ® ® Vmilyen kellemes dolog; ált. pihenés, lazálás; **pihi.** || ® *ritk* Szabadság, eltávozás; **szabi, eltáv.** || ® *ritk* Tornacipőt viselni, mikor a többieknek bakancs van (Szk88/89); vö. **sportoló.** || ® Mn-szerű használatban: <Vmi> *nagyon ~:* Nagyon jó, nagyszerű; **penge.** **2.** ® Büntetésből történő takarítás; **sikamika.** [← *Hawaii*].

havajdiszkó ⑧ fn *ritk*, *tréf* Pihenés, lazsálás; **pihi**.

havajdzsinapfénny ⑧ ⑨ fn *ritk*, *tréf* Pihenés, lazsálás, kellemes időtöltés; **pihi**.

havajkodik ⑧ tn ige *ritk* Lazsál, tétlenkedik, pihen; **pihizik**.

havazik ⑧ tn ige A büntetésből történő takaríttatáshoz mosószer (ált. Ultrát) szórnak szét. Ld. **sikamika**; vö. **hó(esés)**. — **beesik/hull** a hó.

haverfelvétel ⑧ **Szj**: *Ma nincs ~!*: Kopj le, tűnj el! (Fh89/91).

havi ⑨ fn Illetmény; **zsold** (Szabszo3).

hazaér **Szj**: → *Még haza se ért a kutya az állomásról*.

hazahúz ⑧ ⑨ tn ige Hazamegy, hazautazik. **R**: *Olyan/Laza vagyok/leszek, mint a → tűzok, augusztusban ~ok! → Öreg vagyok, mint a tűzok, | augusztusba(n)/februárba(n) ~ok! Én vagyok az → öreg tűzok, |—!*

hazajárógép ⑧ fn *pej* Sokat, gyakran hazajáró katona; **otthonalvó**. || *ritk* Öregkatona; **öreg**. Vö. **gép**¹.

hazakönyv ⑨ fn *ritk* Körletelhagyási engedély; **könyv** (Vp03).

hazamegy **Szj**: ⑧ *Ebből a századból mindenki akkor megy haza, amikor a radiátor: ritk* (Ált. fenyegetésként a parancsnok által hangoztatva:) Senki sem mehet haza. ⑨ *Akkor mentek haza, amikor a radiátor!:* Ua.

hazatapogat ⑧ tn ige *ritk* Hazamegy; visszamegy a saját körletébe.

hazavisz ⑧ **Szj**: *Hazavigyelek a zsemben/kimenőtáskámban?:* (Társak ugratása:) Bezzeg én hazamegyek (eltávozásra, szabadságra), te meg nem! (Le85/86).

házmaster ⑧ fn *ritk*, *tréf* Örmester; **örmi**. [Szójáték].

HCSR Ld. hácsér.

heftike ⑧ fn (E/1. birt. szraggal) *Heftikém: tréf, gúny* (Bizalmaskodó megszólítás); **dzsakomó**. [← *elvtikém* ← *elvtárs*; vö. argó, szleng *hefti* 'orr'].

hegedű ⑧ fn Konyhai kisegítő munka (24 órás szolgálat); **cselló**¹.

hegedül ⑧ tn ige *ritk*, *tréf* Konyhai munkát végez (ált. mosogat); **csellózik**¹.

hegedűművész ⑨ fn Konyhai szolgálatra vezényelt katona, konyhai kisegítő munkás; **csellós** (Szk00). Vö. (**cselló**)**művész**.

hegedűs ⑧ fn *ritk* Konyhai szolgálatra vezényelt katona, konyhai kisegítő munkás; **csellós**. Vö. (**cselló**)**művész**.

hegeszt ⑨ tn ige **1**. Ott marad valahol. (Pl. az alegység-ügyeletes vagy helyettese a szolgálati asztalnál tartózkodik.) **2**. A laktanyából nem távozhat el, megvonják a hétvégi eltávozását; **befékez**. *Bent hegeszt hétvégén*. **3**. Szolgálatban van; **fércel** (Szk00).

hegy ⑧ fn (tsz.-ban; ált. összetételek utótagjaként) Sok (vmiből). (Ált. alkalmi összetételekben bármilyen dolog nagy mennyiségét jelölheti; pl. *beöntés~ek, cselló~ek, dobi~ek, örség~ek, pia~ek, sorakozó~ek, tábornok~ek* stb.) *Kinn voltunk vápolni, de egész délután mást sem csináltunk, csak üdítőhegyeket ittunk* (Mf88/89). *Kajahegyek legyenek, ha visszajöttök a vacsorából!* (Nk84/85). *Időhegyek vannak még estig!* (Le85/86). *~ek vannak vmiből lezsírozva:* Sok van vmiből (gyakran kételkedést fejez ki); vö. **lezsíroz**(va).

Heineken R: *Én → söröm a ~, mindig pina kell nekem!*

hekkel ⑨ tn ige tn ige Pihen, heverészik, semmit sem csinál; **pihizik** (Bia94). [← *heppel*, vö. **hepizik, heppázik**].

hekszi ⑧ fn *ritk* Pihenés, lazsálás; **pihi**. [← *hesszel*].

helikópáter ® fn *tréf* Helikopter; szitakötő. [← *helikopter* × *herkópáter*].

helikopter ® fn **1. Szj:** *Elvtársak, ~ repült át a körleten, és felborogatta a stólikát: ritk* Az ellenőrző előjáró a körlet rendetlenségét látva felborogatta a stólikát. Vö. **gólya. 2. tréf** Újonc; **kopasz.** [← *kopter*].

helybenfutás ® (gyak. *helybefutás*) fn Büntetés, fenyítés: a katona bizonyos ideig nem hagyhatja el a laktanyát; laktanyafoogság; **helybetopi** (Ma84).

helybenjárás (gyak. *helybejárás*) fn **1. ®** <Az alegység tagjainak büntetéseként alkalmazva:> Járás egy helyben, ált. magas sarok- v. térdemeléssel. **2. ®** Büntetés, fenyítés: a katona bizonyos ideig nem hagyhatja el a laktanyát; laktanyafoogság; **helybetopi.**

helybetopi fn **1. ®** Büntetés, fenyítés: a katona bizonyos ideig nem hagyhatja el a laktanyát; laktanyafoogság. [← (helyben) *topog* ← *jár*]. — **bünti, ényebénye, fék, helybenfutás, helybenjárás, kézifék, lafó, laktanyafék, pihenj, pihentetés, ragacs, sín, szopatás, téháel, víz.** Vö. **csík¹. 2. ®** Laktanyai fogda; **fogszi** (Szk00).

helyrebillent Szj: *Egy év → Lenti ~i.*

hemi ® fn **1.** Szemüveges katona; **optika. 2.** Szemüveg; **hemü** (Szabszo3).

hemingvéj ® fn Okoskodó katona; nagy tudású (Kap03). [← *Ernest Hemingway*].

hemó ® ® fn Helyőrségi művelődési otthon. [Hiv. rövid.; vö. **csemó**].

hemü ® fn Szemüveg (Db95). — **hemi, hemüveg.**

hemüke ® fn *gúny* Szemüveges katona; **optika** (Db03).

hemüveg ® fn *tréf* **1.** Szemüveges katona; **optika. 2.** Szemüveg; **hemü.**

henger ® fn *ritk* Vécé; mesterállás. [← *hat/két/négyhengeres*].

hentes fn (gyak. tsz.-ban) *pej* **1. ®** Laktanyai katonaorvos; **mengele. 2. ®** Egészségügyi szolgálatra vezényelt katona; **tökösnnövér.**

hepizik ® tn ige *ritk* Pihen, lustálkodik; szórakozik; **pihizik.** [← ang. *happy* 'boldog, szerencsés'; vö. még *hepaj* 'szórakozás'].

heppa ® (*ritk. hepa*) fn *ritk* Lustálkodás, az ágyon való heverés; **pihi.**

heppabungi ® fn *ritk* Semmittevés, lustálkodás; **pihi.**

heppázik ® ® (*hepázik* is) tn ige *ritk* Lustálkodik, tétlenkedik, **pihizik.** [? ↔ *hepizik*].

here ® *Veri a ~it: ritk* Lustálkodik, tétlenkedik; **pihizik.** Vö. **Veri a farkát/faszát; herevere. Tele ~!:** <Mondatként használt kifejezés:> *ritk, tréf* Elege(m) van vmiből! Vö. **tele van a fasza.**

herebere ® fn *ritk* Tétlenkedés, lustálkodás; **pihi.** [← *herevere*].

herefejú ® fn mn *durva, ritk* Újonc; **kopasz** (Szabszo3).

herepacsker ® fn Pihenés; **pihi** (Ju03).

heresérv Szh: *Úgy → áll ott, mint akinék ~e van.*

herevere ® ® fn **1.** Semmittevés, tétlenkedés, pihenés; **pihi. Egetverő ~:** Különösen nagy semmittevés. **2. ritk** Unatkozás. [← *veri a heréit.* Vö. **heveny faszrazás.**]

hereverő ® fn *ritk* Katonai ágy; **dikó** (Vp03). [← *heverő*; szójáték].

hering ® fn *ritk, gúny* Harckocsizó katona; **hákás.** Vö. **konzervnyúl.**

hernyó¹ ® fn Takarodóra előkészülve az ágy végébe helyezett, előírászerűen feltekert takaró, lepedő és pokróc; **bejgli.**

Alakítsuk ki a ~kat!: Ágyazzanak meg! (Fh89/91).

hernyó² ⑨ fn Harckocsizó; **hákás** (Db02). [← **hernyótalpas**].

hernyóképző ⑧ fn *ritk, pej* Rajparancsnok-, tisztesképző alegység; **gladiátorképző**. [Vö. szleng *hernyó* 'ellenszenves ember'].

hernyótalpas ⑨ fn Harckocsizó; **hákás**.

heszienda ⑧ fn *ritk* Gyakorlótér; **szöcske²**. [← sp. *hacienda* 'birtok'; vö. **birtok**].

hessz ⑧ fn *ritk* Pihenés, lazálás; **pihi**. [← **hesszel**].

hesszel ⑧ tn ige Pihen, lazál, kibújjik a munka alól; **pihizik**. [← argó *hesszel* 'figyel, néz'].

hesszint ⑧ tn ige Pihen, lazál, kibújjik a munka alól; **pihizik**. [← **hesszel**].

hét ⑧ fn *Két hetem van még: tréf* Hetvenhét (77) nap múlva leszerелеk. **Szj:** *Két heted van: ez a ~ meg '87:* <Az öregkatonák által az újoncok bosszantására használt kifejezés 1985–86-ban, utalva az újoncok 1987-es leszerelésére> (Nk84/85). *Még három hetetek van (vissza): ez a ~, a jövő ~, meg '87:* <1987 elején leszerelő katonák többiekét ugrató mondása>. **Szh:** *Több heted van, mint nekem → napom. Szi:* *→ Lecsukatom tíz napra, ha nem elég, egy ~re.*

hetra ⑨ fn Pihenés; **pihi** (Bia94).

heveny ~ *faszrázás* ←.

hibernált ~ *moslék* ←.

hiccent ⑦ tn ige Elélvez, ejakulál (Ka75/76). **Ö:** *oda*~.

híd ⑧ *Lemegy ~ba:* **a)** Dühös lesz; **be-pukkan**. **b)** Csodálkozik, hitetlenkedik, méltatlankodik. *Lemegyek ~ba!:* Nem hiszem el!

hiéna ⑨ fn Parancsnok; **péká** (Szk00).

hifi ⑧ fn *tréf, ritk* Híradósok parancsnoka.

higanymozgású ~ *alaki* ← *csoda*.

hikomat fn (gyak. tsz.-ban) *tréf* **1.** ⑧ ⑨ Gyengélkedős, beteg katona; **gyenguszos** (DbK). **2.** ⑨ Katonai szolgálatra alkalmatlan, egészségügyi okból felmentett katona (BpA92/93, Bia94). **3.** ⑧ *ritk, gúny* Alakiatlanul mozgó katona; **alaki toprongy**. **4.** ⑨ Szerencsétlenkedő, ügyetlenkedő, esetlen katona; **topa** (Szk00). [← *Trabant Hycomat*, mozgássérültek számára forgalmazott autó].

hikomatbrigád ⑧ fn *tréf, gúny* Orvosi vizsgálatra jelentkezett (és a rendelőbe együtt átvonuló) katonák csoportja.

hikomatkommandó ⑧ fn *tréf, gúny* (Elsősorban karbantartási) munkákra ideiglenesen összevont, nem „A” kategóriával besorozott, ezért könnyebb feladatokat kapó katonákból álló alegység (Hmv).

hílájkóptör ⑧ fn *ritk, tréf* Helikopter; **szitakötő**. [„Angolosan” ejtve].

hintaló Szh: *Annyi → esze van, mint egy döglött ~nak.*

hipóreklám ⑨ fn Világos, fehér bőrű katona; **sápadtarcú**.

hippi ⑨ fn **1.** Tartalékos katona; **tarcsis** (Db02). Vö. **hosszúhajú**. **2.** Hosszú hajú katona; **bitliszfejű** (Sztso4).

hír ⑧ mn és fn Híradós. [*hir*, hiv. rövid.]

híres ⑧ (*hires* is) fn **1.** Híradó alegységben szolgáló katona. **2.** Nem híradó alegységben híradós (rádiós) feladatot ellátó katona. **Hírnyúl**. [← **hír**].

hírgenyő ⑧ fn *ritk, pej* Híradószázadban szolgáló katona; **hírnyúl**.

hírnyúl ⑧ fn **1.** Híradó alegységben szolgáló katona. **2.** Nem híradó alegységben híradós (rádiós) feladatot ellátó katona. Vö. **nyúl**. — **antennanyúl, galambásztechnikus, galambtechnikus, híres,**

hírgenyő, hősincér, prűntyögő(s), prűtytös, tyúkbeles¹.

hírszázad ⑧ fn Híradószázad. Vö. **hír**.

hisz ⑧ *Azt ~em, igen!*: Nem! *Voltál vasárnap kimarcsin?* — *Azt hiszem, igen!* 'Nem voltam' (Fh89/91). **Szj**: *Nem is hinned, milyen nehéz felszedni a →fogaidat törött kézzel!*

hk. Ld. **háká(-)**.

HKSZ Ld. **hákáesz**.

hó ⑧ fn **1. Szh**: → *Betakarlak, mint Moszkvát a ~!* → *Széttúrnálak, mint jegesmedve a havat!* **2.** Sikáláshoz használt takarítószer; ld. **sikamika**; vö. **hóesés**. *Besik a ~; hull a ~*: Sikáláshoz takarítószer szórnak szét; **havazik**. *Beröpült a gólya, és még hó is esett* (Nk85/86). — **balogmari, pezsgő(por), rüszütej, szabadidőpor**. **2.** Takarítószer szétszórása a takaríttatás-hoz; **hóesés**.

hobókonyak ⑧ fn *ritk*, *tréf* Sósbor-szesz; **szeszko**.

hobózik ⑧ tn ige *ritk* Nem mosakszik.

hocsedó ⑧ fn Tiszta körlet beszemete-lése, mosószerrel való felszórása, újbóli ta-karítás kikényszerítése; **sikamika** (Bia94). [**← kocsedó**].

hócsin ⑧ *Büdös ~*: Houchin típusnevű, dízelmotorral működő, utánfutóra szerelt áramfejlesztő generátor. *Ha már nagyon nem bírod éjszaka a hideget, állj oda a büdös hócsinhoz!* (Fh89/91).

hóember Szj: *Ne akard →megmagya-rázni a ~nek, hogy jó neki a meleg!* **R**: ⑧ *Elokvad a ~, leszerel a november!*: <Novem-berben bevonult öregkatonák leszerelését hirdető rigmus>.

hóesés fn **1.** → *Betakarlak, mint Moszkvát a ~*. **2.** ⑧ Nagy mennyiségű takarítószer szétszórása sikálás kikénysze-rítésére. Ld. **sikamika**. *Nyári ~*: *ritk* Ua. — **hó, ultrázás**.

hógolyó ⑧ fn **1. Szh**: *Annyi →eszed van, mint egy piritott/jól meggyúrt ~nak*. **2.** *ritk*, *pej* <Megszólitás>; **dzsakomó**.

hogy Szj: *Nekem →fogj, neked ~?*

hoki ⑧ fn *ritk* Harckocsi; **háká**. [**← hōki**; vö. szleng *hoki* 'önkielégítés'].

holdjáró ⑧ fn *ritk*, *tréf* Vegyvédelmi harisnya; **vévépapucs**.

holdvilág Szj: *Jó →gyerek: nem ugatja meg a ~ot*.

homálymegye ⑧ fn *pej* **1.** Az a me-gye, ahol a katona szolgálatát tölti. [Külö-nösen a dunántúli alakulatok katonáitól hallható vélekedés, hogy a szolgálati hely **sötét** (*sötét Zala*), a lakóhely pedig világos, **napfényes** (*napfényes kelet*)]. **2.** Szabolcs-Szatmár megye; **Tirpákia**.

homika ⑨ *ritk* fn Homlokra ütés; **struccpuszi**.

homlok ⑨ **Szj**: *Úgy váglak ~on, át-re-pülsz a dombokon!*: Vigyázz, mert megver-lek! Vö. **betakar**.

homok Szh: *Olyat →nyomok, mint hat zsák ~*.

hónaljcircáló ⑨ fn Kis termetű, ala-csony katona; **inkubátorszökevény** (Szkoo).

hónaljgátló ⑧ fn *tréf* Dezodor; **sziszegő szappan** (Jb84/86).

hónap ⑨ **R**: *Azt mondták a télapónak, szeptember a legszebb ~!*: <Szeptemberben bevonult öregkatonák önmagukat dicsé-rő rigmusa>. *Azt mondta a légy a póknak, március a legszebb ~!*: <Márciusban bevo-nult öregkatonák önmagukat dicsérő rig-musa>. **Tk**: *Mit mondott a légy a póknak?* (*Március a legszebb ~*): Ua.

honvág ⑧ fn *ritk*, *tréf* Honvéd; **al-honvéd**. [Szójáték].

honvéd fn **1.** ⑨ *Lankadt faszú ~*: Újonc; **kopasz** (Db03). **2.** ⑧ *ritk* A fog-

dán öt napnál kevesebbet töltött katona.
Vö. **tizedes**.

honvédfröccs ⑦ fn Kóla; buzivíz.

honvész ⑧ fn *ritk, tréf* Honvéd; al-honvéd. [Szójáték].

hópehely ⑨ fn *tréf* Csontcsillag; krumplivirág (Sztso4).

horgászcizma ⑩ fn Vegyivédelmi harisnya; **vénépapucs** (Sztso4).

horog ⑧ *Rábarap a ~ra: ritk, Hír* A rádiós megtalálja a kívánt hullámhosszt.

horvátgumi ⑩ fn *ritk, tréf* Vegyivédelmi öltözk; **véné**¹ (Nyh88). [← *Horváth Ede*, a győri Rába-gyár volt igazgatója; vö. **edegumi**].

Ho Shi Minh-ösvény ⑩ fn *tréf 1.* A laktanyából való kiszökés (útvonala) <a beszédben ált. a szökésre való utalásként; vö. **kerítésparancsnokság**>. **2.** *ritk* A büntetésből kitűzött célhoz vezető, nehezen járható út, terep.

hosszú ~ *eltáv* ←. **Tk:** ⑩ ~, *kemény és csak a fiúknak van, mi az?* (Katonai szolgálat).

hosszúblokk ⑩ fn Folyosó. — **hosszúpálya**.

hosszúcentis ⑩ fn és mn *ritk, tréf* Újonc; kopasz.

hosszúcici ⑩ fn Hímvesző; **fasz.** *Be-kapja a ~t:* Póru jár; **megszív**.

hosszúhajú ⑩ mn és fn Tartalékos (katona); **tarcsis** (Gyro2).

hosszúnyelvű ⑩ mn és fn *pej 1.* Hízelgő, talpnyaló, mindig a felettesei kedvét kereső (katona); **pedálgép** (Szkoo). **2.** Írnok; **tinta** (Sztso4).

hosszúpálya ⑩ fn Folyosó, a század-szint nagy folyosója (amit fel kell mosni); **hosszúblokk.** *Felultrázom a ~t! Öné a ~!* 'Mossa fel a folyosót!'

hosszúpuska ⑩ fn **1.** A mesterlövész távcsöves puskája; **dragunov. 2.** Géppuska; **varrógép. 3.** ⑩ *tréf* Írnok; **tinta**.

hotel fn **1.** ⑩ ⑩ *gúny* Laktanya. ⑩ *Garasin ~:* A szombathelyi Garasin laktanya. ⑩ ~ *Petőfi:* Petőfi laktanya; **Püspök-vietnám** (BpPeto3). ⑩ *Malária/Szavária ~:* Savaria Kiképzőközpont, Szombathely. — **agymosoda, bánya, basztíj, börtön, fogda, gettó(központ), isten állatkertje, kollégium, kóter, laksi, lakti, szálloda, szanatórium, vesztőhely, zárka. 2.** ~ *hajet:* ⑩ Századszint; **halálsor**.

höki ⑩ fn Harckocsi; **háká.** [← *hk.*]

hökis ⑩ mn és fn (gyak. tsz.-ban) Harckocsizó (katona), tankos; **hákás.** || *Hökisek:* Harckocsizó (al)egység.

hőmérőzés ⑩ ⑩ fn Olyan helyzet a sorban álláskor, amikor vki túl közel áll a másikhöz, a távolság be nem tartása. — **seggbekuki.**

hőmérőz(ik) ⑩ ⑩ tn és *ritk.* ts ige A sorban nem tartja a távolságot, túl közel áll a másikhöz. **Ik: meg~.** [← szleng *hőmérőzik* 'homoszexuális férfi análishoz közösül'; vö. *Meg akarja baszni?!: Ne álljon közel a másikhöz!*] — **lázmérőzik, meghőmérőz, megkukiz, megtoliz.** Vö. még **megbasz.**

hör ⑩ fn *ritk* Határőr; **kutya.** [A váll-lapon látható betűjelzésből; hiv. röv.]

hörcsög ⑩ fn *ritk* Határőr; **kutya.** [← *hör*].

hőscincér ⑩ fn *ritk, tréf* Rádiós katona; **hírnyúl.**

hősugárzó Szh: → *Kevés, mint mocsárnak a ~.*

hr. Ld. **háer-.**

ht. Ld. **háté(-).**

HTK Ld. **hátéká.**

hugyozik ⑩ **Szj:** *Jobbra/balra ~z!:* *tréf* Jobbra/balra húzódj! [Szójáték].

huhog ⑧ ⑨ tn ige Éjszakai szolgálat (őrség, ügyelet) miatt ébren van; virraszt (Er). Vö. **bagoly**.

huhogás fn 1. ⑧ ⑨ Őrszolgálat; **őrségbugi**. 2. ⑨ Sorakozó; **dizsi** (Sztso4).

huhu fn 1. ⑧ ⑨ Őrszolgálat; **őrségbugi**. 2. ⑨ Sorakozó; **dizsi** (Sztso4).

hulla ⑧ ⑨ fn *gúny* (ált. tsz.-ban) Beteg, gyengélkedős katona; **gyenguszos**.

hulladék ⑧ *Genetikai* ~: Gyengélkedős, beteg katona; **gyenguszos** (Szkoo).

hullagyalázó ⑧ fn *ritk*, *durva* Egész-ségügyi katona; **tökösnővér** (Vp03).

hullajelőlt ⑨ mn és fn Beteg (katona); **gyenguszos** (Ju03).

hullámverés **Szh:** → *Kevés, mint Bala-ton szeletben a ~*.

hullaszállító ⑧ fn Egész-ségügyi ka-tona; **tökösnővér** (Nyho2).

hullócsillagos ⑧ fn 1. Főtiszt; **parket-tás**. 2. Tábornokok; **pizsamás**. (Kap03).

hungarikusz → *Gyikusz* ~ *makszimusz*.

hurkás ⑧ mn és fn 1. Debrecenből való (katona). — **civis**. 2. Hajdú-Bihar megyei (katona); **laskás**. [← *debreceni pá-ros kolbász*].

hurkatöltő ⑧ ⑨ fn *ritk*, *tréf* Kézi páncéltörő fegyver; **erpégé**.

hús → *Friss* ~. → *Nyeles* ~. → *Robbantott* ~.

húsdaráló ⑧ fn *tréf* Kiképzőközpont; **terminátorképző** (Szabszo3).

husi ⑧ fn Hivatásos tiszthelyettes-hallgató; **gyökérképzős** (Db).

huszonegyes ⑧ fn Fogda; **fogszi** (Er).

húz¹ ~zon → *bört a fogára!* ~za az → *igát*.

húz² ⑧ tn ige Megy, siet; **zissen**. **Szh:** ~, *mint a tűzok*. **R:** ~unk, *mint a vadlibák, elhagyjuk a laktanyát*. **Ik:** el~².

hülye Szj: (*ritk*) ⑧ *Ha olyan messze lakna, mint amilyen ~, soha nem érne haza*. **Szh:** ⑧ *Annyi* → *napod van, mint ~ gyerek-nek az intézetben*. ⑧ *Olyan ~ (vagy), mint egy doktoráló őrmester*; ⑨ *Olyan ~ vagy, hogy a gyökér hozzád képest varázspálcá!* Nagyon buta vagy! ⑨ *Olyan ~ vagy, hogy ha | a hülyeség hajtaná a biciklidet, kont-rával mennél fel a Himalájára*; ⑨ — | *a ma-gasságot hülyeségben mérnék, ülve nyalnád a Holdat*; ⑨ — | *rájönnél, hogy forog a Föld, kapaszkodnál*: Ua. (Db95). Vö. **köcsög**.

hülyítő ⑧ fn *ritk*, *tréf* Üdítőital; **buzi-víz**. [Szójáték].

húsölő ⑧ fn *ritk*, *tréf* Laktanyai fogda; **fogszi**. Vö. **hűvös**.

hüti ⑧ fn *Hör* Hadművelési ügyelet-es tiszt. Vö. **üti**.

hűtő ⑧ fn A repülőtéri betonon elhe-lyezett, villanyoszlopok oldalán található szerszámtartó szekrény (amibe a határ-őrök szívesen rejtenek ételt, italt). *Majd nézd meg, hagytam neked a hűtőben egy kis bort!* (Fh89/91).

hűtőszekrény ⑧ fn *ritk*, *tréf* Lakta-nyai fogda; **fogszi**. Vö. **hűvös**.

hüvelyes ⑨ fn *tréf* (ált. tsz.-ban) Nő; **muff**.

hüvelykmatyi ⑧ ⑨ fn *ritk*, *tréf* Önki-elégítés; **marokmarcsa**. [← *Hüvelyk Matyi* (mesehős); szleng *matyizás* 'önkielégítés'].

hűvös ⑧ ⑨ fn *tréf*, *ritk* Laktanyai fog-da; **fogszi**. ⑨ ~re teszik: Lecsukják, fog-dára kerül (Db95). [← *kny.*, szleng *hűvös* 'börtön'].

Hyatt Ld. → **hotel hajet**.

I, Í

idegenlégió ⑧ fn *tréf, ritk* Felderítő alegység; vö. **gyík**².

idegenlégiós ⑧ mn és fn *ritk, tréf* Hazánkban kiképzést kapó néger (katona) (DbK).

idegenvezető Szh: → *Kevés, mint Turista szalámiban az ~.*

idegeskedik ⑧ **Szj:** *Ne ~jen a katona, mert megzavarosodik az ondjaja!:* *ritk, tréf, gúny* Ne izgasd/izgassa magát! *Lehet ~ni!:* Siess már! (Le85/86).

idő ⑧ **Szj:** *Mennyi az idő?:* <A hátralévő napok számára vonatkozó beugrató kérdés, melyre a helyes válasz ált. a **centi** bemutata és/vagy a **centin** olvasható napok száma>. *Az ~k szava:* A **centi** zizegése rázás közben (Le85/86).

időmilliomos ⑨ fn *tréf* Újonc; **kopasz**.

idős ⑧ ⑨ fn és mn *ritk* Öregkatona; **öreg**.

időszak ⑧ fn **1.** Nagyobb kiképzési időegység (hat hónap). *Átmeneti ~ban van:* *ritk* Másodidőszakos; se nem újonc, se nem öregkatona; vö. **időszakproblémás**. **Szj:** *Ezért kell neked még itt lenni egy/két ~ot!:* <Megjegyzés újoncok vagy másodidőszakos katonák vmilyen rutintalanságáról árulkodó cselekedete, viselkedése esetén>. **2.** Az újoncok összefoglaló említése (ált. felszólításokban); **civil bagázs**. ~, *sorakozó!:* Újoncok, sorakozó (a másod-, harmadidőszakosok pihenhetnek)! [*← első időszakosok*]. — **süldőállomány**.

időszakproblémás fn és mn **1.** ⑧

⑨ A második időszak első néhány napját töltő katona az öregkatonák leszerelése és az újoncok bevonulása (illetve az öregkatonák leszerelése és az újoncoknak az alapkiképzésből az alakulathoz való átkerülése) közti időszakban. [Még nem **gumi**, de már nem **kopasz**]. ~ *gumikopter:* *ritk* Ua.; vö. **gumi, kopter**. — **ípés. 2.** ⑧ *ritk* Újonc; **kopasz**. [Ti. olyan fiatal, hogy még időszakja sincs; ill. első időszakos voltából számtalan problémája fakad].

if ⑧ ~ *vára:* *ritk, tréf* Laktanyai fogda; **fogszi**. [*If vára*, itt raboskodott Alexandre Dumas regénye szerint Monte Cristo grófja].

iga ⑨ *Húzza az ~t:* Szolgálatban van; **fércel** (Szkoo).

igazoltat Szj: *Honvéd elvtárs, kerítse be ←, és igazoltassa!*

igen ~ → *erős! Szj:* ⑧ *Mer' ~!:* *gúny* <Kétkedés kifejezésére> Nem hiszem. Nem igaz. ⑧ *Azt → hiszem, ~!:* Nem!

igénytelen ⑧ ⑨ mn *pej* <Lekicsinylő, leértékelést kifejező jelző tárgyakra, személyekre, gyak. egyféle általános töltelék-szóként> Alacsony színvonalú, rossz, hitvány. — **senyhe**.

így ⑨ ~ *jártál:* *gyak* <Panaszkodásra adott válaszként, akár együttérzés, akár elhárítás kifejezésére> (SztK97). Vö. **ijé**.

ígyász ⑨ *Igyász!:* *tréf* Vigyázz! <vezény-szó> (Dboz).

ijé ⑨ msz Így jártál. <Panaszkodásra adott válaszként, akár együttérzés, akár elhárítás kifejezésére> (Szfv98). Vö. **téjjé**. [Röv.]

igyekezet → *Éles* ~.

ikrázik ⑧ tn ige *ritk*, *tréf* Székel; **ak-názik**.

ikúcsinovnyik ⑨ fn *pej* Szerződéses katona; **boci** (Gy202).

ikúkirály ⑨ fn Okoskodó, akadékoskodó személy; **nagytudású** (Szk00).

imbolyog ⑨ *Imbolyog!:* *tréf* Indulj! (A vezényszó elferdített változata). Vö. **ing-ujj**.

importegér ⑧ fn *ritk* Külföldi egyetemre felvett előfelvételis katona; **tápos**¹. Vö. (export)egér.

importindián ⑧ fn *ritk*, *tréf* Cigány; **kokeró**.

importnéger ⑧ fn *ritk*, *tréf* Cigány; **kokeró**.

inas ⑧ fn Tartalékos tiszthelyettes. Vö. **játék**. — **iparitanuló**.

indián fn **1. Szj:** *Azzal a* → *centivel egy ügyetlenebb* ~ *még hat cowboyt fog*. **Szh:** (*Olyan* → *kopasz/kopár/sivár, hogy*) *hozzá képest a grillcsirke/neoncső/villanykörte copfos* ~. **2.** ⑨ Törzsfőnök; **golyóstoll** (Szk00).

indigó ⑧ fn Írnok; **tinta**.

infra ⑧ fn Szemüveges ember, katona; **optika**.

infrabakos ⑧ mn és fn Szemüveges (ember, katona); **optika**.

infrás ⑧ mn és fn Szemüveges (ember, katona); **optika**.

ing → *Gombos* ~.

ingujj ⑨ *Ingujj!:* *tréf* Indulj! <A vezényszó elferdített változata>. Vö. **imbolyog**.

ingyenbuzi ⑨ fn *durva*, *ritk* Első időszakos katona, újonc; **kopasz** (Szabsz03).

inkubátorszökevény ⑧ fn *ritk*, *tréf* Kis termetű katona. — **ágyúcső-takarító**, **aprófalvi**, **aszfaltpattanás**, **dekszter**, **fali-manó**, **földszintes**, **gnóm**, **hónaljcirikáló**, **kábété**, **kotonszökevény**, **manó**, **meggy-mag**, **mélynövésű**, **mini**, **stöpszli**, **törpe**, **zsebelefant**.

int R: *Ne* → *szólj, csak* ~s, *már 150 sincs!*

intézet → *Kábelfektető* ~.

invázió → *Csillagközi* ~.

ipari ⑨ **Szj:** *Mi maga*, ~ *kamera?!*: *Ne forgolódjon a sorban!* Vö. **brékel**. **Szh:** *Forong, mint az* ~ *kamera*: <Alakzatban> *morog*, *forgolódik*; **brékel**.

iparitanuló ⑧ fn Tartalékos tiszthelyettes; **inas**.

ípés ⑧ fn és mn A második időszak első néhány napját töltő katona az öregkatonának leszerelése és az újoncok bevonulása (illetve az öregkatonának leszerelése és az újoncoknak az alapkiképzésből az alakulathoz való átkerülése) közti időszakban; **időszakproblémás**. Vö. **gumi**. [Röv.]

IQ Szh: *Olyan* → *buta, hogy az* ~*ja nem éri el a szobahőmérsékletet*. Ld. még **íku**.

irány ⑧ **Szj:** *Éhezéshez sorakozó*, ~ *az* → *éhezde!* ~ *az ég alja!*; (*Égett gumiszag*,) ~ *az ég alja (cél az isten fasza)!*; ~ *Irán!*; ~ *Surány!*: *tréf* <Vezényszó:> *Indulás, gyereünk!*

irányított ~ *szabadidő* ←.

írásbeli Szj: → *Kapsz egy* ~ *vállveregetést!*

irka ⑧ ⑨ fn *ritk*, *tréf* Írnok; **tinta**.

irma ⑧ ⑨ isz <Betűszóként értelmezve:> *Itt rohadok meg, anyám!*; (*ritk*) *Itt rendesen megszívatom, anyám!*; *Itt rohadok, mama!*: <Első időszakos katonának által ordibált szó>. [Ld. **vilma**].

írnok ⑧ **Szj:** *Mi maga, ~?!*: ⟨Kötekedő kérdés, ha valakinek a zsebéből kilátszik a tolla⟩.

írógép ⑨ fn *tréf* Írnok; tinta.

irokéz ⑨ fn és mn Cigány; kokeró.

iromba ⑨ fn és mn Cigány; kokeró.

iskola Szj: → *Hány ~d van?*

istállóvezető ⑨ fn *tréf* Telephely-ügyeletes; **garázsüti** (Tao3).

isten ~ *állatkertje* ←. ⑨ ~ *barma*: durva Újonc, első időszakos katona; **kopasz. Szj:** ⑨ *Bassza ~, mondta Jézus, és eldobta a keresztet*: durva Nem bánom, beleegyezem.

R: ⑨ *Azt mondták a sitten, augusztus az ~!*: ⟨Augusztusban bevonult öregkatonák önmagukat dicsérő rigmusa⟩.

iszapszemű ⑧ ⑨ mn és fn *ritk* Harmadik időszakos katona; **öreg.** → *Öreg ~ (rája)*; ~ *(mélytengeri)* → *rája*; *mélytengeri* ~ *rája* ←; → *öreg ~ mélytengeri rája*; → *öreg mélytengeri ~ rája*; → *vén tengeri ~ rája*; → *vén ~ mocsári vadkan*: Ua.

iszapszívó → *Öreg mélytengeri ~ búgócsiga*.

iszik ⑧ **R:** *Azt mondta az öreg Kis, ne csak együnk, igyunk is!* **Tk:** *Mit mondott az öreg Kis? (Ne csak együnk, igyunk is); Mit mondott az öreg Nagy? (Ha nem ~ol, bolond vagy).*

íti ⑨ fn *ritk* Ügyeletes tiszt; **üti.** [← *ÜTI*, hiv. rövid. × *E. T.*, Steven Spielberg filmjének földönkívüli szereplője].

ivarérett ⑨ fn *tréf* Másodidőszakos katona; **gumi** (Dbo2).

izgalom ⑧ **Szj:** *Meglátok egy női biciklit, és azonnal/rögtön ~ba jövök*: *ritk* Nagyon vágyom a nőkre.

izgató ⑨ ~*ra rakja a pisztolyt*: *Hör* Nem az oldalára, hanem előre (a nemi szervéhez) igazítja a fegyvert (Aszó-Rf82/84). **Szj:** *Ugye nem gondolja komolyan, hogy ez a ~pina ~?!*

izgatódik ⑨ *Izgatódj! tréf* Igazodj! ⟨A vezényszó elferdített változata⟩ (Ju03).

izmol ⑧ tn ige *ritk* Erőlködik. *Mit izmolt, hogy fényes legyen a surcija!* (Le85/86).

izzaszttyorka ⑨ fn Gimnaszttyorka, zubbonyserű bebújós ruhadarab.

J

jaksi ⑥ Gyalogos, lövészkatona; **nyúl.** [\leftarrow **jakumó**].

jakumó fn **1.** ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ Lövészkatona; **nyúl.** **2.** ⑥ Tüzér; **ló.**

janicsár Szh: \rightarrow *Kevés, mint törökmézben a ~.*

japán mn és fn **1.** ⑧ \sim *film/műsor.* Ld. **sikamika.** **2.** ⑥ ⑧ *ritk* Újonc; **kopasz.**

jár ⑨ **1.** \rightarrow *Így ~tál.* **2.** *Nem ~ja?:* Nem zavar(ja)? *Nem járja a hosszú haj?* 'Nem zavarja, hogy hosszú a haja?' (ti. vágassa le) (Or95). Vö. **dobál.**

járőrbogár ⑨ fn *ritk* Járőr.

járőrbombázó ⑦ fn Csizma; **tukó.**

játék ⑥ fn Tartalékos (tiszthelyettes): \sim *főtörzsőrmester/törzsőrmester/őrmester:* Tartalékos főtörzsőrmester/törzsőrmester/őrmester. Vö. **inas.**

játékszoba ⑧ fn A takarítószerek tárolására használt helyiség (Fh89/91).

játszik \sim *ik a* \rightarrow *fényorgonán.* **Szj:** *Me-lyik/Milyen* \rightarrow *együttesben ~ik?!* **Szh:** *Olyan* \rightarrow *pofont kapsz, hogy a fogaid körmérméközést ~anak a szádban a bennmaradásért!*

játszóruha ⑨ fn *tréf* Katonai gyakorlóruha; **gyakszi**².

játszósruha ⑨ fn *tréf* Katonai gyakorlóöltözet; **gyakszi**² (Szabsz03).

játszótér ⑨ fn *tréf* Harcászati kiképző pálya, akadálypálya; **vidámpark** (Sztso4).

jatt ⑨ fn Illetmény; **zsold.**

javraj ⑧ fn *ritk, Hk* Javító raj.

jegesmedve Szh: \rightarrow *Széttúrnálak, mint ~ a havat!*

jéká ⑨ fn *Hőr* Botlódrótos jelzőkészülék (Or91). (A különösen veszélyeztetett határszakaszokon telepített jelzőrendszer. A körülbelül térdmagasságban kifeszített drót egy kibiztosított jelzőrakétával volt összekötve.) [Röv.]

jékádrót ⑨ fn *Hőr* Botlódrótos jelzőkészülék (**jéká**) nagyon vékony, puha fémből készült drótja; **műszaki cérna** (Or91). (A lusta tisztesek varrás helyett ezzel rögzítették a zsávolgallérra a csillagokat. Sok tiszt nem szerette ezt a szokást, és gyakran ellenőrizték a csillagok rögzítését.)

jelent ⑧ **Szj:** *Té csak ~hetsz!:* Nekem te ne beszélj, ne parancsolgass! (Le85/86).

jelentés ⑧ *Beadja a ~t:* Jelent.

jelentkezik ⑧ **Szj:** *Leng a kezem, ~em!:* *tréf* 'A hívásra megjelenő katona szólása).

jelzőrakéta Szh: *Én olyan vagyok, mint a ~: \rightarrow szép, de veszélyes.*

Jézus ⑧ **Szj:** *Ma ~ leszel szolgálatban:* *ritk* 'Ugyanis „(meg)feszülsz”, azaz' végig az újonc katona fog a szolgálati helyen ülni (DbK87). Vö. **megfeszít.**

jó ⑧ \rightarrow *Még jobban. ~, hogy nem (már)...:* Ne...! \sim , *hogy nem már alszol:* Ne aludj! \sim , *hogy nem azt mondja, fogjam meg a faszát!:* Velem ne bizalmaskodjon! **Szj:** \sim *barát!:* *tréf* Jobbra át! \sim \rightarrow *gyerek... K: Mindenütt ~, de | legjobb a sör. — | a legrosszabb itt; — | itt nagyon rossz. R: Én kis kopasz ebihal a stokimra felállok, minden öreg harcsának ~ éjszakát \leftarrow kívánok! Én, a kicsi halporonty, felső ágyra felállok, s*

minden kedves öreg halnak ~ éjszakát ← kívánok!

jogosítvány ⑧ fn „Engedély” a felmosófa, azaz a **motoros fóká** használatára. (A katonaszokások szerint az újoncoknak tilos felmosófát használni, bár egyes helyeken bizonyos próbatétel után (**motorosvizsga**: pl. gázálcban, sisakban való csúszkálás: Er86) megengedik. Vö. „*Mióta van magának jogosítványa a motoros fókához?*”: Igaz Szó 1982/12: 47.) *A kopasznak még nincs jogosítványa a motoros fókához* (Ma81/82).

johár ⑨ mn és fn Újonc, első időszakos (katona); **kopasz**. [← **gyohár**].

jóindulat Szh: → *Kevés, mint őrmesterben/századparancsnokban a ~.*

jóképességű ⑨ fn és mn *tréf* 1. (Ált. tsz.-ban) Újonc, első időszakos katona; **kopasz**. 2. Hülye; **köcsög**.

jóreggeltér ⑨ fn Alakulótér; **dizsipálya** (Gy03). [Minden hétfő reggel sorakozókor itt hangzik el a *Jó reggelt!* először].

jóska ⑨: **ezenapú~**, **gumi~**, **koton~**, **soknapú~**, **szaroslábú~**.

jóskapista ⑨ fn 1. Ügyefogyott katona; **topa**. 2. Újonc; **kopasz**.

józsi ⑨ Újonc; **kopasz** (Szk00). ⑨: **szarfaszú~**.

juharleveles ⑧ fn (gyak. tsz.-ban) *ritk* Tábornok; **pizsamás**.

Jurassic Park ⑨ **Szj**: *Mi ez a ~ a körletben?*: Mi ez a rendetlenség?! Rakjanak rendet! [*Jurassic Park*, Steven Spielberg klónozott dinoszauruszokat „szerepeltető” tudományos-fantasztikus filmje].

jutiszabi ⑧ ⑨ fn *ritk* Jutalomszabadság. Vö. **szabi**.

K

kábel ⑨ fn Széklet; **gitt.** ~*t fektet*: Székel, nagydolgát végzi; **aknázik.**

kábeldob fn *ritk* **1.** ⑨ ⑨ *gúny* Még egész, feltekert katonacenti; **malomkerék.** Vö. **centi.** **2.** ⑨ *tréf* Vécépapír; **centi.**

kábeles ⑨ mn és fn *ritk*, *gúny* Protekciós, protezsált (személy); **hátszeles.** [← *telefonkábel*].

kábelezik ⑨ tn ige Székel, nagydolgát végzi; **aknázik.**

kábelfektető ⑨ ~ *intézet*: *tréf* Vécé; **mesterállás** (Szabszo3).

kábété ⑨ fn *durva* Kis termetű katona; **inkubátorszökevény** (Szabszo3). [← *KBT* ← *kibaszott törpe*].

kabinpatkány ⑨ fn *ritk* A műszaki kabinban az indikátorcsövet figyelő (lokátoros, rakétairányító) katona; **patkány**¹.

kacsa ⑨ fn *tréf* BMP páncélozott szállító harcjármű; **nyuszibusz.** *Sárga* ~: *ritk* Ua.

kacsafarok ⑨ fn *Hőr* A tányérsapka tetejének sajtáságos íve, amit a sapkát belülről merevítő fémszalag eltörésével vagy meghajlításával lehetett elérni (Fh89/91).

kacsavadász ⑨ fn Légvédelmirakéta-tüzér; **lérak.**

káelte ⑨ *isz ritk* <Betűszóként értelmezve>: *Kint leszek távol ettől!* <A Kossuth Lajos Tudományegyetemre (KLTE) felvett katonák által ordibált szó Zalaegerszegen>. Vö. **vilma.**

káem ⑨ fn *ritk* Konyhai munka; **csel-ló**¹. [← *k. m.*, hiv. röv.]

káerjés ⑨ fn *Hőr* Katonai rendészjárőr tagja; **vápos** (Or91)

kaffer ⑨ fn és mn Cigány; **kokeró.**

kafferbivaly **Szh:** → *Lecsaplak/leütlek, mint a ~t.*

kágéestéindián ⑨ fn *ritk*, *tréf* Cigány; **kokeró.**

kagyló ⑨ fn Női nemi szerv; **bula.**

káhús ⑨ fn *ritk* Húskonzerv; **gyík-hús**¹. [← *k. hús*, hiv. röv.]

kajakszervó ⑨ fn Régi teherautók rásegítés nélküli kormányserkezete; **kenyér-szervó** (Ma84).

kajállda ⑨ fn Legénységi étkezde. — **csótányos, éhezde, legénységi mérgezde, moslékoló, vályú, zabállda.**

kajalé ⑨ fn *ritk* A katona távolléte esetén, az étkezési ellátás pénzben történő kifizetésekor kapott összeg; **kajapénz** (Vpo3). [← szleng *kaja* 'étel' + *lé* 'pénz'].

kajalóvé ⑨ fn *ritk* A katona távolléte esetén, az étkezési ellátás pénzben történő kifizetésekor kapott összeg; **kajapénz.**

kajapénz ⑨ ⑨ fn Az étkezések ellenértékeként kapott pénz, ha a katona nincs a laktanyában. — **kajalé, kajalóvé.**

káká fn **1.** ⑨ ⑨ Katonai kórház. ⑨ *Nyáral a ~ban:* *ritk* Beutalták a kórházba. **2.** ⑨ ⑨ *tréf* Külső körlet (a laktanya területének egy része és a lakóépület környéke, melyek

takarítása az alegység feladata). ⑧ *Kiküld ~ra*: Kidob az ablakon; vö. **külső**. — **küllő**.

kákáem ⑧ fn *ritk* Konyhai kisegítő munka; **cselló**¹. (A betűszó feloldása a katonák szerint: *koszos konyhamalac*.) [Hiv. rövid.]

kakcsi ⑧ fn *tréf* Kakaó (SzH81/82; csak egy szakasz használta).

kaki SzH: *Olyan → öreg vagyok, hogy már a ~ is mankóval mászik ki belőlem*.

kakkant ⑨ tn ige Székel, nagydolgát végzi; **aknázik**.

kaktusz ⑨ fn Széklet; **gitt**.

kalap Szj: *→ Még mozog a szögön a ~ja*.

kalapács Szj: *→ Kiverem a faszát két ötkilós ~csal!*

kalifasziguszti Ld. kanifasziguszti.

kalitka ⑧ ⑨ fn *tréf* Laktanyai fogda; fogszi.

kalmopirin → *Nyeles ~*.

kályhacső fn *tréf* **1.** ⑧ ⑨ Kézi páncéltörő fegyver; **erpégé**. **2.** ⑧ *ritk* Aknavető; **bukta**². **3.** ⑧ *ritk* Légvédelmi rakéta.

kályhacsöves ⑧ fn *ritk, tréf* **1.** Aknavető katona, az aknavető kezelője; **ló**. **2.** RPG-írányzó.

kambodzsa ⑧ fn *ritk, tréf* **1.** Kellemtelenség; **szívás**. **2.** Kitolás, büntetés; **szívátás**. Vö. **csikágó**. **3.** ⟨Az öregkatonák által megalázás, büntetés, kitolás céljával kikényszerített, az újoncok által végrehajtott, értelmetlen, hosszadalmas⟩ nagyta-
karítás, a padlónak, kövezetnek bő vízzel és sok tisztítószerezrel végzett felsúrolása; **sikamika** (Ta82/83).

kamburcol ⑧ tn ige *ritk* Rendezkedik, utasítgat, parancsolgat; **gecizik**.

kamcsatka ⑧ fn *ritk, tréf* **1.** Kellemtelenség; **szívás**. **2.** Kitolás, büntetés; **szívátás**. Vö. **csikágó**. *Olyan kamcsatkát csinállok, hogy egy életre belerokkan!* (Ze86/87).

kamillázik ⑨ tn ige Szemtelenkedik (Sztso4).

kamiondobáló ⑧ mn és fn *tréf, gúny, pej, ritk* Szabolcs-Szatmár megyei (ember); **tirpák** (Ce83/84). [Ti. a szabolcs-szatmáriak **tirpák**ok, akik emiatt gúnyolódásnak veszik a TIR jelzést, és ezért megdobálják a kamionokat].

Kamiónia ⑧ fn *ritk, tréf, gúny* Szabolcs-Szatmár megye; **Tirpákia**.

kamionos ⑧ mn és fn *tréf, gúny, pej* **1.** Szabolcs-Szatmár megyei (ember). **2.** *ritk* Faragatlan, otromba (ember). **Tirpák**. [← *TIR* (kamionjelzés) ← *tirpák*].

kamionsofőr ⑧ fn *ritk, tréf* Szabolcs-szatmári ember; **tirpák**.

kampalyog ⑧ tn ige *ritk* **1.** Lófrál, ténfereg; **kolbászol**. **2.** Beleszól, akadékoskodik; **megmagyaráz**. **3.** Panaszkodik; **rinyál**.

kampó ⑧ fn **1.** Huszonnégy órás szolgálat (őrség, ügyelet, járőrözés stb.); **szoli**. **2.** *Hőr* Repülőtéri őrszolgálat, a repülőgépek és a repülőtér biztosítása, őrzése.

kampós ⑧ fn *Hőr* Repülőtéri őr, a repülőgépek és a repülőtér biztosítását, őrzését végző határőr.

kampózik ⑧ tn ige Fegyveres szolgálatot ad. *Majd te is beszélsz magadban, ha annyit kampóztál, mint én* (Fh89/91).

kampózó ⑧ fn *Hőr* Sorállományú sorompókezelő a határátkelőn.

kanál ⑧ fn Büntetésből vagy avatás-ként a has verése kanállal; **kanalazás**.

kanalaz ts ige **1.** ⑧ ⑨ **Kanalazást** véggez. Vö. **műt**, **operál**. **Ik: meg~**. **2.** ⑧ *Hk* A harckocsi lövegcsöve a földbe fúródik (és emiatt a csőbe szennyeződés kerül).

kanalazás ⑧ fn Büntetésből, avatás-ként (az újoncból másodidőszakos lesz) vagy tréfából alkalmazott művelet, melynek során az áldozatot (ált. az öregkato-

nák) lefogják, és csupasz hasát egy kanál homorú oldalával nagyon gyorsan ütögetik; közben esetleg hideg vízzel is locsolják („hűtik”). A *kanalazás* idejét számolással mérik. Alkalmanként „gyógyítási” céllal művelik (pl. krónikus szemtelenség ellen), ekkor neve *műtét*. — **kanál, kanalcsapás, kanálhalál, műtét, operáció, putykolás, ultrahangos vizsgálat.**

kanálcsapás ® fn *ritk* Büntetésből vagy avatásként a has verése kanállal; **kanalazás.**

kanálgép fn ® ⑨ Katonai étkészlet (kanál, villa, kés egy fémsínnel összefogva, amely egyben konzerv- és üvegnyitó is). **Szj:** ⑨ *Van ~e? Oldja meg!:* <Elöljáró elhárító felelete segítségkéréskor> Oldja meg egyedül, nem segíték! — **cséerpé, cselló², hadtáp², hadtápkészlet, óelpé, összefegyvernemi védőbicska.**

kanálhalál ® fn *tréf* Büntetésből vagy avatásként a has verése kanállal; **kanalazás.**

kanász ® fn *tréf* A tiszthelyettesi iskolába járó (ezüst váll-lapos) hallgató; **gyökérképzős** (Ce83/84).

kancsa ® fn *ritk, tréf* Laktanyai bolt; **kantin.** [← *kantin* × *kancsa*].

kancsó ® fn *ritk, tréf* Hülye, ellen-szenves ember; **köcsög.**

kanifasziguszti ® (*kalifasziguszti, kanyifasziguszti, karifasziguszti* is) fn *tréf* <Az egyszeri katona elnevezése>; **gipsz-jakab.** *Én ~, csíkos hátú kismalac, kérek engedélyt...: tréf* <Mondandó, kérés bevezetése> (DbA89). → *Parancs, kanyifasziguszti, vagy mi az isten fasza!*

kannibál fn **1.** ® *ritk, pej* Rosszindulatú személy (ált. öregkatona); **geci.** **2.** ⑦ ® Rakétaállvány-kezelő. **K:** *Kutyának, ~nak kint a helye!* (DbK88). **3.** ® *ritk* Rakéta; **szivar.**

kantesz ® fn *ritk* Laktanyai vegyesbolt; büfé; **kantin.**

kantin ® ⑨ fn **1.** Laktanyai vegyesbolt. *Tiszti ~.* **2.** Kisebb büfé a századszinten vagy a klubban. — **bevásárlóközpont, kancsa, kantesz, kricsmi, nonstop, önkiszolgáló.**

kantinanyag ® fn A kantin nyitva tartása (BpA92/93).

kantinász ® fn *ritk, tréf* A kantinban dolgozó, azt vezető személy; **kantinos.**

kantinos ® ⑨ fn **1.** A laktanyai vegyesboltban dolgozó polgári alkalmazott. **2.** A büfé vezetésével megbízott sorállományú katona. — **kantinász.**

kánya ® fn **1.** → *Öreg ~.* **2.** (gyak. tsz.-ban) Harckocsizó katona; **hákás.**

kanyar¹ tn ige ⑨ Szellent. [← argó *kanyarázik, kanyerel, kanyerol* 'szellent' ← cig. *khanjarel, khanjarel* 'fingik' (Vek. 89)].

kanyar² fn ⑨ Szellentés; **alvalagdal.**

kányavadász ® fn *ritk* Légvédelmi rakétás; **légfúró.**

kanyi ® fn *Hör* <Olyan alakulatoknál, különösen a határőrségnél, ahol háromhonta volt bevonulás> első három hónapját töltő katona; **újonc** (Kö85/87).

kanyifasziguszti Ld. **kanifasziguszti.**

kap ~ *egy* → *mellport/* → *sallert.* → *Csőcsöt ~.* → *Fényt ~.* **Szj:** ⑨ ~sz *egy* | *szóbeli szaloncukrot!* ⑨ — | *nemzetiszínű zászlólengetést!* ⑨ — | *nemzetiszínű kézfogást!* ⑨ — | *írásbeli vállveregetést!* *tréf* Megdicsérlek!

kapa fn *tréf* **1.** ⑨ Gyalogsági ásó; **gyalásó.** **2.** ⑦ Géppisztoly; **géppityu.**

kapar ® tn ige Hízeleg, törleszkedik a feljebbvalójához; (mások rovására) a maga önző céljainak igyekszik megnyerni vkit; **pedálozik.**

kaparenkó ⑥ fn Mások rovására előnyt szerző katona; **pedálgép**. [← **kapar** × *Makarenkó*; szójáték].

kaparó ⑦ fn Gyalogsági ásó; **gyalásó**.

kaparógép ⑥ fn Mások rovására előnyt szerző katona; **pedálgép**.

kapás ⑧ ⑨ ~ *van!* <Figyelmeztetés:> Valaki vegye fel a telefont, mert csöng.

kapaszkodó ~ *rendszerű* → *budi*.

kapitány fn *ritk*, *tréf* **1.** ⑧ ⑨ Százados; **kilós**. **2.** ⑧ Századparancsnok; **századpéká**. → *Dobi* ~. **Ö:** **alumínium** ~.

kaposvár ⑧ fn Katonai börtön; **futkosó** (Ze). [← Kaposvári katonai börtön, bíróság].

káposzta ⑥ fn Vegyivédelmi felszerelés; **vévé**¹ (Db03). [Színe és állaga miatt].

káposztakombájn ⑥ fn *tréf* **1.** Lövészkatona; **nyúl**. **2.** Lövészeket szállító páncélozott harcjármű; **nyuszibusz**.

káposztáskert ⑥ fn *ritk*, *tréf* Gyakorlótér lövészek számára; **szöcske**². Vö. **nyúl**.

kaptár ⑤ ⑧ ⑨ fn Laktanyai fogda; **fogszi**. ⑥ *Begyűjtik a ~ba:* Fogdába viszik. *Két napot ültem a kaptárban a legutóbbi bukta miatt* (Pá82).

kapu ⑥ *A harmadik ~n megy ki:* Kiszökik a laktanyából; **dobbant**.

kapus ⑥ fn Kapuszolgálatot ellátó katona; **portás**.

kar ⑧ ⑨ *Vérzik a ~ja:* <Leginkább boszszantásnak szánt kérdésben:> Piros karszalag viselésével járó szolgálatban van; **fércel**. *Mi van, haver, megint vérzik a karod?* (Nk84/85).

kár ⑧ fn *ritk* Hímvesző; **fasz**. [(← argó *kár*) ← cig. *kār* 'ua.' (Vek. 83)].

karácsonyfa ⑥ fn Katona teljes menetfelszerelésben.

karalábé ⑥ fn Karabély; **géppityu**. Vö. **gépkaralábé**.

karantén ⑥ fn *ritk*, *tréf* Alap kiképzés; újonckiképző alakulat; **keltető**.

karbantartás ⑥ fn *tréf* Takarítás; **sikamika**. [← *századszint-karbantartás*].

karbantartó ⑥ **Szj:** *Mi maga, ~?!: ritk* Ne álljon összetett kézzel a sorban!

káresz ⑥ fn *ritk* Hímvesző; **fasz**. [← *kár(ó)*].

karifasziguszti Ld. **kanifasziguszti**.

karika ⑥ fn Illetmény; **zsold** (Db02).

Karinthy-expressz ⑥ fn *ritk*, *tréf* Autóstoppal való utazás. [← *kar inti*].

káró ⑥ ⑨ fn *ritk* Hímvesző; **fasz**. [← *kár*].

karrierista ⑥ fn *ritk*, *gúny* (Előléptetésben sokáig nem részesülő) tiszthelyettes, őrmester.

karrierjelző ⑥ fn *ritk*, *gúny* Váll-lap. — **parketta**, **szpojler**.

kártyázik ⑥ **Szj:** ~*ik a vége!*: <Ált. figyelemfelhívásként:> Az alakzat hátsó emberei fegyelmetlenül vonulnak, mert a parancsnok nem látja őket (Szh).

kasu ⑥ fn és mn Süket (Eg96). [← argó *kasu* 'süket' ← cig. *kašuko* 'ua.' (Vek. 84)].

kasza Szj: *Hozom a ~t, hogy meg tudjál borotválkozni* ←.

kasztró fn **1.** ⑧ ⑨ Katonai bakancs; **surrano**. (*Hőr* és *Rep* alakulatoktól adatolva.) [← (*Fidel*) *Castro*; állítólag a kubai vezető is ilyen lábbelit visel egyenruhájához]. **2.** ⑥ Lábbelitisztítás; **surcipuci**.

kasztróanyag ⑧ ⑨ fn *Hőr* Lábbelitisztítás; **surcipuci**.

kata ⑥ fn Felmosófa; **motor** (Ha90).

kategóriás ⑥ fn Nem „A” kategóriával besorozott, ezért könnyebb feladatokat kapó katona; vö. **cénápolyi**.

katica fn **1.** ⑧ Vörös csillag a régi típusú sapkarózsában. **2.** ⑧ Rangjelző csillag; **krumplivirág.** Vö. *Mi van, válladra szállt a katica?* (Fh89/91). **3.** ⑧ Tüzoltóautó; **pirosnyíl** (Kapo3).

katona ⑧ *A Varsói Szerződés legelbzsottabb ~ja:* Ügyetlen, nevetséges katona. → *Rátermett ~.* **K:** *Ha a ~ áll, akkor leül; ha leül, akkor lefekszik; ha lefekszik, akkor elalszik; ha elalszik, akkor álmodik; ha álmodik, akkor otthon van; ha otthon van, akkor nem jön vissza:* *⟨Annak „megindoklására”, miért nem szabad a katonát nyugton hagyni, miért kell akár álfeladatokkal is foglalkoztatni⟩.*

katonai ~ óvoda ←.

katonák ⑧ fn (tsz.) *tréf* Katonák. — **kislányok.** Vö. **baka.**

katonakönyv ⑧ ⑨ fn Katonai igazolvány; ld. még **könyv.** *(Baleset történt,) rádőlt/ráesett a katonakönyvére a páncélszekrény:* Nem engedélyezik a hazautazását.

katonás K: ⑧ (*ritk*) *Se nem célszerű, se nem praktikus, ellenben roppant ~;* ⑧ ⑨ *Nem ésszerű/logikus, de/visszont roppant ~:* *⟨A hadseregben tapasztalható dolgok logikáját kifogásoló kifejezés; különösen akkor hangoztatják, ha valakit méltánytalanság ért⟩.*

kátrányos Szj: → *Cél a ~ mellalak alsó széle közepe!* **Szh:** *Akkora → farka van, hogy ~ lesz a vége.*

katyusa ⑧ fn *ritk* Rakéta-sorozatvető tűzérési fegyver; **esvé**¹. [*← katyusa* 'II. világháborúban használt szovjet fegyver' ← *Катюша* or. női név].

katyusás ⑧ fn (gyak. tsz.-ban) *ritk* Rakéta-sorozatvetős katona. [*← katyusa*].

kauboj Ld. **cowboy.**

kavar¹ tn ige **1.** ⑧ Kotnyeleskedik, mindenbe beleüti az orrát; **muhog.** **2.** ⑧ Nem tud nyugton maradni, rohangál. ||

Siet, megy; **zizzen.** **3.** ⑨ A parancsnok háta mögött szervezkedik, intézkedik (Bia94). **4.** ⑧ Kellemetlenkedik, ellenőriz (ált. tiszt v. tiszthelyettes); **agyal.** *Mit kavar már megint itt a Farkas?* (Nk84/85).

5. ⑧ Saját érdekében minden követ megmozgat; helyezkedik, ügyeskedik (mások rovására is). Vö. **pedálozik.** *Ha valaki baza akar menni, annak muszáj kavarni* (Nk84/85). **Ik:** **ki~.** || Másoknak árt, bajt okoz. Vö. **szívat.** *Ha most hazamész, akkor mások alá kavarsz* (Er88). **Ik:** **be~, szét~.** **Szh:** ⑧ ~, *mint | egy fagyigép;* ⑧ — | *a gép;* ⑧ — | *ló a kamillában;* ⑧ — | *a mérgezett egér;* ⑨ — | *a mixer;* ⑧ — | *egy mosógép;* ⑧ — | *a turmixgép.* — **kever, kutyul, sokat tud.**

kavar² ⑧ fn **1.** Kavarodás, felfordulás. *Amióta a díszszemlére készülünk, nagy kavar van itt* (Nk84/85). — **csikágó, dantesz, dzsumbuj.** **2.** Zaklatás, kellemetlenség; szívatás.

kavargép ⑧ fn *ritk* Sokat kavaro személy; **kavarógép.**

kavarógép ⑧ fn Sokat kavaro személy. Vö. **gép**¹. — **betonkeverő, kavargép, kavirc, mixer, turmixgép.**

káv ⑧ **Szj:** *Világít benne a ~:* Buta; **köcsög.** [Ti. sötét].

kávédaráló fn *tréf, ritk* **1.** ⑧ Helikopter; **szitakötő.** **2.** ⑨ Gépkarabély; **gép-pityu.**

kavics ⑧ fn **1.** *Mi az ebéd?* — *Szar meg ~, de a ~ már elfogyott:* *⟨Tréf. párbeszéd, ha az ebéd felől érdeklődnek⟩.* **2.** Illetmény; **zsold.**

kavirc ⑧ fn *ritk* Sokat kavaro személy; **kavarógép.**

kavirnyázik ⑨ tn ige Kószál, lődörög; **kolbászol** (Eg96). [*← kavar*¹].

KBT Ld. **kábété.**

kecsap Hadi → *nudli ~pal.*

kecske ⑨ fn Felderítő; gyík².

kecskebéka Szh: → *Kevés, mint ~n a zöld festék.*

kecskefejű ⑨ mn *pej* Újonc, első időszakos katona; **kopasz** (Szabsz03).

kedvesnővér ⑨ fn *ritk, tréf* A betegszobán segítő egészségügyi katona; **tökös-nővér.**

kefe ⑨ *Lenyelte a ~t: ritk, tréf* Borostás; vö. **bokorarcú.**

kefeképű ⑨ fn és mn *pej* Borostás; **bokorarcú.**

kék¹ ⑨ fn Konzerv; **páncélos** (Szts04). [*← készételkonzerv*].

kék² ~ *szegély* ←.

kékálom ⑨ fn A honvédségben rendszerezített sportöltözet (Db03). — **kékvillám.**

kékcsempés ⑨ fn Laktanyai fogda; **fogszi** (Nk). [A fogda falát kék színű csempé borította].

kékeres → *Méteres ~ (piros fejű tizedes).*

keksz ⑨ fn **1.** Széklet; **gitt.** *Nyom egy ~et:* Széklet; **aknázik.** (Ju03). **2.** Boszúság, kellemetlen, méltánytalan, megálázó helyzet; ennek az elviselése; **szívás.** **3.** Ilyen helyzetbe juttatás; kitolás; **szívátás** (Szk00). **4.** A főtiszti aranyváll-lap. **5. ritk** Rangjelzés.

kekszel ⑨ tn ige Széklet; **aknázik** (Db03).

kekszes ⑨ mn és fn *ritk, pej* Előfelvételi (katona); **tápos¹.**

kékvillám fn **1.** ⑨ ⑨ Kék tubusos Mos6 vagy Bip márkájú mosószer. *Adj egy kis kékvillámot, megyek, kimosom a göncimet* (Fh89/91). **2.** ⑨ A honvédségben rendszerezített kék színű sportöltözet, melegítő; **kékálom.**

kelepel ⑨ tn ige *ritk* Vékony lécre ragasztott centivel (ld. **ostor**) csattog.

keltetés ⑨ fn Alap kiképzés; **keltető** (Szk00).

keltető fn **1.** ⑨ ⑨ Alap kiképzés; alap kiképző alegység; ill. annak elhelyezési körlete. — **ak(k), alapcumi, bakaovi, dühöngő, dzsiájdzsóképzés, dzsiájdzsótanfolyam, elvonás, fegyvelmezés, gladiátorképző, gyakorlat, gyökérképzés, karantén, keltetés, kiképző, kopasz hancúr, kopter hancúr, kopter kiképzés, kúszás-mászás, nyúlkiképzés, nyúlgimi, óvoda, rambótréning, rohambili-időszak, sutytyónevelde, szivató, szívóütem, szopátás. 2.** ⑨ Hálókörlet; **putri** (Vp03).

kemény Szj: (*Egy*) ~*et* → *ballalt!*; ~*en* → *ballalt!*; ~ → *balt!* **Tk:** → *Hosszú,* ~ és csak a fiúknak van, mi az?

keménykalap ⑨ fn Rohamsisak; **rohambili.**

keményváll-lapos ⑨ fn és mn **1.** Hivatásos katona. — **agyas¹, bocigeci, bociruhás, bocis, csillag, csillagharcos, csillagos, csillagvadász, ezernapos háté, ezernapú, fejes, főnök, háté(patkány), keményváll-lapú, köcsög (bunkó), patkány², szivatásos, vezérgeci.** Vö. **nigger, sáskahad, seriff. 2.** Továbbszolgálo katona; **téesz.** ~ *szakszi: pej* Továbbszolgálo katona, akit ezért szakaszvezetővé léptettek elő.

keményváll-lapú ⑨ fn és mn *ritk* **1.** Hivatásos katona; **keményváll-lapos. 2.** Főtiszt; **parkettás. 3.** Tábornoki rendfokozatú hivatásos katona; **pizsamás.**

kemping Ld. **Camping.**

kéne ⑨ *tréf* (Figyelmeztetés, tiltás kifejezésére:) *Nem kéne itt vagánykodni!* 'Ne vagánykodj!' (BpA92/93). *Nem kéne lemaradnia a sor végének, uraim!* 'Ne maradjon le a sor vége!' (BpA92/93).

kenobi ⑨ ⑨ fn *tréf 1.* Boszúság, kellemetlen, méltánytalan, megálázó helyzet; ennek az elviselése; **szívás. 2.** Ilyen hely-

zetbe juttatás; kitolás; **szívatas**. Vö. **obi**, **oboa**.

kentájn ® fn *ritk* Laktanyai vegyesbolt; **kantin** (Ta82/83). [← **kantin**, „angolosan” ejtve].

Kenya ® fn *ritk*, *tréf* Szabolcs-Szatmár megye; **Tirpákia**. [← *sötét* ’elmaradott, kulturálatlan’ hely].

kenyérszervó ® fn Régi teherautók rásegítés nélküli kormányserkezete (Ma 84). — **kajakszervó**.

kényszerpálya ® fn Akadálypálya; **vidámpark**.

kényszerzubbony ® fn A gyakorlóruha zubbonya. — **dzseki**.

kér ~ek → *engedélyt*. **Szj**: *Jó* → *gyerek*: *ha alszik, enni se ~*.

kérdez Szj: *Ne* → *nézzen*, *~zen!* ~*d meg*: → *érdekel?*!

kerek Szj: *Ami ~*, *viszik*, *ami szögletes*, → *gurítják*.

kerekes ® fn Sofőr, gépjárművezető; **kuplunggyilkos**. Vö. **láncos**. ~ *nyúl* ←.

kerekespuska ® fn *tréf* Ágyú; **buff** (Pé02).

keresztapa ® fn *tréf* Ezredparancsnok; **ezredpéká** (BpPet03).

kerítés ® ~ *hadnagy/őrnagy*: *ritk*, *tréf* (A beszédben szabadon felhasználva a laktanya engedély nélküli elhagyására utal; vö. **drót hadnagy/őrnagy**); **kerítésparancsnokság**. — *Hogy mentél ki, öcsém?* — *Kerítésbérlettel* (Nk84/85). Vö. **palánkbérlet**.

kerítésbérlet ® ® fn *tréf* (Nem állandósult kifejezésekben, kötetlen beszédben a laktanyából való illegális távozás körülírására használják); **kerítésparancsnokság**. — *Hogy mentél ki, öcsém?* — *Kerítésbérlettel* (Nk84/85). Vö. **palánkbérlet**.

kerítésparancsnokság ® fn **I**. (Különböző beszédfordulatokban a laktanyából való engedély nélküli távozás körül-

írására használják). *A kerítésparancsnokság írta meg a könyvét* (Ze86/87). **2**. Rész a kerítésen, ahol ki lehet szökni a laktanyából. *A kerítésparancsnokságon ment ki* (Er88). — **dobi kapitány**, **drót hadnagy/őrnagy**, **Ho Si Minh-ösvény**, **kerítés hadnagy/őrnagy**, **kerítésbérlet**, **kutyabérlet**, **palánk őrnagy**, **palánkbérlet**, **palánkjegy**. Vö. **kutyásház**.

kerol ® tn ige *ritk* Fabrikált merülőforralóval vmit felforral. Vö. **keroló**. [← argó *kerál* ’vmit tesz, csinál; vizet melegít’ (BörtSzl. 131) ← cig. *kerel* ’csinál, tesz, készít’, *kerál* ’csináltat’ (Vek. 87)].

keroló ® fn *ritk* Két pengéből és néhány drótdarabból fabrikált merülőforraló. [← argó *keroló*, *keráló* ’ua.’ (vö. BörtSzl. 131)].

kert ® fn Alakulótér; **dizsipálya** (Nyho2).

késdobáló ® mn és fn Szabolcs-Szatmár-Bereg megyéből való (katona); **tirpák**.

késes ® mn és fn *tréf* Szabolcs-Szatmár-Bereg megyéből való (katona); **tirpák**.

késespisztoly ® fn *tréf* Bajonettel felszerelt gépkarabély; **géppityu**.

keskeny ® ~ *nyomtávú*: *ritk*, *tréf* Alhadnagy; **alhangya**. ~ *nyomtávú őrnagy*: *ritk*, *tréf* Ua.

kess ® fn Illetmény; **zsold** (Db03). [← ang. *cash* ’készpénz’].

kesz ® fn *ritk* Kezelőszemélyzet a harcjárműben (ált. vezető, irányzó és parancsnok); **keszem**. [← *KESZ*, hiv. rövid].

kész ® *Ha már ~ volna, az is késő lenne*: Siessenek a munkával!

keszem ® fn Kezelőszemélyzet a harcjárműben. *Kovács az én keszememben van* (Nk84/85). **Ö**: **gyalog~**, **műhely~**. [← *kez. szem.*, hiv. rövid.] — **kesz**, **keszem**.

készülék ® *Időmérő kézi ~*; *Kopaszfenyítő kézi ~* (*leszerelő bakák számára*); *Kopaszkábitó (kézi) ~*; (*Kantinban kapható*)

—| *Mese sajtban a mesemondó*; ⑤ —| *mo-csárnak a hősugárzó*; ⑤ —| *motorháztetőn a kúpcserép*; ⑤ —| *őrmesterben/századpa-rancsnokban a jóindulat*; ⑤ —| *szarban a koleszterin*; ⑤ —| *taposóaknán a lábnyom*; ⑤ —| *téliszalámiban a hóvihar*; ⑤ —| *törökmézben a janicsár*; —| *a trójai faló az epsomi derbin*; ⑤ —| *Turista sajtban a hátizsák*; ⑤ —| *Turista szalámiban az idegenvezető*; ⑤ —| *újoncnak a szabadság*; ⑤ —| *a vasárnapi tízóra*i [ti. vasárnap nem adtak]; ⑤ —| *Auschwitzban a tízóra*i; ⑤ —| *vöröshagymában a proletáröntudat*; ⑤ —| *Zsanán a poroltó*.

kéz Berezeg a keze: ⑥ (Túl) katonásan tiszteleg; **lapátol** (Börs67). *Kopasz keze* → *csattan, gumilabda pattan*. **Szj**: ~ *feljön*, → *láb kipörög*... *Elhúzza a* → *centi a kezem*. *Felrobbant a* → *fogkefe a kezében*. *Leng a kezem*, → *jelentkezem!* *Vegye fel a* → *lépést, mert a kezébe adom!* *Ez mire* → *számol?* *A kezére?* **Szj**: Nem is hinnéd, milyen nehéz felszedni a → *fogaidat törött ~zel!* **Tk**: ⑥ *Mi az, se keze, se lába, mégis a hazát szolgálja?* (Törzsőrmester).

kéz-és-láb-nélküli ⑥ *tréf* Törzsőrmester; **törzs** (Szabszo3).

kézfogás Szj: → *Kapsz egy nemzetiszítnű ~t!*

kézi ~ *elevátor* ←. ~ *exkavátor* ←. ~ *főka* ←.

kézifék ③ fn *ritk* Laktanyafofogság, a laktanya elhagyásának megtiltása; fenytés; **helybetopi**. Vö. **fék**.

kézigránát fn 1. **Szj**: ⑥ *A ~ emelgesen!*: A fene egyen meg! Dögölj meg! Vö. **mesterlövész**. 2. ⑥ *ritk, tréf* Két deciliteres üveg szeszes ital; **kétdekas**.

kezzsem ③ fn *ritk* Kezelőszemélyzet a harcjárműben; **keszem**. [← *kez. szem.*, hiv. röv.]

KGST-indián Ld. **kágéestéindián**.

kiáll ~*nak a* → *teherautók a garázsból*.

kibakkan ③ tn ige *ritk* 1. <Rendszerint felszólításként:> Kimegy (gyorsan); kiugrik; **kizizzen**. 2. A laktanyából engedély nélkül távozik; **dobbant**. (Er).

kibakkant ③ tn ige *ritk* <Rendszerint felszólításként:> (Gyorsan) kimegy, kiugrik (ált. vmilyen munkát elvégezni); **kizizzen** (Er). *Ki lehet bakkantani a mesterhármasha!*: Menjen valaki a vizesblokkot takarítani! (Er86).

kibaszkodik ③ tn ige *Kibaszkodik* valahonnan: <Többnyire felszólításként:> Kimegy, távozik vhonnan; **kizizzen**. *Szóljál be a körletbe, hogy lehet kibaszódni a folyosóra*: ...hogymindenki menjen a folyosóra (Nk84/85). **Szj**: ~*ik a* → *gecítőcsából a gecibe!* **Szh**: ~*ik, mint a féltégla!*: Azonnal hagyja el a körletet! (Ta82/83).

kibungiz ③ ts ige Kiügyeskedik, elintézik, (minden követ megmozgatva) elér vmit; **kikavar**. ~*za magának*: Ua.

kiciccen ③ tn ige *ritk* <Rendszerint felszólításként:> (Gyorsan) kimegy, kiugrik (ált. vmilyen munka elvégzésére); **kizizzen** (Er).

kicicereg ③ tn ige *ritk* Lassan, komótosan kimegy; **kizizzen**. *Kicicereg az öreg egy sörre a faluba* 'Bemegyek a faluba egy sörre' (Er88/89). **Ik**: **ki**~.

kicombosodik ③ **Szh**: ~*ik, mint hegyi hangya a lavina után*: *ritk, tréf* Megerősödik. || Megjön a hangja.

kicsap ③ ts ige (tárgy nélkül) Önkielégítést végez; **zsibizik**.

kicsattan ③ tn ige <Rendszerint felszólításként:> (Gyorsan) kimegy; kiugrik; **kizizzen**. *Csattanjon ki a sorból!* *Csattanjon ki az ágyból!* (DbK85/86). **Szj**: *Ki lehet csattanni a* → *gecítőcsából!*

kicsavar ③ ts ige (tárgy nélkül) Önkielégítést végez; **zsibizik** (Bgy95). *Kicsavarja a* → *gyíkot*.

kicsi ⑧ mn és fn **1.** ~ *csikó/makett/rigó*: ⟨Megszólitás⟩; **dzsakomó** (Fh89/91). || *ritk* ⟨Alacsony ember megszólítása⟩; **dzsakomó. 2. Tk**: *Mi az? ~, büdös és sokat iszik; — | nagyon buta; ~, olajos és szemtelen/részeses. (Harckocsizó): gúny* ⟨A lövészek harckocsizókat bosszantó kérdése⟩ (Ze). **Ö**: **ör~**.

kicsihuszár ⑨ fn Újonc; **kopasz** (Ju03).

kicsinigger ⑨ fn Újonc; **kopasz** (Ju03).

kicsirigó ⑨ fn Újonc; **kopasz** (Ju03).

kicsúszik ⑧ tn ige *ritk* Kimegy; **kizizzen**. *Csússzunk ki a folyosóra!*: Sorakozó! Mindenki menjen a folyosóra! (Fh89/91). **Vö.** **összeáll**.

kidobbant ⑧ ⑨ tn ige A laktanyából engedély nélkül távozik, kiszökik; **dobbant**. *Megfújtam az őrséget, kidobbantottam Takácsiba borért* (Pá82).

kidobizik ⑧ tn ige A laktanyából engedély nélkül távozik, kiszökik; **dobbant**. **Vö.** **dobizik**.

kidurran ⑧ tn ige *ritk* ⟨Rendszerint felszólításként⟩ (Gyorsan) kimegy; **kiugrik**; **kizizzen**. *Durranjon ki az ágyból!*: Keljen fel! (Ha88/89).

kidzsal ⑧ ⑨ tn ige Kimegy; **kizizzen**. **Szj**: → *Ügyal ~!*

kiélesít ~i a → *centit*.

kifarag ~ja a → *fejét*.

kifordított ⑨ fn Konzerv; **páncélos** (Db03).

kifúj ⑧ tn ige Vmi *kifúj*: Vége! Hagyjátok abba! *Takarodó!* → *Villany leó! Rex, csocsó ~t!*

kígyó fn **1.** ⑧ ⑨ Vizesslag, gumitömlő (amivel takarítás kikényszerítésére vizet locsolnak szét). — **anakonda, boa. 2.** ⑧ Slaggal szétlocsolt víz (sikálás utáni feltakarítása; **sikamika**. **Vö.** **beöntés. 3.** → *Mé-*

teres ~. Szj: → *Nehogy már a fa tekeredjék a ~ra!*

kígyózik ⑧ tn ige Takarítás kikényszerítésére slaggal vizet locsol szét; **vö.** **beöntés**. [← **kígyó**].

kihallgatás ⑧ **Szj**: *Akkor jöjjön ~ra, ha azt jelenti, hogy szolgálatba lép*: ⟨A parancsnok elutasító válasza eltávozás, kimaradás kérésekor⟩.

kihúz ⑧ ige **1.** tn Kimegy; **kizizzen. 2.** ts Az ágyat simára, egyenesre igazítja. → *Ágyakat kihúzni!* **3.** ts A fegyver csövét kitisztítja.

kiidegel ⑧ ts ige Felidegesít, feldühít.

kiigazodik ⑧ **Szj**: ~, *feltakar, derékszög, párhuzam!*: ⟨Az alakzatban való kiigazodásra felszólító nem hivatalos vezényszó⟩.

kik ⑧ fn és mn *ritk* ⟨Összetételekben⟩ Kiképzés(i). **Ö**: **lő~**. [Hiv. röv.]

kikavar ⑧ ts ige Nagy buzgalommal (másokkal nem törődve), minden követ megmozgatva elér vmit. **Vö.** **kavar¹**. ~ja *magának*: Ua. **Vö.** **kirokkáz**. — **kibungiz**.

kikeményít ~i a → *lepedőjét*.

kiképző ⑧ fn *ritk* Alap kiképzés; alap kiképző alegység; **keltető**.

kiképzős ⑧ fn *ritk* Az alap kiképzés során az újoncokat kiképző katona.

kikerül Szj: ⑧ *Ne kerülje ki!* (ti. a pocsolót): ⟨Az alap kiképzés során gyakran felhangzó vezényszó⟩ (Szh). ⑧ ⑨ *A pocsolya nem azért van, hogy ~jük, hanem azért, mert esett!*: Ne kerülje ki a pocsolót!

kikorcol ⑧ tn ige Kimegy, elhagyja a körletet; **kidzsal**. ⟨Sokszor ingerült felszólításként⟩ *Ki lehet korcolni!* 'Menj el! Takarodj!' (BpA92/93). **Vö.** **elkorcol**.

kiköp *Köpje ki a* → *bohócot/* → *majmot!*

kikterv ⑧ fn *ritk* Kiképzési terv. [Hiv. röv.]

kiküld ~ *kákára* ←.

kilincstakarító ⑧ fn *ritk, pej* Talpnyaló, hízelgő katona; **pedálgép**.

kilóg ⑨ tn ige Megszökik, kiszökik; **dobbant** (Szkoo).

kilométerkő Szh: *Úgy néz ki ←, mint a lefosott ~.*

kilométeróra ⑦ fn Felvezető, aki kétóránként felvezeti a váltást az őrhelyekre; **sétálóbajnok** (Hmv70/71). [Minden kör kb. 2-3 kilométer volt].

kilós ⑤ ⑧ ⑨ fn Százados. [← *argó*, szleng *kiló* 'száz (forint)']. — **csillagharcos**, **kapitány**, **nagykiller**, **szás**, **szaszi**, **száz**, **százszorszép**.

kiló ~tték a → *konyhát*. Szj: → *Duma ~(ve)!*

kimarcsi ⑧ ⑨ fn 1. A laktanya elhagyása a napi foglalkozás befejezésétől takarodón túlra, meghatározott időpontig; kimaradás. 2. Ua. takarodóig; kimenő. 3. Az ezekre szóló engedély. Vö. **áká**. [← *kimaradás*]. — **csúszó**, **futrinka**, **hosszú eltáv**, **kimária**, **kimarkó**, **kimeredés**, **kimerevedés**, **lövő**. Vö. **áká**, **rinya**.

kimarcsint ⑧ tn ige Kimaradásra megy; kimaradáson van (Er).

kimária ⑧ fn *ritk, tréf* Kimaradás; **kimarcsi**. [Szójáték].

kimarkó ⑧ fn *ritk, tréf* Kimaradás; **kimarcsi**. [← *kimaradás*].

kimenő ⑧ fn 1. *Ruszi* ~. Ld. *ruszki* → *eltáv*. 2. Kimenőruha. ~ *kimonó*: Ua. Szj: *Öltözz ~be, és gondolj haza!*: <Tréf, gúny kifejezés, ha vki nagyon vágyik haza>. — **bohócruha**, **díszmagyar**, **kimonó**, **kosztüm**, **miseruha**.

kimeredés ⑧ fn *ritk, tréf* Kimaradás; **kimarcsi** (Ze). [← *kimaradás*; szójáték: a kimaradás ált. lerészegedéssel szokott járni, vö. **kimerevedés**].

kimerevedés ⑧ fn *ritk, tréf* Kimaradás; **kimarcsi** (Ze). [Ld. **kimeredés**].

kimonó ⑧ ⑨ fn *tréf* Kimenőruha; **kimenő**. [Szójáték].

kincstári ⑨ mn *tréf* A honvédség tulajdonában lévő.

kinéz ⑧ Szj: *Hogy néz ki, ember?! Be-lenéz a tükörbe, és ez beködösödik*: Nem előírászerű a ruházata, a katona külseje (Ze86/87). Szh: *Úgy néz ki, mint egy jóllakott óvodás: tréf, gúny* Kis termetű (DbK89); vö. **inkubátorszökevény**. *Úgy néz ki, mint a kéthetes bunkerszar*: Borostás (DbK88); vö. **bokorarcú**. *Úgy néz ki, mint a lefosott kilométerkő*: Nem előírászerű a ruházata, külseje.

kipolíroz ~za a → *bohócot*.

kirakatbábu ⑨ fn 1. Alegység-ügyeletes; **belgeci**. 2. Alegységügyeletes-helyettes; **belgecihá**.

király → *Öreg* ~. R: ⑨ *Augusztus a ~, január meg síkál!*: <Augusztusban bevonult öregkatonák önmagukat dicsérő rigmusa>. ⑨ *Azt mondta a sirály, szeptember a ~!*: <Szeptemberben bevonult öregkatonák önmagukat dicsérő rigmusa>. Ö: **arc~**, **cselló~**, **dobi~**, **gyengusz~**, **hadtáp~**, **íku~**, **koki~**.

kiráz ⑨ ts ige (tárgy nélkül) Önkielégítést végez; **zsibizik**.

kirokkáz ⑧ ts ige 1. Fényesre tisztít (pl. bakancsot). 2. Hízgeléssel, talpnyalással elér vmit; **kikavar**. Vö. **rokkáz(ik)**.

kirúg ~vkít a → *surcijából*. Szj: *Vedd le a → sapkát, vagy ~om alóla a fejed!*

kisakkoz ⑧ ts ige *ritk* Felmos; **felfókáz**. Vö. **sakkoz(ik)**. *Sakkoz ki a folyosókövet!*: Mosd fel a folyosót! (Ba85/86).

kisbaszdszájba ⑨ fn *ritk* Szerződéses katona; **boci** (Vp03). Vö. **baszdszájba**.

kisbukta ⑧ fn 82 mm-es aknavető. Vö. **bukta**². — **makett**, **öcsibuff**, **öcsibukta**.

kisbuktás ® fn A 82 mm-es aknavető kezelője; vö. (nagy)buktás, ló. — öcsi-buktás, póniló.

kiscsibe fn ® (birt. szraggal) *Kiscsibém: ritk Újonc; kopasz.* ® *Ezernapos ~: Ua.*

kiscsikó ® fn Újonc, első időszakos katona; **kopasz** (Sztso4).

kisegítő ~ *segédalhonvéd* ←.

kishadnagy ® fn *ritk* Alhadnagy; alhangya.

kishangya ® ® fn *ritk* Alhadnagy; alhangya. Vö. hangya.

kishűvös ® fn *ritk* Khaki színű meleg alsóruházat: téli ing és nadrág (jégeralsó); molinó.

kiskörös ® fn Az az őrszemélyzetet felvezető katona, aki a rövidebb felvezetési útvonalon jár. Vö. **nagykörös; sétálóhajnok.**

kislány ® fn **1.** Újonc, első időszakos katona; **kopasz** (Vpo3). **2.** *Kislányok: tréf Sorkatonák; katonákok* (Szabszo3).

kismalac → *Csikos hátú ~; → Kurta farkú ~.*

kisőrnagy ® fn *tréf* Őrmester; őrmí. [Az őrmesternek is egy csillagja van, akár csak az őrnagynak].

kispados ® fn és mn (ált. tsz.-ban) Tartalékos; **tarcsis** (Vpo3).

kispáncélos ® ® fn Kis méretű (májkrém)konzerv. Vö. (nagy)páncélos. — **gumihús, gyíkhús**¹, **hatmalacos.**

kistankos ® fn *tréf* Gépjárművezető; **kuplunggyilkos.** Vö. **nagytankos.**

kistárs ® fn **1.** Sorkatona (leggyakrabban megszólításként); **baka.** **2.** A mássikkal egy időszakban bevonult katonatárs; **surranótárs** (Szfv98).

kistestvér Szj: *Elugattam a kibaszott pofámmal, hogy → csinálj magadnak ~t!*

kistitkár ® fn *tréf, gúny, ritk* KISZ-titkár; **kiszfűrer.**

kiszakad ® ® ts ige (Rendszerint felszólításként:) (Gyorsan) kimegy, kiugrik; **kizizzen.** *Ki lehet szakadni/Szakadjatok ki az ágyból!: Ébresztő! Szakadj ki a körletből!: Menj ki a körletből! Ébresztő az állománynak, szakadjunk ki a bokszköböl!: Ua. (Fh89/91). Szj: Ki lehet szakadni a → gecitőcsából! → genyotőcsából! Szakadjon ki a zsebéből! 'Vegye ki a zsebéből a kezét!' (BpA92/93).*

kizsakít Szj: *Szakítsa ki magát a → gecitőcsából!*

kiszfűrer ® fn *tréf, gúny* KISZ-titkár. — **kistitkár, kiszminiszter, téglá.**

kiszminiszter ® fn *tréf, gúny* KISZ-titkár; **kiszfűrer.**

kitapogat ® tn ige *ritk* Kimegy; **kizizzen.**

kitáraz ® tn ige **1.** A tárból a löszert (kézzel) kiüríti. Vö. **gitároz.** ~ *a csövén keresztül: ritk* A fegyver tárából az összes lövedéket (egyszerre) kilövi. **2.** *Kitáraz vkin (vmin): Lelő. || Egy teli tárat belelő vkibe. Hagyjál békén, mert kitárazok rajtad! (Nk84/85). Kitárazok a fejedet! (Le81/82). 3. ~za a fogsorát: Kiveri a fogait.*

kiteker ~i *a → gyíkot.*

kitercel ® tn ige Kimegy; **kizizzen.**

kitobzódik ® tn ige *ritk* (Rendszerint felszólításként:) Kimegy; **kizizzen.**

kiugrik Szj: *Ugorjon ki a → zsebéből! → Ép ember ép gépből ép ésszel nem ugrik ki.*

kiül *A nagy → dé (betű) | ~ az arcára; A → döbbenet | —.*

kiüt Szj: *A → fasz üsse ki a szemed! ~lek a → hajad alól!*

kivág ~ *külsőre* ←; ~ *vilmlára* ←.

kivakkan ® tn ige (Gyorsan) kimegy; kiugrik; **kizizzen.** *Vakkanjál ki, mert víz-*

köves lesz a hátad!: Fejezd be a zuhanyozást, gyere ki a zuhany alól! (Er88).

kiváltságos ⑨ mn és fn (ált. tsz.-ban) Tartalékos (katona); **tarcsis** (Vp03).

kivan *A* → *fász(a)* ~. **Szh:** ⑨ ~, *mint Napóleon Waterlooánál:* Nagyon elfáradt, kimerült; **megzuhan**.

kiver ⑧ ts ige **1.** ⑨ **Szj:** *Kiverem a faszát két | ötkilós kalapáccsal!; — | sündisz-nóval!:* Vigyázzon, mert megverem! **Vö. betakar. 2.** *Hör* Lebélyegzi, illetve ellenőrizi az utasok útlevelét a határon való kilépéskor (Fh89/91). **Vö. bever.**

kizakkan ⑧ tn ige *ritk 1.* Kimegy; **kizizzen. 2.** A laktanyából engedély nélkül távozik, kiszökik; **dobbant.** (Er86).

kizizzen ⑧ tn ige (Ált. felszólításban:) (Gyorsan) kimegy; kiugrik. *Ki lehet zizzenni az ágyból!:* Ébresztő, mindenki keljen fel! (Nk84/85). *Lehet kizizzeni a mosdóba vízért!* (uo.). — **kibakkan, kibakkant, kibaszódik, kiciccen, kicicereg, kicsattan, kicsúszik, kidurran, kidzsal, kihúz, kiszakad, kitapogat, kitercel, kitobzódik, kivakkan, kizakkan, kizubban, kizuhan.**

kizubban ⑧ tn ige (Rendszerint felszólításban:) (Gyorsan) kimegy; kiugrik; **kizizzen. Szj:** *Zubbanjon ki a → zsebéből!*

kizuhan ⑧ tn ige (Rendszerint felszólításban:) (Gyorsan) kimegy; kiugrik; **kizizzen.**

k. k. Ld. káká.

k. k. m. Ld. kákáem.

klarínét ⑧ fn *ritk, tréf* Kézi páncéltörő fegyver; **erpégé.**

klímax ⑧ fn *ritk, tréf* Az öregkatonák leszerelésétől az újoncok bevonulásáig eltelt idő a (leendő) másodidőszakos katonák szempontjából „időszakprobléma”; **vö. időszakproblémás.**

kloáka ⑧ fn *Rep A* szuperszonikus repülőgépek hajtóműrésze. *Odanézz, apám, mekkora tüzes a kloákája!* (Pá82).

klón ⑨ fn Újonc; **kopasz** (Szabsz03).

KLTE Ld. **káelte.**

k. m. Ld. káem.

kobak ⑧ fn Rohamsisak; **rohambili.**

kóbor ~ *prérifarkas* ←.

Kóbor ⑨ **Szj:** *Nem vagy te ~?!* (Burkolt megrovásként:) Túl hosszú a hajad (hozzáér a füledhez). **Vö. bitliszfejú.** [Célzás *Kóbor* Jánosra, az Omega együttes hosszú hajú énekesére].

kobra ⑨ fn Szemüveges katona; **optika.**

kóc ⑧ fn *ritk 1.* Felmosórongy; **fóka. 2.** Felmosás; **főkamóka.**

koca *Sovány* ~ *vágtában* ←.

kocc ⑨ (Felszólításként:) *Kocc!:* Menj el, takarodj! (BpA92/93, Or95). **Vö. elkoccol, lekoccan, lekoccol. — füst.**

koccan ⑨ ige Engedély nélkül távozik a laktanyából; **dobbant. Ik: le~.**

kockás ⑧ *Ráütötték a ~t: ritk* Nem engedték ki a kapun a gépjárművet (négyzet alakú pecsétet ütöttek a menetlevelére) (Er88).

kócol ⑦ ⑧ ts ige *ritk* Felmos; **fókáz. Ik: fel~.**

Kócpönöge ⑨ fn *tréf* Fülöpszállás.

kocsedó ⑧ fn *ritk 1.* A katonák egy csoportjának rémuralma, a többiek megfélemlítése; **csikágó. 2.** Felmosás; **főkamóka** (mint a takarítás első fokozata; ld. még **rodézia, vityapuszta, gamás**) (Ma85/86). [← *Kocsedo* (*Koje do*): kis sziget Dél-Korea partjainál, mely az 1950–1953-as koreai háborúban az amerikaiak és a dél-koreai kormány hírhedt internáló tábora volt].

kocsis ⑨ fn Sofőr; **kuplunggyilkos.**

kocsonya ⑨ fn Másodidőszakos katona; **gumi.**

kodzsek ⑨ fn Újonc; **kopasz** (Vp03). [← *Kojak*, egy bűnügyi filmsorozat teljesén kopasz felügyelője].

kokeró ⑧ ⑨ mn és fn Cigány (katona). — **apatu**, **árnyék**, **bagarol**, **bivalyszőke**, **bódiguszti**, **boksz**, **bokszos** (magyar), **brazil**, **büdöske**, **cigó**, **csoki**, **csokoládé**, **dakota**, **digó**, **dzsigoló**, **feka**, **feketejárőr**, **importindián**, **importnéger**, **irokéz**, **iromba**, **kágéestéindián**, **kaffer**, **kétszersült**, **kokszos**, **kommancs**, **lilabőrű**, **meszkaléro**, **mozdonyszőke**, **néger**, **negró**, **nyári néger**, **ombre**, **pirított magyar**, **próbanéger**, **régi néger**, **rézbőrű**, **símentúli**, **sötétlelkű**, **suwickos**, **szutykosképű**. Vö. **bennég** alatt.

koki ⑨ fn 1. Konyhai kisegítő munka; **cselló**¹. 2. Konyha (Szk94). [← *konyhai kisegítő munka*].

kokikirály ⑨ fn 1. Első alkalommal konyhaszolgálatra beosztott katona. (A **kokikirályt** meg szokták koronázni: fejére egy kerek, műanyag csokisdobozt tesznek, és egy erőteljes ütést mérnek rá.) 2. Konyhai ügyeletes tiszt; konyhaügyeletes; **csülöküti**.

kokima ⑨ Konyhai kisegítőmunkás; **csellós** (Sztso4).

kokimaoki ⑨ fn Konyhai ügyeletes tiszt; konyhaügyeletes; **csülöküti** (Sztso4).

kokis ⑨ Konyhaszolgálatra vezényelt katona; **csellós** (Szk97/98).

kokitündér ⑨ fn Konyhai kisegítőmunkát végző katona; **csellós**.

kokszos ⑧ ⑨ mn *ritk* Cigány; **kokeró**.

kolbász ⑥ fn 1. ⑨ *Fűrészpáros* ~: *pej* Kolbász; **csattanóslófasz** (Ju03). 2. Újonc; **kopasz**.

kolbászarcú ⑨ mn és fn *ritk*, *pej* 1. El-lenszenves (ember); **geci**. 2. Újonc; **kopasz**.

kolbászol (*ritk*, *kóbászol*) tn ige 1. ⑨ ⑨ Ténfereg, lödörög; (cél nélkül, *ritk*. til-

tott helyen) csavarog. *Délután hazamegyek, szeretném, ha otthon lennél, s nem másfelé kolbászolnál éppen* (Mf88/89).

— **kampalyog**, **kavirnyázik**, **szambázik**. 2. ⑨ Lazsál, kibújjik a munka alól; (el) **sunnyog**. 3. ⑨ *ritk* Nem alakiasan mozog; **brékel**. Ik: el~. [? ↔ *kószál*, *kóborol*].

kolléga ⑨ fn A másikkal egy időszakban bevonult sorkatona; **surranótárs** (Db03).

kollégium ⑨ fn Laktanya; **hotel** (Szk00).

kombájn ⑨ *Szj*: *Ugye nem találkozott ma még ~nal?*: Miért nem borotválkozott? Vö. **bokorarcú**. **Ö**: **káposzta**~, **répa**~.

komédiás ⑨ fn (gyak. tsz.-ban) *tréf* A csapatok és szállítmányok gyors és szervezett forgalmának biztosítására szolgáló szervezetben (a *komendánsszolgálat*-nál) tevékenykedő katona. [← *komendáns*; szójáték]. — **csikkszedő**.

kommancs ⑨ fn és mn Cigány; **kokeró** (Db02).

kommandó ⑨ fn *ritk*, *tréf* Lövészszázad; **nyúldezant**.

kommandós ⑨ mn fn Felderítő; **gyik**² (Sztso4).

kommandózás ⑨ fn *tréf* Kiképzés (Pé02).

konczsuzsa ⑨ fn Olyan katona, akinek az előírtnál hosszabb a haja; **bitliszfejű** (Szk97/98). *Jöjjön ide, konczsuzsa!* (Ha90). [*Koncz Zsuzsa*, egykor hosszú hajáról is ismert énekesnő].

kondenzátor ⑨ fn *tréf* Másodéves főiskolai hallgató (Gyro2). [A váll-lapon a rendfokozatot jelölő arany csíkról: —||.] Vö. **felmosófa**, **adidasz**, **zászlós**.

kondenzcsík ⑨ *Szj*: ~ *az égen!*: *ritk* Nagyon gyorsan csinálja; nagyon siessen! (Er). Vö. **vágta**.

kondértündér fn *tréf* 1. ⑧ ⑨ Konyhai kisegítő munkás; **csellós**. 2. ⑧ Szakács; **konyhamalac**.

kondérüti ⑨ fn *tréf* Konyhaügyeletes; **csülöküti** (Szabszo₃).

kondzserva ⑧ fn *ritk* Konzerv; **páncélos**.

konnektor ⑧ *Belehugyozik a ~ba:* (Tréf. fenyegetésként is:) Öngyilkos lesz; **befalcol**. Vö. **kettőhús**.

kontár ⑨ fn *pej* Szakács; **konyhamalac**.

konzerv ⑨ fn *ritk, tréf* Harckocsi; **háká**.

konzervdoboz ⑨ fn *ritk, tréf* Harckocsi; **háká**.

konzervdobozos ⑨ fn Harckocsizó; **hákás**.

konzervhuszár ⑨ fn *tréf* Harckocsizó; **hákás**.

konzervmanó ⑧ fn *ritk, tréf, gúny* Harckocsizó katona; **hákás**.

konzervnyúl ⑧ fn *tréf, gúny* 1. Harckocsizó katona; **hákás**. Vö. **nyúl**. 2. *ritk* Lövészkatona; **nyúl**.

konyec ⑧ ~ *vilma* ←. [← or. *Конеч фильм* 'Vége a filmnek'; szójáték].

konyha ⑧ fn 1. *Kilőtték a ~t:* (Ált. hadgyakorlatokon:) Nincsen ebéd. 2. *Mozgókonyha; gulyáságyú*.

konyhabugi ⑨ fn *tréf* Konyhaszolgálat; **cselló**¹ (Dbo₂).

konyhadózer ⑧ fn *ritk, gúny, pej* Konyhai kisegítő munkás; **csellós**.

konyhadroid ⑨ fn Konyhamunkás; **csellós** (Or₉₅).

konyhafőnök ⑧ fn *ritk* Konyhai ügyeletes tiszt; konyhaügyeletes; **csülöküti**.

konyhamalac fn *gúny, pej* 1. ⑤ ⑥ ⑧ ⑨ Konyhai kisegítő munkás; **csellós**. Vö. **malac**. *Koszor ~:* Ua. (Ce_{83/84}). [A *kkm*

'konyhai kisegítő munka (munkás)' rövidítés „magyarázatából”]. 2. ⑧ Konyhai ügyeletes tiszt, konyhaügyeletes; **csülöküti**. Vö. **csellódisznó**. 3. ⑤ ⑧ Szakács. — **kondértündér, kontár, kotyvasztó**.

konyhamuki ⑧ ⑨ fn *ritk, tréf* Konyhai kisegítő munkás; **csellós**.

konyhamunkás ⑨ *A jövő ~a:* Olyan fiatal, aki láthatóan (feltehetően) nem volt még katona (BpA_{92/93}).

konyhatechnikus ⑧ fn *ritk, tréf, gúny* Konyhai kisegítő munkás; **csellós**.

konyhatündér fn ⑧ *ritk, tréf* Konyhai kisegítő munkás. || ⑨ fn Folyamatosan konyhaszolgálatot adó katona (BpPeto₃). **Csellós**.

konyhaügyész ⑧ ⑨ fn *tréf* Konyhai ügyeletes tiszt, konyhaügyeletes; **csülöküti**.

konyhaüti ⑧ fn Konyhai ügyeletes tiszt, konyhaügyeletes; **csülöküti**. Vö. **üti**.

konyi ⑤ fn Ló. [< or. *конь* (tsz. *кону*) 'ló'].

konyü ⑧ ⑨ fn Konyhai ügyeletes tiszt, konyhaügyeletes; **csülöküti**.

kopár ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ mn és fn *gúny (pej)* Újonc, első időszakos (katona); **kopasz**. ⑧ ~ *ágyú*; ⑧ ~ *állat*; ⑧ ~ *gyík*; ⑧ ~ *gyo-pár*; ⑧ (*ritk*) ~ *vaddisznó*; ⑧ (*ritk, tréf*) ~ *koparovics-koparov*: *pej* Ua. ⑧ *Tízezer napos ~:* *ritk, pej* Továbbszolgáló (katona); **téesz**. **Szj:** ~*ja, hol a* → *párja*. **Szh:** ⑧ *Olyan ~ vagy, hogy a neoncső hozzád képest copfos indiánlány!:* *gúny* Soká fogsz még leszerelni, nagyon újonc vagy még (Nk_{84/85}); vö. *Olyan* → *kopasz, hogy...*

kopárigazolvány ⑧ fn *ritk* A katonai igazolvány mintájára készített nem hivatalos igazolvány az újoncok számára. (Ált. öregkatonák készítik, szabályosan kitöltve, betétlapokkal, amit aztán az öregek bármilyen nekik nem tetsző cselekedet után kitéphetnek, majd valami módon (pl.

kanalazással) büntetnek. Ha az újonc nem hordja magával szintén súlyos vétségnek számít.) (Szh). Vö. **smirgliigazolvány**.

kopár-koparovics-koparov ⑧ fn *ritk*, *tréf* Újonc, első időszakos katona; **kopasz**.

kopasz mn és fn **I.** ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ Újonc, első időszakos (katona). ⑥ ~ *agár*; ⑧ ~ *állat*; ⑨ ~ *ártány*; ⑨ ~ *csiga*; ⑧ (*ritk*) ~ *disznó*; ⑧ ⑨ ~ *gyík*; ⑧ ⑨ ~ *rüszü* (állat); ⑧ *felsőágyas riadtszemű* ~ *rüszü állat*; ⑧ *riadtszemű* ~ *gyík*; ⑧ *zöldhasú nullkilométeres* ~ *gyík*; ⑧ *büdös* ~; ⑧ *ezernapú* ~; ⑧ *felsőágyas* (szarfaszú) ~; ⑧ *szarfaszú* ~; Ua. ~ *civil* ←. ⑨ *Örök* ~: *gúny* Tartalékos katona; **tarcsis** (Gyro2). **Szj**: ⑧ *A* ~ *kurva életbe!*: *durva* (Indulatos kifakadás az újoncokra). ⑧ *Forró vizet a ~ra!*: *tréf* (Felszólítás az újoncokkal való kitolásra). ⑧ *Én elmegyek, te itt maradsz, isten veled, kis ~: ritk* (A leszerelésre készülő öregkatonák többieket bosszantó rigmusa; vö. **csíkos hátú kismalac**). ⑧ *Leszerelőknék tizenöt nap, gumiknak szomorú vasárnap, ~oknak ébresztő, fel!*: (Az ügyeletes vasárnapi ébresztőkor kiabált szövege). ⑧ (*ritk*) *Húsz* → *napra ébredtünk, a ~ok keddre!*; ⑧ *Öregek tíz napra, gumik álló faszra, ~ok újabb szopátásra ébredtek!*: (Ua. bármelyik nap). ⑧ *Öregeknek száz-kettő, gumiknak dikó/győri rádió, ~oknak takarítást megkezdeni!*: (Az öregkatonák centivágáskor ordibált mondókája). **Szh**: ⑧ ⑨ (*Olyan*) ~ (*vagy*), *mint* | *a* (*borotvált*) *villanykörte*; ⑧ — | *a hámozott ribizli*; ⑧ — | *egy koraszülött záptojás*; ⑧ — | *a makkom*; ⑧ — | *egy megperzselt giliszta*; (*ritk*) ⑧ — | *a pingponglabda*; ⑧ ⑨ — | *a taszári beton*; ⑧ (*ritk*) — | *egy vízi guttyú* (Ma 81/82): Soká fog(sz) még leszerelni, nagyon újonc (vagy) még. ⑧ (*ritk*) *Olyan* ~ *vagy*, *hogy a centitartód rezének a bányáját még föl se fedették*; ⑧ [*Olyan* ~ (*vagy*), *hogy*] *hozzá(d) képest* | *a grillcsirke copfos indián*; ⑧ ⑨ — | *a villanykörte copfos/kócos indián*;

⑧ — | *a villanykörte hajasbaba*: Ua.; vö. még **kopár, sivár** alatt. **R**: ⑧ *Ébredj, ~, itt a reggel, megint kevesebb lett eggyel!*: (Újoncoknak szóló ébresztő). ~ *keze* → *csattan, gumilabda pattan*. *Sír az* → *öreg ágya, ~ fekszik rája*. *Sír az* → *öreg sapka(-ja), ~ lesz a gazda(-ja)*. *Sír az öreg* → *szekréténye, ~ lesz a vendége*. → *Öreg csocesze ez az írás, vár a ~ra másfél éves szívás*. → *Öreg csóka repül hátul, a sok ~ majd elájul*. *Én kis ~ ebihal a stokimra felállok, minden öreg harcsának jó* → *éjszakát kívánok!* ⑧ ~ *vagy, és sok a napod, csószájfékbe verd a faszod!*: (Többnyire pusztá megalázásból mondott kifejezés). ⑧ ~ *rüszü nézz az égre: égig ér a* → *centid vége: azon számláld ezer napod, csószájfékbe verd a faszod!*: Ua. ⑧ ~ *vagyok, rá se teszek, kétezerben leszerелеk!* (Fh89/91). ⑧ ~*okat égeti a centi, nem szeretnék újra ~ lenni!*: (Leszereléskor skandált rigmus). **K**: ⑧ *Az a legcsúnyább, ha a ~ok veszekszenek: ritk* (A „bölc” öregkatonák megjegyzése az újoncok (ált. az öregkatonáktól kiadott feladat miatt kirobbant) veszekedését látva) (Szh). ⑧ *A ~ok veszekednek, az öregek leszerelnek: ritk* Ua. ⑧ ~ *vagyok: felmoshatok, |gumi vagyok: pattoghatok/geci vagyok, öreg vagyok: beleszarok; ~ vagyok: sokat nyalok, |—; ~ vagyok: szívok, szopok, |—; ~ vagyok: nem szólhatok, |—; ~ vagyok, azért szívok, |—; ~ vagyok: nagyot szopok, |—; ~ vagyok: sokat szopok, |—*: (A különböző időszakos katonák „jogait” összefoglaló rímes mondóka). — **agár**¹, **állat**, **aprótalpú**, **ártány** (állat), **babakonzerv**, **bakter**, **bambínó**, **béka**³, **bika**², **biliárd**, **bimbó**, **bornyúfejű**, **bőrfejű**, **börnyakú**, **bundás**, **büdöstalpú**, **csicska**, **csíkos hátú kismalac**/**vaddisznó**/**vadmalac**, **csimasz**, **csipasz**, **csira**(geci), **csupasz**, **csúró**, **doberdós**, **droid**, **dzsopi**, **egér**, **ezeregyéjszakás**, **ezeregynapos**, **ezerlábú pók**, **ezernapos** (csirke/kiscsibe), **ezernapú** (sivár gyík), **ezernapújóska**, **faszorru**, **feketelábú**, **felső-**

ágyas (motoros), félszemű világtalan, fiatal (állat/(gyík)versenyző/harcos), fifi, főkaidomár, friss hús, gettóbogár, giliszta, golyó, golyófogó, gombszemű, gumibogyó, guttyú, gyerek, gyík¹, gyíkfig, gyíkhús², gyiku, gyikulátor, gyikulusz variánusz, gyikus (hungarikusz mak-szimusz), gyíkversenyző¹, gyipa, gyoha, gyohaberci, gyohár, gyohinger, gyopár, gyopi, gyökér, gyökszi, gyufafej, hajléktalan, hajmentes, hámozott ribizli, hátrányosarcú, helikopter, herefejú, hosszúcentis, időmilliomos, időszakproblémás, ingyenbuzi, isten barma, japán, johár, jóképességű, jóskapista, józsi, kecskefejú, kicsihuszar, kicsinigger, kicsirigó, kiscsibém, kiscsikó, kislány, klón, kodzsek, kolbász(arcú), kopár (ágyú/állat/gyík/gyopár/vaddisznó), kopár-koparovics-koparov, kopasznyakú, kopci (ágyú), kopcsi, kopcsikovó, kopcsó, kopedár, koperda, koperta, kopfer, kopi, kopinger, kopirnyó, kopoltyú, kopper, kopperfile, koppintó, kopré, kopri, kopszi, kopter (ágyú), kopterfile(dávid), kopterfilter, kopteriván, koraszülött záptojás, korpa, kövi gyík, lankadt faszú honvéd, mandinka harcos, matróz, mazsola, milliomos, mosógép, nigger, nokedli, nullkilométeres, nyúl, ötszázliteres, paripa, patkány², perzselt giliszta, pingpong(labda), pirosszemű (állat/nyúl), pisztráng, porosfűlű, pótló, pöttös hátú ebihal, puhatestű, radi, radiátor, ragacs, rátermett katona, riadt, riadtarcú, riadtképű, riadtszemű (felsőágyas/kopasz rüszü állat), ribizli, rövidhajú, rügy, rühő(ci), rühőke, rüsz (gyík), rüszmeteg, rüszü (állat/vadállat), sárgahasú zöldpikkelyes, sibár, sibra (gyík), sibrák, simafejú, síp, sípagyú, síparcú, sipi, sípmalac, sippantó, sippantyú, sipu, sípszinór, sivár (ágyú/állat/gyík/rüszü), sivárván, sivasz, smirgli, smiró, soknapú, soknapújóska, suty-

tyó, süntejú, süni, süsveleg, süszü, szar rüszü állat, szecska, szecsó, székíhéd, takarítógép, tar, tengerész, tízezer napos katona, tukós, türhő, tüske, uborka, újhús, újszülött, variánusz gyikus, veréb, világtalan, villanykörte(fejú), vízi guttyú, zizis, zöldfűlű, zöldezemű (riadt gyík).

2. ⑧ ⑨ (Olyan alakulatoknál, különösen a határőrségnél, ahol háromhavonta volt bevonulás) A második három hónapját töltő katona; vö. **újonc**. **3.** ⑧ *ritk* Az első időszak, az első hat hónap. *Én többet szoptam kopaszban, mint te!* (Nk84/85). **4.** ⑧ ⑨ Kezdő; tapasztalatlan. ⑧ ~ *hadnagy*: A tisztí főiskoláról nemrég kikerült hadnagy. ⑧ ~ *örvezető*: Második időszakos örvezető, aki az első időszak után tért vissza a tisztessépről, tehát örvezetőként új beosztásában kezdő. **5.** ⑧ ⑨ Bizonytalanul, félénken, tapasztalatlanul viselkedő (ember). *Ne légy már olyan kopasz!* (DbK85/86). *Hogy lehets ilyen kopasz, hát még ezt sem tudod?* (BpA92/93). || ⑨ Ügyetlen; **topa** (BpA92/93). **6.** ⑧ *tréf; pej* (Megszólítás); **dzsakomó**.

kopaszcenti fn **1.** ⑧ ⑨ *tréf* Vécépapír; **centi**. **2.** ⑧ Smirglipapír feltekerve; vö. **smirgli**(igazolvány). Vö. **centi**.

kopaszcsörgő ⑧ fn A gázálc szelencéje, amelynek műanyag kupakjába egy egyforintost tesznek, és egy söröskupakkal lezárják. (Az öregek az újoncok bevonulásaakor készítettek, és az ujjakon végig csörgették. Az új gázálcok rendszeresítésével megszűnt.)

kopaszhancúr ⑧ fn *tréf* Alap kiképzés; **keltető** (Sztso4).

kopaszhid ⑧ fn Az első időszakosok bevonulása után (általuk) először készített hid (Er86).

kopaszkábitó ~ (kézi) → *készülék*.

kopasznyakú ⑧ ⑨ fn és mn (gyak. tsz.-ban) *ritk* Újonc; **kopasz**.

kopci ⑧ fn és mn *ritk, gúny* Újonc;
kopasz. ~ *ágyú: ritk, gúny* Ua.

kopcsi ⑧ ⑨ fn *ritk* Újonc; **kopasz.**

kopcsikovó ⑧ fn *ritk, tréf* Újonc; **kopasz.** [← **kopasz** × *Gabcsikovó*; szójáték].

kopcsó fn *pej* 1. ⑧ ⑨ Újonc; **kopasz.**
2. ⑧ *ritk* <Megszólitás>; **dzsakomó.**

kopedár ⑧ fn *ritk* Újonc; **kopasz.**

koperda ⑧ fn *ritk* Újonc; **kopasz.** [← **koperta**].

koperta ⑧ fn *ritk* Újonc; **kopasz.** [Szó-játék].

kopfer ⑨ fn *ritk* Újonc; **kopasz** (Bia94).

kopi ⑦ ⑧ fn *ritk* Újonc; **kopasz.**

kopinger ⑧ fn *ritk* Újonc; **kopasz.**

kopirnyó ⑧ fn *pej, tréf* Újonc; **kopasz.**

kopó ⑨ fn Ör; **bobi** (Sztso4).

kopoltyú ⑧ fn *ritk, tréf* Újonc; **kopasz.** [Szójáték].

koporsó fn 1. ⑨ Harckocsi; **háká.** *Szá-guldó* ~: Ua. Ö: **acél**~, **bádogn**~, **pléh**~, **vas**~. 2. ⑧ *ritk, tréf* Konzerv; **páncélos.** [← **acélkoporsó** 'tank' (a páncélosok harc-jármúve)].

koporsókaja ⑨ fn Konzerv; **páncélos** (BpPeto2).

koporsós ⑤ ⑥ ⑧ ⑨ mn és fn *ritk, tréf* Harckocsizó (katona); **hákás.** [← **acélkoporsó**].

kopper ⑧ fn *ritk* Újonc; **kopasz.**

kopperfild ⑧ fn *ritk, tréf* Újonc; **kopasz.** [← *Copperfield Dávid*; szójáték].

koppintó ⑧ fn Újonc; **kopasz.**

kopré ⑧ fn *ritk, pej* Újonc; **kopasz.**

kopri ⑦ ⑧ fn *ritk* Újonc; **kopasz.**

kopszi ⑧ ⑨ fn *ritk* Újonc; **kopasz.**

koptat ~ja a → *küszöböt*; ~ja a → *surci talpát*.

kopter ⑧ ⑨ fn Újonc; **kopasz.** ⑧ ~ *ágyú*; ⑨ ~ *geci*: Ua. R: ⑧ ~*ek, nektek csak a dob pereg!*

kopterfild ⑨ fn Újonc, első időszakos katona; **kopasz** (BpZo3).

kopterfilddávid ⑧ fn *ritk, tréf* Újonc; **kopasz.** [← **kopter** × *Copperfield Dávid*; szójáték].

kopterfilter ⑧ fn *ritk, tréf* Újonc; **kopasz.**

kopterhancúr ⑨ fn *tréf* Alap kiképzés; **keltető.**

kopteriván ⑧ fn *ritk, tréf* Újonc; **kopasz.**

kopterkiképzés ⑨ fn Alap kiképzés; **keltető.**

koraszülött ~ *záptojás* ←.

kormányos ⑨ fn *tréf* Gépkocsivezető, sofőr; **kuplunggyilkos.**

kormányőr ⑨ fn *tréf* Sofőr; **kuplunggyilkos** (Db02).

korom Szh: *Olyan* → *sötét, hogy hozzá képest egy vödör* ~ *atomvillanás.*

korong ⑨ fn Fém, bimetál százforintos (Gyro2).

korosztály ⑨ fn A katonák leszolgált katonaidő szerinti csoportja. *Augusztusi* ~: Augusztusban bevonult/leszerelő katonák. *Egy* ~ *vagyunk*: Együtt vonultunk be (BpA92/93).

korosztályos ⑨ mn *gyak* A leszolgált idő alapján a katonát megillető (dolog). ~ *visélet*: Az öregkatonák hanyag ruházata. *Miért nem jársz kiképzésre?* — *Korosztályos alapon.* (ti. elég öreg vagyok már hozzá, hogy ne járjak) (BpA92/93).

korpa ⑨ fn 1. Illetmény; **zsold.** 2. Első időszakos katona; **kopasz.** **Szj:** ~*val nem keveredünk!*: Újoncok és öregkatonák szabadidejükben nem tevékenykednek együtt. 3. *ritk* Logisztikás.

korzó ⑨ *Szj: Emberek, ez nem a ~!:* <Figyelmeztetésként az alakzatban lévők-höz:> Ne mocorogjanak, mozgolódjanak! Vö. **brékel**.

kosárfejú ⑨ mn és fn Nagy fejű (katona) (Nyho2).

kosztüm ⑨ fn *ritk, tréf* Kimenőruha; kimenő (Ma81/82).

kóta ⑨ fn Fogda; **fogszi** (Szkoo).

kóter fn **1.** ⑤ ⑧ ⑨ Laktanyai fogda; **fogszi**. **2.** ⑨ Parancsnoki épület; **fehérház** (Sztso4). **3.** ⑨ Kiképzőközpont; **terminátorképző** (Vpo3). **4.** ⑨ Laktanya; **hotel** (Szkoo). [← szleng, argó *kóter* 'börtön'].

kotla ⑨ fn *tréf* Rohamsisak; **roham-bili** (Sztso4).

kotli ⑨ fn Rohamsisak; **rohambili** (Szkoo).

kotló(s) ⑨ fn *Rep* Nagy, lomha motoros repülőgép (Pá82). *A kotlós mindjárt elhullatja a csibéit!* (Pá82).

kotnyak ⑨ fn *ritk, tréf* Másodidőszakos katona; **gumi**. [← **kotonnyakú**].

kotnyakú ⑨ fn *ritk, tréf* Másodidőszakos katona; **gumi**. [← **kotonnyakú**].

koton ⑨ fn A kimenő ruhához tartozó esőköpeny.

kotoncucc ⑨ fn *ritk, tréf* Vegyivédelmi felszerelés; **vévé**¹.

kotonfelszerelés ⑨ fn *tréf* Vegyivédelmi öltözet; **vévé**¹.

kotonjóska ⑨ fn *ritk* Másodidőszakos katona; **gumi**.

kotonkabát fn **1.** ⑨ *tréf* A vegyivédelmi felszerelés köpeny része; **vévé-köpeny**. **2.** ⑨ *tréf* Vegyivédelmi öltözet; **vévé**¹ (Nyho2).

kotonkalap ⑨ Vegyivédelmi gázálarcszimat (Börs67).

kotonköpeny ⑨ fn *ritk, tréf* A vegyivédelmi felszerelés köpeny része; **vévé-köpeny**.

kotonnyakú ⑨ ⑨ fn *pej, tréf* Másodidőszakos katona; **gumi**.

kotonruha ⑨ ⑨ fn *tréf* Vegyivédelmi felszerelés; **vévé**¹.

kotonszőkevény fn **1.** ⑧ ⑨ *ritk, tréf, pej* Alacsony, kis termetű ember; **inkubátorszőkevény**. **2.** ⑨ Másodidőszakos katona; **gumi**.

kotonváll-lap ⑨ fn A 95 mintájú pulóver cső alakú szövet rendfokozati jelzése.

kotri ⑨ fn *ritk* Laktanyai fogda; **fogszi**. [← **kóter**].

kotronc ⑨ fn *ritk, pej* Harcászati felszerelés (Ze).

kotroncos ⑨ mn *ritk, pej 1.* Ápolatlan, koszos. **2.** Fegyelmezetlen. || Hülye; **köcsög**. **3.** <Negatív jelzőként:> ~ *hákás, ~ nyúl. ~ gránátkergető* ←. (Ze).

kotu ⑨ fn Kosz, mocsok; **dzsuva**.

kotyvasztó ⑨ fn *ritk, gúny* Szakács; konyhamalac (Db03).

kovboj Ld. **cowboy**.

kozákpisztoly *Szh: Olyan → orra van, mint egy balkezes ~.*

kő fn **1.** *Szj: Jó → gyerek: nem dobálja ~vel a csillagokat.* **2.** ⑦ Töltény, lőszer; **skuló**.

kőbaltás ⑧ ⑨ fn *tréf* Laktanyai fodrász. ⑧ ~ *ember:* Ua. (Le85/86). — **bajuszleső, csicsi/csicsó bácsi, fabaltás, fejszolgálat, fejszolgálat, felcser, figaró, fűnyíró, hajász, hajszaabász, szőghajú, szőrfigaró, zombi**. **2.** ⑨ Egészségügyi katona; **tökösnővér** (Nyho2).

köcsög mn és fn *pej 1.* ⑧ Nem normális; buta, hülye (ember). — **abált szalonna, agyamputált, agyhalott, aknave-tős, baromarcú, béarcú, bivaly(arcú),**

csupor, égetett népi agyagedény, fírga, gyökér, jóképességű, kancsó, kotroncos, kuplung(os), lötéri gránát, nagytudású, népművészeti agyagedény, nyúlagyú, padlóváza, pitypangagyú, rüszü, sötét, szalonna, szefős, szellemi toprongy, tír-pák, tuskó, vakcsirke, vakegér, vakhangya, vaknyúl, vaktik, világtalan, zizi¹. Vö. még **buta**, ész alatt. **2.** ⑧ ⑨ Alattomos, aljas, rosszindulatú; **geci.** **3.** ⑧ Hivatásos tiszt; **keményváll-lapos.** ~ *bunkó: ritk* Ua. **4.** ⑧ ⑨ <Bármilyen kapcsolható pejoratív jelzőként:> Ellenszenves. ~ *tápos: Előfelvételi katona.* **5.** ⑧ <Sértő v. kedélyeskedő megszólítás>; **dzsakomó.** **6.** ⑨ Nagyképű (ember); **nagyarcú.** (Szko). [*← argó köcsög 'a nő szerepét játszó homoszexuális férfi'*].

köcsögmöködik ⑧ tn ige *ritk* Aljas módon, rosszindulatúan viselkedik, kellemetlenkedik; **gecizik.**

köcsögmöködik ⑧ tn ige *ritk* Aljas módon, rosszindulatúan viselkedik, kellemetlenkedik; **gecizik.**

ködvágó fn *tréf* **1.** ⑧ *ritk* Nyári gyakorlósapka. | ⑤ ⑥ Szovjet típusú nyári gyakorlósapka. — **baktársapka**, **bocskaisapka**, **macska**, **moslékmérő**, **pilotka**, **tökmöködő**, **úttörősapka.** **2.** ⑨ A pilóták háromszög alakú sapkája.

köhögő ⑧ fn *ritk*, *tréf* Géppisztoly; géppityu.

kökemény ⑧ mn *gúny* <Ált. a szolgálatban lévőkre, ügyeletesekre használt gúnyos jelző:> Nagyképű, fontoskodó. ~ *FEP-legény* (Fh89/91).

kölni ⑧ **Szh:** *Olyan, mint a ruszki/szovjet ~: egy csepp is elég belőle: ritk*, *tréf* Rossz, nehezen elviselhető.

kömvés Szj: → *Nehogy már a vakolat verje a ~t. Nem → úgy van az, hogy a vakolat veri a ~t.*

könnýűlovasság ⑨ fn *tréf* Harcköcsiző alakulat. Vö. **hákás.**

könyök Szj: → *Kéz feljön, láb kipörög, kanyarban a ~ a földet sepi, és enyhe gumi-szag érződik a levegőben!*

könyörödomány ⑨ fn *tréf* Illetmény; **zsold** (Db03).

könyv fn **1.** ⑧ ⑨ Katonai igazolvány, katonakönyv. ⑧ *Megírja a ~et:* <Az írnok> a laktanya elhagyására szóló engedélyt bejegyzí a katonakönyvbe. || <A parancsnok> a kimaradásra, eltávozásra, szabadságra szóló körletelhagyási engedélyt aláírja. ⑧ *Meg van írva a ~e;* ⑧ *~e van:* Hamarosan elhagyhatja a laktanyát (már bejegyezték az erre szóló engedélyt). ⑧ *Ketyeg a ~e:* **a)** Nagyon közel van az engedélyezett távozás időpontja. *Csináld meg helyetted, nekem ketyeg a könyvem* (Nk84/85). **b)** Bár a katonakönyvben engedélyezett távozás időpontja már elérkezett, vmilyen ok miatt mégsem indulhat el. ⑧ *Rábórukt/rádólt/rászakadt a páncél(szekrény) a ~ére;* ⑧ *Rátették a páncélszekrényt a ~ére;* ⑧ *(ritk) A parancsnok hazavitte a ~ét a gyerekeknek játszani:* Büntetésből hosszabb ideig nem engedik haza (tkp. hosszú ideje el van zárva a katonai igazolványa a páncélszekrénybe). ⑧ *Már érik/pirosodik a ~e: ritk* Közeledik a leszerelés ideje (tkp. a zöld színű katonakönyvet felváltja a barna személyi igazolvány). **Ö: katona~, haza~.** — **hazakönyv**, **katonakönyv**, **zsuga.** **2.** ⑨ Körletelhagyási engedély (Szfv98). (Kis könyvecske, amelybe az alegységparancsnok beírja a laktanya engedélyezett elhagyásának időpontját és a kötelező visszaérkezés időpontját.)

köpészet ⑧ fn *tréf* Lövészet. Vö. **köpkmöködő**, **meggyamgöpmöködő.**

köpmöködő ⑧ fn *tréf* Gépkarabély; géppityu.

körbeszörös ⑨ *tréf* mn Körszakállas.
— **punciszájú**.

körletezés ⑨ fn Felmosás, takarítás;
sikamika (Szk00).

körmester ⑨ fn *tréf* Örmester; örmí.

körmérkőzés **Szh:** *Olyan → pofont kapsz, hogy a fogaid ~t játszanak a szádban a bennmaradásért!*

körvezető ⑨ fn *tréf* Örvezető; örví.

köszi-köszi ⑨ msz <Általában az öregkatonák beugrató kérdéseire adott válaszokat nyugtázó tréfás, udvariaskodó fordulat:> Köszönöm, ezt akartam hallani (BpA92/93). *Mennyi is a megengedett sebesség autópályán?* — *Száz.* — *Köszi-köszi!* (BpA92/93). (Az efféle beugratások nagyon gyakoriak, ha valaki azt akarja, hogy valaki „emlékeztesse” a leszerelésig hátralévő napjai számára).

kötélék ⑨ fn *Hór* A 17 órai parancski-hirdetés (Aszó-Rf82/84). Vö. **diszko**.

kövi ~ *gyík* ←.

krampácsberci ⑨ fn *ritk, tréf, gúny* Vasútépítő munkásszázadban szolgáló katona; **sínhuszár**.

kráterarcú ⑨ mn és fn Pattanásos arcú (katona) (Kfh92/93).

krematórium ⑨ fn Zuhanyzó; **mes-terhármas** (Kap03).

kretusz ⑨ fn Illetmény; **zsold** (Db03).

kretyusz ⑨ fn Vécé; **mesterállás** (Sztso4).

krézigránát ⑨ fn Kézigránát. [← ang. *crazy* 'örült'; szójáték].

kricsmi ⑨ fn *ritk, tréf* Laktanyai vegyesbolt; büfé; **kantin**.

Krobócia ⑨ fn *pej, ritk* Vas megye (Szh90).

krobót ⑨ mn és fn *pej, ritk* Vas megyei (ember, katona), akit efféleképpen gúnyoltak a helyi állomás hangosbemondóját csú-

folva: *Vás megye, Vásvár, a vonad nem áll meg dzsag lazzsid!* (Szh90).

krumplipityu ⑨ fn *tréf, ritk* <Az egyszeri katona elnevezése>; **gipszjakab** (Le85/86).

krumplivirág fn ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ *tréf* A rendfokozatot jelző csontcsillag a tisztesek gallérján (váll-lapján). || ⑧ *ritk* Tiszti rendfokozatot jelző csillag a váll-lapon.
— **búzavirág, fecskefos, galambfos, galambszar, hópehely, katica, pattanás, verébszar**.

krumplivirágos ⑦ ⑧ ⑨ fn *ritk, tréf* Tisztesi rendfokozatú katona; **zebra**.

kucu ⑨ fn *ritk, tréf* Ágyúba való, nagy kaliberű lőszer; **malac**. *Százas* ~: 100 mm-es lőszer. [← *kucu* 'disznó; malac'].

kuka ⑨ **Szj:** *A ~ra is kell fedő!* Vegye fel a sapkát! Vö. **eldug**.

Kukália ⑨ fn *tréf* Kerekegyháza.

kuki ⑨ fn *ritk, gúny* Szemüveges katona; **optika**. [← **kukker**].

kukker fn 1. ⑧ ⑨ *gúny* Szemüveges katona; **optika**. 2. ⑨ *ritk* Felderítő; **gyík**² (Szabszo3). 3. ⑨ Mesterlövész; **mesternyúl** (Sztso4).

kukkerművész ⑨ fn *tréf* Mesterlövész; **mesternyúl** (Db02).

kukkeros ⑨ mn és fn *ritk, gúny* Szemüveges (katona); **optika**.

kukkoló ⑨ fn *ritk, tréf* Fogda; **fogszi**.

kukorica **Szj:** *Ha annyi szemed lenne, mint → napod, úgy néznél ki mint a ~.* **Szh:** *Annyi → napja van, mint a csöves ~.*

kukoricaszárító ⑨ fn Örtorony; **torony** (Szk00).

kuksi ⑨ fn *ritk, gúny* Szemüveges katona; **optika**.

kula fn 1. ⑨ *ritk, tréf* Félelem; **rinya**. 2. ⑨ *Kosz; dzsuva* (Or95). [← *argó, szleng kula* 'széklet'].

kulup ⑨ fn Téli sapka; **usánka** (Szabsz 03). [← *kalap*].

kumacsol ⑨ tn ige Önkielégítést végez; **zsibizik**.

kumkum ⑨ fn Vmilyen munka, feladat elvégzése alól kibújó katona; **sumák** (BpPeto3).

kummancs ⑨ fn 1. Vmilyen munka, feladat elvégzése alól kibújó katona; **sumák**. 2. *ritk* Sofőr; **kuplunggyilkos**.

kummancsbogár ⑨ *Megcsípte a ~*: Kibújik a munka, feladat alól; **sunnyog**.

kummanditisz ⑨ *Elkapta a ~ betegséget*: Kibújik a munka, feladat alól; **sunnyog**.

kummant ige 1. ⑨ ⑨ tn (Ált. munka, feladat elvégzése elől) elbújik, (míg mások a feladatot végzik) (rejtekhelyen) pihen; **sunnyog**. *Konyhamunkán voltam, de egész nap kummantottam. Ik: el~, meg~*. 2. ⑨ ts Lop, csen; **bugázik**. *Hol szerezted azt a sapkát? — Kummantottam.* (BpA92/93).

kummantós ⑨ mn és fn 1. Lusta, munka alól kibújó, a feladatot el nem végző; a feladatok kiosztásakor, elvégzésekor eltűnő (katona); **sumák**. 2. Szolgálatban hanyag katona. ~ *brigád*: Szolgálatban hanyag katonák. (Sztso4). 3. Gyengélkedős, beteg (katona); **gyenguszos** (Szk00).

kummog ⑨ tn ige (Ált. munka, feladat elvégzése elől) elbújik, (míg mások a feladatot végzik) (rejtekhelyen) pihen; **sunnyog** (Szabsz03). **Ik: meg~**.

kumózik ⑨ tn ige (Ált. munka, feladat elvégzése elől) elbújik; (míg mások a feladatot végzik) (rejtekhelyen) pihen; **sunnyog**. *Hol kumóznak már megint a sivárok?* (Fh89/91).

kundéc ⑨ fn *ritk, tréf* 1. Pihenőidő feladatvégzés közben; **pihi**. *Kundéc van, állomány!* (Ma81/82). 2. A feladatok alól ki-

bújó katona; **sumák**. *De nagy kundéc vagy te, öregem!* (Ma81/82). [← **kundécol**].

kundécol ⑨ tn ige *ritk, tréf* (Ált. munka, feladat végzése elől) elbújik; (míg mások a feladatot végzik) (rejtekhelyen) pihen; kibújik a munka alól; **sunnyog**.

kupak ⑨ fn *tréf* Rohamsisak; **roham-bili**. **Ö: majré~**.

kúpcserép Szj: Jó → *gyerek: nem eszi meg a kúpcserépet. Szh: → Kevés vagy, mint motorháztetőn a ~!*

kupírozás ⑨ fn Felmosás, takarítás; **sikamika** (Szk00).

kuplung ⑨ mn Bolond; **köcsög** (Gyro2).

kuplungos ⑨ mn Bolond; **köcsög** (Szabsz03).

kuplunggyilkos ⑨ ⑨ fn *ritk, tréf* Sofőr. ⑨ *Büdöslábú ~: tréf* Ua. — **gékás, gépész, kerekes** (nyúl), **kistankos, kocsis, kormányos, kormányőr, kummancs, olajbúvár, pilóta, rapszi, sumaher, taxi(s)**. **Vö. daknyúl, manci**.

kupolanyúl fn 1. ⑨ ⑨ *tréf* Lövészeket szállító páncélozott harcjármű irányzója, toronylövész; **toronynyúl**. **Vö. nyúl**. 2. ⑨ Harckocsiirányzó. — **kupolanyuszi**.

kupolanyuszi ⑨ fn *tréf* 1. Harckocsiirányzó; **kupolanyúl**. 2. Toronylövész; **toronynyúl**. (Szabsz03).

kúr → *Csöre ~. Szexnap van, → basznak/~nak a kilenceselek/heteselek stb.*

kurta R: Te ~ farkú kismalac, én elmegyek, te itt maradsz! Ld. **csíkos hátú kismalac**.

kúszásmászás ⑨ fn Alapkiképzés; **keltető** (Szk00).

kúszik ⑨ tn ige *ritk* (Ált. munka, feladat végzése elől) elbújik, (míg mások a feladatot végzik) (rejtekhelyen) pihen; kibújik a munka alól; **sunnyog** (Szk89/90). **Ik: el~, meg~**.

kúszógép ⑨ fn A munka alól kibújó, a feladatot el nem végző; a feladatok kiosztásakor, elvégzésekor eltűnő katona; **sumák** (Szk89/90).

kutatman ⑨ fn *tréf* Felderítő; **gyík**² (Dbo2). [*← kutat + ang. man 'ember'*].

kutató ⑨ fn *Hör* A forgalom-ellenőrző ponton, vasúton a teherautót, vasútszerelvényt átvizsgáló határőr (Aszö-Rf82/84).

kutrica ⑨ fn *ritk, tréf* Laktanyai fogda; **fogszi**.

kutrizik ⑨ tn ige <Ált. munka, feladat elvégzése elől> elbújik, <míg mások a feladatot végzik> (rejtekhelyen) pihen; **sunnyog**.

kutya fn *ritk, tréf, gúny 1. Szj*: → *Még haza se ért a ~ az állomásról.* **2.** ⑨ Felállított ör. || ⑨ Örbódében (vö. **kutyaól**) őrszolgálatot teljesítő katona; **bobi.** **3.** ⑨ Szolgálatban lévő katona; **szolis** (Kap03). **4.** ⑨ Határőr. — **agár, farkas, fülesbagoly, gazvigyázó, gyík**², **hör, hörcsög, kóbor prérifarkas, vahúr.** **5.** ⑨ Harckocsizó katona; **hákás. Ö:** **fali~, papír~, rics~, troli~, üti~, zsír~.**

kutyabérlet ⑨ fn <Nem állandósult kifejezésekben, kötetlen beszédben a laktanyából való illegális távozás körülírására használják>; **kerítésparancsnokság.** *Hogyan mész ki? Kutyabérlettel?* (SzfV98). Vö. **kutyásház.**

kutyafej ⑨ fn *ritk, Hk* A harckocsi infralámpája.

kutyaház ⑨ fn Örbódé; **kutyaól** (Dbo3).

kutyahús ⑨ fn Felvágott; **dzsuva.**

kutyakiképző ⑨ fn *tréf* Harcászati kiképző pálya, akadálypálya; **vidámpark** (Szts04).

kutyakolbász ⑨ fn Felvágott; **dzsuva.**

kutyakörlet ⑨ A laktanyának (örse- nek) az a része, ahol a kutyák voltak el-

helyezve, vagyis ahol a kennelek álltak (Or91). — **kutyásház.**

kutyaól ⑨ fn *tréf 1.* Örbódé. — **bo-dega, buszmegálló, cerka, ceruza, fakabát, kutyaház, lóistálló, mirelitbódé, torony. 2. ritk** Két esőkabátból összeállított kétszemélyes kis sátor (Ze).

kutyásház ⑨ fn A 43. Nagysándor József Híradóezred laktanyájában az örkutyák boxainak sora és a kutyafelvezető szolgálati helyisége; **kutyakörlet.** (Arról nevezetes, hogy mellette húzódik egy rövid kerítésszakasz, amely igen alkalmas a laktanyából való kiszökésre és a tiltott szesz italok becsempészésére: az őrtoronyból sem lehet odalátni, szögesdrót sincs.) *Hol mész ki? A kutyásháznál? — Alap!* (SzfV98).

kutyaszalámi ⑨ fn Felvágott; **dzsuva.**

kutyaszalonna ⑨ fn Felvágott; **dzsuva.**

kutyaszar Szh: → *Összeáll, mint a ~.*

kutyul ⑨ tn ige *ritk* **Kavar**¹.

kuvik ⑨ *ritk* Felállított ör; **bobi.**

küllő ⑨ fn Külső körlet (Nyho2). — **káká.**

külső ⑨ *Kivág ~re:* Kidob az ablakon. Ld. **káká.**

külsőkörlet ⑨ fn *Hör* A napirend részeként történő takarítás a laktanya vagy őrs udvarán, az ún. külső körletben; **külsőkörletanyag** (Szh89/90).

külsőkörletanyag ⑨ fn *Hör* A napirend részeként történő takarítás a laktanya vagy őrs udvarán, az ún. külső körletben; (Szh89/90). — **külsőkörlet.**

küszöb ⑨ *Koptatja a ~öt: ritk* Hízeleg, hízelgéssel akar elérni vmit a maga számára; **pedálozik.**

küti ⑨ fn *Hör* Kerületügyeletes tiszt. Vö. **üti.**

L

láb ⑧ **Szj:** (*Futás!*) *Kéz feljön, ~ kipörög | (enyhe/égett gumiszag)!; — | kanyarban a fül a földet éri!; — | fül hátracsapódik/ hátrasimul, tüdő zihál!; — | kanyarban a könyök a földet sepi, és enyhe gumiszag érződik a levegőben; Dugó benyel, fül kismul, ~ kipörög!; tréf* <Rövidebb alakjában leginkább mint a „Futás!” vezényszó nem hivatalos hosszabb változata, teljesebb és vezényszó nélküli formáiban pedig mint a vezényszó magyarázata használatos>. *Kéz felugrik, ~ kipörög!; ritk, tréf* Csináld gyorsan! **Vö. vágta. Szj:** *Úgy bassza/tegye/ → verje oda a ~át, hogy | (a beton alatt) a giliszták agyrázkódást kapjanak!; — | a gilisztá kiugorjon a földből! → Bassza oda a ~át a földhöz, katona, úgy, hogy a vakond agyrázkódást kapjon! Mi van, magának két → bal ~a van?! R: Fejed gyenge, ~ad erős, te is lehetsz → ejtőernyős. Tk: Mi az, se → keze, se ~a, mégis a hazát szolgálja?*

labanc ⑨ fn *ritk* Tartalékos; **tarcsis**.

lábmosás Szj: *Tíz → napom van és egy ~!*

lábnyom Szh: → *Kevés (vagy), mint tapasztóknán a ~.*

laboráns ⑨ fn *ritk* Konyhai szolgálatra vezényelt katona, konyhai kisegítő munkás; **csellós**.

ladik Szh: → *Meghúzza, mint Matula a ~ot!*

ladikos ⑨ mn A flottillánál szolgáló katona, flottillás. **Vö. szennyvizes**.

lafi ⑨ fn *ritk, tréf* Alsó ágy; **vö. dikó**. [*← lapos figyelő; vö. mafi*].

lafó ⑧ ⑨ fn Fenyítés, a katona bizonyos ideig nem hagyhatja el a laktanyát; **helybetopi**. [*← laktanyafogság*].

lajhár → *Öreg ~.*

lájtos ⑨ mn Kevés (Pé02). *Lájtos volt az ebéd*. [*← ang. light 'könnyű' (a cukor nélkül készített édességek, üdítők jelzőjéből)*]. — **sovány**.

láger fn **1. Szh:** → *Kevés, mint ~ben a repeta*. **2.** ⑨ *pej* Kiképzőközpont; **terminátorképző** (Szabsz03).

laksi ⑥ Laktanya; **hotel**.

laktanyafék ⑨ fn Laktanya-elhagyási engedély megvonása; **helybetopi** (Vp03).

laktanyagirosz ⑨ fn *ritk* Konzerv; **páncélos** (Vp03).

lakti ⑥ Laktanya; **hotel**.

lámpa → *Piros ~. Szj:* ⑧ ~ *leó!; ritk* Vilányt lekapcsolni! **Vö. (Vilány) leó!**

láncos ⑨ fn **1.** Lánctalpas gépjármű. **2.** Lánctalpas gépjármű vezetője, harckocsizó. **Vö. kerekes, hákás**. ~ *kutya*: Ua. (Db02).

láncszakítás ⑨ fn *tréf* Leszerelés; **szabadulás**.

lángos ⑨ fn Pofon; **saller**. *Haver, ha sokat ugatsz, lenyomok egy lángost!* (Fh89/91).

lánykollégium Szh: → *Kevés, mint ~ban a fitymacsattogás*.

lánc ⑧ **Szj:** *Nem dobja le a ~ot?* (ti. a piros bicikli): *ritk, gúny* Sokat hízelegsz.

lankadt ~ *fászú honvéd* ←.

lapátol ⑧ tn ige Tiszteleg; vö. **aggódik** a gejízrnek, **berezeg** a keze.

lapos ⑧ fn *ritk* Laktanyai fogda; **fogszi**.

laposhomlokú ⑨ fn és mn *tréf* Harkocsizó; **hákás**.

laposhús ⑨ fn Rántott hús.

lappincsos ⑧ mn *Hör* Koszos, piszkos; **dzsuvás** (Rf 82/84). (Leggyakrabban a következő szerkezetben: *lappincsos a kezem* 'piszkos a kezem'. [Ti. a határőr, amikor a rábafüzesi forgalom-ellenőrző ponton, a Lapincs patak felőli oldalon beélesítette a jelzőrakétákat, összekoszolta a kezét].

laskás ⑨ mn és fn Hajdú-Bihar megyei (katona). [← *laska* 'metélt']. — **húrkás**, **ürgés**.

lassít ⑥ *Lassíts!*: (Eredetileg a házi mozi gépészenek felszólítása az erotikus jelenetek lassítva történő lejátszására. Ekkor a mozigépész lefékezte a motort, és a képek ugrálva, lassabban peregtek. Átvitt értelemben az erotikus tartalmú elbeszélések elnyújtására, kiszínezésére való felhívás) (Börs67).

lászlós ⑧ fn *ritk, tréf* Zászlós; **lobogós**. [Szójáték].

látógépes ⑨ mn és fn *tréf* Szemüveges (katona); **optika**.

latrina ⑧ ⑨ fn A tiszték által használt Latvia típusú gépkocsi. *Tedd fel a sapkád, jön egy latrina!* (Fh89/91).

látügyész ⑧ fn *Hör* Látogatatóügyletes. *Nem jössz látügyésznek? Megnézzük, milyen bigék jönnek!* (Fh89/91).

lavina Szh: → *Kicombosodik, mint hegyi hangya a ~ után.* → *Meghajtom, mint hegyi rablót a ~.*

laza 1. ⑧ mn A katonai előírásokat szándékosan figyelmen kívül hagyó, nem katonásan viselkedő (katona). **Szh:** ~ (*vagyok*), *mint a Riga-lánc*: Ua. **R:** ~ *vagyok, mint a pamut*, | *mert én vagyok az öreg*

mamut; — | *öreg vagyok, mint a mamut*: A közelgő leszerelés miatt már nem érdekel a szabályzatok betartása; vö. **öreg**. ~ *vagyok, mint a tűzok, augusztusban hazahúzó*; *Azért vagyok ilyen ~, (mert) augusztusban/februárban/nemsokára megyek haza*; *Szerelése azért ~, mert augusztusban megyek haza*: Ua. **2.** ⑨ mn és fn (ált. tsz.-ban) Szerződéses (katona); **boci** (Gyro2).

Lazaegérszag ⑧ ⑨ fn *ritk, tréf, gúny* Zalaegérszag.

lazít ⑨ *Lazíts!*: *tréf* Pihenj! (vezényszó) (Sztso4). — **penny!**

lázmérő ⑧ **Szj:** *Húzza már meg, nem ~ az!*: *ritk, tréf* Fogja feszesen a fegyver szíját! [A lazán tartott fegyver a kar és a test között, a katona „hóna alatt” lóg].

lázmérés ⑨ fn Sorakozó; **dizsi** (Szkoo). [Vö. **lázmérőzik**].

lázmérőzik ⑧ ⑨ tn ige *ritk* A sorban túl közel áll a másikhoz; **hőmérőzik**.

leányintézet Szh: → *Kevés vagy, mint ~ben a fitymacsattogás*.

lé ⑨ fn Illetmény; **zsold**.

lébecol ⑨ tn ige Kibújik a munka alól; **sunnyog**.

leborít ⑥ tn ige Önkényesen eltávozik, kiszökik a laktanyából; **dobbant**.

léc ⑧ fn *ritk* (Az alakulatok jellegéből fakadóan a tényleges idejük leszolgálása után még tartalékosként továbbszolgáló, **ráhúzó**) katonák időmérő eszköze; **colostok**. Vö. **centi**, **lelécel**.

leciház ⑧ ts ige *Hör* Az utasoktól, személyzettől ételt, italt, cigarettát stb. kér vagy szerez. *Majdnem lebuktam, amikor leciháztam a sztyuvikat két üveg sörre*. (Fh89/91).

lecsap ⑧ ts ige *ritk* Megüt, megver; **betakar. Szh:** ⑧ ~*lak, mint a kafferbi-valyt!*; ⑨ ~*lak, mint üti az ütifont!*; ⑩ ~*lak,*

mint majom a fűgét!: <Fenyegetésként:> Leütlek, megverlek!

lecsó ⑨ fn Illetmény; **zsold** (Db03).

lecsöcsöz ⑧ ts ige *ritk* Kitol vkivel, kellemetlenkedik neki; **megszívat** (Er86, 88). Vö. **csöcsre tesz, csöcsöt kap.**

lecsukat ⑧ **Szi:** ~om tíz napra, ha nem elég, egy hétre! Vö. **lesittel.**

ledikózik ⑧ tn ige Lefekszik, lepihen.

leellenőriz ⑧ **Szj:** *A kopasz elvtársaknak le lehet ellenőrizni a vécét!:* *ritk* Az újoncok takarítsák ki a vécét!

leesik ⑧ **1.** ~ a nyolcvannyolc/kilenc stb. <Centivágáskor mondvá:> A leszereléstől visszszámolt nyolcvannyolcadik/kilencedik stb. nap eltelt. **Szj:** *Neked mi esik le? — Az állad!* <Az öregkatonák centivágáskor feltett kérdése az újoncoknak, amelyre ált. maguk az öregkatonák válaszolnak>. **2.** tn ige *Hőr* (Repülőgép) leszáll. ~ett a Moszkva/Milánó stb. 'Leszállt a moszkvai/milánói stb. gép' (Fh89/91).

lefalcol ⑨ tn ige A laktanya területéről (*ritkábban* őrségből v. szolgálatból) megszökik, engedély nélkül távozik; **dobbant.**

lefejel ⑨ **Szh:** ~lek, mint vasorrú bába a mágnesasztalt! <Tréf. fenyegetésként:> Vigyázz, mert megverlek! (Db95). Vö. **betakar.**

lefekszik **Szj:** *Fekszem le.* Ld. **szemle.** **Szh:** *Akkora → orra van, hogy ha ~ik a mezőn, azt hiszik, csöcskunyhó.* **K:** *Ha a → katoná áll, akkor leül; ha leül, akkor ~ik; ha...*

lefogy ⑨ *Nagyon ~ott; ~ott az éjszaka; tegnap este ~ott:* Borostás; **bokorarcú** (Db).

legel ⑨ tn ige *ritk* Eszik; **tápol.**

légfúró ⑧ fn *ritk, tréf* Légvédelmi tüzér. — **csöves**⁴, **kányavadász, légfúró, légi nyúl, légtérzavaró, naplövő nyúl, pocok(vadász).**

légfúró ⑤ fn *ritk, tréf* Légvédelmi tüzér; **légfúró.**

legénységi ~ mérgezde ←.

légi ⑧ ~ *nyúl: ritk, tréf* Légvédelmi tüzér; **légfúró.**

légiriadó ⑥ *Légiriadó!:* <Figyelmeztetés, ha feljebbvaló jön ellenőrizni>.

légtérzavaró ⑧ fn *ritk* Légvédelmi rakétás; **légfúró.**

légy fn **1. Szj:** → *Nehogy már a ~ fújja a Chemotoxot!* **R:** *Azt mondta a ~ a póknak, március a legszebb → hónap!* **2.** ⑨ *Be-súgó; vamzer.* [← *beköp* 'besűg'].

lehajol **Szj:** *Vegye fel a → lépést, hajoljon le érte!*

lehány ts ige **1. Szj:** → *Mellemet ~om!* **2.** ⑨ *Leszúr, megszid* (Szfv98). **3.** *Olyat mond, amit nem lenne szabad; megmagyaráz. Ez a kopasz lehányta nekem a napjai számát!* (BpA92/93).

lehet ⑤ ⑨ tn ige <Parancsokban, felszólításokban főnévi igenévvel együtt a felszólító mód helyett, annak kifejezésére használatos>. *El lehet dugulni! El lehet vitorlázni! Lehet idegeskedni! Lehet próbálkozni! Lehet alapállásba állni!*

lehúz ⑨ ts ige Nem enged haza, megtiltja a laktanya elhagyását; **befékez.**

lekoccan ⑨ tn ige Engedély nélkül távozik a laktanyából; **dobbant.**

lekoccol ⑨ tn ige A laktanya területéről (*ritkábban* őrségből v. szolgálatból) megszökik, engedély nélkül távozik; **dobbant.**

leküzd ⑧ *Küzdje le!:* *ritk* Csinálja meg; hajtja végre! *Leküzdve!* <Gyakran a cselekvés tárgyával vagy céljával együtt mondvá:> Befejezve, elvégezve. *Reggeli torna leküzdve! Tízórai leküzdve!* (Ma81/82). *Szünet ~ve!:* Vége a szünetnek, mindenki folytassa a munkáját, álljon a helyére stb.

(Nk84/85). *~i magát: ritk, szép* Öngyilkos lesz; **befalcol**.

lelécel tn ige **1.** ③ A laktanyát engedély nélkül elhagyja; **dobbant** (Sztso4). **2.** ③ Leszerel (Bgy95). Vö. **szabadulás**. **3.** ③ *ritk* <A tényleges katonaidőn túl visszatartott, tartalékos szolgálatra kötelezett katona> leszerel; **szerel**. [← **léc**; vö. szleng *lelécel* 'elszökik'].

lelép ③ tn ige A laktanya területéről (ritkábban őrségből v. szolgálatból) megszökik, engedély nélkül távozik; **dobbant**.

lemegy ~ *hidba* ←. ~ *sétára* ←.

leninátka ③ fn *tréf* ZIL–131 márkájú teherautó; **benzintemető**.

leninfiú ③ fn (ált. tsz.-ban) *gúny, pej, ritk* Politikai tiszt; **poltiszt**. [← *Lenin-fiúk*, hírhedt különítmény a Tanácsköztársaság ideje alatt].

Lenti ③ **Szj:** *Egy/két/másfél év ~ helyrebillenti*: <Ált. siránkozásra mondvá:> Majd megedződik! [A lenti laktanya különösen hírhedt volt keménységéről, szigorúságáról].

lényeg ③ **Szj:** *Az a ~, hogy ragadjon a bélyeg: tréf a* <Sztereotip válaszformaként, ha valami csak részben sikerült:> Nem baj, nem számít. **b** <Sztereotip fordulat, melyet a *lényeg* szó előfordulásakor használnak>.

lenyel ~ *te a* → *kefét*.

lenyom ③ ts ige **1.** ~ *egy sallert: ritk, tréf* Megver; **betakar**. Vö. **saller**. **2.** Megver; **betakar**. **Szh:** ~ *lak, mint a bélyeg*: Ua. **3.** Megfenyít, megbüntet; **befékez**. **Szh:** ~ *ják, mint a bélyeg*: Megfenyítik.

lenyúl ③ ts ige (El)lop; **benyel**. || *Lenyúl* vkit: Meglop vkit. *Lenyúl* vmit: Ellop vmit. (Sztso4).

leó Szj: **1.** ③ *Villany ~!;* ③ (*ritk*) *Lámpa ~!:* Kapcsoljátok le a lámpákat! ③ *Leó!:* Ua. Vö. **elektromos oroszlán**. **2.** ③ ③

Oszt ~: ritk, tréf <A beszéd záróformulájaként>. **3.** ③ *Duma ~!:* Csend legyen! ③ *Leó!:* Ua. **Duma kilőve!** **4.** ③ Nem, nem lesz. *Nem mész haza, és akkor: cigi leó, nő leó, pia leó!* (BpA92/93). [← *Villanyt leoltani!* Vö. **beó**²].

lép → *Olajra* ~.

lepattan ③ Megszökik; **dobbant** (Szkoo).

lépcsős ③ fn Laktanyai lépcsőház.

lepedő fn **1.** ③ *Kikeményítette a ~jét; szeretkezésben részesítette a ~jét: ritk* Éjszakai spontán ejakulációja volt. Vö. **otthon**. **2.** ③ Ezredes (Szkoo); **rongyos**. [← szleng *lepedő* 'ezerforintos bankjegy'; vö. **kilós, rongyos**].

lépés ③ *Felveszi a ~t:* <A menetelés közben rossz ütemben lépő katona> igazodik a többiek járásához. **Szj:** *Vegye fel a ~t, | hajoljon le érte!;* — | *mert a kezébe adom!;* — | *vagy én adom a kezébe!;* — | *mert magára hátékázom!:* Lépjén együtt a többiekkel!

lepke ③ fn *ritk* Harcjárműlőszer; **malac** (Zc).

lepkefing Szj: → *Kevés vagy, mint a ~*.

lepúvad ③ tn ige Elromlik, tönkremegy (Db03). — **bekrepál, megmihálylik**.

léra ③ fn *ritk* Légvédelmi rakétás üteg; **lérak**.

lérak ③ fn *ritk 1.* Légvédelmi rakétás üteg; **léra**. **2.** Ebben szolgáló katona. — **kacsavadász, lérakos, patás**.

lérakos ③ mn és fn (gyak. tsz.-ban) *ritk* Légvédelmi rakétás (katona); **lérak**. || *Lérakosok: ritk* Légvédelmi rakétás alakulat.

leránt ~ *ja a prémet az* → *arcáról*.

les ③ fn Örtorony; **torony** (Szkoo).

lesittel ③ ts ige Fogdára küld. — **mélyhűt**. Vö. **becsuk, bezár, lecsukat**.

lesmester ® fn *ritk, tréf, gúny* Kutya. (A szabolcsiak kigúnyolására használt, a legtöbbek által valódinak hitt ál nyelvjárási szó; leggyakrabban ebben a mondatban:) *A lesmester felmászott a bizserfára:* A kutya felmászott a villanyoszlopra (Nk85/86). Vö. **bizserfa**.

leszakad ® *ritk 1. A → pofám ~. 2. Szakadj le!* Menj el onnan! **3. Szakadj le a lambériáról!** Ne támaszkodj a falnak! || Állj távolabb a faltól! **4.** (Felszólításban:) Lemegy. *Szakadj le a zászlóaljszintre egy keprűvel!* (Er88).

leszakít Szh: ~om az → *arcod, mint boldog gyerek a plakátot!*

leszállópálya ® fn *ritk, tréf* A sorban állók közötti túl nagy távolság.

leszar ® ~ta a madár/veréb: *ritk, gúny* Elöléptették (és így újabb csontcsillagot visel). **Szj:** ~om a mai napot: *ritk* (Többnyire az öreg katonák által hangoztatott kifejezés, amikor vécére indulnak).

leszek ® (Alkalmilag főnevesült jelző rendfokozatot jelentő szavak előtt) *gúny, pej* Hamarosan előléptetendő, leendő (tisztos). || Az előléptetésért mindent megtevé; az előjárók között népszerű (katoná). ~ *tizedes: ritk* Örvezető; **örvi.** ~ *szakszi: ritk* (Ált. a jövőendő szolgálatvezetőre mondván:) Biztosan szakaszvezetővé előlépő személy. *Ez a leszek szakszi már is parancsolgat!* (Nk84/85). ~ *örmester:* **a)** Szakaszvezető; **szakszi. b)** *ritk* Tisztos; **zebra. c)** *ritk* Rövid időn belül többször előléptetett katoná. **d)** *ritk* Tiszthelyettes-hallgató; **gyökérképzs.**

leszerel tn ige **1.** ® ® (Kiképzésről visszatérve) harcászati felszerelését leveti. **2.** ® Katonai szolgálatának letöltése után távozik a hadseregéből. **Szj:** (Személy hollétét tudakoló kérdésre:) (Árpi hol van?) ~t két gyerekre: Nem tudom. *Akkor fogsz ~ni, ha a | csónak átmegy a híd alatt!* [utalás az

ebédülő falán függő olajfestményre, amely egy csónakázó katonát ábrázol]; — | *Jancsi átadja a zászlót Juliskának!* [utalás a Nagykanizsán látható kétalakos szoborkompozícióra, amely egy zászlót emelő férfit és egy mellette álló nőt ábrázol]; *tréf* (Az öregkatonák újoncokat, másodidőszakosokat bosszantó ugratása:) Soha nem szereltek le! **R:** → *Kopasz vagyok, rá se teszek, kétezerben ~ek! Azt beszéli/erről beszél/falu, város, | ~ az öreg tápos; Nem kell duma, mézes-mázos, |—; Zúgja falu, zúgja város, |—; (ritk) Nem kell duma, mézes-mázos, tudja már az egész város: júliusban ~ az öreg tápos; Azt beszéli már az egész város: augusztusban leszerel a tápos* (egy 1986-os sláger aktuális átköltése: Le85/86); ~ *az öreg harcsa, nem lesz többé marokmarcsa; Bevonultam, ~ek, szopjatok le/nyaljatok be/kapjátok be, örmesterek!; Ó be pompás, ó be remek, júliusban ~ek; (ritk) Öreg vagyok, mint a medve, ~ek augusztusbe; (ritk) Asok nyenyec jaj de bunkó, ~ már a vén Lajkó; Szarok én a fagyra, hóra, ~ek 88-ba:* (A leszerelés közeledtével ordibált rigmusok). *Petőfiben nem nő moha, nem szereltek le ti → soha! Elolvad a → hőember, ~ a november! K:* (ritk) Én ~ni jöttem a hadseregbe. Vö. még **szerel, elmegy, lelélcel.** Az egyik legnépszerűbb leszerelő nótá: „*Augusztusban leszerelünk, ez az igazság, | Nem esszük már csajkából a lucskos káposztát. | Hadnagy elvtárs, isten vele, mi már elmegyünk, | Köszönjük, hogy olyan sokszor kibaszott velünk.*”

leszerelés Szj: ~ig még annyi → *céteát fogsz meginni, amennyi a toronyba fér!*

leszerelési ~ zászló Ld. **leszerelőzászló.**

leszerelészszag ® fn *ritk, tréf* (Az öregkatonák beszédében a leszerelés közeledésére utaló szó. Ált. 50 nappal a leszerelés előtt „kezdik érezni”).

leszerelő ⑧ ⑨ fn **1.** ritk A leszereléshez közel álló öregkatona. Vö. **öreg**. ~ *állomány* ←. **Szj:** ~*knek tizenöt nap, gumiknak szomorú vasárnap, kopaszoknak ébresztő, fel!*: <Az ügyeletes vasárnap ébresztőkor kiabált szövege>. **2.** <Olyan alakulatoknak, különösen a határőrségnél, ahol háromhonta volt bevonulás>: Az utolsó (hatodik, később negyedik) három hónapját töltő katona. Vö. **újonc**.

leszerelőzászló ⑨ ⑧ fn Kb. $1 \times 1,2$ méteres lepedővászonból készített zászló, melyet leszereléskor a katonák magukra terítenek, vagy a vonatablakból lóbálnak ki. (Leginkább alkoholos üvegek és meztelen nők ábrái díszítik, szerepel rajta a lakóhely és a laktanya városának neve; ez utóbbiból az előbbibe egy vonat robog a leszerelést szimbolizálva. Elkészülte után a barátokkal, társakkal ráíratják nevüket, címüket. A Szombathelyen készült zászlókon a következő vers is szerepel: *Együtt voltunk jóban-rosszban, | Hőesésben, zivatárban, | Áztunk, fáztunk, hegyet másztunk, | Ellenség nélkül csatáztunk. | De a centi lassan fogyott, | S az öreg hal már unatkozott. | Véget ért a kín szenvedés, | Végre itt a leszerelés. | Úgyse látjuk többé egymást, | Írd ide a neved, pajtás!* (Szh81–83). Vö. még **obsit**. — (leszerelési) zászló.

leszívat ⑧ ts ige Kitol vele, kellemetlenkedik neki; **megszívat**. Vö. **szívat**.

leszopat ⑧ ts ige Kitol vele, kellemetlenkedik neki; **megszívat**. Vö. **szopat**. ~*ja az agyát*: Ua.

letelik ⑧ (isz-i funkcióban használt) ige ritk <Előfelvételis katonák által a második időszakban ordibált szó, mely a leszerelés közelségére utal>. Vö. **etel**. [← *l-etel-ik*].

letép Szj: ~*em a* → *fejét, és beleszarok a nyakába!*

létra Szh: Olyan → *öreg vagyok, hogy ~n kell felmennem az emeletes ágyra!*

leül K: *Ha a* → *katona áll, akkor ~; ha...*

leüt ⑧ Szh: ~*lek, mint a kafferbivaly!*: <Fenyegetésként> Megverlek, leütlek! ~*lek, mint vak a poharat*: ritk Ua. Vö. **betakar**.

levegőkeverő ⑨ fn *tréf* Rádiólokátor. — **műszer**.

lever ⑧ **1.** ~*i a vigyázzt*: Diszlépéssel tisztelegve elvonul. **2.** ~*lek, mint | olasz a fügét*; — | *vak a poharat*: *tréf* <Fenyegetésként> Megverlek, leütlek! Vö. **betakar**.

leves → *Robbantott ~*.

levetköztet Szj: *A* → *gránát vetköztessen le!*

lezuhan ~ *az* → *orcám!*

lezsíroz ⑧ ts ige **1.** <Fém tárgyat> hosszú időre elraktároz, tartósít. *Lezsíroztad a pisztolyokat?* (Nk84/85). **2.** Felhalmoz, összekuporgat <leginkább határozói ige-névként>. *Ott van neki lezsírozva egy csomó* (Nk84/85). → *Hegyek vannak vmiből ~va*.

libasor ⑨ fn Sorakozó; **dizsi** (Szk00).

liberós ⑧ fn és mn ritk Tapasztalatlan (életkorát tekintve a sorkatonák többségénél fiatalabb) őrmester. Vö. **mintájú** alatt. [← *Libero*, eldobható pelenka].

lilabőrű ⑨ mn *gúny* Cigány; **kokeró** (Vp03).

limbó ⑧ fn *Tűz* A századparancsnoki lánctalpas a tűzéreknl; **limbóhintó** (Ze).

limbóhintó ⑧ fn *Tűz* A (század)parancsnoki lánctalpas a tűzéreknl (Ze). [A Hungária együttes táncdalszövegéből]. — **limbó, masina**.

16 fn 1. ⑧ *Lovat evett*: ritk, *tréf* Nagyon siet, rohan. Vö. **zizzen**. **Szj:** *Majd ha a ~ köp, de az a ~ már megdöglött*: ritk <Újoncoknak mondták, ha haza akartak menni>. **Szh:** → *Kavar, mint ~ a kamillában*. **2.** ⑧ ritk Teherautó. *Megitatja a lovakat*: ritk Benzint tölt a teherautókba. **Szj:** *Lóra!*

Gépkocsira! *Lóró!*: Gépkocsiról! (A teherautóra, ill. a teherautóról szálláskor kiadott parancs „huszárosan” elferdített változata). **3.** ③ *Szolgálat, lovamat!*: *ritk, tréf* (Az alegység-ügyeletesnek címzett felszólítás a fegyverszoba azonnali kinyitására, hogy az illető magához vehesse kézi fegyverét) (Nk84/85). **4.** ③ ③ (gyak. tsz.-ban) Az aknavető kezelője, aknavető. Tüzér. || *Lovak*: Aknavető v. tüzér alakulat. *Szólj be a lovakhoz!* (Nk84/85). *Szolgálat, a lovamat!*: *ritk, tréf* (Az alegység-ügyeletes felszólítása:) Az aknavetőökkel mosassa fel a folyosót! (Nk84/85). [Az ágyúkat eredetileg lovak húzták, de ezeket — tartja a katonalegenda — a tüzerek megették. Az elnevezésben közrejátszhat, hogy tüzérnek ált. nagydarab, magas embereket válogatnak ki.] — **bikás, buffogó, buffos, bufter, buktajani, buktás, bummos, gyufafejű, harkály, jakumó, kályhacsöves, kerekes nyúl, messzelövő, paci, patás, pocok, süket, szüér, talpszárszagató, tüzér állat, uborkás.** Vö. még **kis/nagybuktás, öjtós.**

lóbaszó ③ mn és fn Nagy termetű (katona); **dögtestű.**

lóbaszóelemér ③ fn *ritk, tréf* (Az egyszeri katona elnevezése); **gipszjakab.**

lóbél ③ fn *Hír* A legvastagabb (és legnagyobb kapacitású) hírközlési kábel (Ta82/83). Vö. **tyúkbél, csirkebél.**

lóbeles ③ fn Nehézvezeték szakasz katonája (Ta82/83). Vö. **tyúkbeles**¹.

lóbetegség ③ fn *pej* (A parancsnok v. magasabb rangú előjáró emlegetésekor használatos, tájékoztatlanágot mímelő kiszólás; arra utal, hogy az illető tisztt nem számít, nem kell tőle tartani). *Jön az üti!* — *Az valami lóbetegség?* (Szfv98). Vö. **öregkatona.**

lóbogár ③ fn *ritk, gúny* Előfelvételi katona; **tápos**¹.

lobogós ③ ③ fn *ritk, tréf* Zászlós. — **akasztófa-gerendás, lászlós, zacsi, zacskós, zasz, zászló.**

lócitrom Szh: → *Kevés, mint ~ban a nyerítés.*

lódobogás ③ ~t *hallok!*: Figyeljete, ellenőrzés közeledik! (Or91).

lódoktor ③ ③ fn *ritk, pej* Laktanyai orvos; **mengele.**

lóg ③ ③ tn ige (Ált. munka, feladat elvégzése elől) elbújik, (míg mások a feladatot végzik) (rejtekhelyen) pihen; **sunnyog.** **lk: ki~.**

logika ③ ③ **K:** *A kapuügyeletes azért van, hogy ne engedje be a ~t; Az őrség azért kell a hadseregben, hogy be ne szökjön a ~:* (A hadseregben tapasztalható ésszerűtlenségeket gúnyoló mondás).

logikus *Nem ~, viszont roppant → katonás.*

lóharapás Szh: *Olyan a → röhögése, mint a ~.*

lőhús ③ fn Felvágott; **dzsuva.**

lőistálló ③ fn *ritk, tréf, gúny* Örbódé, ha benne tüzér v. aknavető az őr. Vö. **kutyaól; ló.**

lokátor Szej: *Ne → forgolódjon, nem ~!*

lokátorfülű ③ mn *ritk* Nagy, elálló fülű; **lokátoros** (Db03).

lokátoros ③ mn és fn Nagy fülű (ember). — **lokátorfülű, parabolaantenna, radar(fülű), stabifülű.**

lólé ③ fn *gúny* Tea (Db02). — **brómoshipós, színesvíz.** Vö. **cétea, ertea.**

lombrágó ③ ③ fn *gúny* Magas katona. — **függőleges gilszta.**

lónyál ③ ③ fn Üdítőital; **buzivíz.**

lop Szej: ③ ~ni *megy a század?*: (Tréfás-fenyegető kérdés vigyázmenet gyakoroltatása közben:) Keményebben verjék oda a lábukat! (Börs67). Vö. **ver** alatt. ③ (*Mi*

van/Nem hallom!) ~ni mennek *(elvtársak)?!: <Tréfás-fenyegető kérdés:>* Hangozabbban énekeljenek!

lórúgás ® fn *ritk, tréf* (Ált. a bevonuláskor kapott) védőoltás; **lószerűm**.

lószar Szj: *Úgy → seggbe rúgom, hogy lesöpri a Hadak útjáról a ~t! Szh:* → *Kevés, mint ~ban a (C-)vitamin/nyerítés. → Felrugdoslak, mint a fagyott ~t!*

lószarorkán ® fn (Gyakorló)köpeny.

lószerűm ® fn *ritk, tréf* (Ált. a bevonuláskor kapott) védőoltás. [Mert „egy ló is megdöglene tőle”]. — **lórúgás**.

lőtifuti ® fn *ritk, tréf* Az ügyeletes tiszt írnoka; **ütikutya**. [A Muppet-show c. tévé-műsor egyik szereplőjének nevéből].

löket ® ® fn *ritk 1.* Ellenőrzés. **2.** Ellenőrző előljáró; vö. **péká**.

lőkik ® fn Löelméleti-lövészeti kiképzés. [Hiv. röv.; vö. **kik**]. — **céllövölde**.

lőtéri ® ~ *gránát:* **a)** Gyakorlatokon használt nem robbanófejes RPG-gránát; **bunkó. b)** *ritk, tréf* Faragatlan, modortalan ember (vö. szleng *bunkó* 'ua.'): hülye; **köcsög**.

lőtérpatkány ® fn *ritk, pej* Lőtéri szolgálatra rendelt katona (DbB). Vö. **patkány**².

lőtérpötty ® fn Zöld színű, kb. 2 cm átmérőjű, kör alakú kis matrica, amivel a használt céltáblákon a lyukakat ragasztgatták be, így téve azokat újra felhasználhatóvá (Or91). (Nagyon alkalmas volt dekorációs célokra is, pl. a falra különböző képek, fényképek felragasztására.)

löveg → *Páncéltörő ~.*

lövegcső ® fn *ritk, gúny 1.* Nagy orr. **2.** Nagy orrú ember; **ormányos**.

lövegfelhuzerátor ® fn *ritk, tréf, Hk* Töltőkezelő a harcokcsiban; **fűtő**.

lövészidő ® fn Nagyon rossz, sáros, esős idő (amit a parancsnokok nagy előszeretettel használtak ki gyakorlótéri kiképzésre; Szh).

lövészteknőc ® fn Fekvő lövészárak, lövészteknő; **gödör** (Szabszo3).

lövő ® fn Éjszakai kimaradás; **kimarcsi** (Er).

lucskos ® fn *ritk* Hímvestző; **fasz**.

luksikoly ® fn *ritk, tréf* Szellentés, fing; **alvalagdal**.

lűktet ® tn ige *ritk* (Katona) feljebbvalói jelenlétében, amikor szem előtt van, igyekszik a legszabályosabb lenni, és úgy mutatni magát, hogy feltűnő legyen a lelkesedése.

Ly

lyukszalag ® fn *tréf* Vécépapír; **centi** (Sztso4).

M

maci fn **1.** ⑧ **Szj:** *Befelé ballag a ~ a málnásba:* Még csak szolgálata elején tart a katona, újonc. *Benn van a ~ a málnásban:* Szolgálati idejének középső szakaszát tölti a katona, másodidőszakos. *Kifelé ballag a ~ a málnásból:* Szolgálati idejének utolsó, harmadik időszakát tölti a katona. *A ~ kifelé megy a málnásból:* Vége felé közeledik a katonaidő; már több mint a fele eltelt. Vö. **mackó**. **Szh:** *Annyi → napod van, mint ~nak a málnásban.* → *Kevés (vagy), mint ~ sajtban a brummogás.* **2.** ⑨ *Barna ~: tréf Széklet; gitt. Lerakja a ~t:* ⑧ *ritk, tréf Székel, nagydolgát végzi; aknázik.* **3.** ⑨ *tréf Alaki gyakorlaton, menet közben össze-vissza mozgó katona; alaki toprongy.*

macizik ⑨ ige Alaki gyakorlaton, menet közben rosszul, össze-vissza lép; **brékel**.

mackó ⑧ **Szj:** *A ~ már kifelé megy a málnásból:* Vége felé közeledik a katonaidő; már több mint a fele eltelt. Vö. **maci**. **Szh:** *Annyi → napod van, mint ~nak a málnásban.* → *Kevés (vagy), mint ~ sajtban a brummogás.*

mackótál ⑧ fn *ritk* Összefagyott hidegtál, francia- v. burgonyasaláta (Ce).

macska fn **1.** ⑧ *ritk, tréf* Felderítő katona; **gyík**². **2.** ⑨ *ritk, tréf* Ejtőernyős (felderítő); **zsinórbohóc**. [Mert a macska mindig a talpára esik]. **3.** ⑨ *Nő; muff.* **4.** ⑨ *Sapka; ködvágó. Szj: Macskát lel/fell:* Saprát le/fel!

macskabaszta ~ *vágtában* ←.

macskafej → *Gennyes* ~.

macskakaki ⑧ *Szálkásodik a ~: ritk, tréf* Borostás (a katona); **bokorarcú**.

macskakonzerv ⑥ *Vagdalthúskon-*zerv; **gyíkhús**¹ (Börs67).

macskariasztó ⑨ fn *Felvágott; dzsu-*va (Vp03).

macskaszar ⑧ *Penészedik a ~: ritk, tréf* Borostás (a katona); **bokorarcú**.

madár fn és mn **1.** → *Leszarta a ~.* **2.** ⑨ *pej* Könnyen becsapható személy. *De madár ez az alezredes, nem vette észre, hogy a szeme előtt másztunk ki a kerítésen!* <Boszszantásképpen szolgálatban lévők ugratására.> *Madár a felvezető!* (Szfv98). **3.** ⑨ *Sorkatona; baka* (Ju03).

madárlak ⑨ fn *Századszint; halálsor* (Ju03).

madzagbohóc ⑧ fn *ritk, gúny* Felde-
rítő katona; **gyík**².

mafi fn **1.** ⑦ ⑧ ⑨ *Magasles, magasfi-*gyelő. **2.** ⑧ ⑨ *Az emeletes ágy felső tagja; doberdó¹. **3.** ⑦ ⑨ *Emeletes vaságy; dikó.* [Röv.]*

mafis ⑨ mn és fn *A felső ágyon alvó* (katona) (BpA92/93).

maga ⑧ *~hoz nyúl:* <E/2-ben tréfás fe-
nyegetésként is:> Öngyilkos lesz; **befalcol**.
~mhoz nyúlok!: <Hitetlenkedés kifejezé-
sére>. **Szj:** *Magamhoz!:* *tréf* <Vezényszó-
ként:> *Hozzám! → Mi ~, ...?!*

magasfigyelő ⑧ fn *ritk, tréf* Az eme-
letes ágy felső tagja; **doberdó**¹; vö. **mafi**.

magastátra ® fn *ritk*, *tréf* A szekrény teteje, ahová az újoncnak kell felmászni és letörölni; **bakony** (Le).

mágnasztal **Szh:** → *Lefejelek, mint vasorrú bába a ~t!*

mágneses ® **Szh:** *Kóvályog, mint vasorrú bába a ~ mezőben. Megzavarodott, mint vasorrú bába a ~ viharban.*

mágus ® fn *Hör* Májusban leszerelő határőr (Fh89/91). [← *május*].

magyar → *Pírtott ~*.

majd *hsz* <Burkolt felszólítás kifejezésére, nyomatékositására:> ® *Majd* → *én...*; ® ® → *Én meg majd...* <E/2. igékkel tagadás kifejezésére; remények, vélemények, állítások ellenkezőjének, helytelenségének hangsúlyozására>. Ld. **rádöbben**, **rájön**, **rávezet**. ® *Mert majd...*: Nem... Pl. *Mert majd megcsinálom* 'Nem csinálom meg'.

májerkodik ® *tn* ige Vagánykodik, hőzöng, nagyzol. *Ezer napodra ne májerkodj itt, kicsirke, mert szétszopod az arcod!* (Fh 89/91). [← *argó májer* 'selyemfű, strici' ← ném. *Meier* 'majorosgazda, tejesgazda, kasznár']. — **elszédült, el van szédülve, pakolja magát, pályázik**. Vö. **magyarcú**.

májkádó Ld. **mikádó**.

májkídó Ld. **mikádó**.

majom **Szj:** → *Nehogy már | a ketrec rázza a majmot!; — | a banán hámozza a majmot!* ® *Köpje ki a bohócot/majmot!*: Ne nevéssen! <Felszólítás annak az (ált. újonc) katonának, aki sorakozónál nevet, mosolyog. Ha továbbra is nevet, ki kell állnia a sorból, köpnie kell, és azon ugrálni, valamint nagyon hangosan ordítani>. Vö. **vigyorog**.

majomarcú ® fn és mn *ritk*, *pej* Elöljáró; **péká**.

majomgeci **Szh:** → *Csapódjon (a sorvége), mint a ~!*

majomház ® fn *gúny* Parancsnoki épület; **fehérház** (Gyro2).

majomhorda ® fn *gúny* Körlet; **putri** (Szabszo3).

majomképző ® fn *ritk*, *gúny*, *pej* Parancsnokképző (tiszt-, tiszthelyettes-, rajparancsnokképző); **bunkóképző**; **gladiátorképző**.

majomkunyhó ® fn **1.** Ügyeletes tiszti helyiség; **ütiszoba**. **2.** Parancsnoki épület; **fehérház**. *A majomkunyhó előtt tisztelegj!*

majré ® fn *ritk* Kapaszkodó fogantyú a harcjárművekben (Ze). Vö. **rinyavas**. [Vö. szleng *majré* 'félelem, ijedtség'].

majrébré ® fn Rohamsisak; **rohambili**.

majrékalap ® fn *ritk*, *tréf* Rohamsisak; **rohambili**. Vö. **cidribili**, **rinyasisak**.

majrékupak ® fn *tréf* Rohamsisak; **rohambili**.

makett ® fn *ritk*, *tréf* 82 mm-es aknavető; **kisbukta**. [Tréfásan a 120 mm-es aknavető kicsinyített másának tartják].

maketthadnagy ® fn *tréf*, *gúny*, *ritk* Alacsony termetű hadnagy (Le87).

makk **Szh:** *Olyan* → *kopasz vagy, mint a ~om*.

makkan ® *tn* ige Magába fordul, idegösszeroppanást kap; **megmakkan** (Szfv 98). **Ik:** **meg**~. **2.** ~ *az asztal*: Az alegység-ügyeletes ott hagyja szolgálati helyét. **3.** (A büntetéstől való félelmében) mindent szabályszerűen csinál (Szk97/98).

makkanat ® fn Visszahúzódo, zárkóztató katona, aki ideje nagy részében csendben ül valahol (Szfv98).

makker ® fn Az a katona, aki (a büntetéstől való félelmében) mindent szabályszerűen csinál; félős, gyáva ember; **rinyagép** (Szk97/98).

makkos 1. Szj: ...kérek → engedélyt a ~ba becsörtetni! **2.** ⑨ fn Temető (Db95). — csendeskemping.

makkosfrigyes ⑨ fn *tréf* Hímveszsző; fasz.

mákos ⑨ **1. Szh:** → Kevés, mint ~ tekercsben az önindukció. **2.** ~ tekercs: Takarodóra előkészülve az ágy végébe helyezett feltekert takaró (lepedő és pokróc); **bejgli.**

makszimusz → Gyikusz hungarikusz ~.

malac fn **1.** Sovány ~ vágóban ←. **2.** ⑨ *ritk* Konyhai kisegítő munkás; **csellós.** Vö. **konyhamalac.** **3.** ⑨ ⑨ <Harcokcsi-, aknavető-, ágyú-> lövedék, gránát (100, 120 mm-es ált.). ⑨ Százaz ~: 100 mm-es repesz-, ill. páncéltörő harcoksigránát. ⑨ *Sívít a ~:* <A lövedék helytelen betöltésekor hallható hangra mondták>. **Ö:** háká~. — bukta², kucu, lepke.

malacka ⑨ fn *Hör* Boeing 737 típusú repülőgép. *Szólj be, hogy megjött Amszterdamból a malacka!* (Fh89/91).

malacorca ⑨ fn *ritk, tréf, pej* Disznósajt. — *désajt, gennyes macskafej.*

malária ⑨ ~ *Hotel: pej* Savaria Kiképzőközpont, Szombathely; **Szavária Hotel.**

málha ⑨ ⑨ fn *ritk* Hátizsák; **málhagyík.** [← *málhazsák*].

málhagyík ⑨ ⑨ fn *tréf* Hátizsák, málhazsák. — **bálnazsák, borjú, bornyú, gyík³, málha, málnazsák, púp, puttony, tyuttyó.**

málház ⑨ ts ige *ritk* **1.** Csomagol. **2.** Élelmet rak el (pl. az útra) **3.** Átad, odaad. *málházd ide azt az újságot!* (Le85/86).

málnás ⑨ fn **1. Szj:** Befelé ballag a → maci a ~ba; Benn van a → maci a ~ban; Kifelé ballag a → maci a ~ból. A → maci/ → mackó (már) kifelé megy a ~ból. **Szh:** Annyi → napod van, mint macinak/mackónak/medvének a ~ban. **2.** *ritk, tréf* Lakta nyai fogda; **fogszi.**

málnazsák ⑨ fn *ritk, tréf* Hátizsák; **málhagyík.** [← *málhazsák; szójáték*].

malomkerék ⑨ fn *tréf* Még teljes vagy majdnem teljes katonacenti a napok számlálására. Vö. **centi.** — **dakkerék, ká-beldob, malomkő, óriáskígyó.**

malomkő ⑨ fn *tréf* Még teljes vagy majdnem teljes katonacenti a napok számlálására; **malomkerék.** Vö. **centi.**

mamut fn **1. Szj:** Ezzel a → centivel még egy ~ot agyon lehet ütni. **R:** → Laza vagyok, mint a pamut, | mert én vagyok az öreg ~; — | öreg vagyok, mint a ~. *Alsógatyám tiszta pamut, olyat → szartam, mint egy ~.* **2.** ⑨ *Hör* Augusztusban leszerelő határőr (Fh89/91).

mamzer ⑨ fn *ritk* Árulkodó (ezzel hízelkedő) katona; spicli; **vamzer.**

manci ⑨ fn *tréf* **1.** Rába Mann típusú teherautó. **2.** *ritk* Ennek sofőrje. Vö. **kuplunggyilkos.**

mandinka ⑨ ~ *harcos: ritk, tréf* Újonc; **kopasz.**

manitu fn **1.** ⑨ *ritk, tréf* Tábornok; **pi-zsamás.** Nagy ~: *ritk, tréf* Ua. **2.** ⑨ Törzsfőnök; **golyóstoll** (Szk00). [← *Mannitou*, az indiánok főistene].

manó fn **1.** ⑨ Régi kimenőruhából átalakított gyakorlóruha (DbK). Vö. **gyakszi².** — **manóruha, szolgálati.** **2.** ⑨ Kis termetű, alacsony katona; **inkubátorszökevény** (Szk00). **Ö:** búz~, fali~, konzerv~.

manóruha ⑨ fn Régi kimenőruhából átalakított gyakorlóruha; **manó** (DbK). Vö. **gyakszi².**

manőverút ⑨ fn *Hör* A nyomsáv melletti út (Aszö-Rf 82/84). (Ezen közelítette meg a razziakocsi a nyomsávot.)

marabu ⑨ fn *tréf, Lok* A P-15-ös lokátor antennája (Szk86/87).

marad R: → Csíkos hátú/Kurta farkú kismalac, én elmegyek, te itt ~sz! Én elme-

gyek, te itt ~sz, isten veled, kis → kopasz!
→ Centim, centim, mondd meg nekem, ki ~
| itt e vidéken...; — | bent a jövő héten...

marcsa → *Ötcombú ~.*

Marcselló ® fn Marcali (Ma85/86).

mari(ka) ® fn *ritk* Kézi páncéltörő fegyver; **erpégé** (Szh81/82).

maris → *Ötcombú ~.*

marokbatosz ® fn *ritk, tréf* Önkielégítés; **marokmarcsa** (DbK).

marokmarcsa fn *tréf* 1. ® ⑨ Önkielégítés; maszturbálás (férfiaknál). *Ha befékeznek, akkor marad a marokmarcsa* (Pá82). **R:** *Leszerel az → öreg harcsa, nem lesz többé ~!* 2. ® *ritk* A kéz önkielégítésekor. — **angol barátnő, bohócpolírozás, bőranyu, cerkahegyezés, emma, faszciálás, hüvelykmatyi, laktanyán belüli barátnő, marokbatosz, ondórandi, ötcombú asszony/barátnő/marcsa/maris, ötujjas, recska(anyag), vera, zacsipacsi, zsebzsötem, zsuzsika.** Vö. **zsibis, zsibizik.**

Marótia ® fn Pilismarót.

masina ® fn *ritk, Tüz* A (század)parancsnoki lánctalpas a tüzéreknel; **limbóhíntó.**

maszeksír ® fn *ritk* Lövészteknő, lövészgödör; **gödör.**

mászik ® **Szj:** *Katonák, ma megint ~unk az étel után!:* Ma Bácskai felvágott van az étkezdeben (Bö-Börs95/96). [Utalás a Bácskai kinézetére, illetve szagára].

mászófa ® fn *ritk, tréf* Felmosófa; **motor.**

masztimarci ® fn *tréf* Az önkielégítést végző katona neve. — **zsibis.** Vö. **marokmarcsa, rejszmatyi.**

mata ® fn Külső és belső körletmunka, takarítás (Bia94). Vö. **matatás, sikamika.**

matahari ® fn *tréf* Nagytakarítás, megalázás céljából kikényszerített felsi-

kálás; **sikamika.** [Szójáték; vö. **harakiri, matat**].

matat ® tn ige Kényszer hatására értelmetlen takarítást (főleg portörést) végez. *A kopárok tegnap is matattak, mert nem hoztak föl reggelit az öregnek!* (Nk84/85).

matatás ® fn Többnyire megalázás céljából kikényszerített takarítás, amely ált. nem jár együtt felsikálással. Vö. **mata, sikamika.**

matekozik ® ts ige Verekszik. [← szleng *matek* 'matematika', ti. a kiütött ellenfelet kiszámolják].

mateó ® isz *Mateó!:* *ritk, tréf* Kapcsold le a villanyt! (Er88). [Tk. „Ma te oltod le a villanyt.” Vö. **Villany leó!**]

matróz ® *ritk* Újonc katona; **kopasz** (Db03).

Matula Szh: → *Meghúzza, mint ~ a ladikot!*

matyizik ® tn ige Önkielégítést végez; **zsibizik.**

matyó Szh: *Úgy → szájon váglak, hogy ~ mintát harapsz a betonba!*

mazsola ® fn Első időszakos katona; **kopasz.** [← szleng *mazsola* 'kezdő autövető'].

mea ® ⑨ fn *ritk* Műszaki ellenőrző állomás.

meáz(ik) ® ts és tn ige *ritk* Gépkocsit a műszaki ellenőrző állomáson megvizsgáltat, ellenőriztet. [← **mea**].

medve → (*Vén*) *tengeri ~.* **Szj:** → *Ne-hogy már a méz nyálja a ~t!* **Szh:** *Annyi → napja van (még), mint ~nek a málnás-ban.* **R:** ⑨ *Hideg van, hideg van, fázna a ~k, fejbe löném magam, ha februári lennék:* <A hamarosan leszerelő öregkatonák többieket bosszantó rigmusa>. ⑨ *Hideg van, hideg van, a Budaörsi úton brummognak a ~k, főbe löném magam, ha kopter/novemberi lennék!:* Ua. ⑨ *Jó → reggelt, jó reggelt,*

ébrednek a ~k, tökön szúrnam magam, ha én kopasz lennék!: <Az ügyeletes reggeli ébresztőkor kiabált szövege>.

medvenyál ® fn *ritk*, *tréf* Cipőpaszta; fókaszír.

még hsz ® *Még amúgy!; Még jobban!* <Eldöntendő kérdésre adott magabiztos válaszként:> Persze, hogyne; igen. (*Ki-élesztetted a centit?*) *Még amúgy!* (Nk84/85). (*Hazamégy holnap, Józsikám?*) *Még jobban!* (Szh81/82). <Igekötés igei állítmányt tartalmazó eldöntendő kérdésre adott (magabiztos) válaszként:> *Még + az igekötő (vagy a neki megfelelő határozószó) -bb közép fokjelés alakja:* Ua. (*Kiviték már a táposok a szemetet?*) *Még kijebb!* (Nk84/85). (*Téged is elhajtott az a vén geci a kihallgatásról?*) *Még elebb!* Ugyanígy még: *Még beljebb/feljebb/főljebb/lejjebb* stb. **Szj:** ® *Még ég otthon a cigarettacsikk, amit eldobott;* ® *Még haza se ért a kutya az állomásról (és már...);* ® *Még mozog a szögön a kalapja, és már öregnek érzi magát?* ® *Még össze sem söpörték a haját/bundáját (és már...);* ® *Még ég a csikk, amit civilben eldobott* (Szh81/82): Nemrég vonult be, újonc (és már...).

megáll ® **Szh:** *A katona ~, mint Kati-ban a gyerek:* <Az „Állj!” vezényszóra való cselekvés magyarázataként:> Katonásan, fesszesen álljon meg!

megbasz ® **Szj:** *Ha → utolérem, ~om!* *Meg akarja baszni?!*: *durva* Ne álljon olyan közel a sorban a másikhoz! **Vö. hőmérő-zik.** *Basszon meg egy | taliga apró majom!;* — | *erdő páviánfasz!;* — | *lávór fasz!:* *durva* <Dühös kifakadás a másakra>. (*Ne*) *bassza (már) meg (az) a kopár/kopasz/tápos kurva isten/élet!:* *durva* <Káromkodás; ált. dühös kifakadás újoncokra vagy előfelvételis katonákra>. **K:** *A → parancsot ~ni nem szabad, mert csak szaporodik.*

megbír ® ts ige *gyak* <Nem állandósult kifejezésekben: kb. 'jó az neki'. *A kopaszok megbírnák a felmosást. Megbírod a bundzsit. Megbírod, hogy hegesztessz.* (Sztk97, Szfv98).

megbocsát ® *Bocsáss(ál) meg!* (Jellegzetesen nagyképűsködő hanglejtéssel ejtve:) **a)** <Dicsekvés, dicsekvő hangvételező mondanivaló bevezető formulája>. **b)** <Közbeszólás v. a beszélgetőtárs kioktatása esetén a mondat elé (esetleg után) illesztendő formula>.

megborotválkozik ® **Szj:** *Hozom a kaszát, hogy meg tudjál borotválkozni:* *ritk*, *gúny* Nagyképű vagy! **Vö. nagyarcú.**

megbuhán ® *Meg van buhánva:* Nagyképű, beképzelt (Szfv98). **Vö. nagyarcú.**

megbukik ® tn ige Szolgáltatban elkövetett szabálytalansága lelepleződik; rajtaveszt. *~ik/~ott az őrség, a szolgálat. Ma csupa kopár van a tornyokban, biztosan megbukik az őrség!* (Nk84/85). **Vö. bukott.** — **megdől, megég, megsercen.**

megcerkáz ® tn ige Póru jár, megjárja; **megszív.** *Jól megcerkáztuk ezzel az új főtörzssel!* (Fh89/91). [*← szleng cerka 'hímvesző'*].

megcimmog ® ts ige *ritk* Fölöslegesen beszél; akkor nyilvánít véleményt, amikor nem kellene; **megmagyaráz.** *Ne cimmogja meg!:* Ne magyarázkodjon! (Sb84). **Vö. cimmog.**

megcincog ® ts ige *ritk* Fölöslegesen beszél; akkor nyilvánít véleményt, amikor nem kellene; **megmagyaráz.**

megcsíp ~te a → *kummancsbogár.*

megcsókol ® **Szj:** *Csókolja meg!:* *ritk* <Hangos felkiáltás, ha a fegyver karbantartása közben leesik a földre valamilyen hangosan csörgő alkatrész. Az újoncoktól gyakran megkövetelik, hogy tényleg csó-

kolják meg, csak azután tehetik vissza a többi közé).

megdől ⑧ tn ige *ritk* Szolgálatban elkövetett szabálytalansága lelepleződik; rajtaveszt; **megbukik**.

megdumál ⑧ ts ige Fölöslegesen beszél; akkor nyilvánít véleményt, amikor nem kellene; **megmagyaráz**. *Ne dumálja meg!*: Ne vitakozzon!

megdurrog ⑧ ⑨ ts ige *ritk* Fölöslegesen beszél, visszabeszél; akkor nyilvánít véleményt, amikor nem kellene; **megmagyaráz**.

megduzzog ⑧ ts ige *ritk* Fölöslegesen beszél; akkor nyilvánít véleményt, amikor nem kellene; **megmagyaráz**. *A sivár nem duzzogja meg!*: Ne fúzzon hozzá véleményt! (Gyö87).

megég ⑧ tn ige Szolgálatban elkövetett szabálytalansága lelepleződik, mulasztáson érik; rajtaveszt; **megbukik**.

megéget ⑧ ⑨ ~ a centi: <Ált. figyelmeztetésekben arra utal, hogy az újoncok nem nyúlhatnak az öregkatonák centijéhez. Ld. még centi>. *Megégeti a kezét, katona!* (DbK88). *Nem félsz, hogy megégeti a kezéd a centi?* (Ze86/87). **Szj**: *Mennyi* → *napod van?* *Ki ne mondd, ~i a szádat!*

megesz Szj: *Jó* → *gyerek: nem eszi meg a kúpcserепet*.

megfázik ⑧ *Megfázol!*: *ritk* Gombold be az összes gombot!

megfejel Szh: ⑧ ~lek, mint teknősbéka a földiepret!; ⑨ ~lek, mint kezdő vakond a kerti csapot!; *ritk*, *tréf* <Fenyegetésként> Megverlek! Vö. **betakar**.

megfektet ⑧ ts ige *ritk* Megaláz; megalázás céljából vmilyen nehéz munkát kifáradásig végeztet; **meghajt**. Vö. **megszívat**. [← A büntetés egyik gyakori formája volt, hogy a katonát „Feküdj! Föl!” vezényszóval ugráltatták].

megfeszít ⑧ **Szh**: ~i, mint skót a dudáját: *ritk* Az alegység-ügyeletes végig újonc helyettesét hagyja a szolgálati helyen ülni, aki emiatt ideges, „feszül” (DbK87). Vö. **Jézus**.

megfordul Szj: *Az* → *alakulótéren kell, hogy ~jál*.

megformáz ⑨ ~om a napot: <A vécén ülve kiabálják a katonák>. [← **gyurmázik** 'székel'].

megfuttat ⑤ **Szj**: ~om, hogy kiszalad a béketáborból! : <Előjáró (akár szó szerint értendő) fenyegetése> Megbűntetem!

megfütyül ⑧ ts ige Fölöslegesen beszél; akkor nyilvánít véleményt, amikor nem kellene; **megmagyaráz**. *Ne fütyüld meg, tápos!* (Ze87/88).

meggyalul Szj: *Miért nem gyalulta meg a* → *po-fáját reggel?*

meghajlik Szh: *Hasba* → *rúglak, oszt úgy ~asz, mint az U szög!*

meghajt ⑧ ⑨ ts ige Rosszindulatból, megalázás céljából különösen sok vagy igen nehéz feladatot végeztet. Vö. **megszívat**. **Szh**: ⑧ (Úgy) ~om, hogy elhagyja a faszát!; ⑨ ~om, mint hegyi rablót a lavinal; ⑩ ~om, mint pék a kiflit!; ⑪ ~om, mint az U szeget!; ⑫ ~om, mint Zinger a varrógép! (*ritk*) *találmányát!*: <Fenyegetésként> Meg fogom dolgoztatni! ⑬ *Möghajtom* (hogy elhagyja a tökit!); ⑭ *Möghajtom, hogy vízíbolhák póloznak a tökin!*: Ua. (Börs67).

— **megfektet, megszaggat, megszakít**.

megharap ⑧ *Megharap!*: *ritk a* <Felkiáltás a piszkos bakancsot meglátva (vö. **cá-pafogas a surranó**)>. (E „rémült” felkiáltás után ált. kidobják a bakancsot a körletből.) **b** <Tréf. felkiáltás vmilyen kellemetlen kinézetű ételt meglátva>.

meghasad ⑧ **Szh**: *Hasadj meg, mint az atommag!*: *ritk*, *tréf* <A társalgás megszakí-

tásának jelzésére használt formula:} Menj innen! Hagyj békén! Nem érdekelsz!

meghat ⑧ ts ige *ritk* Érdekel. *Aztán kit hat meg, hogy te fáradt vagy?* (Nk84/85). *Nem hat meg; Nem tud ~ni:* Nem érdekel. *Vö. még: Meghat?* 'Érdekel ez téged?' — *Igen. 121 meg 6!* (Az igenlő válaszban a szám mindig a leszerelésig hátralevő napokra utal (jelen esetben 127 napja van hátra a válaszolónak) (Le85/86). *Vö. árt, dolog, eb, érdekel, kevés, szocprobléma.*

meghatároz Szj: ⑧ *Hogyan lett ez magának ~va?!* Miért nem (a parancs szerint) csinálja? → *Sorakozó vagy gyülekező volt ~va?!* ⑧ *Fekvés van ~va!:* Takarodó! *Vö. takarító.*

meghőmérőz ⑧ ts ige *ritk* A sorban túl közel áll a másikhhoz; **hőmérőz(ik).**

meghunyaszkodik *Kérek → engedélyt ~ni!*

meghúz Szj: *Húzza már meg, nem → lázmérő az!* **Szh:** ⑧ ~za, mint *Matula a ladi-kot:* Nagyot kortyol az italból.

megír ~ja a → *könyvet. Meg van írva a → könyve.*

megjár ⑧ ⑨ ts ige *Megjárja:* Neki való, jár neki, őt illeti, megérdemli. *Ilyen kopasznak még megjárja a konyhamunka! Az öreg rájának megjárja a jutiszabi!* (Fh89/91). *Nekem megjárja, hogy ne járjak reggeli tornára* 'Jogom van hozzá (mert már öregkatona vagyok), hogy ne járjak reggeli tornára' (BpA92/93).

megjárás ⑨ ~ alapon: Azért, mert (nekem) *megjárja*, azaz mert már öregkatona (vagyok). *Megjárás alapon többet vagyok otthon* (BpA92/93). *Vö. öregségi.*

megkanalaz ⑧ ⑨ ts ige *V*kinak a hasát büntetésből, avatásként kanállal veri. *Ld. még kanalazás. Vö. kanalaz.*

megkever ⑨ **Szj:** ~em az *ujjaidat!:* (Tréf. fenyegetésként:) Vigyázz, mert megverlek! (Db95). *Vö. betakar.*

megközelít ⑨ *Közelítsen meg!:* tréf Hozzám! (vezényszó); **Testemhez!**

megkukiz ⑧ ts ige *ritk* A sorban túl közel áll a másikhhoz; **hőmérőz(ik).** **Szj:** *Meg ne kukizza!:* *ritk, tréf* Ne álljon olyan közel a másikhhoz a sorban!

megkummant ⑨ ts ige Kibújik vmi (ált. munka) alól; nem csinálja meg; **sunyog.**

megkummog ts ige **1.** ⑧ Kibújik valami (ált. munka) alól; nem csinálja meg; megússza; **elsunyog.** *Ne kummogja meg!* **2.** ⑧ Fölöslegesen beszél; akkor nyilvánít véleményt, amikor nem kellene; **megmagyaráz.** (Leggyakrabban parancs vagy mondanivaló utáni kelletlen duruzsolás kapcsán mondvá:) *Ne kummogja meg!*

megkúsz ⑧ ts ige *Megkúsz* vmit: Kibújik vmi (ált. munka) alól; nem csinálja meg; megússza; **elsunyog** (Szk89/90).

megkúszat ⑧ ts ige Büntetésből kúszásra kényszerít.

meqlát Szj: ~ok egy női biciklit, és azonnal/rögtön → *izgalomba jövök.*

meqlép ⑨ tn ige Megszökik, engedély nélkül távozik; **dobbant.**

meqlóg ⑨ tn ige Megszökik, engedély nélkül távozik; **dobbant.**

meqlökés ⑧ fn *ritk, tréf* Elöléptetés. *Vö. csillaghullás.*

megmagyaráz ts ige **1.** ⑨ **Szj:** *Ne akard ~ni a hőembernek, hogy jó neki a me-leg!:* (Értelmetlen kérésre vagy parancsra mondvá:) Nem csinálom meg (Sztk97). **2.** ⑧ Fölöslegesen beszél; akkor nyilvánít véleményt, amikor nem kellene. **a)** Véleményt fűz vmihez; ellenkező véleményét hangoztatja, vitatkozik. || Parancs helyességét kifogásolja, a kiadott parancsot kritizálja (ahelyett, hogy teljesítené). **b)** Belebeszél, kotnyeleskedik. **c)** Visszabeszél, felesel. **d)** Mentegetőzik, magyarázkodik.

Faszom kivan ezekkel a táposokkal, akármit mondok, rögtön megmagyarázzák! (Nk84/85). *Nemagyarázza meg!; Volt ~ni?!: Csend legyen; nem érdekel a véleménye(d)! Ne magyarázd már meg, fókázzad föl a folyosót, aztán kész!* (Nk84/85). Vö. **agyal.** — **agyaskodik, behány, be(le)szól, beittyeg, beugat, beugázik, cimmog, durrog, hány, hánykolódik, kampalyog, lehány, megcimmog, megcincog, megdumál, megdurrog, megduzzog, megfüttyül, megkummog, megnyamnyog, megpampog, megprütyög, megugáz, megzizeg, pampog, pörccög, rüsszög, visszadurrog, viszszahány.** Vö. nyom.

megmakkan ① tn ige **1.** Magába fordul, idegösszeroppanást kap. *Meg van makkanva* (Szf98). — **befordul, bereccsen, makkan, megmekken, megreccsen, megzizzen, megzuhan, recseg.** Vö. **bekattan.** **2.** *ritk* Kimerül, elfárad; **megzuhan.**

megmazzan ① tn ige (Valamilyen feladattól) megijed; **berinyál.**

megmekken ① tn ige *ritk* **1.** Magába fordul, idegösszeroppanást kap; **megmakkan.** **2.** Kimerül, elfárad; **megzuhan.** *Teljesen megmekkentem, már egy hete vagyok éjszakás!* (Fh89/91).

megment ① ts ige Lop; **benyel** (Db03).

megmihálylik ① tn ige Elromlik; **lepúvad** (Db95).

megműt ① ts ige Vkinek a hasát kanállal veri (vö. **kanalázás**), majd filctollal „műtéti heget” rajzol rá (ld. **műtét**).

megnyal ① ts ige Póru jár, elszenvet vmit; **megszív.** *Ezt jól megnyaltam, csupa leszerelővel leszek szoliba* (Fh89/91). *~ja a nagy harci faszt:* Ua.

megnyamnyog ① ts ige *ritk, pej* Fölöslegesen beszél; akkor nyilvánít véleményt, amikor nem kellene; **megmagyaráz.**

megnyer ① ts ige Szolgáltatba kerül. *~i a hétvégét.* (Erre mondták a többiek, akik nem *nyertek* semmit, azaz hazamehettek, amíg a „nyertesnek” a laktanyában kellett maradnia:) *Ha ~te, hadd vigye!* (Szf98).

megobiztat ① ts ige *ritk* Kitol vkivel, kellemetlen, megalázó, hátrányos helyzetbe hoz; **megszívat.** Vö. **obiztat.**

megőrző ① fn *tréf* Fogda; **fogszi** (Db02).

megpampog ① ts ige *ritk* Fölöslegesen beszél; akkor nyilvánít véleményt, amikor nem kellene; **megmagyaráz.** Vö. **pampog.**

megpattan ① ① tn ige A laktanya területéről megszökik, engedély nélkül távozik; **dobbant.** [← argó, szleng *megpattan* 'el/megszökik'].

megpokrócoz ① ① ts ige Egy pokróccal letakar, és megver. Vö. **pokrócoz.**

megprütyög ① ts ige *ritk, pej* Fölöslegesen beszél; akkor nyilvánít véleményt, amikor nem kellene; **megmagyaráz.**

megráz ① **Szh:** *~lak, mint a kettőhúsz!* *ritk, tréf* (Fenyegetésként:) Megverlek! Vö. **betakar.**

megreccsen tn ige **1.** ① Megtörik, lelkileg összetörik; **megmakkan** (Bö-Börs95/96). **2.** ① *ritk* Kimerül, elfárad; **megzuhan.** **3.** ① (Valamilyen feladattól) megijed; **berinyál.**

megrohad Szj: *Rohadjon meg az összes → befőttes!*

megsercen ① tn ige Szolgáltatban elkövetett szabálytalansága lelepleződik, mulasztáson érik; rajtaveszt; **megbukik.** *Tegnap megsercentem őrségben, tuti egy hónap helybetopi!* (Fh89/91).

megsípol ① ts ige (Többnyire fegyelmezési, büntetési célzattal) a szegycsontot ujjbütyökkel vagy vmilyen tárggyal megnyomja. Vö. **síp.** *Menjünk, sípoljuk meg azt az agyas kopárt!* (Fh89/91).

megsummant ⑧ ts ige *Megsummant* vmit: *ritk* Kibújik vmi (ált. munka) alól, nem csinálja meg; megússza; **elsunnyog**. [← *sumákol*].

megsunnyog ⑧ ts ige *Megsunnyog* vmit: Kibújik vmi (ált. munka) alól; nem csinálja meg; megússza; **elsunnyog**. Vö. *sunnyog*.

megsüt ⑧ ts ige *Hör* Az útlevelet ellenőrzés céljából a kamera fölé teszi (Rf82/84). Ld. még *figyelőz*.

megszaggat ⑧ ts ige *ritk* Rosszindulatból, megalázás céljából különösen sok vagy igen nehéz feladatot, munkát végeztet (akár végkimerülésig); **meghajt**. Vö. *megszívat*.

megszakaszt ⑧ **Szh**: ~om, mint a véres burkát, az biztos igaz!: Ezt még megjárja! Vö. *megszakít*.

megszakít ⑧ ts ige Rosszindulatból, megalázás céljából különösen sok vagy igen nehéz feladatot végeztet (akár végkimerülésig); **meghajt**. Vö. *megszakaszt*, *megszívat*.

megszámlál **Szj**: → *Napjaim meg vannak számlálva*.

megszárad ⑧ **Szj**: *Ott fogsz/fogtok ~ni!* (Őrségben állók ugratása) (Fh89/91).

megszarik ⑧ tn ige Fizikailag összeroppan, kikészül (a kiképzéstől stb.); **megzuhan**. *Úgy megfuttatom magukat, hogy megszakarnak!* (BpA92/93).

megszísszen ⑧ tn ige (Valamilyen feladattól) megijed; **berinyál**.

megszív ⑧ ⑨ ts ige **1.** ~ja a → *bránert* / (*harci*) → *faszt*. **2.** (tárgy nélkül) Pórol jár, megjárja; (mások) (kíméletlen) eljárása miatt kellemetlen, megalázó, esetleg tartósan hátrányos helyzetbe kerül; méltánytalanság, bosszúság éri (ld. még *szív* alatt is). Vö. (meg)*szívat*; *szív(at)*ás. [← *megszívja a faszt*]. — *bekapja a hosszúcicit, beszív*,

beveszi a bréket/nyeles nyalókát, csöcsöt kap, döbben, elkapja az anakondát/bránert, megcerkáz, megnyal(ja a nagy harci faszt), megszívja a bránert/faszt/(nagy harci) oboát, megszop, rábaszik.

megszívat ⑧ ⑨ (gyak. *megszívat*) ts ige (Kíméletlen módon, sajnálat nélkül büntetésből vagy bosszúból, esetleg véletlenül) úgy jár el vkivel, hogy azt kellemetlen, megalázó, esetleg tartósan hátrányos helyzetbe hozza; elbánik, kitol vele; bosszúságot okoz neki. **a)** Vmilyen nemszeretem (a katona számára minden kötelező annak minősülhet; unalmas, kellemetlen, undorító, megerőltető, megalázó, a többiekénél több) munkát, feladatot ad, végeztet. **b)** (Túl nagy) büntetést ad. **c)** *ritk* Megtréfál. || Becsap. Vö. *szívat(ás)*; (meg)*szív*. *Megszívtattam a kopaszokat: egész este matattak!* (Nk84/85). **K:** ⑧ *Arra lettünk hívatva, hogy meg legyünk szívatva: ritk, tréf* (A kellemetlenségekbe való belenyugvás rímes kifejezése). [← *szív(at)*]. — *alákar, alárug, belekavar, beviszi az erdőbe, cicire vesz, cumira vág, csöcsre kapcsol/tesz/vesz, elvágja a fasztát, falra vesz, lecsöcsöz, leszívat, leszopat, megobiztat, megszopat, megvezet, obira vág, oboára veszi a száját, rákapcsolja a szivattyút, reszel, szétszopat, szopatóra vesz*. Vö. *meghajt*.

megszok ⑧ **Szj**: (Ezt) *ne szokd/szokja/szokjátok/szokják meg!*: Ilyen máskor ne forduljon elő!

megszop ⑧ ⑨ ts ige Pórol jár, megjárja; bosszúság éri; **megszív**. ⑨ ~ja a *harci* → *faszt*: Ua.

megszopat ⑧ ⑨ ts ige Kellemetlenkedik neki, ellátja a baját; kitol vele; **megszívat**. Vö. *szopat*. **Szh:** ⑧ ~ja, mint *Tarzan a majmát: ritk* Nagyon ellátja a baját.

megtizedelt ⑧ fn Tizedes; *tízes* (Szkoo).

megtoliz ⑧ ts ige *ritk, tréf* A sorban közel áll a másikhöz; **hőmérőzik**.

megugat Szj: Jó → *gyerek: nem ugatja meg a holdvilágot*.

megugáz ⑧ ts ige *ritk, tréf, pej* Fölöslegesen beszél; akkor nyilvánít véleményt, amikor nem kellene; **megmagyaráz**. [← szleng *ugat* 'beszél'].

megüt ⑧ **Szh:** ~*lek, mint vak bálna az anyahajót!*; ~*lek, mint vakondok a vízcsapot!*; ~*lek, s fekszel, mint fácán a tálcán!*: <Tréf. fenyegetésként:> Vigyázz, mert megverlek! (Db95). Vö. **betakar**.

megverekszik ⑧ ~*ik a barnamedvével: ritk, tréf* Székel, nagydolgaát végzi; **aknázik**. ~*ik az óriáskígyóval*: Vízeli; **gyíkol**. **Szj:** *Megyek, megverekszem a barnamedvével/az óriáskígyóval!*: <Vécére való induláskor tett kijelentések> (Fh89/91).

megvezet ⑧ ts ige Kellemetlen, megálázó helyzetbe hoz; elbánik, kitol vkivel. || Becsap. **Megszívát**.

megzakkan ⑧ ⑨ tn ige *ritk* A végkimerülésig csinál valamit, kifárad; **megzuhan**.

megzizeg ⑧ ⑨ ts ige *ritk, tréf, pej* Fölöslegesen beszél; akkor nyilvánít véleményt, amikor nem kellene; **megmagyaráz**. *Ne zizegje meg!*

megzizzen tn ige ⑧ Megtörik, lelkiileg összetörik, az idegei felmondják a szolgálatot; **megmakkan**.

megzuhan ⑧ ⑨ tn ige **1.** Kimerül, elfárad. — **elalél, megmakkan, megmekken, megreccsen, megszarik, megzakkan**. Vö. **kivan. 2.** ⑨ tn ige Magába fordul, elkeseredik, lelkiileg összeomlik; **megmakkan** (BpA92/93).

megy ⑧ **Szj:** *Ezek mennek, meg | a bárányfelhők; — | a farzsebes molinó*: Ez van, ezt kell szeretni, nem lehet megváltoztatni, elkerülni (Ta82/83). **Szj:** ~*ek, beleszarok a vécé arcába!*; ~*ek, megverekszem a barna-*

medvével/óriáskígyóval! <Vécére való induláskor tett kijelentések> (Fh89/91).

megyekhazazokni ⑨ fn A honvédségben rendszeresített fehér sportzokni (Dbo3). [*megyek baza*: a zoknira hímmzett *MH* (Magyar Honvédség) rövidítés tréf. feloldása].

meggyimag fn **1.** ⑧ <Gyalogsági fegyverbe (leggyakrabban géppisztolyba) való> lőszer; **skuló. 2.** ⑨ Kis termetű, alacsony katona; **inkubátorszökevény** (Szkoo).

meggymagköpködő ⑧ ⑨ fn *ritk, tréf* Géppisztoly, gépkarabély; **géppityu**.

meleg *Ne akard → megmagyarázni a hőembernek, hogy jó neki a meleg!*

melegítő ⑧ ⑨ fn *ritk, tréf* Tábornok; **pizsamás**. [Az egyenruha nadrágján látható piros csíkról].

mell ⑧ **Szj:** ~*emet lehányom!*: <Boszszankodás, meglepődés kifejezésére:> Ez nem lehet igaz! (Fh89/91).

mellpor ⑧ fn *ritk* Erős ütés a másik mellkasára. **Szj:** *Kapsz egy ~t!*: *tréf, ritk* <Fenyegetésként:> Megverlek! — **mellporos**. Vö. **betakar**.

mellporos ⑧ fn *ritk* Erős ütés a másik mellkasára; **mellpor** (Ma84).

melódiás ⑧ fn és mn *ritk, tréf* Konyhai kisegítő munkás; **csellós**.

mélyhút ⑧ tn ige *ritk, tréf* Fogdába zár, fogdafenyítést ad; **lesittel**. [← **hüvös**].

mélymerülő ⑧ fn *ritk* Az utolsó, öblögetésre használt mosogató a konyhán; **termál három** (Tp87/88).

mélynövésű ⑨ mn *tréf* Kis termetű, alacsony (katona); **inkubátorszökevény**.

mélytengeri → (Öreg) *iszapszemű ~ rája*; → (öreg) ~ *iszapszemű rája*; → *öreg ~ iszapszívó bűgőcsiga*. Vö. **rája** alatt is.

menázsifaszolás ⑧ fn *ritk, tréf* A hidegágy felvétele.

menés ⑨ *Menés!*: Menet! <vezényszó>.

menetütem ⑧ *Szj: Hanyas a ~?: ritk, tréf* <A centi berázásakor feltett kérdés>: Hány nap van még hátra a leszerelésig?

mengele fn *pej* 1. ⑧ ⑨ Laktanyai orvos. ⑧ *Doktor ~: ritk, pej* Ua. ⑧ *Frau ~; ⑧ ~ néni: ritk, pej* Orvosnő a laktanyai gyengélkedőn. — **állatorvos, eütszt, felcser, hentes, lódoctor, méregkeverő, régész, szadi, tökösnővér.** 2. ⑨ Fogorvos 3. ⑨ Egészségügyi katona; **tökösnővér.**

menhely ⑨ fn Gyengélkedő; **gyengusz.**

menyasszony fn 1. ⑧ *ritk, tréf* Gépisztoly; **géppityu.** 2. ⑨ Egyéni lőfegyver, puská; **asszony.**

mennyi Szj: *Nekem → ennyi, neked ~? ~ az → idő? ~ a Duna → vízállása?* Vö. **hány.**

mercédesz fn 1. ⑧ <Kifejezésekben>: Ágy; **dikó.** *Kiállnak a ~ek:* Kiviszik az ágyakat a folyosóra <mert nagytakarítás lesz> (Le). Vö. **merci.** *Told ki a mercédeszed!* (Le81/82). 2. ⑨ *gúny* Az a teherutánfutó, mellyel a moslékot disznóolakra szállítják (BpA92/93). Vö. **dezodor.**

merci ⑧ fn <Kifejezésekben>: Ágy; **dikó.** *Kiáll a ~kkel:* Kitolja az ágyakat a folyosóra, mert nagytakarítás lesz (Le). Vö. **mercédesz.**

méregkeverő ⑧ fn *ritk, pej* Laktanyai orvos; **mengele.**

mergezde ⑨ *Legénységi ~: gúny* Legénységi étkezde; **kajálda.**

mérgezett Szh: → *Kavar, mint a ~ egér.*

mert ⑧ hsz-ként használva <Kételkedést, elutasítást, tagadást kifejező válaszban>: Nem; dehogy; éppen ellenkezőleg. *(Te fogod felmosni a folyosót?) Mert én!* 'Én aztán nem!' (Nk84/85). *Mert majd megcsinálok* 'Nem csinálom meg'.

Mese Szh: → *Kevés, mint ~ sajtban a mesemondó.*

mesemondó Szh: → *Kevés, mint Mese sajtban a ~.*

mester¹ ⑨ fn Parancsnok; **péka** (Sztso4).

mester² ⑧ fn *ritk* Vizesblokk; **mesterhármás.**

mesterállás ⑧ fn *ritk, tréf* Vécé. — **henger, kábelfektető intézet, kretyusz, nyomda, pottyantó, rigófűtő, rőttyintő, szaroda, szarófülke, szaróka, vasing-tonklub.** Vö. **mesterhármás.**

mesterhármás ⑧ ⑨ fn *tréf* Vizesblokk: mosdó, vécé, előtér/zuhanyzó. [„Mert mestermunka feltakarítani”]. — **dandár-fürdő, emhármás, emhárom, hármashelyiség, krematórium, mester**², **szécsényigőzfürdő.**

mesterlövész ⑨ *Szj: A ~ kacsintson rád!*: A fene egyen meg! Dögölj meg! Vö. **(kézi)gránát.**

mesternyúl ⑨ fn Mesterlövész. — **csúzlis, egyszemű, fejevadász, kukker-(művész), puskázó, sasszem, sólyomszem, vakegér, vaksi.**

mészárszék ⑧ fn *ritk, pej* Laktanyai rendelő, gyengélkedő; **gyengusz.**

meszel ⑧ *Szj: Addig fogod ~ni (a szobát), míg közepén összeér:* <A (főlöszleges munkaként végeztetett) meszelés befejezési időpontjának „meghatározása”> (Le 88/89). Vö. **ablak.**

meszkaléro ⑧ mn és fn *ritk, tréf, gúny* Cigány (katona); **kokeró.**

messze ⑧ *Szh: ~ van, mint ide Hanoi:* <A leszerelésről mondvá a másik bosszantására>: Soká lesz még az!

messzelövő ⑨ fn mn *tréf* Tüzér; **ló** (Sztso4).

méter ⑧ *Szj: Hány ~ mélyen alszik ma este az öreg?:* Mondd meg, hány napom van még a leszerelésig! (Ce83/84).

méteres ⑧ ~ *filteres*; ~ *kékeres* (*piros fejű tizedes*); ~ *kígyó*; ~ *véreres*: *tréf* Hímvessző; **fasz**.

metronóm ⑨ fn *tréf* Alakiatlanul mozgó katona; **alaki toprongy**.

metrózik ⑨ tn ige Újonc katona (büntetésből, kitolásból) a körletben körbemászik az ágyak alatt; **vonatozik** (Sztso4).

méz Szj: → *Nehogy már a ~ nyálja a medvét!*

mezőgazdász ⑨ fn Vidéki származású katona; **tanyagyerek**.

MH ⑨ fn (A betűszó eredete a katonák „etimologizálása” szerint:) **a)** *Megyek haza; megyek haza minden héten*. Vö. **megyek-hazazokni**. **b)** *Maradok hétvégére; maradok hegeszteni; maradok hegeszteni minden héten*. [← *MH* ’Magyar Honvédség’; vö. MN].

m. hármas Ld. **emhármas**.

m. három Ld. **emhárom**.

mi Szj: *Mi maga, → bítzenész?! Mi maga, → buszkerék?! Mi maga, → ipari kamera?! Mi maga, → írnök?! Mi maga, → karbantartó?! Mi maga, → periszkóp?! Mi maga, → politikus?! Mi maga, → ringlisplí?! Mi maga, → rockzenész?!*

mikádó ⑧ ⑨ (ritk. *tréf*. „angolosan” ejtve: *májkádó, májkídó*) fn (3/4-es) vattás télikabát; pufajka. Vö. **ballonkabát**. **Szj**: ⑧ ~, *sapka, kesztyű!* *Irány a végél!*: (Bármilyen munka végzésére ezzel gyűjtötték az embereket) (Le81/82). **Ö**: *nyúl~*, *pécés~*. — **dómány, mikádzsó, miksi, mikszi, muszájkat, okádó, rikárdó**.

mikádzsó ⑨ fn *tréf* Vattás télikabát; **mikádó**.

mikrofon ⑨ fn *ritk, tréf* Hímvessző; **fasz**. ⑨ *Bundás ~*: Ua.

miksi ⑨ fn *ritk* Vattás télikabát; **mikádó**.

mikszi ⑧ ⑨ fn Vattás télikabát; **mikádó**. **Ö**: *pécés~*.

milánó ⑧ fn *ritk, tréf* Téli alsónemű; **molínó**. [Szójáték].

millió Szj: *Hány → napod van, kis rigó?* — *Millió, millió*. Ld. még **nap**.

milliomos ⑧ ⑨ mn és fn *ritk, tréf* Újonc, első időszakos (katona); **kopasz**. [Még „millió” napja van a leszerelésig].

milliónapos ⑨ mn és fn *gúny* Továbbbszolgáló (katona); **téesz**. Vö. **milliomos**.

mindegy ⑧ ⑨ (Állítmányi mn-ként, mondatértékű szóként használva, de nm-ként és szn-ként értelmezve:) *Mindegy! Nekem (már) ~! Most már ~!*: (Felkiáltás, ha a katonának III, II v. I napja van a leszerelésig). *Nagy ~*: III napja van hátra (Er86). Vö. **nekem nyolc**.

mindzsa ⑧ fn Nő; **muff**. [← argó ← cig. *mindz* ’női szeméremtest’ (Vek. 110)].

mindzso ⑧ fn Nő; **muff**. [← argó ← cig. *mindz* ’női szeméremtest’ (Vek. 110)].

mini ⑨ mn *tréf* Kis termetű; **inkubátorszőkevény** (Szabszo3).

mínium ⑥ Paradicsomszós a töltőtpaprika- vagy húsgombóckonzervben (Börs67).

mintájú (Szn-vel együtt) **1.** ⑥ *41 ~ → harctextil*. ⑧ ⑨ *65 ~*, ⑨ *96 ~*: (Semmitmondó, bármire használható jelző). ⑧ *65 ~ szilvapálinka* ’szilvapálinka’ (Szh81/82). *65 ~ katonai → védőital*. *65 ~ tábori → fapina*. [A Magyar Néphadseregben használatos ruházat 65 mintájú, azaz 1965-ben rendszeresítették, majd a Magyar Honvédségben bevezették a 96 mintájú, azaz 1996-ban rendszeresített felszerelést is]. **2.** ⑥ (Születési évszámra v. a bevonulás éveire utaló szn-vel a megnevezett fiatal korára utaló jelző). *63 mintájú gecigombóc* ’1963-ban született előfelvételi katona’ (Szh81/82).

87-es mintájú mosógép '1987-ben bevonult újonc' (DbK87). 66 mintájú őrmester '1966-ban született (tapasztalatlan) őrmester' (Vp85); 71 mintájú őrmester 'Ua.' (Or90).

mindenütt K: ~ jó ←, de | *legjobb a sör.* — | *itt nagyon rossz.* — | *a legrosszabb itt.*

minyó ⑨ fn MI-8 típusú szállító helikopter (Sztko3).

mirelitbódé ⑨ fn *ritk*, *tréf* Örbódé (télén); *kutyaól*.

miseruha ⑨ fn *tréf* Kimenőruha; **ki-menő** (Ju03).

mixer ⑨ fn **1. Szh:** → *Kavar, mint a* ~. **2. ritk**, *tréf* Sokat *kavaró* személy; *kavargép*.

MN ⑨ fn *ritk*, *tréf* <A betűszó eredete a katonák „etimologizálása” szerint:>
a) *Munkanélküli.* **b)** *Mindent a nőkért!*
c) *Minden napra egy feles.* [← MN 'Magyar Néphadsereg'; vö. CA, MH].

mocorog Szj: ~ a → *civil a gardróbban.*

mocsár Szh: → *Kevés (vagy), mint ~nak a bősugárzó.*

módosított ⑨ ~ *deszantmini*: *ritk*, *tréf* Kék tornanadrág; **glottiflotti**. [Vö. AMD: automata módosított deszant 'géppiszoly'].

mofémbili ⑨ fn *ritk*, *tréf* Rohamsisak; **rohambili**. Vö. **bili**.

mofémkalap ⑨ fn *tréf* Rohamsisak; **rohambili** (Gyro2).

mofémralli ⑨ fn A térdre és a könyökre szíjazott rohamsisakkal négykézláb a habos folyosón való végigcsúszás <ált. az újoncokkal való kitolásként>; **gokartozás**.

mofémsvájci ⑨ ⑨ fn *tréf* Rohamsisak; **rohambili**. [MOFÉM (vállalat) + *svájci* (sapka)].

moha ⑦ **Szj:** *tréf* <Válasz az „Állj, ki vagy?” kérdésre:> *Moha bácsi, a törpe*

(Hmv70/71). Vö. még **áll**, **öreganya**.
R: *Kopár sziklán nem nő ~, '89 nem lesz → soha! Petőfiben nem nő ~, nem szereltek le ti → soha!*

mohikán ⑨ *Utolsó ~:* *ritk*, *tréf* Törzsfőnök; **golyóstoll**.

mokaszin ⑨ fn *ritk* Vegyvédelmi papucs; **vévépapucs**.

mókuskerék ⑨ fn *ritk*, *Hk* A harc-kocsihűtő ventillátora.

mókusmászó ⑨ fn *Hír* Mászóvas. (Az a lábra szerelt eszköz, amivel a telefonpóznák tetejére lehet felkapaszkodni; Ta82/83).

moli ⑨ fn Khaki színű meleg alsóruházat: téli ing és nadrág; **molinó**.

molinó ⑨ ⑨ fn Khaki színű meleg alsóruházat: téli ing és nadrág (jégeralsó).
Szj: *Ezek → mennek, meg a farzsebes ~!* — **kishűvös, milánó, moli**.

mond Szj: ⑨ ~ja, *mi a gondja!:* *tréf* Mondjad, beszélj! ⑨ *Ilyet akkor se ~j, ha az egész század/zászlóalj/ezred biztat!:* *ritk* <Valamilyen nem tetsző kijelentésre:> Ilyet ne mondj többször! ⑨ *Ne ~jam kétszer, odamegyek egy léccel!:* <Ált. az újoncoknak szóló figyelmeztetésként:> Ne kelljen még egyszer szólnom!

mórázás ⑨ fn Közösülés; **aktungolás** (Ju03).

mordály ⑦ ⑨ fn *ritk*, *tréf* Géppiszoly; **géppityu**.

moslék ⑨ ⑨ fn (A laktanya konyháján készült) étel. *Hibernált ~:* *durva* Konzerv; **páncélos**.

moslékkeverő ⑨ fn Gépkarabély; **géppityu** (Db03).

moslékmérő ⑨ fn *tréf* Gyakorlósapka; **ködvágó**.

moslékol ⑨ ts ige Ebédel, eszik; **tápol**.

moslékoló ⑨ fn Ebédlő; **kajálja**.

moslékos ⑨ fn *tréf* Konyhaszolgálatos katona; **csellós**.

mosógép ⑧ fn **1. Szh:** → *Kavar, mint egy ~.* **2. ritk, tréf, gúny** Újonc; **kopasz.** *87-es mintájú ~:* 1987-ben bevonult újonc. *Megjöttek az új mosógépek, hat hónapig jó rájuk a jóállás* (DbA89).

mosoly ⑦ **Szj:** *Tapossa el a ~át, katona!:* (Az öregkatonák így utasították helyre a „komolytalanul” mosolyogni merészelt újoncot.) Ne vigyorgogjon! (Ténylegesen is végre kellett hajtani: két tenyérrel letörölni az arcról a mosolyt, ledobni a földre, és két lábbal eltaposni.) **Vö. vigyorgog.**

mosolyalbum ⑦ fn Gyakran nevető katona (Kfh71). [Utalás a Nyugati pályaudvar közelében működő hasonló nevű fényképészüzletre].

mosolygó ⑨ fn Fogda; **fogszi** (Nyho2).

mosolygós Szj: *~ra szopatom a → szádat!*

moszat → *Öreg ~.*

motor ⑧ ⑨ fn Felmosófa; partvis (amelyre a felmosórongyot teszik). *Ne használd a motort, kipufogógáz-szag lesz!* (Nk85/86). — **fókafa, fókamotor, kata, mászófa.**

motoros ~ *bulldózer* ←. → *Felsőágyas ~.* ⑧ ⑨ ~ *fóka* ←; ⑧ ~ *harci jármű:* *ritk, tréf* Felmosófára rátekert felmosórongy; **motoros fóka.**

motorosfóka-kezelés ⑨ fn Felmosás, takarítás; **fókamóka** (Szk00).

motorosvizsga ⑧ fn *ritk* Az „engedély” megszerzése a **motoros fóka** használatára; ld. még **jogositvány.**

motorozik ② tn ige **1.** ⑧ ⑨ Felmosófára tekert ronggyal mos fel; **vö. motor, fókázik.** **2.** ⑧ Hízeleg, nyalizik; kijár magának vmit; **pedálozik.** [← **biciklizik**]. **3.** ⑧ ⑨ *ritk* Büntetésből behajlított lábbal és kiújított karral áll; **vö. mutatvány.**

mozdonyszőke ⑧ mn és fn *ritk, tréf* Cigány (katona); **kokeró.**

mozgóhús ⑨ fn *tréf* Felvágott; **dzsuva.**

mozigépész-tanfolyam ⑧ fn *ritk, tréf* Fogdafenyítés, fogdában letöltendő büntetés; **fogszi.** (Az ötnapos büntetés diavetítőre, a tíznapos keskenyvásznú filmre, a tizenöt napos szélesvásznú, a húsznapos szélesvásznú, színes filmre „ad képesítést.”) ⑨ ~ *on van:* Le van zárva, fogdában van. [Csak fehér fal és egy kis lyukablak, mint a gépházban a vetítőlyuk].

mozog Szj: → *Még ~ a szögön a kalapja.* ⑨ *Ami ~, annak tisztelegj, ami áll, emeld meg, ha nem bírod megemelni, fessd le!* (Jótanácsok, hogy hogyan viselkedjen a katona a laktanyában).

möghajt Ld. **meghajt.**

mubarak ⑧ fn *ritk, tréf* A parancsnok technikai helyettese (Ze87/88). [← *Hoszni Mubarak*, egyiptomi elnök].

muff fn **1.** ⑧ ⑨ Női nemi szerv. **2.** ⑧ ⑨ Nő, lány. — **csajka², ellenség, fagyí, gép², hüvelyes, macska, mindzsa, mindzsó, muflon, rányi, szőke fagyí.** **3.** ⑧ Kézi páncéltörő fegyver; **erpégé.** [3. ← 1.]

muflon ⑧ fn *ritk, tréf* Nő, lány; **muff.** [Szójáték].

muhog ⑨ tn ige Szorgoskodik, nyüzsög, nem tud nyugton lenni (SztK97). — **kavar¹.**

muki ⑧ fn *ritk* Konyhai kisegítő munkás; **csellós.** [← **konyhamuki**].

múmia ⑧ ⑨ fn *ritk, tréf* Az utolsó három hónapját töltő katona; **vö. öreg, leszerelő.**

munkadíj ⑨ fn *tréf* Illetmény; **zsold** (Kapo3).

munkás ⑨ *Alhasam fürge ~a:* *tréf* Férfi nemi szerv; **fasz** (Pé02).

munkásőrnaptár © **Szh:** *Olyan bu-taságot mondtál, hogy benne kell lennie a ~ban!*

munkaterápia © fn *tréf* A gyengélkedőnek a beteg katonákkal való takarítatása (Börs67).

munkaterápiás © fn (gyak tsz.-ban) *tréf* Gyengélkedős, beteg katona; **gyenguszos** (Börs67). [Utalás arra, hogy beteg, lázasan is dolgoztatták őket].

murgázik ⑦ tn ige Fél (vmilyen büntetéstől), berezel, gyávaskodik; **fosik** (Tp73).

muskéta ⑦ fn Géppisztoly; **géppityu.**

mutatvány © fn *ritk, tréf* Térdrogyaszítás mellő középtartással; vö. **moto-rozik.**

muterszakasz © fn *tréf* Katonai képzettség nélküliek utólagos kiképzésén főleg nőkből álló alegység; **banyakommandó.**

muszájkabát © fn *tréf* Vattás télikabát; **mikádó.**

muszkasapka © fn 65 mintájú téli gyakorlósapka; **usánka.**

múzeumőr © fn *tréf* Telephely-ügyeletes; **garázsüti** (Szabszo3). [Vö. **csapat-múzeum**].

muzsikus © fn *ritk* Konyhai kisegítő munkás; **csellós.**

műanyagalhadnagy © fn *ritk, tréf, gúny* Őrvezető; **örvi.** [A rangjelző műanyag csillagról].

műanyaghangya © fn *ritk, tréf, gúny* Őrvezető; **örvi.** Vö. **hangya; műanyagalhadnagy.**

műanyagszázados © fn Szakasze-
vezető; **szakszi** (Vp03).

müezzin © fn *ritk, tréf* Alegység-
ügyeletes; **belgeci.** [Az ügyeletes a folyosó

végéről ordibálva közöl minden információt, parancsot].

műhelykeszem © fn *ritk* A műhely-
gépkocsi kezelőszemélyzete. Vö. **keszem.**

műhold Szj: → *Felrúglak ~nak!*

műszaki © ~ *cérna:* *tréf* Huzal, drót
(amit cérna helyett használnak a gombok
felvarrására: így nehezebben szakad le). —
jékádrót, utázcérna.

műszer fn 1. © *ritk* Katonacenti; **cen-
ti.** *Beráztam neki a ~t, erre elhallgatott*
(Nk84/85). 2. © Lokátor; **levegőkeverő**
(Ju03).

műt © ts ige Műtétet hajt végre. Ld.
műtét. — **operál.**

műtét © fn A **kanalazás** „gyógyítási”
céllal való alkalmazása. (Bármilyen nem
tetsző cselekedetet, kijelentést „betegség-
nek” nyilváníthatnak az öregkatonák. A
hasnak kanállal való gyors ütögetése után
filctollal vagy vegytintával műteti varratot
rajzolnak az áldozat hasára, amit megha-
tározott ideig nem szabad lemosni. Ha ez
mégis megtörténne, meg kell ismételni a
„műtétet”. A gyógyulási idő lejártával újból
megkanalazzák az illetőt a varrat eltávo-
lítása címén (*kiveszik a sípot*). Esetleg a
műteti varrat mellé egy ollót is rajzolhat-
nak, jelezvén, hogy bent felejtették, amiért
ismét meg lehet műteni. A **műtétre** okot
adhat az is, ha az öregkatonák szerint az
újoncnak *sípol a tüdeje*, ekkor is kanala-
zással kell kioperálni a hasából a **sípot**. —
operáció.

művész © fn *tréf* Konyhai kisegítő
munkás; **csellós.** Vö. (**cselló/hegedű**)-
művész.

m. z. Ld. **emzé.**

m. zárolt Ld. **emzárolt.**

m3 Ld. **emhárom.**

N

nagy ⑧ ~ *manitu* ←. ~ *az arcod/fogkefed/nyakkendőd!:* *ritk, tréf, pej* Nagyképű vagy! Vö. **nagyarcú**.

nagyapa ⑨ fn Zászlóaljparancsnok. Vö. **apa, dédapa**.

nagyarc ⑧ fn *ritk, pej* Nagyképű ember; **nagyarcú**.

nagyarcú ⑧ ⑨ mn *ritk, pej* Nagyképű. — **arckirály, arcos(harcos), arcoskodó, bigfészmen, frenki, köcsög, nagyarc, nagyfejű, nagyképernyős**. Vö. még **májerkodik, elbuhán, megborotválkozik, megbuhan, nagy** alatt.

nagybarna ⑦ fn Felmosórongy; **fóka**.

nagybukta ⑧ fn *ritk* 120 mm-es aknavető; vö. **kisbukta, bukta**².

nagybuktás ⑧ fn *ritk* A 120 mm-es aknavető kezelője; vö. **(kis)buktás, ló**.

nagyeszű ⑧ mn *ritk, gúny, pej* Buta, de mindig okoskodó, parancsolgató személy; **nagytudású**. ~ *alhadnagy*.

Nagyfalu ⑨ fn *tréf* Budapest.

nagyfehér ⑨ fn Törzsfőnök; **golyóstoll** (Szkoo).

nagyfejű fn és mn **1.** ⑧ *ritk, gúny* Elöljáró; **péká**. **2.** ⑨ Nagyképű; **nagyarcú** (Szkoo). **3.** ⑧ *ritk, tréf* Hímvesző; **fasz**.

nagyfőnök ⑧ ⑨ fn Magas beosztású elöljáró, parancsnok; **péká**. || ⑧ Laktanya-parancsnok. Vö. **főnök**.

nagygoré ⑧ fn *ritk* Magas beosztású elöljáró; **péká**. Vö. **goré**.

nagyhangya ⑧ fn *ritk, gúny* Főhadnagy; **főhangya**. Vö. **(kis)hangya**.

nagyhatalmú ⑧ mn és fn *gúny* Olyan hivatásos katona, akire alkalmatlansága miatt semmit sem bíznak.

nagyhúvös ⑧ fn *ritk* Vattás nadrág-bélés, pufajkanadrág; **tundrabugyi**.

nagykabát fn **1.** ⑧ *gúny* Pártfogó, befolyásos személy. **2.** ⑧ *gúny* Protekció. ~*ja van*: Protekciós; az alakulat egyik tisztje v. vmilyen befolyásos személy támogatja, protezsálja. **Csók**. **3.** ⑧ Egy ágyúlövés (ti. ára azonos egy nagykabát árával) (Börs67).

nagyképernyős ⑧ ⑨ mn *ritk, gúny* Nagyképű; **nagyarcú**.

nagykiller ⑨ fn Százados; **kilós** (Db96).

nagykönyv ⑧ fn *ritk, tréf* A szolgálati szabályzat.

nagykörös ⑧ fn Az az őrszemélyzetet felvezető katona, aki a hosszabb felvezetési útvonalon jár. Vö. **kiskörös, sétálóbajnok**.

nagykutya ⑨ fn Tábornok; **pizsamás** (Db02).

nagylámpafejes ⑧ fn *ritk, tréf* Hímvesző; **fasz**.

nagymama **Szj**: *Nem → úgy van az, hogy a befőtt teszi el a ~t!*

nagypáncélos ⑧ fn Nagy méretű konzerv (ált. készételekonzerv). Vö. **(kis)páncélos**.

nagypofájú ⑧ fn *ritk, tréf* Hímvesz-
ző; *fasz.*

Nagysanyi ⑨ fn A székesfehérvári
Nagysándor József laktanya (Szfv98).

nagytankos ⑨ fn Harckocsivezető.
Vö. *hákás, kistankos.*

nagytudású ⑧ mn *gúny, pej* 1. Okos-
kodó. — **doki, egyetemista, hemingvéj,**
íkkirály, nagyeszű, okoska, okostojás,
tudor. 2. Buta, primitív; *köcsög.*

nap ⑧ ⑨ *Ezer ~ja van még; ⑧ ⑨ Ezer
~ja van, meg ezeregy éjszakája:* Soká fog
még leszerelni, nagyon újonc még. Vö.
éjszaka. **Szj:** ⑧ *Húsz ~ra ébredtünk, a
kopaszok keddre!:* *ritk* (A reggeli ébresztő
szövege). ⑧ *Húsz ~, és vége! Akinek nem
ennyi, az mind kopasz!:* (Főleg **centivágás**
idején a folyosón ordibált helyzetjelen-
tés). ⑧ *~jaim meg vannak számlálva!:* *ritk*
(Bármire használható kifogásként is:) Már
nagyon kevés időm van a leszerelésig. (Az)
→ *öreg sünnnek ~jai (már) szűnnek.* ⑧ *Tíz
~om van és egy lábmosás:* (Centivágáskor
hangoztatott kijelentés). ⑧ → *Hány ~unk
van?: tréf* (Öregkatonák kérdése a mene-
telő katonák parancsnokához, aki alaku-
latának **beszámolva** meg is adja a választ:
Egy-kettő, egy-kettő...). ⑧ (Kopasz gyík)
*jelentse az öreg ← sünnnek, (hogy) a ~jai
hogyan/nagyon szűnnek:* (Ált. a hátralevő
napok számára, ritkábban a katona hogy-
létére utaló rímes kérdés). ⑧ *Csicseriborsó,
bab, lencse, hány ~ja van, jelentse!:* *ritk,
tréf* Hány napod van még a leszerelésig?
⑧ *Hány ~od van, kis rigó? | Millió, millió!;*
⑧ — | *Ezer meg egy millió!:* (Újoncoknak v.
sorállományú tiszthelyettesnek (vö. **rigó**)
feltett kérdés, melyre ált. a kérdező felel
is). ⑧ *Beszéltem anyáddal, millió csókot
küld: amennyi ~od van hátra!;* ⑧ (*ritk*)
*Biztos elfáradtál, mire elmondtad, meny-
nyi ~od van;* ⑧ ⑨ (*ritk*) *Belehugyoznék a
konnektorba, ha annyi ~om lenne;* ⑧ (*ritk*)

*Ha nekem annyi ~om lenne, mint neked,
felkötném magam;* ⑧ *Ha annyi szemed/
szeme lenne, mint ahány napod/napja, |
úgy néznél/nézne ki, mint a kukorica;* — |
olyan lennél/lenne, mint egy cső tengeri:
gúny (Újoncoknak mondvá) Sok napod
van még hátra a leszerelésig, nagyon újonc
vagy még. ⑧ *Húsz ~, meg egy Gergely!:* Ua.
(Fh89/91) [A *gergely* (← *Gergely-naptár*) a
naptári évre utal]. ⑧ *Hány ~od van (hát-
ra)?* — *Nyolcvan.* — *Nekem annyi órá!:*
Nagyon újonc vagy te még! ⑧ *Hány ~od
van?* — *Százötven.* — *Hagyjad már, ne-
kem annyi percem sincs!:* Ua. ⑧ *Mennyi
~od van? Ki ne mondd, megégeti a szádat!:*
Ua. **Szh:** *Több ~od van, mint nekem órá!;*
(Neked) több heted van, mint nekem ~om;
*Kevesebb ~om/hetem/hónapom van, mint
neked/nektek hetetek/hónapotok/évetek!:* ⑧
(Ált. vmilyen figyelmeztetés kíséretében:)
Nagyon újonc vagy te még! ⑧ *Annyi ~od/
~ja van (hátra/még), mint | bolondnak az
intézetben/zárkában;* ⑧ — | *hülye gyerek-
nek az intézetben;* ⑧ — | *büvöskockán/Ru-
bik-kockán/Rubik-kockában a variáció(k);*
⑧ — | *csillag az égen (kétszer/háromszor
ledarálva);* ⑧ (*ritk*) — | *a csöves kukorica;*
⑧ — | *macinak/mackónak/(ritk) medvé-
nek a málnásban;* ⑧ ⑨ — | *egy/(ritk) hat
vagon zizi (kettő/félbevágva);* ⑧ (*ritk*) — |
a zizi; ⑧ — | *zebrán a csik:* (Az öregka-
tonák első- és másodidőszakos katoná-
kat bosszantó (a *zizi*-vel alakultakat ált.
előfelvételiseknek célozva; vö. **zizis**) szólá-
sa:) Sok nap van még hátra nektek a lesze-
relésig. **R:** ⑧ *~jaim lassacskán letelnek vala,
s augusztusban végleg elmegyek haza:* *ritk*
(A leszerelés közeledtét hirdető rigmus).
⑧ *Pár/Tíz ~ múlva vasárnap, itt hagyom a
vaságyat!:* (A közeli leszerelésre célzó kife-
jezés). → *Kopasz vagy, és sok a ~od, csőszáj-
fékbe verd a faszod! → Centin inkább mérd
a faszod, rövidebb, mint ezer ~od! Kopasz
rüszi, nézz az égre, égig ér a → centid vége;*

azon számláld ezer ~od, csőszájfékbe verd a faszod! **Szi:** → *Lecsukatom tíz ~ra, ha nem elég, egy hétre.*

napfényes ⑧ ~ *kelet:* <Dunántúli, főleg Zala megyei alakulatoknál:> A katona lakóhelye (szemben a **sötét** szolgálati hellyel); az ország keleti része. *Huszonhat nap múlva itt hagyom a sötét Zalát, és megyek a napfényes keletre!* (Nk84/85). ~ *Szabolcs:* <A Szabolcs-Szatmár megyéből dunántúli alakulathoz bevonultak beszédében a **sötét** szolgálati hellyel szemben:> Szabolcs-Szatmár megye; vö. **Tirpákia**.

naplövő ~ *nyúl*←.

napos Szj: → *Pihenő napos!*

naposcsibe fn *ritk, tréf* 1. ⑧ ⑨ (Zászlóalj-) napostiszt; ügyeletes tiszt; **üti**. Vö. **zenetanár**. 2. ⑧ *gúny* Előfelvételis katona; **tápos**¹. Vö. **tápos csirke**.

naprázik Szj: *Akarsz egy → foggal ~ni?*

naptár Szj: *Azt a ~t még meg sem csinálták, amikor te → szerelsz!*

narancs fn ⑧ <Hivatalos v. tréfásan annak szánt szituációban elhangzó megszólításra válaszformulaként:> *Narancs! tréf* Parancs! ⑨ ~, *én ettem!*; ⑨ ~, *éretlen!*: Parancs, értettem! [Szójáték].

narkó ⑧ fn *ritk* Nagyon sok teafüvel készített többször felforralt és leszűrt, halucinációt és szokatlan ébrenlétet okozó tea. [*< argó, börtönszlang; vö. BörtSzl. 163].*

natasa ⑧ fn Gépkarabély; **géppityu**.

néger mn és fn ⑧ Cigány (katona); **kokeró**. ⑨ *Nyári* ~, ⑧ ⑨ *réti* ~: *gúny* Ua. **Ö:** *import*~, *próba*~. → *Svájci* ~.

négerlábvíz ⑧ fn *tréf* Cikóriából készült pótkávé; **bivalytej**.

négerverejték ⑦ fn Kóla; **buzivíz**.

Negro Szh: *Olyan → sötét (vagy), hogy a ~ (cukor) világít a szájában (szádban).*

negró ⑨ fn és mn Cigány; **kokeró** (Db02).

négydimendizós ⑧ mn *ritk, tréf* Szemüveges; **optika**.

négyes fn 1. ⑧ A helyőrségi lőtér (Nk). [A hivatalos számozásból]. 2. ⑨ *Hör* Négyhengeres IFA teherautó. ~ *ifa:* Ua. (Or91).

négyhengeres ⑧ fn és mn *tréf* Négyfülkéből álló vécé. ~ *dizelmotor:* *ritk, tréf* Ua. Vö. **henger, hat/kéthengeres**.

négykezű ⑨ fn (ált. tsz.-ban) *tréf* Alapképzésen részt vevő katona; **csibe** (Szabszo3).

négy szemű ⑨ mn és fn Szemüveges (katona); **optika**.

negyvenegy ⑥ 41 *mintájú → harctextil*.

nehézzállú ⑧ fn és mn (gyakran tsz.-ban) *ritk, tréf* Főtiszt, tábornok; **parkettás**. Vö. **pizsamás**.

nehogy Szj: ⑧ ⑨ *Nehogy már...* <Mondatkezdő formulaként a felháborodás, méltatlankodás kifejezésére; az újoncok bizalmaskodásának visszautasítására; a feladat végrehajtásának elutasítására>. ⑧ ~ *már a tizenöt napomra!* ⑨ ~ *már jól érezze magát a katona!* <A katonák felkiáltása, ha számukra kedvezőtlenül alakulnak a dolgok, ált. akkor, ha pihenés helyett vmilyen feladatot kell megcsinálni>. ⑧ (*ritk*) ~ (*már*) | *az állomás fűtyüljön a vonatnak!* ⑧ (*ritk*) — | *a banán hámozza a majmot!*; ⑧ (*ritk*) — | *a befőtt tegye el a nagymamát/mutert!*; ⑧ ⑨ (*ritk*) — | *a csík húzza a repülőt!*; ⑧ (*ritk*) — | *a fa tekeredjék a kígyóra!*; ⑧ (*ritk*) — | *a fagylalt visszanyaljon!*; ⑨ — | *harang húzza a papot!*; ⑧ — | *a ketrec rázza a majmot!*; ⑧ (*ritk*) — | *a méz nyalja a medvét!*; ⑧ ⑨ — | *a nyúl vigye a puskát!*; ⑧ (*ritk*) — | *a légy fújja a Chemotoxot!*; ⑨ — | *retikül forgassa a kurvát!*; ⑨ — | *rőzse vigye az anyókat!*; ⑧ (*ritk*) — | *a sorompó tekerje a baktert!*; ⑨ — | *a szög egye a rozsdát!*; ⑧ — | *a vakolat verje a kőművest!* <Felháboro-

dás, méltatlankodás kifejezése; az újoncok bizalmaskodásának visszautasítása; a feladat végrehajtásának elutasítása). Vö. *Nem úgy van az, hogy...*

nekibuhan ® tn ige *ritk* (Ált. vmilyen munkának) nekikezd; **rázizzen**. [← *neki* + *bukik* × *zuhan*; vö. **rábukik**, **rázuhan**].

nekizizzen ® tn ige *ritk* (Ált. vmilyen munkának) nekikezd; **rázizzen**.

nekizuhan ® tn ige *ritk* (Ált. vmilyen munkának) nekikezd; **rázizzen**. Vö. **rázuhan**.

nem ® (A mondat befejezéseként annak nyomatékosítására használva). *Kuss van, nem? Vólt valami, nem?* (Szfv98). *Nem a... (ugye?!):* (Indulatos felkiáltás nem tetsző dolog észlelése esetén). *Nem a kopaszhancúr, ugye?! (Szfv98). Nem a duma a sor végén!* 'Ne beszélgessenek! Pofa be!' (BpA92/93).

nemi ® *Aktív ~ életet él a jobb kezével: ritk, gúny* Gyakran végez önkielégítést; **zsbizik**. Vö. **marokmarcsa**.

nemzeti Szj: → *Kapsz egy ~ színű zászlólengetést/kézfogást!*

népítáncos ® fn *ritk, tréf* Műszaki (munkás) alakulatban szolgáló katona. [A bakancs helyett viselt gumicsizmáról]. — **csákánylapát, csótány², dombelhárító, giliszta, golyófogó, sírásó, vakond**.

népművészeti ~ *agyagedény* ←.

néptisztviselő → *Zimbabwei* ~.

neuron ® *tréf* fn Hírvivő, kiértécsítő (Szts04).

nevet Szj: *Akarsz → fogak nélkül ~ni?*

névsorolvasás ® fn Sorakozó; **dizsi** (Szk00).

néz Szj: ® *Ne ~zen, kérdezzen!; ® Ne ~zél, kérdezzél!* (Rímes felszólítás az értet-

lenül néző katonához). ® *Ne ~ze a földet, úgyis odakerül!; ® MÉR' ~i a földet, | úgyis odakerül!; ® — | lesz benne eleget!* (Mene-telő katonákat vezető parancsnok felszólítása:). Emelje fel a fejét katonásan! ® *Ne ~zen rám, mert rosszabb, mintha az anyámat szidná!*: *ritk* (Kötekedő megjegyzés).

nigger ® fn és mn **1.** Újonc katona; **kopasz. Ó: kicsi~. 2.** Tiszthelyettes; **gyökér.** (Db02). **3.** *ritk* Alacsony beosztású hivatásos katona; **feketetalpú**.

nokedli ® fn Újonc; **kopasz** (Ju03).

nonstop ® fn *tréf* Laktanyai vegyesbolt; büfé; **kantin** (Sztso4).

Norbi → *Aerobik ~val*.

nóta ® *Szj: Ez a ~ nem ~!*: *ritk* (Fenygető felkiáltás:). Hangosabban (v. szebben) énekeljenek!

nőgyógyászujj ® fn *ritk, tréf* Középsőujj. (Parancsmagyarázatként:). *Vigyázz-állásban ~ a nadrágvarráson!* (Le87/88).

női Szj: *Meglátok egy ~ biciklit, és azonnal/rögtön → izgalomba jövök*.

nős ~ *eltáv* ←.

növekedésgátló ® ® fn *tréf* Tisztek, tiszthelyettesek vállszíja; antantszj. *Nézd, megint felrakta a ~ját!* (Mf88/89).

nővérke ® fn *ritk, tréf, gúny* A gyengélkedőre vezényelt egészségügyi katona; **tökösnovér**.

nudli ® *Hadi ~ kecsappal: tréf* Spagetti (Szabszo3).

nulla ® ® *Nullában: ritk* Egyfolytában, megállás nélkül. *Annyi utas volt, nullába kezeltünk egész délután!* (Fh89/91). *Nullába mossa a padlót!* (BpA92/93). **Szh:** → *Kevés (vagy), mint egy darab ~*.

nullkilométeres ® fn *gúny* Újonc; **kopasz.** ® *Zöldhasú ~ kopasz gyík:* Ua.

Ny

nyakas ⑧ fn *ritk* Második időszakos katona; **gumi**. Vö. **kotonnyakú**.

nyakkendő ⑧ **Szj**: → *Nagy a ~d. A gyakorlóhoz nem kell ~!:* *ritk, gúny, pej* (Figyelmeztetés a talpnyalóknak:) Már megint hízelegsz (a sok **nyalizástól** nyakkendő hosszúságú lesz a nyelved).

nyaklánc **Szj**: *Nehéz egy → foggal szotyizni, főleg, ha a ~odon lóg!*

nyakörv ⑨ fn Örvezető; **örvi** (Szk00).

nyal 1. **Szj**: ~om a → *faszát!* **2.** ⑧ ⑨ tn ige *pej* Hízeleg, mások rovására alattomosan a maga önző céljainak igyekszik megnyerni vkit; **pedálozik**. **3.** ⑧ tn ige *ritk* Pórul jár, megjárja; kellemetlen, megalázó helyzetben van; **szív. K**: → *Kopasz vagyok, sokat ~ok.*

nyálas ⑨ mn és fn Hízlgő, talpnyaló, felettesei kedvét kereső (katona); **pedálgép** (Szk00).

nyáleredmény ⑨ fn *gúny* Jutalom (Szts04).

nyalesz ⑧ *ritk 1.* Kellemetlenség, bosszúság; **szívás**. **2.** Kitolás; **szívátás**. *Reggel nagy nyalesz volt, megbukott az egész váltás!* (Fh89/91).

nyali ⑧ ⑨ fn *ritk, pej* Hízlgő, talpnyaló, felettesei kedvét kereső katona; **pedálgép**.

nyaligép ⑧ ⑨ fn *pej* Sokat hízelgő, felettesei kedvét kereső katona; **pedálgép**.

nyalis ⑧ ⑨ fn *pej* Talpnyaló, hízelgő katona; **pedálgép**.

nyalista ⑨ mn és fn Hízlgő, talpnyaló, felettesei kedvét kereső (katona); **pedálgép** (Szk00).

nyalizik ⑧ ⑨ tn ige *pej* Hízeleg, mások rovására alattomosan a maga önző céljainak igyekszik megnyerni vkit; **pedálozik**. Vö. **erőtéljes nyelvcsapásokkal halad előre**.

nyalizó ⑧ ⑨ fn *pej* Hízlgő, talpnyaló katona; **pedálgép**.

nyaller ⑨ fn **1.** Besúgó; **vamzer** (Nyh02). **2.** Talpnyaló; **pedálgép** (BpPeto3).

nyalós ⑨ fn Hízlgő, talpnyaló, felettesei kedvét kereső (katona); **pedálgép** (Szk00).

nyalóka ⑨ *Tolótetős ~:* *biz* Hímvesző; **fasz**. ⑧ *Nyeles ~:* Ua. ⑧ *Beveszi a → nyeles ~t:* *ritk, tréf* Pórul jár, kitolnak vele; **megszív**.

nyaralás ⑨ fn *pej* Hadgyakorlat; **gyakszi**¹ (Db02).

nyári ~ *hóesés* ←. ~ *néger* ←.

nyekenyóka ⑨ fn (ált. tsz.-ban) *tréf* Sorkatona; **baka** (Szabszo3).

nyel ⑧ ~je *azt, amit én!:* (Az ügyeletes tiszt vacsoráját az őrszobára vivő őr mondása volt, aki ezen szavak kíséretében beleköpött a tiszt ételébe) (Börs67).

nyél ⑨ *Nyele van a fejének: tréf* Nagy orrú; **ormányos** (BpPeto3). **Szj**: ⑧ *Nincs nagy → orrod, csak nyele van a fejednek:* Ua.

nyeles ⑦ ~ *buldózer*, ⑧ ~ *dózer: tréf* Gyalogsági ásó; **gyalásó**. ~ *fejű: ritk* Nagy

orrú (ember); **ormányos.** ~ *hús: a) tréf* (Ételként:) Csirkecomb. **b) tréf** (Női) comb. *Kitépem a ~ húsodat!:* Megverlek! (Le81/82). ~ *kalmopirín: ritk, tréf* Hímvesző; **fasz.** *Beveszi a ~ nyalókát* (tkp. hímveszőt): *ritk, tréf* Póru jár, kitolnak vele; **megszív;** **vö. brék.** ~ *obi:* Bosszúság, méltánytalan, kellemetlen, megalázó helyzet; **szívás** (Ta82/83). ~ *zsiguli:* Harckocsi, tank; **háká.** ~ *zsuzsi:* Vécékefe (Ta82/83).

nyelvcsapás ® *Erőtelves ~okkal halad előre: ritk* Hízeleg, hízelgéssel kiváltságokat akar szerezni az előjárónál; **pedálozik.**

nyenyec ® fn (gyak. tsz.-ban) *ritk, gúny* Újonc; **kopasz. R:** *A sok ~ jaj de bunkó, → leszerel már a vén Lajkó: ritk* (A leszerelés közeledtével ordibált rigmus).

nyerítés Szh: → *Kevés, mint lócitromban/lószarban a ~.*

nyilvi ® fn *Hór* Nyilvántartó, az átszálló utasokkal foglalkozó ellenőrző pont. *Szólj fel a nyilvibe, hogy megjött a vacsora!* (Fh89/91).

nyolc ® **Szj:** *Nekem nyolc!:* *tréf* (Szó szerint értelmezve:) Nyolc napom van hátra. **Vö. mindegy.**

nyolcas ® fn Tizedes, leszerelés előtt nyolc nappal (BpPeto3). **Vö. tízes.**

nyolchengeres ® fn *tréf* Nyolc fülkéből álló vécé (BpZ03). **Vö. hathengeres.**

nyolckéményes ® fn Laktanyai fogda; **fogszi** (Le).

nyom ts ige **1.** ® Parancsolgat. *Kinek nyomod?: Kinek parancsolgatsz? Szj: Kinek nyomod, marék homok?* (Szfv98). **2.** ® **Szj:** *Kinek nyomod?: gyak* (Ált. öregkatonának mondták az újoncnak:) Ne beszélj vissza, ne legyen nagy a szád! (Gyakran csak *Kinek!?* formában volt használatos.) (SztK97). **Vö. megmagyaráz. 3.** ® **Szh:** *Olyat ~ok, mint hat zsák homok!:* *tréf, ritk*

⟨Fenyegetésként:⟩ Mindjárt megverlek! **Vö. benyom; betakar.**

nyomat ® ts ige **1.** Sokszor, gyakran (intenzíven) csinál, tesz vmit. *Nyomasuk, mert különben sosem leszünk készen!* (Nk84/85). ~ *ja a szolit:* Gyakran van szolgalatban. *Két hétig egyfolytában nyomattuk az őrséget!* (Nk84/85). ~ *ja a blúzt: a)* Hangosan zenét hallgat. **b)** Zenél. **c)** Felhangosítja a rádiót vagy a televíziót, ha zenét sugároznak. **d)** Bármiféle tevékenységet folytat, csinál vmit. ~ *ja a rokkot: a)* Zenét hallgat. **b)** *ritk* Zenél. **c)** *ritk* Hízeleg; **pedálozik;** **vö. rokkázik. 2.** *ritk* Ad. *Nyomasd ide a könyvem!* (Nk84/85).

nyomda ® fn Vécé; mesterállás (Szh 89/90).

nyomorék ® fn (gyak. tsz.-ban) *ritk, gúny* Gyengélkedős, beteg katona; **gyenguszos.**

nyomorult ® fn (gyak. tsz.-ban) *ritk, gúny* Gyengélkedős, beteg katona; **gyenguszos.**

nyugdíj ® ® fn *tréf* Az öregkatonák illetménye, pénzbeli juttatása; **zsold.**

nyugdíjas ® fn és mn Utolsó időszakát töltő, leszerelés előtt álló katona; **öreg** (Szk00).

nyúl fn **1. Szj:** → *Nehogy (már) a ~ vigye a puskát! 2.* ® ® ® (gyak. tsz.-ban) ⟨Alkalmanként *gúny, pej*⟩ Lövészkatona. || *Nyulak:* Lövészalakulat. ® *Kerekes ~: ritk* Péeszhas lövészkatona. ® *Öreg szürke (~): ritk* Lövészezred parancsnoka; **főnyúl.** ® *Nem számít, hiszen azok csak nyulak!:* *ritk* (Harckocsizók mondták, ha a lövészek vmilyen (vélt) előnyben részesültek) (Le). ® *Egy bokor, egy ~: ritk, tréf* (Utalás arra, hogy lövészkatonából van a legtöbb (ezért aztán az ő becsületük a legkisebb a többi fegyvernem előtt).) Ld. még **bokor** alatt. **Ö:** *fő~, konzerv~, kupola~, mes-*

ter~, torony~. — bokorugró, buckalakó, dzsiájdzsó, golyófogó, golyókapkodó, jaksí, jakumó, konzervnyúl, káposztakombájn, nyuszi, pirosszemű, répagyalu, répakombájn, réparágó, répazabáló, szőröstalpú, tapsifüles, torzsazabáló.

3. ③ (Összetételekben, szó szerkezetekben:) *gúny*, *pej* (Vmilyen nem lövésalakulatnál szolgáló) katona. ③ *Kerekes* ~: (Leginkább ugratásként:) **a)** Vegyes páncéltörő alakulat katonája; **vépécetés**. **b)** Sofőr; **kuplunggyilkos**. **Ö:** *dak*~. **c)** Tüzér; *ló*. ③ → *Légi/naplövő* ~: *ritk*, *tréf*, *gúny* Légvédelmi tüzér; **légfúró**. ③ ③ *Óvatos* ~: *ritk*, *tréf* Felderítő; **gyík**². → *Öreg* ~. → *Süket* ~. **Ö:** *antenna*~, *hír*~, *konzerv*~, *tinta*~.

4. ③ *pej* (Sértésként használva). *Nyúl vagy!* (Db87). *Nem vagyok én holmi büdös nyúl!* (Nk84/85). *A felderítők urak, a többiek nyulak*. || ③ *ritk* Újonc katona a lövészeknél. Vö. **kopasz**. **Ö:** *vak*~. 5. ③ ③ *pej*, *Hór* Nem határőr, a Magyar Néphadseregben/Honvédségben szolgáló katona; **réparágó**.

nyúlagyú ③ mn *ritk*, *gúny* Hülye; köcsög.

nyúlágyú ③ fn *ritk*, *tréf* Kézi páncéltörő fegyver; **erpégé**.

nyúlászkodik ③ tn ige (Lövészkatoná) harcászaton vesz részt; a terepen való harcszerű mozgást gyakorolja. Vö. **bohócodik**.

nyúlbusz ③ fn *tréf* Lövészeket szállító páncélozott harcjármű; **nyuszibusz**.

nyúldeszant ③ fn *tréf* Lövészelegység (ált. század v. szakasz). *Ötödik nyúldeszant* 'ötödik század' (Szh81/82). *Harmadik gerelyvető nyúldeszant, sorakozó!* (Nk84/85). || *ritk*, *tréf* Lövészkatonák alkalmi csoportja. — **kommandó**, **nyúlszázad**.

nyúldomb ③ fn A lövészkatonák kiképzésére használt gyakorlótér (Nk-n a négyes); **szöcske**².

nyúlbuldózer ③ fn *ritk* Gyalogsági ásó; **gyalásó** (Na).

nyúldózer ③ fn *ritk* Gyalogsági ásó; **gyalásó** (Na).

nyúlgimi ③ fn *tréf* 1. Rajparancsnokképző; **gladiátorképző**. 2. *ritk* Alap kiképzés; alap kiképző alegység; **keltető**.

nyúlkiképzés ③ fn Alap kiképzés; **keltető**.

nyúlkonzerv ③ fn *ritk*, *tréf* Lövészeket szállító páncélozott harcjármű; **nyuszibusz**. Vö. **konzervnyúl**.

nyúlmikádó ③ fn A lövészek számára rendszeresített (a harcokszízkénál hosszabb, övvel összefogható) vattás télikabát. Vö. **mikádó**.

nyúlseriff ③ fn *tréf* Lövészkatonák parancsnoka; **nyusziseriff**.

nyúlszar ③ fn *ritk*, *tréf* Galuska. [Az alaki hasonlóságon túl fokozza a tréfás hatást a **nyúl** szó 'lövész' jelentése].

nyúlszázad ③ fn Lövészs század; **nyúl-deszant**.

nyúlvár ③ fn *tréf* A lövészkatonák szálláshelye, a lövészsászlóalj épülete (Ze). Vö. **vár**.

nyuszi fn 1. ③ ③ *tréf* Lövészkatoná; **nyúl**. **Ö:** *kupola*~, *úri*~. 2. ③ *ritk*, *pej* (Sértésként használva). *Nyuszi vagy!* (Db87).

nyuszibuldózer ③ fn *tréf*, *ritk* Gyalogsági ásó; **gyalásó**.

nyuszibusz fn *tréf* 1. ③ *ritk* Lövészeket szállító autóbusz v. teherautó. 2. ③ ③ Páncélozott szállító harcjármű lövésraj szállítására (**béempé** v. **péeszhá**). — **batár**, **béempé**, **bítier**, **brömbi**, **kacsa**, **káposztakombájn**, **nyúlbusz**, **nyúlkonzerv**, **nyuszitaxi**, **péeszhá**, **péniszhá**, **pléhcsaci**, **pléhdoboz**, **pléhkoporsó**, **pöszke**, **répagyalu**, **sárga kacsa**, **torzsaturbó**, **tyúkól**.

nyuszibuszsofőr ® fn *ritk, tréf* Pán-célozott szállító harcjármű vezetője.

nyuszidomb ® fn *ritk, tréf* A lövész-katonák kiképzésére használt gyakorlóter; szöcske².

nyuszifarok ® fn *ritk, tréf* A derékszí-jon hátul viselt gyalogsági ásó. Vö. **gyalásó**.

nyusziparancsnok ® fn Lövészka-tonák parancsnoka; **nyusziseriff**.

nyusziseriff ® fn *tréf* Lövészka-tonák parancsnoka. Vö. **nyuszi**. [Egy rajz-

film szereplőjéről]. — **főnyúl, nyúlseriff, nyusziparancsnok**. Vö. **péka**.

nyusztaxi ® fn *ritk, tréf* (kiejtése al-kalmanként: *nyufitakfi*) Lövészeket szállí-tó jármű; **nyuszibusz**.

nyuszka ® fn *ritk* Felderítő; **gyík**².

nyűgöz ® tn ige *ritk* A repülőgép, he-likopter lekötözését és őrzését végzi.

nyűgöző ® fn és mn *ritk* A repülő-gép-, helikopterőrséget ellátó, a hangárban őrködő katona.

O, Ó

obi fn **1.** ③ ③ Bosszúság, méltánytalan, kellemetlen, megalázó helyzet; az ilyen helyzet elviselése; **szívás.** **2.** Ilyen helyzetbe juttatás; kitolás; **szívatás.** ③ *Nyeles ~:* Ua. (Ta82/83). *Ez a gyakorlat nagy obi lesz!* (Nk85/86). *Obi van?* 'Póru járta?' (Mf88/89). *Mi van? — Obi van!* (Le85/86). [*Obi van:* utalás *Obi-Wan Kenobi*-ra, a Csillagok háborúja c. film egyik főszereplőjére]. **3.** ③ Orális közöszülés. **4.** ③ Hímvesző; **fasz.** *~ra vág:* Ellátja a baját, kitol vele; **megszívat.** **5.** ③ Objektumügyelet (Szts04). **Ö:** **bel~.** [*oboa* → **4.** → **3.** → **1., 2.**]

obifon ③ fn *ritk, tréf, pej* Belső telefon, orifon; **buktafon.** [← **obi**; szójáték].

obivan ③ fn **1.** Bosszúság, kellemetlen, méltánytalan, megalázó helyzet; ennek az elviselése; **szívás.** **2.** Ilyen helyzetbe juttatás; kitolás; **szívatás.** [← **obi(vankenobi)**; szójáték].

obivankenobi ③ ③ fn *tréf 1.* Bosszúság, kellemetlen, méltánytalan, megalázó helyzet; ennek elviselése; **szívás.** **2.** (Véletlenül v. bosszúból) az ilyen helyzetbe juttatás; kitolás; **szívatás.** [← *Obi-Wan Kenobi* (a Csillagok háborúja c. film egyik főszereplője) ← **obi**; szójáték]

obizik ③ tn ige Bosszúság éri; póru jár, megjárja; kellemetlen, megalázó helyzetben van; **szív.** *Ott obiztak az öregek is a kopaszokkal együtt!* (Nk84/85). [← **obi**].

obiztat ③ ③ ts ige *ritk* Ellátja a baját, kitol vele; kellemetlen, megalázó helyzetbe juttatja; **szívat.** **Ik:** **meg~.** [← **obizik**].

oboa fn **1.** ③ ③ Bosszúság, méltánytalan, kellemetlen, megalázó helyzet; ennek elviselése; **szívás.** **2.** Ilyen helyzetbe juttatás; kitolás; **szívatás.** *Ha megint mi lépünk szolgálatba, az nagy oboa lesz!* (Nk84/85).

3. ③ Hímvesző; **fasz.** *Megszívja a (nagy harci) ~t:* Póru jár, megjárja; kellemetlen, megalázó helyzetbe kerül; **megszív.** *Ezzel a gyakorlattal aztán tényleg megszívtuk a nagy harci oboát!* (Nk84/85). *~ra veszi a száját:* Ellátja a baját, kitol vele; **megszívat.** [← szleng *oboa* 'hímvesző; orális közöszülés'; vö. **szív, obi**].

oboázik ③ tn ige Bosszúság éri; póru jár, megjárja; kellemetlen, megalázó helyzetben van; **szív.** *A Pista már megint ott oboázik a csellón!* (Nk84/85). [← **oboa**; vö. **szív**].

oboázás ③ fn Kellemetlen, méltánytalan, megalázó helyzet; bosszúság; az ilyen helyzet elviselése; **szívás.**

oboáztat ③ ts ige *ritk* Ellátja a baját, kitol vele; kellemetlen, megalázó helyzetbe juttatja; **szívat.**

oboáztatás ③ fn *ritk* (Véletlenül v. bosszúból) kellemetlen, méltánytalan, megalázó helyzetbe juttatás; kitolás; **szívatás.**

obrájen ③ fn *tréf 1.* Bosszúság, méltánytalan, kellemetlen, megalázó helyzet; ennek elviselése; **szívás.** **2.** Ilyen helyzetbe juttatás; kitolás; **szívatás.** [← *O'Brian* ← **obi, oboa**; szójáték].

obsit ⑧ ⑨ fn <A katona vagy erre felkért ügyeskező társa által készített> nem hivatalos elbocsátó oklevél. (Készítésében a régiség látszatát kívánják kelteni, ezt szolgálja a hajdani obsitok ábráinak utánzása, archaizáló nyelve és betűtípusa. Szövege lényegében az egész országban ugyanaz, az apróbb eltérések másolási hibákból, szövegromlásból származnak. Bővebben ld. KSzil. 32–4.)

obsitos ⑨ mn és fn *tréf* Szerződéses (katona); **boci** (Ju03).

odahiccent ⑦ tn ige Elélvez, odaélvez, ejakulációkor odaspriccel vhová (Ka 75/76). Vö. **hiccent**.

odakoppán ⑧ tn ige *Rep* (Repülőgép leszállás közben) összetörök.

odú ⑨ fn Hálókörlet; **putri**. **Ö: vezér~.**

óelpé ⑧ fn Katonai étkészlet (kanál, villa, kés egy fémsínnel összefogva, amely egyben konzerv- és üvegnyitó is); **kanál-gép**. (Légvédelmi alakulatoknál, ill. az ezek katonáival érintkező laktanyákban használt szó.) [? ← *Országos Légvédelmi Parancsnokság*].

ofotért ⑨ fn *gúny* Szemüveges katona; **optika** (Ju03).

okádó ⑧ fn *ritk*, *tréf* Vattás télikabát, puffajka; **mikádó**. [Szójáték].

okítás ⑨ fn *tréf* Elméleti kiképzés; **agytagítás**.

okmányos ⑧ fn *ritk*, *Hör* A határsávba belépő járőr.

okoska ⑨ fn Mindenhez véleményt fűző, okoskodó, akadémikuskodó személy; **nagy tudású** (Szk00, Szt04).

okosodás ⑨ fn Elméleti kiképzés; **agytagítás**.

okostojás ⑨ fn Okoskodó, akadémikuskodó személy; **nagy tudású** (Szk00).

okszi ⑧ I. hsz (Felelőszóként:) Rendszerben van, jól van. **II.** mn <Az állítmány névszói részeként:) *ritk* Jó; **penge**. [← *oké'ua.*; vö. **oxigén**]. — **dzsekszi**², **dzsekszon**³, **oxigén**, **pörc**.

ól ⑨ fn Hálóterem, körlet; **putri**.

olaj ⑨ ~*ra lép*: Megszökök, kiszökök a laktanyából; **dobbant** (Szk00).

olajbogyó ⑨ fn **1.** Sorkatona; **baka**. [Egy filmsorozatbeli őrmester szavajárásából]. **2.** *ritk* Harckocsizó; **hákás** (Vp03). [Ti. ruházatuk olajos a harckocsiban].

olajbúvár ⑧ fn *tréf* **1.** Műszaki, (autó)-szerelő katona. — **olajgomba**, **varjú**. **2.** *ritk* Sofőr; **kuplunggyilkos**.

olajfoltalakzat ⑨ fn *tréf* Nem alakzatban mozgó katonák csoportja; **amőbaalakzat**.

olajgomba ⑧ fn *ritk*, *tréf* Szerelő; **olajbúvár**.

olajos ⑨ ~ *féreg*: *durva* Harckocsizó; **hákás**.

olasz Szh: → *Leverlek, mint ~ a fűgét!*

olimpia Szj: ⑧ *Hány ~d van még?: ritk*, *gúny* Mennyi idő van még a leszerelésig? <Újoncoktól kérdezik, jelezve, hogy mesze van még a leszerelés>. ⑨ *Már csak hat olimpia meg/és egy picit!*: **a**) (Fiatallövész katona ugratása, arra célozva, hogy majd csak 25 év szolgálat után mehet nyugdíjba:) Nagyon soká lesz még a leszerelésed! **b**) Ua. <sorállományú újoncnak mondvá, arra célozva, hogy majdnem annyi idejük van a hadseregben, mint egy hivatásosnak>.

ólobbili ⑧ fn *ritk*, *tréf* Rohamsisak; **rohambili**. Vö. **bili**.

ólongaluska ⑦ ⑧ fn *ritk*, *tréf* (Géppisztoly)lőszer; **skuló**. || Sörét; **óloomtarhonya**.

óloomkatona ⑨ fn Szerződéses katona; **boci**.

óloomtarhonya ⑧ fn *ritk*, *tréf* Sörét.
— **óloomgaluska**.

OLP Ld. óelpé.

ombre ⑨ fn és mn Cigány; **kokeró**.
[← sp. *hombre* 'ember, férfi'].

ombrométer ⑧ fn *ritk*, *tréf* **1.** Bosszúság, kellemetlen, méltánytalan, megalázó helyzet; ennek elviselése; **szívás**. **2.** (Véletlenül v. bosszúból) ilyen helyzetbe juttatás, kitolás; **szívatas**. [← **obi**, **oboa**].

ondó Szj: *Ne → idegeskedjen a katona, mert megzavarosodik az ~ja!*

ondórandi ⑧ fn *ritk*, *tréf* Önkielégítés férfiaknál; **marokmarcsa**. *Megvolt a szokásos ondórandi?* (Pá82).

onti ⑧ fn Osztály-napostiszt; vö. **üti** (DbK).

operáció ⑧ fn A hasnak kanállal történő gyors ütögetése (**kanalazás**) „gyógyítási” céllal. Ld. **műtét**.

operál ⑧ ts ige **Operációt** hajt végre; **műt.** Ld. **műtét**.

opti ⑧ fn Szemüveges katona; **optika** (Kapo3).

optika fn *tréf*, *gúny* **1.** ⑧ ⑨ Szemüveges katona. — **hemi**, **hemüke**, **hemüveg**, **infra**, **infrabakos**, **infrás**, **kobra**, **kuki**, **kukker**, **kukkeros**, **kuksi**, **látógépes**, **négydimenziós**, **négyszemű**, **ofotért**, **opti**, **optikai tuning**, **optikás** (kártevő), **optikus**, **szemhókinsz**, **szemikukk**, **tükörszemű**. Vö. **gyógyegér**. **2.** ⑧ *ritk* Szemüveg.

optikai ⑨ ~ *tuning*: Szemüveges katona; **optika**.

optikás ⑧ mn és fn *tréf*, *gúny* Szemüveges (katona); **optika**. ~ *kártevő*: *ritk*, *gúny*, *pej* Ua.

optikus ⑧ ⑨ fn *tréf*, *gúny* Szemüveges katona; **optika**.

óra ⑧ **Szj:** *Hány ~ van?: ritk*, *tréf* (Utalva a hátralevő idő rövidségére:) *Hány na-*

punk van a leszerelésig? Több → napod van, mint nekem ~m!

óradíj ⑨ fn *tréf* Illetmény; **zsold** (Kapo3).

Orbit Szh: → *Elnyomlak, mint szájszagot az ~!*

orca ⑨ *Lezuhan az ~m!:* (Meglepetés, álmélkodás és felháborodás kifejezésére:) *A mindenit, még ilyet!* [← **A pofám leszakad!**]

ordibátor **1.** fn ⑧ *ritk* Fali hangszóró; **falikutya** (Le88/89). **2.** ⑨ Az az altiszt, aki a riadót kiáltja (Szk97/98).

óriáskigyó ⑧ fn *ritk*, *tréf* **1.** Himvessző; **fasz**. Vö. **anakonda**, **boa**. *Megverekszik az ~val:* *Vizel; gyíkol. Sétáltatja az ~t:* *Vizelni megy.* **2.** Még teljes vagy majdnem teljes katonacenti a napok számolására; **malomkerék**. Vö. **centi**.

ormány ⑧ fn **1.** ~ *on kormányoz: tréf* Orrba ver (Szh81–3). **2.** *ritk*, *tréf* Gázálarc; **szimat**.

ormányos mn **1.** ~ *tojás* ←. **2.** ⑧ *ritk*, *gúny* Nagy orrú. — **csőrike**, **csőrös**, **lővegcső**, **nyele van a fejének**, **nyeles fejű**, **paprikajancsi**. Vö. még **nyél**, **orr**.

ormányzszak ⑧ fn *ritk*, *tréf* Gázálarc-táska; **szimatszatyor**. Vö. **ormány**.

orosz ~ *eltáv* ←. ~ *tisztacsere* ←. Vö. **ruszki**.

oroszcso ⑧ fn *tréf* ZIL márkájú teherautó; **benzintemető**.

oroszlán ⑧ *Elektromos oroszlán!;* ⑨ *Takarodó oroszlán!:* *Villanyt leoltani!* [← **Villany leó!**].

orr **1.** **Szj:** ⑧ *Magának akkora ~a van, hogy a folyosón csak tolatva bír megfordulni;* ⑨ *Nincs nagy ~od, csak nyele van a fejednek* (vö. **nyeles fejű**): *ritk*, *gúny* Nagy orrú; **ormányos**. **Szh:** ⑧ *Olyan ~a van, mint egy balkezes kozákpisztoly;* ⑨ *Akkora ~a van, hogy ha lefekszik a mezőn, azt hiszik, csőszkunyhó:* *ritk*, *gúny* Ua. **2.** ~ *ba-szájba:*

Nagyon (sokat), minden mennyiségben; túlzottan. *Kiképzés orrba-szájba* 'rengeteg kiképzés' (Szh81/82). *Szívunk orrba-szájba* 'gyakran kitolnak velünk' (Szh81/82).

országos ~ → *barátnő*.

ostor ® ⑨ fn A leszerelésig hátralévő utolsó ötven nap mérésére szolgáló **centi**, melyet (néhány) műanyag- vagy fadarabra (pl. orvosi nyelvkanálra) ragasztanak úgy, hogy a nyélről kb. 30-35 centiméternyi centi lelóg. Az ostorral az öregkatonák gyakran ütögetik a náluk később szerelőket (vö. **gyíkvizsgáló**, **gumisodik a füle**), vagy csak a maguk szórakoztatására csatognak vele (vö. **kelepel**). — **centifa**, **csa-csogó**, **gyíkvizsgáló**.

oszlop ® *Oszlop!:* *tréf* Oszolj! <vezényszó>; **osztódj!**

osztog → *Rambópótló* ~.

osztódik ® *Osztódj!:* *tréf* Oszolj! <vezényszó>. — **Oszlop!**

otthon fn és hsz **1.** ® ~ *járt az éjjel: ritk* Éjszakai magömlése volt. Vö. **lepedő**.

K: *Ha a → katona áll, akkor leül; ha leül, akkor lefekszik; ha lefekszik, akkor elalszik; ha elalszik, akkor álmodik; ha álmodik, akkor ~ van; ha ~ van, akkor nem jön vissza.*

2. ® *tréf* Századszint; **halálsor**.

otthonalvó ® mn és fn *ritk, pej 1.* A szolgálati idő után mindig hazatérő, otthon alvó (katona). **2.** Gyakran szabadságot, eltávozást kapó, sűrűn hazajáró (katona); **hazajárogép**.

óvatos ~ *nyúl* ←.

óvoda fn ® *ritk, tréf* Alapkiképzés; alapkiképző alegység (ill. annak épülete); **keltető**. ® *Katonai ~:* *tréf* Kiképzőközpont; **terminátorképző**.

óvodás ® mn és fn *tréf* Szerződéses (katona); **boci** (Ta03).

oxigén ® hsz *ritk* <Felelőszóként>: Rendben van, jól van; **okszi**. [Szójáték].

Ö, Ó

öcs ⑧ ⟨E/I. birt. szraggal:⟩ *Öcsém: a*) ⟨Társ (bizalmas, kedélyes) megszólítása). || ⟨Ismeretlenek megszólítása (némi lenézés-sel)⟩; **dzsakomó. b**) ⟨Msz-ként használva: Csodálkozás, álmélkodás; felháborodás kifejezése; érzelmileg telített válaszreakció bármilyen kijelentésre, közleményre⟩.

öcsi ⑧ fn *ritk, tréf 1.* Nem robbanófejes lőtéri **erpégégránát**; **bunkó. 2.** Vattás téli nadrág; **tundrabugyi.**

öcsibuff ⑧ fn 82 mm-es aknavető, **kisbukta**; kisebb űrméretű löveg, ágyú. Vö. **buff.**

öcsibukta ⑧ fn 82 mm-es aknavető; **kisbukta.** Vö. **bukta**².

öcsibuktás ⑧ fn A 82 mm-es aknavető kezelője; **kisbuktás.** Vö. (**nagy**)**buktás, ló.**

öcsisajt ⑧ fn ⟨Első időszakos katonák megszólítása⟩; **dzsakomó.** [← *Öcsi sajt*, sajtmárka].

öfi ⑧ fn *ritk, ?Hör* Vegyivédelmi ruha; **vévé**¹. [? ← *összfegyvernemi (védőkészlet)*].

őjtős ⑧ fn és mn *ritk* Önjáró tüzer(al)-egység katonája. Vö. **ló.** [← Hiv. rövid.]

őkáemm ⑨ fn Rendkívül gyakran konyhai kisegítő munkát teljesítő katona; **csellós** (Bia94). [← *ÖKM* 'örök konyha-munkás'].

önindukció Szh: → *Kevés vagy, mint mákos tekercsben az ~.*

önjáró ⑧ ~ *barack: ritk, tréf* Önjáró tarack; **pléhkoporsó.** [Szójáték]. ~ *szalonna: ritk, tréf, gúny* Rossz, avas szalonna.

önkiszolgáló ⑧ fn *tréf* Laktanyai vegyesbolt; büfé; **kantin** (Sztso4).

őrbástya ⑨ fn Őrtorony; **torony.**

őrbotos ⑧ fn *ritk* A bakancsra ráhúzható filc-, vagy nemezcsizma. (Téli őrségeken használták. Tréfásan azt mondták róla, hogy állva lehet aludni benne, mert megakadályozza az eldőlést.)

őrbunda ⑧ fn *Hör* Nagy hidegben, csak őrségben használható bunda.

ördögbőr ⑤ fn Katonai gyakorlóruha; **gyakszi**². [← *agyalbőr* 'ua.'].]

öreg mn és fn **1.** ⑥ ⑧ ⑨ Harmadik időszakos, utolsó hat hónapját töltő (katona). || ⑧ ⟨Még nem harmadik időszakos, de⟩ az időszak végén leszerelő (katona). **Szj:** ⑧ (*ritk*) ~ *szervezet ezt már nem bírja!*; ⑧ ~ *vagyok én már bohócnak/bolondnak!*: Nem vagyok hajlandó ezt megcsinálni. ⑧ ⑨ ~ *vagyok, beleszarok:* ⟨Parancsra, utasításra vagy bármilyen problémára is mondvá:⟩ Mindegy, nem érdekel. ⑧ ~ *ek tíz napra, gumik álló faszra, kopaszok újabb szopátásra ébredtek!*: ⟨Az ügyeletes ébresztőkor kiabált szövege⟩. ⑧ ~ *eknek százkettő, gumiknak dikó/győri rádió, kopaszoknak takarítást megkezdeni!*: ⟨Centivágáskor ordibált mondóka⟩. ⑧ *Két ~ katona van a laktanyában: én meg a Dózsa-szobor!* (Az erre adott incselkedő, tréfás válasz: *Együtt is szereltek?*; Nk.); ⑧ *Két ~et is*

merek a századnál: az egyik én vagyok, | a másikkal még nem találkoztam! (Szh); — | a másik a Batthyány-szobor! (Le): tréf (Az öregkatonára válasza, ha valaki előtte a saját öregségét hangsúlyozza). **Szh:** ⑧ *Olyan ~ vagyok, hogy | nem merek előre/lehajolni, mert kiesnek/kihullanak/kipotyognak a fogaim;* ⑧ — *| nem merek hanyatt feküdni, mert beesik a szemem;* ⑨ — *| ha hanyatt fekszem, beesik a szemem;* ⑧ — *| létrán kell felmennem az emeletes ágyra;* ⑧ — *| már a kaki is mankóval mászik ki belőlem;* ⑧ ⑨ — *| a szar is (görbe) bottal jön ki belőlem;* ⑧ — *| módszertani temetésekre járok;* ⑧ — *| már a pöcsöm is elmeszesedett;* ⑧ — *| már a sört is vénásan kell belém fecskendezni;* ⑧ — *| nem tudok egyedül már berúgni sem;* ⑧ — *| ha leszállok a villamosról, azt megkoszorúzzák;* ⑧ — *| hozzám nem is orvos jár, hanem régész;* ⑧ — *| ha megbetegszem/beteg vagyok (nem orvost, hanem) régészt hívnak hozzám;* ⑧ — *| ha beteg vagyok, nem orvost, hanem régészt kell hozzám hívni;* ⑧ — *| elmegyek az orvoshoz, oszt rám hívják a régészt: tréf* (DbK, Ma és Ze laktanyákból adatolva) (A többiekkel szembeni „öregség” hangsúlyozásának kifejezései). ⑧ ~ *vagyok, mint a tűzok/rája:* (Az „öregség” hangsúlyozására; vö. még a **R**-oknál). **K:** ⑧ *A kopaszok veszekednek, az ~ek leszerelnek: ritk* (A „bölcs” öregkatonák megjegyzése az újoncok (ált. az öregkatonáktól kiadott feladat miatt kirobant) veszekedését látva). ⑧ (*Kopasz vagyok, felmoshatok/sokat szopok; gumi vagyok pattoghatok;*) ~ *vagyok, beszarok/(ritk) nem kavarak:* (A különböző időszakos katonák „jogait” összefoglaló rímes mondóka). **R:** ⑧ *Augusztusi/novemberi gyerekek, ti vagytok az ~ek! (Leszereléshez közeledve skandált rigmus)* (Fh89/91). ⑨ *Novemberi gyerekek, sose lestek ~ek!:* (Az öregkatonák újoncokat, másodidőszakosokat bosszantó ugratása:) Soha nem szereltek le! ⑧ *Sír az ~ vaságya,*

leszerel a gazdája!; ⑨ *Sír az ~ vaságya, kopasz/kopter lett a gazdája!;* ⑧ *Sír az ~ ágya, kopasz fekszik rája!;* ⑧ *Sír az ~ sapka(-ja), kopasz lesz a gazda(-ja);* ⑨ *Sír az ~ szekrénye, kopasz lesz a vendége:* (A hamarosan leszerelő öregkatonára többieket bosszantó rigmusa). ⑧ ⑨ ~ *vagyok, mint a tűzok, augusztusba(n)/februárba(n) hazahúzó!;* ⑧ ~ *vagyok, mint a rája, leszerelék/hazamegyek februárba:* (A leszerelés időpontját hirdető rigmusok).

⑨ ~ *baka:* Harmadik időszakos katona. **R:** ⑨ ~ *baka nem rakéta, fogy a napja, mint a kréta!;* ⑨ ~ *baka azért laza, leszerel és megyen haza!:* (A közelgő leszerelésre utaló rímes kifejezések). ⑧ ~ *baka nem rakéta, lusta, mint a teknősbéka: ritk* (A katona lustaságát, kényelmességét hangsúlyozó rigmus). || (Szj-szerű használatban a sürgetés visszautasítására:) Nem sietek.

⑦ ⑧ ~ *bálna: ritk* Harmadik időszakos katona.

⑧ ~ *mélytengeri iszapszívó bűgőcsiga: ritk, tréf* Ua.

⑧ ~ *cápa:* Ua. **R:** ~ *cápa nem rakéta, száguld, mint a teknősbéka!:* *ritk* (Szj-szerű használatban a sürgetés visszautasítására:) Nem sietek.

⑦ ⑧ ~ *cet:* Harmadik időszakos katona.

⑧ ~ *csácesz: ritk* Ua. [← **csocsó**²; vö. **csácsesz**¹].

⑦ ~ *csiga:* Ua.

⑧ ~ *csocserő: ritk* Ua. [← **csocsó**²].

⑧ ⑨ ~ *csocesz:* Ua. Vö. **csocesz. Szj:** ⑧

⑨ ~ *csocesz nem rakéta: ritk* (Sürgetés visszautasítására:) Nem sietek. ⑧ ~ *csoceszé ez az írás, vár a kopaszra másfél éves szívás: ritk* (Szekrényfelirat). **R:** ⑨ ~ *csocesz nem rakéta, fogy a napja, mint a kréta!:* (A közelgő leszerelésre utaló kifejezés).

⑧ ⑨ ~ *csocsi: ritk* Harmadik időszakos katona. [← **csocsó**²]. **R:** ⑨ ~ *csocsi nem sportkocsi:* (Sürgetés visszautasítására:) Nem sietek.

⑧ ~ *csocsó*: Harmadik időszakos katona. Vö. **csocsó**².

⑧ ~ *csóka*: Ua. **Szj**: ~ *csóka nem rakéta* (*ballag, mint a teknősbéka*): <Sürgetés visszautasítására:> Nem sietek. ~ *csóka nem csicsóka!*; ~ *csóka repül hátul, a sok kopasz majd elájul!*: *ritk*, *tréf* <Töltelék-kifejezésként alkalmazott szólás, pusztán az „öregséget” hangsúlyozza>.

⑨ ~ *csoki*: Harmadik időszakos katona.

⑧ ~ *csosz*: *ritk* Ua. [← **csocsesz**].

⑧ ~ *csótány*: *ritk* Ua.

⑧ ~ *ember*: *ritk* Ua. **Szj**: ~ *ember nem rakéta* | (*mászik/ugrik, mint a teknősbéka*; —| *sokkal inkább teknősbéka!*): <Sürgetés visszautasítására:> Nem sietek. ~ *ember nem Challenger* (*egész nap az ágyban lebzsel*): *ritk* Ua.

⑥ ~ *geci*: Harmadik időszakos katona.

⑦ ⑧ ⑨ ~ *hal*: Ua. ⑧ **Szj**: *Lassan kel fel a hajnali nap, százhusz napra ébrednek az ~ halak*: *ritk* <Az ügyeletes reggeli ébresztőjének szövege>. ~ *hal már nem (jól) hall!*; (*Az*) ~ *hal (már) nem mindent/mindig hall!*; ~ *hal nagyothall!*; ~ *hal alig hall!*: <(Ált. felszólításra adott) elutasító válasz utalva rá, hogy az öregkatona ezt már meg se hallja>. ~ *hal nem kavar!*: *ritk* <Utalás arra, hogy az öregkatonát már nem érdekli semmi (még az újoncok fegyelmezése sem)>. **R**: *Én, a kicsi halporonty, felső ágyra felállok, s minden kedves öreg ~nak jó → éjszakát kívánok!*

⑥ ⑦ ⑧ ~ *harcsa*: Harmadik időszakos katona. **R**: *Leszerel az ~ harcsa, nem lesz többé marokmarcsa!*: *ritk* <A közeli leszerelésre utaló rigmus>. **R**: *Én kis kopasz ebihal a stokimra felállok, minden ~ harcsának jó → éjszakát kívánok!*

⑧ ⑨ ~ *iszapszemű*: *ritk* Harmadik időszakos katona. Vö. ~ **rája**.

⑧ ~ *kánya*: *ritk* Ua.

⑧ ~ *király*: *ritk* Ua.

⑦ ~ *lajhár*: Ua.

⑦ ~ *moszat*: Ua.

⑧ ~ *nyúl*: *ritk* Ua.

⑧ ~ *patkány*: *ritk* Ua.

⑧ ~ *pocok*: *ritk* Ua. **R**: ~ *pocok hazakocog!*: *ritk* <A közeli leszerelésre utaló rigmus>.

⑦ ⑧ ⑨ ~ *rája*: Harmadik időszakos katona.

⑧ ⑨ ~ *iszapszemű* (*mélytengeri*) *rája*; ⑧

⑨ (*ritk*) ~ *mélytengeri iszapszemű rája*; ⑧

(*ritk*) ~ *vén tengeri rája*; ⑧ (*ritk*) ~ *villamos*

rája; ⑧ *mélytengeri ~ rája*; ⑧ *ráncos*

szemű ~ rája: Ua. **Szj**: ⑧ ~ *rája baszik/*

fütyül/szarik/tojik rája!: <Parancsra vagy

bármilyen felmerülő problémára mondva:>

Mindegy, nem érdekel, nem foglalkozom

vele. ⑧ ~ *rája nem ér rája*: *ritk* <Kérés vagy

parancs teljesítésének elhárítására>. ⑧ ~

rája nem variálja: *ritk* <Utalás arra, hogy

az öregkatonát már nem érdekli semmi

(még az újoncok fegyelmezése sem)>. **R**:

⑧ *Én vagyok az ~ rája, ötven napot húzok*

rája: *ritk* <A többieknél később szerelő

katonák szerelő rigmusa>.

⑧ ~ *róka*: *ritk* Harmadik időszakos katona.

⑧ ~ *rozmár*: Ua. **Szj**: ~ *rozmár nem*

dolgoz / főkáz / szaroz / (ritk) szoroz / (ritk)

szopoz / (ritk) beleszar már!: <A feladat

teljesítésének elutasítása>. ~ *rozmár nem*

szaroz már: <Az öregkatona már nem

foglalkozik az újoncok fegyelmezésével>.

⑧ ~ *sivatagi sakál*: *ritk*, *tréf* Harmadik

időszakos katona.

⑧ ~ *sas*: *ritk* Ua. **Szj**: *Az ~ sas már nem*

rakéta, mászik, mint a teknősbéka: *ritk*

<Sürgetés visszautasítására:> Nem sietek.

⑦ ~ *tengeri susmus*: Harmadik időszakos

katona.

⑧ ~ *sün*: Ua. **Szj**: (*Az*) ~ *sünnnek napjai*

(*már*) *szünnnek*: Közeledik a leszerelés.

Jelentse(d) az ~ sünnnek, hogy/a napjai

hogyan/nagyon szünnnek!: <A közelgő

leszerelésre utaló rímes kifejezés>. *Jelentsel/*

jelentsed az ~ sünnnek, napjai/napjaid

hogyan szünnnek: *tréf* Hogy vagy?

⑧ ~ *szárcsa*: Harmadik időszakos katona.

Szj: ~ szárcsa nem díszlárcsa! (Ált. a feladat teljesítésének elutasítására) (Fh89/91).

® ~ tápos ←.

® ~ tűzok: ritk Harmadik időszakos katona.

R: Én vagyok az ~ tűzok, augusztusban hazabúzó!: ritk (A leszerelés időpontját hirdető rigmus).

® ~ vadkan: ritk Harmadik időszakos katona. **Szj:** Én csíkos hátú kismalac, kérek engedélyt ← az ~ vadkantól a makkosba bescsörtetni!

® ~ varjú (varnyú): ritk Harmadik időszakos katona.

— aggastyán, alsóágyas, antirüszü, apu, atyus, centis baka, csocsesz, csóka, csoki, hathónapos, hazajárógép, idős, iszapszemű, iszapszemű (mélytengeri) rája, kopasz civil, leszerelő, mélytengeri iszapszemű rája, múmia, nyugdíjas, ősz, rája, sokatszívott, szabadlábrahelyezett, tengeri iszapszemű (vén) rája, tengeri medve, tűzok, végzős, vén (csocsó), vén-diák, vén ember/geci/hal, vén iszap-szemű mocsári vadkan, vén iszapszemű (tengeri) rája, vén kutya/szárcsa, vén tengeri bálna/cet/medve, vén tengeri iszapszemű rája, vén tengeri olajos szemű marmonkanna, vilmás.

® ~ek tanácsa: (Leggyakrabban az egy körletben levő) öregkatonák összessége. Majd az ~ek tanácsa eldönti, mi legyen a tápossal, ha ennyit ugrál (Nk84/85). —

vének tanácsa. 2. ® (Az értelmezett szókapcsolatok is:) A harmadik időszakos katona önelnevezése. Lehet fölhozni a reggelit az ~nek! (Nk84/85). Lassan a porral (ti. felsepréskor), mert az ~ szilikó-zisban szenved! (DbA89). **3.** ® Az, aki úgy viselkedik, mint egy öregkatona, holott még nem az (BpA92/93). **4.** ® (Olyan alakulatoknál, különösen a határőrségnél, ahol háromhavonta volt bevonulás:) Az utolsó előtti (ötödik, később harmadik) három hónapját töltő katona; vö. újonc.

5. ® (Értelmezett szókapcsolatokban az előljáró jelzőjeként:) ~ szürke (→nyúl). ~ főnök ←.

öröganya ® **Szj:** tréf (Válasz az „Állj, ki vagy?” kérdésre:) ~d a nagy késsel. (Erre viszontválasz: ~d jöjjön előre, a nagy kés maradjon helyben! (Hmv70/71). Vö. még áll, moha.

öregedő ® fn **1.** (Olyan alakulatoknál, különösen a határőrségnél, ahol háromhavonta volt bevonulás) Negyedik három hónapját töltő katona; vö. újonc. **2.** ritk Második időszakos katona (az időszak vége felé); gumi. Vö. gumisodó.

öregkatona ® **Szj:** Ki az? Öregkatona? (Van centije?): **a** (Gyakori kérdés, ha egy öregkatonának (ált. vmelyik parancsnoka) üzeni, hogy csináljon meg vmit; az utasítás, kérés elutasítása). **b** (A parancsnok v. magasabb rangú előljáró emlegetésekor használatos, tájékozatlanságot mímelő kiszólás; arra utal, hogy az illető tiszt nem számít, nem kell tőle tartani). Vö. lóbe-tegség.

öregségi ® ~ bizonyítvány: Hivatalos iratot imitáló igazolványféle tréfás rajzokkal, feliratokkal, meztelen nők fotóival és az öregkatonák jogainak leírásával. Bővebben ld. KSzil. 32. ® ~ bot: Görbebot (melyre támaszkodva az öregkatona ráérő idejében végigbiceg a folyosón, jelezve, hogy ő már annyira öreg, hogy járni is csak bottal tud). ® ~ ágy: Hevenyészve, rosszul bevetett ágy. ~ alapon nem kelek fel. (BpA92/93). Vö. megjárás.

örgomba ® fn Oszlopon álló tető, amely az örnek árnyékot ad, ill. az esőtől védi. — gomba.

örgyík ® fn ritk, gúny Örvezető; örvi. Vö. gyíkvezető; gyík¹.

örgyilkos ® fn tréf Örnagy; szarnagy (Szabszo3). [← örgy., hiv. röv.]

örhangya ⑨ fn Őrnagy; szarnagy (Szkoo).

őri ⑨ fn *tréf* Őrnagy; szarnagy (Gyro2).

örkarcsi ⑨ fn Őrkatoná; bobi.

örkároly ⑨ fn Őrkatoná; bobi.

örkicsi ⑨ fn *ritk, tréf* Őrnagy; szarnagy.

örkutya ⑨ ⑨ fn (gyak. tsz.-ban) (Fel-állított) ör; bobi. || *Örkutyák*: Őrszázad. Vö. **biások**. [← *örkutya* 'objektum őrzését végző kutya'].

örmester ⑨ fn 1. → *Leszek* ~. **Szj**: *Ván, aki ~, van, aki olvas: ritk, gúny* (Az örmesterek közmondásos butaságát, műveletlenségét kipellengérező kifejezés). **Szh**: *Olyan → hülye vagy, mint egy doktoráló ~. → Kevés, mint ~ben a jóindulat.* 2. *ritk* A fogdán 20–24 nap büntetést letöltött katona. Vö. **tizedes**.

örmi ⑨ ⑨ (gyak. *örmi*) Örmester. — börmester, csörmester, csumi, csürmester, házmaster, kisörnagy, körmaster, örmity, örmustár, örmütyi, pityke, sörmester, szörmester, törmester.

örmity ⑨ (*örmity* is) fn *ritk, gúny* Örmester; **örmi** (DbK88).

örmustár ⑨ fn *ritk, tréf* Örmester; **örmi**. [Szójáték].

örmütyi ⑨ fn *ritk, gúny* Örmester; **örmi**.

örnagy → *Gerendás* ~; → *keskeny nyomtávú* ~; → *vékony nyomtávú* ~. → *Dobi/→ drót/→ kerítés/→ palánk* ~.

örök ~ *kopasz* ←.

örökgyík ⑨ fn *ritk, pej* Másfél évnél rövidebb ideig szolgáló, időkedvezményben részesülő (és ezért a többiek szemében mindig újoncnak számító) katona. *Ez a gyerek örökgyík marad, amíg csak él, hiszen csak egy évig lesz katona!* (Pá82). Vö. **gyík**¹.

örömkatona ⑨ fn Szerződéses katona; boci.

örpéká ⑨ fn Őrparancsnok; az őrszolgálatot ellátó katonák parancsnoka. Vö. **péká**. [Hiv. röv.] — **örpók**.

örpók ⑨ fn Őrparancsnok; **örpéká**. Vö. **pók**.

örségbugi ⑨ fn *ritk* Őrszolgálat (Er88). — **bundzsi, cerkaszolgálat, huhogás, huhu**.

örsi ⑨ fn és mn (gyak. tsz.-ban) *Hör* Nem a forgalom-ellenőrző ponton, hanem a zöld határon, határőrsön szolgáló határőr.

örsvezér ⑨ fn *ritk, tréf* Őrvezető; **örvi**. [← **örsvezető** × **örvezér**].

örsvezető ⑨ fn *tréf* Őrvezető; **örvi**. [Szójáték].

örtabletta ⑨ *Beveszi az ~t: ritk, szép* Lelővi magát, öngyilkos lesz; **befalcol**.

örül ⑨ **Szj**: (*Hát*) *te már semminek se tudsz ~ni?: tréf* ((Némiképp az ugratás szándékával is) kérdés a vmi miatt boszszankodó, dühöngő katonához).

örvezér ⑨ ⑨ fn *tréf* Őrvezető; **örvi**.

örvezető ⑨ fn *ritk* A fogdán 5–9 nap büntetést letöltött katona. Vö. **tizedes**.

örvi ⑨ ⑨ (*ritk. örvi*) fn Őrvezető. — csonthadnagy, csontörnagy, csörvezető, egycsillagos, gyíkvezető, körvezető, leszek tizedes, műanyagallhadnagy, műanyaghangya, nyakörv, örgyík, örsvezér, örsvezető, örvezér, sorvezető, sörsvezér, sörsvezető, szerződéses százados, szörvezető. Vö. **félvezető**.

őseember ⑨ **Szj**: *Hozzám képest a Neander-völgyi ~ | ma született bárány; — újszülött csecsemő: ritk, tréf* (Harmadik időszakos katonák saját öregségét hangsúlyozó kifejezése). Vö. **öreg**.

ősz ⑨ fn (ált. tsz.-ban) Harmadidőszakos katona; **öreg**.

összeáll **Szh**: ⑨ ~, *mint a befőtt/kutya-szar/túró/túrós tészta*: (Katonásan) sorakozik. (Felszólításként felszólító módban:)

(Gyorsan, katonásan) sorakozó! ⑨ ~, *mint* | *a gecis bugyi*; ⑨ — | *az ipari tészta*: Ua. Vö. **kicsúszik**.

összecsap Szh: *Úgy ~ja a → zoknit, hogy elektromos szikra csap ki a surci sarkán.*

összesöpör Szj: → *Még össze sem söpörték a haját.*

összfegyvernemi ~ *védőbicska* ←.

ösztöndíj ⑧ fn *tréf, gúny* (Ált. nem előfelvételizések által használva) Az előfelvételis katonák illetménye, pénzbeli juttatása; **zsold**.

ösztönlény ⑨ fn (ált. tsz.-ban) *pej* Az a katona, aki az „Oszolj!” vezényszó elhangzása után a gyorsabb kiszolgálás reményében lökdösődve rohan az étkezdébe (Sztso4).

ötcombú ⑧ ~ *asszony/barátnő/marcsa/maris: tréf* (Az önkielégítésre célzó mondatokban használt szókapcsolat) **a)** Önkielégítés. **b)** A kéz önkielégítésekor. **Marokmarcsa.** ⑨ (*Emma, az*) ~ *asszony: tréf* Ua.

ötszázliteres ⑧ mn és fn *ritk, gúny* Újonc, első időszakos (katona); **kopasz.** [Ti. még ennyi tea vár rá a laktanyában. Vö. **tea** alatt].

öttusa ⑧ fn *ritk, tréf* Két folyosó, a vécé, a mosdó és az előtér felmosása. Vö. **fókamóka**.

ötujjas ⑧ fn *ritk, tréf* Önkielégítés; **marokmarcsa.** *El-eljátszotta esténként az ötujjast* (Pá82).

P

paci ⑩ fn *ritk, tréf* Az aknavető keze-lője; **ló**.

pacsirtanyál ⑩ fn *ritk, tréf* Pálinka; **szeszkó**.

padlízsan ⑩ fn A raktárpakolók pa-rancsnoka (Sztso4). Vö. **uborka**.

padlóváza ⑩ fn *ritk, tréf* (Sértő v. ke-délyeskedő megszólításként is:) Buta, hü-lye; **köcsög**. Vö. **dzsakomó**.

padonpislogó ⑩ fn *ritk* (Ebben a mondatban:) A *padonpislogó felmászott a bizsergefára*: A macska felmászott a vil-lanyoszlopra. Ld. **bizserfa**.

pakol ⑩ ~*ja magát*: Nagyképűsködik, okoskodik; **májerkodik**. *Ne pakold ma-gad, öreg, mert beugrok a szádon, és kikö-nyökölök a szemeden!* (Fh89/91).

palánk ⑩ ~ *örnagy*: *ritk, tréf* (A be-szédben szabadon felhasználva a laktanya engedély nélküli elhagyására való utalás); **kerítésparancsnokság**. Vö. **drót hadnagy/örnagy**.

palánkbérlet ⑩ fn *ritk* (A (gyakori) engedély nélküli laktanyaelhagyás körül-írására szolgáló kifejezésekben); **kerítés-parancsnokság**, ~*e van*. Vö. **kerítésbérlet**.

palánkeltáv ⑩ fn *ritk, tréf* A lakta-nya engedély nélküli elhagyása, szökés; **dobi**. Vö. **eltáv**.

palánkjegy ⑩ ~*et vált*: *ritk* Engedély nélkül távozik, megszökik a laktanyából; **dobbant**. Ld. még **kerítésparancsnokság**.

palermó ⑩ fn *ritk* **1.** Kellemetlenség, megalázó helyzet; **szívás**. **2.** Szándékosan ilyen helyzetbe juttatás, kitolás, megalázás; **szívatas**. **3.** Az öregkatonák rémuralma; **csikágó**. [← *Palermo*, a maffiáról elhíre-sült szicíliai város].

pálesz ⑩ fn *ritk* Pálinka; **szeszkó**.

pályagép ⑩ fn A centihez hasonló funkciójú, az eltelt katonaidőt jelző esz-köz; **görcskötél** (BpA92/93). (Egy hosszú zöld zsinórból és a végére kötözött külön-böző kabalaserű tárgyakból (pezsgősüveg dugója, a levágott centidarabkák tárolására alkalmas, üdítőitalok kupakjából készült nemzetiszínű dobozka, kézigránát biztosí-tószege mint **fókakulcs**) áll. A zsinóron az eltelt hónapok számát különböző csomók jelölik. A katonaidő első hat hónapjában egy-egy csomót kell kötni havonta a pá-lyagép zsinórjára, a hatodik hónaptól ha-vonta egyet ki kell bontani, s így 12 hónap alatt minden csomó elfogy.) Vö. **csomó**², **borsó föld, ugrik**.

pályázik ⑩ tn ige **1.** A **pályagéppel** játszik (BpA92/93). (Mutatóujját kinyújt-va, kezét körkörösén meglendíti, így a **pályagép** zsinórja rátekeredik az ujjára. A zsinór ugyanígy le is tekerhető. A katonák beszélgetés közben általában pörgették a pályagépet, de ha valaki nagyon feltűnően csinálta, vagánykodásnak, nagyképűskö-désnek minősült.) — **pörizik**. **2.** Nagy-képűen, a szabályokat felrúgva viselkedik; **májerkodik** (BpA92/93).

pampa ⑨ fn (gyak. tsz.-ban) *tréf* Gya-korlótér; **szöcske**².

pampog ⑧ ts ige *ritk*, *pej* **1.** Beszél; **ugázik**. **2.** Főlöskégen beszél; véleményt nyilvánít, amikor nem kellene; **megmagyaráz**. **lk:** *meg~*.

pamut R: → *Laza vagyok, mint a ~, | mert én vagyok az öreg mamut; — | öreg vagyok, mint a mamut. Alsógatyám tiszta ~, olyat → szartam, mint egy mamut.*

páncél ⑧ fn Páncélszekrény. *Ráborult/rádőlt/rászakadt a ~ a → könyvére. — pécé.*

páncélgatya ⑨ fn *ritk*, *tréf* Vattás nad-rágbélés, pufajkanadrág; **tundrabugyi**.

páncélos mn és fn **1.** ⑨ ~ *gyík:* Vag-dalthúskonzerv; **gyíkhús**¹. ⑨ ~ *hús:* <Többnyire> vagdalthúskonzerv; **gyíkhús**¹. <Ritk.> (Májkrém)konzerv. **2.** ⑧ ⑨ Konzerv. || ⑧ ⑨ Vagdalthús/májkrémkonzerv. || ⑧ Kész-ételkonzerv. **Ö:** *kis~, nagy~. — gyíkhús¹, **gyomorsavkeltető**, **hibernált moslék**, **kék**¹, **kifordított**, **kondzserva**, **koporsó**-(kaja), **laktanyagirosz**, **pléhtojás**, **robban-tott terminátor**, **teknős**. **3.** ⑧ *ritk* Fém-pénz.*

páncélozott ~ *gyíkhús* ←.

páncélszekrény *Ráborult/rádőlt/rászakadt a ~ a → könyvére; rátették a ~t a könyvére* ←.

páncéltörő ⑧ ~ *löveg: ritk*, *tréf*, *szép* Hímvesző; **fasz**.

páncéltörpe ⑨ fn *ritk*, *gúny* Harcko-csizó katona; **hákás**.

panel ⑨ fn Az ellátóáslóalj épülete (BpA92/93).

pangás ⑨ fn Semmittevés, lazálás; **pihi** (Szkoo).

papírfülű ⑨ fn és mn *ritk*, *tréf* Másodidőszakos katona; **gumi**. [← **gumifül**].

papírharcos ⑨ fn *tréf* Írnok; tinta.

papírkutya ⑨ Írnok; tinta (Szkoo).

papírnývő ⑨ fn *tréf* Írnok; tinta (Dbo2).

paplanszájú ⑨ mn Ellenszenves (ember); **geci**.

paprikajancsi ⑨ fn Nagy orrú ember; **ormányos**. (Sztso4).

papucsozás ⑨ fn *ritk* Papuccsal verés <büntetésből>.

pár ⑧ **Szj:** *Kopárja, hol a ~ja?:* <Provokáló kérdés, amely a **centi** mutogatásával jár együtt, ugyanakkor dicsekvés is az öregkatonától:> És neked hány napod van még a leszerelésig? Mutasd, van-e centid?

parabolaantenna ⑧ fn *ritk*, *gúny* Nagy fülű katona; **lokátoros**.

parancs ⑧ **1. K:** *A ~ot megbaszni nem szabad, | mert csak szaporodik; A ~ot nem érdemes/szabad megbaszni, |—; Nem szabad a ~ot megbaszni, mert szaporodik; A ~ot megbaszni lehet, de nem érdemes, mert csak szaporodik:* A parancsot végre kell hajtani. Vö. „a parancsot pedig köztudomásúan nem lehet... megizélni, mert akkor megfiadzik, és a fia rosszabb, mint az anyja” (Boldizsár 1982: 33). **2.** ~, *kanyifaszizusztí/szaroslábujóska, vagy mi az isten fasza!:* <Figyelmeztetés, hogy a megszólított katona hangos *Parancs!* szóval és nevével jelentkezzék>. Vö. **narancs**.

parannok ⑧ fn *ritk*, *tréf*, *gúny* Parancsnok; **péká**.

parasztfelkelés Szj: ⑨ *Meg lehet kezdeni a ~t!:* Ébresztő!

parasztmarlbóro ⑨ fn Symphonia cigaretta (Or95).

Parasztszállás ⑨ fn Szabadszállás; Szivatszállás.

parázol ⑨ tn ige Fél, izgul; **berinyál** (Eg96).

párbajszemű ⑨ mn *gúny* Kancsal (Sztso4).

párhuzam Szj: → *Kiigazodik, feltakar, derékszög, ~!*

paripa ⑧ fn *ritk, tréf, gúny* Újonc; **kopasz.** [Ti. sokat kell szaladgálnia].

parittyá ⑥ ⑦ ⑧ fn *ritk, tréf* Géppiszto; **géppityu.**

párizsizabáló ⑥ mn és fn Városi (ember). Vö. **agrártínédzser.**

parketta ⑧ fn *ritk* (Arany színű) válllap; **karrierjelző.**

parkettás mn és fn *tréf* 1. ⑥ Főtiszt (örnagi, alezredesi, ezredesi) rangfokozatú (katona). — **baszdszájba, csillagvadász, ékszerész, hullócsillagos, keményváll-lapú, nagygoré, nehézvállú.** ~ *örvezető:* *ritk* Örnagy; *szarnagy.* ~ *tizedes:* *ritk* Alezredesi; *ales.* 2. ⑥ (*Ritk. parkettes*) *ritk* Örnagy; *szarnagy.* 3. ⑥ fn Tábornok; **piszamasz.** [A váll-lap mintájáról].

parkettes Ld. **parkettás.**

parknap ⑧ fn *ritk* <Az öregkatonák által megalázás, büntetés, kitolás céljával kikényszerített, az újoncok által végrehajtott, értelmetlen, hosszadalmas> nagytakarítás, a padlónak, kövezetnek bő vízzel és sok tisztítószerrel végzett felsúrolása; **sikamika** (Ta82/83).

parkolóhely ⑧ fn *ritk, tréf* Laktanyai fogda; **fogszi.**

pártigazolvány ⑧ Szj: *Van ~od?: ritk, tréf* <Kérdés az alvó társhoz, hogy felébrésszék>. Vö. **szén** alatt.

partizán ⑧ fn 1. Szj: *Barátocskám, maga ~?: ritk* <Fenyegető kérdés:> Tartsa rendesen azt a fegyvert! 2. Olyan katona, aki szabálytalanul, lógatva viseli a fegyverét.

partvisparti ⑧ fn *ritk, tréf* Söprögetés.

pásztor ⑧ fn *Hör* A repülőtér különböző szintjei között az utasok irányítását („terelését”) végző katona (Fh89/91).

patás fn 1. ⑧ *ritk, gúny* Aknavető kezelője; **ló.** 2. ⑨ fn Légvédelmirakéta-tüzér; **lérak.**

patek ⑥ fn Házilag, az őrség ideje alatt barkácsolt és a váltások idejéhez kalibrált napóra (Börs67).

patent ⑨ Előírásszerű, maximálisan helyes, tökéletes; **penge** (Szfv98).

patentkodik ⑥ tn ige Szörözik, ragaszkodik az előírásokhoz; **gecizik** (Szfv98).

patkány¹ ⑥ fn 1. → *Öreg* ~. 2. *ritk* Felderítő alakulatnál szolgáló katona, felderítő; **gyík**². 3. *ritk* A műszaki kabinban az indikátorcsövet figyelő (lokátoros, rakétairányító) katona. [← A kabin zárt, sötét hely]. — **csillagleső, csöves**², **fülemüle, fülész, kabinpatkány, radaros, tájoló.**

patkány² ⑥ fn *ritk, pej* 1. Ellenszenves, utált ember; **geci.** **Ö:** **lótér**~. 2. Hivatásos tiszt; **keményváll-lapos.** 3. Tiszthelyettes-hallgató; **gyökérképzős.** 4. Újonc; **kopasz.**

patkány³ ⑧ fn *ritk, tréf* Nagyobb méretű műanyag tasakba töltött mosószer (a takarításnál). Vö. **egér.**

patkányburger ⑥ fn Hússzelet; **bakancstalp.**

patkányfőzelék ⑥ fn Rossz minőségű, azonosíthatatlan tartalmú étel (Szh98). — **dzsunsz, dzsuva, gempá, gempafőzelék.** Vö. **táp.**

patkányhús fn 1. ⑧ *ritk, pej* (Rossz minőségű, zsíros) olcsó felvágott; **dzsuva.** 2. ⑨ fn Hússzelet; **bakancstalp.**

patkányszalámi ⑧ fn *ritk, pej* (Rossz minőségű, zsíros) olcsó felvágott; **dzsuva.**

patron ⑦ ⑨ fn *tréf* Lőszer; **skuló.**

pattanás ⑨ fn Rangjelző csillag a váll-
lapon; **krumplivirág** (Ha90).

pattog K: → *Gumi vagyok, ~hatok.*

Pávautca ⑧ fn *Hőr* A csornai gyakor-
lótér. [A gyakorlótérhez vezető *Páva utca*
nevéből]. *Holnap is látogatóba megyünk a*
Pávautcába. (Fh89/91).

pc. Ld. **pécé**.

pécé ⑧ I. mn *ritk* Páncélos, harckocsi-
zó; az ilyen fegyvernemnél szolgáló kato-
nákhöz tartozó, általuk használt; **hákás**.
[Hiv. röv.] II. fn *ritk* Páncélszekrény; **pán-
cél**. [II. ← I.]

pécémikádó ⑧ fn A harckocsizók
derékig érő, dzsekszerű vattás télikabátja;
pécésmikádó. Vö. **mikádó**.

pécés ⑧ mn és (*ritk.*) fn Páncélos,
harckocsizó (katona); hozzájuk tartozó,
általuk használt; **hákás**.

pécésmikádó ⑧ fn A harckocsizók
derékig érő, dzsekszerű vattás télikabát-
ja. Vö. (**nyúl**)**mikádó**. — **pécémikádó**,
pécésmikszi.

pécésmikszi ⑧ fn *ritk* A harckocsi-
zók derékig érő, dzsekszerű vattás télika-
bátja; **pécésmikádó**. Vö. **mikszi**.

pécse ⑨ fn Parancsihirdetés.

pedál ⑧ ⑨ fn *ritk* 1. Hízeltgés, (mások
rovására történő) előnyszerzés; **pedálozás**.
2. Hízeltgő, talpnyaló katona; **pedálgép**.
[← **pedálozik**].

pedálgép ⑧ fn *pej* Talpnyaló, hízelt-
gő; (mások rovására) előnyt szerző katona.
(Arcátlanul, főleg beszédével teszi nagy-
magát az előljáró előtt; mindenben he-
lyesél, beosztottjával csak ordítva beszél.)
[← **pedálozik**; vö. **gép**¹]. — **buldózer**,
csókdózer, **csókos**, **földgyalu**, **hosszú-
nyelvű**, **kaparenkó**, **kaparógép**, **kilincs-
takarító**, **nyálas**, **nyali(gép)**, **nyalis**,
nyalista, **nyalizó**, **nyaller**, **nyalós**, **pedál**,
pedálmedál, **pedálos**, **picsanyaló**, **piros**

bicikli, **piroskerékpáros**, **puncsos**, **rok-
ka**, **rokkagép**, **rokkás**.

pedálmedál ⑧ fn *ritk*, *tréf*, *pej* Hízelt-
gő, talpnyaló katona; **pedálgép**.

pedálos ⑨ fn Hízeltgő, talpnyaló, fe-
letteseinek kedvét kereső (katona); **pedálgép**
(Szk00).

pedálozik ⑧ ⑨ tn ige Hízeltgés, törlesz-
kedik a feljebbvalójához; (mások rovására)
a maga önző céljainak igyekszik megnyer-
ni vkit; helyezkedik. — **benyal**, **bicikli-
zik**, **erőtlen** nyelvcsapásokkal halad
előre, fényesíti a pékákilincset, **kapar**,
koptatja a küszöböt, **koptatja** a surci tal-
pát, **motorozik**, **nyal**, **nyalizik**, **nyomat-
ja** a rokkát/rokkot, **rokkázik**, **rollerezik**,
talpal, **tapos**, **tekeri**/tolja a piros biciklit.
Vö. még **kavar**¹; **véres** a talpa.

pedálozás ⑧ ⑨ fn Hízeltgés, (mások
rovására történő) előnyszerzés. — **pedál**,
rokka.

péeszhá ⑧ ⑨ fn Páncélozott szállító
harcjármű lövészraj szállítására; **nyuszi-
busz**. Vö. **péniszhá**, **pöske**. [← *PSZH*,
hiv. röv.]

péhágé ⑧ fn *ritk* Paradicsomos hús-
gombóc (Aszó-Rf 82/84). [Röv.]

pék Szh: → *Meghajtom, mint ~ a kiflit!*

péká fn 1. ⑧ ⑨ Parancsnok; a katonai
szervezet élén álló egyszemélyi vezető. **Ő:**
cselló~, **dózer~**, **er~**, **ezred~**, **géká~**,
háká~, **őr~**, **raj~**, **szakasz~**, **század~**,
ü~. [Hiv. röv.] — **agyas**¹, **aluljáró**, **apád**,
apánk, **apu(c)**, **baromarcú**, **császár**, **csa-
szi**, **csillagharcos**, **dúcse**, **fejes**, **felüljáró**,
fénybenjáró, **főmufti**, **főnök**, **fűrer**, **gej-
zír**, **góré**, **hátuljáró**, **hiéna**, **löket**, **majom-
arcú**, **mester**¹, **nagyfejű**, **nagyfőnök**,
nagygóré, **parannok**, **péterkároly**, **pino-
cset**, **pók**, **smasszer**, **szpájder**. Vö. még
hifi, **nyusziseriff**, **zseboroszlán**. 2. Pa-
rancsnoki épület; **fehérház**.

pékákilincs → *Fényesíti a ~et.*

pékátündér ⑨ fn A parancsnoki épületben szolgálatot teljesítő katona (Kfh92/93).

pékáuaz ⑨ fn UAZ típusú parancsnoki jármű (Bö-Börs95/96).

pelenkaszárogató ⑨ fn Az iránymérő állomás antennája (Kfh92/93).

pelikán ⑨ fn **1. Sz:** → *Fosik, mint a ~.*
2. ritk, tréf Lábbal működtethető szemetes.

péló ⑨ ⑨ fn *ritk* Hímvesző; **fasz.** [← *cig. pēlo* 'here' (CigSz. 87)].

pélosz ⑨ fn *ritk* Hímvesző; **fasz.** [← *péló*].

penészedik ⑨ ~ik az ágy alja: Sikálás (vö. *sikamika*) végeztével a padló felszáradása után a felmosóvízből visszamaradt mosószer fehérlik a nehezen feltörölhető helyeken, főleg az ágy alatt. ~ a → *macskaszar*.

penge ⑨ ⑨ mn Jó, kiváló, remek. ~ *stoki*: Precízen, szépen vékonyra összehajtogatott ruházat. [? ← *penge stoki* 'jó s.' ← 'vékony, lapos s.']. — **bikcsi, bikszi, bugi(s), csácsesz, dzsanesz, havaj, okszi, patent.** *Pengére:* Jól, remekül. Vö. *stokisan*. *Pengére ved be az ágyat!* (BpA92/93).

pengéz(ik) ⑨ ts és tn ige A műanyag padlóról a szennyeződést (főleg a lábbelik gumitalpa húzta fekete csíkokat) borotvapengével eltávolítja, lekaparja. Vö. *radírozik*.

péniszhá ⑨ ⑨ fn *ritk, tréf* Lövéseket szállító páncélozott harcjármű; **nyuszibusz**. [← *péeszhá*; kakofonikus szójáték].

penna ⑨ fn Írnok; **tinta** (Sztso4).

pentagon ⑨ fn Parancsnoki épület; **fehérház**. [← *Pentagon*, az Egyesült Államok védelmi minisztériumának főhadiszállása].

pentamen ⑨ fn Írnok; **tinta** (Nyho2).

penny ⑨ *Penny!*: *tréf* Pihenj! (vezényező); **lazíts!**

pépé ⑨ fn *Hőr* Nagytakarítás: a pincétől a padlásig (Aszö 82/84). Vö. *sikamika*.

Pepsi-sziget ⑨ **Szj:** *Emberek, ez nem a ~!*: <Figyelmeztetésként az alakzatban lévőkhöz:> Ne mocorogjanak, ne mozgolódjanak! Vö. **brékel**.

perc ⑨ *Semmi ~ alatt*: Nagyon hamar, egy szempillantás alatt. *Sec ~ alatt*: *ritk* Ua. **Szj:** *Van rá két ~ed, de ebből már másfél eltelt; Van rá tíz ~ed, ebből kilenc már eltelt; tréf* Sürgősen, gyorsan csináld meg; siess! Vö. **vágta** alatt.

periszkóp ⑨ **Szj:** *Mi maga, ~?!*: *ritk, tréf* Ne forgolódjon a sorban, álljon katonásan! Vö. **brékel**.

perzselt ⑨ ~ *gilisza*: *ritk, gúny* Újonc; **kopasz**.

péterkároly ⑨ fn *ritk* <Főleg a harcjárművek rádiózásakor használt forma> Parancsnok; **péka**. [← *pk.* röv. „feloldása”].

Petőfi ⑨ *Hőr* A Petőfi-laktanya Budapestben, ahol a büntetőszázad volt (Or91). Vö. **futkosó, Püspökvietnám**. (Gyakran fenyegették a katonákat azzal, hogy „*Ha valami marhaságot csinálnak, akkor Petőfi, vagy Kübekháza–Nagykerek!*” Kübekháza és Nagykerek az orosházi határőr kerület két legtávolabbi őrsé volt. Senki nem szeretett ide kerülni, mert rettenetesen messze voltak.) **R:** ~ *ben nem nő moha, nem szereltek le ti → soha!*

pezsgő ⑨ fn *ritk, tréf* Sikáláshoz használt habzó szóda; **hó**.

pezsgőpor ⑨ fn *ritk, tréf* Sikáláshoz használt habzó szóda; **hó**.

phg Ld. **péhágé**.

piapénz ⑨ fn A katonák pénzbeli járandósága, illetmény; **zsold**.

picsa ⑨ **Szj:** *Csak az a → baja, hogy az anyja ~ja nem volt szecskavágó. A ~m eldurran!*: *ritk* <Felháborodás v. meglepetés

kifejezése:.) Még ilyet! Vö. **A faszom eldurran!** **Szh:** → *Vigyorog, mint a ~.*

picsanyaló ⑧ fn *ritk, durva* Talpnyaló, hízelgő; (mások rovására) előnyt szerző katona; **pedálgép.**

pihen ⑧ **Szj:** *Század vigyázz! Jobbra ~j!:* *ritk, tréf* (Nem hivatalos vezényszó).

pihende ⑧ fn *ritk, gúny* Laktanyai betegszoba, gyengélkedő; **gyengusz.**

pihenj ⑧ fn *ritk* Laktanyafogság: a laktanya elhagyásának megtiltása fenyítésként; **helybetopi.** [*← helybenjárás* 'ua.' ← '(Vezényszó)'].

pihenő¹ ⑧ fn *ritk, tréf* Laktanyai betegszoba, gyengélkedő; **gyengusz.**

pihenő² ⑦ **Szj:** *Pihenő napos!:* (Kódolt üzenetként ordította a századügyeletes:.) Vigyázatok, előljáró közeledik, a körletekben mindenki ugorjon le az ágyakról, és viselkedjen szabályszerűen! (Hmv70/71). (Ebbe a szövegbe nem lehetett belekötni, mert a bejáratnál ácsorgó napos bármikor szólíthatta a váltótársát, a pihenő napost.)

pihentet ⑧ **Szj:** *Pihentessen!:* *tréf* (A hivatalos formula használata nem hivatalos helyzetben, egymás között, a körletbe való belépéskor). *Pihentesd már magad!;* *Pihentessél már!:* Csend legyen már; hallgass el! [Az előljáró belépésekor a rangidős Föl! *Vigyázz!*-t kiáltott, amire az előljáró *Pihenj! (Folytasd tovább!)*-ot vezényelhetett, vagy a rangidőst utasíthatta erre: *Pihentessen!]*

pihentetés ⑧ fn *ritk, tréf* Laktanyafogság; fenyítés, mely a laktanya elhagyásának megtiltását jelenti; **helybetopi.** [*← pihentet* 'Pihenj!-t vezényel(tet)'; vö. *pihenj*].

pihentető ⑧ fn A géppisztoly vállon való hordozása, a hordás megkönnyítésével úgy, hogy a szíjat átvetik az irányzékon. (A szíj ezáltal szorosabb lesz, a fegyver a

hátnak feszül, s nem kell kézzel feszíteni ahhoz, hogy ne essen le.) *Vegye le a fegyvert a pihentetőről!* (BpA92/93).

pihi ⑧ ⑨ fn Pihenés, semmittevés; heverészs. [*← pihen*]. — **brihi, dikó, faszvakarás, havaj(diszkó), havajdizsinapfény, hekszi, heppa(bungi), herebere, herepacsker, herevere, hessz, hetra, heveny faszrazás, kundéc, pangás, tökvakarás, zsibi.** Vö. **bungi.**

pihis ⑧ mn (Szószervezetekben:.) Olyan (szolgálat, megbízatás), ahol semmit nem kell csinálni, lehet pihenni; ahol békén hagyják a katonát. ~ *hely:* Nyugodt, nem megerőltető szolgálati hely.

pihizik ⑧ tn ige Pihen, heverészik, semmit sem csinál. [*← pihi*]. — **bungizik, dikózik, havajkodik, hekkkel, hepizik, heppázik, hesszel, hesszint, poccol, pócol, poddzol, pöcsöl, pöfizik, punnyad, veri a farkát/faszát/heréit, zszibizik.**

pikkelyes ⑧ fn és mn *ritk, tréf, gúny* Felderítő katona; **gyík².**

pilóta ⑧ fn *tréf* Sofőr; **kuplunggyilkos** (Dbo2).

pilotka ⑧ fn Szovjet típusú gyakorlósapka; **ködvágó.**

pina fn **1. Szj:** ⑨ *Ugye nem gondolja komolyan, hogy ez a ~ izgató!:* Miért nem borotválkozott? Vö. **bokorarcú. R:** *Én → söröm a Heineken, mindig ~ kell nekem! A → söröm az Ászok, ~ra vadászok! 2. ⑧ ritk, tréf* Töltényhüvely.

pingpong ⑦ fn Újonc, első időszakos katona; **kopasz.**

pingponglabda ⑧ fn **1. Szh:** *Té olyan → kopasz vagy, mint a ~. 2. ritk, tréf* Újonc; **kopasz.**

pinocset ⑧ fn *tréf 1.* Előljáró; **péká. 2.** Tábornok; **pizsamás.** [*← Augusto Pinochet* tábornok, chilei katonai diktátor].

pípi ⑧ ⟨Kifejezésekben a szabálytalanul hosszú hajra való utalás⟩ (Sza86/88). Vö. **bitliszfejű**. [Ti. a π értéke 3,14, a laktanyai fodrász telefonszáma pedig 314 volt].

píritott ⑧ ~ magyar: *ritk, tréf, gúny* Cigány katona; **kokeró**.

piros ~ *bicikli: gúny a* ⑧ ⟨Kifejezésekben a protekcióra való utalásként:⟩ **Csók**. *Betolja a ~ biciklit; beindult a ~ bicikli: ritk* Felsőbb kapcsolatait előnyszerzés céljával használja fel. *Mi van, öcsém, betoltad a piros biciklit, mész haza?* (Nk84/85). ~ *biciklin hajt: ritk* Nagyon jóban van a felettesével (és ebből számtalan előnye származik). *Tekeri/tolja a ~ biciklit: Hízeleg, törleszkedik; előnyt próbál szerezni; pedálozik.* (Az ilyen katonáktól kérdezik gúnyosan: *Nem dobja le?* Ti. a piros bicikli a láncot.) **b**) ⑧ Protekció; **csók**. **c**) ⑧ Talpnyaló, hízelgő katona; **pedálgép**. Vö. **piroskerékpáros**. || **Szj:** *El lehet tolni a ~ biciklit* ←!

~ *telefon: gúny a* ⑧ ⑧ ⟨Kifejezésekben a protekcióra való utalásként:⟩ **Csók**. ⑧ *Beizzik a ~ telefon: ritk* Telefonon előnyt igyekeznek vkinek szerezni. *Jött a piros telefon, aztán a tápos már ment is haza!* (Nk84/85). **b**) ⑧ ⑧ Protekció; **csók**. ⑧ ~ *telefonja van: ritk* Protekcióval jut előnyhöz. Vö. **pirostelefonos**. [← *piros* ⟨utalás a KISZ- vagy pártkapcsolatokra⟩; *bicikli* ← **pedálozik**].

⑨ ~ *lámpa*: Harckészültség; **hákács** (Szts 04). ~ → *tártáska!*

pirosfejű → *Méteres kékeres ~ tizedes*.

piroskerékpáros ⑧ mn és fn *ritk, tréf, gúny* Talpnyaló, hízelgő (katona); **pedálgép**. Vö. **piros bicikli**.

piroskilences ⑧ fn Laktanyai fogda; **fogszi** (Ze). [Piros színű és kilences számot viselő épület a ze-i laktanyában].

pirosnyíl ⑨ *tréf* Tüzoltóautó. — **ka-tica**.

pirosodik *Már ~ a → könyve*.

pirosszemű fn és mn *gúny, tréf 1*. ⑧ ⑨ Lövészkatona; **nyúl. 2**. ⑧ Újonc; **kopasz**. ~ *állat/nyúl: pej* Ua.

pirostelefonos ⑧ ⑨ mn és fn *pej, gúny* Protekciós (katona); **hátszeles**. Vö. **piros telefon**.

piskóta ⑧ **Szj:** *Nem ~!*: ⟨Legtöbbször gúnyosan:⟩ Ez igen! Derék dolog! Vö. **semmi**.

pislog ⑧ tn ige *Rep* A vadászpülőknek fényjeleket ad. *Hagyd már aludni, hisz egész éjjel pislogott!* (Pá82).

pisztoly ⑨ fn **1**. ~, → *tártáska! 2*. Férfi nemi szerv; **fasz** (Ju03).

pisztolyozás ⑨ fn *biz* Közösülés; **aktungolás** (Szabsz03).

pisztráng ⑧ fn *ritk, tréf* Újonc; **kopasz**. [Mert „árral szemben úszik”].

pitbull ⑨ fn **1**. Ör; **bobi. 2**. Kiképző; **smasszer** (Sztso4). **3**. *ritk* Harckocsizó; **hákás**.

píte ⑨ fn Széklet; **gitt**. *Nyom egy ~t: Székél; aknázik*. (Dbo3).

pityke ⑧ fn *ritk, tréf* Örmester; **örmi**. [← *Pityke örmester*, egy rajzfilm szereplője].

pitypang ⑧ fn *ritk, tréf* Ejtőernyős, légi deszantos katona; **ejés**.

pitypangagyú ⑨ fn és mn Buta; **köcsög** (BpPeto3).

pityu¹ fn ⑧ *ritk, tréf* Géppisztoly; **géppityu**.

pityu² fn ⑦ Előfelvételis katona; **tápos¹** (Ka75/76).

pizsama ⑧ fn *ritk, tréf 1*. A tábornokok nadrága. **2**. *gúny* Tábornok; **pizsamás**.

pizsamás ⑧ ⑨ fn (gyak. tsz.-ban) Tábornok, a tábornoki kar tagja. [A tábornoki egyenruha nadrágján lévő piros hosszanti csíkról]. — **adidasz, agyas¹, ha-**

jóskapitány, hullócsillagos, juharleves, melegítő, (nagy) manitu, nagykutya, nehézzállú, parkettás, pinocset, pizza-ma, százezredes, tengerész, vadász. Vö. keményváll-lapú, csillagközi invázió.

pk. Ld. péká.

plajbász ⑨ fn Írnok; tinta (Szkoo).

plakát Szh: *Leszakítom az → arcod, mint bolond gyerek a ~ot!*

plató ⑨ fn *ritk* Felső ágy; **doberdó**¹. ~n alszik: Az emeletes vaságy felső részén alszik. Szej: ~n kuss!: <Az ált. felső ágyon alvó újoncnoknak:> Csend legyen a felső ágyon!

pléhcsacsi ⑨ fn *ritk*, tréf Páncélozott szállító harcjármű; **nyuszibusz**.

pléhdoboz fn tréf 1. ⑦ ⑧ Harckocsi, tank; **háká. 2.** ⑧ Páncélozott szállító harcjármű; **nyuszibusz**.

pléhdobozkapitány ⑨ fn *ritk*, tréf Harckocsizó katona; **hákás**.

pléhkoporsó ⑨ fn *ritk*, tréf 1. Páncélozott szállító harcjármű; **nyuszibusz. 2.** Harckocsi, tank; **háká. 3.** Önjáró löveg; **önjáró barack**.

pléhkoporsós ⑨ fn *ritk* Harckocsizó katona; **hákás**.

pléhsapka ⑨ fn tréf Rohamsisak; **rohambili**.

pléhszázados ⑨ fn tréf Főtörzsőrmester; **fatörzs**.

pléhtojás ⑨ fn *ritk*, tréf Készételkonzerv; **páncélos**.

pocol ⑨ tn ige *ritk* Pihen, semmit sem csinál, az ágyon heverészik; **pihizik**. [→ **pócol**; ?*polcol*].

pocok ⑨ fn *ritk* 1. → Öreg ~. 2. Harckocsizó katona; **hákás. 3.** Tüzér; **ló. 4.** Egyes páncéltörő ütegnél szolgáló katona; **vépécetés. 5.** Légvédelmi tüzér; **légfúró**.

pocokvadász ⑨ fn *ritk* Légvédelmi tüzér; **légfúró**.

pócol ⑨ tn ige *ritk* Pihen, henyél; **pihizik**. [? ← *polcol*].

pocsolya ⑨ Szej: *A ~ nem azért van, hogy kikerüljünk, hanem azért, mert esett: Ne kerülje ki a pocsolyát! (Le88/89). Vö. Ne kerülje ki ←!*

pocsolyás fn és mn tréf 1. *ritk* Parti őrséget adó katona; **bobi. 2.** ⑨ Hídépítő (Sztso4).

poddzol ⑨ tn ige *ritk* (Arcátlanul kihívó formában) pihen, semmit sem csinál, heverészik; **pihizik** (Sze82/83). (A *poddzolás* tipikusan arcátlan formája ünnepségen a drapériával letakart parancsnoki asztal alatt aludni vagy hadgyakorlaton a harcjármű tetején gatyában sütkérezni.) Vö. **pocol**.

pofa Szej: ⑨ ⑨ *A ~m leszakad*; ⑨ *A ~m lereccsen*!; ⑨ *Pof lereccs*! <Meglepetés, álmélkodás és felháborodás kifejezésére:> A mindenit, még ilyet! ⑨ *Szorítsd a ~d, mint a satut*! Csend legyen! **Duma kilőve**! ⑨ ~*súlyba*! Ua. ⑦ *Pofád befog, vagy lehasítom, mint a farzsebet*! Elhallgass! (Ma77). ⑨ *Miért nem gyalulta meg a ~ját reggel*? Miért nem borotválkozott? Vö. **bokorarcú**. *Ne haragudj, hogy a → szavadba vágok, de a ~dba is vághattam volna... Elugattam a kibaszott ~mmal, hogy → csinálj magadnak kistestvért!*

pofázik K: → *Gumi vagyok, ~hatok*.

pofon ⑨ Szh: ~ *vágok, hogy oda is becsengetsz, ahol még csak alapoznak*!; *Akkora ~t kapsz, hogy elszállsz, mint a győzelmi zászló*!; *Olyan ~t kapsz, hogy a fogaid körmétközt játszanak a szádban a bennmaradásért*! <Tréf. fenyegetésként:> Vigyázz, mert megverlek! (Db95). Vö. **betakar**.

pogácsa ⑨ fn *ritk* A béempé lörését lezáró vastag vaslemez (Ze87/88).

pógári ⑨ fn A laktanyában dolgozó civil, közalkalmazott (Ju03). [← *polgári*].

pók ⑨ fn **1. R:** *Azt mondta a légy a ~nak, március a legszebb → hónap!* **2.** Parancsnok; **péká.** **Ő:** *őr~, raj~.* [← *pk.*, hiv. röv.] **3.** *Ezerlábú ~:* Újonc; **kopasz** (SztK97).

Pókember Szj: *Már megint a ~ vihog ← rám a sarokból!*

pokol ⑨ fn Kiképzőközpont; **termi-nátorképző** (Szabszo3). *Üdvözljük önöket a ~ban!*

pokrócoz ⑨ ts ige Egy pokróccal letakar és megver. **Ik:** *meg~.*

polcsi ⑨ fn *ritk, gúny* Politikai tiszt; **poltiszt.**

polhelyettes ⑨ fn A parancsnok politikai helyettese; **poltiszt.**

poliészter ⑨ **Szi:** *Nem vagyok én ~:* Nem vagyok én polihisztor. (A tiszthelyetesek műveletlenségét kigúnyoló mondás).

politikus ⑨ fn *ritk 1. Mi maga, ~?!* ((Fenyegető) kérdés a (túl) sokat olvasó katonához). **2.** Politikai tiszt; **poltiszt.**

polpisti ⑨ fn *ritk, gúny* Politikai tiszt; **poltiszt** (Ze87/88).

polpityu ⑨ fn *ritk, gúny* Politikai tiszt; **poltiszt** (Ze).

poltáj ⑨ fn Politikai tájékoztatás, politikai foglalkozás. [Hiv. röv.]

poltiszt ⑨ fn Politikai tiszt. (Leginkább politikai helyettesként szolgáló tiszt.) — **leninfiú, polcsi, polhelyettes, politikus, polpisti, polpityu, róka, vamzer.**

pomponos ⑨ mn és fn (gyak. tsz.-ban) Pontonhídépítő (katona); hidász. [← *pontos*; szójáték]. — **tamponos.**

póniló ⑨ fn *ritk, tréf* A 82 mm-es aknavető kezelője; **kisbuktás.** Vö. **ló.**

porkavaró ⑨ fn *ritk, tréf* Helikopter; **szitakötő.**

poroltó Szh: → *Kevés, mint Zsanán a ~.*

porosfülű fn és mn ⑥ (Frissen bevo-nult) újonc katona; **kopasz.**

portás fn *ritk, tréf 1.* ⑥ ⑧ ⑨ Kapu-ügyeletes. — **cerkás, kapus. 2.** ⑧ ⑨ A kapunál őrszolgálatot ellátó katona; **bobi. 3.** ⑨ Alegység-ügyeletes; **belgeci** (Ju03).

portyás ⑨ fn *ritk* Katonai rendész-ként járőrszolgálatot ellátó katona; **vápos.**

postagalamb Szh: *Ne → tájékozódjon, mint a ~!*

pótkommandó ⑨ fn *tréf* Tartalékos állomány. — **rambópótló osztag.**

pótló ⑨ fn *ritk, pej* Első időszakos katona; **kopasz.**

potri ⑨ fn (gyak. tsz.-ban) *ritk* Tiszt-helyettes-növendék, tiszthelyettes-képző szakközépiskolába járó katona; **gyökér-képzős** (Szabsz79/80). [← *Potrien őrmester*; Rejtő Jenő több regényének szereplője].

pottyantó ⑨ fn Vécé; **mesterállás** (Db02).

pozíció ⑨ fn Szolgálat; **szoli.** *Tetszik a karszalagom? Hja, kérem, a pozíció, az pozíció...* (SzfV98).

pöcs Szh: *Olyan → öreg vagyok, hogy már a ~öm is elmeszesedett.*

pöcsöl tn ige **1.** ⑧ *pej* Akadékoskodik, kellemetlenkedik; ellenőriz; **agyal. 2.** ⑧ Tétlenkedik; **pihizik** (Sztso4). [Vö. *here-vere*].

pőfizik ⑨ tn ige *ritk* Pihen, henyél; **pihizik.**

pöndölydörr ⑨ fn *ritk, tréf* Szellen-tés; **alvalagdal.**

pöpös ⑨ fn PPS-41 géppisztoly; **gép-pityu.**

pörc ⑨ hsz (Felelőszóként:) Igen; ren-denben van; **okszi** (Sb85).

pörcög ⑧ ts ige Fölöslegesen beszél; akkor nyilvánít véleményt, amikor nem kellene; **megmagyaráz** (Sb85).

pörgés ⑧ fn Kapkodás, sietség. *Pörgés van, kopaszok!* (Szfv98).

pörget ⑧ tn ige Önkielégítést végez; **zsibizik** (Db02).

pörzik ⑧ tn ige A pályagéppel játszik, a zsinórt mutatóujjára fel-, ill. letekeri; **pályázik** (BpA92/93).

pörsing ⑧ fn *ritk*, *tréf* Tábori konyha; **gulyáságyú** (Na). [*← Pershing*, amerikai nukleáris harcászati rakéta; a tábori konyhának a rakétákra emlékeztető kéménye van].

pöszke ⑧ fn Páncélozott szállító harcjármű; **nyuszibusz**. [*← péeszhá*].

pötyös ~ *bátú* → *ebihal*.

pp Ld. **pépé**.

praktikus K: *Se nem célszerű, se nem ~, ellenben roppant* → *katonás*.

prém *Lerántja a ~et az* → *arcáról*.

préri ⑧ ⑨ fn *tréf* Gyakorlótér; **szöcske**².

prerifarkas ⑧ *Kóbor ~*: Határőr; **kutya**.

priccol ⑧ tn ige *gyak* Fél, aggódik, megijed; **berinyál** (BpA92/93).

priccs ⑧ fn *ritk* Katonai vaságy; **dikó**.

privatizál ⑧ ts ige Ellop; **benyel** (Db03).

próbálgazdik ⑧ *Lehet ~ni!*: Azt próbáld csak meg! (Le85/86).

próbanéger ⑧ ⑨ mn és fn *tréf* Cigány (katona); **kokeró**.

probléma *Egyéni* → *szocprobléma*!

proletáröntudat Szh: → *Kevés vagy, mint vöröshagymában a ~*.

prüntyög ⑧ tn ige *Rep, Hír* Morzejeleket ad le, ill. vesz fel, morzézlik. — **prütyög**.

prüntyögő ⑧ mn és fn *Rep, Hír* Morzejeleket leadó, ill. felvevő (katona);

hírnyúl. *Menj a prüntyögökhöz, ha meg akarsz hülyülni!* (Pá82).

prütyög ⑧ ⑨ tn ige *ritk* Morzejeleket ad le, ill. vesz fel, morzézlik; **prüntyög**.

prütyögős ⑧ fn és mn *ritk* Híradós; **hírnyúl**.

prütyös ⑦ ⑧ mn és fn *ritk* Rádiós, morzézó (katona); **hírnyúl**.

PSZH Ld. **péeszhá**.

puca Szj: *Nincs annyi vér a → faszában/ ~jában, hogy...*

pufirizsa ⑧ fn és mn *gúny* Kövér; **vitamingolyó** (BpPeto3).

pufka ⑧ fn *ritk* Géppuska; **varrógép** (Db02). [*← puska*].

puhatestű ⑧ fn Újonc; **kopasz** (Sztso4).

pukka ⑧ fn Egyéni lőfegyver, puska; **asszony** (Szabszo3). [*← puska*].

pukkancs ⑧ fn *ritk* **1.** Kis méretű, párna formájú műanyag tasakba töltött mosószer, sampon; **egér**. **2.** Apró hangjelző eszköz. **3.** Géppisztoly; **géppityu**.

pukkaszt ⑧ tn ige Székel; **aknázik**. *Olyat ~ottam, hogy a budi két kortyból ette meg* (Db03).

pull ⑧ fn *ritk* Az a katona, aki titokban (esetleg a többiek elől eltitkolva) elraktároz, eldug magának vmit későbbi saját használatra; **pullos** (Er89/90).

pullman ⑧ fn *ritk* Személyszállításra használt marhavagon; **bocipullman**.

pullos ⑧ fn és mn *ritk* Az a katona, aki titokban (esetleg a többiek elől eltitkolva) elraktároz, eldug magának vmit későbbi saját használatra (Er89/90). — **pull**.

puma Szh: → *Büdös vagy, mint a ~*.

pumpa fn **1.** ⑧ ⑨ Fekvőtámasz (gyak. büntetésből csináltatják). **2.** ⑧ Közösülés; **aktungolás** (Nyho2).

pumpál ⑨ tn ige Fekvőtámaszt csinál (Or95).

puncikasza ⑨ fn Borotva; **sertebul-dózer** (Sztso4).

punciszájú ⑨ mn *gúny* Körszakállas; **körbeszörös**.

puncs ⑨ fn Protekció; **csók**.

puncsos mn és fn 1. ⑨ ⑨ *ritk, pej* Protekciós, ismerőse által/miatt támogatott előnyökhöz juttatott (katona); **hátszeles**. 2. ⑨ Talpnyaló; **pedálgép**.

punnyad ⑨ tn ige Pihen, heverészik, semmit sem csinál; **pihizik**. Vö. **sunnyog**.

púp ⑨ fn *ritk, tréf* Hátizsák; **málhagyík**.

púposkodik ⑨ tn ige Kőtekedik, okoskodik. *Az a tirpák őrmester elkezdett nekem púposkodni, hogy mért nem vágatom le a hajam* (Fh89/91).

púposodik ⑨ ~ik a váll-lapja: Küszöbön áll az előléptetése. *Nézd, hogy púposodik a Taki váll-lapja!* (Fh89/91).

puska Szj: → *Nehogy (már) a nyúl vigye a ~t!*

puskázó ⑨ fn Mesterlövész; **mesternyúl** (Vp03).

pusku ⑨ fn *ritk* Fegyver, puska; **aszszony** (Szh 81/82).

puszi ⑨ fn *ritk, pej* Protekció. || Befolyásos ismerős. **Csók**.

puszinyuszi ⑨ fn *ritk, tréf, gúny* Protekciós, vki által protezsált katona; az előljáró kedvence; **hátszeles**.

putri ⑨ fn Legénységi hálókörlet. *Most hányas putriban laksz?* (Fh89/91). — **boksz, cella, eháká, keltető, majomhorda, odú, ól, szauna**.

putris ⑨ fn Egészségügyi katona; **tökösővér**.

putrizik ⑨ ige Kibújjik a feladat alól; **sunnyog**.

puttony ⑨ fn *tréf* Hátizsák; **málhagyík**.

putykolás ⑨ fn *ritk* Büntetésből v. avatásként az újonc katona hasának kanállal történő ütögetése; **kanalazás**.

pürrögés ⑨ Madárhang utánzása valaki felé, mintegy jelezve az illető **madár** voltát (SzfV98).

Püspökvietnám ⑨ fn Petőfi lakatya. — **Hotel Petőfi**. Vö. **Petőfi**.

R

ráakad ⑧ tn ige *Ráakad* vmire: (Ált. felszólításban:) Elkezd vmilyen munkát (ált. takarítást) végezni; **rázizzen**. ~ *a főkára* ←.

rab Szj: *Olyat* → *teszek, hogy ~ leszek!*

rábaszik ⑧ **Szh:** ~*nak, mint negyvenben az egerek!*: (Ált. előljáró fenyegetésként:) Vigyázzanak, mert pórul fognak járni! Vö. **megszív**.

ráborul ~*t a páncél(szekrény) a könyvére* ←.

rábukik ⑥ ⑧ tn ige *Rábukik* vmire: *ritk* (Ált. felszólításként:) Elkezd vmilyen munkát (ált. takarítást) végezni; **rázizzen**. ~*ik a → főkára*, ~*ik a → csapatzászlóra*: Elkezd a felmosást.

ráciccen ⑧ tn ige *ritk* Csalódik feltevésében, a tapasztalatok hatására belátja vmely dolog ellenkezőjét; **rádöbben**. **Szj:** (Majd) *ráciccensz!*: *ritk, gúny* Majd meglátod, hogy nem úgy van az, ahogy te elképzeled!

rácsatlakozik ~*ik a* → *szívócsonkra*.

rácsipari ⑧ ~ *technikum*: *ritk, tréf* Lak-tanyai fogda; **fogszi**.

rácsobban ⑧ tn ige *ritk* **1.** *Rácsobban* vmire: (Vmilyen (gusztustalan) munkát) elkezd; **rázizzen**. *Rá lehet csobbanni a munkára!* (Db87). **2.** *gúny* Csalódik feltevésében, a tapasztalatok hatására belátja vmely dolog ellenkezőjét; **rádöbben**. Vö. **csobban**².

rácsobog ⑧ tn ige *ritk* Csalódik feltevésében, a tapasztalatok hatására belátja vmely dolog (főleg saját elképzelése) ellenkezőjét; **rádöbben** (Le85/86).

rácsos ⑧ fn *tréf* Laktanyafogda; **fogszi**. ~ *intézmény*: Ua. (Kap03).

rácsusszan ⑧ tn ige *Rácsusszan* vmire: *ritk* Elkezd a munkát; **rázizzen**. *Csusszanj rá a kövezetre!* 'Kezdd el a felmosást!' (Ze84/85).

radar ⑧ mn és fn Nagy fülű (katona); **lokátoros**.

radarfülű ⑧ mn és fn *ritk, gúny* Nagy fülű (katona); **lokátoros**.

radaros ⑧ fn Lokátoros; **patkány**¹ (Vp03).

radarozik ⑧ tn ige *ritk, tréf* Előrehajolva, fenekét magasan tartva felmosást végez; **fókázik**. *Nézd, hogy megfiatalodott az öreg! Ott radarozik a gyíkokkal* (Pá82).

radi ⑧ fn Újonc; **kopasz** (Db03). [← **radiátor**].

radiátor fn **1.** **Szj:** *Ebből a századból mindenki akkor megy baza* ←, *amikor a* ~. **2.** ⑧ Lokátoros újonc; **újonc** (Db03).

rádiózás ⑧ fn Az az eset, amikor az újoncot bezárják egy szekrénybe, bedobnak egy pénzérmét, és kívánnak egy zeneszámot, amit az újonc elénekel; **zenegép** (Sztso4).

radír ⑧ fn *ritk, gúny* Írnok; **tinta**.

radírozik ⑧ tn ige A linóleumpadlón látható bakancsnyomokat fehér tornaci-

pövel eltünteti <ált. az újoncokkal való kitolásként végeztették> (Sztso4). Vö. **pengézik**.

rádöbben ⑧ tn ige Csalódik feltevésében, a tapasztalatok hatására belátja valamely dolog (főleg saját elképzelése) ellenkezőjét. Vö. **döbben az arca; a döbbenet kiül az arcára. Szj:** (*Majd rádöbbensz!; (ritk) Rá lehet döbbenni!*: <Általános használatú, bármire felelhető hitetlenkedő válaszként is, vagy fölényes reagálásként valamilyen naiv tervre:>) Majd meglátod, hogy nem úgy van az, ahogy te elképzelted! Vö. **benéz, benő, csobi (hill), döbb, döbbenix, döbi (hill).** (*Hétvégén hazamegyünk.*) Majd rádöbbensz! 'Nem lesz abból semmi!' (Szh81/82). — **befalcol, csobban², csobizik, csoborog, döbben, döbizik, rácciccen, rácsobban, rácsobog, rádöbizik, rájön, rávakkan, rázizog, rázizzen, zizzen.**

rádöbizik ⑧ tn ige *ritk* Csalódik feltevésében, a tapasztalatok hatására belátja vmely dolog ellenkezőjét; **rádöbben**. Vö. **döbizik**.

rádöl ~t a páncél(szekrény) a → könyvére.

ráér Szj: → Öreg rája nem ér rája. ~ kicsit gyorsabban!: ⑩ Siessen! Vö. **vágta**.

ráf ⑧ fn *ritk* Rádiófelderítő alegység.

ráficcen ⑧ tn ige Siet, sürgősen elkezd; **rázizzen**. *Rá lehet ficcenni!* 'Siessen!' (Db96).

ragacs ⑧ fn 1. *ritk* Első időszakos katona; **kopasz**. 2. Fenyítés, kimaradás megvonása; laktanyafogság; **helybetopi**.

ragaszt ⑧ tn ige A laktanyából való hétvégi eltávozást megvonja; **befékez**.

ragasztás Szh: *Olyanok, mint a* → *hangyák* ~ után.

ráharap ~ a → *horogra*.

ráhátékáz ⑧ ⑨ ts ige *Ráhátékáz* vkire vmit: Az elvesztett, megrongált ka-

tonai felszerelés megfizetésére kötelez úgy, hogy a tartozásról jegyzőkönyvet vesz fel. Vö. **hátékáz**. *Rám hátékáztak egy teljes gyakorlót!* (Nk84/85). [← **hátéká**].

ráhúz ⑧ ts ige (tárgy nélkül is) <Az alakulat jellegéből fakadóan az újoncok kiképzésének befejezéséig vagy fogdabüntetés miatt> a vele egy időben bevonult katonáknál tovább szolgál. *X napot ráhúz*: Rendes szolgálati ideje letöltése után tartalékosként X nappal tovább szolgál. || A fogdán töltött napok számával több napot tölt a leszerelésig. **R:** *Én vagyok az* → *öreg rája, ötven napot húzok rája!*

ráhúzó ⑧ fn és mn Az a katona, aki az új állomány kiképzéséig az alakulat jellegéből fakadóan tartalékosként tovább szolgálni kényszerül. [← **ráhúz**]. Vö. **tarcsis**.

rája 1. Szh: → *Öreg vagyok, mint a* ~. **R:** → *Öreg vagyok, mint a* ~, *hazamegyek/leszerelek februárba!* 2. ⑦ ⑨ Utolsó időszakát töltő, leszerelés előtt álló katona; **öreg**. ⑩ ⑩ *Iszapszemű (mélytengeri)* ~; ⑩ *mélytengeri iszapszemű/öreg* ~; ⑩ ⑩ *öreg (iszapszemű/villamos)* ~; ⑩ ⑩ *öreg iszapszemű (mélytengeri)* ~; ⑩ ⑩ *öreg mélytengeri iszapszemű* ~; ⑦ ⑧ ⑨ *(öreg) vén (tengeri)* ~; ⑩ *ráncos szemű öreg* ~; ⑩ ⑩ *tengeri iszapszemű (vén)* ~; ⑩ ⑩ *vén iszapszemű (tengeri)* ~; ⑩ ⑩ *vén tengeri iszapszemű* ~: Harmadik időszakos, utolsó hat hónapját töltő katona; **öreg** <önelnevezésként is>. Vö. **iszapszemű, öreg, vén. Szj:** *Én, csikos hátú kismalac, kérek* → *engedélyt az iszapszemű ~ktől a makkosba becsörtetni!*

rajgóré ⑧ fn *ritk, tréf* Rajparancsnok; **rajpéka**. Vö. **góre**.

rájön ⑧ tn ige Csalódik feltevésében, a tapasztalatok hatására belátja valamely dolog (főleg saját elképzelése) ellenkezőjét; **rádöbben**. *Az üti azt akarta, hogy én mossak fel, de aztán rájött!* (Nk84/85). **Szj:** *Majd rájösz!*: <Általános használatú,

bármire felelhető hitetlenkedő válaszként vagy fölényes reagálásként vmilyen naiv tervre: Majd meglátod, hogy nem úgy van az, ahogy te elképzeled! *Maj' rágyössz, maj' rágyössz, maj' rágyössz, ha nem gyössz rá, maj' rádöbbsz!* (Szh83/85).

rajpéká ⑧ fn Rajparancsnok. Vö. **péká**. — **erpéká**, gladiátor, **rajgóré**, **rajpók**.

rajpók ⑧ fn Rajparancsnok; **rajpéká**.

rákacsint Szj: *A* → mesterlövész *kacsintson rád!*

rakas ⑧ fn *tréf* Szakasz. [← *rakas* 'lőszertartó'].

rakasvezető ⑧ fn *tréf* Szakaszvezető; **szakszi**.

rakéta fn **1. Szj**: → *Öreg csocsesz/csóka/ember nem ~!* **R**: → *Öreg baka nem ~, lusta, mint a teknősbéka*; → *Öreg cápa nem ~, száguld, mint a teknősbéka*; → *Öreg csóka nem ~, ballag mint a teknősbéka*; → *Öreg ember nem ~, | mászik/ugrik, mint a teknősbéka*; — | *sokkal inkább teknősbéka*; → *Öreg sas már nem ~, mászik, mint a teknősbéka*. **2.** ⑨ *tréf* Tisztítószer.

raketta ⑧ fn *ritk*, *tréf* Rakéta (Er88/89).

rambó ⑧ fn **1.** (gyak. tsz.-ban) Szerződéses katona; **boci**. **2.** Nagy termetű katona; **dögtestű** (Vp03).

rambóképző ⑧ fn Kiképzőközpont; **terminátorképző** (Kap03).

rambópótló ⑧ ~ *osztag*; *tréf* Tartalékos állomány; **pótkommandó**.

rambótréning ⑧ fn *tréf* Alapképzés; **keltető**.

ránt → *Csőre* ~.

rányi ⑧ fn Nő; **muff**. [← *argó* ← *cig. rānji* 'úrnő' (Vek. 139)].

rapszi ⑦ fn Sorállományú gépkocsi-vezető; **kuplunggyilkos** (Kfh71)

raránt ⑧ ⑨ tn ige Önkielégítést végez; **zsibizik**.

rárippan ⑧ tn ige *ritk* (Ált. felszólításokban:) Elkezd vmilyen munkát végezni; **rázizzen**. *Elvtikéim, lehet rárippanni!* 'Kezdjék el a kiadott feladatot!' (Sze85/86).

rászakad tn ige *ritk* **1.** ⑧ ~t a páncél- (szekrény) a → könyvére. **2.** ⑧ ⑨ *Rászakad vmire: Elkezd vmilyen munkát végezni; rázizzen. Rá lehet szakadni a textilre!* 'Moss fel!' (Er86). *Szakadjon rá a felmosórongyra!* 'Kezdjen el felmosni!' *Rá lehet szakadni a rettyóra!* 'Menj vécét takarítani!' (Nyb87). ⑨ *Szakadj rá a → fókára!* 'Kezdj el takarítani! Gyerünk öcsém, rá lehet szakadni a vécére/folyósóra!' 'Kezdd el a vécé/mosdó takarítását!' (Or95).

rátekeredik ⑧ Szj: *Tekeredj rá a textilre!* *ritk* Kezdd el a felmosást! Vö. **rázizzen**.

rátermett ⑧ ~ *katona*: *ritk*, *tréf* Újonc; **kopasz**. [Ti. felmosórongyra, vödörre tértett].

rátesz *Rátették a páncélszekrényt a → könyvére.*

rávakkan ⑧ tn ige *ritk* Csalódik feltevésében, a tapasztalatok hatására belátja vmely dolog (főleg saját elképzelése) ellenkezőjét; **rádöbben**. Szj: *Majd rávakkansz!* *ritk*, *pej* (Általános használatú hitetlenkedő vagy fölényes reagálásként:) Majd meglátod, hogy nem úgy van az, ahogy te elképzeled!

ráver ⑧ Szj: *Rád verek, mint Zorán a gitárra!* Vigyázz, mert megverlek! Vö. **betakar**.

rávezet ⑧ ts ige Belátatja vkivel eredeti feltevésének helytelenségét; (kegyetlenül) megtanítja, bebizonyítja neki az igazságot; móresre tanítja. *Rávezettem a kopárokat, hogy mi az a sikamika!* (Nk84/85). Szj: *Majd rávezetlek!* (Általános használatú, bármire felelhető hitetlenkedő válaszként is, vagy fölényes reagálásként vmilyen naiv v. sértőként értelmezett ki-

jelentésre: Majd megmutatom én neked, hogy nem úgy van az, ahogy te elképzeled; majd móresre tanítalak!

rázizeg ⑧ tn ige *ritk* Csalódik feltevésében, a tapasztalatok hatására belátja vmely dolog (főleg saját elképzelése) ellenkezőjét; **rádöbben** (Le85/86).

rázizzen ⑧ tn ige **1.** Csalódik feltevésében, a tapasztalatok hatására belátja vmely dolog (főleg saját elképzelése) ellenkezőjét; **rádöbben**. **Szj:** (Majd) *rázizzenesz!*: (Általános használatú hitetlenkedő vagy fölényes reagálásként, válaszként:) Majd meglátod, hogy nem úgy van az, ahogy te elképzeled! **2.** *Rázizzen* vmire: (Ált. felszólításban:) Elkezd valamilyen munkát (ált. takarítást) végezni. *Zizzenj rá!*: (Nagyon gyorsan) csináld meg! *Lehet rázizzenni a folyosóra!* "Takarítsd fel a folyosót!" ~ a *fókára*: Elkezd felmosni a követ. *Rá lehet zizzeni a fókára!*: Moss fel! — **nekibuhan, nekizizzen, nekizuhan, ráakad, rábukik, rácsobban, rácsusszan, ráficcen, rárippan, rászakad, rázuhan**. Vö. **rátekeredik, zizz**¹.

rázuhan ⑧ tn ige *Rázuhan* vmire: *ritk* (Ált. felszólításban:) Elkezd vmilyen munkát (ált. takarítást) végezni; **rázizzen**. *Lehet ~ni a →fókára!*

recseg ⑧ tn ige Megtörik, lelkileg összetörik; **megmakkan** (Bö-Börs95/96).

reccsenés ⑧ fn Megrázkództatás (Bia94). Vö. **be/megreccsen**.

recska ⑧ fn Önkielégítés; **marokmarcsa**.

recskaanyag ⑧ fn Önkielégítés; **marokmarcsa** (BpA92/93).

recskázik ⑧ tn ige Önkielégítést végez; **zszibizik**.

redikül Ld. **retikül**.

redva fn **1.** ⑧ fn Kosz; **dzsuva** (Db95). **2.** ⑧ *ritk, pej* Gép, gépjármű, harcjármű. [←**redvás**].

redvás ⑧ mn Koszos; **dzsuvás** (Db95).

refes ⑧ *ritk, tréf* fn Fogdabüntetését töltő katona; **fogszis**. [← szleng *ref(f)es* 'büntetett előéletű' ← *rendőri felügyelet*].

refi ⑧ fn Rejtett figyelő (Szk97/98).

régész ⑧ fn **1.** *Olyan → öreg vagyok, hogy hozzám nem is orvos jár, hanem ~.* (További változatait ld. **öreg** alatt.) ~(*ek*) *járnak hozzá; ~t hívnak hozzá*: Már csak néhány napja van a leszerelésig; vö. **öreg** alatt. **2.** *ritk, tréf* Orvos (amikor öregkatonát gyógyít); **mengele**.

reggel R: ⑧ *Jó ~t, elvtársak, vége van az éjnek, nyolcvanöt napra ébredtek a →vének!*; ⑧ *Jó ~t, jó ~t, vége van az éjnek, kerek hatvan napra ébredtek a →vének!*; ⑧ *Jó ~t, jó ~t, ébrednek a medvék, tőkön szúrnám magam, ha én kopasz lennék!*; ⑧ *Jó ~t, jó ~t, ébrednek a méhek, 50 napra ébredtek az augusztusi vének!*; ⑧ *Jó ~t, honvédek, vége van az éjnek, 56 napra ébredtek a vének. A többieknek (fél hat van,) ébresztő fel!*; ⑧ *Ébredj, →kopasz, itt a ~, megint kevesebb lett eggyel!*: (Az ügyeletes reggeli ébresztőkor kiabált szövege).

rejszmatyi ⑧ fn Önkielégítésen rajtakapott katona (Börs67). Vö. **zsisib**.

remete ⑧ fn *ritk, tréf* Egyszemélyes szolgálatban levő katona.

rénós ~ *bakancs* ←.

répa ⑧ fn *Berázza a ~t: Hőr* Határőr a honvédeknek (azaz a **nyulak**nak) bosszantásként filcből, szivacsból készült répát mutogat. *Hazafelé a vonaton beráztuk a répát a nyulaknak!* (Fh89/91).

répagyalu fn **1.** ⑧ *ritk, gúny* Lövészkatona; **nyúl**. **2.** ⑧ Gyalogsági harcjármű; **nyuszibusz**.

répakombáj ⑧ fn *ritk, tréf, gúny* **1.** Lövészkatona; **nyúl**. Vö. **káposztakombáj**. **2.** *Hőr* A Magyar Néphadsereg

állományába tartozó katona; **réparágó**.

3. Gyalogsági harcjármű; **nyuszibusz**.

réparágó ® fn *tréf, gúny* **1.** Lövészkatona; **nyúl**. **2.** *Hőr* A Magyar Néphadsereg állományába tartozó katona. — **nyúl, répakombájn**.

répazabáló ® fn *tréf* Lövész; **nyúl** (Sztso4).

repetá Szh: → *Kevés, mint lágerben a ~.*

repkó ® fn Repülőszeszből (a repülőgépek, helikopterek, radarok tisztítására, egyes alkatrészeihez való műszaki alkoholból) hígított szeszes ital; **szeszkó**.

reptér ® fn *tréf* Nagyobb alapterületű helyiség, amit (rendszerint) fel kell mosni (ált. az ebédlő és/vagy az ún. nagyfolyosó). — **repülőtér**. Vö. **csótányos**.

repülő Szj: → *Nehogy már a csík húzza a ~t!*

repülőcsuri ® fn *ritk, gúny* Sorállományú tiszthelyettes; **rigó**. Vö. **csúró**.

repülőtér ® fn *ritk, tréf* Nagyobb alapterületű helyiség, amit fel kell mosni (az ebédlő és/vagy az ún. nagyfolyosó); **reptér**.

részeg ® **Szj:** ~, *vigyázz!*: *ritk, tréf* Részleg, vigyázz! [Szójáték].

reszel ® tn ige *Reszel* vkinek: *ritk* Büntetést oszt; (**meg**)**szívat**. ~*tek neki*: *ritk* Megbüntették, pórul járt.

réti ~ *néger* ←.

retikül ® fn *ritk, tréf* **1.** (ridikül, redikül) Kimenő táska. *Hadi* ~: Ua. **2.** *Harci* ~: *ritk* Gázalartáska; **szimatszatyor**. **Ö:** **vegyi**~. **3.** Kézi rádió adó-vevő; **bohócrádió** (Fh89/91).

rettenetes ® *Bizej* ~: Olcsó szeszes ital, házi pálinka; **szeszkó** (Ma84). [← *Bize*, Marcalihoz csatolt Somogy megyei település].

rézbőrű ® fn és mn Cigány; **kokeró**.

rezeg ® tn ige *ritk* Vezetési gyakorlaton vesz részt a Rezi község melletti gépkocsi-gyakorló pályán (Ma84).

rezsó ® fn *Hőr* Útlevelek vizsgálatához használt, régi típusú UV-lámpa (Fh89/91). [Egyik jellemző tulajdonsága az volt, hogy igen hamar átforrósodott].

Rhodesia Ld. **rodézia**.

riad ® tn ige *ritk* Riadózik, riadót hajt végre. *Holnap riad a hírszázad* 'Holnap riadó lesz a híradós századnál' (Ma84).

riadóstoki ® fn Szabálytalanul, hevenyészve összehajtogatott ruházat (vö. **stoki** (I. 2.), **Balaton szelet**). [A zubbonyból nem veszik ki az inget, a nadrágból a szíjat, hogy riadó esetén gyorsabban lehessen öltözni].

riadt ® fn és mn *gúny* Újonc; **kopasz** (Vp03).

riadtarcú ® fn és mn *ritk, gúny* Újonc; **kopasz**.

riadtképű ® fn és mn *ritk, gúny* Újonc; **kopasz**. *Nézd azt a riadtképűt! Hogy táncoltatja a főkát!* (Pá82).

riadtszemű ® ® fn és mn *gúny* Újonc; **kopasz**. (*Felsőágyas*) ~ *kopasz rüszü állat*; ~ *felsőágyas*; ~ *kopasz gyík*: Ua.

ribizli fn **1.** **Szh:** *Té olyan* → *kopasz vagy, mint a hámozott ~*. **2.** ® Újonc; **kopasz**. *Hámozott ~*: ® *ritk, tréf, gúny* Ua.

rics ® ® fn *Hőr* **1.** Riadócsoport: különleges határeseményekhez kirendelt 3-4 fős raj. — **ricscsoport**. **2.** Riadó. Vö. **hákáesz**. *Ébresztő, rics van!* (Or91).

ricscsoport ® fn *Hőr* Riadócsoport; **rics** (Asző-Rf 82/84).

ricskutya fn ® *Hőr* A riadócsoport tagja (Fh89/91).

ricslámpa ® fn *Hőr* Riadólámpa (Or91). — **buzilámpa**.

ridikül Ld. **retikül**.

rigó ® fn 1. Sorállományú tiszthelyettes v. zászlós (ált. egyetem v. főiskola elvégzése után behívott, majd tartalékos tisztiskolát végzett katona) (jelzői használatban is). ~ *őrmester*. Szj: *Hány → napod van, kis ~? Millió, millió.* — **fészekjáró**, **repülőcsuri**, **rigodon**, **rigolettó**, **sárgalábú**, **sárgarigó**. Vö. **gyökér**. [← **sárgarigó**]. 2. *ritk* Katonatiszti főiskolát végző hallgató. 3. ⑨ Tartalékos katona; **tarcsis**.

rigodon ® fn *ritk*, *tréf* Sorállományú tiszthelyettes v. zászlós; **rigó**. [Szójáték].

rigófüttyös ⑨ fn Vécé; mesterállás (Dbo2).

rigolettó ® fn *tréf* Sorállományú tiszthelyettes v. zászlós; **rigó**. [← *Rigoletto*; szójáték].

rihálás ⑨ fn Közösülés; **aktungolás** (Dbo3).

rikárdó ⑨ fn Vattás télikabát; **mikádó** (Sztso4).

riki ® fn *ritk* Riadókiértésítés.

rikis ® mn és fn Riadókiértésítő (katona).

ringató ® fn Terepimitátor; olyan szerkezet, mely az álló harckocsit (a lőtéren) úgy mozgatja, mintha terepen haladna; **hákáringató**.

ringlispíl ® Szj: *Mi maga, ~?!*: *ritk*, *tréf* Ne forgolódjon a sorban, álljon katonásan! Vö. **brékel**.

rinya ® fn 1. Félelem, aggodalom. *Beindul a ~*: Elkezd félni. Szj: *Ketten vannak/voltak őrseben/szolgálatban: ő meg a ~*: Fél(t) a szolgálatban, ill. a szolgálattól (DbK). — **gitt**, **kula**, **zizz**². 2. *ritk* Gerinctelen magatartás (DbK). 3. Kihallgatás (DbK). — **cumi**, **észosztás**, **vallatás**. 4. Kérelemfüzet; **rinyafüzet** (DbK). 5. *ritk* Kedvezmény; eltávozás, kimaradás; vö. **eltáv**, **kimarcsi**.

rinyafüzet ® fn Kérelemfüzet (DbK). — **rinya**.

rinyagép fn 1. ⑥ Panaszkodó alak. 2. ⑥ *pej* Túlságosan óvatos, félős katona. Vö. **gép**¹, **rinya**. — **gittes**, **makker**, **zizi**¹.

rinyál tn ige 1. ⑧ Fél; **fosik**. Ik: **be~**. 2. ⑥ ⑧ Panaszkodik. — **kampalyog**. [← **rinya**].

rinyasisak ® fn *ritk*, *tréf* Rohamsiak; **rohambili**. Vö. **cidribili**, **majrékalap**.

rinyavas ® fn *ritk* A jobboldali ülés előtti kapaszkodóvas az autóban (DbK). Vö. **majré**.

rinyázik ® tn ige Fél; **fosik**. [← **rinya**].

ritmusérzék Szh: → *Kevés, mint dobostörtében a ~*.

rizikó Szi: *Egyetemisták, én nem vagyok egy → szadizmus, de rábasznak, az ~! Én nem vagyok egy → volumen, de hogy maguk szívni fognak, az ~!*

robban ® ⑨ ~ *a centi*: (Elérkezett a leszerelésig hátralevő százötvenedik nap, amikor) levágják az első centidarabot. ~ *az ötven/száz/százötven*: A leszerelésig hátralevő ötvenedik/századik/százötvenedik napot jelképező centidarabot (ünnepestélyes körülmények között) levágják. Ld. még **centi** alatt.

robbantott ® ~ *budi*: *ritk*, *pej* Rendkívül koszos, ürüléktől eldugult vécé. ⑥ ⑨ ~ *csirke*: (Rendsz. apróra vágott, csontszilánkos, a csirke egyik részével sem azonosítható) csirkehúsból, csirkeaprólékból készült étel: **a**) Szakácsok főzte, bármilyen baromfiból készült étel (pörkölt, töltött csirke, raguleves stb.); **utászcsirke**. [A szakácsoktól szokták is kérdezni: *Mi van, fiúk, aknára zavartátok a tyúkállományt?* (Ma81/82).] **b**) *ritk* Tyúkpörköltkonzerv. ⑨ ~ *csirke-leves*: A felengedés előtt bárdal szétaprított fagyasztott csirkéből készült leves (Bö-Börs95/96). ⑥ ~ *hús*: Csont-

szilánkot is bőven tartalmazó húsétel. ③ ~ *leves*: *ritk* Húsleves, csirkeaprólék-leves. ~ *terminátor* ←.

robokacsa ③ fn Alakiatlanul mozgó katona; **alaki toprongy**. [← *Robokacsa*, a „Kacsamesék” c. rajzfilmsorozat egyik szereplője].

robotember ③ fn *tréf* Alakiatlanul mozgó katona; **alaki toprongy**.

rockegyüttes ③ *Szj*: *Melyik ~ben játszik (a katona)?*: Miért ilyen hosszú a haja? (Vágassa le!)

rockzenész ③ *Szj*: *Mi maga, ~?!*: Miért ilyen hosszú a haja? (Vágassa le!)

rodeó ③ fn *ritk* Dühöngés, tombolás, a körletben lévő dolgok borogatása.

rodézia ③ fn **1.** A katonák egy csoportjának rémuralma, a többiek megfélemlítése; **csikágó**. **2.** Bosszúság, kellemtelen, megalázó helyzet; **szívás**. **3.** Ilyen helyzetbe juttatás, büntetés, kitolás; **szívattás**. **4.** Takarítottatás, nagytakarítás, sikálás; **sikamika**. || *ritk* A takarítottatás második fokozata, a felmosásnál alaposabb takarítás; vö. **kocsedó**, **vityapuszta**, **gamás** (Ma85/86).

rohad R: *Itt hagyom a* → *fegyverem, ~jon a testeden!* → *Fegyverem átadom, ~jon a válladon!*

rohambili ⑥ ⑦ ③ ③ fn Rohamsisak. — **acélbili**, **acélsvájci**, **bigyó**, **bili**, **bimbi**, **bimbó**, **bogrács**, **bogyó**, **bömbölő**, **bubi**, **buffkalap**, **bukó**, **bukóbili**, **bukósisak**, **bumbbili**, **cidribili**, **fazék**, **harci bili**, **keménykalap**, **kobak**, **kotla**, **kotli**, **kupak**, **majrébré**, **majrékalap**, **majrékupak**, **mofémbili**, **mofémkalap**, **mofémsvájci**, **ólobili**, **pléhsapka**, **rinyasisak**, **rohamedény**, **rohamsipka**, **rohansipka**, **sisak**, **tököfedő**, **vasbili**, **vaskalap**, **vassapka**, **védősisak**, **zöldbukó**.

rohambili-időszak ③ fn *tréf* Alap-kiképzés; **keltető**.

rohambodega ③ fn Híradókocsi (Szfv98).

rohambogár ③ fn Olyan katona, aki mindent lassan csinál (Sztso4).

rohamedény ③ fn *tréf* Rohamsisak; **rohambili** (Szabszo3).

rohamsipka ③ fn Rohamsisak; **rohambili**.

rohan *Hagyja a* → *futást, ~jon!*

rohansipka ③ fn Rohamsisak; **rohambili**.

róka ③ fn *ritk* **1.** → *Öreg* ~. **2.** *pej* Politikai tiszt; **poltiszt**.

rokk ③ fn *ritk* Zene; **blúz**. → *Nyomatja a ~ot*. [← *rock*].

rokká ③ fn **1.** Hízélgés, (mások rovasára történő) előnyszerzés; **pedálozás**. *Nyomatja* ← *a ~t. Édesanyám, nem perdül a ~t: gúny* (A társak csúfolódása, ha valakinek) nem sikerül hízélgéssel előnyt szereznie (Le85/86). [Szapphó híres verssorának idézése]. **2.** Talpnyaló, hízélgő, előnyszerzésre törekvő katona; **pedálgép**.

rokkagép ③ fn *pej* Talpnyaló, hízélgő; (mások rovasára) előnyt szerző katona; **pedálgép**. Vö. *gép*¹.

rokkás ③ mn és fn *pej* Talpnyaló, hízélgő; (mások rovasára) előnyt szerző (katona); **pedálgép**. [← **rokkázik**].

rokkáz(ik) ige **1.** ③ ③ tn *pej* Hízeleg, törleszkedik a feljebbvalójához; (mások rovasára) előnyt igyekszik szerezni; **pedálozik**. **2.** ③ ts *ritk* Fényesít, tisztít. **Ik**: *ki~*.

rollerezik ③ tn ige *ritk, pej* Hízeleg, törleszkedik a feljebbvalójához; (mások rovasára) a maga önző céljainak igyekszik megnyerni vkit; helyezkedik; **pedálozik**. *Nem kéne úgy rollerezni, elkopik a lábad!* (Fh89/91).

roló ⑧ *Még jövőre is itt fogod/fogjátok húzni a BM-nek a ~t!; Hőr* (Öregkatonák újoncokat ugrató kiszólása, utalva az útlevékezeltő-fülkék átjáróit elzáró redőnyökre:) Nagyon soká fogtok ti még leszerelni! (Fh89/91).

roncstelepőr ⑨ *tréf* Telephely-ügyeletes; **garázsüti** (Db02).

roncstemető ⑨ *fn tréf* Telephely, hantgár; **csapatmúzeum**.

rongyos ⑧ *fn ritk, tréf* Ezredes. [\leftarrow szleng *rongy* 'ezerforintos bankjegy'; vö. **kilós, lepedő**]. — **csillagvadász, lepedő, tejút, zsoldos**.

roppanó ⑨ *fn* Katonai bakancs; **surranó** (Bgy95).

rotringman ⑨ *fn* Írnok; **tinta** (Szk00). [\leftarrow *Rotring*, írószer márka \times ang. *man* 'ember'].

rovancs ⑧ ⑨ *fn* Az egyéni katonai felszerelés (ritkábban a raktárkészlet) megletének ellenőrzése, leltár. (A személyek ellenőrzésekor a katonák egy pokrócban az összes holmijukat leviszik az udvarra, ott szétpakolnak, és a különböző tárgyakat a család elkerülése végett mindenki egyszerű mutatja fel. A holmiját cipelő katonától szokás megkérdezni csipkelődve: *Mi az, nincs szekrényed?* Szh81/82).

rovancsol ⑧ ige **1.** ts Ellenőrzi a felszerelés meglétét, leltároz; **rovancsot** tart. **2.** tn Felszerelése ellenőrzésén, leltározásában részt vesz.

rozmar \rightarrow *Öreg* ~. **Szj:** \rightarrow *Öreg* ~ *beleszar már!* \rightarrow *Öreg* ~ *nem dolgoz/főkéz/szaroz/szoroz/szopoz már!*

rozsa ⑨ *fn* Gépjármű.

röfi ⑧ *fn ritk, gúny* Konyhai kisegítő munkás; **csellós**. Vö. **konyhamalac**.

röhögés ⑧ **Szh:** *Olyan a ~e, mint a löharapás: ritk, tréf* v. *pej* Kellemetlen, harány nevetése van.

rötttyintő ⑨ *fn* Vécé; **mesterállás** (Sztso4).

rövid ~ *eltáv* \leftarrow .

rövidhajú ⑧ *fn* és *mn* Újonc; **kopasz**.

RPG Ld. **erpégé**.

r. pk. Ld. **erpéká**.

rsz. Ld. **eresz**.

RT Ld. **érté**.

r. tea Ld. **erteá**.

Rubik-kocka Szh: *Annyi \rightarrow napod van, mint ~n/~ban a variáció(k).*

rúc Szh: ⑨ *Hasba ~lak, oszt úgy meghajlasz, mint az U szög!; ⑨ Úgy seggbe ~lak, hogy leolvassd a Göncölszékér alvázszámát!; <Fenyegetésként> Megverlek! ⑨ Úgy seggbe ~om, hogy | lesöpri a Hadak útjáról a lószart!; ⑨ — | zúgva száll, mint a győzelmi zászló!; Vigyázzon, mert megverem! Vö. **betakar**. [Vö. „Zúgva száll, mint a győzelmi zászló, hősi híred, a sok büszke év” (a Szovjet Hadsereg jubileumi indulójának első sora)].*

ruhanagyker ⑨ *fn tréf* Ruházati anyagraktár (Pé03).

ruszki ~ *eltáv* \leftarrow /kimenő. \rightarrow *Tisztacsere ~ módra*. **Szh:** *Olyan, mint a ~ kölni* \leftarrow : *egy csepp is elég belőle*.

ruszkicsoda ⑨ *fn tréf* ZIL típusú teherautó; **benzintemető**.

rühő ⑧ ⑨ *fn ritk, gúny* Újonc, első időszakos katona; **kopasz** [\leftarrow **rüszi** 'ua.'].

rühőci ⑧ ⑨ *fn ritk, gúny* Újonc, első időszakos katona; **kopasz**.

rühőke ⑧ ⑨ *fn ritk, gúny* Újonc, első időszakos katona; **kopasz**.

rügy ⑧ ⑨ *fn ritk, gúny* Újonc; **kopasz**.

rüszi *fn* ⑧ *fn ritk, gúny* Újonc; **kopasz**. ⑨ ~ *gyík*: Ua. [\leftarrow **rüszi**].

rüszmeteg ③ ④ fn *ritk, gúny* Újonc; **kopasz.** [? ← **rüszü** × *gyermeteg*].

rüsszent ③ ts ige Pörgő centivel valakit (elsősorban újoncokat) megüt (Bia94). [← **rüszü** 'újonc'].

rüsszög ③ tn ige *ritk, pej* <Elsősorban újoncoknak az öregkatonákkal szembeni „tiszteletlen” megjegyzéseire mondva:> megjegyzést tesz, ellentmond; **megmagyaráz.** *Ne rüsszögjél, sivár gytk, sikáld fel a folyosót!* (Fh89/91).

rüszü fn és mn **1.** ③ ④ *gúny* Újonc; **kopasz.** (*Szar*) ~ *állat*; (*ritk*) ~ *vadállat*, (*felsőágyas riadtszemű*) *kopasz* ~ *állat*;

kopasz/sivár ~: *pej* Ua. *Ezernapos* ~ *gyalogos* ←. **Ö:** *anti*~. **2.** ③ <Kedélyesen lenéző v. megvető megszólítás>; **dzsakomó.** **3.** ③ Ellenszenves, megvetett; **geci.** **4.** Bolond, hülye (ember); **köcsög.** **5.** ③ *pej* Hivatásos tiszthelyettes-hallgató; **gyökérképzős** (DbK). **6.** ③ *pej, ritk* Tiszthelyettes; **gyökér.** **7.** ③ Szerencsétlenkedő, ügyetlenkedő, esetlen; **topa** (Szkoo).

rüszütej ③ fn *ritk, tréf* Takarítószer (ált. Ultra); **hó.**

R. 1-es ③ ~ *megfigyelő* <A szakny-i szó magyarázata:> *Eredj, fiam, és figyeld meg!* (DbK88).

S

sajt Szh: → *Kevés (vagy), mint | Camping ~ban a sátorrúd/sátorvas; — | Maci/ Mackó ~ban a brummogás; — | Mese ~ban a mesemondó; — | Turista ~ban a hátizsák.*

sakál ⑧ fn **1.** → *Öreg sivatagi ~.* **2. ritk** Látogatáskor, szabadnapról visszajövők érkezésekor élelem után szaglászó potyázó. *Ezerszer mondtam, hogy a sakálokat meg hajtsátok el!* (Fh89/91).

sakálkodik ⑧ tn ige *ritk* Látogatáskor, szabadnapról visszajövők érkezése után élelemre vadászik, potyázik. *Haver, húzzál a gecibe, ebben a körletben ne sakálkodjál!* (Fh89/91).

sakk ⑧ **Szj:** *Adjon ~ot!:* *ritk, tréf* Mos-sa fel a folyosót! Vö. **sakkozik, fókázik.**

sakkozik ⑤ ⑥ ⑧ ⑨ tn ige **A** (fekete-fehér) kockás kövű v. padlócsempés helyiséget (ált. a folyosót) felmossa; **fókázik.** **Ik:** *ki~.*

sakktábla ⑧ fn *ritk, tréf* **A** felmosandó helyiség padlója (leginkább a kockaköves folyosóé).

sakktörő ⑦ fn Felmosórongy (mellyel a sakktáblához hasonló követ felmos-sák); **fóka.** Vö. **sakkozik.**

saller ⑧ ⑨ fn *ritk, tréf* Pofon, ütés. ⑧ *Kap egy ~t:* <Ált. E/2-ben fenyegetésként:> Megverik, megütik. ⑨ *Lenyom/rátesz egy ~t:* <Ált. fenyegetésként:> Megüt, megver; **betakar.** — **lángos.**

sámli ⑧ **Szj:** *Nem ~!:* *ritk* <Legtöbbször gúnyosan:> Ez igen! Derék dolog! (Le85/86). Vö. **semmi.**

sápadtarcú ⑨ mn és fn *tréf* Fehér bő-rű (katona). Vö. **rézbőrű.** — **hipóreklám.**

sapka Szj: ⑧ ⑨ *Ugorjon (be) a ~ja alá!:* *ritk, tréf* Tegye fel a sapkáját! Vö. **eldug.** ⑨ *Vedd le a ~t, vagy kirúgom alóla a fejed!:* Vedd le a sapkát! **R:** ⑧ *Sír az öreg ~(~ja), kopasz/(ritk) sivár lesz a gazda(~ja):* <A hamarosan leszerelő öregkatona többieket bosszantó rigmusa>. Vö. **agy.** **Ö:** **bakter~, bocskai~, brezsnyev~, muszka~, pléh~, úttörő~, vas~.**

sárga ~ *kacsa* ←.

sárgahasú ⑧ ~ *zöldpikkelyes: ritk, gúny* Újonc; **kopasz.** Vö. **gyík¹.**

sárgalábú ⑧ fn és mn **1.** *ritk, tréf* Sorállományú tiszthelyettes v. zászlós; **rigó.** [← **sárgarigó**]. **2.** Tolna megyei (katona) <a somogyiak szóhasználatában:> (Ma). [A somogyiak magyarázata szerint állítólag a tolnaiak megtaposták a teherautóra rakott tojást, hogy több férjen rá].

sárgarigó ⑧ fn *tréf* Sorállományú tiszthelyettes v. zászlós; **rigó.** [A váll-lapon húzódó sárga csíkról és a sapka sárga zsinórjáról].

sárhányó ⑧ fn *ritk, tréf* Hajkivágás a fülnél. — **csepelsárhányó, dakkerék, sárvédő, uralsárhányó, uralsárvédő.**

sárkányszerelő ⑧ fn *ritk, Rep* **A** repülőgép hajtóművének szerelője.

sárvédő ⑧ fn *ritk, tréf* Hajkivágás a fülnél; **sárhányó.**

sas ⑩ fn *ritk, tréf* **1.** → Öreg ~. **2.** Deszantos (ejtőernyős) katona; **ejés.** **3.** Repülő. **4.** *Hő* Februárban leszerelő határőr (Fh89/91).

sásfészek ⑩ ⑩ fn *ritk, tréf* Örtorony; torony.

sáskahad ⑩ fn Hivatásos állomány (Vp03). Vö. **keményváll-lapos**.

saskula fn ⑩ **1. Szh:** *Úgy összeesett, mint a lehullott saskula!*: A fáradtságtól összerogyott. **2.** Nagyon fáradt ember. *Ne legyél már saskula!*

sasol ⑩ ts ige Figyel, néz, nézelődik. *Mit sasol, katona?* 'Mit néz, miért áll itt?' (BpA92/93). — **biluxol**.

sasszem fn **1.** ⑩ *ritk, tréf* Ör; **bobi.** **2.** ⑩ *tréf* Mesterlövész; **mesternyúl**.

sátor ⑩ ~*ban ébred:* *ritk, tréf* Reggeli erekcióval ébred.

sátorrúd ⑩ fn **1. Szh:** → *Kevés (vagy), mint Camping sajtban a ~.* **2.** *ritk, tréf, szép* Hímvesző; **fasz.** Vö. **sátor** alatt.

sátorvas Szh: → *Kevés (vagy), mint Camping sajtban a ~.*

satu fn **1. Szj:** *Szorítsd a → pofád, mint a ~!* **2.** ⑩ Bakancs; **surranó** (Szk00).

Savaria Ld. Szavária.

sávoly Ld. zsávoly.

sec ~ *perc* ← *alatt*.

segédalhonvéd ⑩ *Kisegítő ~:* *ritk, tréf, gúny* Nagyon rossz katona; **alhonvéd**.

segg Szj: *Még az → ejtőernyőzsínór sem vált le a ~éről.* **Szh:** *Úgy ~be → rúgom, hogy | lesöpri a Hadak útjáról a lószart!;* — *| zúgva száll, mint a győzelmi zászló!;* *Úgy ~be → rúglak, hogy leolvasod a Göncölszékér alvázszámát!*

seggbekuki ⑩ fn *ritk, tréf* Olyan helyzet a sorban álláskor, amikor vki túl közel áll a másikhöz; **hőmérőzés**.

segghely ⑩ ⑩ fn *ritk, tréf, gúny* Laktanyai gyengélkedő, segélyhely; **gyengusz.** [Szójáték].

segély ⑩ *Éhenhalási ~:* *tréf* Illetmény; **zsold** (Db03).

semmi ~ *perc* ← *alatt. Szj: ⑩ *Nem ~!:* <Legtöbbször gúnyosan:> Ez igen! Derék dolog! Vö. **piskóta, sámli.** ⑩ ~ *nem volt:* <Gyakori válaszformula, ha valaki azt akarja kifejezni, nem érdekli, amit mondtak neki>. *Takaríts ki! — Semmi nem volt.* 'Nem takarított' (BpA92/93).*

senki ⑩ **1. Szj:** (*Micsoda?! Senki sehova!* (*ritk. Sinki sihova!*); *Senki sehova: mindenki stokira!*: <(Főleg kiképzési idő utáni) eltávozási szándék elfojtására> (Nk). **2.** fn (gyak. tsz.-ban) *ritk* A légvédelmi rakétaalakulat katonája (Ta). *Átme gyek a senkikhez filmet nézni* (Ta82/83). [Ugyanis senki nem tudott róluk semmit].

senyhe ⑩ fn és mn Rossz, hitvány; **igénytelen** (Eg96).

serc ⑩ fn Lelepleződés, lebukás; **bukta**¹ (Fh89/91). Vö. **megsercen**.

sereg ⑩ fn A Magyar Néphadsereg.

seriff ⑩ fn **1.** Szolgálatban lévő hivatásos katona. Vö. **keményváll-lapos.** **2.** *ritk* Alegység-ügyeletes; **belgeci.** **Ö:** *nyúl~, nyuszi~.*

sernevál ⑩ fn *ritk, tréf, gúny* **1.** Sertésnevelő telep a laktanyai ételhulladék hasznosítására. [← *Sernevál*, sertésenyésztéssel foglalkozó vállalat]. — **dékkörlet, denáj, disznókkörlet, disznóöböl, dzselisztonpark, sertéskörlet.** **2.** A vigyázmenet gyakorlása (Ma84). *Riói ~:* *ritk, tréf* Ua. (Ma84). [← a gyakorlásra használt betonút a **sernevál** mellett volt ← *riói karnevál*; szójáték].

sertebuldózer ⑩ fn *ritk, tréf* Borotva. — **puncikasza.**

sertéskörlet ⑨ fn A laktanyának az a része, ahol a zászlóalj ellátására tartott sertések óljai álltak; **sernevál** (Or91).

séta ⑨ *Ebéd utáni ~: ritk, gúny* Délutáni gyakorlatozás. *Lemegy ~ra: ritk* Őrszolgálatban az őrtorony körüli járőrözésre indul.

sétalap ⑨ fn *ritk* Másik (al)egységbe kerüléskor átvitt okmányok.

sétálóbajnok ⑨ fn *ritk, tréf* Az őrseget felvezető tisztes, felvezető. Vö. **kis/nagykörös**. — **felvezér, kilométeróra**.

sétáltat ~ja az → *óriáskigyót*.

s. hús Ld. **eshús**.

sibár ⑨ fn *ritk, pej* Újonc; **kopasz**. [← **sivár**].

sibra ⑨ fn és mn *pej* Újonc; **kopasz**. *Nézd a sibra nyulat, megint takarít!* (Nk84/85). ~ *gyík: ritk, pej* Ua. [← **sibár**].

sibrák ⑨ fn (tsz. *sibrákok*) *ritk, pej* Újonc; **kopasz**.

siet Szj: ⑨ *Nem baj, ha ~sz, csak hamar ideérjél!* Siess! Vö. **vágta**.

sikakefe ⑨ fn *ritk* Sikáló kefe, gyökérkefe; **százlábú**.

sikál ⑨ ts ige (Bő vízzel és sok mosószerrel a padlót, kövezetet) felmossa, súrolja. Ld. **sikamika**. **R:** *Augusztus a → király, január meg ~!*

sikamika ⑨ ⑨ fn <Legtöbbször az öregkatonák által megalázás, büntetés, kitolás céljával kikényszerített, az újoncok által végrehajtott, többnyire értelmetlen, hosszadalmas> nagytakarítás, a padlónak, kövezetnek bő vízzel és sok tisztítószerrel végzett felsúrolása. (Előkészítése során az öregkatonák — de végeztethetik újoncokkal is — először tisztítószerrel (**hó, rüszütej, szabadiódpor**): Ultrát, habzósódát, műanyagtasakos sampont (**egér, patkány**³) szórnak (**beszór, beultráz, beszódáz, hull a hó, behavazik, [nyári] hóesés**) vagy ta-

posnak szét (**beegerez, eltapossa az egeret**). Ezután lavórban, vödörben, esetleg a tűzcsapot megnyitva (**elszabadul a boa**) nagy mennyiségű vizet visznek, engednek a takarítandó helyiségbe (**beönt, kigyózik**). Az újoncok feladata gyökérkefével (**százlábú**) esetleg ritk. köröm- v. fogkefével alaposan felsikálni a padlót, míg nem habzik (**térdig ér a hab**). A munka nehezítése végett seprűvel előre fel lehet verni a habot (**habosít**). A munka befejezésekképpen a habos vizet feltörőronggyal vödörbe kell felszedni, és a padlót lehetőleg szárazra törölni, mert ha később szárad, a bőven használt takarítószerből foltos marad (**penészedik az ágy alja**), ami egy újabb **sikamika** indítékát adhatja. Vö. még KSzil. 40–1.) (*Ma este japán (karate)film/műsor (lesz a tévében az ultravideó filmválasztékából): ~; (Színes, szélesvásznú) japán–francia (koprodukcióban készült kaland)film/videó: ~-dőlavíz: tréf* <A nagytakarításra való (gyak. fenyegetésként használt) utalás>). Vö. **afgán/arab film: habrahab; francia film: dőlavíz; csébetűs takarítás, ganyézás, mata, pépé**. [← **sikál**]. — **beöntés, csikágó (hadművelet), evezés, főkamentés, habfürdő, habparti, hocsedó, harakiri, havaj, kambodzsa, karbantartás, körletezés, kupírozás, matahari, parknap, rodézia, sikaparti, surumuru, ultra holdbázis, ultrabébi, ultrabudi, ultrabugi, ultradiszkó, ultradizsi, ultramóka, ultraparti, ultravideó(diszkó), ultravox, ultrázás, vízidiszkó**.

sikaparti ⑨ fn Ultrával felszórt padló felsikálása; **sikamika**.

sikárkefe ⑨ fn *ritk* Sikáló kefe, gyökérkefe; **százlábú**.

simafejű fn és mn **1.** ⑨ *ritk, pej* Újonc; **kopasz**. **2.** ⑨ ~ *főhadnagy: tréf* Hímvesző; **fasz** (Sztso4).

sín ⑧ fn Fenyítés, laktanya-fogság; **helybetopi** (DbK). *Felgördült előtte a ~; ~re tették/vágták*: Megfenyítették, nem engedik haza.

sínentúli ⑨ fn és mn Cigány; **kokeró**.

Sing Sing Ld. **szingszing**.

sínhuszár ⑧ fn *ritk, tréf, gúny* Vasútépítő munkásszázad tagja; **krampácsberci**.

sintér ⑧ ⑨ fn (gyak. tsz.-ban) *ritk, pej* Egészségügyi katona, a gyengélkedőre beosztott segítő; **tökösnővér**.

síp ⑧ fn *ritk 1. Kiveszik a ~ot*. Ld. **műtét. 2. pej** Újonc; **kopasz. 3.** A szegycsont nyomása ujjbütyökkel vagy valamilyen tárggyal (fegyelmezési, büntetési célzattal) (Fh89/91). Vö. **megsípól. Szj: Egy ~ beguggol**: (A sípólást kísérő szokásos kommentár).

sípagyú ⑧ fn *ritk, pej* Újonc; **kopasz.**

síparcú ⑨ fn *ritk* Újonc; **kopasz.**

sípi ⑧ fn *ritk, pej* Újonc; **kopasz.** [← **síp**].

sípmalac ⑧ fn *ritk, pej* Újonc; **kopasz.**

sípu ⑧ fn *ritk, pej* Újonc; **kopasz.** [← **síp**].

sípól ⑧ **Szj: ~ a tüdeje!** (Ce83/84). Ld. **műtét**.

síppantó ⑧ fn *ritk, pej* Újonc; **kopasz.** [← **síp**].

síppantyú ⑧ fn *ritk, pej* Újonc; **kopasz.** [← **síp**].

sípszínór ⑧ fn *ritk, tréf* Újonc; **kopasz.**

sír R: ~ az öreg → ágya, *kopasz fekszik rája*; ~ az öreg → sapka(’ja), *kopasz lesz a gazda(’ja)*. *Sír az öreg → szekrénye, kopasz lesz a vendége*. ~ a → tápos centije, *visszajön még Lentibe*.

sírály R: *Azt mondta a ~, szeptember a → király!*

sírasás ⑧ fn *ritk, pej* Lövészteknő áása. Vö. **csecsemősír, maszeksír**.

sírasó fn *ritk 1.* ⑧ Utász, műszaki katona; **népitáncos. 2.** ⑨ Gyalogsági ásó; **gyalásó**.

sisak ⑨ fn Rohamsisak; **rohambili**.

sítkó fn *ritk 1.* ⑧ ⑨ Laktanyai fogda; **fogszi. 2.** ⑨ Katonai börtön; **futkosó** (Db95). [← szleng *sítkó* ’börtön’ ← *sitt*].

sítkós ⑨ fn Megfenyített, fogdabüntetését töltő (vagy letöltött) katona; **fogszis**.

sitt fn *ritk 1.* ⑧ ⑨ Laktanyai fogda; **fogszi. R: Azt mondták a ~en, augusztus az → isten! 2.** ⑨ Laktanya, kiképzőközpont; **terminátorképző**. [← szleng, argó *sitt* ’börtön’].

sittes ⑧ ⑨ fn *ritk* Fogdás, fogdabüntetését töltő katona; **fogszis**. [← **sitt**].

sivár mn és fn *pej* ⑦ ⑧ ⑨ Újonc, első időszakos (katona); **kopasz.** ⑧ ~ ágyú; ~ állat; (ezernapú) ~ gyík; ~ rüszü: *ritk, pej* Ua. **Szh: ⑧ Olyan ~ vagy, hogy a villanykörte hozzád képest copfos indián: ritk, tréf, gúny** Soká fogsz még leszerelni, nagyon újonc vagy még. Vö. **kopasz** alatt.

siváriván ⑧ ⑨ fn *ritk, tréf* Újonc; **kopasz.**

sivasz ⑦ ⑧ fn *ritk, pej* Újonc; **kopasz.**

sivatagi → Öreg ~ sakál. ~ viselet ←.

skinhead Ld. **szkínhed**.

skót Szh: → *Megfeszíti, mint ~ a dudáját*.

skuló ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ (*skuló, skúló, skúró, skuró*) fn (Gyalogsági fegyverbe (leggyakrabban géppisztolyba) való) lőszer. [← argó *skuló* ’(pisztoly)lőszer’]. — **kő, meggymag, ólomgaluska, patron, skúresz, tidzsu, sörét, zizi**¹.

skulózik ⑥ tn ige **1.** Be- vagy kitaráz. **2.** Az elveszett lőszert keresi. (Börs67).

skúresz ③ fn *ritk* (Géppisztoly)lőszér; **skuló**. [← **skúró**].

skúró Ld. **skuló**.

slapci ③ fn Sorkatona; **baka**.

slapec ③ ⑥ fn Sorkatona; **baka**.

slapek ③ fn Sorkatona; **baka**.

slapka ③ fn Sorkatona; **baka**.

smasszer fn **1.** ⑤ ⑦ Fogolykísérő. **2.** ③ *ritk*, *pej* Elöljáró; **péká**. **3.** ③ *ritk*, *pej* Ügyeletes tiszt; **üti**. **4.** ③ Kiképző. — **pitbull**. [← argó *smasszer* 'börtönőr'].

smirgli fn **1.** ③ ⑦ ③ *gúny* Újonc; **kopasz**. **2.** ③ Borostás arcú katona; **bokor** arcú.

smirgliigazolvány ③ fn *ritk* Öregkatonának készítette igazolvány az újoncnak: az összehajtogatott dörzspapírra különféle (tréfás) utasításokat, jótanácsokat írnak. Vö. **kopárigazolvány**, **kopaszcenti**, **öregségi bizonyítvány**.

smiró ③ ⑦ ③ fn *ritk*, *gúny* Újonc; **kopasz**. [← **smirgli**].

smúz ③ fn *ritk* Beépített ember, besúgó; **vamzer**. *Vigyázz vele, az egy nagy smúz!* (Fh89/91).

smúzol ③ tn ige *ritk* Besúg, elárul, kémkedik. *Ha megtudom, hogy ki smúzol a századnál, szétverem a pofáját!* (Fh89/91).

soha R: ③ *Kopár sziklán nem nő moha, | '89 nem lesz ~! tréf* (1988-ban leszerelő katonák 1989-ben szerelőket bosszantó rigmusa) (Ze87/88). ③ —| *'90 az nem lesz ~! tréf* Ua. (egy évvel később) (Ze88/89). ③ *Kopasz sziklán nem nő moha, '90 február nem lesz ~! tréf* Ua. (DbK89). ③ *Petőfi-ben nem nő moha, nem szereltek le ti ~!*

sokatszívott ③ fn *ritk*, *tréf* Harmadik időszakos, leszerelő katona; **öreg**.

sokcsillagos ③ fn Rendfokozattal rendelkező katona (Sztso4). — **csillagvadász**. Vö. **csillagflotta**.

soknapú ③ mn és fn *tréf* Újonc, első időszakos (katona); **kopasz**.

soknapújóska ③ fn *tréf* Újonc; **kopasz**.

sólyomszem ③ fn *tréf* Mesterlövész; mesternyúl.

somogyi ③ ~ (*fagyálló*) *fecske*: *ritk*, *tréf* Varjú (a Somogy megyében szolgálók nyelvén); **zalogalamb**.

sorakozó ③ **Szj:** ~ *vagy gyülekező volt meghatározva?!* Sorakozzanak katonásan! Ne beszélgessenek, ne mozogjanak a sorban!

sorállat ③ fn Sorállományú katona; **baka**.

sorbakter ③ fn *tréf* Sorállományú katona; **baka** (Szabszo3).

sorgép ③ fn Sorkatona; **baka**.

sorgéza ③ fn (ált. tsz.-ban) Sorkatona; **baka** (Sztso4).

sorompó Szj: → *Nehogy már a ~ tekerje a baktert!*

sorozatlövő ③ fn *ritk*, *tréf* Tábori latrina; **gravitációs budi**.

sorstárs ③ fn Sorkatona; **baka**.

sorvezető ③ fn *ritk*, *tréf* Örvezető; **örvi**. [Szójáték].

sose ③ *Sose volt!*: (Ha a katonának több napot mondanak, mint amennyi neki hátravan a leszerelésig, általában rávágja:) *Mennyi?! Sose volt!* (Szf98). (A katonák gyakori felkiáltása abban az esetben is, ha valahol (tévében, rádióban, beszélgetésben) egy szám hangzik el. A *sose volt* kijelentés arra utal, hogy a katonának kevesebb napja van hátra a leszerelésig, mint az elhangzott szám. Ugratásképpen is ki lehet „provokálni” egy ilyen számot, tapasztalatlan katonáktól:) *Hányas busszal lehet menni a Moszkva térre? — Az ötvenhatossal. — Sose volt!* (ti. 56 napom) (BpA92/93). **Szj:** ③ ~ *lesz február/augusztus stb.!*

a) <Leszerelők által ugratásként mondvá a náluk később bevonultaknak:> Sose fogtok leszerelni! **b)** <A katonáknak saját magukra alkalmazott, szomorkás, önironikus kijelentéseként:> Jaj, de messze még a leszerelés! (Fh89/91). **©** *Sose voltunk kopaszok!*: <Leszereléshez közeledő öregkatonák diadalittas üvöltése>. **R:** *Novemberi gyerekek, ~ lesztek* → *öreg*ek!

sovány mn **1.** ~ *disznó/koca/malac* → *vágtában*. **2.** **©** Rossz, kevés; **lájtos**. *Sovány minden* 'Semmi nem jó!'

söcsém **©** fn *ritk* (Csak E/1. birt. szraggal, ragozhatatlanul) <Társ bizalmas, kedélyes megszólítása>; **dzsakomó** (Szh81/82). [*← kedves öcsém*].

sör **Szh:** *Olyan* → *öreg* vagyok, *hogymár a ~t is vénásan kell belém fecskendezni*. **R:** **©** *Legjobb ~ az Amstel, attól áll a fasz fel!*; **©** *A ~öm az Ászok, pinára vadászok!*; **©** *Legjobb ~ a Borsodi, attól megy a harckocsi. Ha elfogy a Borsodi, eladjuk a harckocsit, veszünk rajta Borsodit!*; **©** *Én ~öm a Heineken, mindig pina kell nekem!*; **©** *Az én ~öm Stella, gyere ide Bella!*: <A kedvenc sört „reklámozó” rigmusok>. **K:** *Mindenütt* → *jó, de legjobb a ~*.

sörét fn **1.** **©** Tarhonya; **hadtápsörét**. **2.** **7** **©** *ritk* (Géppisztoly)lőszer; **skuló**.

söricilin **©** fn *tréf* Sör (Ju03). Vö. **boricilin**. [*← sör* (ami „gyógyszer”) × *penicillin*].

sörmester **©** fn *ritk, tréf* Örmester; **örmi**.

sörnagy **©** **©** fn *ritk, tréf* Örnagy; **szarnagy**. [Szójáték].

sörpénz **©** **©** fn *tréf* Illetmény; **zsold**.

sörrevaló **©** fn *tréf* Illetmény; **zsold** (Ju03). [*← borravaló*].

sörvezér **©** fn *ritk, tréf* Örvezető; **örvi**. [*← örvezér; szójáték*].

sörvezető **©** **©** fn *ritk, tréf* Örvezető; **örvi**.

sötét mn és fn *pej 1.* **©** **©** Buta, nehéz-felfogású (ember); **köcsög**. **Szh:** **©** *Olyan ~ (vagy), hogy | nappal arcmegvilágítást kell tőle(d) kérni*; **©** — | *világít benne(d) a feketékávé*; **©** **©** — | *a Negro (cukor) világít a szájában (szádban)*; **©** — | *hozzá(d) képest egy vödör korom atomvillanás: tréf* Nagyon buta (vagy). **2.** **©** **©** <Pejoratív jelzőként> ~ *gép*: <A gépszázadbeliek sértegetésére> (Er); vö. *A gépszázadhoz megyek, adjatok egy zseblámpát!* (Er86). ~ *Baranya/Zala stb.*: <A mindenkori szolgálati hely csúfneve a szülőfölddel szemben>. Vö. „*Miért áll Fehérváron olyan sokat a vonat? — Mert inifrát szeretnek rá*” (Ze87/88); *Fehérvárig postagalamb viszi a levelet, onnan denevér (uo.)*; **©** *Borsodban csak a sör világos!* Vö. még **Strasséria, napfényes**. **R:** **©** ~ *van, nem látok, Baranyában szolgálok!* **©** ~ *ország*: *ritk* Szabolcs-Szatmár megye; **Tirpákia**. (A *sötét* bármely ellenszenves település, megye kigúnyolására használható, vö. *Ott olyan ~ van, hogy nappal is fényszóróval kell menni!*, majd amikor ezt a helyet elhagyják: *Jaj, a szemem! Hol a hegesztőszemüveg, nem bírom ezt a nagy fényt!* (Ma84).) **3.** **©** *ritk* Helybeli, a szolgálati hely megyéjéből való katona.

sötétlelkű **©** mn és fn *ritk, gúny* Cigány (katona); **kokeró**.

spagóca **©** fn *ritk, Hír* Mindenféle zsineg, drót, vezeték.

span **©** fn Olyan személy, általában tiszt, akivel valaki jóban van, ezért neki a tiszt többet megenged, mint másoknak. *Kovács örnagy? Az nem szól be ilyenért, az nekem spanom*. Fordítva is működik a dolog: a kivételezett katona a tiszt *spanja*. (Szfv98).

spannol **©** ts ige Kedvel (Szfv98).

spenót ⑨ fn 65 mintájú (hagyományos) gyakorlóöltözet; **gyakszi**² (Vp03).

Spiderman Szj: *Már megint a ~ vi-hog ← rám a sarokból!*

spirkó ⑧ fn *ritk* 1. Szeszes ital. || Az ablakmosószertől az arcszeszig bármiből ihatóvá hígított szeszes ital. **Szeszkó.** 2. Spirituszfőző. [*← spiritusz*].

sportcigi ⑨ fn Cigaretta gyors elszívása.

sportgilisza ⑧ fn *ritk*, *pej*, *gúny* Alapiképzős katona, akinek a bakancs feltörte a lábát; **sportoló.**

sportkocsi R: *Öreg → csocsi nem ~!*

sportkombinát ⑨ fn *tréf* Sportpálya (Sztso4).

sportkormány ⑨ fn Bilincs (BpZ03).

sportoló ⑧ fn *ritk*, *gúny* Fájós lábú katona. Vö. **havaj**; **sportgilisza.** [Ugyanis bakancs helyett tornacipőt viselhet].

sportszázados ⑨ fn Gyengélkedőn fekvő katona; **gyenguszos** (Kfh92/93).

sportszelet ⑧ fn *ritk*, *tréf* Széklet, ürülék; **gitt** (Fh89/91). *Beguggol/bekönyököl a ~ a gatyába:* Megijed; **berinyál** (Fh 89/91). [*← Sport szelet, csokoládé ← csoki 'széklet'*].

spicni ⑨ fn Zuhanyrózsa (BpPet03).

stabi ⑧ fn *ritk*, *Hk* A harckocsi stabilizátora.

stabifülű ⑧ fn *ritk*, *gúny*, *Hk* Nagy fülű; **lokátoros** (Szh82/83). [A stabilizátor két fogantyújáról].

stank ⑧ fn *ritk*, *tréf* Harckocsi; **háká.** [*← tank*].

stefizik ⑧ tn ige Önkéntesen járőrözik (Börs67). [Járőrözés közben kis szerencsével egy Stefi nevű hölgy szolgáltatásait is igénybe lehetett venni].

Stella R: *Az én → söröm ~, gyere ide, Bella!*

stokedli ⑧ ⑨ fn *ritk*, *tréf* Katonai ülőke; **stoki.** [*stoki × hokedli*].

stokeráj ⑧ fn *ritk*, *tréf* Katonai ülőke; **stoki.**

stoki I. fn 1. ⑧ ⑨ Kb. 40 × 40 cm-es (műanyag v. ritkábban fa) ülőfelületű támlátlan szék; katonai ülőke. ⑧ *Kirúgja maga alól a ~t:* *ritk* Öngyilkos lesz, felakasztja magát; **befalcol. Szj:** ⑧ *Fejedbe húzom a ~t!:* <Fenyegetésként> Megverlek! Vö. **betakar.** → *Senki sehova: mindenki ~ra! R:* *Én kis kopasz ebihal a ~mra felállok, minden öreg harcsának jó → éjszakát kívánok!* — **stokedli, stokeráj.** 2. ⑧ ⑨ A katonai ülőkére ráhajtogatott ruházat. (A katona minden este a takarodóra készülve köteles volt a ruháját a székre ráhajtogatni (**bestokizni**): alulra került a nadrág, rá a zubbony, arra az ing, és ennek tetejére a sapka, maga alá rejtve az összecsavart nadrágszíjat. Ügyelni kellett rá, hogy a nadrág és a zubbony varrása középre essék. A jó *stoki* eleje nem lehetett vastagabb a gyufásdoboz élénél (*penge stoki*). A katonai ülőke lábai közt a kitisztított bakancs állt, a talpbetét beleállítva a szárába, kívülről ráhajtva a zokni. A bakancspár sarkának össze kellett érni, orruk között egy lábfejnyi távolság volt.) **Ö: gömb~, riadó~.**

II. ⑧ mn *ritk* <Leginkább a következő szó-szerkezetben:> ~ *rend:* A rend lehetséges legmagasabb foka.

stokiléc ⑧ fn *ritk* Az összehajtogatott (**bestokizott**) ruházat élmagasságának mérésére szolgáló lécs vagy papírcsík.

stokimozi ⑧ fn Filmvetítőhelyként üzemelő kultúrterem, ahová mindenki vitte magával a saját katonai ülőkéjét, a **stokit.**

stokis ⑧ mn ~ *an:* *ritk* Pontosan, jól. Vö. **pengére.**

stokizik ⑧ ⑨ tn ige 1. A ruházatát a katonai ülőkére hajtogatja, **stoki (I. 2.)-t**

készít. ~*ni megy*: *ritk* Aludni megy. **Ik**: be~(ik). **2.** *ritk* Rendet csinál, vmit gondosan összehajtogatva (a szekrényben) a helyére tesz. [← **stoki**].

stöpszli ⑨ fn Kis termetű, alacsony katona; **inkubátorszökevény** (Szkoo).

strasszer ⑧ mn és fn *pej* Zalaegerszegi, Zala megyei (ember); közelből bevonult katona a zalaegerszegi laktanyában (Ze). ~ *madár*: *ritk*, *gúny* Ua. (Ze). ~ *fecske/galamb/gólya/kánya/madár*: *tréf* Varjú; **zalagalamb** (Ze).

Strasszéria ⑧ fn *pej* Zala megye (Ze). — **sötét Zala, Strasszerország**.

Strasszerország ⑧ fn *pej* Zala megye; **Strasszéria** (Ze).

struccpuszi ⑨ fn *ritk* Homlokra ütés az ujjakkal. — **homika**.

stukker fn *tréf* **1.** ⑧ ⑨ Pisztoły. **2.** ⑦ ⑧ *ritk* Géppisztoły; **géppityu**. **3.** ⑧ *ritk* Géppuska; **varrógép**. [← argó *stukker* 'pisztoly'].

subick ⑨ fn Felmosás, takarítás; **fókamóka** (Szkoo).

sufi ⑧ fn *Hör* Sugárfigyelő (Aszö-Rf 82/84).

sugárbogár ⑨ fn *gúny* Vegyivédelmi katona; **vévés**.

sumaher ⑨ fn *tréf* Sofőr; **kuplungyilkos** (Sztso4). [← *Michael Schumacher*, autóversenyző].

sukkos ⑧ fn *Hör* Sorállományú útlevelező; **zselés**. [← *suk*. 'ua.', hiv. rövid.]

súly ⑧ **Szj**: *Pofa ~ba!*: Csend legyen! **Duma kilőve!**

sumák ⑧ mn és fn **1.** A munka alól kibújó, a feladatot el nem végző; a feladatok kiosztásakor, elvégzésekor eltűnő (katona). — **bungis, kumkum, kummancs, kummantós, kundéc, kúszógép**. **2.** *ritk*

Sunyi, alattomos, helyezkedő (személy). — **gittrágó**.

sumákol tn ige **1.** ⑧ ⑨ Kibújik a munka alól, nem csinálja meg; a feladat kiosztásakor, végrehajtásakor nincs jelen, elbújik; **sunnyog**. **Ik**: el~. **Vö. megsummant**. **2.** ⑧ *ritk* Nem egyenes úton intéz vmit; (személyes kapcsolatait felhasználva) ügyeskedik. **3.** ⑧ *ritk* Mellébeszél, nem mond igazat.

sunyít ⑧ tn ige *ritk* Kibújik a munka alól; a feladat kiosztásakor, végrehajtásakor nincs jelen, elbújik; **sunnyog**.

sunnyog tn ige **1.** ⑦ ⑧ ⑨ Kibújik a munka alól, nem csinálja meg; a feladat kiosztásakor elbújik, (míg mások a munkát végzik) rejtőzködik, eltűnik. **Ik**: el~, meg~. — **bungizik, dobant, dobizik, elkapta a kummanditisz betegséget, kolbászol, kummant, kummog, kumózik, kundécol, kúszik, kutrizik, lébecol, lóg, megcsípte a kummancsbogár, megkummant, putrizik, sumákol, sunyít, sunnyog, színnyeg**. **Vö. punnyad, elsunnyog**. **2.** ⑧ *ritk* (Rosszban sántikálva) ólálkodik, settenkedik. *Te mit sunnyogsz itt a kajaraktár körül?* (Szfv98)

surci ⑧ ⑨ fn A Magyar Néphadseregben/Honvédségben rendszeresített katonai bakancs; **surranó**. ⑧ ⑨ *Együtt húztak ~t*: Egy időben vonultak be. ⑧ *Koptatja a ~ talpát*: *ritk*, *pej* (Akár társai rovasára is) előnyt akar szerezni, vmit el akar érní az előjárójánál; hízeleg; **pedálozik**. ⑧ *Kirúg vkit a ~jából*: *ritk* Megver; **betakar**. **Szh**: *Úgy összecsapja a → zoknit, hogy elektromos szikra csap ki a ~ sarkán*. [← **surranó**].

surcilefety ⑧ fn *ritk*, *tréf* Cipőtisztító krém; **fókazsír**.

surcipuci ⑧ fn *ritk* Bakancstisztítás (Fh89/91). — **kasztró, kasztróanyag, surranóanyag, tukóanyag-karbantartás**.

surranó ⑦ ⑧ ⑨ fn A Magyar Néphadseregben/Honvédségben rendszeresített

katonai bakancs. *Együtt húztak* ~t/*bakancsot*; *együtt húzták fel a* ~t/*bakancsot*: Egy időben vonultak be. — **bakéro**, **bakker**, **bakkéro**, **baszkancs**, **bekencs**, **bokancs**, **csónak**², **kasztró**, **roppanó**, **satú**, **surci**, **topán**. Vö. **rénós bakancs**.

surranóanyag ® fn *Hör* A napirend részeként történő lábbelitisztítás; **surci-puci** (SzH89/90)

surranótárs ® ⑨ fn (ált. tsz.-ban) *ritk* Vkiel egy időben bevonult katona. — **bakatárs**, **kistárs**, **kolléga**. Vö. **együtt húztak surcit/surranót**.

surumuru ® fn *ritk*, *tréf* Büntetés, kitolás céljával kikényszerített, megalázó módon végrehajtott nagytakarítás; a padlónak, kövezetnek bő vízzel és sok tisztítószerezrel végzett felsikálása; **sikamika**. [← *súrol*].

susmus → *Öreg tengeri* ~.

susnyás ⑨ fn Bokros-fás-bozótos hely, erdő széle; **dzsindzsa** (Szfv98).

suttyó ® fn *ritk*, *tréf* Újonc; **kopasz**.

suttyónevelde ⑨ fn Alapképzés; **keltető** (Db02).

suvickos ⑨ fn és mn *gúny* Cigány; **kokeró** (Sztso4).

suviksz ⑨ fn Cipókrém; **fókazsír**.

süket mn és fn **1.** ⑧ *ritk*, *gúny* (A tü-zérek „állandó” jelzője). ~ *tüzér*. **2.** ⑧ ⑨ *Tüzér*; **ló**. ⑨ ~ *nyúl*: Ua. (Db02).

süldőállomány ® fn *ritk*, *tréf*, *gúny* Az újoncok összefoglaló említése; **időszak**. Vö. **állomány**.

sün → *Öreg sün*.

sündisznó ® fn **1.** ~t *evett/reggelizett*; *felrobbant a* ~ *a kezében/szájában*: *tréf* Borostás, nem borotválkozott; **bokorarcú** (ált. számonkérő, figyelmeztető kérdésekben). *Mi az? Felrobbant a sündisznó a kezében?* (Ze86/87). **Szj**: → *Kiverem a faszát két ~val!* **2.** *ritk* Borostás, borotválatlan katona; **bokorarcú**.

sünfejű ® mn és fn *ritk*, *tréf* Újonc, első időszakos (katona); **kopasz**.

süni ⑦ fn Újonc, első időszakos katona; **kopasz**.

süsveleg ⑨ fn Újonc; **kopasz** (Eg96).

süszü ⑨ fn Újonc; **kopasz** (Eg96).

süti ⑨ fn Ügyeletes tiszt; **üti** (Sztso4).

sütő ® fn *Hk* (Tartaléküzemanyag-tartályból átalakított) lőszer-, gránáttartó a harcokcsiban.

s. v. *Ld. esvé*.

svájci ⑨ ~ *néger*: *ritk*, *tréf* Izmos, ki-sportolt. [← *Arnold Schwarzenegger*, a test-építés filmszínésze lett világbajnoka].

Sz

szabadcsapat ⑩ fn *tréf* Másodidőszakos katonák csoportja. Vö. **gumi**.

szabadidő ⑩ *Irányított ~: tréf* A hivatalos kiképzési időn túl végeztetett munka (ált. takarítás, csikkzedés) vagy más kötelező tevékenység.

szabadidőpor ⑩ fn *ritk, tréf* Mosószer, takarítószer (ált. Ultra); **hó**.

szabadlábrahelyezett ⑩ fn Leszerelő katona; **öreg**.

szabadság **Szh:** → *Kevés vagy, mint újoncnak a ~.*

szabadulás ⑩ fn Leszerelés. — **felszabadulás, hali, láncszakítás**. Vö. **lelécel**.

szabi ⑩ ⑩ fn A katonák magáncélból, meghatározott (az eltávozásnál hosszabb) időtartamra való mentesítése a szolgálati kötelezettségek alól; a laktanya hosszabb időre történő elhagyása; szabadság. Vö. **havaj**. **Ö:** *eü~, juti~*.

szabispapír ⑩ fn Szabadságos papír, amely egyúttal ingyenes vagy félárú vonatjegy váltására jogosító utazási igazolvány is.

szabócsalád fn *tréf* **1.** ⑩ ⑩ Gyalogságot (egymás melletti alakokat) ábrázoló lőtéri céltábla. **2.** ⑩ Raj; **csík**³ (Dbo2). [*← A Szabó család, a magyar rádiózás leghosszabb, 48 éven át élt rádiójáték-sorozata*].

Szabó-hágó ⑩ fn *Hör* Nyomvonalrész az alsószölnöki határszakaszon (Aszö82/84). [Ezen a szakaszon dezertált egy *Szabó* nevű határőr].

szadi ⑩ fn *ritk, pej* Laktanyai orvos; **mengele**. [*← szadista*].

szadizmus Szi: ⑩ (*Egyetemisták,*) *én nem vagyok egy ~, de | rábasznak, az rizikó;* ⑩ — | *hogy maguk rá fognak baszni, az rizigó;* ⑩ ⑩ — | *hogy maguk erre rábasznak, az garnitúra: ritk, gúny* (A hivatásos katonák butaságának kigúnyolására emlegetett szólások).

száguldó ~ *koporsó* ←.

száj **1.** *Felrobbant/szétrobbant a → fogkefe/→ sündisznó a ~ában. Szej: ~ába a → faszom!* ⑩ *Csukd be a szádat, mert aknaszag van!*: Ne beszélj annyit fölöslegesen! (Er86). ⑩ *~ba szexuállak!*: (Ált. tréf. fenyegetésként:) Vigyázz, mert megverlek! Vö. **betakar**. [*← szájba basz 'szájba ver'*]. *Mennyi → napod van? Ki ne mondd, megégeti a szádat!* **Szh:** ⑩ *Úgy ~on váglak, hogy matyó mintát harapsz a betonba!*; ⑩ *Úgy váglak ~ba, hogy a takony menetet vág a nyakadon!*: (Tréf. fenyegetésként:) Vigyázz, mert megverlek! **Szj:** ⑩ *Mosolygósra szopatom a szádat!*: Ua. Vö. **betakar**. **2.** → *Orrba-~ba*.

szájkosár ⑦ ⑩ fn *ritk, tréf* Gázálarc; **szimat**.

szájszag **Szh:** → *Elnyomlak, mint ~ot az Orbit!*

szakácsszolga ⑩ fn Konyhaszolgálatos; **csellós** (Sztso4).

szakad ⑩ tn ige (Igekötős formáiban ált. felszólításként:) Mozdul; elkezd dolgozni. **Ik:** *ki~, le~, rá~*.

szakadjmegvezető ⑩ ⑩ fn *tréf* Szakaszvezető; **szakszi**. [Szójáték].

szakadtvezető ⑧ ⑨ fn *ritk, tréf* Szakaszvezető; **szakszi**. [Szójáték].

szakállas ⑧ fn *ritk, tréf* Hímvesző; **fasz**.

szakaszgőré ⑧ fn *ritk* Szakaszparancsnok; **szakaszpéká**. Vö. **gőré**.

szakaszos ⑧ ~ *vezető*: *ritk, tréf* Szakaszvezető; **szakszi**.

szakaszpéká ⑧ fn *ritk* Szakaszparancsnok. Vö. **péká**. — **szakaszgőré**.

szakaszvezető ⑧ fn *ritk* A fogdán 15–19 nap büntetést letöltött katona. Vö. **tizedes**.

szakszi ⑧ ⑨ fn **1.** Szakaszvezető. — **adidasz**(címke), **cakci**, **csontszázados**, **csöves**, **leszek őrmester**, **műanyagszázados**, **rakasvezető**, **szakadjmegvezető**, **szakadtvezető**, **szakaszos vezető**. **2.** *ritk* Szakszolgálatos (Szk).

szalámi → *Csuvás/* → *dzsuvás* ~. **Szh:** → *Kevés (vagy), mint turista ~ban az idegenvezető*.

szálkásodik ~ik a → *macskakaki*.

szálló ⑨ fn Fogda; **fogszi** (Szkoo).

szálloda ⑧ fn *ritk* Laktanya; **hotel**.

szaloncukor Szj: → *Kapsz egy szóbeli szaloncukrot!*

szalonna ⑧ fn **1.** → *Önjáró* ~. **2.** *ritk, tréf, gúny* Alacsony műveltségű (iskolázatlan); nagyon buta katona; **köcsög**. *Abált* ~: *ritk, tréf* Ua.

szalonnás ⑧ fn és mn *ritk, gúny*, *pej* 18 hónapos szolgálati idejét töltő katona (szemben a 12 hónapig szolgáló előfelvétellesekkel); **táptalan** (Nk).

szamárfészek ⑧ fn *ritk, tréf* Hanyagul bevetett ágy; **vízilóbölcső** (DbK). Vö. **dikó**.

szambázik ⑧ tn ige *tréf* **1.** A sorban mozgolódik, mocorog; **brékel**. **2.** Megy, sétál; **zissen**. **3.** Céltalanul cselleng, lófrál; **kolbászol**. **4.** *ritk* Szöszmötöl, totojázik; **szütyög**. **5.** Ügyetlenkedik; **topázik**.

számol ⑧ **Szj:** *Ez mire ~? A kezére?: ritk* <Kérdés formájába öntött méltatlankodó figyelmeztetés> Eltéveszti a vonuláskor a lépéstartáshoz mondott számolást (Le85/86).

szamovár ⑧ ~t *csinál*: *tréf* Alaposan befűt a kályhába (Er).

szamuráj ⑨ fn *tréf* <Dicséret esetén> Honvéd; **alhonvéd**. Vö. **gladiátor**.

szanatórium ⑨ fn **1.** Kiképzőközpont; **terminátorképző**. **2.** Laktanya; **hotel** (Szkoo).

szaporapuska ⑨ fn *tréf* Géppuska; **varrógép**.

szaporodik Szj: *A* → *parancsot megbaszni nem szabad, mert csak ~ik*.

szappan ⑧ *Sziszegő* ~: *ritk, tréf* Dezdor. — **hónaljgátló**.

szar fn **1.** **Szj:** *Mi az ebéd?* — ~ *meg* → *kavics, de a kavics már elfogyott*. **Szh:** → *Kevés vagy, mint | ~ban a (C-)vitamin; —| szarban a koleszterin*. *Olyan* → *öreg vagyok, hogy a ~ is bottal jön ki belőlem*. **2.** ~ *rüszü* → *állat*. **Szj:** ⑧ *Ha ez a nap ~ volt, a holnapi geci lesz: ritk* Holnap még rosszabb napunk lesz. **3.** ⑧ *ritk* Szellentés; **alvalagdal**. Vö. *Olyan bűdös, ez már akkor ~ volt, amikor etted!* (Ma84).

száraz ⑧ ⑨ **Szj:** ~ *ág!*: *tréf* Százaad állj! ~ *virág!*: *ritk, tréf* Százaad vigyázz! <Leginkább sorállományú parancsnokok használják> [Szójáték; a vezényszókkal azonos ritmusban ejtve].

száraztakony ⑧ fn *ritk, tréf* Másodidőszakos katona; **gumi**.

szárcsa → *Öreg* / → *vén* ~.

szardínia ⑧ ⑨ fn *ritk, tréf, gúny* Harckocsizó katona; **hákás**.

szarfaszú (*Felsőágyas*) ~ *kopasz* ←.

szarfaszújózsi ⑧ fn *ritk, tréf, durva* <Az egyszeri katona elnevezése>; **gipszjakab**.

szarik Szj: → *Öreg rája ~ik rája!* **R:** ⑧
 ⑧ *Arcom fénylik, | szemem ragyog. Ha keresnek, ~ni vagyok!*; ⑧ ⑨ *Fejem kerek, |—:*
 (Vécére induláskor mondott kifejezés). ⑨
Alsógatyám tiszta pamut, olyat ~tam, mint egy mamut: (Vécézés után tett kijelentés).
 Vö. értékel. **Ik:** meg~ik.

szarnagy ⑧ fn *ritk, pej* Örnagy. [← **szörnagy**; szójáték]. — **börnagy, csillagvadász, örgyilkos, őrhanga, őri, örkicsi, parkettás (örvezető), sörnagy, szörnagy, űrhajós.**

szaroda ⑨ fn Vécé; mesterállás.

szarófülke ⑨ fn Vécé; mesterállás (Sztso4).

szaróka ⑨ fn Vécé; mesterállás.

szaroslábújóska ⑧ fn *tréf, ritk* (Az egyszerű katona elnevezése); **gipszjakab.**
 → *Parancs, ~, vagy mi az isten fasza!*

szarozik ⑧ tn ige *ritk* **1.** Parancsra fölösleges, értelmetlen feladatot végez. **2.** Kellemetlenkedik; minden apróságba beleköt, akadékoskodik; parancsolgat; **gecizik.**
Szj: → *Öreg rozmár nem szaroz már.*

szarpumpa ⑧ fn *ritk, pej* Kézi páncéltörő fegyver; **erpégé.**

szartaposó ⑧ fn *ritk, tréf, pej* Vegyi-védelmi harisnya; **vénépapucs.**

szás ⑧ fn *ritk* Százados; **kilós.**

szaszi ⑨ fn Százados; **kilós** (Szkoo).

szatyor ⑦ fn Járőrtáska.

szauna ⑨ fn Hálókörlet; **putri** (Ju03).

szaunázik ⑧ tn ige *ritk, tréf* Vegyi-védelmi gyakorlaton vesz részt. [A légmentesen záró műanyag öltözetben — különösen nyáron — nagyon megizzadtak a katonák].

Szavária ⑨ ~ *Hotel; ~ Kertészeti Központ; ~ Üdülő Központ; ~ Leánykollégium:* *tréf* A szombathelyi Savaria Kiképzőközpont. — **Malária Hotel.** Vö. **Hotel Garasin.**

száz ⑨ fn Százados; **kilós** (Szkoo).

századdiszkó ⑧ ⑨ fn *tréf* Századosrakozó; **századdizsi.** Vö. **diszkó.**

századdizsi ⑧ fn *tréf* Századosrakozó. Vö. **dizsi.** — (**század**)**diszkó.**

századgóré ⑧ fn *ritk, tréf* Századparancsnok; **századpéká.** Vö. **góré.**

százados ⑨ *Szerződéses ~: ritk, tréf* Örvezető; **örvi** (Vp03).

századparancsnok Szj: → *Kevés, mint ~ban a jóindulat.*

századpéká ⑧ fn Századparancsnok. Vö. **péká.** — **apád, apánk, apu(c), kapitány, századgóré.**

századszint ⑧ fn Az az épületszint v. épületrész, ahol a század elhelyezési körlete található.

százás ⑧ fn és mn **1.** *Fel tudsz váltani egy ~t?: ritk, tréf* Neked is száz napod van a leszerelésig? **2.** 100 mm-es harcckocsilövedék. ~ **malac:** Ua. Vö. **malac.**

százegy ⑧ ~ *kiskutya: ritk, tréf* (A hátralevő százegy napra utaló kifejezés, leginkább különböző mondatokba ágyazva). *Nem láttad a százegy kiskutyát? Itt szaladt el az előbb.* 'Újoncokat ugrató, a hátralevő napok számát tudató fordulat' (Mf88/89). *Megnézzük a százegy kiskutyát* (Mf88/89). [A *101 kiskutya* egy Walt Disney-rajzfilm címe].

százezredes ⑨ fn *tréf* Tábornok; **pi-zsamás.**

százlábú ⑧ fn *tréf* Gyökérkefe, sikáló kefe. ~ *ak sínása:* A padló sikálásának zaja (Er). — **ezerlábú, sikakefe, sikárkefe.**

százszorszép ⑨ fn *tréf* Százados; **kilós.**

SZDPKHTTS, szd.pk. ht. ts. Ld. eszdépékáhátétées.

SZDNT Ld. eszdéenté.

szdsz Ld. eszdéesz.

szécsényigőzfürdő ⑨ fn Zuhanyzó; mesterhármás (Dbo2).

szecska ⑧ ⑨ fn *ritk, gúny* Újonc; kopasz.

szecskaavágó Szj: *Csak az a → baja, hogy az anyja picája nem volt ~.*

szecskó ⑧ fn *ritk, tréf* Újonc; kopasz. [← *szecska*].

szecső ⑧ fn *ritk, gúny, tréf* Előfelvételis (katona); tápos¹. [← *tápiószecsői*].

szecsői ⑧ mn és fn *ritk, gúny, tréf* Előfelvételis (katona); tápos¹. [← *tápiószecsői*].

szecsőr ⑧ fn *ritk, tréf, gúny* Előfelvételis katona; tápos¹. [← *Thatcher* (angol miniszterelnök); vö. *szecsői*].

szédítőrongy ⑦ fn Felmosórongy; foka.

szédül ⑧ **Szj:** *Nem ~, katona?: ritk, tréf* (Figyelmeztetés, ha magas katona az alacsonyabbak, vagy alacsony a magasabbak közé áll sorakozókor).

szegély ⑧ *Kék ~:* Egy kb. 5 centiméteres festékcsik a járólap szélén (Le85/86). *A kék ~en közlekedünk!:* (A folyosó felmosásakor mondták:) A fal mellett menj! (Le85/86).

szefős ⑧ mn *pej* Gyenge szellemi képességű, buta; köcsög. [← *szellemi fogytékos*].

szegelés ⑨ fn Közösülés; aktungolás (Dbo2).

szekrény Szj: ⑧ *Mi az, nincs ~ed?: tréf* (Csipkelődő kérdés a rovincsra levonuló katonához) (Szh81/82). **R:** ⑨ *Sír az öreg ~e, kopasz lesz a vendége:* (A hamarosan leszerelő öregkatona többieket bosszantó rigmusa). Vö. *agy*.

szélesvásznú ⑧ ~ *tanfolyam:* A helyőrségi fogdában letöltött, hosszabb fogda büntetés. Vö. *mozigépész-tanfolyam*.

szellemi ⑨ ~ *toprongy:* Buta; köcsög (BpPeto3).

szélrózsa ⑧ fn Az a teljesen szabálytalan őrségváltás, amikor a szolgálati szabályzatban leírtakkal ellentétben mellőzik az őrhelyre való felvezetést: az őrség felvezetője az őrszoba előtt szélnek ereszti az öröket, akik egyedül, az őrhelyre vezető legrövidebb úton mennek leváltani társaikat (Börs67). — **amerikai váltás, csillagváltás, szélrózsaváltás.**

szélrózsaváltás ⑧ fn Szabálytalan őrségváltás, amikor örök egyedül, az őrhelyre vezető legrövidebb úton mennek leváltani társaikat; **szélrózsa** (Börs67).

szem ⑧ **Szj:** *Azzal a ~ével néz rám, amelyikkel a kutyára szokott!:* *ritk* (Kötekedés kezdő formulája) (Szh81–83). *A → fasz üsse ki a ~ed! Olyat → beverek, a ~ed kipereg! Jaóská tá, kinyomom a ~ed, mint a fogkrémet!:* *ritk* (Egy őrmester szavajárásából elterjedt fenyegetőző kifejezés) (Ce79/80). **Szh:** *Olyan → öreg, hogy nem mer hanyatt feküdni, mert beesik a ~e. Ha annyi ~ed lenne, mint ahány → napod, úgy néznél ki, mint a kukorica.*

személyi ⑧ *Még csak most teszik el a ~ igazolványát:* *ritk, gúny, tréf* Még csak nemrégén vonult be katonának.

szemforgatás ⑧ fn *tréf* (Ált. parancs formájában kiadva:) Lazsálás (mint torna-gyakorlat) az előljáró nélkül végzett reggeli tornán. — **szemkörzés, távolbanezés, véraláfutás.**

szemhókinsz ⑧ fn *ritk, tréf, gúny* Szemüveges katona; **optika**. [← *Sam Hawkins*, Karl May indiánregényeinek egyik szereplője].

szemikukk ⑧ fn *ritk, tréf, gúny* Szemüveges katona; **optika**.

szemkörzés ⑧ fn *tréf* (Ált. parancs formájában kiadva:) Lazsálás (mint torna-gyakorlat) az előljáró nélkül végzett reggeli tornán; **szemforgatás.**

szemle fn 1. ⑧ **Szj**: <Az alegységnél terjedő hírre („Szemle lesz!”) a sokat tapasztalt öregkatona így reagál:> *Persze. Fekszem le.* 2. ⑧ Új, kifogástalan állapotban lévő. Vö. pl. *szemleing*: Új ing. [Ti. az alegységek stb. szemléjekor a katonák felszerelésének lehetőleg kifogástalannak kellett lenni]. *Vágja szemlére a szobát!* ’Takarítsd ki!’ (BpA92/93).

szén ⑧ **Szj**: *Meghozták a szenet. Hova rakják/tegyék?: tréf* <Kérdés az alvó társához, hogy felébresszék. Ha az jól ébred, így válaszol:> *A kútba, hogy ne legyen útba.* Vö. **alakulótér**, **alszik**, **harci**, **pártigazolvány** alatt.

szeneslapát ⑧ fn *ritk*, *tréf* Gyalogsági ásó; gyalásó.

szennyvizes ⑧ fn (gyak. tsz.-ban) Hajós, motorcsónakos katona (Er). — **bé-
emkás**, **vizes**. Vö. **ladikos**.

szenszej ⑧ fn Tiszt. || Tiszthelyettes; **gyökér** (Sztso4). [← japán *sensei* ’tanító, mester’ (a karatében használt szó)].

szentinel ⑧ fn Őr; **bobi** (Sztso4). [← a *Sentinel*, az *őrszem* c. filmsorozat címéből; ang. *sentinel* ’őr(szem)’].

szép ⑧ **Szj**: *Nem vagyok ~, de roppant geci!*: <Főleg alacsonyabb rangú parancsnokok által hangoztatott kiszólás>. **Szh**: *Én olyan vagyok, mint a jelzőrakéta: ~, de veszélyes: ritk*, *tréf* Ua.

szépmozgástanszék ⑧ fn Alakulótér; **dizsipálya** (Gyro2).

szerdzsó ⑧ fn Szerződéses katona; **boci**. [← **szerdzsóleóne**].

szerdzsóleóne ⑧ fn Szerződéses katona(nő); **boci** (Szabszo3). [?← *Sergio Leone* (ismert olasz filmrendező) × **szerződés**].

szerdzsós ⑧ mn és fn Szerződéses (katona); **boci**.

szerel ⑧ tn ige Katonai szolgálatát letöltve távozik a hadseregből; **leszerel**. **Szj**: *Azt a naptárt még meg sem csinálták, amikor te ~sz!:* *tréf* Soká fogsz még leszerelni <az újoncok (és a másodidőszakosak) bosszantására mondták az öregkatonák>. *Akkor ~sz majd, ha a Dózsa-szobor visszatiszteleg!:* *tréf* Ua. (Nk). [A *laktanya* bejáratánál látható bronzszoborra utal]. <A „Két → *őregkatona van a laktanyában: én meg a Dózsa-szobor!*” kijelentésre adott szokásos tréfás, incselkedő válasz:> *Együtt is ~tek?* (Nk). — **elmegy**, **lelécel**.

szeretetcsomag ⑧ fn *ritk*, *tréf* Ágyú lövedéke becsapódáskor (Szk88/89).

szeretkezés ~ben részesítette a → *lepedőjét*.

szerkóvizit ⑧ fn *ritk*, *tréf* Szekrényrend-ellenőrzés.

szerszám → *Egyéni temetkezési ~*.

szerződéses ~ *százados* ←.

szeszkó ⑧ fn Alkohol, szeszes ital. — **anyag**, **anyatej**, **bedekó**, **béempékóktél**, **befőtt**, **bizei rettenetes**, **cefi**, **cefre**, **denkó**, **fogszifróccs**, **hobókonyak**, **pacsirtanyál**, **pálesz**, **repkó**, **spirkó**, (65 mintájú **katona**) **védőital**, **vegyész**, **vegyigyümi**, **vegykó**¹, **véné**².

szeszkózik ⑧ tn ige Italozik; **bezizent**.

szeszseton ⑧ fn *ritk*, *tréf* Katonai illetmény; **zsold**.

szétájul ⑧ tn ige Lerészegedik; **bebaszik**.

szétalszik *Szétaludta az* → *agyát*.

szétcsap ⑧ ~ja magát: *Berüg; bebaszik* (Vp03).

szétkavar ~ja az → *agyát*. Vö. **kavar**¹.

szétrobban ~t a → *fogkefe a szájában*.

szétrúg ⑧ **Szh**: ~lak, mint tyúk a töreket!: *ritk*, *tréf* <Fenyegetésképpen:> *Megverlek!* Vö. **betakar**.

szétszópat ® ts ige Nagyon ellátja a baját, különösen megaláz; **megszívat**. Vö. **szopat**. ~*ja az agyát/fejét*: Ua.

széttúr ® **Szh**: ~*nálak, mint jegesmedve a havat: ritk, durva* (Nőnek tett ajánlat:) Szívesen közösnélnék veled! Vö. **befeszít**.

szexnap Szj: ~ *van*, → *basznak/kúrnak* a kilencesek/hetesek stb.

szexuál → *Szájba ~lak!*

szíj Szj: → *Bútort ~ra!*

szigorú ® **Szj**: ~ *vagyok, de igazságtalan!*: *ritk, tréf* (Parancsnok által hangoztatott kiszólás).

szikla R: *Kopár ~n nem nő moha, | '89 nem lesz → soha! — | '90 az nem lesz → soha! Kopasz ~n nem nő moha, '90 február nem lesz → soha!*

szilikózis ® **Szj**: ~*t lehet kapni!*: *ritk, tréf* (Poros, piszkos körlet láttán mondja az elöljáró:) Kezdjék el a takarítást!

szímat ® fn *tréf 1*. Gázálarc. — **baszuskötő, gázmacska, kotonkalap, ormány, szájkosár, szimatszatyor**. **2**. *ritk* Gázálarc-táska; **szimatszatyor**.

szimatszatyor fn *tréf 1*. ® ® ® Gázálarc-táska. — **boniemes táska, gumi-bugyi, harci retikül, ormányzsák, szímat, szimatszütyő, szimattáska, szimattatyó, szimattatyó, szütyő, vegyiretikül, vévétáska, vévétatyó**. **2**. ® ⑦ ® *ritk* Gázálarc; **szímat**.

szimatszütyő ® fn *ritk, tréf* Gázálarc-táska; **szimatszatyor**.

szimattáska ® fn *ritk, tréf* Gázálarc-táska; **szimatszatyor**.

szimattatyó ® ® fn *ritk, tréf* Gázálarc-táska; **szimatszatyor**.

szimattatyó ® fn *ritk, tréf* Gázálarc-táska; **szimatszatyor**.

színes technikás ® ~ *tanfolyam*: Több-szöri fogdabüntetés. Vö. **mozigépész-tanfolyam**.

színesvíz ® *gúny* Tea; **lólé** (Dbo3).

szingszing ® fn *tréf* Laktanyai fogda; **fogszi**. [← *Sing Sing*, hírhedt fegyintézet az USA-ban].

szinnyeg ® tn ige Kihúzza magát a munka alól, lustálkodik, egész nap nem csinál semmit; **sunnyog**.

sziszegő ~ *szappan* ←.

szítakötő ® fn *ritk, tréf, gúny* Helikopter. — **helikópáter, hílajkóptör, kávédaráló, porkavaró**.

szív ige **1**. ts ~*ja a* → *fászt*. **Szj**: ® ~, *fúj, tapos!*: Sürgősen fejezzék be a cigarettázást! **2**. ® ® tn Póru jár, megjárja; más(ok) (kíméletlen) eljárása miatt kellemetlen, megalázó, esetleg tartósan hátrányos helyzetben van; méltánytalanságot szenved el; bosszúság éri. (a) Vmilyen nemszeretem (unalmas, kellemetlen, megérőltető, megalázó, a többiekénél több) feladatot, munkát kap, ill. ilyet végez. (Minden katonai, ill. kötelező feladat ennek minősülhet.) b) (Túl nagy) büntetést kap, ill. ennek következményeit viseli. Vö. **megszív, (meg)szívat, szív(at)ás**. **Szh**: ® (*ritk*) *Annyit ~, hogy kilégzésre sincs ideje*; ® ~, *mint a porszívó*; ® ~, *mint a torkos borz*; ® ~, *mint az uháká* (Szh81–83). ® **K**: → *Kopasz vagyok, | azért ~ok...*; — ~*ok, szópok...* **Ik**: *meg~*. [← *szívja a fászt*]. — **benyal, beszop(ik), cumizik, csöcsöt kap, döbben, elkapja a szivattyút, nyal, obizik, oboázik, rácsatlakozik a szívó-csonkra, szop(ik), szopoz**. Vö. **megszív**. **3**. ® Szolgálatban van; **fércel** (Szkoo).

szívacs fn **1**. ® ® Bosszúság, kellemetlen, méltánytalan, megalázó helyzet; ennek elviselése; **szívás**. **2**. (Véletlenül v. bosszúból) ilyen helyzetbe juttatás, kitolás; **szívatas**. [← **szív**; szójáték]. **3**. ® *ritk* Alegység-ügyeletes; **belgeci**. **Ö**: **bel~**.

szivar ® fn *ritk, tréf* Rakéta; kannibál.

szívás ⑧ ⑨ fn Kellemetlenség, bosszúság, hátrányos helyzet, méltánytalanság, megaláztatás; az ilyen helyzetek és az ezeket (véletlenül v. büntetésből, bosszúból) okozó cselekedetek (elviselése); kitolás. **(a)** Vmilyen nemszeretem (a katona számára minden kötelező annak minősülhet; unalmas, kellemetlen, undorító, megerőltető, megalázó, a többiekénél több) munka, feladat (végzése). **(b)** (Túl nagy) büntetés (elszenvedése). **(c)** Vö. **szívátás**; **(meg)szív(at)**. *Az ezredgyakszi nagy szívás volt!* (Nk84/85). **Szj**: ⑧ *Négyütemű motor; első ütem: ~: ritk, tréf* (Ált. újoncokra célozva:) Kezdődnek v. nemsokára várhatók a kitolások. **K**: ⑧ *Ha már ~, legyen nagy!: tréf* (Az egymást követő kellemetlenségeket nyugtázó, némi belenyugvást is kifejező szólás). **R**: → *Öreg csocseszé ez az írás, vár a kopaszra másfél éves ~. Ö: szopás~* [← **szív**; vö. még szleng *szívás* 'orális közösülés', (meg)szívja a faszt]. — **bráner**(ezés), **cumi**(zás), **csikágó**, **csöcs**, **dzsingisz**, **kambodza**, **kamcsatka**, **keksz**, **kenobi**, **nyalás**, **nyalesz**, (nyeles) **obi**, **obivan**(kenobi), **oboa**, **oboázás**, **obrájen**, **ombrométer**, **palermó**, **rodézia**, **szivacs**, **szívátás**, **szivattyú**, **szivola**, **szopacs**, **szopás**, **szopatás**, **szopatás-szívátás**, **szopatattyú**, **szopka**, **szopol**, **szopszofon**, **szopta**, **zimbabve**.

szívát ⑧ ⑨ (gyak. *szívat*) ts ige (Kíméletlen módon, sajnálat nélkül büntetésből vagy bosszúból, esetleg véletlenül) úgy jár el vkivel, hogy az emiatt kellemetlen, megalázó, esetleg tartósan hátrányos helyzetbe kerül; elbánik, kitol vele; kellemetlenkedik, bosszúságot okoz neki. (Ld. még **megszívat**.) *Ott szívatva a bandát a gyakorlótéren!* (Nk84/85). ⑧ *~nak, anyám. Stop. (Engem is, fiam. Stop. De nekem jól esik): ritk, tréf* (Ált. vmilyen kellemetlenség elszenvedése során elhangzó, nem feltétlenül párbeszédes „telexváltás”). **R**: *~ják az öreg → tápost, de rója majd még a belvárost! Ik:*

le~, meg~. [← **szív**]. — **csuszványkodik**, **emberkedik**, **gecizik**, **obiztat**, **oboáztat**, **reszel**, **szopat**. Vö. **kavar**¹, **megszívat**.

szívátás ⑧ ⑨ (gyak. *szívátás*) fn (Kíméletlen módon, sajnálat nélkül, büntetésből vagy bosszúból, esetleg véletlenül) valakinek kellemetlen, (méltánytalanul) hátrányos, megalázó helyzetbe hozása; az ilyen helyzetet előidéző cselekedetek végzése; kitolás. || Kellemetlenség, bosszúság, hátrányos helyzet, méltánytalanság, megalázás. **(a)** Vmilyen nemszeretem (unalmas, kellemetlen, megerőltető, megalázó, a többiekénél több) munka, feladat (elvégeztetése). **(b)** (Túl nagy) büntetés (kiszabása). **(c)** *ritk* Ugratás, tréfa; becsapás. Vö. **szívás**; **(meg)szív(at)**. *Elég nagy szívátás lenne, ha egy hétre lezárnák az ezredet!* (Nk84/85). [← **szívat**; vö. **szív**]. — **bráner**(ezés), **csikágó**, **dantesz**, **dzsingisz**, **kambodza**, **kamcsatka**, **kavar**², **keksz**, **kenobi**, **nyalesz**, **obi**, **obivan**(kenobi), **oboa**, **oboáztatás**, **obrájen**, **ombrométer**, **palermó**, **rodézia**, **szivacs**, **szívás**, **szivattyú**, **szivola**, **szopás**, **szopatás**, **zimbabve**.

szívátásos ⑧ ⑨ mn *ritk, tréf* Hivatásos katona; **keményváll-lapos**. [← **szívat**; szójáték].

szívató ⑧ fn *ritk, pej* Alapiképző alegység, ill. annak elhelyezési körlete; **kellető**. [← **szívat**].

Szivat szállás ⑨ fn Szabadszállás. — **Paraszt szállás**, **Szívó szállás**, **Szopat szállás**, **Szut yok szállás**.

szivattyú ⑧ fn **1.** *Elkapja a ~t: ritk* Bosszúság éri; pórul jár, megjárja; kellemetlen, megalázó helyzetben van; **szív** (Ma81/82). *Rákapszolja a ~t: ritk, tréf* Ellátja a baját, kitol vele; kellemetlenkedik neki; megalázó helyzetbe juttatja; **megszívat** (Ma81/82). **Szj**: *Hozzám képest a hatbengeres kompresszoros Lombardia Berber ~ egy darab nulla: ritk, tréf* Nagyon rám jár a rúd (Ma81/82). **2.** Bosszúság, kelle-

metlen, méltánytalan, megalázó helyzet; ennek elviselése; **szívás. 3.** (Véletlenül v. bosszúból) ilyen helyzetbe juttatás; kitolás; **szívatás.** ~ *beó* ←. [← **szív(at)**; szójá-ték]. (Előfordult olyan ejtése, amikor az utolsó szótag helyett egy *tyú/tyú*-szerű füty hangzott.)

szivattyútelep-vezető ⑨ fn Másodidőszakos katona; **gumi** (Dbo2). [Ti. **szívatja** az újoncokat].

szívócsonk ⑨ *Rácsatlakozik a ~ra (és nem tud róla lecsatlakozni):* Pórus jár, kitolnak vele (pl. sokáig nem mehet haza, túl sok konyhaszolgálatot ad stb.); **szív** (Szfv90/91).

Szívóhely ⑨ fn Szombathely; **Ba-szombathely.**

szívola ⑨ fn *ritk, tréf 1.* Bosszúság, kellemetlen, méltánytalan, megalázó helyzet; ennek elviselése; **szívás. 2.** (Véletlenül v. bosszúból) ilyen helyzetbe juttatás; kitolás; **szívatás** (Ce83/84). [← **szív(at)** × szleng *fuvola* 'hímvesző', vö. **oboa**].

Szívószállás ⑨ fn Szabadszállás; **Szivatsszállás.**

szívóütem ⑨ fn Alap kiképzés; **kelte-tő** (Vp03).

szkafander ⑨ fn Vegyvédelmi öltö-zet; *véné*¹.

szkínhed ⑨ fn *ritk, gúny* Újonc; **ko-pasz.** [← ang. *skinhead* 'bőrfejű'].

szó *Az* → *idők szava.* **Szj:** ⑨ *Ne hara-gudj, hogy a szavadba vágok, de a pofád-ba is vághattam volna...:* (Tréf. kifejezés, ha valakit félbeszakítanak) (Db95).

szobahőmérséklet **Szh:** *Olyan* → *buta, hogy az IQ-ja nem éri el a ~et.*

szóbeli Szj: → *Kapsz egy ~ szaloncukrot!*

szocprobléma ⑨ **Szj:** *Egyéni ~!:* (Panaszkodás, segítségkérés elutasítására:) Nem érdekel, semmi közöm hozzá! Vö. **meghat.** [← *szoc.[iális] probléma*].

szokik ⑨ *...aztán hadd ~ja!* (Nyoma-tékosító tagmondat, amit akkor tettek a mondat végére, ha vminek az erős igény-bevételéről esett szó). *Bedurrottam a kályhába, aztán hadd szokja!* (Le85/86).

szokol ⑨ fn *ritk, tréf 1.* Rádió adó-ve-vő; **bohócrádió. 2.** Fali hangszóró; **fali-kutya.** [← *Szokol*, szovjet táskarádió].

szól ⑨ **R:** *Ne ~j, csak ints: már százöt-ven sincs!:* (Az éppen hátralevő napok szá-mát tudató rigmus).

szolcsi ⑨ fn *ritk, tréf 24* órás szolgálat; **szoli.**

szolgálat fn **1.** ⑨ ⑨ 24 órás (legin-kább alegység-ügyeletesi) szolgálat; **szoli.** ⑨ *Elvisz egy ~ot: ritk 24* órás szolgálatba megy; 24 órás szolgálatban van. **Ö: bel~. 2.** ⑨ ⑨ Alegység-ügyeletesi és/vagy helyet-tese; **belgeci(há).**

szolgálati ⑨ fn *ritk* Régi kimenőru-ha gyakorlóruhaként használva; **manó** (DbK88).

szolgavez ⑨ fn *ritk* Szolgálatvezető. — **a század anyja, gatyás, gatyaszámláló.** [Hiv. röv.]

szoli ⑨ ⑨ fn 24 órás szolgálat. → *Nyo-matja a ~t. Ö: bel~.* — **gálya, kampó, pozíció, szolcsi, szolgálat.**

szolis ⑨ mn és fn Szolgálatban lévő (katona) (Szk00). — **kutya.**

szombathelyi ⑨ ~ *egyes oszlop: tréf* Az étkezdebe való betódulás módja; a szabá-lyos egyes oszlop helyett egymás hegyén-hátán való tülekedés (Szh81/82).

szop Ld. **szop(ik).**

szopacs ⑨ fn *ritk, tréf* Bosszúság, kel-lemetlen, megalázó helyzet; ennek elvise-lése; **szívás.** [**szopás** × **szívacs**].

Szopacshely ⑨ fn Szombathely; **Ba-szombathely.**

szopás ⑨ ⑨ fn **1.** Bosszúság, kelle-metlen, méltánytalan, megalázó helyzet;

ennek elviselése; **szívás**. **2.** (Véletlenül v. bosszúból) ilyen helyzetbe juttatás, kitolás; **szívatás**. **R:** *Aki → tápos, az a király, többinek a ~ás kijár.*

szopás-szívás ® fn *ritk* Bosszúság; kellemetlen, megalázó helyzet; ennek elviselése; **szívás**.

szopat ts ige ® ⑨ Ellátja a baját, kitol vele; kellemetlen, megalázó helyzetbe juttatja; **szívat**. **Szj:** ⑨ *Mosolygásra ~om a szádat!*: Vigyázz, mert megverlek! **Vö. be-takar. Ik:** *le~, meg~, szét~.*

szopatás fn **1.** ® ⑨ (Véletlenül v. bosszúból) kellemetlen, megalázó helyzetbe juttatás; kitolás; **szívatás**. **Vö. szívás.** **Szj:** ⑨ *Öreges tíz napra, gumik álló faszra, kopaszok újabb ~ra ébredtek!*: *ritk* <A reggeli ébresztő nem hivatalos szövege>. **2.** ⑨ Alapkiképzés; **keltető**. **3.** ⑨ Fenyítés, kitolás; **helybetopi**.

szopatás-szívatás ® fn *ritk* Kellemetlen, megalázó helyzet; az ilyen helyzetbe juttatás, kitolás; **szívatás**. **Vö. szívás**.

szopató ® **1.** ~ra vesz: *ritk* Ellátja a baját; kitol vele; kellemetlen, megalázó helyzetbe juttatja; **megszívat**. **2.** ~ kábel: *Hk* Az a kábel, melynek segítségével a lemerült akkumulátorú harckocsit a másik tank akkumulátoráról el lehet indítani (Sz82/83).

szopatórúd ® fn *biz* Hímvestző; fasz.

Szopatszállítás ® fn Szabadszállás; Szivatszállítás.

szopattyú ® *ritk* fn Bosszúság; kellemetlen, megalázó helyzet; ennek elviselése; **szívás**. [← **szopás** × **szivattyú**].

szop(ik) ige **1.** ® ⑨ ts és tn Bosszúság éri; pórul jár, megjárja; kellemetlen, megalázó helyzetben van; **szív**. **Szj:** ⑨ ~ni fogsz (mint a torkos borz)!: <Fenyegetésként:> Ezt még megjáród! **Szh:** ⑨ ~(ik), mint a boci; ⑨ ~(ik), mint a torkos borz; ⑨ Akkorát ~(ik), mint a torkos borz: Nagyon

megjárja. **R:** → *Táposoké ez a világ, ha nem vagy az, ~jál tovább!* **K:** → *Kopasz vagyok, | sokat ~ok...; — | szívok, ~ok...* **2.** tn ⑨ Szolgálatban van; **férce**l (Szkoo).

szopka ® **Szj:** ~ *beó* ←! <Csak ebben a kifejezésben:> Bosszúság; kellemetlen, megalázó helyzet; ennek elviselése; **szívás**.

szopló ® fn *Rep* Lökthajtásos repülőgép kiömlő nyílása. [← or. *conlobou anapam* 'ua.']. ~t *nyalt*: <Vkiről mondvá:> Koszos. [Ti. a repülőgép ezen része tele van korommal].

szopol ® fn *ritk* Bosszúság; kellemetlen, méltánytalan, megalázó helyzet; ennek elviselése; **szívás** (Er88).

szopoz ® **Szj:** → *Öreg rozmár nem ~ már*. <Csak ebben a szólásban:> Pórul jár; kellemetlen, megalázó helyzetben van; **szív**.

szopszofon ® fn *ritk*, *tréf* Bosszúság; kellemetlen, méltánytalan, megalázó helyzet; ennek elviselése; **szívás** (Ta82/83). [← **szop** × szleng *szaxofon* 'hímvestző', vö. *oboa*].

szopta ® fn *ritk* Bosszúság; kellemetlen, megalázó helyzet; ennek elviselése; **szívás** (Er88).

szórakozó ® *tréf* fn Sorakozó; **dizsi** (Db03). [Szójáték].

szorít Szh: ~sd a → *pofád, mint a satu!*

szoroz Szj: → *Öreg rozmár, nem ~ már*.

szotyizik Szj: *Nehéz egy → foggal ~ni, főleg, ha a nyakláncodon lóg!*

szovjet ~ *eltáv* ←. ~ *fecske* ←. ⑨ ~ *eltávozás*: Szökés, a laktanya engedély nélküli elhagyása; **dobi** (Szabszo3). **Szh:** *Olyan, mint a ~ kölni* ←: *egy csepp is elég belőle*. **Vö. még orosz és ruszki alatt.**

szöcske¹ ® fn *ritk* Írógép (Ze87/88; írások használta szó).

szöcske² ® fn Gyakorlótér. [← **szöcskerét**]. — **birtok, egyes, gyakmező, gyaktér, heszienda, káposztáskert, nyúldomb,**

nyuszidomb, pampa, préri, szöcskerét, sztyeppe.

szöcskerét ⑧ fn *tréf* Gyakorlótér; szöcske². [Sokat ugrálnak rajta a katonák].

szöcskézik ⑧ tn ige *ritk* Írógépen ír, gépel (Ze87/88; írkokok használta szó). [← szöcske¹].

szög Szj: → *Még mozog a ~ön a kalapja. → Nehogy (már) a ~ egye a rozsdát! Szh: Hasba → rúglak, oszt úgy meghajlasz, mint az U ~!*

szöghajú ⑨ fn Laktanyai fodrász; kőbaltás.

szögletes Szj: *Ami → kerek, azt viszik, ami ~, azt gurítják.*

szöke ~ *fagyi* ←.

szőlőtöke ⑨ **R:** ~n sok a vegyszer, március is eljön egyszer: <A leszerelés időpontját hirdető rigmus>.

szőnyeg ⑧ *Megy a ~ szélére: ritk a)* Kihallgatásra megy. **b)** Megy, hogy megkapja a (megérdemelt) fejmosást, letolást. *A ~ szélén áll: ritk a)* Kihallgatáson van. **b)** Leszidják, megmossák a fejét.

szőr ⑧ *Beesett az arca, a ~ meg kint maradt; Lefogyott, és a ~ kint maradt: ritk, tréf* Borostás, borotvátlan; **bokorarcú. Szh:** → *Kevés, mint kopasz valagon egy szál ~.*

szőrfigaró ⑨ fn Laktanyai fodrász; kőbaltás (Szkoo).

szőrmester ⑧ ⑨ fn *ritk, tréf* Örmester; örmí. [Szójáték].

szőrnagy ⑧ fn *ritk, tréf* Örnagy; szarnagy. [Szójáték].

szőrös ⑨ **Szh:** ~, *mint a háromnapos bunkerszar:* Borostás. Vö. **bokorarcú.**

szőröstalpú ⑧ fn *ritk, tréf* Lövészkatoná; nyúl.

szőrvezető ⑧ ⑨ fn *ritk, tréf* Örvezető; örví. [Szójáték].

szpájder ⑨ fn **1.** Pók **2.** *ritk* Parancsnok; **péká** (BpZ03). [← ang. *spider* 'pók'; **pók** 'parancsnok' ← *pk.*]

szpojler ⑧ fn *ritk, tréf* Váll-lap; **karríerjelző** (Fh89/91). [← *spoiler, szpojler* 'autókra szerelt légterelő'].

sztálinorgona ⑧ fn *ritk* Rakéta-sorozatvető; **esvé**¹.

sztender ⑨ ~re *rakja:* Ott hagyja a szolgálati helyét. *Hát te mit csinálsz a kantinban? Ki van a szolgálati asztalnál? — Sztenderen van.* (Szfv98). [← *sztender* 'motorkerékpár kítámasztó karja'].

sztrít ⑨ fn *Hör* Az a szolgálati hely, amelyik valamilyen műúton vagy annak közelében található (pl. gépjármű-ellenőrzés is) (Or91). [← ang. *street* 'utca'].

sztyeppe ⑨ fn *ritk, tréf* Gyakorlótér; szöcske².

szűrás ⑨ fn Közösülés; **aktungolás.**

szurkál Szj: *A → dolgozó nőket ~om!*

szutykosképű ⑨ fn és mn Cigány; **kokeró** (Sztso4).

Szutyokszállítás ⑨ fn Szabadszállás; Szivatszállítás.

szülői Szh: → *Kevés, mint árvaházban a ~ értekezlet.*

szűr ⑨ ige Alkoholt fogyaszt; **bezizent** (Sztso4).

szürke Öreg ~ (→ *nyúl*). ⑨ ~ *halál:* Előre csomagolt napi ételadag.

szütyő ⑧ ⑨ fn *ritk, tréf* Gázárlartáska; **szimatszatyor.** [← *szimatszütyő*].

szütyög ⑧ tn ige *ritk, pej* Úgy tesz, mintha dolgozna; látszattervekenységet folytat; szöszmötöl; **szambázik.** *Mit ~, mint tót a pinán?!* (Ha 88/89).

szüzér ⑨ fn *tréf* Tüzér; **ló.**

T

tábori 65 *mintájú ~ fapina* ←.

tájékozódik ⑧ **Szh:** *Ne ~jon, mint a postagalamb!*: Ne forgassa a fejét a sorban, ne nézelődjön! (Le85/86).

tájoló ⑧ fn *ritk* Lokátoros; **patkány**¹ (DbK89).

takarítás ⑨ *Csébetűs ~: tréf* Nagytakarítás (ti. csap, csempe, csillár, csolyosó, csablak...). Vö. **sikamika**.

takarító ⑨ *~t félbehajtani!*: Takarodót végrehajtani! (Szfv98). Vö. **doberdó**¹, **meghatároz**.

takarítógép ⑨ fn *ritk* Újjonc; **kopasz** (Ju03).

takaró ⑧ *Kilencre rúgja a ~t: ritk* Centivágás után már csak kilenc napja lesz a leszerelésig.

takaródó **Szj:** *~! → Villany leó!*; *Takarodó → oroszlán!*

takerol ⑨ ts ige *ritk* Takarít, megtisztít. *~ni kell a bakérót*: Ki kell pucolni a bakancsot.

takcsi ⑧ fn *ritk* Takarítás; **fókamóka** (Fh89/91).

takcsizik ⑧ tn ige *ritk* Takarít. *Tegnap valaki behányt az öregeknek, és egész este takcsiztunk* (Fh89/91).

takony **Szh:** „*Jobbra nézz!*”-nél úgy vesse a → *fejét, hogy a ~ hétszer csavarodjon körbe rajta!* → *Csapódjon, mint a ~!* Úgy vágjak → *szájba, hogy a ~ menetet vág a nyakadon!*

takonyalakzat ⑨ fn *tréf* Nem alakzatban mozgó katonák csoportja; **amőbaalakzat**.

talajvíz ⑧ **Szj:** *Mi történt, feljött a ~ a fugák közt?* (Öregkatonák gúnyos megjegyzése **beöntés** láttán) (Ma84).

találkozik ⑨ **Szj:** *Ugye nem ~ott ma még → kombájnnal?*

tálca **Szj:** → *Megütlek, s fekszel, mint fácán a ~n!*

talp ⑧ *Koptatja a → surci ~át; Véres a ~a: ritk* Sokat hízeleg, előnyt akar szerezni az előljárónál; **pedálozik**. **Szj:** *Mit → billeg!? Gömbölyű a ~a?!*

talpal ⑧ tn ige *ritk, pej* Hízeleg, törleszkedik a feljebbvalójához; **pedálozik**. Vö. **koptatja a surci talpát**.

talpas ⑧ fn és mn **1.** Egy helyben álló v. meghatározott útvonalon járőröző ör; **bobi**. *~ ör: ritk* Ua. *~ örség: ritk* Az ilyen szolgálat, örség. **2.** *ritk* Harckocsi; **háká** (Le88/89). **3.** *~ tik/tyúk: ritk, tréf, gúny* Kacsá (Ma).

talpsín ⑧ fn *ritk* Pontonhíd; **csónak**¹ (Ma 81/82).

talpszárszaggató ⑧ ⑨ fn *ritk, gúny* Tüzér; **ló** (Szfv83/84, Ju03).

támadómenyét-alakzat ⑨ fn *tréf* Nem alakzatban mozgó katonák csoportja; **amőbaalakzat**.

támlás fn **1.** ⑧ *ritk* Örbódében szolgálatot teljesítő ör; **bobi**. **2.** ⑦ Az örszoba előtt örködő katona; **bobi** (Hmv70/71).

támlázik ⑧ tn ige (Őrbódében) ör-szolgálatot teljesít, örködik; **bobizik**.

tampon Szh: → *Kevés, mint elefántnak a normál ~.*

tamponos ⑧ fn (gyak. tsz.-ban) *ritk* Pontonépítő hidász, pontonos; **pomponos** (Er88). [Szójáték].

tanács → *Öregek ~a.*

táncol ⑨ *Szj:* *Ne ~jon, nem jó a zene!:* Ne foglódjon a sorban! Vö. **brékel**.

táncos ~ *geci* ←.

tanfolyam → *Szélesvásznú/ → színestech-nikás ~.* **Ö:** *mozigépész-~.*

tankátjáró ⑧ fn *ritk* Két ember közötti nagy távolság a sorban. [← *tankátjáró* 'a harckocsik akadálytalan előretörésére nyitott átjáró a saját v. az ellenség műszaki zárán'].

tankcsapda fn *ritk, tréf* **1.** ⑧ Szöszmősz, szemét (ami takarítás után még a körlet padlóján maradt); **bakapihe. 2.** ⑨ Borosta. *Mi ez az arcán? Tankcsapda?:* (A borotválkozás ellenőrzésekor kérdezik) (BpA92/93).

tanker ⑨ fn Harckocsizó; **hákás.**

tankos ⑨ mn Harckocsizó; **hákás.**

tankosgatya ⑨ fn A 65 mintájú gyakorlónadrág egy speciális (buggyos, bő, kényelmetlen) változata harckocsizók számára (Szfv98).

tanya R: ⑧ *Itt hagyom a ~tokat, baszszátok az/meg anyátokat!;* ⑨ *Tányersapkák, váll-lapok, hivatásos állatok, itt hagyom a ~tok, baszszátok az anyátok!:* *durva* (Öregkatonák által üvöltözött rigmusok a leszerelés felé közeledve).

tanyagyerek ⑨ fn Vidéki származású katona. — **mezőgazdász, traktoros.**

tányersapka ⑧ *Szh:* → *Betakarlak, mint Ziaul Hakot a ~.*

táp *ritk* **I.** fn **1.** ⑧ ⑨ Ennivaló, táplálék. — **csócsa.** Vö. **patkányfőzelék. 2.** ⑨ Étkezés; **tápolás. II.** mn ⑧ Kevés, hitvány (Sb85).

tápágyú ⑧ fn *ritk, gúny, pej* Előfelvételis katona; **tápos**¹.

tápi ⑧ fn *gúny, pej* Előfelvételis katona; **tápos**¹. **R:** *Kacsá mondja: hápi, hápi, leszerel az öreg ~!:* *ritk* (A közelgő leszerelest hirdető mondóka).

tápibébi ⑧ fn *ritk, gúny, pej* Előfelvételis katona; **tápos**¹.

tápidolli ⑧ fn *ritk, gúny, pej* Előfelvételis katona; **tápos**¹.

tápihápi ⑧ fn *gúny, pej* Előfelvételis katona; **tápos**¹ (Le87/88).

tápinger ⑧ fn *ritk, gúny, pej* Előfelvételis katona; **tápos**¹.

tápinkó ⑧ fn *ritk, gúny, pej* Előfelvételis katona; **tápos**¹.

tápinó ⑧ fn *ritk, gúny, pej* Előfelvételis katona; **tápos**¹.

tápió ⑧ fn *gúny, pej* Előfelvételis katona; **tápos**¹. [← **tápiószecső**].

tápiólégió ⑧ fn *ritk, tréf, gúny* (Az egy alegységben szolgáló) előfelvételis katonák vmilyen okból összegyűlt csoportja.

tápiószecső ⑧ fn *gúny, pej* Előfelvételis katona; **tápos**¹. [← *Tápiószecső*; szójáték. A településnév valószínűleg a Voga–Turnovszky parodista duónak a KFT együttes „Afrika” c. slágerét is parodizáló számában (Sztárok 45-ön '85-ben) való előfordulása miatt vált ismertté, és így lett a *Tápió*-előtagú földrajzi nevek közül az előfelvételisek egyik elnevezése (Farkas 1993: 20); vö. „Fatányér, bűvárszivattyú, Kakaós csiga. A térdzoknim nagyon kemény ma. Tojásos lecsó. Bakterház, sorompó, Ó, Tápiószecső!”]

tápiószecsői ⑧ mn és fn *ritk, gúny, pej* Előfelvételis (katona); **tápos**¹.

táplálékkiegészítő ⑨ fn *tréf* Kenyér.

tápol ⑧ tn ige *ritk* Eszik (Le88/89). — *legel, moslékol, túr.*

tápolás ⑨ fn Étkezés. — **büntetés, táp.**

tápos tn ige **1. Szj:** → *Szív, fűj, ~!* **2.** ⑧ *pej* Hízeleg, törleszkedik a feljebbvalójához; (mások rovására) a maga önző céljainak igyekszik megnyerni vkit; helyezkedik; **pedálozik.**

tápos¹ ⑧ mn és fn *gúny, pej* Egyetemre, főiskolára felvett és a tanulmányok megkezdése előtt tizenkét hónapos (két időszaknyi) katonai szolgálatát töltő, előfelvételis (katona). ~ *örvezető:* Örvezetővé előléptetett előfelvételis katona. **Szj:** *Biztos ~!:* (Becsmerlő kifejezés vkire) (ti. pontosan olyan ügyetlen, lógós stb., ahogyan az egy előfelvételistől megszokott (Le88/89). **R:** *Aki ~, az a király, többinek a szópás kijár:* (Előfelvételisek által kiabált öndicsérő mondóka). *~oké ez a világ, ha nem vagy az, szopjál tovább!:* (Előfelvételisek által a nem előfelvételiseknek kiabált mondóka) (Le88/89). *Sír a ~ centije, visszajön még Lentibe:* (Az előfelvételisek ugratására mondott rigmus, ami arra céloz, hogy az egyetem, főiskola elvégzése után még hat hónapot ismét katonaként kell tölteniük) (Le).

Kopasz ~: **a)** Első időszakos előfelvételis katona. **b)** *pej* (Sértésként:) Előfelvételis (katona). **R:** *Többet ér egy kopasz ~, mint egy szekér/vagon hivatásos:* (Előfelvételisek által kiabált öndicsérő mondóka). *Szívatják a kopasz ~t, de rója még majd a belvárost:* (Előfelvételiseknek a többiekénél rövidebb idő alatt bekövetkező leszerelésére emlékeztető rigmus).

Öreg ~: (Leggyakrabban előfelvételisek használják, önmegnevezésként is). Második időszakos, az időszak végén már leszerelő előfelvételis (katona). **Szj:** *Öreg ~*

nem lapátos!: *ritk* (A munkavégzés lerázására használt kifejezés). *Öreg ~ nem táltos (mint a madár, nem szálldos)!:* *Öreg ~ nem rakéta, | ballag/cammog/lassú/mászik/pőfőg/ugrik, mint a teknősbéka; — | nem pattog, mint gumilabda: tréf* (Noszogatásra, a feladat (gyorsabb) végrehajtására nógató felszólításra adott válasz). **R:** *Többet ér az/egy öreg ~, mint az összes hivatásos:* (Az előfelvételisek öndicsérő mondókája). *Szívatják az öreg ~t, de rója még majd a belvárost!:* *Öreg ~ fasza gyerek, | kevés ez a néphadsereg!;* — *| augusztusban leszerellek!;* *Azt beszéli falu, város, leszerel az öreg ~!;* *Öreg ~ nem vén tűzok, augusztusban hazahúznak!:* (A leszerelést és annak időpontját hirdető rigmusok). *Öreg ~ nem rezel be, | visszajön majd/még kétezerbe!;* — *| ütihá lesz kétezerbe!;* — *| leszerel majd kétezerbe!;* (*ritk*) *Áprilisban jön a gólya, házásoknak hírmondója, azt mondja majd kelepelve: öreg ~ nem szerel le!:* (Az előfelvételisek ugratására mondott rigmusok, melyek ált. arra céloznak, hogy az egyetem, főiskola elvégzése után még hat hónapot ismét katonaként kell tölteniük). *Öreg ~ nem rezel be, nem jön vissza kétezerbe!;* *Öreg ~ nem rezel bé, nem jön vissza soha többé!;* *Öreg ~ nem jön vissza, | ha van esze, kibulizzza!;* — *| valahogy majd kibulizzza/ kibungizzza!:* (A fenti ugratásra adott válasz).

~ csibe; ~ csirke; (durva) ~ geci; (ritk, durva) pasztörözött tejen és nápolyin nevelkedett ~ geci; (ritk, durva) ~ genya; (ritk, durva) ~ genyó; (ritk, durva) ~ germó; (ritk) ~ gyík; (ritk) ~ kopasz; (ritk) ~ köcsög; (ritk) ~ rüszü; tortazabáló ~; világtalan ~; zizis ~: *pej* Előfelvételis katona. **Ö:** *ál~.* [← **tápos csibe/csirke** ← 'tápon nevelt, óvott, ezért gyenge, beteges csirke']. — **agyas², agy-men, csupasztkű, efis, egér, egyemista elővett geci, egyetemi gecista, export-egér, gecigombóc, gyógycickány, gyógy-**

egér, gyógyszer, gyógyi, gyógyós, gyógy-pedagógia, gyógypemete, importegér, kekszes, lóbogár, naposcsibe, pityu², szécső(i), szécsőr, tápágyú, tápi, tápibébi, tápidolli, tápihápi, tápinger, tápintó, tápinó, tápió, tápiószécső(i), táposákos, tápszer(es), tudós, vakegér, zizi(s). Vö. efe állomány.

tápos² ③ fn és mn *gúny, pej* **1.** Gyenge fizikumú, beteges; **csoffadt** (92/93). **2.** Gyengélkedős, beteg katona; **gyengu-szos** (Szkoo).

tápos³ ③ fn *ritk* Konyhaszolgálatot adó katona; **csellós** (Dbo2).

táposákos ③ fn *ritk, gúny* Előfelvételis katona; **tápos¹**.

táposalkohol ③ fn *ritk, tréf* Tej.

táposcenti ③ fn *ritk* **1.** Tíz centiméteres darabokra vágott katonacenti összefűzve (amit az előfelvételis katonák használnak, ha nem engedik nekik a feltekert és rugózó **centi** használatát, vagy ha különönbözní akarnak a 18 hónap után leszere-lőktől). **2.** Az előfelvételisek egy némelyike által a **centi** helyett használt Mengyelejev-féle periódusos táblázat.

táposfülszagató ~ *centi* ←.

táposkaja ③ fn *ritk, tréf* Cukros, édes étel (kakaó, cukrozott tej, tejbegríz, sütemények, kompótok, dzsem stb.). Vö. **táposreggeli, tápszer**.

táposkodik ③ tn ige **1.** Úgy (és főleg olyan ügyetlenül) tesz vagy próbál elvégezni valamit, mint egy előfelvételis. **2.** Úgy viselkedik, mint az előfelvételisek. (Le).

táposóakna **Szh:** → *Kevés (vagy), mint ~n a lábnyom*.

táposreggeli ③ fn *tréf* (Ált. vasárnap reggelként adott) édes reggeli (kakaó, kalács, vaj, lekvár). Vö. **táposkaja, tápszer**.

tapsifüles ③ ③ fn *ritk, tréf, gúny* Lövészkatona; **nyúl**.

tápszer ③ fn *ritk* **1.** *tréf* Édesség; édes, cukros étel. **2.** *gúny, pej* Előfelvételis katona; **tápos¹**. Vö. **táposkaja, táposreggeli, zizi¹**.

tápszeres ③ mn és fn *ritk, gúny, pej* Előfelvételis (katona); **tápos¹**.

tápszerrevaló ③ fn *ritk, tréf, gúny* Előfelvételisek pénzbeli illetménye; **zsold**.

táptalan ③ fn *pej* Nem előfelvételis sorkatona (Le). — **empí, szalonnás**. [← **tápos¹** 'előfelvételis katona'].

tar ③ ③ mn és fn *ritk, tréf, gúny* Újonc, első időszakos (katona); **kopasz**.

tarcsás ③ mn és fn *ritk* Tartalékos (katona); **tarcsis**.

tarcsi ③ fn Tartalékos katona; **tarcsis**.

tarcsis ③ ③ mn és fn (Tényleges szolgálati idejének letöltése után újból behívott) tartalékos (katona). — **csere(játékos), csikos hátú vadmalac, dinoszaurusz, emzárolt/emzé baka, hippi, hosszúhajú, kispados, kiváltságos, labanc, örök kopasz, rigó, tarcsás, utánpótlás**. Vö. **ráhúzó**.

tárgy ③ *Mi a röhögés/nézés stb. tárgya?* Min röhögnek/mit néznek? (Lényegében az abbahagyásra való felszólítás) (BpA92/93).

tarka ③ fn Három- vagy négyszínnyomású gyakorlóöltözet; **bociruha**.

tarkabirka ③ fn Terepruhás katona (Szk97/98).

tarkóvideó ③ fn (Ált. felszólításként:) Vigyázzállásban előre nézés (Szk97/98). [Tí. a katonának az előtte álló tarkóját kell nézni].

tártáska ③ *Piros/Pisztoly, ~!:* Viszontlátásra! (a köszönés elferdített változata).

táska ③ *Bonienes ~:* *tréf* Gázálarctáska; **szimatszatyor**.

taszkészlet ③ fn Takarító-szerelő készlet (gépkarabélyhoz). — **tazmánkészlet**.

távolbanezés ③ fn *ritk*, *tréf* <Ált. parancs formájában kiadva:> Lazsálás (mint tornagyakorlat) az előljáró nélkül végzett reggeli tornán; **szemforгатás**.

taxi ③ fn *ritk* Sofőr; **kuplunggyilkos** (Sztso4).

taxipénz ③ fn *gúny* Illetmény; **zsold**.

taxis ③ fn Sofőr; **kuplunggyilkos** (Sztso4).

tazmánkészlet ③ fn Takarító-szerelő készlet (gépkarabélyhoz); **taszkészlet**.

tea ③ *Szj*: *Annyi ~t megiszol még itt bent, hogy azon egy tankhajó megfordul; Ezer hektoliter ~d van még; Neked van még ötszáz liter ~, harminc kilométer spagetti és pár vagon tarhonya*: *ritk*, *tréf*, *gúny* <Az újoncok bosszantására mondott kifejezések:> Nagyon soká fogsz te leszerelni. Vö. **ötszázliteres**.

tébéká ③ fn Telefon; **bulafon**² (Vp03). [*← tbk.*, hiv. rövid: *távbeszélő készülék*].

technika ③ fn *ritk*, *gúny* Csepel teherautó; **csepcion**.

technikum ③ → *Rácsiipari ~*.

técsé ③ fn Tornacsarnok. [Hiv. rövid.]

téesz ③ fn *pej* **1.** *Beadja a ~t; belép a ~be*; (*ritk*) *~t tesz*: Továbbszolgálo marad; a továbbszolgálatra jelentkezik. Vö. **beadja a bétéeszt**. [*← tsz* 'termelőszövetkezet' × *tsz*. 'továbbszolgálo', hiv. rövid; szójáték]. — **beadja a csövet/téeszcsét**. **2.** Továbbszolgálo katona; **téesz**. *Ezernapú ~: ritk*, *pej* Ua.

téeszcsé ③ *Beadja a ~t: ritk*, *pej* Továbbszolgálo marad, továbbszolgálatra jelentkezik; **beadja a téeszt**.

téesz fn és mn **1.** ③ *pej* Továbbszolgálo, továbbszolgálatra jelentkező katona. *~ állat*; *~ barom*: *ritk*, *pej* Ua. [*← téesz*]. — **csölakó**, **csöves**¹, **ezernapú** (téesz), **hátépalánta**, **keményváll-lapos** (szakszi), **miliónapos**, **téesz**, **téesztag**, **tíezernapos**

kopár, **vigyorgó**¹. **2.** ③ Szerződéses (katona); **boci**.

téesztag ③ fn *ritk*, *gúny*, *pej* Továbbszolgálo katona; **téesz**.

tégla ③ fn *pej* **1.** Besúgó, árulkodó katona; **vamzer**. **2.** *ritk* KISZ-titkár; **kiszfűrer**. [*< argó*].

téháel ③ fn *tréf* A hétvégi eltávozás megvonása; **helybetopi**. [Tréf. rövid: *Töltse a hétvégét a laktanyában!*]

tehenbunda ③ fn *tréf* Három- vagy négyszínynyomásos gyakorlóruha; **bociruha**.

tehenruha ③ fn Három- vagy négyszínynyomásos gyakorlóruha; **bociruha** (BpPeto3).

teherautó ③ *Kiállnak a ~k a garázsból*: Kiviszik az ágyakat a folyosóra <mert nagytakarítás lesz> (Kisk97). Vö. **kiállnak a mercedeszek**. *Szj*: ③ *Egy ~ befér közétek*: *ritk* <Figyelmeztetés a sorban egymástól távol állóknak:> Álljatok közelebb egymáshoz!

téjé ③ msz <Együttérés kifejezésére:> Tipikus így járás (Szfv98). Vö. **íjé** 'így jár-tal'.

tejút ③ fn Ezredes; **rongyos** (Szkoo). [Ti. annyi csillagja van, mint a Tejútnak].

tejútrendszer ③ *Megjelenik a ~: ritk*, *tréf* Magas rendfokozatú katona érkezik. [A vállán lévő csillagokról].

teker ③ ~ *egy brióst*: Székel, nagydolgát végzi; **aknázik**.

teknőc ③ fn A térdre és a könyökre szíjazott rohamsisakkal négykézláb a habos folyosón való végigcsúszás <ált. az újoncokkal való kitolásként>; **gokartozás**.

teknőcernő ③ fn *ritk*, *tréf* Az ügyeletes tiszt küldönce, az ügyeletes írnok; **ütikutya**. [A „Kérem a következőt” c. rajzfilm egyik szereplőjéről].

teknős ⑨ fn **1.** Konzerv; **páncélos** (Ju03). **2.** Harckocsizó; **hákás** (Sztso4). **3. ritk** Felderítő; **gyík**².

teknősbéka ⑨ fn **1. Szh:** → *Megfejelek, mint ~ a földiepret!* **R:** → *Öreg baka/cápa/csóka/ember/sas/→ tápos nem rakéta, ballag/cammog/lassú/lusta/mászik/pöfög/száguld/ugrik, mint a ~.* → *Öreg ember nem rakéta, sokkal inkább ~.* **2. ritk, gúny** Harckocsizó katona; **hákás**.

télak ⑨ fn *ritk* A laktanya engedély nélküli elhagyása, szökés; **dobi.** ~ot vesz: *ritk* Megszökök; **dobbant.** [*< argó*].

télakol ⑨ tn ige *ritk* Engedély nélkül távozik a laktanyából, megszökök; **dob-bant.** [*< argó*].

télapó R: *Azt mondták a ~nak, szep-tember a legszebb → hónap!*

tele ~ van a → *bráner/→ fasza. ~ here* ←.

telefon → *Piros ~.* **Szj:** *Ne szólj(on) bele* ←, *nem ~!*

telefonszám ⑨ **Szj:** *Mondd a ~odat!*: *ritk, tréf, gúny* (A hátralevő napok nagy számára célzó kérdés az újonckokhoz, vagy ugratásból öregkatonákhoz:) Hány napod van még a leszerelésig?

temetés Szh: *Én már olyan → öreg vagyok, hogy módszertani ~ekre járok.*

temetkezési → *Egyéni ~ szerszám.*

tenger Szj: *Ne → háborogj, nem vagy te ~!*

tengerész ⑨ fn *ritk, tréf 1.* Tábornok; **pizsamás.** [Az egyenruha nadrágján látható piros csikról]. **2.** Újonc; **kopasz** (Szabszo4).

tengeri¹ ⑦ ⑨ → *Öreg vén ~ rája; ⑨ → vén ~ bálna/cet/medve; ⑨ → vén ~ iszap-szemű rája; ⑨ ~ iszapszemű (vén) rája; ⑨ (ritk) ~ medve; ⑨ → vén ~ olajos szemű marmonkanna:* Harmadik időszakos katona; **öreg.** ⑦ → *Öreg ~ susmus:* Ua.

tengeri² **Szj:** *Ha annyi szemed/szeme lenne, mint → napod/napja, olyan lennél/lenne, mint egy csó ~.*

tengeralattjáró Szj: *Megfordul még a → céteádban a ~.*

tenkes ⑨ fn *ritk* Körülbelül 60 literes, csonka kúp alakú alumíniumedény (Szh80/81). [Ti. mérete alapján ő az edények kapitánya; vö. *A Tenkes kapitánya* (a kuruc korban játszódó történelmi tévéfilmsorozat)].

tépéká ⑨ fn Tűzrajparancsnok. [*← tpk., hiv. röv.; a katonák magyarázata szerint: tetű paraszt köcsög*].

tépőzáras ⑨ fn Női nemi szerv; **bula.**

tercel ⑨ tn ige (Ott) van, tartózkodik. *Laca benn tercel a sportbarakkban* (Fh89/91). **Ik:** *ki* ~.

tépé ⑨ fn *Hór* Tájékozódási pont (Aszö82/84).

terepruci ⑨ fn 96 mintájú négyszínyomásos terepszínű gyakorlóöltözet; **boci-ruha.**

tereptojás ⑨ fn A legénységi étkezőben kapható gyanús színű rántotta (Sztk97).

térkép ⑨ fn *ritk* Alaktalan, nagyobb felületű folt (Ma). Vö. **térképes.**

térképes ⑨ mn *ritk* Foltos (Ma). ~ *lepedő:* Ondó- vagy vizeletfoltos lepedő (Ma).

termál ⑨ fn Konyhai mosogatóedény, -kád (Tp; Ze). ~ *egy:* Ultrás, melegvizet mosogató a piszkos edények mosására. ~ *kettő:* Melegvizet mosogató kevesebb Ultrával. ~ *három:* Öblögető edény. — **mélymerülő.**

terminátor ⑨ *Robbantott ~:* *gúny* Konzervhús; **páncélos** (Db03).

terminátorképző ⑨ fn Kiképzőközpont. — **cumiház, húsdaráló, katonai óvoda, kóter, láger, pokol, rambóképző, sitt, szanatórium.** Vö. Szavária.

terrorruha ⑨ fn *tréf* Négyszínnyomású gyakorlóruha; **bociruha**.

terrorista ⑨ fn Egészségügyi dolgozó; **tökös nővér** (Sztso4).

test ⑨ *Testemhez! tréf* Hozzám! — **Közelítsen meg! R:** *Itt hagyom a* → *fegyverem, rohadjon a ~eden!*

tesz ⑧ → Csöcsre ~. **Szj:** ~ek rád kétőtől!; *Olyat ~ek az arcodra (hogy hatan nem szedik le); Olyat ~ek, hogy rab leszek: ritk* (Fenyegetésként:) Megverlek! Vö. **betakar.**

teveszar ⑥ fn *pej* Hurkakonzerv (Börs67).

textil ⑤ ⑥ fn *ritk* Felmosórongy; **fóka.** ⑧ *Rászakad a ~re:* Felmos; **fókázik.** ⑧ *Szakadj rá a ~re!;* ⑧ *Rá lehet szakadni a ~re!;* ⑧ *Tekeredj rá a ~re!:* *ritk* Moss fel! Kezdd el a felmosást! Vö. **fókázik.**

Thatcher Ld. szecsőr.

tibicsoki ⑨ (Az elérhetetlen dolgok szimbólumaként használva ált. az öregek mondták az újoncnak, ha az valami olyasmit akart, amit nem kaphatott meg:) *Mi nem kell neked? ~, vetőgép, villanygítár? Lendkerekes bakancs, meg maláj kurva?!* (Szf98).

tidzsu ⑨ fn Töltény; **skuló** (Szf98).

tik → *Talpas ~.* → *Vasi/vazsi ~.* **Ö: vak~.** [← nyj. *tik* 'tyúk'].

tikitaki ⑨ fn Az a beosztás, amikor valaki több szolgálatot (pl. őrséget) ad egymás után, 24 óra szolgálat — 24 óra pihenő rendszerben (Szf98).

tikitakizik ⑨ tn ige 24 óra szolgálat — 24 óra pihenő rendszerben egymás után több szolgálatot ad (Szf98, Szk00). Vö. **fércel.**

tinta ⑧ ⑨ fn *tréf* Írnok. — **aktakucac, cejka, cerka(bajnok), cerkás, ceruza, csodaceruza, csodagrafit, csókos, filc-tollvadász, firka, firkanc, firkász, gumi-ceruza, gyógytintenpen, hosszúnylvű,**

hosszúpuska, indigó, irka, írógép, papírharcos, papírkutya, papírnüvő, penna, pentamen, plajbász, radír, rotringman, tintafozó, tintahusár, tintamityu, tintanyaló, tintanyúl, tintásujjú, tintász, tollbetét, tollkező, tűzőrző, vegytinta.

tintapaca-alakzat ⑨ fn *tréf* Nem alakzatban mozgó katonák csoportja; **amőbaalakzat** (Pé02).

tintafozó ⑧ ⑨ fn *ritk, pej, gúny* Írnok; **tinta.**

tintahusár ⑨ fn Írnok; **tinta.**

tintamityu ⑧ fn *ritk, tréf* Írnok; **tinta** (Ze86/87).

tintanyaló ⑥ fn *ritk, pej* Írnok; **tinta.**

tintanyúl ⑧ fn *ritk, tréf* Írnok; **tinta.** Vö. **nyúl.**

tintásujjú ⑨ fn *tréf* Írnok; **tinta.**

tintász ⑧ ⑨ fn *ritk, tréf* Írnok; **tinta.**

tipli ⑨ fn **1.** A laktanya engedély nélküli elhagyása; **dobi** (Dbo3). *Na, tipli!:* Gyerünk, szökjünk ki! **2.** ~ *van!:* Irány kifelé, menjetek ki nagyon gyorsan! (Bia94).

tiplizik ⑨ tn ige **1.** Megszökök; **dobant.** **2.** Megy; **zissen** (BpPet03).

tir ⑧ (ált. *tír*) fn *ritk, pej* Szabolcs-Szatmár megyéből való katona; **tirpák.** [← *TIR* (kamionjelzés) ← **tirpák;** szójáték].

tirburger ⑧ fn *ritk, tréf* Zsíros kenyér. [← **tir(pák)** × *hamburger*]. — **árvaházi torta.**

tires ⑧ ⑨ (*tíres is*) mn és fn *ritk, pej* Szabolcs-Szatmár megyéből való (katona); **tirpák.** [← *TIR* (kamionjelzés); vö. **kamionos, tir**].

Tirland ⑧ ⑨ (gyak. *Tírland*) fn *gúny* Szabolcs-Szatmár megye; **Tirpákia.** [← **tir(pák)**].

Tirlandia ⑧ (gyak. *Tírlandia*) fn *gúny* Szabolcs-Szatmár megye; **Tirpákia.** [← *Tirland* × *Tirpákia*].

Tírország ⑧ fn *ritk, gúny* Szabolcs-Szatmár megye; **Tirpákia**.

tirpák mn és fn *pej* 1. ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ Szabolcs-Szatmár megyéből való (katona). — **bicskás, kamiondobáló, kamionos, kamionsofőr, késdobáló, késes, tir, tires.** 2. ⑧ ⑨ Faragatlan, otromba; hülye (ember); köcsög.

Tirpákia ⑧ ⑨ fn *gúny, pej* Szabolcs-Szatmár megye. [← **tirpák**]. — **Homály-megye, Kamiónia, Kenya, Sötétország, Tirland, Tirlandia, Tírország.**

tiszta ⑧ ⑨ **Szj:** ~ *kosz!*: *ritk, tréf* (Nem hivatalos vezényszóként:) Visszakozz! (Le 85/86).

tisztacsere ⑧ fn Ruhacsere, a bepiszkolódott ruhadarabok kicserélése tisztára. ~ *ruszki módra; orosz* ~: *ritk, tréf* (Ruhacsere elmaradásakor viccből emlegetett lehetőség:) A ruhadaraboknak egy másik katona ruhájával való kicserélése.

tiszteleg Szj: *Ami* → *mozog, annak ~j, ami áll, emeld meg, ha nem bírod megemelni, fessd le!*

tiszthelyettes ⑨ *Felújíttott* ~: *ritk, tréf* Tiszthelyettesből lett tiszt.

tisztiovi ⑨ fn *tréf* Az újonnan felavatott tisztek egyhónapos beléptető tanfolyama.

titanikkoktél ⑨ fn *tréf* Ivóvíz.

titkosít ⑧ ts ige *ritk* Elrejt valamit (többszörre a hivatásosok szeme elől); **be-pulloz.**

tíz ⑧ ⑨ fn Tizedes; **tízes.** [← *tíz.*, hiv. röv.]

tizedes ⑧ fn 1. → *Leszek* ~. → *Méteres kékeres pirosfejű* ~. 2. A fogdán 10–14 nap büntetést letöltött katona. [← *tíz* nap büntetés]. Vö. **honvéd, örvezető, szakaszvezető, őrmester, törzsőrmester, fő-törzsőrmester.**

tízes (gyak. *tízes*) fn 1. ⑧ ⑨ Tizedes. — **dekás, kétcsik, megtizedelt, tíz, tizi, tízke, tüzetes.** Vö. **nyolcas.** 2. Tízórai; **díszítíz.**

tízezer ⑧ ~ *napos* → *kopár*, ⑨ ~ *napos katona:* Újonc; **kopasz** (Or95).

tizi ⑧ ⑨ fn Tizedes; **tízes.**

tízke ⑨ fn *tréf* Tizedes; **tízes.**

tízórai Szh: → *Kevés (vagy), mint | Auschwitzban a ~; — | a vasárnap* ~.

tojás ⑨ *Ormányos* ~: Férfi nemi szerv; **fasz** (Ju03).

tokárol ⑧ ts ige *ritk* Közösül; **befeszít.**

tol ~*ja a* (→ *piros*) → *biciklit.* ~*jad már a* → *biciklit!* **Szh:** ⑨ ~*nám/dugnám, mint a lopott biciklit!*: (Csinos nő láttán tett kijelentés:) Szívesen közösülnék vele! Vö. **befeszít.**

tollasbugyi ⑧ fn *ritk, tréf* Vattás nadrágbélés, pufajkanadrág; **tundrabugyi.**

tollbetét ⑧ fn Írnok; **tinta.**

tollkezű ⑨ fn Írnok; **tinta.**

tolótetős ~ *nyalóka* ←.

topa ⑧ ⑨ mn és fn *pej* Ügyetlen, esetlen, kétbalkezes (katona). — **a Varsói Szerződés legelbaszottabb katonája, droid, firga, gyógygyégér, jóskapista, hikomat, kopasz, rüszü, világtalan.**

topán ⑨ fn Bakancs; **surránó** (Szk00).

topázik ⑧ tn ige *pej* Ügyetlenkedik. [← *topa*]. — **görcsöl, kamburcol, szambázik, szütyög.**

toprongy → *Alaki* ~. → *Szellemi* ~.

torkos Szh: → *Szív/→szop, mint a ~ borz.*

torony fn 1. ⑧ *ritk* Örtorony. — **aszalda, bástyá, bodega, cerka, ceruza, galambdúc, kukoricaszárító, les, őrbástyá,**

sasfészek, üllőke, virsliaszalda. 2. ⑨ Ör-bódé; kutyaól.

toronycsősz ⑧ fn *ritk, tréf* Torony-ban örökdő katona, toronyőr; **bobi**.

toronycsúzli ⑧ fn *ritk, tréf* Torony-géppuska a páncélozott szállító harcjár-műben. Vö. **csúzli**¹.

toronynyúl ⑧ ⑨ fn *tréf* Lövéseket szállító páncélozott harcjármű irányzója, toronylövész. Vö. **nyúl**. — **bérgyilkos, csil-lagharcos, csillagvadász, kotroncos grá-nátkergető, kupolanyúl, kupolanyuszi, toronynyuszi, toronyugró, úrinyszi**.

toronynyuszi ⑧ fn *tréf* Lövéseket szállító páncélozott harcjármű irányzója, toronylövész; **toronynyúl**.

toronyugró ⑨ fn Lövéseket szállító páncélozott harcjármű irányzója, torony-lövész; **toronynyúl** (Dbo2).

torpedónadrág ⑧ fn *ritk, tréf* Vat-tás nadrágbélés, pufajkanadrág; **tundra-bugyi**.

torta → *Árvaházi ~*.

torzsaturbó ⑧ ⑨ fn *ritk, tréf* Lö-véseket szállító páncélozott harcjármű, péeszhá; **nyuszibusz** (Nk84/85).

torzsazabáló ⑨ fn *tréf* Lövész; **nyúl** (Szabszo3).

tower ⑧ fn *ritk, tréf* Laktanyai fogda; **fogszi**.

toxin ⑧ fn Vegyivédelmi tiszt. (A rend-fokozattal együtt volt használatos, pl. *toxin százados*.) (Börs67).

toxinbácsi ⑧ fn Vegyivédelmi felelős parancsnok.

toxinpapucs ⑧ fn Összefegyvernemi vegyivédelmi védőharisnya; **vévépapucs**.

toxinzubbonny ⑧ fn Összefegyvernemi vegyivédelmi védőköpeny; **vévéköpeny**.

töcköl ⑧ ts ige *ritk* Közösül; **befeszít**.

töcsköl ⑧ ts ige *ritk* Közösül; **befeszít**.

töf ⑧ fn *ritk* Törzsfőnök; **golyóstoll**. [Hiv. rövid.]

tök ⑧ Vkinek a ~e eldurran/elsül: <Hi-tetlenkedés v. felháborodás kifejezésére:> A mindenit! A fenébe is! ⑦ *Hát a ~öm eldurranik!*: Ua. (Ma77). *A tököm eldurran, méghogy én legyek a csellópéká!* (Nk84/85).

Szj: ⑧ *Nagyok a ~ei?!*: Álljon alakiasan, tegye össze a lábát! **Szh**: → *Möghajtom, hogy elhagyja a ~it!*; → *Möghajtom, hogy vízibolhák pólóznak a ~in!* ⑧ ~ön szúrja magát: Öngyilkos lesz; **befalcol** <legin-kább hitetlenkedés, csodálkozás, meg-lepetés, düh kifejezésére *Tökön szúrom magam!* formában>. ⑧ ~ön is szúrnám magam!: Azt már semmiképpen meg nem csinálnám. **R**: *Jó* → *reggelt, jó reggelt, éb-rednek a medvék, ~ön szúrnám magam, ha én kopasz lennék!*

tötkfedő fn 1. ⑦ ⑧ *ritk, tréf* Rohamsi-sak; **rohambili**. 2. ⑨ Sapka; **ködvágó**.

tökgyalu ⑧ fn *Rep* Magassági ruha.

tökös nővér fn 1. ⑧ ⑨ *tréf* Egészség-ügyi szolgálatra a laktanyai betegszobára beosztott katona, egészségügyi katona. — **dögész, dögös, eükatona, faszos nővér, hentes, hullagyalázó, hullaszállító, ked-ves nővér, kőbaltás, mengele, nővérke, putris, sintér, terrorista, unikumos, va-jákos**. 2. ⑨ Orvos; **mengele**.

tökvakarás ⑧ fn Pihenő (a terepgya-korlaton); **pihi** (Szk97/98).

töltő ⑧ (ritk., tréf. *töttő*) fn Harckocsi-töltőkezelő; **fütő**.

tömegzsúr ⑧ fn *ritk* Ünnepség (Ze).

tömlő ⑧ fn *ritk, tréf* Másodidőszakos katona; **gumi**.

tömlőc ⑨ fn Laktanyai fogda; **fogszi** (Szabszo3).

törmelék ⑨ fn *tréf* Törzsőrmester; **törzs**.

törmester ⑨ fn *tréf* Örmester; **örmi**.

törmi ③ fn *ritk, tréf* Törzsőrmester; törzs. Vö. **örmi**.

törpe ③ mn és fn Kis termetű, alacsony (katona); **inkubátorszökevény** (Szk00).
Ö: páncél~.

törökméz **Szh:** → *Kevés vagy, mint ~ben a janicsár.*

törzs fn **1.** ③ Törzsőrmester. — **dörzs-őrmester, kéz-és-láb-nélküli, törmelék, törmi, tövisúr.** **2.** ③ *ritk* <Főleg megszólításban:> Törzsszászlós.

törzsőrmester ③ fn *ritk, tréf* A fogdán 25–29 napot eltöltött katona. Vö. **ti-zedes**.

tövisúr ③ fn *tréf* Törzsőrmester; **törzs** [← **törzs úr**].

tp. Ld. **tépé**.

traktoros ③ mn és fn **1.** Harckocsi-zó; **hákás.** **2.** Vidéki származású (katona); **tanyagyerek.**

Travolta-képző ③ **Szj:** *Ez nem ~!*: Ne forgolódjon a sorban! Vö. **brékel, Grease**. [← *John Travolta*, több táncos-zenés film főszereplője].

trió ③ **Szi:** *Maguk, ott ketten, jó ~ lesznek:* <Eredetileg vmilyen munkára kiszemelt katonák megszólítására, egymás között megszólításra vagy csupán viccből használt szállóige. Országosan elterjedt, de mindenhol egy ismert tiszthelyettes nevéhez kapcsolják születését>. *Maguk négyen, az a ~, jöjjenek csak ide!* (DbK89).

tróger ③ fn Sorkatona; **baka** (Sztso4).

trójai ~ *faló*←.

trolikutya ③ ③ fn *ritk, tréf* A laktanya kirítésénél futóláncra kikötött örkutya.

tsz Ld. **téesz**.

tszcs. Ld. **téeszcsé**.

tud ③ **1.** **Szj:** *Ez az ember/katona ~ valamit!:* *ritk, tréf, gúny* <Megjegyzés a magabiztosan viselkedő katonára>. **2.** *Ne*

~d!: Semmi közöd hozzá; csak! **3.** *Sokat ~:*

a) Kotnyeleskedik, mindenbe beleüti az orrát; **kavar**¹. **b)** Okoskodik, belebeszél vmibe. *Sokat tudsz, tápos!* (Ze87/88); *Ne tudj sokat!* (Ze87/88) 'Semmi közöd hozzá, ne szólj bele!' *A Szabó sokat tud, meg kéne már szopatni!* (Nk84/85). **Szj:** *Sokat ~sz!* *Nem vagy te strucc?:* *ritk* Semmi közöd hozzá, ne szólj bele!

tudásszintjelző ③ fn *ritk, tréf, gúny* Rangjelző csik a sapkán; **vízszintjelző**.

tudor ③ fn Okoskodó, akadémikuskodó személy; **nagytudású** (Szk00).

tudós ③ fn Előfelvételis katona; **tápos**¹ (Ka75/76).

tukó ③ fn *Hör* Magas szárú katonai bőrcsizma bokacsattal, az újoncok bőrcsizmája (Or). (Az újonc határőrök bevonuláskor nem bakancsot (**surranót**), hanem bokacsatos bőrcsizmát (**tukót**) kaptak. Ezt általában a kiképzési idő alatt, vagyis három hónapig kellett viselniük. Előfordult, hogy tovább, de rövidebb ideig soha. Ezután kaptak csak bakancsot. A laktanyában így már messziről nagyon jól meg lehetett ismerni az újoncokat.) — **bakafix, járőrbombázó**.

tukóanyag-karbantartás ③ fn Csizmapucolás; **surcipuci** (Or95).

tukós ③ fn és mn Újonc; **kopasz** (Or). Vö. **tukó**.

tundrabugyi ③ ③ fn *tréf* Vattás nadrágbélés, hosszú szárú vastag alsónadrág, pufajkanadrág. — **békettes, beton(gatya), betonnadrág, fagatya, nagyhüvös, öcsi, páncélgatya, tollasbugyi, torpedónadrág**.

tuning → *Optikai* ~.

túr ③ ③ tn ige *ritk* Eszik; **tápol**.

turista **Szh:** → *Kevés (vagy), mint ~ | sajtban a hátizsák;* — | *szalámiban az idegenvezető*.

turmix ⑧ *Megy a ~: ritk* Saját érdekében (ált. szabadság szerzéséért) minden követ megmozgat, ügyeskedik, hízeleg; **pedálozik**. [← **kavar**¹].

turmixgép ⑧ fn **1.** → *Kavar, mint a ~.*
2. ritk Sokat **kavaró** személy; **kavarógép**.

túró Szh: → *Összeáll, mint a ~.*

túros Szh: → *Összeáll, mint a ~ tészta.*

tuskó ⑧ fn **1. Szh:** *Olyan ~, hogy megáll benne a stílfűrész: ritk, gúny* Nagyön buta, faragatlan viselkedésű; **köcsög**.
2. ritk, tréf Főtörzsőrmester; **fatörzs**.

tutyakol ⑧ tn ige *ritk* Önkielégítést végez; **zsibizik** (Vp03).

tűzok ⑧ fn Öregkatona; **öreg**. → *Öreg ~: Ua. Szh:* → *Húz, mint a ~. → Öreg vagyok, mint a ~. R: Olyan/Laza leszek/vagyok, mint a ~, augusztusban hazahúzó!; Olyan leszek, mint a ~, augusztusban hazatűzők!; → Öreg vagyok, mint a ~, augusztusban/februárban hazahúzó!*

tűdahülye ⑧ fn *pej* Telephely-ügyelet; **garázsüti** (Gyro2).

tűdő Szj: → *Kéz feljön, láb kipörög, fül hátra csapódik, ~ zihál!*

tűdógondozó ⑧ fn *tréf* Dohányzásra kijelölt helyiség (Nyho2).

tűdőgyulladás ⑧ **Szj:** ~t fog kapni!: *ritk* <Figyelmeztetés, hogy egy gomb nincs begombolva>.

tűfe ⑧ fn *ritk 1.* Fegyverműhely. **2.** Fegyverjavító katona. [← *TÜFE* 'tűzfegyverkarbantartó műhely', hiv. rövid.]

tűkörszemű ⑧ fn és mn *gúny* Szemüveges; **optika**.

tűő ⑧ fn *ritk* Tűzérosztály. [Hiv. rövid.]

tűrhő ⑧ (Db02) fn mn Újonc; **kopasz**.

tűske ⑧ fn *ritk, tréf* Újonc; **kopasz**.

tűzér ⑧ **Szj:** ~ vagyok, nem hallom!: *ritk, Tűz* <Tűzerek válasza, ha olyat parancsolnak, amit nem akarnak megtenni>. Vö. **süket**. ~ állat←.

tűzetes ⑧ fn *ritk, tréf, gúny* Tizedes; **tízes**. [Szójáték].

tűzjaj ⑧ fn *tréf* Tűzraj (Sztso4).

tűzőrző ⑧ fn *tréf* Írnok; **tinta** (Sztso4).

Ty

tyúk → *Talpas* ~.

tyúkbél ⑧ fn **1.** Elektromos vezeték, kábel (főleg telefonzsinór, de bármilyen rádió vagy antenna vezetéke is). *Az összes tyúkbelet felzabálta, pedig hoztam egy egész dobra valót!* (Pá82). **2.** Hír Közepes vastagságú (és kapacitású) hírközlési kábel (Ta82/83). Vö. **lóbél**, **csirkebél**.

tyúkbeles¹ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ fn **1.** Híradós, rádiós katona; **hírnyúl**. **2.** Könnyűvetetűes szakasz katonája (Ta82/83). Vö. **lóbeles**. **3.** Telefontelepítő katona, aki

a dobra felcsévélt telefonzsinórt a hátán cipelve a harcálláspontok között telefonösszeköttetést létesít. [← **tyúkbél**].

tyúkbeles² ⑨ fn *tréf* Távbeszélő készülék; **bulafon**².

tyúkfól ⑩ fn Páncélozott csapatszallító harcjármű; **nyuszibusz**.

tyúkszar Szh: → *Kevés vagy, mint ~ban a vitamin*.

tyuttyó ⑩ fn Málhazsák; **málhagyík** (Szfv98).

U, Ú

uborka fn **1.** © Újonc; **kopasz.** **2.** © Raktárpakoló (Sztso4). Vö. **padlizsán.**

uborkás © fn *ritk*, *tréf* Aknavető katonája, az aknavető kezelője; ló.

uborkásüveg © fn *ritk* Hatalmas méretű rádiócső (dióda, trióda, pentóda stb.) a katonai adókocsi berendezésében. *Nem fáztam, mert melegítettek az uborkás-üvegek* (Pá82).

ufó © fn *ritk*, *tréf* Utánfutó (leginkább vízszállító lajtkocsi).

ugafon © fn *ritk* Mikrofonnal és hangszóróval működő kommunikációs berendezés (Fh89/91).

ugázik © tn ige Beszél, felel. *A főhadnagy annyit ugázott eligazításon, hogy azt hittem, lepetéztek!* (Fh89/91). *Ne ugázzá, kopasz állat, mert a véreddel fogsz síkálni!* (Fh89/91). **Ik:** be~ik, meg~. — **pampog.**

ugrik © ~ik a betétlap: Elveszik a betétlapját. (Ha a laktanyán kívül tartózkodó katona valamilyen szabálytalanságot követett el, a rendészek az elvett betétlapon jelentették az előjáróknak.) © ~ik a csomó: A **pályagépen** a hónapok számát jelző csomók közül egyet ki lehet bontani (BpA92/93). (A katonaidő első hat hónapjában egy-egy csomót kell kötni havonta a **pályagép** zsinórjára, a hatodik hónaptól havonta egyet ki kell bontani, s így 12 hónap alatt minden csomó elfogy.) **Szj:** *Ugorjon a → sapkája alá!*

úgy © **Szj:** *Nem ~ van az/ám, hogy | a befőtt teszi el a nagymamát!; — | a vakolat*

veri a kőművest!: (A felháborodás, méltatlankodás kifejezésére; újoncok bizalmaskodásának visszautasítására; a feladat végrehajtásának elutasítására). (Vö. **nehogy már...**) *Aki ~ → érzi...*

uháká © fn Úszó harckocsi (Szh81–83). **Szh:** → *Szív, mint az ~.* [Hiv. rövid.; vö. **háká.** Állítólag úgy működik, hogy elől beszívja a vizet, és hátul kilöveli.]

újhús © fn *ritk*, *tréf* Újonc; **kopasz.**

ujj Szj: → *Megkeverem az ~aidat!*

újonc fn **1.** © *ritk* Első időszakos katona. **Szh:** → *Kevés, mint ~nak a szabadság.* **2.** © © *ritk* Első hónapját töltő, alapkiképzést végző katona. **3.** © © (Olyan alakulatoknál, különösen a határőrségnél, ahol háromhavonta volt bevonulás) első három hónapját töltő katona; vö. **kopasz, gumi, öregedő, öreg, leszerelő; adibaron.** — **bokacsatos bakalajos, kanyi.**

újonckábító © fn *ritk* Katonacenti; centi. Vö. **kopasz**kábító kézi készülék.

újszülött © fn Első időszakos katona; **kopasz.**

ultra © ~ *holdbázis: ritk, tréf* („Tabunévként” használva:) Nagytakarítás, követsikálás; **sikamika.** [A tréfás magyarázat szerint az *Ultra holdbázis* az **ultravideó** filmválasztékából való tudományos-fantasztikus film (ilyen címen egyébként valóban rendeztek filmet); vö. **sikamika, dőlavíz, habrahab**].

ultrabébi © fn (A nagytakarítás, követsúrolás „tabunévként” a követke-

zö szolásban:} ~, *kopasz mossa, öreg nézi* (Mf88/89). Vö. **sikamika**.

ultrabudi ® fn *ritk, tréf* Nagytakarítás, kövezetsikálás; **sikamika** (Er86). [← **ultrabugi**].

ultrabugi ® fn *ritk* Nagytakarítás, kövezetsikálás; **sikamika** (Er86, 88). Vö. **bugi**.

ultradiszkó ® ® fn *tréf* Nagytakarítás, kövezetsikálás; **sikamika**.

ultradizsi ® fn *ritk, tréf* Nagytakarítás, kövezetsikálás; **sikamika**.

ultrahangos ~ *vízsgálat* ←.

ultramóka ® fn *ritk* Nagytakarítás, kövezetsikálás; **sikamika**.

ultraparti ® fn Nagytakarítás, kövezetsikálás; **sikamika** (Szk00).

ultravideó ® ® fn *tréf* Nagytakarítás, kövezetsikálás; **sikamika**. *Videó lesz ma este: ~!* (Er88). (A katonafolklór szerint az **ultravideó** egy kulturális csatorna kopaszoknak, kínálatában van arab film, melynek címe **Habraháb**, illetve francia színdarab, címe: **Dölváz**; Szfv98).

ultra-videódiszkó ® ® fn *ritk, tréf* Nagytakarítás, kövezetsikálás; **sikamika**.

ultravox ® fn *ritk, tréf* Nagytakarítás, kövezetsikálás; **sikamika** (Er86, 88). [← *Ultravox* együttes].

ultrázás ® ® fn *ritk* **1.** Ultra mosó-szer szétszórása a takarítás kikényszerítésére; **hóésés**. **2.** Nagytakarítás, kövezetsikálás; **sikamika**.

ummog(tat) *Ummogtassa meg a →fő-kákat, fiatal! Nagyon ummognak már a →főkák!*

unikumos ® *ritk* fn **1.** Egészségügyi dolgozó. **2.** Egészségügyi katona; **tökös-nővér** (Szabsz03). [Ti. az Unicum üvegén egy piros kereszt látható].

uralsárhányó ® fn *ritk, tréf* Nagyon felnyírt haj a fülnél; **sárhányó**. [← *Ural* teherautó].

uralsárvédő ® fn *ritk, tréf* Hajkivágás a fülnél; **sárhányó**. Vö. „*Uralsárvédősre vágassa a haját!*” (Sztk83/85). [← *Ural* teherautó].

úrinyuszi ® fn *ritk, tréf* Irányzó, toronylövész; **toronynyúl**. Vö. **nyuszi**.

usánka (*usanka* is) ® fn Téli gyakorlósapka. — **bagolyfészek, brezsnyevsapka, füles, kulup, muszkasapka**.

utált ® mn és fn Nem az ezred állományába tartozó, más alakulattól szolgálati helyére vezényelt, utalt (katona) (Szh). [Szójáték].

utánpótlás ® fn Tartalékos katona; **tarcsis**.

utászcérna ® fn *tréf* Huzal, drót (amit cérna helyett használnak a gombok felvarrására: így nehezebben szakad le); **műszaki cérna** (Sze82/83).

utászcsirke ® fn *tréf* (Rendsz. apróra vágott, csontszilánkos, a csirke egyik részével sem azonosítható) csirkehúsból, csirkeaprólékból készült étel (Sze82/83). — **robbantott csirke**.

utógyújtás ® fn *tréf* Vezényszó (leginkább az „Állj!”) után a többiekhez képest egy ütemmel késve elvégzett mozdulat. *Mi az, utógyújtása van?!* (Nk85/86). Vö. **előgyújtás**.

utolér ® **Szj:** *Ha ~em, megbaszom!*: (Parancsnok gyorsabb mozgásra nógatása, ha az alegység lassan vonul fel a század-szintre).

utolsó ~ *mohikán* ←.

úttörőgombóc ® fn *ritk, tréf* Tarhonya; **hadtápsörét**.

úttörősapka ® fn *ritk, tréf* Nyári gyakorlósapka; **ködvágó**.

Ü, Ú

ü ③ ③ (*ű* is) fn *ritk, tréf* Alegység-ügyeletes; **belgeci**.

űasztal ③ fn Az alegység-ügyeletes szolgálati asztala; **bútor** (Szf98).

ügyal ③ ③ fn Ügyeletes alegység (24 óras készenléti szolgálat). ③ ~ *kidzsal!*: Az ügyeletes alegység számára riadó, azonnal sorakozó! ③ (*átv*) ~ *ban van*: *tréf* A kiképzési idő leteltével sem veszi le a gyakorlóöltözetét, esetleg még abban is alszik. Vö. **cowboyosan alszik**.

ügyalgáz ③ fn Ügyeletesalegység-sorakozó.

ügyeletes ③ **Tk**: *Mi az, kicsi zöld háromszög tele energiával?* (Ügyeletes alegység). [Ti az ügyeletes alegység három főből állt]. ~ *hülye*: Az ügyeletes helyettese; **belgecihá** (Sztso4). [← *ü. h.*, hiv. rövid.] ~ *idióta/isten(nő)*: Ügyeletes írnok; **üti-kutya** (Szabszo3). [← *ü. i.*, hiv. rövid.]

ügyész fn *tréf* 1. ③ Konyhai ügyeletes tiszt; **csülöküti**. 2. ③ ③ *ritk* Alegység-ügyeletes; **belgeci**.

ügyi ③ fn Alegység-ügyeletes; **belgeci** (Sztso4).

ügyírnok ③ fn *ritk* Ügyeletes írnok; **üti-kutya** (Ma81/82).

üh ③ fn *ritk* Az alegység-ügyeletes helyettese; **belgecihá**.

ühá ③ ③ (*ritk. ühá*) fn *ritk* Az alegység-ügyeletes helyettese; **belgecihá**. Vö. **há**. [Hiv. rövid.]

ühü ③ fn *ritk, tréf* Az alegység-ügyeletes helyettese; **belgecihá**. [← *ühá*].

üi ③ fn *ritk* Ügyeletes írnok; **üti-kutya**.

ül ③ tn ige *ritk* Fogdabüntetését tölti. **Szh**: *Többet ~, mint Buddha!*: Sok időt tölt a laktanyai fogdában büntetésben. [← argó *ül* 'börtönbüntetését tölti'].

ülőke ③ fn Örtorony; **torony**.

ültetés ③ fn *ritk, tréf* Temetés. *Do-bozos ~*: Hagyományos, koporsós temetés. *Zacskós ~*: Hamvasztásos temetés (A kifejezéseket katonai temetésekre járó katonazenészek használták).

üpeká ③ fn *ritk* 1. Üteparancsnok. Vö. **péká**. 2. Az üteparancsnok szobája. [Hiv. rövid.]

ürhajós ③ fn Örnagy; **szarnagy** (Szkoo). [Ti. sok csillaga van].

ürgés ③ mn és fn Hajdú-Bihar megyei (katona); **laskás** (Db03).

üti fn 1. ③ ③ Ügyeletes tiszt. → *Dü-börög az ~. ~ hátulja* ←. **Ö**: **csülök~**, **garázs~**, **kondér~**, **konyha~**. — **góré**, **háp-üti**, **íti**, **naposcsibe**, **smasszer**, **süti**. Vö. **fütyi**, **onti**. 2. ③ ③ Az ügyeletes tiszt helyiség; **ütiszoba** [Hiv. rövid.; vö. **büti**, **hüti**, **küti**].

ütifon ③ fn *tréf* Az ügyeletes tiszt szobában lévő telefon. | A kapuügyelet az ügyeletes tiszttel összekötő telefon (Szk97/98). Vö. **bulafon**². **Szh**: *Lecsaplak, mint üti az ~t*: <Fenyegetésként> Megverlek, leütlek! Vö. **betakar**.

ütih ® ⑨ fn *ritk* Az ügyeletes tiszthelyettese; **ütihá**.

ütihá ® ⑨ fn Az ügyeletes tiszthelyettese. Vö. **há**. — **ütih**, (**üti**) **hátulja**.

ütikutya fn *pej* **1.** ® ⑨ Az ügyeletes tisztt mellé beosztott katona; az ügyeletes tisztt küldönce. **2.** ® Ügyeletes írnok, az ügyeletes tisztt mellé beosztott írnok. — **csicska**, **csicskamiska**, **futronc**, **lótifuti**, **teknőcernő**, **ügyeletes idióta/isten(nő)**, **ügyírnok**, **üi**, **ütivau**, **vahur**. **3.** Katonai

főiskolán az ügyeletes tisztt mellé beosztott főiskolai hallgató.

ütiszoba ® ⑨ fn Az ügyeletes tisztt szolgálati helye. — **akvárium**, **majomkunyhó**, **üti**.

ütitaxi ⑨ fn Az ügyeletes tisztt sofőrje.

ütivau ® fn *ritk*, *tréf*, *pej* Az ügyeletes tisztt küldönce; **ütikutya**.

üza ® fn *ritk* Üzemanyagraktár.

üzás ® fn *ritk* Üzemanyag-raktáros. [← **üza**].

V

vadállat → *Rüszü* ~.

vadász ⑨ fn Tábornok; **pizsamás** (Db02).

vaddisznó ⑩ **1.** *Bejött a ~; A ~ felborította az ágyat:* Az ellenőrző előjáró a körlet rendetlenségét látva feltúrta az ágyakat, kiborította a szekrényeket, mindent felforgatott; **berepült a gólya**. **2.** → *Csikos hátú ~, → Kopár ~.*

vadkan → *Öreg* ~ (kifejezésekben is); → *vén* ~.

vadliba R: → *Húzunk, mint a ~k, elhagyjuk a laktanyát!*

vadmalac → *Csikos hátú* ~.

vág → *Cumira* ~. → *Futira* / → *hadra* ~(*ják*). **Szj:** *Ne haragudj, hogy a ~szavadba ~ok, de a pofádba is ~hattam volna...* **Szh:** → *Pofon ~lak, hogy oda is becsengetsz, ahol még csak alapoznak! Úgy ~szájon ~lak, hogy matyó mintát harapsz a betonba! Úgy ~lak → szájba, hogy a takony menetet vág a nyakadon! Úgy ~lak → homlokon, átrepülsz a dombokon!*

vágóhíd ⑨ fn pej Gyengélkedő; **gyengusz.**

vágta ⑧ *Macskabaszta ~ban; sovány disznó ~ban; sovány koca ~ban; sovány malac ~ban:* tréf Nagyön gyorsan (csinál vmit). Lehet kicsattanni az ágyból sovány koca vágtaiban! (DbK85/86). — **ezerrel.** Vö. még **futás, kondenzcsík, láb, perc, ráér, siet** alatt.

vahur ⑧ (gyak. *vahúr*) fn tréf **1.** *pej* Az ügyeletes tisztt küldönce; **ütikutya**. **2.** *ritk, gúny* Határőr; **kutya.** [← *Vahur*, Fekete István Vuk c. regényének (és az ebből készült filmnek) egyik kutyaszereplője].

vajákos ⑨ mn Egészségügyi katona; **tökösnővér** (Db02).

vak Szh: → *Leverlek, mint ~ a poharat!* → *Megütlek, mint ~ bálna az anyahajót!*

vakcsirke ⑧ fn *gúny, pej* (Leggyakrabban lekicsinylő, lenéző megszólításként:) Hülye; **köcsög.** Vö. **dzsakomó.**

vakegér fn *pej* **1.** ⑩ (Gyakran sértő, lenéző megszólításként:) Hülye, kétbalkezes; **köcsög.** Vö. **dzsakomó**. **2.** ⑩ *ritk* Előfelvételi katona; **tápos**¹. **3.** ⑩ Mesterlövész; **mesternyúl** (Db02).

vakhangya ⑧ fn *ritk, pej* (Gyakran lenéző, lekicsinylő megszólításként:) Hülye; **köcsög.** Vö. **dzsakomó.**

vakkan ⑩ tn ige (Igeközös változataiban:) Mozdul, cselekszik. **Ik:** *fel~, ki~, rá~.* Vö. **zizzen.**

vakló ⑦ fn Harckocsi; **háká.**

vaknyúl ⑩ fn *pej* (Lövészkatonára mondva; gyakran lenéző, lekicsinylő megszólításként:) Hülye; **köcsög.** Vö. **dzsakomó, nyúl.**

vakolat Szj: → *Nehogy már a ~ verje a kőművest! Nem → úgy van ám, hogy a ~ veri a kőművest!*

vakond fn **1.** → *Bassza oda a lábát a földhöz, katona, úgy, hogy a ~ agyrázkó-*

dást kapjon! → *Megfejelek, mint kezdő ~ a kerti csapat!* **2.** ⑧ ⑨ *ritk, gúny* Műszaki katona, utász; **népítáncos.**

vakondok Szh: → *Megütlek, mint ~ a vízcsapot!*

vaksi ⑨ fn Mesterlövész; **mesternyúl** (Dbo2).

vaktik ⑧ fn *ritk, pej, tréf* ⟨Megszólítás-ként is:⟩ Hülye; **köcsög.** Vö. **dzsakomó.**

valag Szh: → *Kevés, mint kopasz ~on egy szál szőr.*

választás Szj: *Mi az? Indul a Fidel → Castro-~on?*

valdizni Szj: ⑨ *Még tizenegy/tíz stb. valdizni!:* *ritk* Még tizenegy/tíz stb. hét van hátra a leszerelésig! (BpA92/93). Vö. **vasárnap.** [Minden héten egy alkalommal, vasárnap délután volt Walt Disney-műsor a tévében].

váll R: → *Fegyverem átadom, rohadjon a ~adon!*

vallatás ⑨ fn *pej* Kihallgatás; **rinya.**

vállveregetés Szj: → *Kapsz egy írásbeli ~t!*

valóvilágköpeny ⑨ fn Vegyivédelmi köpeny; **vénéköpeny** (Dbo3). [← *vv. köpeny* × *VV* (Való világ), televíziós valóságshow].

valóvilágruha ⑨ fn Vegyivédelmi öltözkék; **véné¹** (Dbo3).

váltás ⑨ *Amerikai ~:* *ritk* Az a teljesen szabálytalan őrsváltás, amikor az őrseg felvezetője az őrszoba előtt szélnek ereszti az öröket, akik toronyiránt mennek ki az őrhelyekre, majd a leváltott örök ugyanazon az úton vonulnak be; **szélrózsa.** *Saját ~:* *ritk, tréf* Többnapos konyhai szolgálat. [A konyhamunkások 24 óránként saját maguk helyett lépnek szolgálatba]. — **esvé².** *Befagy a ~:* A forgó pihenőrendszerben a soros váltóember nem tudja vagy nem akarja leváltani társait (Fh89/91).

vályú ⑨ fn **1.** *Vályúhoz!:* Étkezéshez sorakozó! **2.** Evőcsésze; **csajka¹.** **3.** Étkezede; **kajállda.**

vamzer ⑧ ⑨ fn *pej* **1.** Besúgó, spicli. — **mamzer, légy, nyaller, smúz, téglá.** **2.** Politikai tiszt; **poltiszt.** [← argó *vamzer* 'spicli'].

van ⑨ tn ige ⟨Tiltásra használva:⟩ *Volt* (ld. ott).

vandáltábornok ⑨ fn *tréf* Dandártábornok; **dandi** (Sztso4).

váp fn **1.** ⑧ ⑨ Katonai rendészet ⟨a testület és az ebben való szolgálat⟩. **2.** ⑧ ⑨ Katonai rendészeti járőr (ált. három-négy személyből álló kötelék). **3.** ⑧ A katonai rendészeti járőr tagja; **vápos.** [← *váp.* 'városparancsnokság', hiv. rövid.].

vápol ⑧ ⑨ tn ige *ritk* Katonai rendészeti szolgálatban van; járőrözik. [← **váp**].

vápos ⑧ ⑨ fn Katonai rendészeti járőrkötelék tagja, katonai rendészeti szolgálatban lévő katona. || (Gyak. tsz.-ban) Katonai rendészeti járőr (ált. három-négy személyből álló kötelék). [← **váp**]. — **káerjés, portyás, váp, vappos.**

vappos ⑨ fn Katonai rendész; **vápos.**

vár ⑨ fn ⟨Összetételek utótagjaként:⟩ Vmilyen alegység szálláshelye (Ze). **Ö: gyík~, nyúl~.**

varázspálca ⑨ fn **1. Szh:** *Olyan → hülye vagy, hogy a gyökér hozzád képest ~!* **2.** Hímvesző; **fasz.**

variáció Szh: *Annyi → napod van még, mint büvöskockán/Rubik-kockán a ~(k).*

variál Szj: → *Öreg rája nem ~ja.*

variánusz ~ *gyikus* ←.

varjú ⑨ (ritk. *varnyú*) fn **1.** → *Öreg/→ vén ~.* **2.** *ritk* Műszaki, szerelő katona; **olajbúvár.** [Gyakorlóruhájuk fekete színű]. **3.** *ritk, tréf* Ör; **bobi.** [Mert „megcsíp”, azaz megfog]. **4.** (Gyak. tsz.-ban: *varjak*)

Hör Repülőtéri rendész. *A varjak kijönnek megnézni egy gépet* (Fh89/91). [Szürke egyenruhájukról].

varrógép ® fn *ritk*, *tréf* Géppuska. — **cselló²**, **csúzli¹**, **dzsonzon**, **gépéú**, **gép-putyu**, **gépszóró**, **hosszúpuska**, **pufka**, **stukker**, **szaporapuska**.

varsói ® *Varsói Szerződés*: *A ~ Szerződés legelbaszottabb katonája*: Ügyetlen, kétbalkezes katona; **topa**. Vö. **alhonvéd**.

vaságy R: *Sír az → öreg ~a, leszerel a gazdája. Sír az → öreg ~a, kopasz lesz a gazdája*. Ld. még **vasárnap** alatt.

vasárnap R: ® *Szomorú ~, megláttuk a vaságyat!*: *ritk* (A bevonulásra célzó rigmus). ® ® (*Még tizenegy ~, (s) itt hagyom a vaságyat!*: (A leszerelésig hátralevő hetek számát hirdető rigmus). Vö. **valdizni**. ® *Péntek, szombat, ~, | itt hagyom a vaságyat!*; ® *Eltelt minden ~, |—*; ® *Pár/Tíz nap múlva ~, |—*: *ritk* (A közeli leszerelésre célzó kifejezések). ® *Még két ~, rád hagyom a vaságyat*: *ritk*, *tréf* (A leszerelés időpontját hirdető s egyben a maradókat ugrató rigmus).

vasárnapi Szh: → *Kevés (vagy), mint a ~ tízórai*.

vasas ® mn *ritk* Harckocsizó; **hákás**.

vasbili ⑦ ® fn *ritk*, *gúny*, *tréf* Rohamsisak; **rohambili**. Vö. **bili**.

vasi ® (gúny., *tréf. vazsi*) ~ *tik*: **a**) *tréf* Vetési varjú; **zalagalamb** (Szh). **b**) *gúny* Vas megyébe való katona (Szh).

vasingtonklub ® fn *Vécé*; **mester-állás** (BpPeto3). [← *WC* ~ *Washington Club*].

vaskalap ® fn *ritk*, *tréf* Rohamsisak; **rohambili**.

vaskoporsó ® ® fn *ritk*, *gúny*, *pej* Harckocsi; **háká**.

vasorrú ® **Szh**: *Kovályog, mint ~ bába a mágneses mezőben. → Lefejelek, mint*

~ bába a mágnesasztalt! Megzavarodott, mint ~ bába a mágneses viharban.

vassapka ® fn *ritk*, *tréf* Rohamsisak; **rohambili**.

vécé → *Botkormányos ~. Gravitációs → budi/~. Szj*: → *Megyek, beleszarok a ~ arcába!*

vécépécé ® fn *ritk*, *tréf* Vegyes páncéltörő üteg; **vépécété**. [← *WC* + *PC* 'számítógép' ← *VPCT*; szójáték].

védéköpeny ® fn Vegyivédelmi köpeny; **vévéköpeny**. [*v.d. köpeny* 'védőköpeny' ← *vv. köpeny*].

védőbicska ® *Összefegyvernemi ~: tréf* Evőeszközkészlet; **kanálgép**. [Vö. *összefegyvernemi védőkészlet*: vegyivédelmi felszerelés (gázálarc hordtáskával, köpeny, kesztyű és harisnya)].

védőital ® fn *tréf* Szeszkes ital; **szeszsko**. *ő5 mintájú katonai ~: ritk*, *tréf* Ua.

védősisak ® fn Rohamsisak; **rohambili** (Szkoo).

véfelvágott ® Vegyes felvágott; **dzsuva** (Sztso4).

vég ® **1. Szh**: → *Csapódjon a ~e, mint a majomgeci!* **2. Szh**: → *ed lesz/van, mint a botnak!*: *tréf* (Fenyegetésként mondv.) Ezt még megjáród!

végzős ® ® fn Leszerelés előtt álló katona; **öreg**.

vegyes ® **Tk**: *Mi lesz, ha egy nyúl megbaszik egy lovat?* (~ *páncéltörő*): *gúny* (Az érintett fegyvernemet csúfoló találós kérdés) (Ba85/86).

vegyész ® fn *ritk*, *tréf* Vegyes pálinka; **szeszsko**. [Szójáték].

vegyigyogyi ® fn *ritk*, *tréf*, *gúny* Vegyivédelmi alakulat katonája (esetleg parancsnoka); **vévés**.

vegyigyümi ® fn *tréf* Vegyes pálinka; **szeszsko**.

vegyiretikül ⑨ fn Gázárlactáska; szimazsator (Szf98).

vegykó¹ ⑨ fn *ritk, tréf* Vegyes pálinka; szeszko.

vegykó² ⑨ fn *ritk, tréf* Vegyvédelmi felszerelés; **véné**¹.

vegykós ⑨ ~ *cucc: ritk* Vegyvédelmi felszerelés; **véné**¹.

vegytinta ⑨ fn *ritk, tréf* A vegyvédelmi század írnoke; vö. **tinta**. [Szójáték].

vékony ⑨ ~ *nyomtvúv órnagy: ritk, tréf* Alhadnaga; alhangya.

vékonyfűlű ⑨ mn és fn *ritk, tréf* Másodidőszakos (katona); **gumi**.

vén mn és fn ⑨ ⑨ Harmadik időszakos és/vagy hamarosan leszerelő (katona); **öreg. Szh:** ⑨ ~ *vagyok, mint az országút. R:* ⑨ *Jó reggelt/napot, elvtársak, vége van az éjnek, nyolcvanöt napra ébredtek a ~ek!;* ⑨ *Jó reggelt, jó reggelt, vége van az éjnek, kerek hatvan napra ébredtek a ~ek!;* ⑨ *Felvirradt a napocska, felvirradt az ének, egy napra ébredtek a leszerelő ~ek!;* ⑨ *Jó reggelt, jó reggelt, ébrednek a méhek, so napra ébredtek az augusztusi ~ek;* ⑨ *Jó reggelt honvédek, vége van az éjnek, so napra ébredtek a ~ek. A többieknek (fél hat van,) ébresztő fel!;* (Az ügyeletes reggeli ébresztőkor kiabált szövege). ⑨ ⑨ ~ *cet;* ⑨ ~ *csocó;* ⑨ ~ *ember;* ⑨ ~ *geci;* ⑨ ⑨ ~ *hal;* ⑨ ~ *iszapszemű mocsári vadkan: ritk* Öregkatona; **öreg.** ⑨ ~ *iszapszemű (tengeri) rája: Ua.* ⑨ ~ *iszapszemű rája, még tíz nap van neki hátra!;* *ritk* (A leszerelésig hátralevő napok számát hirdető kifejezés). ⑨ (Öreg) ~ *tengeri (iszapszemű) rája;* ⑨ *tengeri iszapszemű (~) rája;* ⑨ ~ *szárcsa;* ⑨ (ritk) ~ *tengeri bálna/cet/medve;* ⑨ (ritk) ~ *tengeri olajos szemű marmonkanna: Öregkatona; öreg.* ⑨ ~ *kutya: Ua. (Szkoo).* ⑨ ~ *ek tanácsa: tréf* (Leggyakrabban az egy körletben levő) öregkatonák összessége; **öreges tanácsa.**

véndiák ⑨ fn *ritk* Utolsó időszakos katona; **öreg** (Dbo3).

vépécété ⑨ fn Vegyes páncéltörő ütég. [Hiv. röv.] — **vécépécé.**

vépécetés ⑨ mn és fn A vegyes páncéltörő ütég tagja, ott szolgáló (katona). — **kerekes nyúl, pocok.**

ver ~ *i a* → *farkát/* → *faszát/* → *heréit.* ~ *i a* → *vigyázzt.* ~ *i a* → *víz.* **Szj:** ⑨ ~ *je oda, katona, hogy a giliszták fél méter mélyen agyrázkódást kapjanak!;* ⑨ *Úgy bassza/tegyel/* ~ *je oda a lábát, hogy | (a beton alatt) a giliszták agyrázkódást kapjanak!;* ⑨ — | *a giliszta kiugorjon a földből!;* *ritk, tréf* (A kemény vigyázmenetet oktató kifejezés). **Szh:** ⑨ *Úgy hátba ~lek, hogy felbőfögöd az anyatejet!;* (Fenygetésként:) Megverlek! Vö. **betakar.**

vér Szj: *Nincs annyi ~ a* → *faszában/pucájában, hogy...*

vera ⑨ fn *tréf* Önkielégítés; **marokmarcsa.** [Szójáték; vö. **emma** 'a kéz önkielégítésnél, **kiver** 'maszturbál'].

véraláfutás ⑨ fn *tréf* (Ált. parancs formájában kiadva:) Lazsálás (mint torna-gyakorlat) az előljáró nélkül végzett reggeli tornán; **szemforgatás. Százméteres** ~: *tréf* Ua.

veréb fn **1.** → *Leszarta a ~.* **2.** ⑨ *ritk* Első időszakos katona; **kopasz** (BpPeto3).

verébszar ⑨ fn Csontcsillag; **krumplivirág.**

véeres → *Méteres* ~.

véres ~ *a* → *füle;* ~ *re dörzsöli a* → *fülét a haja.* ~ *a* → *talpa.* **Szj:** *A ~ gecibe* →! **Szh:** → *Megszakasztom, mint a ~ hurkát, az biztos igaz!*

vergődik ⑨ tn ige *ritk* Okoskodik, akadékoskodik, kellemetlenkedik; **agyal.** *Fél óráig ott vergődött nekem, hogy mért nincs rajtam sapka* (Fh89/91).

vérveres ③ ~ *kékeres*: Hímvesző; **fasz.**
→ *Méteres* ~: Ua.

vérzik ~ik a → *füle*. ~ik a → *háta*. ~ik a → *karja*.

vérzőkarú ③ Alegység-ügyeletes; **belgeci**. [A karján lévő piros karszalag miatt].

veszélyes Szh: *En olyan vagyok, mint a jelzőrakéta*: → *szép, de* ~.

veszkijarat Szh: → *Kevés, mint börtönbén a* ~.

vesztőhely ③ fn Laktanya; **hotel** (Szkoo).

vesszes ③ fn *Hör* Vonatellenőrző személy, civil ruhában járó, sorállományú, mélységi vonatellenőrző határőr (Aszö-Rf82/84).

vetít tn ige **1.** ③ ③ *pej* Lódít, túloz, hazudik (Fh89/91). <A lódítást észelve elhangzó megjegyzések:> *Lekapcsoljuk a villanyt? Fordulj a fal felé, arra ~s!* **2.** ③ *Néz.* <Alakzatban hátraforgolódóknak szóló parancs:> *Előre vetít! Előre van 2000!* (Szf98).

vetítőgép ③ fn *ritk*, *pej* Túlzásokat használó, lódító, gyakran hazudó személy (Fh89/91). Vö. **gép**¹.

vévé¹ ③ fn és mn **1.** Összefgyvernemi vegyivédelmi védőkészlet, vegyivédelmi felszerelés (gázálc hordtáskával, köpeny, kesztyű és harisnya). *Beöltözik ~be*: Felveszi a vegyivédelmi öltözetet. — **edegumi**, **gumicucc**, **horvátgumi**, **káposzta**, **kotoncucc**, **kotonfelszerelés**, **kotonkabát**, **kotonruha**, **öfi**, **szkafander**, **valóvilág-ruha**, **vegykó**², **vegykós cucc**, **vévéruha**. **2.** *ritk* Vegyivédelmi köpeny; **vévéköpeny**. **3.** *ritk* Vegyivédelmi kiképzés, gyakorlat. **4.** Vegyivédelmi <főleg összetételek előtagjaként>. [Hiv. röv.]

vévé² ③ fn *ritk*, *tréf* Vegyes pálinka; **szeszko**. [Szójáték; vö. **vegykó**].

vévéciszma ③ fn Vegyivédelmi harisnya; **vévépapucs**.

vévékesztyű ③ fn Vegyivédelmi kesztyű.

vévéköntös ③ fn *ritk* Vegyivédelmi köpeny; **vévéköpeny**.

vévéköpeny ③ fn Vegyivédelmi köpeny. — **esőkabát**, **kotonkabát**, **kotonköpeny**, **toxinzubbony**, **vévé**¹, **valóvilágköpeny**, **vévéköntös**, **védéköpeny**.

vévépapucs ③ fn A vegyivédelmi öltözték lábbeli része, vegyivédelmi harisnya. — **atommamusz**, **atomtopogó**, **holdjáró**, **horgászcizma**, **mokaszin**, **szartaposó**, **toxinpapucs**, **vévécizma**.

vévéruha ③ fn Vegyivédelmi ruha; **vévé**¹ (Szf98).

vévés ③ mn és fn Vegyivédelmi szolgálatra beosztott (katona), vegyivédelmi alakulat katonája. — **bűzmanó**, **görény**, **sugárbogár**, **vegyigyogyi**.

vévétáska ③ fn *ritk* Gázálcartáska; **szimatszator**.

vévétatyó ③ fn Gázálcartáska; **szimatszator** (Szf98).

vezényel ③ tn ige A katona feljebbvalójának olyasvalamit mond, amit tréfásan parancsként lehet értelmezni. || A tapasztalatlan katona valóban parancsol feljebbvalójának, Pl. „vigyázz!”-t, amikor még magasabb rangú katona közeledik (jóllehet ilyenkor mindig a legmagasabb rangúnak kell a parancsot kiadnia); **bevezényel**. Ik: **be**~. *Maga meg mit vezényel?* (BpA92/93).

vezér ③ fn Törzsfőnök; **golyóstoll** (Szkoo). Ö: **fel**~, **ör**~, **ör**~, **sör**~.

vezérgeci ③ fn Hivatásos katona; **keményváll-lapos** (Nyho2).

vezérodú ③ fn Parancsnoki épület; **fehérház** (Sztso4).

vezető → *Szakaszos* ~.

vezgyak ③ fn (Gépjármű)vezetési gyakorlat.

vidámpark ⑧ ⑨ fn *tréf* **1.** Akadálypálya, rohampálya. — **játszótér, kényszerpálya, kutyakiképző.** **2.** Műszerpark, technikai telepítő pálya (DbK 89). **3.** Örktér, az őrszolgálat gyakorlására szolgáló hely.

videó ⑧ fn *ritk, tréf* A leszerelésre készülő katonák a többieknek ugratásból megmutatják a szekrénybe beakasztott civil ruhájukat (Le88/89).

Vietnam ⑥ *Megyjünk ~ba!:* (Mondás, ha az ebédnél kevés rizst adtak).

vigyáz ⑥ *Szj:* *Aki hallja, annak semmi. Aki nem, annak FEL, VIGYÁZZ!:* (Az elméleti oktatás alatt elalvó katonák „ébresztése”) (Börs67).

vigyázz fn ⑧ Vigyázzmenet. ⑧ *Leveri a ~t:* Díszlépéssel tisztelegve elvonul vki előtt. ⑧ *Véri a ~t:* Vigyázzmenetben vonul, menetel. (A *Vigyázz!* parancs végrehajtásának magyarázata:) ⑥ *Vigyázzban áll a katona (Nem mozog a katona), még ha a legyek tosznak is az orrán. Legfeljebb számolja a löketeket.* (Börs67).

vigyázzmenet ⑥ **R:** *Étkezdeből jövet menet jól esik a ~: tréf* (Rímes célzás arra, hogy az alegységek gyakran vigyázzmenetben vonulnak az étkezébe vagy a szálláshelyre).

vigyorgó¹ ⑥ mn és fn Továbbszolgáló (katona); **téesz.**

vigyorgó² ⑥ fn Gyengélkedő; **gyengusz** (Sztso4).

vigyorog ⑥ *Szj:* *Miért ~, azt hiszi baszni viszik?!* Ne vigyorogjon! Vö. **bohóc, bőr¹, gázálarc, majom, mosoly.** **Szh:** (Úgy) ~, mint | *ajándék zokni a selyempápirban;* — | *akit baszni visznek;* — | *a pica;* — | *egy jóllakott napközis;* — | *a repedt tők;* — | *a vadalma az exportládában:* *ritk, tréf* Feltűnően vigyorog. (Mit ~, mint... formában tiltásként is:) Ne vigyorogjon!

vihog ⑥ *Szj:* *Már megint a Spiderman/ Pókember ~ rám a sarokból!:* Takarítsanak ki, mert pókhálós a körlet! [*Spiderman*, magyar fordításban: *Pókember*, képregények, majd filmek szuperhőse].

világtalan mn és fn *pej* **1.** ⑧ Ügyefogyott, ügyetlen; **topa.** → *Kopár ~ vakegér. ~ tápos* ←. **2.** ⑧ *tréf* Hülye, bolond; **köcsög.** **3.** ⑧ *ritk* Első időszakos katona; **kopasz.** *Félszemű ~:* Ua. (Sztso4). **4.** ⑧ (Szidalmazáskor) Honvéd; **alhonvéd.**

vilcser ⑧ fn *Hőr* Tolószék, kerekesszék. *Valaki vigyen egy vilcsert az infóhoz!* (Fh89/91).

vilcserezik ⑧ tn ige *Hőr* Kerekesszékekkel különböző mutatványokat mutat be, versenyez. (Szolgálati szünetekben a határőrök kedvelt szórakozása volt.) *Nézd meg hátul, valahol ott vilcsereznek* (Fh89/91).

villa ⑥ fn *ritk* Parancsnoki épület; **fehérház** (Db02).

villalakó ⑥ fn *tréf* A hétvégi, laktnyából való eltávozást nem kapó katona (Sztso4). [A kereskedelmi televíziók valóságshow-inak szereplőiről].

villamos ⑧ **I.** → *Öreg ~ rája.* **II.** *Olyan → öreg vagyok, hogy ha leszálllok a ~ról, azt megkoszorúzzák.*

villany **1.** ⑥ *Szj:* ~ *leó!:* Kapcsoljátok le a villanyt, villanyt leoltani! ~ *leó,* | *dugó benyel, kutya elereszt!;* — | *duma kiló!:* Kapcsoljátok le a villanyt, és utána csend legyen! (Takarodókor elhangzó változata:) *Takarodó! ~ leó!* (Rex, csocsó kifűjt!). Vö. **mateó.** — **Elektromos oroszlán!; Lámpa leó!; Takarodó oroszlán!** **2.** ⑥ *Villany?:* Világos? Érted? (Eg96).

villanykörte ⑥ fn **1.** **Szh:** *Olyan → kopasz, mint a (borotvált) ~.* (Olyan → kopasz, hogy) hozzá képest a ~ | *hajasbaba;* — | *copfos/kócos indián.* **2.** *ritk, gúny* Újonc; **kopasz.**

villanykörtefejű ⑧ fn és mn *ritk*, *tréf*, *gúny* Újonc; **kopasz**.

villanypásztor ⑧ fn *ritk*, *Rep* A rádióadó-rendszer árnyékszónája (elektromos árammal töltött, derékmagasságú huzalrendszer) (Pá82).

villanszerelő ⑨ fn Az az újonc, aki nek esténként le kell kapcsolnia a villanyt.

villanyvers ⑨ fn Az újoncok által lámpaoltáskor elmondandó vers. Pl. ⑨ *Én, a csikos hátú kopasz kismalac, kérek engedélyt a vén öreg csókáktól a kapcsoló elmozdításához, a vezeték girbegurba áramkörei megszakításához* (Börs95/96). Vö. még: ⑧ *Én, hadihajós vaskalapos Lajos, a Vársói Szerződés legelbaszottabb katonája, soknapú kopasz jelentkezem. Jelentem, tisztelem anyámat, apámat, a debreceni kurvákat, de legfőképp a vén iszapszemű rájákat. Bebújok az ágyamba, mint malac a szalmába: bassza isten, jaj de fázok. A vén öreg rájának nyugodalmas, riadómentes jó éjszakát kívánok.* (DbB89). ⑨ *Én, Hadi Lajos Alajos, ezernapos felsőágyas gyalogos, fászszipó rüszű béka, derékszíjjal átkötözött marharépa, kérek engedélyt a nagylámpa szellemétől a kesze-kusza áramkörök megszakítására.* ⑨ *Én, Kopasztóki Alajos, felsőágyas motoros, kérek engedélyt a kapcsolók urától a billentyűk billentésére, mert a fénycső ionjainak áramlása szegény öreg halak szemét bántja! Öregeknek jó éjszakát, kopaszoknak apjuk faszát! Ld. még éjszaka alatt!*

villáskulcs Szj: → *Felborzoló fogso-rodát egy negyvenhetes ~sal!*

vilma ⑩ 1. *isz* (Betűszóként értelmezve:) *Végre időm lejár(t), megyek anyám(hoz)/(ritk) aranyom!; Végre itt a leszerelés, megyek/megyünk, anyám/(ritk) anyu!; (ritk) Végre időm lejárt, megyek, anyám!; (ritk) Végre immár letelt, megyek anyámhoz!; (ritk) Viszontlátás ma, anyám!; (ritk) Viszontlátlak máma, anyám!; (ritk) Végre is-*

*mét látlak már, anyám!; (ritk) Végre itt hagyom a laktanyám, megyek, anyám!; (ritk) Viszontlátásra, Marcali! (Ma87/88): (A leszerelésre készülő katonák által a fenti értelmezés szerint ordibált szó, mely a leszerelés közelsége fölött érzett szertelen örömet hivatott hirdetni). Konyec ~!; ritk Ua. Tíz hét még és ~!; Még tíz gyümölcsleves és ~! [ti. a vasárnapi ebéd mindig gyümölcsleves volt]: Ua. (Ma87/88). Vö. még **eszi, etel, irma, kálte.** [← *Vilma*, a „Frédi és Bényi, a két kőkorszaki szaki” c. rajzfilm egyik női főszereplője, akinek nevét az Irmával együtt az epizódok befejezésekor Frédi és Bényi kiabálja]. 2. *Kidob/kivág ~ra:* Elhajít, kidob a szemétkébe (Ma).*

vilmás ⑩ fn *ritk* Leszerelésre készülő katona, öregkatona; **öreg**.

vilmázik ⑩ tn *ige ritk* 1. (A leszerelést várva féktelen jókedvében) a **vilma** szót ordibálja. 2. (Leszerelésének közelsége okán) a többieket ugratja, fölényeskedik velük.

vinetu ⑩ ⑩ fn *ritk*, *tréf* Törzsfőnök; **golyóstoll**. [← *Winnetou*, Karl May indiánregényeinek apacs törzsfőnöke].

virsliazalda ⑩ fn Örtorony; **torony** (Szk00).

viselet ⑩ *Sivatagi ~:* Hőrs Fejre tett fehér törölközőből, ráhúzott rohamsisakból, hálóingből, derékszíjból és gyalogsági ásból álló mókás öltözet, amibe időnként szórakozásból öltöztek be a határőrök (Aszö-Rf 82/84).

viszlátállomány ⑩ fn *tréf* A leszerelő katonák.

visszadurrog ⑩ tn *ige* Visszabeszél, hóbörög; **megmagyaráz.** *Nem durrog vissza a kopasz, ugye?! (Szfv98).*

visszahány ⑩ tn *ige* Visszabeszél; **megmagyaráz** (Szfv98).

visszajön *Csibe, visszajössz még → Ercsi-be? R: Öreg → tápos nem rezel be, ~ majd/ még kétezerbe! K: Ha a → katoná áll, akkor leül; ha leül, akkor lefekszik; ha lefekszik, akkor elalszik; ha elalszik, akkor álmodik; ha álmodik, akkor otthon van; ha otthon van, akkor nem jön vissza.*

visszatér **Szh:** *Olyanok, mint a nyolcas → busz: mindig ~nek!*

visszavesz ⑧ **Szj:** *Vegyél vissza | (mert nagyon sodródasz!); — | mert kisodródasz!; — | lejtnek mégy!:* *ritk* Légy szerényebb! Ne vidd túlzásba a dolgot! [*← visszavesz* 'sodfő' a gépjárművet alacsonyabb sebességre fogja].

vitamin **Szh:** *→ Kevés (vagy), mint (lól) tyúk) szarban a (C-)~.*

vitamingolyó ⑨ *mn és fn gúny* Kövér (katoná) (BpPeto3). — **darázstestű, pufirizsa, zsírkutya.**

vitorlás ⑧ *mn és fn gúny, pej* Vmely ismerőse által támogatott, protekciós (katoná); **hátszeles.** [*← hátszél*].

vitorlázik ⑧ *tn ige 1.* (Büntetésből) egy katonai ülőkén hason fekve oldalra kinyújtott két kezében egy-egy ülőkét tart. **2.** (Igekötős alakban:) Megy; **zizzen.** **Ö:** *el~ik.*

vitrin ⑨ *fn tréf* Kapuügyeletesi helyiség (Sztso4).

vityapuszta ⑧ *fn ritk* A nagytakarítás harmadik fokozata; vö. **gamás, kocsedó, rodézia** (Ma85/86). [*← Vityapuszta, Somoogyvárhoz tartozó településrész*].

víz *fn 1.* *Veri a ~:* Izgul, ideges, fél; **fosik.** *Már megint veri a víz, hogy nem mehet bába.* **2.** ⑧ *ritk* Laktanyafogság; **helybetopi.** *~en van: ritk* Nem hagyhatja el a laktanyát, laktanyafogságon van.

vízállás ⑧ **Szj:** *A Duna ~a Ercsinél?; Mennyi a Duna ~a?: tréf* Hány napod van hátra a leszerelésig? (Er).

vízállásjelentés ⑧ *fn ritk 1.* (Büntetésből, megalázás céljából) az újoncnak az ágyak alatt kell kúsznia, és mindegyik ágy alatt (mintha a Dunán vagy a Tiszán haladna lefelé) el kell mondania, hol jár és mennyi a „vízállás”. A települések sorrendjének eltévesztése esetén újra kell kezdeni az egészet) (Ze84). Vö. **vonatozás. 2.** A gyakorlósapkán levő rangjelző csík; **vízszintjelző.**

vízcsap **Szh:** *→ Megütlek, mint vakondok a ~ot!*

vizelés ⑦ **Szj:** *Három egyes ~!:* (Vizelés megkezdésekor mondott kifejezés:) Hát akkor pisiljünk! (Hmv70/71). Vö. **cél.** [A lövészeteken kiadott „Három egyes lövés! Tűz!” parancsból].

vizes ⑧ *fn (gyak. tsz.-ban)* A motorcsónak vezetője; **szennyvizes** (Er).

vizesszóda ⑨ *fn* Üdítőital; **buzivíz** (Db02).

vízi ~ *gyikhiús* ←. ~ *gutytyú* ←.

vízibolha **Szh:** *→ Möghajtom, hogy ~k pólóznak a tökin!*

vízidiszkó ⑧ *fn ritk* (Az öregkatonák által megalázás, büntetés, kitolás céljával kikényszerített, az újoncok által végrehajtott, értelmetlen, hosszadalmas) nagytakarítás, a padlónak, kövezetnek bő vízzel és sok tisztítószerrel végzett felsúrolása; **síkamika** (Ta82/83).

vízilóbölcső ⑦ ⑧ *fn tréf 1.* Kimélyedt közepű, rossz rugózatú vaságy. **2.** ⑧ *ritk* Rosszul bevetett, hepehupás ágy; **sza-márfészek.** Vö. **dikó.**

vízilóteknő ⑧ *fn ritk, tréf* Ágy; **dikó** (DbK).

vízipisztoly **Szh:** *→ Kevés, mint erdő-tűznél a ~.*

vízjelző ⑧ *fn ritk, tréf* Rangjelző csík a gyakorlósapkán; **vízszintjelző.**

vÍzköves Szj: *Vakkanjál ki←, mert ~ lesz a hátad!*

vÍzlépcső ⑨ fn Lépcső (felmosáskor).

vÍzmérték ⑨ fn *ritk, tréf* Rangjelző csík(ok) a sapkán; **vÍzszintjelző**.

vÍzszintjelző ⑨ ⑨ fn *tréf, gúny* Rangjelző csík(ok) a gyakorlósapkán. || Tisztes rendfokozatot jelölő csík(ok) a zöld gyakorlóöltözethez tartozó nyári (Bocskai-)sapka bal oldalán. — **gerenda, tudásszintjelző, vízállásjelentés, vízjelző, vízmérték**. Vö. **egyenlőségjel**.

vÍzufő ⑨ fn Vízzállító utánfutó.

vízgálat ⑨ *Ultrahangos ~: ritk, tréf* Vki hasának a kanál homorú oldalával történő ütögetése; **kanalazás**.

volt ⑨ ⑨ **1.** ~ + főnévi igenév: <Tiltásként, tiltó parancsként:> Ne...! ~ *beszél-ni?!*: Ne beszéljen! ~ *nevetni?!*: Ne neves-sen! stb. (Néha így válaszolnak rá: *Jelentem, ~am, de már visszajöttem*.) **2.** Parancs + ~: <Sürgetésként:> Kezdjék már végre el! *Takarítást megkezdeni ~!:* Kezdjék már a takarítást (és ne mással foglalkozzanak)!

volumen fn **1.** ⑨ **Szi:** *Én nem vagyok egy ~, de hogy maguk szívni fognak, az rízi-kó!* <Egyfőtörzsörmeisternek tulajdonított mondás a hivatásos tiszthelyettesek kicsúfolására> (Ze86/87). [Vö. *volumen* 'térfo-gat; mennyiség']. **2.** ⑨ *tréf* Nagytmondó

ember, akinek a szavában nem lehet bízni; **hangember** (BpA92/93). [← ang. *volume* 'hang(erő)' (a rádiók hangerő-szabályozó skáláján olvasható) + *man* 'ember' × *volu-men*; szójáték].

vonat Szj: → *Nehogy (már) az állomás fűtyüljön a ~nak!*

vonatozik tn ige **1.** ⑨ ⑨ Újonc kato-na a körletben körbemászik az ágyak alatt. (Ha az újonc nagyon vágyik haza, és ezt hangoztatja is, az öregkatonák „engedé-lyezik” a hazautazást, ami abban áll, hogy az újonc körbekúszik a körletben az ágyak alatt, miközben a gőzös hangját utánozza, vagy esetleg a „Megy a gőzös” kezdetű dalt énekl. Minden ágy alatt megáll, és be-mondja az „állomás” nevét. Ha „hazaért”, utána hasonló módon vissza is kell térnie a laktanyába. Eközben arra kell a legjobban vigyázni, nehogy eltévessze az állomások nevét és sorrendjét, mert akkor kezdheti előlről. Vö. **vízállásjelentés**.) — **metrózik**. **2.** ⑨ *ritk* Ágy alatti takarítás (ált. kitolás-ból az újoncok számára. Előfordul, hogy az öregkatonák városneveket ragasztanak az ágyakra, és így kell felmosni, például „Szegedről Pestre”).

vöröshagyma ⑨ **Szh:** → *Kevés vagy, mint ~ban a proletáröntudat*.

VPCT Ld. vépécété.

vv. Ld. véné.

W

Walt Disney Ld. valdizni.

washington club Ld. vasingtonklub.

Z

zabálda ⑨ fn *tréf* Étkezde; kajálda.

zacsi ⑧ ⑨ fn *ritk, tréf* Zászlós; **lobog**ós.

zacsipacsi ⑧ fn *ritk, tréf* Önkielégítés; marokmarcsa.

zacskós 1. ~ ültetés ←. 2. ⑨ fn *tréf* Zászlós; **lobog**ós.

Zala ⑧ **Szj:** *Kapcsolja/Kapcsold ~t:* Kapcsold le a villanyt! (Ze) [Ti. Zala megye az ott szolgálók szerint **sötét** helynek minősül].

zalogalamb ⑧ fn *tréf* Varjú (Nk, Ze). — **fagyáll**ó zalai fecske, **somogyi** (fagyálló) fecske, **strasser** fecske/galamb/gólya/kánya/madár, **vasi tik**, **zalai fácán**/galamb.

zalai ⑧ *Fagyálló ~ fecske* ←; ~ *fácán*; ~ *galamb*: *tréf* Varjú; **zalogalamb** (Nk; Ze).

zálogház ⑨ fn Laktanyai fogda; **fogszi** (BpPetö3).

záptojás ⑧ *Koraszülött ~: ritk, gúny* Újonc; **kopasz**. **Szh:** *Olyan → kopasz vagy, mint egy koraszülött ~: Ua.*

zárás ⑧ fn *Hör* A határ lezárása razzia esetén (Aszö-Rf82/84).

zárda fn 1. **Szh:** → *Kevés vagy, mint ~ban a fitymacsattogás*. 2. ⑨ Fogda; **fogszi** (Szkoo).

zárka fn 1. **Szh:** *Annyi → napja van, mint bolondnak a ~ban*. 2. ⑨ Fogda; **fogszi**. 3. ⑨ Laktanya; **hotel** (Szkoo).

zaszi ⑨ fn *tréf* Zászlós; **lobog**ós (Gyro2).

zászló fn 1. **Szh:** *Akkora → pofont kapsz, hogy elszállsz, mint a győzelmi ~!*

Úgy seggbe → rúgom, hogy zúgva száll, mint a győzelmi ~! 2. ⑧ ⑨ A leszerelés tiszteletére készített zászló; leszerelőzászló. 3. ⑨ tréf Zászlós; **lobog**ós (Ju03).

zászlóaljdiszkó ⑧ fn Zászlóalj-sorakozó. Vö. **diszkó**. — **zászlóaljdiz**si, **zédiszkó**, **zédiz**si.

zászlóaljdizsi ⑧ fn Zászlóalj-sorakozó; **zászlóaljd**iszkó. Vö. **diz**si.

zászlólengetés **Szj:** → *Kapsz egy nemzetiszínű ~t!*

zászlós ⑨ fn *tréf* Negyedéves főiskolai hallgató (Gyro2). [A negyedéves hallgatók megkapták a zászlósi rendfokozatot]. — **felmosófa**, **kondenzátor**, **adidasz**.

zé ⑧ fn Zászlóalj. *Egy ~: Első zászlóalj. Ö: géel~, háká~.* [Hiv. röv.]

zebra ⑧ fn 1. *Megbaszta a ~ a → fókát*. **Szh:** *Annyi → napod van, mint ~n a csík*. 2. *ritk* Felmosóröngy; **fóka**. [? ← *Megbaszta a zebra a fókát*]. 3. *ritk, tréf* Tisztes rangfokozatú katona. [A gyakorlósapkán látható rangjelző csík(ok)ról]. — **csillagvadász**, **csontcsillag**, **görény**, **krumlivirágos**, **leszek őrmester**.

zédiszkó ⑧ fn *ritk* Zászlóalj-sorakozó; **zászlóaljd**iszkó. Vö. **diszkó**.

zédizsi ⑧ fn *ritk* Zászlóalj-sorakozó; **zászlóaljd**iszkó. Vö. **diz**si.

zéenté ⑧ fn Zászlóalj-napostiszt; **zetanár**. [Hiv. röv.]

zéenti ⑧ fn Zászlóalj-napostiszt; **zetanár**. [Hiv. röv.]

zene Szj: *Ne → táncoljon, nem jó a ~!*

zenegép ⑨ fn Az az eset, amikor az újoncot bezárják egy szekrénybe, bedobnak egy pénzérmét, és kívánnak egy zeneszámot, amit az újonc elénekel. — **rádiózás**.

zenél ⑨ tn ige *tréf* Konyhai kisegítő munkát végez; **csellózik**¹.

zenész ⑨ fn *tréf* Konyhai kisegítő munkás; **csellós**. *Zenészek, sorakozó! Mentek műsort adni a konyhára!* (Nk84/85).

zenetanár ⑨ ⑨ fn *tréf* Zászlóalj-napostiszt. [A ZNT hiv. röv. tréfás olvasata]. — **naposcsibe, zéenté, zéenti, zenetanári, zimbabwei néptisztviselő**.

zenetanári ⑨ fn Zászlóalj-napostiszt; **zenetanár** [← *znti*, hiv. röv.]

zergetúra ⑨ fn *tréf* Hegyi kiképzés.

zimbabve ⑨ (gyak. *zimbabbe*) fn *ritk*, *tréf* 1. Kellemetlenség, méltánytalan, megálázó helyzet; **szívás**. 2. Ilyen helyzetbe juttatás, kitolás; **szívatas**.

zimbabwei ⑨ ~ *néptisztviselő*: Zászlóalj-napostiszt **zenetanár**. [← *znti*].

zizég ⑨ ⑨ tn ige *ritk* Mozog, siet; sietve csinál vmit; **zizzen**. *Zizegjenek, elvtársak, mozogjanak; sikamika, olyan legyen a körlet, mint a Salamon töke!* (Szk87/88). **Ik:** el~.

zizégés ⑨ fn Nem nyugodt légkör, nem tiszta levegő (ált. előljáró közelben tartózkodása miatt) (Szk94).

zizi¹ fn 1. ⑨ **Szj:** *Van még egy pár vagon ~d:* Soká fogsz még leszerelni. **Szh:** *Annyi → napod/napja van, mint egy/hat vagon ~ (ketté/félbevágva)*. 2. ⑨ *ritk*, *gúny* Előfelvételis katoná; **tápos**¹. [← 1. (ti. az előfelvételisek a többiek szemében mindig újoncnak számítanak); ← **zizis**]. 3. ⑨ *ritk*, *tréf* Bolond, hülye; **köcsög**. 4. ⑨ Féltős, gyáva ember; **rinyagép** (Eg96). 5. ⑨ *ritk*, *tréf* Édesség, sütemény; **tápszer**. 6. ⑨

ritk, *tréf* Töltény; **skuló** (Fh89/91). 7. ⑨ *ritk* Hamu, salak. [← *Zi-Zi*, egyféle apró szemű édesség, színes cukorbevonattal ellátott puffasztott rizs].

zizi² ⑨ *isz ritk* Nosza! Gyerünk! Kezdd el! **Vö.** **zizz**¹. [← **zizzen**, **zizz**; szójáték].

zizilabor ⑨ *isz ritk*, *tréf* Nosza! Gyerünk! Kezdd el!; **zizz**¹. [← **zizzen**, **zizz**¹; szójáték a *Zi-Zi Labor Zenekar* nevéből].

zizis ⑨ fn *gúny* 1. Előfelvételis katoná; **tápos**¹. ~ **tápos**: Ua. 2. Újonc; **kopasz**. [Ld. **zizi**¹ alatt].

zizz¹ ⑨ *isz* 1. *Csak annyit halljak, hogy ~!:* Azonnal kezd/kezdjétek el! (Nk84/85). 2. Nosza; gyerünk; indulás! Kezdd el! **Vö.** **rázizzen**. [2. ← 1.; ↔ **zizzen**]. — **cicc**, **zizi**², **zizilabor**.

zizz² ⑨ fn *ritk* Félelem; **rinya**.

zizzen tn ige 1. ⑨ ⑨ <Főleg igekötős alakban:> Megy, mozog. *Zizzenj odébb!* 'Menj odébb!' (Nk85/86). **Ik:** el~, fel~, ki~. 2. ⑨ *ritk* (El)indul. 3. ⑨ <Igekötős alakban:> Elkezd. **Ik:** neki~, rá~. 4. ⑨ *ritk* Csalódik feltevésében, a tapasztalatok hatására belátja vmely dolog ellenkezőjét; **rádöbben**. **Ik:** rá~. — **bakkan**, **bikken**, **ciccen**, **cicereg**, **cirmog**, **dzsal**, **dzsaszol**, **dzsasztázik**, **dzsaveszol**, **dzsesszel**, **dzsettel**, **ficcen**, **ficereg**, **húz**², **kavar**¹, **szakad**, **szambázik**, **tiplizik**, **vakkan**, **vitorlázik**, **zizég**, **zubban**, **zuhan**. **Vö.** még lovat evett.

ZNT Ld. **zéenté**.

zokni ⑨ **Szh:** *Úgy összecsapja a ~t, hogy elektromos szikra csap ki a surci sarkán:* *ritk* Keményen, katonásan vigyázzba áll (gyak. felszólító módban).

zombi ⑨ fn Laktanyai fodrász; **kőbal-tás** (BpPeto3).

zorrószag ⑨ fn Bűz (Db95).

zöld ⑨ ~ *határátlépővel jön:* *Hőr* Illegálisan lépi át a határt.

zöldborsó ⑨ fn *tréf* 65 mintájú gyakorlóöltözetet viselő sorkatona.

zöldbukó ⑨ fn Rohamsisak; roham-bili.

zöldfülű ⑦ fn és mn Újonc; kopasz.

zöldhasú ~ nullkilométeres → *kopasz gyík*.

zöldpikkelyes → *Sárgahasú* ~.

zöldszemű ⑨ mn és fn *ritk, tréf* Újonc, első időszakos (katona); **kopasz.** ~ *riadt* → *gyík*: Ua.

zöldtakony ⑨ fn 65 mintájú (hagyományos) gyakorlóöltözet; **gyakszi**² (BpZ₀₃).

zöldvillám ⑨ fn *ritk, tréf* Harckocsi; háká.

zörgő ⑨ fn *ritk, tréf* Harckocsi; háká.

zubban ⑧ tn ige *ritk* Megy, mozdul; zizzen. Ik: ki~.

zuhan ⑧ tn ige (Igeköötős alakjaiban:)

1. Megy, mozdul; zizzen. Ik: be~, ki~.

2. Elkezd; rázizzen. Ik: neki~, rá~.

zupa ⑦ fn (Ált. nem túl jó minőségű) leves. || Köménymagleves. (Ka75/76).

zümmér ⑨ fn Sziréna.

Zs

Zsana Sz: → *Kevés, mint ~n a poroltó.* [Zsanán 1979-ben egy hatalmas gázkitörés történt, amelyet csak huszonhárom nap után sikerült elfojtani, és amelynek képei ezalatt nap mint nap képernyőre kerültek].

zsávoly ® (ritk. *sávoly*) fn *ritk* Katonai gyakorlóruha (esetleg csak a zubbony); **gyakszi**². [< kny.]

zseb 1. Szj: ® ① *Ugorjon ki a ~éből!*; ® (*ritk*) *Szálljon ki a ~éből!*; ® *Szakadjon már ki a ~éből, mert bevarratom!*; ® *Ugorjon ki a zsebéből, vagy bevarrja annyi öltéssel, ahány napja van hátra!*: Húzza ki a kezét a zsebéből! **2. Szj:** ® *Bemászik a NATO a ~ébe!*; ® *Gombolkozzon be, mert a NATO támaszpontot fog berendezni a ~ében!*; ® ① *Gombolja be a ~ét, mert | beugrik az ellenség (és szíven lövi/szúrja)!*; ® — | *tüdőgyulladást kap!*: *ritk* Gombolja be a zsebt!

zsebelefánt ® fn *ritk, tréf* Kis termetű katona; **inkubátorszökevény**.

zseboroszlán ® fn *tréf* Kis termetű (de annál nagyobb hangú) előljáró. Vö. **péká**. — **zsebtigris**.

zsebpénz ® fn *tréf* Illetmény; **zsold**.

zsebtigris ® fn *ritk, tréf* Kis termetű előljáró; **zseboroszlán**. Vö. **péká**.

zsebsötém ® fn *ritk, tréf* Önkielégítés; **marokmarcsa**. [← szleng *zsebhoki* 'ua.' × fr. *je t'aime* 'szeretlek'].

zselé ® fn *Hőr 1*. Útlevel-kezelői szolgálat. **2.** A sorállományú útlevelkezelők csoportja. (Fh89/91).

zselés ® fn *Hőr* Sorállományú útlevelkezelő (Fh89/91). — **sukkos**.

zselézik ® *Hőr* Útlevel-kezelői szolgálatot lát el (Fh89/91).

zsibbasztó ® fn *ritk, tréf* Laktanyai fogda; **fogszi**.

zsibi ® fn **1.** *pej* Protekció; **csók**. **2.** *ritk* Pihenés, semmittevés; heverészás; **pihi** (Le85/86).

zsibis ® mn és fn **1.** *pej* Protekciós, vmely magasabb rangú tiszt által támogatott (katona); **hátszeles** [← *zsibbad* (vö. szleng *zsibbadt* 'bolond, nem normális'); ↔ **zsibi**]. **2.** *ritk, gúny* (Gyakran) önkielégítést végző (katona); **masztimarci**. [← **zsibizik**].

zsibizik ® tn ige *ritk, tréf 1.* Önkielégítést végez. [? ← szleng *zsebhokizik* 'ua.']. — **aktív nemi életet él a jobb kezével, beletrombitál a semmibe, fényesíti a bohócot, kicsap, kicsavar, kipolírozza a bohócot, kiráz, kitekeri a gyíkot, kumacsol, matyizik, polírozza a bohócot, pörget, ráránt, recskázik, tutyakol.** **2.** Pihen; **pihizik** (Le85/86). [? ← önkielégítést végez'; vö. **veri a farkát/faszát/herét** 'pihen, lazsal'].

zsiguli ® *Nyeles ~:* Harckocsi, tank; **háká**.

zsinórbohóc ® fn *tréf* Ejtőernyős (felderítő). — **macska, zsinórosbohóc**. Vö. **ejés**.

zsinórosbohóc ® Ejtőernyős (felderítő); **zsinórbohóc** (Szk97/98).

zsiráfnyak ⑨ fn *tréf* Hímvestző; *fasz*.

zsírkutya ⑨ fn *gúny* Kövér katona;
vitamingolyó (Szabszo3).

zsold ⑧ ⑨ fn A katonák pénzbeli járandósága, illetmény. — *alamizsna, borraló, cigipénz, csokipénz, dohány, éhbér, éhenhalási segély, fizetés, guba, gyufapénz, havi, jatt, karika, kavics, kess, korpa, könyöradomány, kretusz, lé, lecsó, munkadíj, nyugdíj, óradíj, ösztöndíj, piapénz, sörpénz, sörrevaló, szeszseton, tápszerrevaló, taxipénz, zsebpénz, zsoldka.*

zsoldka ⑨ fn *ritk, tréf* Illetmény;
zsold (Vp03).

zsoldos ⑨ **1.** mn és fn Szerződéses (katona); **boci** (Ju03). **2.** fn Ezredes; **rongyos** (Szk00).

zsuga ⑧ fn *ritk* (Ált. szabadságra, eltávozásra, kimenőre érvényes engedéllyel ellátott) katonai igazolvány, katonakönyv; **könyv.**

zsuzsika ⑧ fn *ritk, tréf* Kéz (önkielégítéskor); **marokmarcsa.**

zsuzsizik ⑧ tn ige *ritk, tréf* Vécét takarít; **csokizik.**

Irodalom

- ANDRÁS T. LÁSZLÓ–KÖVECSES ZOLTÁN (1989): *Magyar–angol szlengszótár. (Hungarian–English Thesaurus of Slang)*. Budapest.
- BACHÁT LÁSZLÓ (1976): Az ifjúsági és a diáknyelv kérdései. In: SEBESTYÉN ÁRPÁD szerk.: *Anyanyelv, közélet, művelődés*. Budapest. 107–22.
- BACHÁT LÁSZLÓ (1980): Az ifjúsági nyelv szókészletének eredete. *Magyar Nyelvőr*, 104: 148–57.
- BACHÁT LÁSZLÓ (1982): Az ifjúsági nyelv kialakulása. *Irodalom- és Nyelvtudomány. Acta Academiae Paedagogicae Nyíregyháziensis, tom 9/D. Bessenyei György Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményei*. Nyíregyháza. 53–8. = In: *Bachát László könyve*. Nyíregyháza, 2001. 12–21.
- BACHÁT LÁSZLÓ (1987): A tragárságtól ments meg, uram, minket! In: DEME LÁSZLÓ–GRÉTSY LÁSZLÓ–WACHA IMRE szerk.: *Nyelvi illetan*. Budapest. 327–66.
- BACHÁT LÁSZLÓ (1988): Az ifjúsági nyelv és változatai. In: KISS JENŐ–SZÜTS LÁSZLÓ szerk.: *A magyar nyelv rétegződése. (A magyar nyelvészek IV. nemzetközi kongresszusának előadásai)*. Budapest. 146–52.
- BALASSA JÓZSEF (1888): Kaszárnyaszók. *Magyar Nyelvőr*, 17: 283–4.
- BALASSA JÓZSEF (1918): *Komisz és hadi*. *Magyar Nyelvőr*, 47: 44.
- BALASSA JOSEF (1919): Deutsche Elemente in der ungarischen Soldatensprache. *Die Neueren Sprachen*, 26: 359–60.
- BALASSA JÓZSEF (1920): A katonanyelv külföldi irodalma. *Magyar Nyelvőr*, 49: 76–8.
- BALASSA JÓZSEF (1922): B. J. írja. *Magyar Nyelv*, 18: 187.
- BALASSA JÓZSEF (1943): *A magyar nyelv könyve. (A magyar nyelv multja és jelene. Helyes magyarság)*. Budapest.
- BALÁZS GÉZA (1987a): A kapcsolatfelvétel nyelvi formái. *Magyar Nyelvőr*, 111: 402–12.
- BALÁZS GÉZA (1987b): Egy születő mozaikszótípusról. *Édes Anyanyelvünk*, 9/1 (1987. január–március): 8.
- BÁLINT SÁNDOR (1979): A régi szegedi katonaélet. (Népi emlékezet és helyi hagyományok). *Ethnographia*, 90: 54–67.
- BALLAGI ALADÁR (1877): Kaszárnyai szók. *Magyar Nyelvőr*, 6: 44, 88, 136, 183, 233–4, 275–6, 326.
- BÁNHIDI ZOLTÁN (1971): *A magyar sportnyelv története és jelene sportnyelvtörténeti szó-tárral*. Budapest.

- BARCZA JÓZSEF (1897): Bakáéknál. *Magyar Nyelvőr*, 26: 323–5.
- BÁRCZI GÉZA (1932): *A „pesti nyelv”*. (A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 29. sz.) Budapest.
- BÁRCZI GÉZA (1942): Jegyzetek a budapesti népnyelvről. *Magyar Népnyelv*, 4: 71–89.
- BÁRCZI GÉZA (1953): *Bevezetés a nyelvtudományba*. Budapest.
- BENEDEK KÁROLY (1908): A mi diákjaink beszédéről. *Magyar Nyelvőr*, 37: 126–8.
- BENKÓCZY EMIL (1909): A kaszárnnyából. *Magyar Nyelvőr*, 38: 46.
- BENKŐ LORÁND (1988): *A történeti nyelvtudomány alapjai*. Budapest.
- BERRY, LESTER V.–VAN DEN BARK, MELVIN (1954): *The American Thesaurus of Slang*. London–Toronto.
- BÍRÓ ÁGNES (1985): Szemérmes durvaságok. In: BÍRÓ ÁGNES–TOLCSVAI NAGY GÁBOR szerk.: *Nyelvi divatok*. Budapest. 162–7.
- BÓKA LÁSZLÓ (1961): *Alázatosan jelentem*. Budapest.
- BOLDIZSÁR IVÁN (1982): Don, 1942–43. (Napló, levelek és visszaemlékezések a frontról). *Kortárs*, 26: 25–50, 165–97.
- BOMBAY LÁSZLÓ szerk. (1994): *A honvédelem négy éve. (1990–1994)*. Budapest.
- BONDALETOV 1987 = БОНДАЛЕТОВ, ВАСИЛИЙ Д.: *Социальная лингвистика*. Москва.
- BOROSS JÓZSEF–SZÜTS [= SZÜTS] LÁSZLÓ összeáll. (1987): *A mai magyar argó kis-szótára*. Budapest, é. n.
- BOROS TIBORNÉ (1965): Zsargon és magatartás. *Magyar Nyelvőr*, 89: 147–57.
- BörtSzl. = SZABÓ EDINA (2008).
- BURKE, WILLIAM JEREMIAH (1939): *The Literature of Slang*. Washington.
- BUS ISTVÁN (1986): *Az ifjúsági nyelv; a katonai argó: szó- és kifejezésgyűjtemény*. (Kézirat). Budapest.
- BUZÁS DEZSŐ (1941): Légo. *Magyarosan*, 10: 80–1.
- BUZINKAY GÉZA (1988): *Mokány Berczi és Spitzig Itzig, Göre Gábor mög a többiek... (A magyar társadalom figurái az élclapokban 1860 és 1918 között)*. A szövegeket válogatta, gondozta, az utószót és a jegyzeteket írta BUZINKAY GÉZA. Budapest.
- BÜKY LÁSZLÓ (1974): A diáknyelv képzőhasználatáról. *Magyar Nyelvőr*, 98: 282–3.
- CigSz. = ROSTÁS-FARKAS GYÖRGY–KARSAI ERVIN: *Cigány–magyar, magyar–cigány szótár*. Budapest, 1991.
- CSEFKÓ GYULA (1921): A háborús katonanyelvből. *Magyar Nyelv*, 17: 167–72.
- CSEFKÓ GYULA (1951): Komisz. *Magyar Nyelv*, 47: 272–3.
- CSÖRÖGI ISTVÁN–NAGY FERENC szerk. (1980): *A magyar szaknyelvkutatás bibliográfiája*. (Nyelvtudományi Dolgozatok 31. sz.) Budapest.
- DAMÓ LÁSZLÓ főszerk. (1985): *Katonai lexikon*. Budapest.
- DÁNIEL ÁGNES (1982): Szaknyelv vagy szakmai nyelvhasználat? Szakszöveg vagy szak-tudományos szöveg? *Magyar Nyelvőr*, 106: 337–42.
- DEME LÁSZLÓ (1978): *A beszéd és a nyelv*. Budapest.
- DÉSI JÁNOS (1988): Dolgozat a katonanyelvről. *Néphadsereg*, 41/21 (1988. május 21.): 13.

- DOBOS KÁROLY (1898): *A magyar diáknyelv és szótára*. Budapest.
- ÉKsz. = JUHÁSZ JÓZSEF–SZŐKE ISTVÁN–O. NAGY GÁBOR–KOVALOVSKY MIKLÓS szerk.: *Magyar értelmező kéziszótár*. Budapest, 1972.
- EncBrit. 1947 = YUST, WALTER szerk.: *Encyclopaedia Britannica. (A New Survey of Universal Knowledge)*. 14. kiadás. I–XXIV. Chicago–London–Toronto, 1947.
- EncAm. = *The Encyclopedia Americana*. I–XXX. New York–Chicago, 1953.
- ERDÉLYI LAJOS (1915): A háború mondatánából. *Magyar Nyelv*, 11: 207–11.
- ERDŐS ATTILA (1990): „Kopasz”, „öreg” — avagy megszűnik egy „hagyomány”? *Magyar Honvéd*, 1/32 (1990. október 12.): 9.
- ERDŐS GÁBOR (1988): Újabb jelentésváltozások az ifjúsági nyelvben. *Magyar Nyelvőr*, 112: 143–8.
- ÉrtSz. = *A magyar nyelv értelmező szótára*. I–VII. Szerk. a Magyar Tudományos Akadémiai Nyelvtudományi Intézete BÁRCZI GÉZA és ORSZÁGH LÁSZLÓ vezetésével. Budapest, 1959–1962.
- ESZÉNYI JÓZSEF–KOMOR LEVENTE (1994): *Sor — sors. (Sorkatonák a Magyar Honvédségben)*. (Honvéd Tudósok 4.) Budapest.
- Ethn. 1920 = Háborús nóták. *Ethnographia*, 31: 61–7.
- FARKAS TAMÁS (1993): *Előfelvett honvéd elvtárs! (Egy fogalomkör egy csoportnyelvben)*. (Diákköri dolgozat.) Budapest.
- FARKAS TAMÁS (2003): Név kutatás — szlengkutatás. (Nevék és köznevesülés a katonai szlengben). In: HAJDÚ MIHÁLY–KESZLER BORBÁLA szerk.: *Köszöntő könyv Kiss Jenő 60. születésnapjára*. Budapest. 641–50.
- FELSZEGHY EDILTRUD (1938): *A császári és királyi hadsereg nyelve Magyarországon*. (Német Nyelvészeti Dolgozatok 2. sz.) Budapest.
- FINTA ANDREA (2000): *Szlengszavak a sorállományú katonák nyelvében*. (Kézirat). Budapest.
- FÜLÖP TAMÁS (1991): *A lenti laktanya katonáinak nyelvhasználata 1985/86*. (Magyar Csoportnyelvi Dolgozatok 48. sz.) Budapest.
- GALPERIN 1956 = ГАЛЬПЕРИН, И. Р.: О термине “слэнг” [A szleng terminusról]. *Вопросы языкознания*, 1956/6: 107–14. (Magyar fordítása: GALPERIN, I. R. (1999): A szleng terminusról. In: FENYVESI ANNA–KIS TAMÁS–VÁRNAI JUDIT SZILVIA szerk.: *Mi a szleng? (Tanulmányok a szleng fogalmáról)*. (Szlengkutatás 3. sz.) Debrecen. 173–82
- GÖBÖLY RITA (1998): *Az újonc elnevezései a katonai szlengben*. (Kézirat). Debrecen. URL: http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/hallgato/goboly_r.doc.
- GÖMÖRI JENŐ gyűjt. (1918): *A nagy háború katonanótái*. Nagybecskerek.
- GRÉTSY LÁSZLÓ szerk. (1976): *Mai magyar nyelvünk*. Budapest.
- GRÉTSY LÁSZLÓ (1980): Ifjúsági nyelv. In: GRÉTSY LÁSZLÓ–KOVALOVSKY MIKLÓS főszerk.: *Nyelvművelő kézikönyv*. Budapest. I, 968–72.

- GRÉTSY LÁSZLÓ (1988): A szaknyelvek és a csoportnyelvek jelentősége napjainkban. In: KISS JENŐ–SZÜTS LÁSZLÓ szerk.: *A magyar nyelv rétegződése. (A magyar nyelvészek IV. nemzetközi kongresszusának előadásai)*. Budapest. 85–107
- GRÉTSY LÁSZLÓ szerk. (1990): *Nyelvvédelem — honvédelem. (Tanulmányok a katonák nyelvéről)*. Budapest.
- GRÉTSY LÁSZLÓ–KOVALOVSKY MIKLÓS (1965): Hogyan beszél a mai ifjúság? *Magyar Nyelvőr*, 89: 138–42.
- GROSSE, RUDOLF–NEUBERT, ALBRECHT (1975): Tézisek a marxista szociolingvisztikáról. In: PAP MÁRIA–SZÉPE GYÖRGY vál.: *Társadalom és nyelv. (Szociolingvisztikai írások)*. Budapest. 29–48.
- GULYÁS JÓZSEF (1923): Egynémely háborús kifejezés. *Magyar Nyelvőr*, 52: 99.
- GYÖRFFY ISTVÁN (1983): A káromkodás. In: GYÖRFFY ISTVÁN: *Alföldi népelet*. Budapest. 448–52.
- HAJDÚ MIHÁLY (1980): *A csoportnyelvekről*. (Magyar Csoportnyelvi Dolgozatok 1. sz.). Budapest.
- H.[AJDÚ] M.[IHÁLY] (1984): Katonai ragadványnevek. *Névtani Értesítő*, 9: 143.
- HALMI SÁNDOR (1986): *[Cím nélkül]*. (Szakdolgozat). Nyíregyháza.
- HÄMÄLÄINEN, SIMO (1946): Suomalaisesta sotilasslangista [A finn katonai szlengről]. *Virittäjä*, 50: 256–67.
- HÄMÄLÄINEN, SIMO (1963): *Suomalainen sotilasslangi* [A finn katonai szleng]. Helsinki.
- HANGAY ZOLTÁN (1988): A társadalmi nyelvváltozatok tagolásáról. In: KISS JENŐ–SZÜTS LÁSZLÓ szerk.: *A magyar nyelv rétegződése. (A magyar nyelvészek IV. nemzetközi kongresszusának előadásai)*. Budapest. 408–14.
- HANKISS ELEMÉR (1970): *Az irodalmi kifejezésformák lélektana*. Budapest.
- HARSÁNYI ZSOLT (1943): Csicskás. *Magyar Nyelv*, 39: 231.
- HARTLEY, EUGEN L.–HARTLEY, RUTH E. (1981): A szociálpszichológia alapjai. In: BUDA BÉLA vál.: *Kommunikációelméleti szöveggyűjtemény I. (Általános kommunikációelmélet)*. Budapest. 23–50.
- HERAEUS, WILHELM (1902): Die römische Soldatensprache. *Archiv für lateinische Lexikographie und Grammatik*, 12: 255–80.
- HonvSze. 1962/11 = A másodéves katonák példamutatása. *Honvédségi Szemle*, 13/11 (1962. november): 54–6.
- HOLLÓ JÓZSEF szerk. (2002): *A honvédelem négy éve. (1998–2002)*. Budapest.
- HORGER ANTAL (1914): *A nyelv tudomány alapelvei*. Budapest.
- HORVÁTH ENDRE (1906): *A bakonyalji nyelvjárás*. (Nyelvészeti Füzetek 34. sz.) Budapest.
- HUHN GYULA (1918): Katonáéknál. *Magyar Nyelvőr*, 47: 93.
- HUTTERER MIKLÓS (1963): Nyelvöldrajz és dialektológia. *Általános Nyelvészeti Tanulmányok*, 1: 143–59.
- HUTTERER MIKLÓS–MÉSZÁROS GYÖRGY (1967): *A lovári cigány dialektus leíró nyelvtana*. (A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 117. sz.) Budapest.

- ILLYÉS GYULA (1953): Tüvé-tevők. (Parasztkomédia). In: ILLYÉS GYULA: *Drámák I.* Budapest, 1969. 497–543.
- IMRE SAMU (1988): A területi nyelvváltozatok. In: KISS JENŐ–SZÜTS LÁSZLÓ szerk.: *A magyar nyelv rétegződése. (A magyar nyelvészek IV. nemzetközi kongresszusának előadásai).* Budapest. 50–69.
- JENŐ SÁNDOR (1897): Gúnynevek. A kaszárnnyából. *Magyar Nyelvőr*, 26: 526–7.
- JOÓ RUDOLF szerk. (1999): *A NATO-tag Magyarország.* Budapest.
- KABDEBÓ OSZKÁR (1917): *Pesti jassz-szótár.* Mezőtúr, é. n.
- KALÁCSKA KRISZTINA (1996): *A balassagyarmati katonai szleng.* (Záródolgozat). Debrecen. URL: <http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/hallgato/kalacska.htm>.
- KÁROLY SÁNDOR (1961a): Nyelv és társadalmi valóság egy regény tanúvallomása alapján. *Magyar Nyelvőr*, 85: 56–62.
- KÁROLY SÁNDOR (1961b): Az irodalmi nyelv, köznyelv, írott nyelv elnevezésekről. *Magyar Nyelvőr*, 85: 385–98.
- KARTTUNEN, KAARINA (1979): *Nykyslangin sanakirja* [A mai szleng szótára]. Porvoo–Helsinki–Juva.
- KASSAI GYÖRGY (1988): Argó és „fanyelv” Kolozsvári Grandpierre Emil prózájában. In: KISS JENŐ–SZÜTS LÁSZLÓ szerk.: *A magyar nyelv rétegződése. (A magyar nyelvészek IV. nemzetközi kongresszusának előadásai).* Budapest. 523–30.
- KEMPE, JOHANNES GEORG (1901): Romanorum sermonis castrensis reliquiae collectae et illustratae. *Jahrbücher für classische Philologie*, Suppl. 26: 340–400. (Klny. Leipzig, 1901.)
- KERESZTES LÁSZLÓ (1981): Lexica Fennica. *Magyar Nyelv*, 77: 101–6.
- KIRÁLY GÉZA (1876): Kaszárnnyai szók. *Magyar Nyelvőr*, 5: 331.
- KISS JENŐ–SZÜTS LÁSZLÓ szerk. (1988): *A magyar nyelv rétegződése.* I–II. Budapest.
- KISS LAJOS (1980): Sumák, sumákol. *Magyar Nyelvőr*, 104: 106–9.
- KIS TAMÁS (1985): *A magyar katonai zsargon.* (Diákköri dolgozat). Debrecen.
- KIS TAMÁS (1988a): A „bundás”-tól a „vén szárcsa”-ig. *Igaz Szó*, 33/1 (1988. január): 32.
- KIS TAMÁS (1988b): A leszerelés költészete. *Igaz Szó*, 33/2 (1988. február): 30.
- KIS TAMÁS (1988c): Nyulak, lovak és más állatfajták. *Igaz Szó*, 33/3 (1988. március): 32.
- KIS TAMÁS (1988d): „Maguk ott ketten, jó trió lesznek!” *Igaz Szó*, 33/4 (1988. április): 30.
- KIS TAMÁS (1988e): Huszármiatyánk. *Igaz Szó*, 33/5 (1988. május): 32.
- KIS TAMÁS (1988f): Obsitos szavak. *Igaz Szó*, 33/6 (1988. június): 32.
- KIS TAMÁS (1988g): Hány katonai nyelv van? *Igaz Szó*, 33/7 (1988. július): 32.
- KIS TAMÁS (1988h): A népetimológia. *Igaz Szó*, 33/8 (1988. augusztus): 33.
- KIS TAMÁS (1988i): A katonai nyelv történetéből. *Igaz Szó*, 33/9 (1988. szeptember): 31.
- KIS TAMÁS (1988j): Néhány szó a szóalkotásról. *Igaz Szó*, 33/10 (1988. október): 32.
- KIS TAMÁS (1988k): A katonai szleng testvérei. *Igaz Szó*, 33/11 (1988. november): 32.
- KIS TAMÁS (1988l): *Csúzli, gitár, varrógép.* *Igaz Szó*, 33/12 (1988. december): 35.
- KIS TAMÁS (1989): A kanizsai katonanyelv. *Néphadsereg*, 42/1 (1989. január 7.): 13.
- KIS TAMÁS (1991a): *Gulyáságýú és soppakanuuna. Folia Uralica Debreceniensia*, 2: 87–95.

KIS TAMÁS (1991b): *A magyar katonai szleng szótára. (1980–1990)*. (A Debreceni Kosuth Lajos Tudományegyetem Magyar Nyelvtudományi Intézetének Kiadványai 60. sz.) Debrecen. URL: <http://mnytud.arts.klte.hu/sorozat/katszsl>.

Ismertette:

KATONA M. ISTVÁN (1991): Hadiduma. *Magyar Honvéd*, 2/30 (1991. július 26.): 38–9.

BODA ISTVÁN (1991): Katonai szleng. *Hajdú-bihari Napló*, 58/268 (1991. november 14.): 8.

TAKÁCS GÁBOR (1991): Emlékezés a „régiről szép időkre!” (Megjelent a katonai szlengszótár!). *Egyetemi Élet*, 30/4 (1991. november 18.): 2.

KUCSERA ZSUZSANNA (1991): Kis Tamás, A magyar katonai szleng szótára. (1980–1990). *Nyelvelő*, 1/3: 79.

FENYVESI ISTVÁN (1992): Soknapújóska a cidribiliben. *Reggeli Délvilág*, 3/43 (1992. február 20.): 4.

ÚJHÁZY LÁSZLÓ (1992): Kis Tamás: A magyar katonai szleng szótára, 1980–1990. *Hadtörténelmi Közlemények*, 105/2: 169–71.

SZÜTS LÁSZLÓ (1992): Kis Tamás: A magyar katonai szleng szótára. *Magyar Nyelvőr*, 116: 337–8.

SZILÁGYI MÁRTON (1992): Bakaduma [Kis Tamás: A magyar katonai szleng szótára (1980–1990), Kis Tamás: Bakaduma (A magyar katonai szleng szótára)]. *BUKSZ (Budapesti Könyvszemle)*, 4: 428–31.

KIS TAMÁS (1992): *Bakaduma. (A mai magyar katonai szleng szótára)*. Budapest.

Ismertette:

CS.[ORDÁS] L.[AJOS] (1992): Bakadumában. Motoros főka, iszapszemű rája. *Esti Hírlap*, 37/200 (1992. augusztus 26.): 5.

ISZLAI ZOLTÁN (1992): Ex libris. Kis Tamás: Bakaduma. *Élet és Irodalom*, 36/49 (1992. december 4.): 11.

SZILÁGYI MÁRTON (1992): Bakaduma [Kis Tamás: A magyar katonai szleng szótára (1980–1990), Kis Tamás: Bakaduma (A magyar katonai szleng szótára)]. *BUKSZ (Budapesti Könyvszemle)*, 4: 428–31.

KNER IMRE (1923): A magyar katonanyelvhez. *Magyar Nyelvőr*, 52: 31–2.

KOLOZSVÁRI GRANDPIERRE EMIL (1965): Utazás az argó körül. *Kritika*, 3/5: 39–46 = In: KOLOZSVÁRI GRANDPIERRE EMIL: *Utazás a valóság körül. (Tanulmányok)*. Budapest, 1969. 353–71 = In: KOLOZSVÁRI GRANDPIERRE EMIL: *Herder árnyékában*. Budapest, 1979. 105–28.

KOLTÓI ÁDÁM (1984): Az ifjúsági nyelv szókészletéből. *Édes Anyanyelvünk*, 6/3 (1984. július–szeptember): 10–1.

KORCSMÁROS NÁNDOR (1925): Adatok a magyar katonanyelvhez. *Magyar Nyelvőr*, 54: 94–6.

KÓSA LÁSZLÓ (1973): Magyar bakák Boszniában. *Tiszatáj*, 27/8: 20–34.

KOVALOVSKY MIKLÓS (1963): Az ifjúság nyelve. *Valóság*, 6/5: 66–75.

KOVALOVSKY MIKLÓS (1977): *Nyelvfelföldés — nyelvhelyesség*. Budapest.

KOVALOVSKY MIKLÓS (1985): Szólások szerepe és stílusértéke. In: GRÉTSY LÁSZLÓ–KOVALOVSKY MIKLÓS főszerk.: *Nyelvművelő kézikönyv II*. Budapest, 1985. 876–9.

- KÖVESDI PÉTER–SZILÁGYI MÁRTON (1988): *Egy nagykanizsai laktanya nyelve és folk-lórja*. (Magyar Csoportnyelvi Dolgozatok 38. sz.) Budapest.
- K. P. (1916): Meglóg. *Magyar Nyelv*, 12: 144.
- Köszil. = KÖVESDI PÉTER–SZILÁGYI MÁRTON (1988).
- KURDI PÉTER (1985): Újfajta „kaszárnystílus” felé? *Édes Anyanyelvünk*, 7/1 (1985. január–március): 4.
- LACZKÓ GÉZA (1907): *Játszi szóképzés*. (Nyelvészeti Füzetek 49. sz.) Budapest.
- LEHR ALBERT (1874): Katonai szók. *Magyar Nyelvőr*, 3: 525–6.
- LINTNER LAJOS (1874): Kaszárniai szók. *Magyar Nyelvőr*, 3: 185–6.
- LIPTAI ERVIN főszerk. (1984–1985): *Magyarország hadtörténete*. I. kötet: Szerk. BORUS JÓZSEF. Budapest, 1984. II. kötet: Szerk. TÓTH SÁNDOR. Budapest, 1985.
- LISKA NORBERT (2004): *A mai magyar katonai szleng*. (Szakdolgozat). Eger. URL: http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/szakdolgoz/liska_n.doc.
- LIZANEC, P. M.–HORVÁTH, K. I.–TOKÁR, G. SZ. (1986): *Bevezetés a nyelvtudományba*. Kijev.
- LOVÁNYI GYULA (1941): A háború új szavai. *Magyarosan*, 10: 113–4.
- LOVÁNYI GYULA (1942): A háború új katonai kifejezései az újságok tükrében. *Magyarosan*, 11: 97–100.
- LOVÁNYI GYULA (1953): Komisz. *Magyar Nyelv*, 49: 95–9.
- LÖRINCZE LAJOS (1955): *A Magyar nyelvátlasz anyaggyűjtésének módszere*. (A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 90. sz.) Budapest.
- MAGASSY ANTAL (1909): A katona-életből. *Magyar Nyelvőr*, 38: 335.
- МАКОВСКИЙ 1962 = МАКОВСКИЙ, М. М.: Языковая сущность английского “слэнга” [Az angol szleng nyelvi lényege]. *Иностранные языки в школе*, 1962/4: 102–12.
- МАКОВСКИЙ 1963 = МАКОВСКИЙ, М. М.: Взаимодействие ареальных вариантов “слэнга” и их соотношение с языковым “стандартом” [A szleng területi variánsainak kölcsönhatása és viszonyuk a nyelvi sztenderdhez]. *Вопросы языкознания*, 1963/5: 21–30.
- MARKÓ ÁRPÁD (1958): Adalékok a magyar katonai nyelv fejlődéstörténetéhez. *Hadtörténelmi Közlemények*, 5 (új folyam)/1–2: 148–57, 3–4: 203–24.
- MATIJEVICS LAJOS (1972): *A vajdasági magyar diáknyelv*. Újvidék.
- MÉSZÁROS GYÖRGY (1980): *A magyarországi szinto cigányok*. (A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 153. sz.) Budapest.
- MÉSZÁROS KÁROLY szerk. (1998): *A honvédelem négy éve. (1994–1998)*. Budapest.
- MIKULÁS GÁBOR (1988a): *Adalékok a katonai szlengszótárhoz*. (Kézirat). Ercsi.
- MIKULÁS GÁBOR (1988b): *Katonai szleng — szószedet*. (Kézirat). Ercsi.
- MIKULÁS GÁBOR (1988c): *Gyűjtemény az ercsi katonai szlengből*. (Kézirat). Kecskemét.
- MIKULÁS GÁBOR (1991): *A katonai szleng*. (Diákköri dolgozat). Budapest.
- MIZSER LAJOS (1972): A diáknyelv témakörei. *Magyar Nyelvőr*, 96: 285–6.
- MIZSER LAJOS (1973): Katonai ragadványnevek. *Magyar Nyelv*, 69: 69–75.

- MIZSER LAJOS (1985): Katonai ragadványnevek. *Honvédségi Szemle*, 39/10 (1985. október): 109.
- MMNy. = BENCÉDY JÓZSEF–FÁBIÁN PÁL–VELCSOV MÁRTONNÉ: *A mai magyar nyelv*. Budapest, 1968.
- MMNyR. = TOMPA JÓZSEF szerk.: *A mai magyar nyelv rendszere. (Leíró nyelvtan)*. I–II. Budapest, 1961–1962.
- MOLLER PÁL összeáll. (1966): *Ötnyelvű katonai szótár és társalgó. (Magyar–orosz–német–cseh–román)*. Összeáll. MOLLER PÁL, ford. KALMÁR TAMÁS–PLESKÓ KÁLMÁN–LUKÁCS TIBOR–SZÖCS ERNŐ. Budapest.
- MOLNÁR FERENC (1999): *Sorállomány és a haderő*. (Honvéd Tudósok 37.) Budapest.
- MOLNÁR JENŐ (1920): Digó. *Magyar Nyelvőr*, 49: 127.
- MTsz. = SZINNYEI JÓZSEF szerk.: *Magyar tájszótár*. I–II. Budapest, 1893–1901.
- NÁDAI PÁL (1906): *A magyar népetimológia*. (Nyelvészeti Füzetek 27. sz.) Budapest.
- NAGY LAJOS (1919): Háborús katonanóta-gyűjtemények. *Magyar Nyelvőr*, 48: 132–4.
- NéprLex. = ORTUTAY GYULA főszerk.: *Magyar néprajzi lexikon*. I–V. Budapest, 1977–1982.
- Név nélkül (1988): A páncélozott vacsora és a motoros főke. Kis katonai szlengtár. *Kelet-Magyarország*, 45/108 (1988. május 7.): 6.
- NewEncBrit. 1979 = GWINN, ROBERT P.–GOETZ, PHILIP W. szerk.: *The New Encyclopaedia Britannica in 30 volumes*. 15. kiadás. Chicago, 1979.
- NewEncBrit. 1989 = GWINN, ROBERT P.–NORTON, PETER B.–GOETZ, PHILIP W. szerk.: *The New Encyclopaedia Britannica*. 15. kiadás. I–XXXIII. Chicago, 1989.
- NYIRKOS ISTVÁN (1981): Kaarina Karttunen: Nykyslangin sanakirja. *Magyar Nyelvőr*, 105: 119–21.
- NYIRKOS ISTVÁN (1982): Irodalmi nyelv — köznyelv — népnyelv. (A nyelvváltozatok rendszeréről). *Magyar Nyelvjárások*, 24: 19–30.
- Nyr. 1916 = Magyar katonák német szavai. *Magyar Nyelvőr*, 45: 396.
- Nyr. 1917 = Magyar hadi nyelv. *Magyar Nyelvőr*, 46: 296–7.
- Nyr. 1964 = Hogyan beszél a mai ifjúság? (Pályázati felhívás). *Magyar Nyelvőr*, 88: 85–6.
- OLÁH GÁBOR (1906): *A debreceni nyelvjárás*. (Nyelvészeti Füzetek 26. sz.) Budapest.
- ORSZÁGH LÁSZLÓ szerk. (1962): *A szótárírás elmélete és gyakorlata A Magyar Nyelv Értelmező Szótárában*. (Nyelvtudományi Értekezések 36. sz.) Budapest.
- ORSZÁGH LÁSZLÓ (1966): A mai angol szótárirodalom. In: ORSZÁGH LÁSZLÓ szerk.: *Szótártani tanulmányok*. Budapest. 341–67.
- ORSZÁGH LÁSZLÓ (1977): *Angol eredetű elemek a magyar szókészletben*. (Nyelvtudományi Értekezések 93. sz.) Budapest.
- OTTLIK GÉZA (1983): *Iskola a határon*. 7. kiadás. Budapest.
- ÖRKÉNY ISTVÁN (1967): Tóték. *Drámák I*. Budapest, 1982. 193–285.
- ŐSZ JÁNOS (1901): Katona miatyánk. *Magyar Nyelvőr*, 30: 447.
- PACZAUER ERVIN (1917): Diáknyelv. *Magyar Nyelvőr*, 46: 244.
- PAIS DEZSŐ (1951): A római *castellum* szláv-magyar folytatásai. *Magyar Nyelv*, 47: 84–6.

- Pall. = Cigányok. (Külön melléklet a Nagy Lexikon IV. kötetének 360–4. lapján levő Cigánynyelv és Cigányok cikkhez. Három képmelléklettel) I–XLVIII. lap. (V. Magyar–cigány szógyűjtemény: XLIII–XLVIII). In: *A Pallas Nagy Lexikona*, IV. kötet. Budapest, 1893. [a 364. és a 365. lap között].
- PARÁSZKA GÁBOR (1917a): A nyelv és a háború. *Magyar Nyelvőr*, 46: 63.
- PARÁSZKA GÁBOR (1917b): A harctér szavaihoz. *Magyar Nyelvőr*, 46: 297.
- PARTRIDGE, ERIC (1933): *Slang To-day and Yesterday*. London. (Részletek magyarul: PARTRIDGE 2002.)
- PARTRIDGE, ERIC (1937): *A Dictionary of Slang and Unconventional English*. London.
- PARTRIDGE, ERIC (1949): *A Dictionary of the Underworld*. London.
- PARTRIDGE, ERIC (2002): A szleng ma és tegnap. In: VÁRNAI JUDIT SZILVIA–KIS TAMÁS szerk.: *A szlengkutatás 111 éve*. (Szlengkutatás 4. sz.) Debrecen. 17–26.
- PÁSZTOR JÁNOS (1970): A magyar katonai terminológia kialakulása. (A hadi élet szavai Zrínyi Miklós koráig). *Hadtörténelmi Közlemények*, 17 (új folyam): 634–76.
- PEI, MARIO (1966): *Szabálytalan nyelvtörténet*. Budapest.
- PENTTINEN, ANTTI (1984): *Sotilasslangin sanakirja* [A katonai szleng szótára]. Porvoo–Helsinki–Juva.
- PÉTER MIHÁLY (1980): Szleng és költői nyelvhasználat. *Magyar Nyelvőr*, 104: 273–81 = In: FENYVESI ANNA–KIS TAMÁS–VÁRNAI JUDIT SZILVIA szerk.: *Mi a szleng? (Tanulmányok a szleng fogalmáról)*. (Szlengkutatás 3. sz.) Debrecen, 1999. 13–22.
- [POLGÁR TAMÁS] (1998–1999): A katonai szleng. In: *Tomcat's Army Report*. URL: <http://tomcat.demoscene.hu/armyreport/szleng.htm>.
- POTTER, SIMEON (1964): *Our Language*. London.
- PUSZTAI ISTVÁN (1975): Szaknyelv és műhelyzsargon. *Magyar Nyelvőr*, 99: 395–404.
- PUSZTAI ISTVÁN (1976): Köznyelv és műhelyzsargon. In: SEBESTYÉN ÁRPÁD szerk.: *Anyanyelv, közélet, művelődés*. Budapest. 43–53.
- RÁCZ ENDRE (1987): Diáknyelv Pápán a harmincas években. *Magyar Nyelv*, 83: 145–56.
- RÉTHEI PRIKKEL MARIÁN (1907): A régi magyar tréfaszók. *Magyar Nyelv*, 3: 289–301, 337–44, 385–95.
- REXA DEZSŐ (1919): Bakabeszéd. *Magyar Nyelv*, 15: 44–5.
- ROBERTS, PAUL (1958): Slang and Its Relatives. In: ROBERTS, PAUL: *Understanding English*. New York–Evanston–London. 342–55. (Magyar fordítása: ROBERTS 2002.)
- ROBERTS, PAUL (2002): A szleng és rokonai. In: VÁRNAI JUDIT SZILVIA–KIS TAMÁS szerk.: *A szlengkutatás 111 éve*. (Szlengkutatás 4. sz.) Debrecen. 131–40.
- ROT, ALEXANDER (1988): *Problems of Modern British and American Slang*. Budapest.
- SÁGI ISTVÁN (1922): *A magyar szótárak és nyelvtanok könyvészete*. (A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 18. sz.) Budapest.
- SEBESTYÉN ÁRPÁD (1981): „A nyelv területi tagolódása és társadalmi rétegződése” témakör tantervi helyzetéről. *Magyar Nyelvőr*, 105: 319–28.

- SEBESTYÉN ÁRPÁD (1988): A belső nyelvtípusok néhány kérdéséről. In: KISS JENŐ–SZÜTS LÁSZLÓ szerk.: *A magyar nyelv rétegződése. (A magyar nyelvészek IV. nemzetközi kongresszusának előadásai)*. Budapest. 108–19.
- SIMONYI ZSIGMOND (1905): *A magyar nyelv*. Budapest.
- SIPOS PÁL (1981): Hasonlóságok a népnyelv és a szleng között. In: HAJDÚ MIHÁLY–KISS JENŐ szerk.: *Tanulmányok a magyar nyelv múltjáról és jelenéről*. Budapest. 229–32.
- SIPOS PÁL (1984): Ifjúsági nyelv, familiáris köznyelv napjainkban. *Pedagógiai Szemle*, 34: 716–21.
- SIPOS PÁL (1988): Ifjúsági nyelv — familiáris köznyelv. In: KISS JENŐ–SZÜTS LÁSZLÓ szerk.: *A magyar nyelv rétegződése. (A magyar nyelvészek IV. nemzetközi kongresszusának előadásai)*. Budapest. 867–74.
- SLAHTA GYÖRGY (1965–1966): *Katonaszavak gyűjt.* (Kézirat.)
- SOMOGYI GÉZA (1920): A világháború és a magyar nyelv. *Magyar Nyelvőr*, 49: 68–72.
- SPITZER LEO (1920a): Német elemek a magyar katonanyelvben. *Magyar Nyelvőr*, 49: 16–9.
- SPITZER LEÓ (1920b): Könyvészeti és kritikai adalékok a katonanyelv külföldi irodalmához. *Magyar Nyelvőr*, 49: 120–1.
- SPITZER LEÓ (1923): Svéd és cseh. *Magyar Nyelvőr*, 52: 79–80.
- SVEJČER 1963 = ШВЕЙЦЕР, АЛЕКСАНДР Д.: Некоторые актуальные проблемы социолингвистики [A szociolingvisztika néhány időszerű kérdése]. *Иностранные языки в школе*, 1963/3: 2–14. (Magyar fordítása: SVEJČER 1975).
- SVEJČER, ALEKSZANDR (1975): A szociolingvisztika néhány időszerű kérdése. In: PAP MÁRIA–SZÉPE GYÖRGY vál.: *Társadalom és nyelv. (Szociolingvisztikai írások)*. Budapest. 65–87.
- SZABÓ DÁVID (2000): Így beszéltek a táposok. (Adalékok a magyar katonai argó vizsgálatához). In: *Argots Balatonneries Linguistiques*. Nyíregyháza. 161–71.
- SZABÓ EDINA (2008): *A magyar börtönszleng szótára*. (Szlengkutatás 5. sz.) Debrecen.
- SZABÓ GÉZA (1984): Tápos csibe. *Édes Anyanyelvünk*, 6/3 (1984. július–szeptember): 8–9.
- SZABÓ PÉTER CSABA (1995): *Egy határőrlaktanya szlengszavainak gyűjteménye 1992/93*. (Kézirat). Debrecen. URL: http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/hallgato/szabo_p_cs.htm.
- SZATHMÁRI ISTVÁN szerk. (1961): *A magyar stilisztika útja*. Budapest.
- SZENDE ALADÁR–KÁROLY SÁNDOR–SOLTÉSZ KATALIN (1967): *A szép magyar beszéd*. Budapest.
- SZENDE TAMÁS (1979): *A szó válsága*. Budapest.
- SZILÁDY ZOLTÁN (1941): Háborús nyelv. *Magyarosan*, 10: 86.
- SZINKOVICH JENŐ (1913): Katonai műkifejezések. *Magyar Nyelv*, 9: 380.
- SZIRMAY ISTVÁN (1924): *A magyar tolvajnyelv szótára*. (Mindent Tudok Könyvtár 16. sz.) Budapest, é. n.
- SZ. M. (1965): „Ürgék” bevonulása. *Honvédségi Szemle*, 16/1 (1965. január): 115–6.
- SZTROKAI KÁLMÁN (1920): A háborús katonanyelvből. *Magyar Nyelvőr*, 49: 44.

- SZUDZILOVSKIJ 1954 = СУДЗИЛОВСКИЙ, ГЕОРГИЙ А.: *К вопросу о "слэнге" в английской военной лексике. (Специфическая часть эмоционально-окрашенного слоя английской военной лексики)* [A szleng kérdéséhez az angol katonai szókincsben. (Az angol katonai szókincs emocionálisan színezett rétegének speciális része)]. (Кézirat). Калинин.
- SZUDZILOVSKIJ 1973 = СУДЗИЛОВСКИЙ, ГЕОРГИЙ А.: *Слэнг — что это такое? Английская просторечная военная лексика. Англо-русский словарь военного сленга* [Mi az a szleng? A köznapi angol katonai szókincs. Angol–oroszkatonai szlengszótár]. Москва.
- SZÜTS LÁSZLÓ (1967): Szóalkotásmódok a jassznyelvben. In: IMRE SAMU–SZATHMÁRI ISTVÁN szerk.: *A magyar nyelv története és rendszere. (A debreceni nemzetközi nyelvészkongresszus előadásai)*. (Nyelvtudományi Értekezések 58. sz.) Budapest. 310–4.
- TARPAI ZOLTÁN (1977): [Katonanyelvből]. *Élet és Tudomány*, 32: 1506.
- TARPAI ZOLTÁN (1980): Katonák egymás közt. *Édes Anyanyelvünk*, 2/4 (1980. október–december): 9.
- TELEGDI ZSIGMOND (1977): *Bevezetés az általános nyelvészetbe*. Budapest.
- TERESTYÉNI FERENC szerk. (1960): *Nyelvtan — stílus — szóoklás*. Budapest.
- TESz. = BENKŐ LORÁND főszerk.: *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára*. I–IV. Budapest, 1967–1984.
- TINÓDI LANTOS SEBESTYÉN (1552): Szegedi veszedelem. In: *XVI. századbeli magyar költők művei. Második kötet. 1540–1555*. A Magyar Tudományos Akadémia megbízásából közzéteszi SZILÁDY ÁRON. (Régi magyar költők tára. Harmadik kötet. Tinódi Sebestyén összes művei. 1540–1555.) Budapest, 1881. 61–71.
- TISZAMARTI ANTAL (1940): Adatok katonai nyelvünk magyarságához. *Magyarosan*, 9: 87–8.
- TOLCSVAI NAGY GÁBOR (1985): Nyelvi durvaság indulatból — és anélkül. In: BÍRÓ ÁGNES–TOLCSVAI NAGY GÁBOR szerk.: *Nyelvi divatok*. Budapest. 147–61.
- TOLCSVAI NAGY GÁBOR (1988): A mai magyar nyelv normarendszerének egy jelentős változásáról az „ifjúsági nyelv” kapcsán. *Magyar Nyelvőr*, 112: 398–405.
- TOLCSVAI NAGY GÁBOR (1989): Nyelvhasználat és erkölcs. (Kamasz társadalom és atyai hatalom). *Hitel*, 2/2 (1989. január 18.): 54–5.
- TORONYAI KÁROLY (1862): *A rablóknak, tolvajoknak és kozákoknak együttvaló hamis és zavaros beszédeik, hasonlóan hamis és titkos cselekedeteik felfedezéseül összeíratott és kiadattatott a köznépnek okakodási hasznára, és a rossz emberektől való őrizkedéseikre Toronyai Károly által Békés Csabán*. Pest.
- TÖMÖRKÉNY ISTVÁN (1899): Német szavak a pusztán. In: TÖMÖRKÉNY ISTVÁN: *Munkák és napok a Tisza partján*. Budapest, 1963. 187–93.
- TÖMÖRKÉNY ISTVÁN (1900): A bakanyelv. *Pesti Hírlap*, 22/196 (1900. július 19.): 1–3 = *Magyar Nyelvőr*, 90: 255–8 = In: TÖMÖRKÉNY ISTVÁN: *Katona a kötélén*. Budapest, 1989. 7–11.
- TÖMÖRKÉNY ISTVÁN (1905): *Förgeteg János mint közérő*. Budapest.
- TÖMÖRKÉNY ISTVÁN (1907): *Különféle magyarok*. Budapest.

- TÖMÖRKÉNY ISTVÁN (1911): *Ne engedjük a madarat*. Budapest.
- TÖMÖRKÉNY ISTVÁN (1914): *Egyszerű emberek*. Budapest.
- TÖMÖRKÉNY ISTVÁN (1955): *Föltetszik a hajnal*. Szeged.
- TÖMÖRKÉNY ISTVÁN (1958): *Hajnali sötétben*. Budapest.
- TÖMÖRKÉNY ISTVÁN (1960): *A kraszniki csata*. Budapest.
- TÖMÖRKÉNY ISTVÁN (1963): *Munkák és napok a Tisza partján*. Budapest.
- TÖMÖRKÉNY ISTVÁN (1974): *Csata a katonával*. Bukarest.
- TÖMÖRKÉNY ISTVÁN (1981): *Két ló bitangságban*. Budapest.
- TÖMÖRKÉNY ISTVÁN (1989): *Katona a kötélben*. Budapest.
- ÚMTsz. = B. LÖRINCZY ÉVA főszerk.: *Új magyar tájszótár*. I–. Budapest, 1979–.
- VARRÓ ISTVÁN (1933): Háborús nyelv békében. *Magyar Nyelvőr*, 62: 125–6.
- VARSÁNYI GYÖRGY (1988): Argó nyelvi elemek szépirodalmi és publicisztikai szövegekben. *Magyar Nyelvőr*, 112: 136–42.
- VASKÓ PÉTER (1995): *A ferihegyi határőrök nyelve és folklórja*. (Diákköri dolgozat). Budapest.
- VASKÓ PÉTER (1999): A ferihegyi határőrök nyelve és folklórja. In: BALÁZS GÉZA szerk.: *Felfedezőúton a jelek világában. (Az ELTE Bölcsészettudományi Kar hallgatóinak szemiotikai tanulmányai)*. (Magyar Szemiotikai Tanulmányok 2. sz.) Budapest. 171–216.
- Vek. = VEKERDI JÓZSEF (2000): *A magyarországi cigány nyelvjárások szótára*. Második, javított kiadás. Szerk. VÁRNAI ZSUZSA. Budapest.
- VELLEDITS LAJOS (1916): Meglóg és társai. *Magyar Nyelv*, 12: 179–80.
- VERESS ENDRE (1917): Bakáink nyelve. *Magyar Nyelv*, 13: 264.
- VERŐ LEÓ (1921): A magyar katonanyelv jövevényszavai. *Magyar Nyelvőr*, 50: 135–9.
- VIDOR ZSUZSA (1964): A diák jassznyelv és jasszmagatartás. (A Zabhegyező ürügyén). *Valóság*, 7/9: 69–75.
- ViliLex. = KIRÁLY ISTVÁN főszerk.: *Világirodalmi lexikon*. I–XIX. Budapest, 1970–1996.
- VOZÁRI GYULA (1874): Kaszárniai szók. *Magyar Nyelvőr*, 3: 327–8.
- WACHA IMRE (1987): Laktanyában, laktanyán kívül. In: DEME LÁSZLÓ–GRÉTSY LÁSZLÓ–WACHA IMRE szerk.: *Nyelvi illemtan*. Budapest. 262–7.
- WENTWORTH, HAROLD–FLEXNER, STUART BERG (1960): *Dictionary of American Slang*. New York. (Előszava magyarul: FLEXNER, STUART BERG: Előszó „Az amerikai szleng szótára”-hoz. In: VÁRNAI JUDIT SZILVIA–KIS TAMÁS szerk.: *A szlengkutatás III éve*. (Szlengkutatás 4. sz.) Debrecen. 141–58.)
- WHITE, A. SANDRI (1960): *Dictionary of Hungarian Slang*. New York.
- WHITMAN, WALT (1885): Slang in America. *The North American Review*, 1885/141: 431–5. (Magyar fordítása: WHITMAN 2002.)
- WHITMAN, WALT (2002): A szleng Amerikában. In: VÁRNAI JUDIT SZILVIA–KIS TAMÁS szerk.: *A szlengkutatás III éve*. (Szlengkutatás 4. sz.) Debrecen. 11–6.
- ZLINSZKY ALADÁR (1931): *Az eufémizmus*. Budapest.
- ZOLNAY VILMOS–GEDÉNYI MIHÁLY (1945–1962): *A magyar fattyúnyelv szótára*. I–XXIV. füzet. (Kézirat). Budapest, 1945–1962, 1967.

Tartalom

Előszó az első kiadáshoz	5
Előszó a második kiadáshoz	9
A magyar katonai szleng	13
A magyar katonai szleng	15
A katonai szleng a Magyar Honvédségben	57
A magyar katonai szleng szótára	69
Tájékoztató a szótár használatához	71
A–Zs	81
Irodalom	307

Internet: http://mnytud.arts.klte.hu/szleng/szl_kut/06katsz1



Kiadta a Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Kossuth Egyetemi Kiadója,
az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja

Felelős kiadó: Dr. Virágos Márta főigazgató

Felelős szerkesztő: Cs. Nagy Ibolya

Technikai szerkesztő: Kis Tamás

Készült a Kapitális Kft. (Debrecen) nyomdaüzemében 2008-ban

Terjedelem: 28,6 A/5 ív

08-450